

NATIONALREGNSKAB

Kilder og metoder

Nationalregnskab

Kilder og metoder

Udgivet af Danmarks Statistik

Marts 2002

ISBN 87-501-1242-2

Pris: 560,00 kr. inkl. 25 pct. moms

Oplag: 300

Danmarks Statistiks trykkeri, København

Adresser

Danmarks Statistik

Sejrøgade 11

2100 København Ø

Tlf. 39 17 39 17

Fax 39 17 39 99

e-post: dst@dst.dk

www. dst.dk

Signaturforklaring

» Gentagelse

- Nul

0 } Mindre end ½ af den anvendte enhed
0,0 }

• Tal kan efter sagens natur ikke forekomme

.. Oplysning for usikker til at angives

... Oplysning foreligger ikke

* Foreløbige anslåede tal

— Databrud i en tidsserie. Oplysninger fra før og efter databrudet er ikke

fuldt sammenlignelige

// Databrud i diagrammer

i.sk. Ikke sæsonkorrigeret

sk. Sæsonkorrigeret

r Reviderede tal

Som følge af afrundinger kan summen af tallene i tabellerne afvige fra totalen.

Symbols

» Repetition

- Nil

0 } Less than half the final digit shown
0,0 }

• Not applicable

.. Available information not conclusive

... Data not available

* Provisional or estimated figures

— Break in a series, which means that data above the line are not fully comparable with data below the line

// Break in a series (in diagrams)

i.sk. Not seasonally adjusted

sk. Seasonally adjusted

r Revised figures

Due to rounding, the figures given for individual items do not necessarily add up the corresponding totals shown.

© Danmarks Statistik 2002

Enhver form for hel eller delvis gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne publikation, uden skriftligt samtykke fra Danmarks Statistik, er forbudt efter gældende lov om ophavsret.

Undtaget herfra er citatretten, der giver ret til at citere, med angivelse af denne publikation som kilde, i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet

Forord

Med denne bog offentliggøres for første gang en samlet dokumentation af kilder og metoder bag det endelige, årlige nationalregnskab. Beskrivelsen af kilder og metoder bag de danske opgørelser af bruttonationalindkomsten i markedspriser er opstillet i henhold til artikel 4 i BNI-direktivet (89/130/EØF, Euratom) om harmonisering af fastlæggelsen af bruttonationalindkomsten i markedspriser. Ved udarbejdelsen er der endvidere lagt vægt på nøje at følge den fælles struktur for EU-landenes nye BNI-dokumentationer, som BNI-komiteen vedtog på sit møde den 29. oktober 1999, suppleret med de yderligere krav, der følger af kommissionsbeslutning (97/178/EF, Euratom) om fastsættelse af en metodologi for overgangen mellem det europæiske national- og regionalregnskabssystem i Det Europæiske Fællesskab (ENS95) og det europæiske nationalregnskabssystem (ENS 2. udgave). Den nye fælles struktur for EU-landenes BNI-dokumentationer vil gøre landesammenligninger langt lettere end hidtil, idet beregningerne for et givet område vil have samme nummer i indholdsfortegnelsen for de forskellige landes dokumentationer.

Disse rammer for kilde- og metodebeskrivelsen betyder dels, at gennemgangen er koncentreret om de forhold, der har betydning for opgørelsen af BNP og BNI i løbende priser, medens forhold der ikke har betydning for niveauet af disse hovedaggregater enten ikke omtales eller kun behandles meget kortfattet. Dels betyder disse rammer, at beskrivelsen på en række punkter er mere stringent og detaljeret samt fokuseret på endelige i modsætning til foreløbige nationalregnskaber og på niveauer frem for vækstrater, end det typisk vil være tilfældet med en dokumentation af nationalregnskabet, hvis målgruppe primært er forskere og konjunkturanalytikere. Også for sidstnævnte brugergrupper må en grundig dokumentation af nationalregnskabets mest detaljerede beregningssystemer imidlertid være af betydelig interesse.

Dokumentationen er opbygget således, at teksten omtaler de primærstatistikker, der ligger bag opgørelserne, og detaljeret redegør for de anvendte beregningssystemer. Selve dokumentationen af de tilgrundliggende primærstatistikker er samlet i kapitel 11 og består af henvisninger til de produktdeklarationer, Danmarks Statistik stiller til rådighed for brugerne bl.a. for at gøre det muligt for disse at vurdere de enkelte statistikkers pålidelighed.

Dokumentationen af opgørelsen af BNI i markedspriser er organiseret i elleve kapitler. I kapitel 1 præsenteres det overordnede design af nationalregnskabets beregningssystemer. Endvidere behandles forholdet til internationale manualer og nomenklaturer samt produktionscyklussen for beregningerne af foreløbige og endelige nationalregnskaber. Herefter følger en summarisk beskrivelse af opgørelsen af BNP, BNI og af det danske nationalregnskab generelt. Kapitel 1 har herved karakter af en sammenfatning, som kan læses uafhængigt af resten af bogen. For samtlige EU-lande gælder, at kapitel 1 vil være offentligt tilgængelig. For en række EU-lande er et eller flere af de følgende kapitler ikke offentligt tilgængelige, men kun til rådighed for Kommissionen, Revisionsretten og BNI-komiteens medlemmer. Denne indskrænkning gør sig ikke gældende i Danmarks tilfælde, hvor dokumentationen i sin helhed er offentligt tilgængelig.

I kapitel 2 redegøres for produktionscyklus og revisionspolitik i det danske nationalregnskab.

Kapitlerne 3, 4, og 5 giver dernæst en detaljeret gennemgang af kilder og metoder bag opgørelsen af udgangsskøn for BNP fra henholdsvis produktions-, indkomst- og anvendelsessiden. For de to førstnævnte vedkommende lægges navnlig vægt på beskrivelsen af den regnskabsstatistiske database, der udgør kernen i beregningssystemet for så vidt angår residente produktionsenheder. Denne efterfølges i kapitel 6 af en gennemgang af afstemningen af nationalregnskabet, der bl.a. resulterer i en enkelt afstemt værdi for bruttonationalproduktet afledt fra et sæt afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller. Disse tilgangs- og anvendelsestabeller benyttes efterfølgende til opstilling af input-output tabeller, som er i fuld overensstemmelse med det offentliggjorte nationalregnskab. Endvidere sker fastprisberegningerne i det endelige danske nationalregnskab på dette detaljerede produktbalanceniveau.

I kapitel 7 gives en samlet redegørelse for de tiltag der gøres i beregningsprocessen for at sikre, at al den økonomiske aktivitet på landets økonomiske område, der falder inden for produktionsgrænsen (eng. "production boundary"), kommer med i opgørelsen af BNP fra hver af de tre sider. Kapitlet indeholder en kvantificering af de eksplicite tillæg der foretages for frynsegoder, underdeklaration og sort arbejde.

Kapitel 8 dokumenterer kilder og metoder bag overgangen fra BNP til BNI, mens kapitel 9 beskriver overgangen fra BNP opgjørt efter definitionerne i ENS95 til BNI opgjørt efter det gamle europæiske nationalregnskabssystem ENS79.

Tal og tabeller i dokumentationen refererer til året 1995. Årsagen hertil er dels, at nationalregnskabstallene for dette år er endelige, dels at medlemsstaterne for dette år skal levere en særligt detaljeret dokumentation af overgangen mellem opgørelser af BNI efter ENS95-definitioner og ENS79-definitioner. Hertil kommer, at 1995 er basis for fastprisberegningerne. I enkelte tilfælde anføres opgørelser fra andre år end 1995 til illustration af kilder og metoder. Dette gælder navnlig året 1992. Det nye nationalregnskabssystem, der blev indført i 1997, er udviklet med udgangspunkt i fem benchmarkår nemlig perioden 1988-92, for hvilke tallene kunne sammenholdes med endelige tal i det foregående nationalregnskabssystem. Det bør imidlertid understreges, at langt den overvejende del af BNI i det danske nationalregnskab opgøres ud fra uafhængige niveauopgørelser i det enkelte år. At årene 1988-92 er benchmarkår er således generelt set alene udtryk for, at der for disse år foreligger en række alternative beregninger, der tilsammen har dannet grundlag for fastlæggelsen af de kilder og metoder, der beskrives i nærværende publikation.

Materialet til bogen er overvejende udarbejdet i kontorerne for nationalformue og nationalregnskab. Kapitel 3 trækker på et internt notat fra CVR-kontoret, på materiale fra årspublikationen Landbrugsstatistik samt på efterretningsartikler vedr. den generelle regnskabsstatistik. Ligeledes indeholder kapitel 5 et redigeret uddrag af bogen "Personstatistik i Danmark – Et registerbaseret statistiksistem", Danmarks Statistik 1994 samt af efterretningsartiklen vedr. Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Publikationen er udarbejdet i kontoret for nationalformue.

Danmarks Statistik, december 2001

Jan Plovsing /

Esben Dalgaard

Indholdsfortegnelse

Forord

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1	Overblik over nationalregnskabsystemet	19
1.1	Introduktion.....	19
1.1.1	Det danske nationalregnskabs opbygning i hovedtræk.....	19
1.1.2	Geografisk dækning.....	19
1.1.3	Sammenhæng med ENS95, NACE Rev. 1, CPA, COICOP, og COFOG.....	19
1.1.4	Organisering af nationalregnskabsarbejdet i Danmarks Statistik.....	21
1.2	Revisionspolitik og produktionscyklus for endelige og foreløbige regnskaber.....	23
1.2.1	Revisionspolitik.....	23
1.2.2	Produktionsplan for foreløbige og endelige nationalregnskaber.....	25
1.3	Opgørelsen af BNP fra produktionssiden i hovedtræk.....	27
1.3.0	BNP opgjort fra produktionssiden 1995.....	27
1.3.1	Referenceramme – erhvervsregistret.....	27
1.3.2	Vigtigste kilder.....	28
1.3.2.1	Fem hovedtyper af regnskabsstatistik.....	28
1.3.2.2	Værdiansættelse i regnskabsstatistikker, produktstatistikker og i nationalregnskab.....	36
1.3.2.3	Periodisering	
1.3.3	Begrundelser for valg mellem kilder.....	36
1.3.4	Regnskabsstatistisk database – Mellemsystemet.....	39
1.3.4.1	Central database for virksomhedsregnskaber.....	39
1.3.4.2	Systematisk dobbeltkodning af producentenheder.....	42
1.3.4.3	Fælles kontoplan og opgørelse på faglige enheder.....	42
1.3.4.4	Metode til at sikre konsistens.....	47
1.3.4.5	Ensartede principper for overgang fra virksomhedsregnskabsbegreber til nationalregnskabsbegreber.....	48
1.3.5	Uafhængighed af andre opgørelsesmetoder for BNP.....	49
1.3.6	Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder.....	50
1.3.7	Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger.....	51
1.3.8	Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning.....	53
1.3.9	Fra Mellemsystem til Måltotalmodul.....	53
1.3.9.1	Funktionelt måltotalmodul.....	53
1.3.9.1.1	Funktionelle måltotaler.....	53
1.3.9.1.2	Produktionsværdi.....	57
1.3.9.1.3	Beregning af forbrug i produktionen.....	65
1.3.9.1.4	Lagerændringer fordelt på lagertype og produkter.....	67
1.3.9.2	Institutionelt måltotalmodul.....	69
1.3.9.2.1	Produktransaktioner.....	69
1.3.9.2.2	Fordelingstransaktioner.....	70
1.3.9.2.3	Finansielle transaktioner.....	70
1.3.9.3	Strømme og beholdninger.....	71
1.4	Opgørelsen af BNP fra indkomstsiden i hovedtræk.....	73
1.4.0	Overblik.....	73
1.4.1	Referenceramme – erhvervsregistret, det centrale personregister, oplysningsseddelregistret.....	73
1.4.2	Vigtigste kilder.....	74
1.4.3	Begrundelse for valg mellem kilder.....	75
1.4.4	Periodisering.....	76

1.4.5	Overgang fra skattemæssig lønsum i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken til aflønning af ansatte i nationalregnskabet.....	76
1.4.6	Uafhængighed af de andre opgørelsesmetoder for BNP.....	79
1.4.7	Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder.....	80
1.4.8	Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger.....	80
1.4.9	Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning	80
1.5	Opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden i hovedtræk	80
1.5.0	Overblik.....	80
1.5.1	Referenceramme – erhvervsregistret, personstatistikregistret	81
1.5.2	Vigtigste kilder.....	81
1.5.3	Begrundelser for valg mellem kilder	83
1.5.4	Opgørelser af anskaffelser minus afhændelser kontra product-flow metoden	85
1.5.5	Uafhængighed af de andre opgørelsesmetoder for BNP.....	85
1.5.6	Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder.....	86
1.5.7	Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger.....	86
1.5.8	Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning	86
1.6	Afstemning af nationalregnskabet og validering af opgørelserne.....	87
1.6.1	Tilgangs- og anvendelsestabeller	87
1.6.2	Validering ved hjælp af arbejdsmarkedsregnskaber.....	88
1.6.3	Finansielle sektorkonti	88
1.7	Tillæg med henblik på opnåelse af fuldstændig dækning	89
1.7.1	Eksplícitte tillæg.....	89
1.7.1.1	Produktionssiden	89
1.7.1.2	Indkomstsiden	90
1.7.1.3	Anvendelsessiden	90
1.7.2	Implicitte tillæg	90
1.7.2.1	Implicit dækning via pris-gange-mængde beregninger.....	90
1.7.2.2	Implicit dækning vha. opgørelser fra anvendelsessiden.....	91
1.7.2.3	Implicit dækning i kraft af opregningsprocedurer.....	91
1.8	Overgangen fra BNP til BNI.....	92
1.8.0	Overblik.....	92
1.8.1	Referenceramme.....	92
1.8.2	Vigtigste kilder.....	92
1.8.3	Begrundelser for valg mellem kilder	93
1.8.4	Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder.....	93
1.8.5	Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger.....	93
1.9	Overgangen fra BNP (ENS95) til BNI (ENS79 definition)	93
1.9.0	Overblik.....	93
1.9.1	Referenceramme.....	95
1.9.2	Vigtigste kilder.....	95
1.9.3	Begrundelser for valg mellem kilder	95
1.9.4	Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder.....	96
1.9.5	Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger.....	96

Kapitel 2	Revisionspolitik og tidsplan for foreløbige og endelige nationalregnskaber	96
2.1	Værdier i årets priser	96
2.2	Værdier i faste priser	96
2.3	Beskæftigelse, aflønning af ansatte og bruttooverskud af produktionen	97
2.4	Produktionsplan for foreløbige og endelige nationalregnskaber	97
Kapitel 3	BNP opgjort fra produktionssiden	99
3.0	Overblik.....	99
3.1	Referenceramme.....	99
3.1.1	Erhvervsregistret	99
3.1.2	Hovedtyper af kilder og metoder.....	106
3.1.2.1	Opdeling af økonomien i sektorer, undersektorer og erhverv	106
3.1.2.2	Sektorer med komplette regnskaber og fuld dækning.....	107
3.1.2.2.1	Offentlig forvaltning og service	108
3.1.2.2.1.1	Afgrænsning af sektoren	108
3.1.2.2.1.2	Delsektorer.....	109
3.1.2.2.1.3	Statistiske kilder	109
3.1.2.2.1.4	Relationen til erhvervsregistret	109
3.1.2.2.1.5	Fra kontoplanen i offentlige regnskaber til nationalregnskabs- mæssig opgørelse.....	110
3.1.2.2.1.6	Produktion i offentlige, ikke-markedsmæssige produktionsenheder.....	110
3.1.2.2.1.7	Fordeling af output på erhverv og produkter	110
3.1.2.2.1.8	Forbrug i produktionen	111
3.1.2.2.1.9	Fordeling af input på produkter.....	111
3.1.2.2.1.10	Andre produktionsskatter minus andre produktionssubsidier	111
3.1.2.2.2	Kreditinstitutioner	112
3.1.2.2.3	Forsikringselskaber og pensionskasser.....	112
3.1.2.2.4	Offentligt kontrollerede ikke-finansielle selskaber	112
3.1.2.2.4.1	Afgrænsning af (del)sektoren	112
3.1.2.2.4.2	Statistiske kilder	113
3.1.2.2.4.3	Opgørelse af produktionskontoen på erhverv	113
3.1.2.3	Sektorer hovedsagelig beregnet ud fra opregnet regnskabsstatistik.....	115
3.1.2.3.1	Afgrænsning.....	115
3.1.2.3.2	Statistiske kilder	115
3.1.2.3.3	Kontoplan	116
3.1.2.3.4	Detaljeringsgrad	116
3.1.2.3.5	Dækningsgrad og opregningsmetode.....	117
3.1.2.3.6	Periodisering	122
3.1.2.3.7	Nationalregnskabsmæssig bearbejdning af de opregnede generelle regnskabsstatistikker, konsistenschecks og overgang fra firma- brancher til NR-erhverv	125
3.1.2.3.7.1	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik modtaget fra primærstatistikken.....	125
3.1.2.3.7.2	Bearbejdning af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik.....	130
3.1.2.3.7.2.1	Indsættelse af rettelser i arbejdssteds- og firmafilen	130
3.1.2.3.7.2.2	Samling af firma- og arbejdsstedsoplysninger.....	130
3.1.2.3.7.2.3	Omkodning af arbejdsstedserhverv der er i modstrid med firmabrancher	131
3.1.2.3.7.2.4	Fordeling af firmaposter på arbejdssteder	132
3.1.2.3.7.2.5	Integreret handelsaktivitet	133
3.1.2.3.7.2.6	Omkodning til Mellemsystemformat	134
3.1.2.3.7.2.7	Samkørsel af Regnskabsstatistik og Varestatistik for industri.....	139
3.1.2.3.7.3	Grænser mellem Regnskabsstatistiksystemet, Skatteregnskabsystemet og andre beregningssystemer	141
3.1.2.3.7.4	Overgang fra firmabrancher til NR-erhverv i Skatteregnskabsystemet	145

3.1.2.3.8	Sektor-erhverv tabeller.....	146
3.1.2.4	Erhverv med produktionsværdi beregnet som pris-gange-mængde	146
3.1.2.4.1	Landbrug, gartneri og pelsdyravl	146
3.1.2.4.1.1	Afgrænsning og konsistens i forhold til andre erhverv.....	146
3.1.2.4.1.2	Statistiske kilder	147
3.1.2.4.1.3	Beregningsmetode	147
3.1.2.4.1.4	Opgørelse af forbrug i produktionen	148
3.1.2.4.1.5	Fordeling af output på produkter.....	148
3.1.2.4.1.6	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter.....	148
3.1.2.4.2	Boliger.....	149
3.1.2.4.2.1	Afgrænsning og konsistens i forhold til andre erhverv.....	149
3.1.2.4.2.2	Statistiske kilder	149
3.1.2.4.2.3	Beregningsmetode for output.....	150
3.1.2.4.2.4	Opgørelse af forbrug i produktionen	150
3.1.2.4.2.5	Fordeling af input på produkter.....	150
3.1.2.4.3	Non-profit institutioner rettet mod husholdninger	151
3.1.2.4.3.1	Afgrænsning og konsistens i forhold til andre erhverv.....	151
3.1.2.4.3.2	Statistiske kilder	151
3.1.2.4.3.3	Beregningsmetode	152
3.1.2.4.3.4	Produktion i private, ikke-markedsmæssige produktionsenheder.....	152
3.1.2.4.3.5	Fordeling af output på erhverv og produkter	152
3.1.2.4.3.6	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter.....	153
3.1.2.4.4	Private husholdninger med ansat medhjælp	153
3.1.2.4.4.1	Afgrænsning.....	153
3.1.2.4.4.2	Valg af kilder	153
3.1.2.4.4.3	Benchmarkår kontra løbende år	154
3.1.2.5	Erhverv med produktionen opgjort fra anvendelsessiden	154
3.1.2.5.1	Udlejning af erhvervsejendomme mv. – konsistenshensyn.....	154
3.1.2.5.2	Statistiske kilder	155
3.1.2.5.3	Fordeling af input på produkter.....	156
3.2	Værdiansættelse	156
3.3	Overgang fra regnskabsbegreber og administrative begreber til nationalregnskabsbegreber ifølge ENS95	156
3.3.1	Ensartede principper for overgang fra virksomhedsregnskabsbegreber til nationalregnskabsbegreber	156
3.3.1.1	Erhvervsuafhængige korrektioner	158
3.3.1.2	Erhvervsafhængige korrektioner	160
3.3.2	Sammenstilling af regnskabsdata og overgang til nationalregnskabs- opgørelse på faglige enheder	167
3.3.2.1	Overgang til fælles kontoplan.....	167
3.3.2.2	Overgang fra institutionelle enheder ("firmabrancher") til produktions- enheder ("FE-erhverv")	168
3.4	Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder.....	169
3.5	Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger.....	170
3.6	Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning	171
3.7	Landbrug, jagt og skovbrug (NACE A).....	172
3.7.1	Overblik	172
3.7.2	Statistiske kilder.....	173
3.7.2	Beregningsmetode	175
3.7.4	Fordeling af output på produkter	179
3.7.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter.....	179
3.8	Fiskeri (NACE B)	180
3.8.1	Overblik	180
3.8.2	Statistiske kilder.....	180
3.8.3	Beregningsmetode	180
3.8.4	Fordeling af output på produkter	180

3.8.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	181
3.9	Råstofudvinding (NACE C).....	181
3.9.1	Overblik	181
3.9.2	Statistiske kilder.....	181
3.9.3	Beregningsmetode	182
3.9.4	Fordeling af output på produkter	183
3.9.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	183
3.10	Fremstillingsvirksomhed (NACE D)	183
3.10.1	Overblik	183
3.10.2	Statistiske kilder.....	185
3.10.3	Beregningsmetode	185
3.10.4	Fordeling af output på produkter	186
3.10.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	189
3.11	El-, gas-, varme- og vandforsyning (NACE E).....	190
3.11.1	Overblik	190
3.11.2	Statistiske kilder.....	191
3.11.3	Beregningsmetode	191
3.11.4	Fordeling af output på produkter	193
3.11.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	193
3.12	Bygge- og anlægsvirksomhed (NACE F)	193
3.12.1	Overblik	193
3.12.2	Statistiske kilder.....	195
3.12.3	Beregningsmetode	198
3.12.4	Fordeling af output på produkter	200
3.12.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	203
3.13	Handel og reparationsvirksomhed (NACE G).....	204
3.13.1	Overblik	204
3.13.2	Statistiske kilder.....	204
3.13.3	Beregningsmetode	205
3.13.4	Fordeling af output på produkter	205
3.13.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	205
3.14	Hotel- og restaurationsvirksomhed (NACE H).....	207
3.14.1	Overblik	207
3.14.2	Statistiske kilder.....	207
3.14.3	Beregningsmetode	208
3.14.4	Fordeling af output på produkter	208
3.14.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	208
3.15	Transportvirksomhed (NACE I)	208
3.15.1	Overblik	208
3.15.2	Statistiske kilder.....	209
3.15.3	Beregningsmetode	210
3.15.4	Fordeling af output på produkter	212
3.15.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	212
3.16	Pengeinstitutter, finansierings- og forsikringsvirksomhed (NACE J).....	212
3.16.1	Overblik	212
3.16.2	Statistiske kilder.....	213
3.16.3	Beregningsmetode	214
3.16.4	Fordeling af output på produkter	220
3.16.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	220
3.17	Fast ejendom, udlejning, forretningsservice (NACE K)	220
3.17.1	Overblik	220
3.17.2	Statistiske kilder.....	221
3.17.3	Beregningsmetode	222
3.17.4	Fordeling af output på produkter	232
3.17.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	232
3.18	Offentlig administration, forsvar og socialforsikring (NACE L).....	233

3.18.1	Overblik	233
3.18.2	Statistiske kilder.....	233
3.18.3	Beregningsmetode	234
3.18.4	Fordeling af output på produkter	234
3.18.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	234
3.19	Undervisning (NACE M).....	234
3.19.1	Overblik	234
3.19.2	Statistiske kilder.....	235
3.19.3	Beregningsmetode	235
3.19.4	Fordeling af output på produkter	236
3.19.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	236
3.20	Sundheds- og velfærdsinstitutioner (NACE N)	236
3.20.1	Overblik	236
3.20.2	Statistiske kilder.....	237
3.20.3	Beregningsmetode	237
3.20.4	Fordeling af output på produkter	237
3.20.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	238
3.21	Organisationer, forlystelser, kultur mv. (NACE O).....	238
3.21.1	Overblik	238
3.21.2	Statistiske kilder.....	238
3.21.3	Beregningsmetode	239
3.21.4	Fordeling af output på produkter	240
3.21.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	240
3.22	Private husholdninger med ansat medhjælp (NACE P).....	241
3.22.1	Overblik	241
3.22.2	Statistiske kilder.....	241
3.22.3	Beregningsmetode	242
3.22.4	Fordeling af output på produkter	242
3.22.5	Fordeling af forbrug i produktionen på produkter	242
3.23	Behandlingen af internationale organisationer	242
3.24	Produktskatter undtagen moms	242
3.24.1	Overblik	242
3.24.2	Opgørelsesprincipper og periodisering.....	242
3.25	Moms	243
3.25.1	Overblik	243
3.25.2	Opgørelsesprincipper og periodisering.....	243
3.25.3	Sammenligning og analyse af teoretiske kontra faktiske momsindtægter	244
3.26	Produktsubsidier	249
3.26.1	Overblik	249
3.26.2	Opgørelsesprincipper og periodisering.....	250

Kapitel 4	BNP opgjort fra indkomstsiden	250
4.0	Overblik	250
4.1	Referenceramme	251
4.1.1	Referenceramme – erhvervsregistret, det centrale personregister, oplysningsseddelregistret.....	251
4.1.2	Personstatistiksystemets opbygning	253
4.1.2.1	Grundoplysninger, statistikregistre og klassifikationsmoduler	253
4.1.2.2	Klassifikationsmoduler	254
4.1.2.3	Statistikregistre	256
4.1.2.4	Strukturen i det samlede statistiksystem.....	258
4.1.3	Samkøring af registre	259
4.1.4	Indholdsanalyse	261
4.1.5	Dannelse af statistikregistre.....	262
4.1.6	Administrative data som statistikkilde.....	264
4.1.7	Indhold.....	265
4.1.8	Identifikationer	266
4.1.9	Tidsreferencer.....	267
4.1.10	Registret som statistisk model	268
4.1.11	Stabilitet.....	268
4.1.12	Kvalitet	269
4.1.13	Anvendelse af flere kilder som metode	270
4.1.14	Integreret dataindsamling	272
4.1.15	Lovgrundlaget.....	273
4.1.16	Eksempel på integreret dataindsamling – Arbejdspladsprojektet, Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken	274
4.2	Værdiansættelse	276
4.3	Overgang fra regnskabsbegreber og administrative begreber til nationalregnskabsbegreber ifølge ENS95.....	276
4.4	Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder.....	277
4.5	Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger.....	277
4.6	Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning	277
4.7	Aflønning af ansatte.....	278
4.7.1	Statistiske kilder.....	278
4.7.2	Beregningsmetoder	286
4.8	Andre produktionsskatter.....	291
4.9	Andre produktionssubsidier.....	292
4.10	Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst	294
4.10.1	Statistiske kilder.....	294
4.10.2	Beregningsmetoder	294
4.11	Blandet indkomst	295
4.12	Forbrug af fast realkapital.....	295

Kapitel 5	BNP opgjort fra anvendelsesside	298
5.0	Overblik	298
5.1	Referenceramme – erhvervsregistret, personstatistikregistret.....	298
5.2	Opgørelsesprincipper	299
5.2.1	Værdiansættelse	299
5.2.2	Vigtigste kilder	299
5.2.2.1	Statistiske kilder til de enkelte endelige anvendelseskomponenter	299
5.2.2.2	Begrundelser for valg mellem kilder i tilfælde med konkurrerende information	301
5.2.2.2.1	Tilfælde med oplysninger om samme variable fra forskellige sider	301
5.2.2.2.2	Valg mellem Forbrugsundersøgelsens tal og oplysninger fra andre kilder	301
5.2.2.2.3	Valg mellem Udenrigshandelstatistikken og Nationalbankens betalingsstatistik	302
5.2.2.2.4	Opgørelser af anskaffelser minus afhændelser kontra product-flow metoden.....	303
5.2.2.2.5	Uafhængighed af de andre opgørelsesmetoder for BNP	303
5.3	Overgang fra virksomhedsregnskaber samt administrative begreber til ENS95 nationalregnskabsbegreber.....	304
5.4	Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder.....	304
5.5	Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger.....	305
5.6	Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning	305
5.7	Konsumudgift i husholdningerne	305
5.7.1	Beregning af uafhængige udgangsskøn fra anvendelsessiden	305
5.7.2	Statistiske kilder.....	306
5.7.3	Beregningsmetoder	309
5.7.4	Afstemning i nationalregnskabs produktbalancesystem.....	314
5.8	Konsumudgift i non-profit institutioner rettet mod husholdninger (NPISH'er)	317
5.9	Offentlig konsumudgift.....	317
5.10	Anskaffelser minus afhændelser af materielle faste aktiver	319
5.10.1	Overblik	319
5.10.2	Opgørelser fra anvendelsessiden	320
5.10.3	Opgørelser vha. product-flow metoden	324
5.10.4	Erhvervsfordeling af økonomiens samlede investeringer fordelt på arter.....	325
5.10.4.1	Erhvervsfordelte investeringer.....	325
5.10.4.2	Offentlige ikke-erhvervsmæssige investeringer	325
5.10.4.3	Offentlige selskabers investeringer.....	325
5.10.4.4	Erhverv dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik.....	326
5.10.4.5	Andre kilder vedrørende erhverv	329
5.10.4.6	Bygge- og anlægsinvesteringer fordelt på erhverv	329
5.10.4.7	Transportmidelinvesteringer fordelt på erhverv	330
5.10.4.8	Investeringer i maskiner og inventar fordelt på erhverv.....	331
5.11	Anskaffelser minus afhændelser af immaterielle faste aktiver.....	332
5.11.1	Overblik	332
5.11.2	Efterforskningsboringer.....	332
5.11.3	Software og store databaser	332
5.11.3.1	Købt software og store databaser.....	332
5.11.3.2	Egenproduceret software	333
5.11.4	Originalværker inden for underholdning, kultur og kunst.....	334
5.12	Forøgelse af værdien af ikke-producerede, ikke-finansielle aktiver.....	334
5.13	Lagerændringer.....	335
5.13.1	Nationalregnskabsprincipper kontra principperne i virksomhedsregnskaber	335
5.13.2	Lagerbeholdninger primo og ultimo	336

5.13.3	Regnskabsmaterialet bag beregningen af erhvervsfordelte lagerbeholdninger	336
5.13.4	Varefordeling af Mellemsystemets lagre.....	338
5.13.5	Beregning af nationalregnskabsmæssige lagerforskydninger.....	340
5.13.6	Lagre beregnet ud fra vareoplysninger – 2063 lagre og energilagre	343
5.13.7	Specielle lagerforskydninger – øvrige 2064 lagre	344
5.13.8	Samspillet mellem lagerforskydninger beregnet ud fra hhv. erhvervsfordelte lagertotaler og ud fra oplysninger om enkeltvarer	345
5.14	Værdigenstande	346
5.15	Eksport af varer.....	346
5.16	Eksport af tjenester	347
5.17	Import af varer	349
5.18	Import af tjenester	349
Kapitel 6	Afstemning af BNP-opgørelserne og validering af resultaterne.....	350
6.1	Tilgangs- og anvendelsestabeller som ramme for afstemningen af det funktionelle nationalregnskab.....	350
6.1.1	Definitioner.....	350
6.1.2	Tilgangs- og anvendelsestabellernes placering i nationalregnskabssystemet ..	354
6.1.3	Tilgangs- og anvendelsestabeller og opgørelsen af nationalregnskabet.....	354
6.1.3.1	Et stærkt redskab til afstemning af BNP(P) og BNP(A) samt i en vis udstrækning BNP(I).....	354
6.1.3.2	Tilgangs- og anvendelsestabeller som ramme om afstemningen: Rationale og begrænsninger.....	358
6.1.4	Opstilling af tilgangs- og anvendelsestabeller	360
6.1.4.1	Grunddesign for et nationalregnskabssystem baseret på tilgangs- og anvendelsestabeller	360
6.1.4.2	Nødvendig primærstatistik.....	361
6.1.4.3	Udfyldelse af huller når visse primærstatistikker mangler	361
6.1.4.4	Benchmarkår kontra løbende år	362
6.1.5	Afstemningsprocessen	362
6.1.5.1	Opstilling af de udgangsskøn som skal afstemmes.....	362
6.1.5.2	Håndtering af anvendelser i forskellige prisniveauer	364
6.1.6	Fra tilgangs- og anvendelsestabeller til symmetriske input-output tabeller	365
6.1.6.1	Teknologiantagelser.....	365
6.1.6.2	Behandlingen af importen.....	365
6.2	Andre metoder til validering af BNP-opgørelsen	366
Kapitel 7	Oversigt over tillæg og justeringer for at opnå fuld dækning	368
7.1	Eksplícitte tillæg	368
7.1.1	Tillæg for landmænds produktion til eget konsum mv.....	368
7.1.2	Egenproduktion af software og store databaser.....	369
7.1.3	Produktion af originalværker inden for underholdning, kultur og kunst.....	369
7.1.4	Frynsegoder til lønmodtagere	369
7.1.5	Sort arbejde, underdeklaration samt tilhørende momssvindel.....	373
7.2	Implicítte tillæg.....	376
7.3	Validering ved sammenligning med demografiske beskæftigelsesdata	377

Kapitel 8	Overgangen fra BNP til BNI	379
8.0	Overblik	379
8.1	Aflønning af ansatte til og fra udlandet	380
8.2	Produktions- og importskatter	380
8.3	Subsidier	380
8.4	Renter.....	381
8.5	Udloddet selskabsudbytte	381
8.6	Reinvesteret indtjening på udenlandske direkte investeringer	382
Kapitel 9	Overgang fra BNP (ENS95) til BNI (ENS79 definition)	384
Kapitel 10	Vigtigste klassifikationer	396
10.1	Erhvervsklassifikationer	396
10.2	Konsumklassifikationer	401
Kapitel 11	Vigtigste statistiske kilder	407
11.1	Kilder til opgørelsen af BNP fra produktionssiden	407
11.2	Kilder til opgørelsen af BNP fra indkomstsiden	407
11.3	Kilder til opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden	407
Bilag 1	Danmarks Statistiks organisation pr. 1. november 2001	408
Bilag 2	Organiseringen af nationalregnskabsarbejdet i Danmarks Statistik.....	409
Bilag 3	Spørgeskema til den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik	410
Bilag 4	SLS-E skatteregnskabsskema 1991 →	414
Bilag 5	SLS-E skatteregnskabsskema gældende 1988-1990.....	416
Bilag 6	Spørgeskema til regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber	418
Bilag 7	Oplysningssedlen 1995	422
Bilag 8	Spørgeskema til detailomsætningsstatistikken	423
Bilag 9	Estimating Gross Fixed Capital Formation in Software.....	424
Bilag 10	Reliability of National Accounts Aggregates – Danish Experience of the Last Fifty Years	426
Tabeller		
Tabel 1	Planlagte offentliggørelsesterminer for nationalregnskabet 2001	26
Tabel 2	BNP opgjort fra produktionssiden 1995	27
Tabel 3	Bruttoværditilvækst baseret på forskellige regnskabsstatistikker.....	35
Tabel 4	Kontoplan for Mellemsystem 2	44
Tabel 5	Andel af bruttoværditilvækst med direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder	51
Tabel 6	Andel af bruttoværditilvækst opgjort i niveau kontra ved fremskrivning	52
Tabel 7	NR-måltotaler (MTM) – funktionelle system.....	55
Tabel 8	Opgørelse af produktionen i 32000 Fremstilling af telemateriel. Mill. kr.	60
Tabel 9	Fordeling af produktionen i Fremstilling af telemateriel på produkter	60
Tabel 10	12 DK-NACE erhverv bag NR-erhvervet Læger, tandlæger mv.....	64
Tabel 11	Fordeling af produktionen i Læger, tandlæger mv. på produkter.....	64
Tabel 12	Beregning af udgangsskøn for forbrug i produktionen for Læger, tandl. mv.....	66
Tabel 13	BNP opgjort fra indkomstsiden 1995	73
Tabel 14	Sammenhæng mellem Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og NR.....	77

Tabel 15	Opstilling af udgangsskøn for BNP opgjort fra indkomstsiden.....	78
Tabel 16	BNP opgjort fra anvendelsessiden 1995.....	80
Tabel 17	Udgangsskøn for BNP opgjort fra de tre sider samt afstemt værdi	87
Tabel 18	Nettofordringerserhvervelse over for udlandet opgjort fra to sider.....	89
Tabel 19	Eksplícítte tillæg i nationalregnskabet 1995.....	90
Tabel 20	Overgang fra BNP til BNI 1995	92
Tabel 21	Overgang fra BNP efter ENS95 til BNI efter ENS79.....	94
Tabel 22	Planlagte offentliggørelsesterminer for nationalregnskabet 2001	98
Tabel 23	BNP opgjort fra produktionssiden 1995	99
Tabel 24	Brancheændring pr. hovedgruppe.....	104
Tabel 25	Brancheændring pr. størrelsesgruppe (antal ansatte).....	105
Tabel 26	Brancheskift på hovedgruppeniveau.....	105
Tabel 27	Fordeling af produktionen i S.13 på typer af produkter	111
Tabel 28	Dækningsgrad i RS for erhverv domineret af offentlige selskaber	114
Tabel 29	Dækningsgrad i Skatteregnskabsstatistikken.....	121
Tabel 30	Afslutningsmåned for regnskaber i RB-spørgeskemaundersøgelsen	123
Tabel 31	Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik på firmaniveau og arbejdsstedsniveau	127
Tabel 32	Særlig omkostningsspecifikation i spørgeskemabaseret regnskabsstatistik	129
Tabel 33	Beregnete poster til supplerings af regnskabsstatistikfilerne	130
Tabel 34	Regnskabsposter der fordeles ud på arbejdssteder tilhørende et firma	133
Tabel 35	Sammenhæng mellem ejer-koder og ENS95 institutionelle sektorer	135
Tabel 35a	Overførsel af poster til Mellemsystemet på firmaniveau	136
Tabel 36	Overførsel af poster til Mellemsystemet på arbejdsstedsniveau	137
Tabel 37	Andele af OEEU-posten. Eksempler fra tjenesteundersøgelser-erhverv.....	139
Tabel 38	Andele af OEEU-posten. Eksempler fra erhverv uden for tjeneste- undersøgelsen	139
Tabel 39	Ikke-matchende enheder i VS og RS	141
Tabel 40	Produktion i NPISH'er fordelt på produkter 1995	153
Tabel 41	Opdeling af regnskabsposten Småanskaffelser.....	159
Tabel 42	Beregning af kantinedrift.....	159
Tabel 43	Andel af bruttoværditilvækst med direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder	170
Tabel 44	Andel af bruttoværditilvækst opgjort i niveau kontra ved frem- skrivning 1995	171
Tabel 45	Erhvervsgruppen NACE A's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	172
Tabel 46	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE A.....	173
Tabel 47	Erhvervsgruppen NACE B's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	180
Tabel 48	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE B	180
Tabel 49	Erhvervsgruppen NACE C's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	181
Tabel 50	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE C	181
Tabel 51	Erhvervsgruppen NACE D's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	183
Tabel 52	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE D.....	185
Tabel 53	Udtræk fra Mellemsystemet 1995 for NACE 320000	188
Tabel 54	Fordelingen af omsætningen i NACE 32 på produkter	189
Tabel 55	Erhvervsgruppen NACE E's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst	191
Tabel 56	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE E	191
Tabel 57	Erhvervsgruppen NACE F's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst	194
Tabel 58	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE F.....	197
Tabel 59	Korrektioner til regnskabsstatistikens produktionsværdi 1995	199
Tabel 60	Korrektioner til regnskabsstatistikken ved beregning af forbrug i produktionen 1995	200
Tabel 61	Bestemmelse af værditilvækst samt udgangsskøn for forbrug i pro- duktionen for bygge- og anlægsvirksomhed under ét 1995	200
Tabel 62	Produktfordeling af produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed 1995.....	202
Tabel 63	Erhvervsgruppen NACE G's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	204

Tabel 64	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE G.....	205
Tabel 65	Erhvervsgruppen NACE H's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	207
Tabel 66	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE H.....	208
Tabel 67	Erhvervsgruppen NACE I's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	209
Tabel 68	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE L.....	210
Tabel 69	Beregning af produktionsværdien i Skibsfart.....	211
Tabel 70	Beregning af forbrug i produktionen i Skibsfart.....	211
Tabel 71	Erhvervsgruppen NACE J's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	212
Tabel 72	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE J.....	214
Tabel 73	Beregning af produktionsværdien i pengeinstitutter.....	215
Tabel 74	Forbrug i produktionen i pengeinstitutter.....	216
Tabel 75	Produktion i livs- og pensionsforsikring.....	217
Tabel 76	Forbrug i produktionen i livs- og pensionsforsikring.....	218
Tabel 77	Produktion i anden forsikringsvirksomhed.....	219
Tabel 78	Forbrug i produktionen i anden forsikringsvirksomhed.....	219
Tabel 79	Erhvervsgruppen NACE K's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	221
Tabel 80	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE K.....	222
Tabel 81	Stratifikationskriterier ved niveauberegningen 1991.....	224
Tabel 82	Huslejesum for 1. halvår 1992 fordelt på typer af boliger – niveauberegning.....	228
Tabel 83	Fremskrivning af niveauberegningen fra 1. halvår 1992 til 2. halvår 1992, ejerboliger, helårsboliger.....	228
Tabel 84	Fordeling af produktionen i erhvervet Boliger på produkter.....	232
Tabel 85	Erhvervsgruppen NACE L's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	233
Tabel 86	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE L.....	234
Tabel 87	Erhvervsgruppen NACE M's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	235
Tabel 88	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE M.....	235
Tabel 89	Erhvervsgruppen NACE N's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	236
Tabel 90	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE N.....	237
Tabel 91	Erhvervsgruppen NACE O's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	238
Tabel 92	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE O.....	239
Tabel 93	Erhvervsgruppen NACE P's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst.....	241
Tabel 94	Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE P.....	241
Tabel 95	Produktskatter undtagen moms 1995.....	242
Tabel 96	Moms 1995.....	243
Tabel 97	Sammenligning af teoretisk og faktisk momsprovenu 1992-97.....	246
Tabel 98	Produktsubsidier 1995.....	249
Tabel 99	Produktsubsidier 1995 fordelt på ordninger.....	249
Tabel 100	BNP opgjort fra indkomstsiden 1995.....	250
Tabel 101	Sammenhæng mellem Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og NR.....	277
Tabel 102	Sammenhæng mellem Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og NR.....	288
Tabel 103	Opstilling af udgangsskøn for BNP opgjort fra indkomstsiden.....	289
Tabel 104	Andre produktionsskatter 1995.....	291
Tabel 105	Andre produktionssubsidier 1995.....	293
Tabel 106	Oversigt over metoder til opgørelse af kapitalapparatet i S.13.....	296
Tabel 107	Forbrug af fast realkapital i S.13 efter ENS95 samt efter ENS79.....	297
Tabel 108	BNP opgjort fra anvendelsessiden 1995.....	298
Tabel 109	Statistiske kilder til nationalregnskabets opgørelser af husholdningernes konsumudgifter.....	308
Tabel 110	Opdeling af detailhandelskonsumet i hovedvaregrupper.....	310
Tabel 111	Udgangsskøn og afstemte værdier for husholdningernes konsum fordelt på COICOP-konsumgrupper samt værdier ifølge Forbrugs- undersøgelsen, 1995.....	315
Tabel 112	Fordeling af offentlig konsumudgift på individuelt og kollektivt konsum.....	318
Tabel 113	Faste bruttoinvesteringer i materielle aktiver fordelt på arter.....	319
Tabel 114	Beregningen af investeringerne i boligbyggeri.....	321

Tabel 115	Beregningen af investeringerne i privat erhvervsbyggeri.....	321
Tabel 116	Investeringerne i offentligt erhvervmæssigt og offentligt ikke-erhvervmæssigt byggeri	322
Tabel 117	Beregningen af investeringer i private anlæg	323
Tabel 118	Offentlige anlægsinvesteringer bortset fra militære	323
Tabel 119	Beregning af udgangsskønnet for investeringer i maskiner og inventar.....	324
Tabel 120	Faste bruttoinvesteringer i immaterielle aktiver fordelt på arter	332
Tabel 121	Overdragelsesomkostninger indeholdt i de faste bruttoinvesteringer	335
Tabel 122	Sammenhængen mellem spørgeskemabaseret regnskabsstatistik og Mellemsystemet	337
Tabel 123	Oversigt over fremgangsmåden ved varefordeling af lagre.....	339
Tabel 124	Sammenligning af regnskabsstatistikens beholdningsændringer og de nationalregnskabsmæssige lagerændringer på DK-NACE erhverv: Eksempler	341
Tabel 125	Eksempel på lagerberegning. Råvarelagre i DK-NACE erhverv 050200: Dambrug og fiskeavl fordelt på sektorer	242
Tabel 126	Lagerforøgelser opstillet ud fra vareoplysninger.....	343
Tabel 127	Lagerforøgelser fra energisystemet	344
Tabel 128	Lagerforøgelser, øvrige specielle lagre.....	344
Tabel 129	Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande	346
Tabel 130	Udgangsskøn for BNP opgjort fra de tre sider samt afstemt værdi	367
Tabel 131	Eksplícitte tillæg i nationalregnskabet.....	368
Tabel 132	Tillæg for landmænds konsum af egne produkter	368
Tabel 133	Tillæg for originalværker inden for underholdning, kultur og kunst.....	369
Tabel 134	Naturalieafklønning fordelt på nationalregnskabets 130 erhverv.....	371
Tabel 135	Eksplícitte tillæg for underdeklaration og sort arbejde	376
Tabel 136	Sammenligning af beskæftigelsesdata fra efterspørgselssiden og fra udbudssiden.....	378
Tabel 137	Overgang fra BNP til BNI 1995	379
Tabel 138	Indkomstskat og sociale sikringsbidrag tilbageholdt som kildekat.....	380
Tabel 139	Conversion ESA95 to ESA79: Impact on Main Components	391
Tabel 140	Erhvervsgrupperinger	397
Tabel 141	Konsumgrupperinger	401
Tabel 142	Sammenhængen mellem konsumgrupperingen og COICOP.....	403

Figurer

Figur 1	Systemdiagram for det funktionelle nationalregnskab	41
Figur 2	Dækningsgraden i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik	119
Figur 3	Oversigt over dækningen af arbejdssteder i filer fra primærstatistikken.....	126
Figur 4	Produktionsværdier for animalske produkter 1995	175
Figur 5	Personstatistiksystemet	254
Figur 6	Det samlede statistiksistem.....	259
Figur 7	Illustration af en statistisk enhed	261
Figur 8	Illustration af relationer og relationsenheder.....	262
Figur 9	Illustration af en enhedsgraf	262
Figur 10	Fra virkelighedens fænomener til statistik.....	264
Figur 11	Identifikationsrelationer	265
Figur 12	Samspillet mellem lagerforskydninger beregnet ud fra hhv. erhvervs- fordelte lagertotaler og ud fra oplysninger om enkeltvarer	345
Figur 13	Tilgangs- og anvendelsestabeller i nationalregnskabet	353

Kapitel 1 Overblik over nationalregnskabssystemet

1.1 Introduktion

1.1.1 Det danske nationalregnskabs opbygning i hovedtræk

Det danske nationalregnskab er opbygget omkring et integreret sæt af tilgangs- og anvendelsestabeller og institutionelle sektorkonti. Udgangsskøn for BNP opgøres i høj grad uafhængigt fra produktions-, anvendelses- og indkomstsiden, og afstemningen af udgangsskønnene foretages for de endelige, årlige beregningers vedkommende i et detaljeret produktbalancesystem, der omfatter omkring 2750 produkter. Af disse er ca. 2300 varer, mens ca. 450 er tjenester. Resultatet er et afstemt sæt tilgangs- og anvendelsestabeller med tilhørende og integrerede produktions- og indkomstdannelseskonti for erhvervene og de institutionelle sektorer, således at sektor-erhvervstabeller er en integreret del af de endelige årlige nationalregnskaber. Med udgangspunkt i de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller opstilles årligt symmetriske input-output tabeller af typen erhverv x erhverv konstrueret ud fra den såkaldte erhvervsteknologiantagelse.

Fra og med referenceåret 1995 indgår finansielle (transaktions)konti samt statuskonti for finansielle aktiver plus de tilhørende konti for andre mængdemæssige ændringer i aktiver og omvurderingskonti i det danske nationalregnskab. Herefter resterer alene en udbygning med ikke-finansielle statuskonti for at nationalregnskabet udfylder hele kontosystemet i ENS95. På linie med en række andre lande har Danmark iværksat arbejdet med at foretage denne sidste udbygning, der vil resultere i en opgørelse af nationalformuen og af de enkelte sektorer formue. Der foreligger for nærværende officielle opgørelser af faste aktiver (fast realkapital) efter ENS95 for hele perioden 1966-2000.

Det danske nationalregnskab omfatter såvel års- som kvartalsregnskaber. Den officielle opgørelse af betalingsbalancen er fuldt ud konsistent med nationalregnskabets konto for udlandet. Forskellen mellem de to opgørelser består alene i forskellig geografisk dækning.

1.1.2 Geografisk dækning

Det danske nationalregnskab omfatter kongeriget Danmarks økonomiske område med undtagelse af Færøerne og Grønland. Den geografiske dækning i de nationalt offentliggjorte regnskaber er således i overensstemmelse med afgrænsningen af Danmarks økonomiske område i henseende til anvendelsen af BNI-direktivet som fastsat i kommissionsbeslutning (91/450/EØF, Euratom). Der skal ikke foretages nogen korrektion for geografisk dækning ved overgang fra den nationale opgørelse af BNI til indberetningen til EU i medfør af BNI-direktivet.

1.1.3 Sammenhæng med ENS95, NACE Rev. 1, CPA, COICOP og COFOG

Det danske nationalregnskab er fra og med offentliggørelsesåret 1997 opstillet efter retningslinierne i Det europæiske national- og regionalregnskabssystem (ENS95). Før dette tidspunkt var nationalregnskabet baseret på FN's manual System of National Accounts

1968 (SNA68). I forbindelse med indberetninger af tal i henhold til BNI-direktivet foretages indtil videre transformationer, der bringer tallene i overensstemmelse med definitionerne i den tidligere udgave af det europæiske nationalregnskabssystem, ENS79. Tidsserierne af nationalregnskabstal efter ENS95 er ført tilbage til 1966. For alle år med endelige nationalregnskaber fra og med 1966 foreligger input-output tabeller i løbende priser, faste 1995-priser og tilsvarende serier af Laspeyres kædeindeks for volumenudviklingen på det mest detaljerede offentliggørelsesniveau. For årene fra og med 1988 foreligger tilgangs- og anvendelsestabeller efter ENS95 omfattende ca. 2750 produktbalancer i såvel løbende priser som faste 1995-priser.

Den eneste definatoriske afvigelse fra ENS95 vedrører registreringen af de betalinger baseret på det harmoniserede momsgrundlag, som tilfalder EU i forbindelse med den tredje egne indtægtskilde. Ifølge ENS95 paragraf 4.14 skal disse indtægter konteres som produktskatter betalt af residenter til EU (D.211). Danmark har ved implementeringen af ENS95 fundet, at denne regel i ENS95 er i modstrid med de økonomiske realiteter, et synspunkt som i øvrigt senere og uafhængigt er blevet gjort gældende af Den Europæiske Revisionsret i en særberetning om moms- og BNI-indtægterne. I stedet konteres disse betalinger som en løbende overførsel fra Danmark til EU-institutionerne vedr. internationalt samarbejde. Hele momsprovenuet konteres som indtægt for den indenlandske sektor offentlig forvaltning og service. På nær denne undtagelse er det danske nationalregnskab fuldstændig i overensstemmelse med definitionerne i ENS95.

Hvad angår erhvervsklassifikationer er såvel primærstatistikkerne som nationalregnskab i overensstemmelse med NACE Rev. 1. Den danske branchenomenklatur Dansk Branchekode 93, 2. udgave, er en national, mere detaljeret udgave af NACE Rev. 1. Den danske udgave af NACE Rev. 1 vil i denne kilde- og metodebeskrivelse blive refereret til som DK-NACE.

Med hensyn til produktnomenklaturen følger såvel produktstatistikken for industrien som udenrigshandelsstatistikken EU-nomenklaturen KN (den kombinerede nomenklatur). Nationalregnskabets produktklassifikation (ca. 2750 produkter) følger af praktiske årsager ligeledes nomenklaturen KN, blot på et mere aggregeret niveau. Nationalregnskabets produktbalancer kan imidlertid entydigt transformeres til EU's produktnomenklatur CPA på 4-cifret niveau, dvs. langt mere detaljeret end krævet i ENS95-forordningen, som kun kræver tilgangs- og anvendelsestabeller på 2-cifret CPA niveau svarende til 60 produktgrupper. Det danske nationalregnskab er følgelig helt i overensstemmelse med CPA på produktsiden.

For så vidt angår klassifikationen af husholdningernes konsum bygger det danske nationalregnskab på den internationale klassifikation af individuelt konsum efter formål COICOP uden afvigelser af nogen art. Den mest detaljerede konsumgruppering omfatter 72 grupper. Opdelingen er væsentligt mere detaljeret end krævet i ENS95 forordningen.

Alle enheder og transaktioner i sektoren offentlig forvaltning og service er klassificeret efter COFOG, igen på et væsentligt mere detaljeret niveau end krævet i ENS95-forordningen. Produkttransaktioner der involverer offentlig forvaltning og service er krydsklassificeret efter transaktionstype (ENS95), erhverv for den involverede produktionsenhed (NACE Rev.1), sektor for den involverede institutionelle enhed (ENS95) og funktion for den pågældende transaktion (COFOG).

1.1.4 Organisering af nationalregnskabsarbejdet i Danmarks Statistik

Danmarks Statistiks organisationsplan pr. 1/11/2001 er anført i bilag 1 og organisationsplanen for nationalregnskabsområdet i bilag 2. Danmarks Statistik er inddelt i 4 afdelinger (direktorater), tre fagstatistiske og en tværgående for brugerservice. I henhold til Lov om Danmarks Statistik er institutionen for så vidt angår alle faglige spørgsmål uafhængig af regeringen. Institutionen ledes af en styrelse, hvis medlemmer udpeges af økonomiministeren. Medlemmerne af styrelsen har siden lovens vedtagelse i 1966 været erfarne repræsentanter for erhvervslivet, forskningsverdenen og den kommunale forvaltning. Ministerierne er ikke repræsenteret i styrelsen. Rigsstatistikerens, som er ansat i en varig tjenestemandstilling, har i henhold til loven den faglige og administrative ledelse af institutionen og er tillige formand for styrelsen. Rigsstatistikerens refererer direkte til økonomiministeren i alle administrative og økonomiske anliggender. Sager vedr. EU-statistikretsakter forelægges økonomiministeren af rigsstatistikerens. I henhold til dansk parlamentarisk praksis skal alle udkast til EU-retsakter, som kommer til forhandling i Rådet, forelægges Folketingets Europaudvalg, som giver ministeren et forhandlingsmandat. På denne måde er der sikret en parlamentarisk kontrol med den meget betydelige del af statistikproduktionen, som sker i medfør af EU-lovgivning og som derfor reelt falder uden for styrelsens råderum.

Organisatorisk ligger ansvaret for nationalregnskabet i direktoratet (afdelingen) for økonomisk statistik. Arbejdet er fordelt på 3 kontorer benævnt Nationalregnskab, Nationalformue og Finansier og Priser. Kontoret Nationalregnskab er ansvarligt for de nationale opgørelser af nationalregnskabet til og med kapitalkontoen og foretager afstemningen af nationalregnskabet frem til og med kapitalkontoen. Endvidere ligger den officielle betalingsbalanceopgørelse og fremstillingen af symmetriske input-output tabeller samt regionale regnskaber og miljøregnskaber i dette kontor. Det bør i denne forbindelse specielt fremhæves, at betalingsbalancestatistikken udarbejdes i enheden Nationalregnskab i Danmarks Statistik, idet det primærstatistiske arbejde med betalingsstatistikken og dermed den væsentligste ressourceindsats dog henhører under Danmarks Nationalbank. Ansvaret for opgørelsen af betalingsbalancen og nationalregnskabet til og med udlandet ligger således i samme enhed i samme institution, hvilket muliggør fuldstændig koordinering af de to statistikker, selv i de mest foreløbige kvartalsvise opgørelser.

Kontoret Nationalformue er ansvarligt for alle administrative anvendelser af nationalregnskabet i EU bortset fra Stabilitets- og vækstpagten (BNI-direktivet, harmoniseret momsgrundlag, planer vedr. endeligt moms-system). Hvad angår BNI-direktivet har kontoret det forvaltningsmæssige ansvar for Danmarks foranstaltninger i medfør af direktivet. Kontoret forestår indberetningerne på BNI-spørgeskemaet og beregner de korrektioner til de nationalt offentliggjorte tal, der er nødvendige for at indberette i henhold til de af BNI-komiteen vedtagne retningslinier. Specielt forestår kontoret overgangen fra ENS95 til ENS79 definitioner. Herudover har kontoret ansvaret for udvikling og produktion af kontiene fra og med den finansielle konto til og med ultimostatus, dvs. bl.a. opgørelser af de finansielle sektorkonti, kapitalapparatet og nationalformuen. Endvidere ligger den samlede nationalregnskabsopgørelse fra produktionskontoen til ultimostatus for de finansielle sektorer S.121 til S.125 i kontoret Nationalformue. Endelig omfatter kontoret en række forsknings- og udviklingsaktiviteter i relation til nationalregnskabet som eksempelvis produktivitetsberegninger og -analyser.

Kontoret Finansier og Priser har på nationalregnskabsområdet ansvaret for den nationalregnskabsmæssige opgørelse af sektoren offentlig forvaltning og service herunder finansielle transaktions- og statuskonti for denne sektor. Kontoret er altså i henseende til sektoren S.13 Offentlig forvaltning og service ikke producent af primærstatistik, men leverer en fuldstændig nationalregnskabsmæssig opgørelse i overensstemmelse med ENS95. I det omfang de tal, Finansier og Priser leverer til kontorerne Nationalregnskab og Nationalformue, indgår i en afstemning af det samlede nationalregnskab, føres ændringerne i forhold til de initialt leverede tal tilbage i statistiksystemerne i Finansier og Priser, således at der er fuld overensstemmelse mellem de detaljerede offentliggørelser af tal for Offentlig forvaltning og service og nationalregnskabs standardtabeller. Kontoret Finansier og Priser har ansvaret for de statistiske indberetninger i henhold til protokollen om uforholdsmæssigt store underskud. Det forvaltningsmæssige ansvar for EDP-indberetningerne ligger imidlertid i Økonomiministeriets departement. Kontoret omfatter ud over dele af nationalregnskabet også regnskabsstatistik for erhverv, der traditionelt har været domineret af offentligt kontrollerede selskaber, prisstatistik (forbrugerprisindeks, engrosprisindeks, købekraftspariteter, ejendomssalgstatistik), finansiell primærstatistik samt statistik over konkurser og tvangsauktioner.

Det bør herudover nævnes, at nationalregnskabsberegningerne for landbrug og gartneri udføres i kontoret Landbrug i direktoratet for erhvervsstatistik. Disse beregninger indgår med enkelte modifikationer direkte i nationalregnskabet. Landbrugsstatistikkontoret henhører under afdelingen for erhvervsstatistik.

Danmarks Statistik er dansk forvaltningsmyndighed hvad angår BNI-direktivet og den fjerde egne indtægtskilde. Kontorchefen for nationalformuekontoret (BNI-konsulenten) er Danmarks repræsentant i den forvaltningskomite (BNI-komiteen), der er nedsat i medfør af artikel 6 i BNI-direktivet. Danmarks Statistik er som forvaltende myndighed på dette område forpligtet til at orientere regeringen om alle spørgsmål af væsentlig principiel eller fiskal betydning for Danmark. For så vidt angår de fiskale aspekter er Danmarks Statistik som forvaltningsmyndighed stillet på samme måde som et departement. Ligeledes er institutionens forvaltning underkastet Rigsrevisionens kontrol.

1.2 Revisionspolitik og produktionscyklus for endelige og foreløbige regnskaber

1.2.1 Revisionspolitik

Da det danske nationalregnskab er bygget op omkring et detaljeret produktbalancesystem, ligger det i sagens natur, at det at foretage revisioner til niveauerne for de enkelte variable i en lang tidsserie af nationalregnskaber er en overordentlig omfattende opgave. Der kræves en fornyet afstemning af produktbalancerne, og her kan væsentlige ændringer ofte berøre et meget stort antal celler i tilgangs- og anvendelsesmatricerne.

Da nationalregnskabets hovedformål er at tilvejebringe et grundlag for en samlet vurdering af økonomiens strukturelle og konjunkturmæssige udvikling, må kontinuiteten i tidsserier tillægges stor vægt, og opståede niveaufejl bliver derfor sædvanligvis først rettet op ved de hovedrevisioner, der foretages med 10-15 års mellemrum. Hertil kommer, at det er den almindelige erfaring, at niveaufejlene begrænses af, at tallene i sidste ende skal indpasses i et konsistent system, hvor niveauproblemer i primærstatistikkerne konfronteres. Hovedrevisioner, hvor alle kilder og metoder bag nationalregnskabet og alle niveauerne for de enkelte variable tages op til nyvurdering, kan af ressourcemæssige årsager kun foretages med det nævnte mellemrum. De historiske erfaringer m.h.t. niveau- og vækstratekorrektioner i forbindelse med hovedrevisioner er for så vidt angår nationalregnskabets hovedstørrelser dokumenteret i bilag 10. Overordnet set må det konkluderes af det historiske materiale, at niveauet for BNP/BNI har været meget robust i hele nationalregnskabets historie dvs. i perioden efter anden verdenskrig.

Dermed være ikke sagt, at nye statistiske kilder ikke kan indarbejdes løbende, efterhånden som de fremkommer. Pointen er imidlertid, at hvis en ny og bedre statistisk kilde afslører, at den hidtidige opgørelse har været ude af niveau, og en overgang til et mere korrekt niveau ville give et fejlagtigt billede af væksten fra år til år, indarbejdes niveaukorrektionen ikke i de løbende beregninger. I stedet noteres niveaubruddet med henblik på indarbejdelse i næste hovedrevision, mens den nye og bedre statistiske kilde med det samme kan anvendes ved opgørelsen af *vækstraterne* for de relevante variable. Dette er ækvivalent med at sige, at i sådanne tilfælde anvendes den nye statistiske kilde til fremføring af de hidtidige niveauer for de pågældende variable. Mindre væsentlige niveaujusteringer tages dog i et vist omfang ind løbende.

Da de statistiske eller metodemæssige årsager til niveaufejl i de enkelte nationalregnskabsserier må antages at gøre sig gældende på stort set samme måde periode efter periode, er det muligt at få rimeligt korrekte vækstrater på trods af niveaufejlene. På denne baggrund kan man vælge at anse vækstraterne i de *endelige* nationalregnskabstal for sande, og dernæst vurdere kvaliteten i de *foreløbige* versioner af de årlige og kvartalsvise tal ud fra deres evne til at ramme vækstraterne i de endelige nationalregnskaber.

De endelige nationalregnskaber med tilhørende symmetriske input-output tabeller foreligger for et givet år knap 3 år efter årets udgang. Første offentliggørelse af nationalregnskabet for et givet kalenderår finder p.t. sted omkring 23. marts i det følgende år. Årstallene i denne første offentliggørelse fremkommer som en simpel summation af årets fire kvartaler ifølge det på dette tidspunkt foreliggende kvartalsvise nationalregnskab. Der er i 2000 iværksat et udviklingsarbejde med henblik på at fremskynde offent-

liggørelsen af kvartalsvise nationalregnskaber. Fra og med 2002 forventes offentliggørelsestidspunktet at kunne fremrykkes til omkring 1. marts som en udløber af handlingsplanen vedr. ØMU-statistik. I de følgende ca. 2 $\frac{3}{4}$ år frem til det endelige nationalregnskab fremstilles successive versioner af foreløbige årlige regnskaber, der indarbejder primærstatistikken på årsbasis, efterhånden som den foreligger.

En afstemning i form af afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller foretages kun i forbindelse med det endelige nationalregnskab. I forbindelse med de kvartalsvise og foreløbige regnskaber foretages kun delvis en produktbalancebaseret afstemning af tilgang og anvendelse. Konkret udnyttes de tekniske koefficienter fra tilgangs- og anvendelsestabellerne fra det sidste endelige år i kombination med produktstatistikken for industri og udenrigshandelsstatistikken til at foretage en validering af de initiale opgørelser af tilgang og anvendelse samt til at foretage en første automatisk afstemning, som herefter justeres manuelt. Konkret indebærer dette, at der i forbindelse med de foreløbige nationalregnskaber gennemføres de to første trin i RAS-proceduren, som er kendt fra input-output analyse. I første trin fordeles alle anvendelseskategorier på produkter efter strukturen i sidste endelige nationalregnskab. I andet trin dannes differencen mellem tilgang og anvendelse for hvert produkt, og differencen fordeles som udgangspunkt proportionalt med de initialt estimerede anvendelser, idet tilgangen holdes uændret. Ved summation over produkter fås efter dette andet trin et afstemt nationalregnskab i den forstand, at tilgang og anvendelse balancerer. Imidlertid vil afvigelserne fra udgangsskønnene i denne automatiske afstemning være meget betydelige. Randtotalerne efter den vandrette fordeling betragtes nu som et sæt alternative udgangsskøn, der er fremkommet ud fra "produkternes tale", dvs. ud fra forsyningen med de enkelte produkter. Herefter foretages en sammenvejning af de oprindeligt fastsatte udgangsskøn med de alternative udgangsskøn til et sæt modificerede udgangsskøn, der resulterer i et ikke-afstemt nationalregnskab. Afstemningen foregår herefter manuelt ikke på produktniveau, men på erhverv/anvendelseskategoriniveau. I denne fase af afstemningen er produktdimensionen således elimineret. I og med justeringerne i afstemningsprocessen ikke bliver fordelt på produkter, er resultatet, at der ikke bag de kvartalsvise og foreløbige regnskaber ligger et fuldstændig afstemt produktbalancesystem.

Formålet med den ovenfor beskrevne procedure er, under den tidsrestriktion der naturligt foreligger ved produktion af foreløbige og kvartalsvise regnskaber, at udnytte den produktinformation, der ligger i tilgangs- og anvendelsestabellerne samt i den løbende produktionsstatistik og udenrigshandelsstatistikken. Den konfrontation af tilgang og anvendelse, der herved foretages, må vurderes i ikke uvæsentligt omfang at bidrage til at reducere usikkerheden på beregningen.

1.2.2 Produktionsplan for foreløbige og endelige nationalregnskaber

Produktionscyklussen for endelige, foreløbige samt kvartalsvise nationalregnskaber fremgår af tabel 1. "Nyt" betegner "Nyt fra Danmarks Statistik", som er en hurtig publikation, der primært er henvendt til pressen med information om, at en statistik nu er offentliggjort. "Statistiske Efterretninger" giver en forholdsvis detaljeret offentliggørelse af nationalregnskabstallene. Den mest detaljerede offentliggørelse finder sted i årspublikationer og i databankerne. Det kan bemærkes, at der i løbet af år 2001 som følge af handlingsplanen vedr. ØMU-statistik, der har til formål at sikre hurtigere offentliggørelse af konjunkturstatistik, sker en fremskyndelse af det kvartalsvise nationalregnskab. Ved den planlagte offentliggørelse ultimo november 2001 vil produktionstiden for kvartalsregnskaberne være reduceret fra knap 3 mdr. til knap 2 mdr.

Tabel 1 Planlagte offentliggørelsesterminer for nationalregnskabet 2001

Kvartals-/ årsopgørelse ¹	Beregnings- omfang	Offentliggørelse ²		
		Nyt og/eller Databanker	Statistiske Efterretn.	Årspubli- kation
Kvartalsopgørelse 3. kv. 2000	4. kv. 1999 3. kv. 2000	Ultimo december 2000	Primo januar 2001	
Årsopgørelse 1999, ikke-finansielt NR (Decemberversion)	Endelige tal 1997 Foreløbige tal for 1998-1999	Primo januar 2001	Medio januar 2001	Marts 2001
Symmetrisk input-output tabel	Endelige tal for 1997 Fremskrevne tal for 1998-1999	Primo januar 2001		April 2001
Finansielle transaktionskonti	Endelige tal for 1995-1997 Foreløbige tal for 1998-1999	Ultimo januar 2001 ³	Primo juni 2001	
Finansielle statuskonti (ultimo)	Endelige tal for 1995-1997 Foreløbige tal for 1998-1999	Ultimo januar 2001 ³	Primo juni 2001	
Fast realkapital efter art og erhverv (primo)	Endelige tal for 1992 Foreløbige tal for 1993-2000	Primo februar 2001	Primo juni 2001	
Kvartalsopgørelse 4. kv. 2000	1. kv. 2000- 4. kv. 2000	Ultimo marts 2001	Primo april 2001	
Årsopgørelse 2000 (Juniversion)	Foreløbige tal for 2000	Primo juli 2001	Medio juli 2001	
Kvartalsopgørelse 1. kv. 2001	2. kv. 2000- 1. kv. 2001	Ultimo juni 2001	Primo juli 2001	
Kvartalsopgørelse 2. kv. 2001	3. kv. 2000- 2. kv. 2001	Ultimo september 2001	Primo oktober 2001	
Kvartalsopgørelse 3. kv. 2001	4. kv. 2000- 3. kv. 2001	Ultimo november 2001	Ultimo november 2001	
Fast realkapital efter art og erhverv (primo)	Endelige tal for 1997 Foreløbige tal for 1998-2001	Medio december 2001	Primo januar 2002	
Årsopgørelse 2000, ikke-finansielt NR (Decemberversion)	Endelige tal 1998 Foreløbige tal for 1999-2000	Primo januar 2002	Medio januar 2002	Marts 2002

¹ Årsopgørelserne adskiller sig fra kvartalsopgørelserne dels ved at indeholde oplysninger på et mere detaljeret niveau, dels ved at indeholde en opdeling af økonomien i institutionelle sektorer.

² Endvidere vil visse tal indgå i publikationen Konjunkturstatistik. ³ Dataleverance til Eurostat plus dataadgang.

Det fremgår, at de første tal for året 2000, der fremkommer som summen af kvartalsregnskaberne, foreligger i marts 2001. Med den planlagte fremskyndelse af de kvartalsvise nationalregnskaber vil de første tal for året 2001 foreligge ultimo februar 2002. I årsopgørelsen i april (aprilversionen) er årstallene fortsat fremkommet som summen af kvartalstallene, men er nu udbygget med en opdeling af økonomien på institutionelle sektorer. De første egentlige årsopgørelser (juniversionen) adskiller sig fra årstallene fremkommet som summen af fire kvartaler ved at indarbejde primærstatistik, der fremkommer senere og som kun foreligger på årsbasis. Det vedrører navnlig statistikken for offentlig forvaltning og service, hvis første statistiske årsopgørelser foreligger i maj år $t+1$. Der er til hver en tid konsistens mellem de offentliggjorte årstal og kvartalstal. Kvartalstallene kalibreres til årstallene ved hjælp af en metode, der minimerer afvigelserne fra det oprindeligt beregnede kvartalsforløb under den restriktion, at de givne årstotaler skal respekteres. Ved hver ny kvartalsopgørelse revideres tallene for de foregående tre kvartaler. Herefter ligger kvartalsforløbet fast med forbehold for virkningen af kalibreringen til nye årsniveauer. Det er årsopgørelsen "juniversionens" tal for BNI i år t , der danner grundlag for BNI-indberetningen i september år $t+1$. Nationalregnskabstallene bliver endelige knap tre år efter referenceåret til offentliggørelse i december år $t+3$.

1.3 Opgørelsen af BNP fra produktionssiden i hovedtræk

1.3.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra produktionssiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 2 BNP opgjort fra produktionssiden 1995

	Værdi i Mill. kr.	Procent af BNP
Produktion i basispriser	1.663.164	165
- Forbrug i produktionen	791.822	78
+ Produktskatter	157.254	16
- Produktsubsidier	18.840	2
BNP	1.009.756	100

1.3.1 Referenceramme - erhvervsregistret

For en pålidelig og dækkende opgørelse af BNP fra produktionssiden er eksistensen af et erhvervsregister af høj kvalitet af helt central betydning. Hvis det ikke er muligt at foretage en opgørelse af populationen af produktionsenheder i økonomien, eller hvis oplysningerne om de registrerede enheders erhverv, størrelse mv. i registeret ikke er pålidelige, introduceres en meget betydelig usikkerhed i nationalregnskabet. Fuldstændig dækning af populationen og korrekte informationer om de registrerede enheder er nødvendige dels for at kunne udtage repræsentative stikprøver til statistiske surveys dels for at kunne foretage en korrekt opregning til hele populationen. Et velfungerende erhvervsregister er derfor en af hovedhjørnestenene bag nationalregnskabet.

Danmark har en lang tradition inden for centrale erhvervsregistre. Det første centrale, administrative erhvervsregister blev oprettet ved lov i 1975, men Danmarks Statistiks eget centrale erhvervsregister går tilbage til 1967, som var det år, moms blev indført i Danmark. Danmarks Statistik udnyttede prompte de store statistiske muligheder, den obligatoriske registrering af næsten alle erhvervsvirksomheder i momssystemet medførte. En gennemgribende teknisk og indholdsmæssig fornyelse og kvalitetsforbedring af erhvervsregistret blev gennemført i årene 1989-1995. I årene 1997-1999 gennemførtes yderligere en meget omfattende edb-teknisk opgradering, der har muliggjort, at Danmarks Statistiks erhvervsregister fra 1999 har erstattet samtlige decentrale registre i andre departementer og styrelser. Fra og med 1999 benytter samtlige offentlige myndigheder det såkaldte CVR (Centrale Virksomhedsregister), der er den administrative pendant til Danmarks Statistiks statistiske erhvervsregister.

Af helt afgørende betydning for det danske erhvervsregisters i international sammenhæng meget høje dækningsgrad er for det første den meget lave grænse for obligatorisk registrering i det danske momssystem (omsætningsgrænse 20.000 kr.), for det andet at praktisk talt al ikke-finansiel, markedsrettet aktivitet bortset fra persontransport er pålagt moms og endelig for det tredje, at alle arbejdsgivere og selvstændige uden ansatte skal registreres i forbindelse med betaling af kildeskat og arbejdsmarkedsbidrag. Samlet bevirker disse registreringsregler, at al nævneværdig erhvervsaktivitet (bortset fra sort arbejde) fører til en registrering i erhvervsregistret.

1.3.2 Vigtigste kilder

1.3.2.1 Fem hovedtyper af regnskabsstatistik

De vigtigste statistiske kilder bag opgørelsen af BNP fra produktionssiden er ifølge sagens natur forskellige regnskabsstatistikker, der muliggør en opgørelse af erhvervenes produktionsværdi, forbrug i produktionen og værditilvækst. De fem typer er:

- a) detaljeret spørgeskema- og skatteregnskabsbaseret regnskabsstatistik
- b) mindre detaljeret regnskabsstatistik baseret på standardiserede skatteregnskaber
- c) regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber
- d) erhvervs-specifik regnskabsstatistik og enkeltregnskaber for store enheder
- e) regnskabsstatistik for offentlig forvaltning og service

Ad a) Detaljeret spørgeskema- og skatteregnskabsbaseret regnskabsstatistik

Det første punkt vedrører den detaljerede regnskabsstatistik, som traditionelt har dækket nogle, men langt fra alle erhverv. Denne statistik benævnes i det følgende "spørgeskemabaseret regnskabsstatistik". Statistikken er tilstrækkeligt detaljeret til at kunne honorere kravene i Strukturforordningen (97/58/EF, Euratom). Den er under kraftig udbygning og vil fra og med referenceåret 2000 stort set dække samtlige ikke-finansielle produktionsenheder uden for offentlig forvaltning og service og erhverv traditionelt domineret af offentlige selskaber, som dækkes af andre regnskabsstatistikker. Undtagelsen er visse erhverv for personlige tjenesteydelser. For året 1995, der benyttes som illustration i denne kilde- og metodebeskrivelse, dækker denne statistik fremstillingsvirksomhed (NACE D), bygge- og anlægsvirksomhed (NACE F) og detailhandel (NACE G).

Fra et nationalregnskabs synspunkt må den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik betragtes som en meget stærk kilde, idet den:

- dækker samtlige enheder med over 50 ansatte i stikprøven
- udnytter skatteregnskaber for enheder uden for stikprøven
- har relativt lille stikprøveusikkerhed
- har en detaljeret kontoplan, som letter overgangen til NR-begreber.
- indeholder opgørelser for såvel firmaer som faglige enheder

En beskrivelse af denne statistiske kilde er anført i afsnit 11.1. Spørgeskemaet er vist i bilag 3.

Ad b) Mindre detaljeret regnskabsstatistik baseret på standardiserede skatteregnskaber

Det drejer sig her om en regnskabsstatistik baseret på standardiserede regnskaber (SLS-E statistikken: Statens Ligningssystem for Erhvervsdrivende), som alle firmaer med visse undtagelser skal indsende til skattemyndighederne sammen med deres selvangivelse. Denne regnskabsstatistik benævnes i nærværende dokumentation "skatteregnskabsstatistikken". Det er vigtigt at pointere, at der ikke er tale om selve selvangivelserne, hvis kontoplan sædvanligvis ikke er synderligt velegnet til nationalregnskabsformål, men om standardiserede regnskaber, der entydigt relaterer sig til posterne på selvangivelsen. Kontoplanen i disse standardiserede regnskaber er langt mere detaljeret end i selve selvangivelserne og derfor egnet til nationalregnskabsopgørelser.

Kontoplanen i de standardiserede skatteregnskaber er, navnlig fra og med året 1991, langt mindre detaljeret end i Danmarks Statistiks spørgeskemabaserede regnskabsstatistik som beskrevet under punkt a). Kontoplanen var for årene 1988-1990 væsentligt mere detaljeret, end det nu er tilfældet. Kontoplanen før og efter 1991 er vist i bilagene 5 og 6. Ved nationalregnskabs bearbejdning af denne regnskabsinformation udnyttes omkostningsstrukturen i den mere detaljerede kontoplan for året 1990 til at underopdele de mere aggregerede omkostningsposter fra 1991 og frem. På tilsvarende måde udnyttes den under a) omtalte, spørgeskemabaserede regnskabsstatistik de standardiserede skatteregnskaber for de enheder, der ikke er omfattet af stikprøven. Metoden er her helt analogt at udnytte den detaljerede regnskabsinformation fra spørgeskemaerne fra firmaer i samme branche og størrelsesgruppe til at opdele regnskabsposterne i SLS-E-skemaerne.

Regnskabsstatistikken baseret på standardiserede skatteregnskaber omfatter firmaer (juridiske enheder). I denne regnskabsstatistik foretages ingen opdeling af firmaoplysningerne på de faglige enheder, et firma består af. En sådan opdeling foretages i forbindelse med nationalregnskabs bearbejdning af materialet. Ved denne overgang fra firmaniveau til fagligt enhedsniveau udnyttes alle foreliggende oplysninger om sammenhængen mellem firmaer og faglige enheder samt statistiske metoder kendt fra input-output analyse. I afsnit 3.3.2.2 redegøres detaljeret for den anvendte metode.

En beskrivelse af regnskabsstatistikken baseret på standardiserede skatteregnskaber er givet i afsnit 11.1. I afsnit 3.1.2.3 gives en detaljeret redegørelse for nationalregnskabs bearbejdning af regnskabsstatistikens grundmateriale.

Det er vigtigt at fremhæve, at nationalregnskabs brug af SLS-E statistikken ikke tager udgangspunkt i de offentliggjorte resultater fra denne regnskabsstatistik, men derimod i regnskaberne for de enkelte firmaer. Primærstatistikkontoret for regnskabsstatistik leverer altså et fejlsøgt regnskabsmateriale til nationalregnskabskontoret, som foretager sin egen bearbejdning af materialet, hvis slutresultat afviger fra den offentliggjorte primærstatistik. I forbindelse med nationalregnskabsberegningerne foretages i det såkaldte Skatteregnskabsstatistiksystem en fuldstændig nybearbejdning og sektorgruppering af de ca. 90.000 regnskaber, der omfattes af SLS-E systemet. Denne fremgangsmåde skyldes dels ønsket om en bedre opregning end den, der findes i primærstatistikken, dels nødvendigheden af en sektorgruppering af firmaerne i overensstemmelse med ENS95.

Hvad angår opregningen til hele populationen anvendes i primærstatistikken en lidt håndfast procedure, idet firmaerne i materialet for hvert enkelt erhverv og med en opdeling på fire ejerformer opregnes med forholdet mellem 98% af momsomsætningen i det pågældende stratum og den regnskabsmæssige omsætning (regnskabsposten "nettoomsætning"), der er dækket af SLS-E materialet. I nationalregnskabs bearbejdning af SLS-E materialet benyttes en bedre (og mere gængs) opregningsprocedure, hvor der foretages en stratificeret opregning med momsomsætningen som opregningsvariabel. Forskellen mellem de to metoder er, at mens den første forudsætter et fast forhold mellem nationalregnskabsmæssig omsætning (produktion bortset fra lagerforskydninger og produktion til eget brug) og momsomsætningen, bygger den sidste ikke på en sådan antagelse, men anvender alene momsomsætningen som opregningsgrundlag dvs. til at danne opregningsfaktorer for hvert enkelt stratum. I afsnit 3.1.2.3.5 er redegjort i detaljer for den benyttede opregningsmetode.

Hvad angår sektorgrupperingen er den juridiske ejerform "Interessentskab" (forkortet I/S) i primærstatistikken slået sammen med enkeltmandsejede firmaer ved stratifikationen af materialet. Interessentskaber er en type partnerskaber, for hvilke der foreligger et fuldstændigt regnskab, og hvor ejernes udtræk altid kan identificeres. I nationalregnskabet skal sådanne interessentskaber placeres i selskabssektoren, hvorimod enkeltmandsejede firmaer skal klassificeres i husholdningssektoren. Allerede af denne grund har det været nødvendigt for nationalregnskabet at tage SLS-E statistikken ind på enhedsniveau i stedet for at starte fra den offentliggjorte primærstatistik.

På trods af den kraftigt reducerede kontoplan fra og med 1991, undtagelsen for visse firmaer fra forpligtelsen til at indsende SLS-E skema samt det forhold, at nogle firmaer, der efter loven skulle indsende SLS-E regnskaber, bl.a. på grund af decentral skatteligning øjensynligt slipper af sted med undlade dette, må SLS-E statistikken anses for en forholdsvis stærk statistisk kilde til opgørelse af erhvervenes værditilvækst, først og fremmest fordi

- den har en høj dækningsgrad og er repræsentativ for alle ejerformer og størrelsesgrupper
- oplysningerne benyttes i skatteligningen og er derfor underkastet ekstra grundig kontrol
- regnskabsoplysningerne er på en veldefineret måde relateret direkte til virksomhedernes selvangivelse (skattemæssigt regnskab)

Erfaringen har da også vist, at for så vidt angår opgørelsen af erhvervenes værditilvækst giver den spørgeskemabaserede generelle regnskabsstatistik og nationalregnskabs opgørelser ud fra den SLS-E baserede regnskabsstatistik praktisk taget det samme resultat.

Ad c) Regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber

Med hensyn til regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentligt ejede og kontrollerede selskaber er det i høj grad historisk betinget, at denne statistik ikke er en integreret del af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik beskrevet under a). Fra 1999 er spørgeskemaerne til de to regnskabsstatistikker blevet stærkt tilnærmet, idet begge skal kunne danne grundlag for Danmarks Statistiks indberetning af erhvervsstatistik til EU i henhold til Strukturforordningen. Det er dog fortsat fundet hensigtsmæssigt med en række specifikke spørgsmål i regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. For de pågældende erhverv produceres en regnskabsstatistik på firmaniveau i kontoret Finansier og Priser. Regnskabsbegreberne i denne statistik følger ENS95 og ikke sædvanlige virksomhedsregnskabsbegreber. Statistikken er altså i lighed med opgørelserne for offentlig forvaltning og service, der ligeledes udarbejdes af kontoret Finansier og Priser, en nationalregnskabsmæssig opgørelse, hvis eneste ekstrabehandling i forbindelse med indarbejdelsen i nationalregnskabet består i, at der foretages en overgang til faglige enheder (udskillelse af bygge- og anlægsaktivitet samt handel).

Baggrunden for den særlige behandling af de nævnte erhverv har fra gammel tid været ønsket om at kunne belyse omfanget af de samlede offentligt kontrollerede investeringer i økonomien, dvs. summen af investeringerne i sektoren offentlig forvaltning og service og i offentlige selskaber. Disse ikke-konjunkturfølsomme investeringer ønskes selvsagt belyst til brug for økonomiske analyser. Tidligere gennemførtes derfor særlige investeringsenquêtes for disse erhverv. Disse enquêtes er fra og med året 1992 erstattet af en egentlig regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber. Den statistiske enhed i denne statistik er firmaet, men der indhentes på spørgeskemaet de fornødne oplysninger til at kunne udskille bygge- og anlægs-, samt handelsaktivitet, således at denne aktivitet kan placeres i de respektive NACE erhverv. Dette er vigtigt, da en sammenblanding af fx forsyningsvirksomhed og bygge- og anlægsaktivitet ville gøre bestemmelsen af inputstrukturen i forsyningsvirksomhed så kompleks og usikker, at det i betydelig grad ville vanskeliggøre arbejdet med afstemning af tilgangs- og anvendelsesmatricer.

Betegnelsen i denne publikation "Regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber" refererer til ejerstrukturen før de omfattende privatiseringer, der i de senere år har reduceret offentlig forvaltning og service's ejerandele i en række selskaber. Fx er erhvervet Telekommunikation efter privatiseringen af TeleDanmark ikke længere domineret af offentligt kontrollerede selskaber. Ikke desto mindre fortsætter de erhverv, der traditionelt har været domineret af offentligt ejerskab, indtil videre med at være dækket af regnskabsstatistikken under punkt c) i stedet for straks at blive overført til det erhvervsområde, der er dækket af regnskabsstatistikken under punkt a).

En beskrivelse af denne statistiske kilde er anført i afsnit 11.1.

Ad d) Erhvervsspecifik regnskabsstatistik og regnskaber for store enkeltenheder

For en række (markedsmessige) erhverv eksisterer af historiske, institutionelle eller andre årsager regnskabsstatistik, hvis kontoplan samt kilder og metoder afviger fra de under a) og b) beskrevne generelle regnskabsstatistikkers. Det drejer sig hovedsagelig om landbrug mv., udvinding af olie og gas, finansielle aktiviteter samt søtransport.

For landbrug, gartneri mv. gælder, at Danmarks Statistik selv producerer en meget omfattende landbrugsstatistik. Denne omfatter imidlertid ikke indsamling af regnskaber fra landbrugs- og gartneribedrifter. Til gengæld producerer Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut en årlig regnskabsstatistik for landbrug mv. Denne regnskabsstatistik udnyttes af Danmarks Statistiks landbrugskontor i forbindelse med opgørelsen af landbrugets værditilvækst samt den nationalregnskabsmæssige opgørelse for landbrug mv. i øvrigt. Input til nationalregnskabet's beregninger er altså en nøglefærdig nationalregnskabsmæssig opgørelse for landbrug mv. baseret på Danmarks Statistiks opgørelser af landbrugets produktion, salg, investeringer mm. i kombination med regnskabsstatistikken fra Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut.

En beskrivelse af nationalregnskabsopgørelsen for landbrug mv. er anført i afsnit 3.7.

For olie- og gasudvinding gælder, at dette område er underlagt en meget stærk offentlig regulering. For at kunne udøve efterforskning og udvinding af olie og gas i den danske del af Nordsøen kræves en koncession fra den danske stat. Energistyrelsen under Energiministeriet kontrollerer samtlige operatører og indsamler et meget omfattende regnskabsmateriale.

Erhvervet omfatter Dansk Undergrunds Consortium (DUC) samt andre licenshavere på området plus selskabet DOPAS for så vidt angår den aktivitet i selskabet, der ikke består af efterforskning efter olie og gas. I året 1995 var DUC totalt dominerende og den eneste operatør, som havde produktionsanlæg. Erhvervet er fuldt dækket af disse selskaber. Danmarks Statistik indhenter meget detaljerede regnskabsoplysninger fra DUC og eventuelle andre selskaber der påbegynder olie- og gasudvinding. Endvidere benyttes regnskabsoplysninger indsamlet af Energistyrelsen for de selskaber, som har koncession på dele af Nordsøen og som driver olie- og gasefterforskning, men som endnu ikke har produktionsboringer.

En beskrivelse af regnskabsmaterialet for udvinding af olie og naturgas er anført i afsnit 3.9.

For de finansielle sektorer med undtagelse af S.124 Finansielle hjælpeenheder gælder ligeledes, at enhederne i disse sektorer er underlagt omfattende offentlig kontrol og regulering. De finansielle sektorer er omfattet af særlige retsakter omkring deres regnskabsaflæggelse (regnskabsbekendtgørelser), som er langt mere krævende og restriktive end bestemmelserne i Årsregnskabsloven, der regulerer regnskabsaflæggelsen for ikke-finansielle selskaber. Ud fra disse regnskaber fremstiller kontrolmyndigheden for finansielle institutioner, Finanstilsynet, som er en institution under Økonomiministeriet, en regnskabsstatistik som er et særdeles godt udgangspunkt for nationalregnskabet, idet dækningsgraden er tæt ved 100 % og kontoplanen rimeligt detaljeret.

En beskrivelse af regnskabsstatistikken for de finansielle sektorer er givet i afsnit 3.16.

Endelig findes en særlig regnskabsstatistik for søtransport, hvis kontoplan er væsentligt mindre detaljeret end det spørgeskema, der benyttes i den generelle, spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, men hvor der til gengæld fokuseres på indtægter fra henholdsvis Danmark og udlandet samt udgifter i fremmede havne. Baggrunden herfor er, at søtransport er et vigtigt eksporterhverv i Danmark, hvis eksportindtjening har været genstand for stor interesse. Af samme grund har der til brug for betalingsbalancen skullet indsamles oplysninger vedr. eksport og import af søtransporttjenester, hvilket er sket i forbindelse med regnskabsstatistikken. Fra og med referenceåret 1999 vil regnskabsstatistikken for søtransport bl.a. af hensyn til kravene i Strukturforordningen omfatte en kontoplan, der er mindst lige så detaljeret som for de øvrige erhverv.

En beskrivelse af regnskabsstatistikken for søtransport er givet i afsnit 11.1.

Ad e) Regnskabsstatistik for offentlig forvaltning og service

Som tidligere anført producerer kontoret Finansier og Priser den komplette nationalregnskabsmæssige opgørelse for sektoren S. 13 Offentlig forvaltning og service herunder en fordeling af aktiviteten på erhverv i henhold til DK-NACE.

I det danske nationalregnskab forekommer der ikke markedsproducerende produktionsenheder (lokale faglige enheder) i sektoren S.13 Offentlig forvaltning og service. I alle de tilfælde, hvor der kan identificeres en markedsproducerende lokal faglig enhed, der ejes/kontrolleres af en institutionel enhed i offentlig forvaltning og service, udskilles den pågældende lokale faglige enhed som kvasi-selskab fra den institutionelle enhed i offentlig forvaltning og service, der kontrollerer den, og den udskilte markedsproducerende enhed overføres til selskabssektoren. I de tilfælde, hvor man i Danmark kan identificere en lokal faglig markedsproducerende enhed, der ejes/kontrolleres af offentlige myndigheder, vil man sædvanligvis også kunne identificere den pågældende enheds fordelingstransaktioner og finansielle transaktioner i de offentlige regnskaber, hvor det er relevant. Dette, samt praktiske forhold omkring fordelene ved en "ren" sektorafgrænsning, har været afgørende for, at man i det danske nationalregnskab altid opretter kvasi-selskaber svarende til de offentlige markedsproducerende enheder, hvis produktionsværdi opgøres ud fra deres salgsindtægter.

Ovennævnte konvention omkring kvasi-selskaber udelukker naturligvis på ingen måde, at der kan forekomme markedsfølsom produktion i produktionsenheder tilhørende S.13 Offentlig forvaltning og service. Markedsfølsom produktion, dvs. produktion til salg hvor salgsindtægterne dækker mindst 50 % af produktionsomkostningerne, forekommer i vid udstrækning i offentlige institutioner, hvis hovedaktivitet er at levere ikke-markedsfølsomme tjenesteydelser, og hvis *samlede* produktionsværdi (ikke-markedsfølsom plus markedsfølsom produktion) opgøres fra omkostningssiden. Den markedsfølsomme aktivitet er i disse tilfælde en så integreret del af institutionernes samlede aktivitet, at det ikke er muligt med rimelig sikkerhed at udskille de med den markedsfølsomme produktion forbundne omkostninger, hvilket er betingelsen for at udskille en markedsfølsom lokal faglig enhed (produktionsenhed). Et eksempel på sådan markedsfølsom aktivitet i ikke-markedsproducerende produktionsenheder i Danmark er Danmarks Statistiks omfattende servicevirksomhed, hvor kunder mod betaling af de estimerede totale

enhedsomkostninger kan bestille særkørsler på den offentliggjorte statistik eller få udtræk fra erhvervsregistreret eller andre statistikregistre. Et andet eksempel er salg af kort og plakater mv. fra museer, der er klassificeret som ikke-markedsproducenter.

Omvendt hidrører langt fra alle offentlige salgsindtægter vedr. varer og tjenester fra markedsmæssig produktion. En stor del af de offentlige salgsindtægter vedrører uddannelse, sundhed og sociale foranstaltninger, hvor brugerbetalingen oftest udgør langt under 50% af produktionsomkostningerne. Eksempler er forældrebetaling til formelt private skoler, forældrebetaling til både formelt offentlige og formelt private vuggestuer og børnehaver, egenbetaling på plejehjem samt patientbetalingen på offentlige sygehuse. Disse salgsindtægter fra salg af ikke-markedsmæssige produkter betragtes som brugerbetaling, der bidrager til dækning af omkostningerne i en ikke-markedsproducerende produktionsenhed, hvis produktionsværdi opgøres fra omkostningssiden, fordi de *samlede* salgsindtægter fra såvel markedsmæssige som ikke-markedsmæssige produkter udgør under halvdelen af produktionsenhedens omkostninger.

Det bør nævnes, at opdelingen af de offentlige salgsindtægter i en andel vedrørende markedsmæssig og en andel vedrørende ikke-markedsmæssig produktion ikke har nogen konsekvenser for nationalregnskabet i øvrigt ud over den at informere om, hvorvidt salgsindtægterne anses at have dækket mere eller mindre end 50% af produktionsomkostningerne for det pågældende produkt leveret af en produktionsenhed, der for sin samlede aktivitet er klassificeret som ikke-markedsproducent, og hvis produktionsværdi opgøres som summen af omkostningerne. Såvel husholdningernes konsum som det offentlige konsum er uafhængigt af opdelingen af salgsindtægterne i en markedsmæssig og en ikke-markedsmæssig andel, idet registreringerne af transaktionerne er de samme i tilgangs- og anvendelsestabellerne.

Kilderne til statistikken for offentlig forvaltning er statsregnskabet, kommuneregnskaber for samtlige 275 kommuner og 14 amtskommuner, regnskaber for sociale kasser og fonde samt regnskaber for institutioner, der tilhører sektoren S.13, men hvis regnskaber ikke er integrerede i ovennævnte regnskaber.

Helt afgørende for dækningsgraden af opgørelsen af offentlig forvaltning og service, samt af pålideligheden og konsistensen af den samlede opgørelse af BNP/BNI, er for det første, at der kan opstilles en udtømmende listning af samtlige offentlige, (andre) ikke-markedsproducerende enheder og for det andet, at det kan sikres, at disse enheder ikke helt eller delvis kommer til at optræde i opgørelserne af værditilvæksten i den markedsproducerende del af økonomien. Med andre ord er det afgørende at sikre, at den samme produktionsaktivitet kommer med én og kun én gang. Dette er en udfordring, fordi hvert enkelt erhverv ifølge NACE Rev.1 kan indeholde såvel markedsmæssig som (anden) ikke-markedsmæssig aktivitet

Den eneste måde, hvorpå det kan sikres, at opgørelserne for markedsproducenter og for offentlige (andre) ikke-markedsproducenter er konsistente, er gennem en systematisk kodning af samtlige foretagender (firmaer) og lokale, faglige enheder i erhvervsregistret. I det danske erhvervsregister er foretaget en markering af samtlige enheder, der klassificeres som offentlige (andre) ikke-markedsproducenter. Disse enheder indgår i populationen for statistikken for S.13 Offentlig forvaltning og service og til gengæld ingen andre steder. Specielt bemærkes, at hvor momsomsætningen (på juridiske enheder) subsidiært beskæftigelsen indgår i opregninger for markedsmæssig aktivitet, er der tale om

momsomsætningen eksklusive omsætningen i de offentlige ikke-markedsproducerende enheder.

En dokumentation af statistikken for offentlig forvaltning og service er givet i afsnit 11.1.

Nedenstående tabel viser for 1995 fordelingen af beregningen af erhvervenes bruttoværditilvækst (BVT) på de fire hovedtyper af regnskabsstatistik.

Tabel 3 Bruttoværditilvækst baseret på forskellige regnskabsstatistikker

Regnskabsstatistik	Bruttoværditilvækst baseret på kilden	Pct. af økonomiens bruttoværditilvækst
Spørgeskemabaseret regnskabsstat.	234.874	27
Skatteregnskabsstatistikken	208.323	24
RS for erhverv dom. af off. selsk.	69.582	8
Erhvervsspecifik regnskabsstatistik	157.204	18
Offentlig forvaltning og service	201.359	23
I alt	871.342	100

Tabellen er opstillet med udgangspunkt i nationalregnskabet 130 erhverv, hvor hovedkilden til beregningerne for hvert erhverv er angivet sammen med den endeligt afstemte værdi for værditilvæksten. Da beregningerne til udgangsskønnene før afstemning faktisk foregår på et langt mere detaljeret niveau, og da beregningerne for nogle af nationalregnskabet 130 erhverv er baseret på forskellige kilder for de enkelte underliggende DK-NACE erhverv, er fordelingen på kilder ikke helt eksakt. Den er ikke desto mindre en særdeles god tilnærmelse til fordelingen på regnskabsstatistikker af Mellemsystemets værdier for værditilvæksten.

Det bør bemærkes, at tabellen rubricerer primærstatistikkerne bag beregningerne for boliger, udlejning af erhvervsejendomme samt non-profit institutioner rettet mod husholdninger som specifikke erhvervsstatistikker. Dette er en del af baggrunden for, at de specifikke erhvervsstatistikker i tabellen tegner sig for en forholdsvis stor del af økonomiens samlede værditilvækst.

1.3.2.2 Værdiansættelse i regnskabsstatistikker, produktstatistikker og i nationalregnskab

Produktion skal ifølge ENS95 opgøres i basispriser. Dette prisbegreb har siden 1940'erne været det, der er blevet benyttet i det danske nationalregnskab, så der er på dette punkt intet nyt for Danmark i forbindelse med overgangen til ENS95. I Danmark har man altid fundet, at prisbegrebet producentpriser i ENS79 er uhensigtsmæssigt i nationalregnskabet både fra et statistikproducentsynspunkt og et analysesynspunkt.

De danske regnskabsstatistikker og produktstatistikker har altid spurgt om omsætning i basispriser bl.a. af hensyn til nationalregnskabet, men også simpelthen fordi man i Danmark altid har anset, at det var dette prisbegreb, firmaerne bedst kunne forholde sig til, eftersom det modsvarer de indtægter, der går i firmaets egen kasse og ikke i statskassen. Omsætningsbegrebet "Nettoomsætning" i den danske lovgivning om aflæggelse af årsregnskaber (Årsregnskabsloven) svarer til basisprisbegrebet, idet det omfatter salgsværdien efter fradrag af rabatter samt moms og øvrige punktafgifter (og omvendt tillæg for produktsubsidier).

Der kræves i Danmarks tilfælde altså generelt set ingen procedure for overgang fra observerede priser som fx producentpriser til ENS95-prisbegrebet basispriser. Den omsætning, der observeres i kilderne, er sædvanligvis omsætning i basispriser. I visse tilfælde indgår offentlige tilskud, der i nationalregnskabet behandles som produktsubsidier, dog ikke i virksomhedernes omsætning, men må lægges til den regnskabsmæssige omsætning for at nå frem til omsætningen i basispriser. Det gælder fx underskudsdekning i offentlige selskaber, der i nationalregnskabet konteres som produktsubsidier.

1.3.2.3 Periodisering

a) Detaljeret, spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

Denne statistik omfatter for referenceåret t for så vidt angår den spørgeskemadækkede del virksomheder, hvor afslutningstidspunktet for regnskaberne ligger i tidsintervallet $1/5$ år t til $30/4$ år $t+1$. Ved anvendelsen af denne kilde i nationalregnskabet foretages ingen periodisering af regnskabsstatistikken, idet det kan antages, at den gennemsnitlige forskydning i regnskabsstatistikens regnskabsperiode i forhold til kalenderåret er ubetydelig, når det tages i betragtning, at statistikken indeholder nyetablerede firmaer, som ikke har været i drift hele året.

En årsag til, at det i praksis er vanskeligt at foretage en helt eksakt periodisering, er, at det kræver, at man ved opgørelsen af det endelige nationalregnskab for år t har rådighed over regnskabsstatistikken for såvel år t som det efterfølgende år $t+1$. En eksakt periodisering kan derfor forsinke opstillingen af endelige nationalregnskaber.

b) Mindre detaljeret regnskabsstatistik baseret på standardiserede skatteregnskaber

I og med SLS-E statistikken er knyttet til selvangivelserne i forbindelse med indkomstbeskatningen af personer og selskaber følger periodiseringen i denne regnskabsstatistik reglerne i skattelovgivningen. Ifølge denne dækker indkomståret t de firmaer, der af-

slutter regnskab i perioden 1. april år t - 31. marts år t+1. SLS-E statistikken for år t vil altså omfatte årsregnskaber med afslutningsmåned i dette tidsinterval.

Betydningen af den gennemsnitlige forskydning i forhold til kalenderåret er altså større for skatteregnskabsstatistikken end for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. Til gengæld er kalenderårsregnskaber mest anvendt af små og mellemstore firmaer, der er dominerende i de erhverv, hvor skatteregnskabsstatistikken anvendes, hvilket trækker i modsat retning. Hertil kommer, at nystartede firmaer, der vælger at indsende SLS-E skema, også trækker i modsat retning af selve forskydningen af afgrænsningsperioden i forhold til kalenderåret. Da omstruktureringer inden for erhvervslivet med deraf følgende diskontinuiteter plus det forhold, at ikke alle firmaer indgår i SLS-E materialet hvert år, gør det vanskeligt at gennemføre en omperiodisering baseret på successive regnskaber for identiske enheder, er det valgt at benytte SLS-E materialet uden periodiseringskorrektion som den i praksis bedst mulige tilnærmelse til kalenderåret. Hertil kommer det praktiske hensyn omkring produktionstiden for endelige nationalregnskaber, som er omtalt i forrige afsnit vedrørende den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik.

c) Regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber

Periodeafgrænsningen for de medtagne årsregnskaber i regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber følger principielt afgrænsningen for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik under a). Langt hovedparten af de enheder, der indgår i denne statistik, har kalenderårsregnskaber både målt på antal og omsætning.

d) Erhvervsspecifik regnskabsstatistik og regnskaber for store enkeltenheder

Landbrugsstatistikens produktionsværdi er opgjort direkte på kalenderårsbasis. De driftsregnskaber, der ligger til grund for regnskabsstatistikkerne fra Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, bygger i et vist omfang på bedrifter med forskudt regnskabsår, men da det er regnskabsrelationerne og ikke de absolutte omkostningsposter fra denne regnskabsstatistik, der anvendes i Danmarks Statistiks landbrugsstatistik, bliver produktionsomkostningerne for praktiske formål periodiseret korrekt efter kalenderåret.

e) Regnskabsstatistik for offentlig forvaltning og service

Statistiksystemet for offentlig forvaltning og service har kalenderåret som regnskabsperiode. De tilgrundliggende regnskaber for staten, kommunerne samt sociale kasser og fonde er alle kalenderårsregnskaber.

1.3.3 Begrundelser for valg mellem kilder

Der er kun på et enkelt område tale om et valg mellem regnskabsstatistikker nemlig for visse erhverv mellem den primært spørgeskemabaserede regnskabsstatistik og regnskabsstatistikken baseret på standardiserede skatteregnskaber (SLS-E statistikken). For året 1995 dækker disse regnskabsstatistikker begge følgende tre erhvervshovedgrupper:

fremstillingsvirksomhed, NACE D
bygge- og anlægsvirksomhed, NACE F
detailhandel, NACE G

Den foretrukne kilde er i disse tilfælde den (primært) spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, idet den for det første opererer med en væsentligt mere detaljeret kontoplan end skatteregnskabsstatistikken og for det andet indeholder en opgørelse på såvel juridiske enheder (firmaer) som på arbejdssteder (lokale faglige enheder), hvor SLS-E statistikken alene er en firmastatistik. Som tidligere nævnt viser erfaringen dog som forventet meget stor overensstemmelse mellem opgørelser af erhvervenes værditilvækst baseret på disse to forskellige kilder.

I referenceårene fra 1995 til 2000 udvides den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik gradvis til – i kombination med regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber - at omfatte alle ikke-finansielle erhverv domineret af markedsproducenter bortset fra visse personlige tjenester. I takt med denne udbygning vil nationalregnskabsberegningssystemer til opgørelse af erhvervenes værditilvækst gradvist erstatte grundmaterialet (efter fejlsøgning) fra SLS-E statistikken med grundmaterialet fra den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. I sidstnævnte benyttes SLS-E regnskaberne i alle de tilfælde, hvor de foreligger, til dækning af firmaer, der ikke indgår i stikprøven. For fremstillingsvirksomhed, bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel under ét tegner de SLS-E dækkede firmaer i den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik sig for ca. 22 % af omsætningen i de pågældende erhverv. SLS-E andelen af firmaer er naturligvis højere, idet samtlige firmaer med 50 eller flere beskæftigede får tilsendt spørgeskemaer og udvalgsbrøken er faldende med faldende omsætning. For de tjenesteydende erhverv, som statistikken udbygges med i årene 1995 – 2000, vil dækningsgraden for spørgeskemafirmaerne selvsagt være mindre, og SLS-E delen tilsvarende større, da disse erhverv er karakteriseret ved en større omsætningsandel for små og mellemstore firmaer.

På et andet felt nemlig hvad angår opregningsgrundlag foreligger generelt et valg mellem mindst tre mulige opregningsvariable nemlig momsomsætning, beskæftigelse og lønsum.

I den generelle, (primært) spørgeskemabaserede regnskabsstatistik opregnes ud fra beskæftigelsen. I nationalregnskabs egne beregningssystemer baseret på SLS-E regnskaber (Skatteregnskabsstatistiksystemet) benyttes momsomsætningen som opregningsvariabel for alle erhverv, hvor aktiviteterne enten fuldstændig eller helt overvejende er momspligtige. For momsfrigitte erhverv samt erhverv, hvor de momspligtige aktiviteter kun udgør en mindre del af produktionen, benyttes i stedet beskæftigelsen som opregningsgrundlag.

Baggrunden for dette valg er, at der generelt må forventes at være en snævrere sammenhæng mellem firmaers momsomsætning og deres produktionsværdi/værditilvækst end mellem deres beskæftigelse og produktionsværdi/værditilvækst. Når den nye generelle regnskabsstatistik (spørgeskemabaseret regnskabsstatistik) ikke har valgt momsomsætningen som opregningsgrundlag, skyldes det primært ønsket om at kunne foretage en beregning for ikke-stikprøvedækkede firmaer med samme beregningsmetode for så vidt angår opregningsvariable som den, der benyttes ved overgang fra firmaer til arbejdssteder. På arbejdsstedsniveau foreligger generelt ikke oplysninger om omsætning, men til gengæld i alle tilfælde om beskæftigelse og lønsum. Beskæftigelsen foretrækkes som opregningsvariabel frem for lønsummen, idet sammenhængen til produktionsværdi/værditilvækst antages at være stærkere for førstnævnte variabel end for sidstnævnte.

Det må dog understreges, at en opregning ved hjælp af beskæftigelse er en anerkendt statistisk opregningsmetode, som finder udbredt anvendelse i en række andre EU-lande. Det forhold, at opregningen af regnskabsstatistikker bag det danske nationalregnskab fremover i betydeligt omfang vil være baseret på beskæftigelsen, kan altså ikke anføres som nogen svaghed i forhold til standarden på området.

1.3.4 Regnskabsstatistisk database - Mellemsystemet

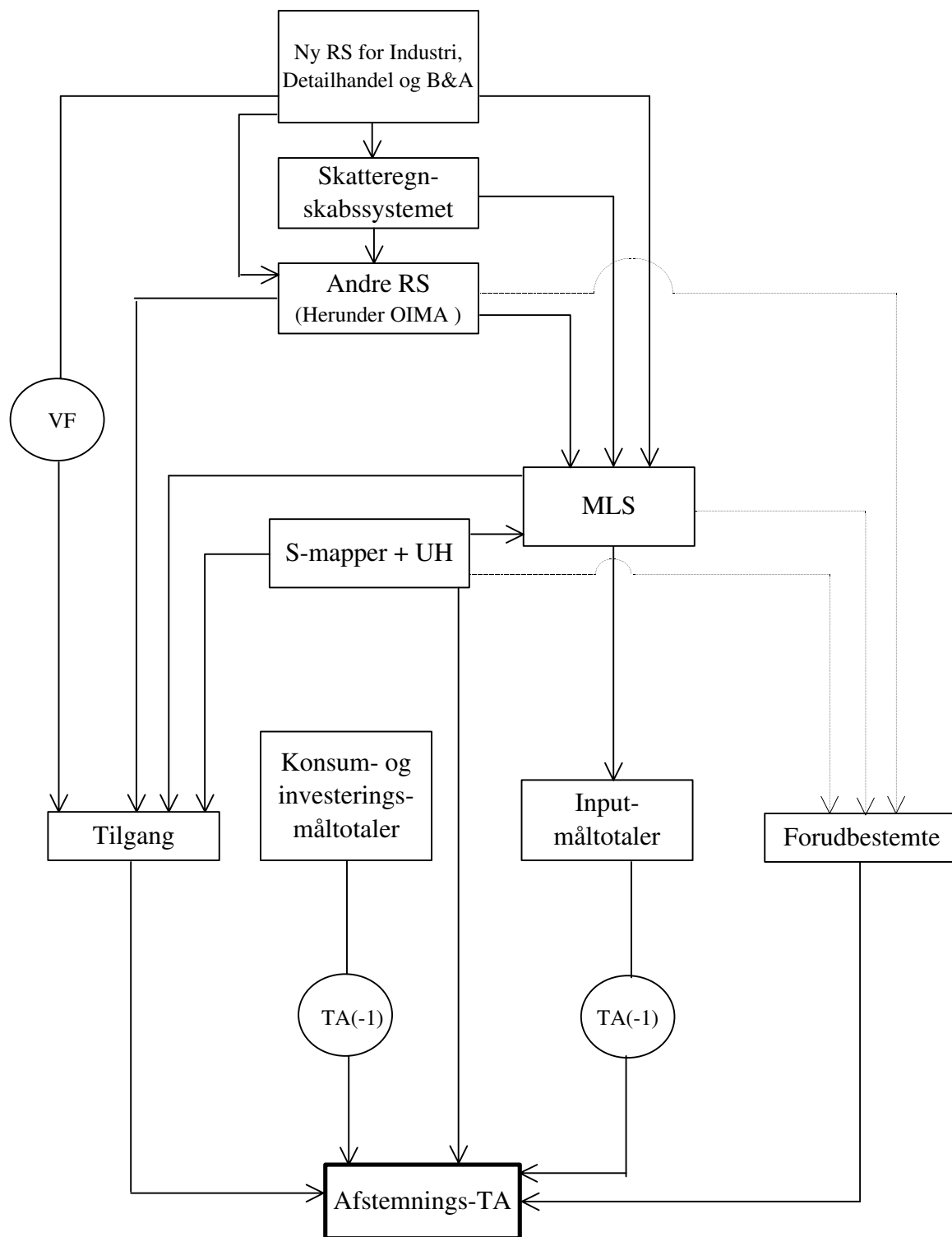
1.3.4.1 Central database for virksomhedsregnskaber

Det overordnede design bag det danske nationalregnskabssystem baseret på ENS95, der blev taget i brug i oktober 1997, kan lidt forenklet udtrykkes på den måde, at al regnskabsinformation vedrørende produktionsenheder samles i en database med en fælles kontoplan og med en systematisk dobbeltkodning efter institutionel sektor for den institutionelle enhed, produktionsenheden tilhører, og erhverv for produktionsenheden. Erhvervskoden er her den mest detaljerede 6-cifrede kode i Danmarks Statistiks NACE Rev. 1 erhvervsnomenklatur (DK-NACE). Denne regnskabsstatistiske database betegnes Mellemsystemet, idet den repræsenterer et trin imellem de grundlæggende regnskabsstatistikker og øvrige primære kilder og nationalregnskabsopgørelser efter ENS95 kontosystemet. Mellemsystemet er det fælles udgangspunkt for opstillingen af tilgangs- og anvendelsestabeller og erhvervstabeller (i Danmark traditionelt betegnet "Det Funktionelle Nationalregnskab") og opstillingen af produktions- og indkomstdannelseskontiener for de institutionelle sektorer ("Det Institutionelle Nationalregnskab"). I det danske beregningssystem udgør disse to dele af nationalregnskabet et samlet og integreret regnskabssystem, som i øvrigt tillige omfatter symmetriske erhverv x erhverv input-output tabeller.

Mellemsystemets placering i relation til opgørelsen af BNP/BNI er i figur 1 illustreret i et systemdiagram for beregningen af vare- og tjenestrømme i nationalregnskabet. Figuren illustrer, hvorledes informationen fra Mellemsystemet leder frem til opgørelsen af udgangsskøn (udtrykt ved såkaldte "måltotaler") for erhvervenes værditilvækst dvs. for BNP opgjort fra produktionssiden, der sammen med udgangsskøn for de endelige efterspørgselskomponenter, og dermed BNP fra anvendelsessiden, indgår i opstillingen af det uafstemte funktionelle nationalregnskab. Afstemningen resulterer i et afstemt sæt tilgangs- og anvendelsestabeller. Af overskuelighedshensyn viser figuren ikke Mellemsystemets rolle i opstillingen af udgangsskønnet for BNP opgjort fra indkomstsiden.

Mellemsystemets rolle i denne sammenhæng bliver beskrevet i afsnit 1.4.5. "TA" står for tilgangs- og anvendelsestabellerne, og "Afstemnings TA" betegner de uafstemte tilgangs- og anvendelsestabeller. UH betegner udenrigshandelsstatistikken fordelt på varer. VF betegner den beregningsproces, der foretager produktfordelinger af produktionen for de erhverv, for hvilke der foreligger produktstatistik, primært fremstillingsvirksomhed.

Figur 1 Systemdiagram for det funktionelle nationalregnskab

1.3.4.2 Systematisk dobbeltkodning af producentenheder

I alle de tilfælde, hvor nationalregnskabet's beregningssystemer tager udgangspunkt i regnskaber for enkeltfirmaer og/eller enkelte faglige enheder foretages en samkøring med erhvervsregistret hvorfra hentes:

- ejerforms- og funktionskode for den juridiske enhed (firmaet)
- branchekode for firmaets hovedaktivitet
- branchekode for den faglige enhed

I de tilfælde, hvor nationalregnskabet ikke tager udgangspunkt i regnskaber for enkeltenheder, men i stedet i offentliggjort regnskabsstatistik, er denne sædvanligvis på forhånd krydsklassificeret efter sektor og erhverv. I de fleste sådanne tilfælde giver sektoraspektet sig selv, hvilket fx gælder for finansielle institutioner, som pr. definition ligger i en undersektor af den finansielle selskabssektor. I enkelte tilfælde er sektoropdelingen foretaget ud fra en fordelingsnøgle, som er brugt på den offentliggjorte statistik. Dette gælder for landbrug mv., som helt overvejende ligger i husholdningssektoren, og hvor den beskedne andel, der skal henføres til den ikke-finansielle selskabssektor, er estimeret ud fra fordelingen af landbrugets momsomsætning på ejerformer ifølge momsstatistikken.

1.3.4.3 Fælles kontoplan og opgørelse på faglige enheder

I praksis sker overgangen fra primærstatistik (regnskabsstatistikker for de forskellige erhverv) til Mellemsystemet ikke i ét, men i to trin, og Mellemsystemet foreligger derfor i en version efter det første step (Mellemsystem 1) og den færdige version efter det andet step (Mellemsystem 2). Ved overgangen fra primære regnskabsstatistikker til Mellemsystem 1 foretages to afgørende bearbejdnings af data:

- overgang til en fælles kontoplan opstillet efter virksomhedsregnskabsbegreber
- dobbeltkodning af al regnskabsinformation efter erhverv for de pågældende produktionsenheder (hovederhverv for firmaer) og institutionel sektor for firmaer (med disses tilhørende produktionsenheder)

At den fælles kontoplan stadig følger virksomhedsregnskabsbegreber og ikke nationalregnskabsbegreberne i ENS95 kommer fx til udtryk ved, at primo- og ultimolagre er opgjort efter de principper, der gælder i virksomhedsregnskaber, dvs. typisk til historiske anskaffelsespriser og ikke som krævet i ENS til markedspriser (genanskaffelsespriser) på opgørelsestidspunktet. På tilsvarende måde omfatter driftsomkostningsposterne under kategorien "Andre eksterne udgifter" andre produktionsskatter, der ikke skal medtages i ENS95 begrebet Forbrug i produktionen, og nettoforsikringspræmier (faktisk betalt forsikringspræmie minus forsikringssekskabernes betaling for forsikringstjenesteydelsen). Omvendt indgår direkte betalte finansielle formidlingstjenester ikke under "Andre eksterne udgifter", men sammen med renteudgifter under finansieringsomkostninger.

Ved overgangen fra Mellemsystem 1 til Mellemsystem 2 foretages en overgang fra virksomhedsregnskabsbegreber til nationalregnskabsbegreber i databasen efter ensartede

principper, uanset hvilket erhverv det drejer sig om. Konkret foregår det ved, at de fornødne korrektionsposter til regnskabsposterne efter virksomhedsregnskabsprincipper bliver lagt i Mellemsystemet på særlige poster i kontoplanen, således at nationalregnskabsbegreberne fremkommer ved at tillægge eller fratække disse korrektionsposter i forhold til regnskabsposter opgjort efter virksomhedsregnskabsprincipper. Endvidere foretages en overgang fra firmaer subsidiært produktionsenheder til produktionsenheder/homogene produktionsenheder. Fordi de erhverv, hvor regnskabsstatistikken kun foreligger på "firmabrancher", etableres altså en overgang til erhverv defineret som en aggregering af lokale faglige enheder (produktionsenheder). Endvidere går man i en række vigtige tilfælde videre og overfører visse former for økonomisk aktivitet som fx handel, bygge- og anlægsvirksomhed og autoreparation til homogene brancher, der samler al aktivitet i økonomien af den pågældende art og som ikke indeholder nogen anden form for aktivitet som sekundær produktion. Kontoplanen i Mellemsystemet er vist i den følgende tabel.

Tabel 4 Kontoplan i Mellemsystem 2 - fortsættes ...

Tekst	ANVID	RS for Industri, B&A og Detailhandel
Tilgang :		
Produktion af originalværker	1003	----
Sort produktion	1005	----
Frynsegoder, produktion	1007	----
0.1 FISIM, Imputerede finansielle tjenester	1008	////
1.3 Fremstilling af driftsmidler til eget brug	1012	AUER
1.9 Øvrig netto-omsætning af egne produkter	1013	OMS-HOMS (del af)
2. Produktion til eget konsum	1014	----
Egenproduktion af software	1015	----
3.1 Omsætning af handelsvarer	1016	HOMS
3.2 Indtægter fra licenser og royalties	1017	OMS-HOMS (del af)
3.9 Øvrig og uspec. netto-omsætning	1018	----
4.1 Andre, sekundære driftsindtægter	1019	ADR
Anden (tjeneste-)omsætning (excl. 1017)	1059	OMS-HOMS (del af)
4.2 Ekstraordinære indtægter	1060	EOI
4.3 Diverse kapitalindtægter	1061	----
Anvendelse (input) :		
Forbrug i prod. i Off. ikke-markeds m. aktivitet	2010	----
5.1 Køb (forbrug) af kraft og brændsel	2013	KENE
5.2 Køb af lønarbejde og underentrepriser	2014	KLOE
5.9 Øvrigt forbrug (køb) af råstoffer	2015	KRH – (URHB – PRHB) – HKOB
6. Forbrug af handelsvarer	7019	HKOB – (HLUL – HLPR)
7. Udgifter til husleje, ekskl. varme	7020	UDHL
8.1 Udgifter til leje og leasing af maskiner	7021	OEEU (del af)
8.2 Udgifter til leje og leasing af motorkøretøjer	7022	OEEU (del af)
8.3 Udgifter til leje og leasing af Edb-udstyr	7023	OEEU (del af)
8.9 Udgifter til leje og leasing i øvrigt	7024	OEEU (del af)
9. Udgifter til småanskaffelser	7025	UASI
10. Ordinære tab på debitorer	7026	OTDE
11.1 Reparation og vedligeholdelse af bygninger	7027	OEEU (del af)
11.2 Reparation og vedligeholdelse af anlæg	7028	OEEU (del af)
11.3 Rep. og vedl. af transportmidler	7029	OEEU (del af)
11.4 Rep. og vedl. af maskiner	7030	OEEU (del af)
Rep. og vedl. af bygninger og anlæg	7031	----
Rep. og vedl. af maskiner og transportmidler	7032	----
11.9 Reparation og vedligeholdelse i øvrigt	7035	----
12.1 Bidrag til erhvervsorganisationer, der går til input	7040	OEEU (del af)
12.2 Udgifter til licenser og royalties	7041	OEEU (del af)
12.3 Andre eksterne udgifter, som indgår i input	7042	OEEU (del af)
12.9 Øvrige eksterne udgifter	7043	---
Offentlige gebyrer som tjenestekøb	7044	OEEU (del af)
13 Direkte betalte finansielle formidlingstjenester	7050	RUDG (del af)
Forsikringspræmier, (negativ) korrektion	7055	----
Korrektion for Bruttoleasingafgifter	7057	RSUF
Frynsegoder, IPO-korrektion	7059	----
14.1 Andre driftsudgifter	7060	SEUD
14.2 Ekstraordinære udgifter	7061	EOU
14.2 Diverse kapitaludgifter	7062	----
Indirekte skatter :		
17.1 Ejendomsskatter	3112	OEEU (del af)
17.2. Vægtafgifter	3113	OEEU (del af)
17.3. Øvrige ikke-varetilknyttede produktionsskatter	3114	OEEU (del af)
17.4 Ikke-varetilknyttede subsidier	3115	---

Tabel 4 Kontoplan i Mellemsystem 2 - fortsættes ...

Tekst	ANVID	RS for Industri, B&A og Detailhandel
Lagerbeholdninger :		
20.1 Råvarer, primo	5060	PRHB
20.2 Råvarer, ultimo	6060	URHB
21.1 Engroshandelsvarer, primo	5061	////
21.2 Engroshandelsvarer, ultimo	6061	////
22.1 Detailhandelsvarer, primo	5062	HLPR
22.2 Detailhandelsvarer, ultimo	6062	HLUL
23.1 Andre varer, primo	5063	////
23.2 Andre varer, ultimo	6063	////
24.1 Færdigvarer, primo	5065	PVUF + PFFH + PIAF
24.2 Færdigvarer, ultimo	6065	UVUF + UFFH + UIAF
25.1 Handelsvarer, primo	5066	HLPR
25.2 Handelsvarer, ultimo	6066	HLUL
Lagerforøgelser (priskorrigerede) :		
20.3 Råvarelagre	2060	DEFL
21.3 Engroshandelsvarer	2061	DEFL
22.3 Detailhandelsvarer	2062	DEFL
23.3 Andre varer	2063	DEFL
24.3 Færdigvarelagre	2065	DEFL
25.3 Handelsvarer (fremstillingsvirksomhed)	2066	DEFL
26.1 Samlet priskorrektion, råvarelagre	2098	Fra MLS1 til MSL2
26.2 Samlet priskorrektion, handelsvarer	2099	Fra MLS1 til MSL2
Fordelingstransaktioner (og skattemæssige størrelser) :		
Aflønning af ansatte i Off. Ikke-marked aktivitet	4010	////
Frynsegoder som løn	4013	----
30.1 Lønninger og arbejdsgiverbidrag	4015	LGAG
31.2 Pensionsudgifter	4016	PUDG
<i>31.9 Øvrige personaleudgifter</i>	<i>4017</i>	<i>AUDG</i>
33.1 Indtægter af kapitalinteresser	4030	INKI
33.2 Renteindtægter mv. af omsætningsaktiver	4031	RIOM
<i>33.9 Øvrige rente- og udbytteindtægter</i>	<i>4032</i>	<i>RIFA + UDFA</i>
34. Renteudgifter	4040	RUDG
35.1 Selskabsskat (selvsagt kun for selskaber)	4041	SSAR
35.1 Selskabsskat SLS-E	4042	----
36. Skattemæssigt resultat	4043	AARE
37. Udloddet udbytte	4044	UDBY
38. Skattemæssige korrektioner	4045	----
39.1 Netto-forsikringspræmier	4046	OEEU (del af)
39.2 Bidrag til konfliktfonde	4047	OEEU (del af)
Ned- og afskrivninger :		
Forbrug af fast realkapital i Off. Ikke-marked aktivitet	5000	////
40. Af- og nedskrivning af ikke-finansielle anlægsaktiver	5100	ANMI
41. Nedskrivning af ikke-finansielle omsætningsaktiver	5200	NOAK
42. Nedskrivning af finansielle aktiver	5300	NFAO

Tabel 4 Kontoplan i Mellemssystem 2 – fortsættes...

Tekst	ANVID	RS for Industri, B&A og Detailhandel
Investeringer TILGANG, køb af :		
Egenproduceret software (= produktion: 1015)	6101	----
Indkøbt software	6102	TIAA (del af)
Efterforskningsboringer	6104	----
50. Immaterielle aktiver	6110	TIAA (del af)
51.1 Fast ejendom, eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)	6121	KEB
51.2 Fast ejendom, ubebyggede grunde	6122	KUBG
51.3 Fast ejendom, opførelsesudg., nye bygninger (ex. grundv.)	6123	OPNY
51.4 Fast ejend., ombygning, forbedring af bygninger og install.	6124	OFBB
51.5 Fast ejendom, nyanlæg og ombygninger af veje, havne mv.	6125	VHPK
51.6 Stambesætninger	6127	////
<i>51.9 Øvrig fast ejendom</i>	<i>6126</i>	<i>////</i>
52.1 Driftsmidler, maskiner og inventar	6131	----
53.1 Driftsmidler, transportmidler, biler	6132	----
<i>53.2 Driftsmidler, øvrige transportmidler</i>	<i>6133</i>	<i>----</i>
<i>54.1 Øvrige driftsmidler</i>	<i>6134</i>	<i>DTAM + TAAD</i>
55. Nettoanskaffelse af værdigenstande	2055	----
Investeringer, ANVENDELSE, salg af :		
Afhændelse af software	6202	AIAA (del af)
60. Immaterielle aktiver	6210	AIAA (del af)
61.1 Fast ejendom, eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)	6221	SABY
61.2 Fast ejendom, ubebyggede grunde	6222	SUBG
61.3 Fast ejendom, veje, havne, pladser o.l.	6223	SVHP
61.4 Stambesætninger	6227	////
<i>61.9 Øvrig fast ejendom</i>	<i>6226</i>	<i>----</i>
62.1 Driftsmidler, maskiner og inventar	6231	----
63.1 Driftsmidler, transportmidler, biler	6232	----
<i>63.2 Driftsmidler, øvrige transportmidler</i>	<i>6233</i>	<i>----</i>
<i>64.1 Øvrige driftsmidler</i>	<i>6234</i>	<i>STAM + SADI</i>
Balancestørrelser (inkl. lagerbeholdninger) AKTIVER:		
70. Immaterielle anlægsaktiver	8110	IAAT
71.1 Grunde og bygninger	8120	GRBY
71.2 Tekniske anlæg og maskiner	8121	ATAM
71.3 Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	8122	AADI
<i>71.9 Øvrige materielle anlægsaktiver (fx. forudbetalinger)</i>	<i>8129</i>	<i>FMAA</i>
72. Finansielle anlægsaktiver	8130	ABAE + ABOA + FAAT + TILG
73.1 Lagerbeholdninger, primo	8141	POAT
73.2 Lagerbeholdninger, ultimo	8142	UOAT
Balancestørrelser, PASSIVER :		
81. Egenkapital	8210	EGUL
82. Hensættelser	8220	HENS
83. Langfristet gæld	8230	AGL + LGL
84. Kortfristet gæld	8240	AKG + KGL
<i>73.9 Øvrige omsætningsaktiver</i>	<i>8149</i>	<i>ANTI + LIBE + OBAE + OBAV + OMAT + TGT + TSVT + UFKV + VKT</i>

Signatur :

//// angiver, at posten ikke er relevant for Industri, Bygge- og anlægsvirksomhed og Detailhandel - eller, for "øvrige grupper", at der er fuld dækning i de andre poster, som er med i hovedgruppen.

---- angiver, at der ikke i statistikken for fremstillingsvirksomhed er mulighed for fordeling.

Kilder :

- AUER, OMS, HOMS etc. er variabelnavne i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, der for året 1995 dækker Industri, Bygge- og anlægsvirksomhed og Detailhandel
- OEEU Øvrige eksterne udgifter opdeles på ANVID ud fra Omkostningsundersøgelsen.
- DEFL = Deflateringsafdelingen

Posterne markeret med kursiv, er residual- eller samleposter, hvortil regnskabsposter fra virksomhedsregnskaber overføres, såfremt information til at foretage en opdeling på den detaljerede kontoplan ikke foreligger. Hvis et virksomhedsregnskab fx kun giver oplysning om den samlede udgift til reparation og vedligeholdelse uden en opdeling på bygninger, anlæg, maskiner samt transportmidler, overføres regnskabsposten til den i Mellemsystemet kursiverede samlepost *Reparation og vedligeholdelse i øvrigt*. Kolonnen yderst til højre viser sammenhængen mellem kontoplanen i spørgeskemaet til den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik og Mellemsystemet. I denne statistik forekommer en regnskabspost benævnt øvrige eksterne udgifter. Denne regnskabspost opdeles ved hjælp af resultaterne fra "Omkostningsundersøgelsen", der er en omkostningsstrukturundersøgelse vedrørende sammensætningen af denne post, som sidst er afholdt for året 1992.

En tilsvarende sammenhæng mellem Mellemsystemets kontoplan og kontoplanen i den primære regnskabsstatistik er defineret for alle øvrige regnskabsstatistikker. Specielt findes en tilsvarende nøgle mellem SLS-E skatteregnskabsskemaet og kontoplanen i Mellemsystemet. Da SLS-E kontoplanen efter 1990 er relativt aggregeret, foretages i denne sammenhæng en opsplitning af posten øvrige kontante kapacitetsomkostninger baseret på den mere detaljerede kontoplan, der var gældende indtil 1990.

1.3.4.4 Metode til at sikre konsistens

Overgangen fra firmaer (institutionelle enheder) til faglige enheder foregår for det første ved, at der for de regnskabsstatistikker, der indeholder en opgørelse på faglige enheder, foretages en listning af de faglige enheder i statistikken, der tilhører firmaer *uden for* de erhverv, der er dækket af den pågældende statistik. Regnskabsposterne i disse faglige enheder fradrages dernæst i regnskaberne for de firmaer i en anden erhvervsgruppe, som de tilhører, med henblik på at sikre, at produktionsaktiviteten i disse faglige enheder kommer med én og kun én gang dvs. hverken bliver udeladt eller dobbeltregnet. Sikring af denne konsistens er af helt fundamental betydning for et statistiksystem for produktionsenheder, hvor den statistiske enhed ikke er den institutionelle enhed (firmaet), men den produktionsteknisk mere homogene enhed "produktionsenheden" (lokal faglig enhed) som krævet i ENS95 paragraf 2.108. I nationalregnskabets behandling af regnskabsstatistikker ses bort fra det geografiske aspekt, idet alle lokale faglige enheder i et givet erhverv tilhørende samme firma aggregeres sammen til en enkelt faglig enhed. Ved overgangen til disse faglige enheder sikres systematisk, at de sumrestriktioner, der må gælde mellem firmaer og faglige enheder, er opfyldt, altså fx at omsætningen i et firma er lig summen af omsætningen i de faglige enheder, der tilhører firmaet og ditto for produktionsomkostningerne. Ved den efterfølgende opstilling af regionale regnskaber udnyttes den information om produktionsenhedernes geografiske placering, som er indeholdt i de relevante regnskabsstatistikker, momsstatistikken og erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Opstillingen af regionale regnskaber omtales dog ikke nærmere i det følgende, da den ikke er BNI-relevant.

Et eksempel kan illustrere ovenstående. Antag, at et engroshandelsfirma har aktivitet inden for fremstillingsvirksomhed. Den lokale faglige enhed, hvori produktionen foregår, er dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik for fremstillingsvirksomhed, hvis statistiske enhed er den lokale faglige enhed. Regnskabsstatistikken for engroshandel derimod har firmaet som statistik enhed, så den produktion og de produkti-

onsomkostninger, der er knyttet til fremstillingsaktivitet indgår også i regnskabsposterne for engroshandelsfirmaet.

Hvis der ikke blev foretaget en "clearing" af de to regnskabsstatistikker, ville aktiviteten i engroshandelsfirmaets industrielle afdeling blive medregnet to gange. Clearingen foretages ved, at firmaregnskabet for engroshandel regnskabspost for regnskabspost reduceres med værdierne i fremstillingsenhedens regnskab.

Hvis den pågældende fremstillingsaktivitet er den eneste sekundære aktivitet i engroshandelsfirmaet, er dettes regnskab herefter også et regnskab for en homogen produktionsenhed nemlig en faglig enhed i engroshandel.

Ovenstående eksempel forudsætter, at samtlige regnskabsposter for den faglige enhed, der udgør den sekundære aktivitet i et firma, foreligger oplyst. I praksis er dette langt fra altid tilfældet, hvorfor enten produktionsomkostninger eller både omsætning og produktionsomkostninger i mange tilfælde må estimeres fx ud fra oplysninger om lønsummer fordelt på firmaer og faglige enheder. Den relativt omfattende beregning ved overgang fra firmaregnskaber til regnskaber for faglige enheder er beskrevet i afsnit 3.3.2.2.

1.3.4.5 Ensartede principper for overgang fra virksomhedsregnskabsbegreber til nationalregnskabsbegreber

En række poster behandles meget forskelligt i virksomhedsregnskaber på den ene side og i nationalregnskabet på den anden. I de fleste tilfælde er forskellen velbegrundet ud fra de forskellige formål, de to regnskabssystemer skal tjene. Et virksomhedsregnskab skal først og fremmest give et retvisende billede af en virksomheds driftsresultat forstået som det maksimale beløb, ejerne i en situation uden ændringer i værdien af virksomhedens aktiver og passiver (og dermed egenkapital) ville kunne trække ud til forbrug uden at tære på egenkapitalen. Nationalregnskabet sigter derimod efter at måle den samlede mængde varer og tjenester, der er produceret på det økonomiske område og som står til rådighed for endelig anvendelse enten på det økonomiske område eller i udlandet.

Man kan som eksempel tage behandlingen af hensættelser til tab på debitorer. Mens det i virksomhedsregnskaber er naturligt at betragte sådanne som en del af den ordinære drift af virksomheden, fordi de fragår i det beløb, ejerne ville kunne trække ud af virksomheden uden at tære på egenkapitalen, og følgelig kontere dem på linie med andre produktionsomkostninger, stiller det sig anderledes med nationalregnskabet. De varer og tjenester, for leverancen af hvilke der foreligger en misligholdt fordring, som måske aldrig kan inddrives, er jo ikke forsvundet fra økonomien. De er indgået i produktionskredsløbet i økonomien helt på linie med alle de produkter, der er blevet betalt som aftalt, og er blevet konteret som sådan af køberne.

På samme måde tager forsikringspræmier og -erstatninger sig forskelligt ud fra et virksomhedsejers synspunkt og et makroøkonomisk synspunkt. Fra den enkelte virksomhedsejers synspunkt er forsikringspræmier en løbende eller ordinær udgift, der fragår i det beløb, det maksimalt er muligt at trække ud af virksomheden, og skal derfor behandles på linie med alle andre løbende drifts-/ produktionsomkostninger. Sker der en skade, er det derimod noget ekstraordinært, hvorfor udgifterne eller tabet ved skaden skal konte-

res som en ekstraordinær udgift, mens skadeserstatningen tilsvarende skal behandles som en ekstraordinær indtægt. Set fra et makroøkonomisk synspunkt derimod, er forsikringskader og forsikringserstatninger ikke noget, der påvirker den mængde af varer og tjenester til endelig anvendelse, der fremkommer som resultat af produktionsprocessen. Kun den del af forsikringspræmien, der udgør betaling for forsikringsselskabets administrationstjeneste, lægger beslag på en del af periodens produktion af varer og tjenesteydelser og skal derfor konteres som forbrug i produktionen.

På i hvert fald ét vigtigt punkt er der imidlertid ingen indlysende forklaring på forskellen mellem principperne i virksomhedsregnskaber og i nationalregnskabet, og det er for så vidt angår opgørelsen af lagerbeholdninger og lagerbevægelser. Her vil anvendelse af nationalregnskabsprincipperne på virksomhedsregnskaber faktisk klart resultere i et mere retvisende billede af virksomhedernes reelle indtjening i relation til ejernes muligheder for hjemtagelse af overskud end den sædvanlige behandling i virksomhedsregnskaber, hvor lagre typisk opgøres til historiske anskaffelsespriser. På dette punkt må virksomhedernes regnskabspraksis snarere tages som udtryk for praktiske vanskeligheder med at foretage den økonomisk mest meningsfulde opgørelse set fra ejernes synspunkt end for noget økonomisk rationale.

De punkter hvor det er nødvendigt at korrigere regnskabsposterne i danske virksomhedsregnskaber for definitoriske forskelle i forhold til ENS95 er følgende:

- såkaldte "småanskaffelser"
- kantinedrift
- erhvervsorganisationers konfliktfonde
- tab på debitorer
- priskorrektion til lagerændringer, produktion og forbrug i produktionen
- nettoforsikringspræmier og supplerende præmier
- direkte betalte finansielle formidlingstjenester
- andre produktionsskatter (- subsidier)
- købt software
- egenproduceret software
- finansiell leasing
- offentlige gebyrer
- licenser og royalties
- originalværker inden for underholdning, kultur og kunst

I afsnit 3.3 redegøres nærmere for de enkelte begrebsmæssige korrektioner ved overgangen fra virksomhedsregnskabsbegreber til nationalregnskabsbegreber.

1.3.5 Uafhængighed af andre opgørelsesmetoder for BNP

Da opgørelsen af BNP fra produktionssiden var den første, der blev fuldt udbygget i Danmark, er det mest naturligt at diskutere spørgsmålet om uafhængighed af opgørelserne fra indkomst- og anvendelsessiden under de respektive afsnit om disse to opgørelser.

Generelt kan det siges, at der er visse dele af nationalregnskabet, hvor det pr. definition gælder, at opgørelserne fra de tre sider må være baseret på nøjagtig de samme kilder og metoder. Det drejer sig mere præcist om alle de værdier, der ikke har et modstykke i observerede markedstransaktioner, men er imputerede ud fra visse konventioner fastsat i ENS95. Det gælder først og fremmest for (anden) ikke-markedsmæssig produktion, der i Danmarks tilfælde udgør ca. 25% af BNP, og produktion af varer og tjenester til eget brug. Blandt sidstnævnte er det i praksis den imputerede lejeværdi af ejerboliger, der er helt dominerende. Den udgør i Danmark ca. 6 % af BNP.

Spørgsmålet om uafhængighed af opgørelserne af BNP fra de tre sider vedrører altså i Danmarks tilfælde pr. definition knap 70 % af BNP.

1.3.6 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

Ved en direkte opgørelse af værditilvæksten i et erhverv forstås, at man ud fra totalt dækkende regnskabsstatistik for erhvervet kan opgøre produktionsværdi, forbrug i produktionen og dermed værditilvæksten ved statistisk bearbejdning af de bagvedliggende virksomhedsregnskaber.

Indirekte opgørelse af erhvervenes værditilvækst benyttes i nationalregnskabet i fravær af regnskabsstatistik. Det springende punkt er sædvanligvis her opgørelsen af forbruget i produktionen, idet der sædvanligvis foreligger en rimeligt pålidelig opgørelse af omsætningen i de forskellige erhverv fx fra moms-systemet. En indirekte opgørelse af værditilvæksten for et erhverv kan fx bestå i at opgøre erhvervets produktionsværdi som x % af erhvervets omsætning (med firmaer som statistisk enhed), hvor x fastsættes ud fra antagelser eller historisk information om forholdet mellem salgsværdier i de faglige enheder i erhvervet og den firmabaserede momsomsætning. Det er indres herved, at momsomsætningen bl.a. indeholder salg af brugte kapitalgoder, som ikke skal indgå i opgørelsen af produktionsværdien.

I det tidligere danske nationalregnskabssystem, som i 1997 blev erstattet af det nuværende, blev sådanne indirekte opgørelser benyttet i ikke-ubetydelig udstrækning, idet der frem til referenceåret 1987 ikke fandtes regnskabsstatistik i Danmark for samtlige erhverv i økonomien. Specielt var markedsmæssige tjenester tidligere relativt dårligt dækket af regnskabsstatistik.

I det danske nationalregnskab offentliggjort efter 1997 er situationen på dette punkt radikalt forbedret. Med en enkelt undtagelse bygger opgørelsen af værditilvæksten for samtlige erhverv på en direkte opgørelse af produktionsværdi samt forbrug i produktionen i virksomhedsregnskaber.

En indirekte opgørelse af værditilvæksten forekommer kun for NR-erhvervet 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv., hvor produktionsværdien opgøres fra anvendelsessiden som summen af alle andre erhvervs huslejudgifter, og hvor forbruget i produktionen beregnes ved at benytte inputprocenten (forbrug i produktionen/produktionsværdi) for Udlejning af boliger (dvs. faktisk udlejning) i erhvervet 702009 Boliger i mangel på tilstrækkelig regnskabsinformation for udlejning af er-

hvervsejendomme. Da der er tale om en nært beslægtet aktivitet, antages den herved introducerede usikkerhed på opgørelsen af værditilvæksten at være beskedent.

Andelen af bruttoværditilvæksten opgjort ved direkte kontra indirekte metoder fremgår af følgende tabel.

Tabel 5 Andel af bruttoværditilvækst med direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

Opgørelsesmetode	Bruttoværditilvækst, mill. kr.	Pct.
Direkte opgørelse	853.239	98
Indirekte opgørelse	18.103	2
I alt	871.342	100

1.3.7 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

Ved opgørelser direkte i niveau forstås opgørelser af værditilvæksten for erhverv, hvor niveauet såvel for produktionsværdi som for forbrug i produktionen opgøres i niveau hvert år ud fra regnskabsstatistikker eller gennem en indirekte opgørelse, jf. afsnit 1.3.6.. Ved fremskrivninger forstås opgørelser, hvor produktionsværdi og forbrug i produktionen foreligger beregnet direkte i niveau for et benchmarkår, mens opgørelserne for de løbende år fremkommer ved fremskrivning af produktionsværdien og forbruget i produktionen fra benchmarkåret med passende relevante indikatorer. En mere usikker fremskrivningsmetode består i at antage et konstant forhold (inputprocent) mellem forbrug i produktionen og produktionsværdi enten i løbende eller (bedre) i faste priser og fremskrive produktionsværdi, forbrug i produktionen og implicit værditilvæksten med en og samme indikator.

I det endelige danske nationalregnskab er opgørelsen af næsten hele værditilvæksten baseret på opgørelser i de løbende år direkte i niveau. I de endelige beregninger benyttes fremskrivning kun på tre områder:

- boliger
- mindre del af værditilvæksten i NPISH'er
- tillæg for underdeklaration mv. samt for sort arbejde

For så vidt angår boliger er der her tale om et erhverv med en stor vægt i den samlede økonomi. På dette område foretages meget detaljerede benchmarkopgørelser hvert fjerde år i forbindelse med de omfattende huslejeundersøgelser, jf. beskrivelsen af benchmarkberegningerne i afsnit 3.17. Fremskrivning benyttes kun inden for de nævnte fireårsintervaller. Et tilsvarende forhold gør sig gældende i andre lande, hvor der endvidere ofte vil være ti år mellem niveauberegningerne betinget af periodiciteten for folke- og boligtællinger.

Med hensyn til det andet punkt nemlig non-profit institutioner rettet mod husholdninger opgøres langt den største del af værditilvæksten nemlig lønsummen direkte i niveau hvert år, mens fremskrivning kun benyttes for så vidt angår de mindre komponenter forbrug af fast realkapital og andre produktionsskatter minus -subsidier.

Hvad angår det tredje punkt gælder det i Danmark i lighed med andre lande, at der ikke er hverken statistiske kilder eller ressourcer til at foretage en ny opgørelse af den sorte økonomi hvert år. I de fleste tilfælde vælger man at operere med et benchmark som så fremskrives. I Danmarks tilfælde er benchmarket for opgørelsen af underdeklaration baseret på observationer i årene 1992-1994, mens niveaubestemmelsen for sort arbejde er baseret på observationer i tilknytning til de harmoniserede arbejdsstyrkeundersøgelser for 1992. Metoden består herefter i at foretage en fremskrivning af produktionsværdi og værditilvækst knyttet til sort økonomi ved for hvert "produkt" i den sorte økonomi at antage, at det udvikler sig parallelt med den indenlandske produktion på den tilsvarende "hvide" produktbalance. Eksempelvis antages den store post "sort arbejde i forbindelse med bygningsreparation" at udvikle sig parallelt med den "hvide" bygningsreparation, dvs. den bygningsreparation som er udført i overensstemmelse med den gældende lovgivning omkring skatter og bidrag til sociale sikringsordninger. Tilsvarende antages underdeklarationen inden for restaurationsvirksomhed at udvikle sig parallelt med den "hvide" omsætning inden for erhvervet. Denne fremskrivningsmetode er ækvivalent med at benytte konstante korrektionsprocenter på det mest detaljerede niveau i beregningerne. Niveaubestemmelsen af den sorte økonomi tages op med et interval på 5-10 år, hvorimod det skal bemærkes, at justeringerne for frynsegoder beregnes direkte i niveau hvert år, da de tilgrundliggende kilder gennemgående forefindes på årsbasis. Niveaubestemmelsen af den sorte økonomi er således senest revideret i de endelige nationalregnskaber for 1997 og 1998 i lyset af nye interviewundersøgelser af omfanget af sort arbejde.

Værditilvæksten ved den ikke-markedsmæssige aktivitet i nonprofit institutioner rettet mod husholdninger (NPISH'er) er beregnet ved fremskrivning for så vidt angår den (mindre) del, der består af andre produktionsskatter og forbrug af fast realkapital. Disse værditilvækstkomponenter beregnes som konstante procenter af aflønningen af ansatte. Det bør understreges, at sidstnævnte, der udgør hovedparten af værditilvæksten, er beregnet direkte i niveau hvert år ud fra en overordentlig stærk statistisk kilde nemlig opgørelsen af lønsummen fordelt på juridiske enheder og arbejdssteder.

Alt i alt må det konkluderes, at opgørelsen af BNP fra produktionssiden i det danske nationalregnskab for de endelige år kun i meget begrænset udstrækning gør brug af fremskrivning fra et benchmark. Anderledes forholder det sig naturligvis med de foreløbige årlige samt de kvartalsvise nationalregnskaber, der i vid udtrækning bygger på fremskrivninger fra det sidste endelige år.

Tabel 6 Andel af bruttoværditilvækst opgjort i niveau kontra ved fremskrivning

Opgørelsesmetode	Bruttoværditilvækst, mill. kr.	Pct.
Opgørelse årligt i niveau	784.982	90,1
Fremskrevet fra benchmark	86.360	9,9
I alt	871.342	100

1.3.8 Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning

Det vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning består overordnet set i det meget betydelige arbejde, der udføres med henblik på at sikre, at erhvervsregistret er à jour med nye produktionsenheder. Arbejdet hermed lettes af, at tærskelværdierne i moms-systemet og skattesystemet er overordentligt lave, således at al regulær økonomisk aktivitet bortset fra helt ubetydelig hobbyvirksomhed øjeblikkeligt vil udløse registrering i et offentligt administrativt register, der er fødekilde til erhvervsregistret. Det er svært at overvurdere betydningen af denne hurtige opdatering af erhvervsregistret med nyopståede enheder for kvaliteten og dækningsgraden i nationalregnskabet. Det vurderes, at al regulær økonomisk aktivitet bortset fra helt ubetydelig hobbyvirksomhed fanges gennem brug af erhvervsregistret. Hvad angår arbejdstagere i private husholdninger, som ifølge sagens natur kun i begrænset udstrækning vil føre til registreringer i erhvervsregistret, sker langt hovedparten af denne aktivitet i form af sort arbejde. Hele denne sorte aktivitet dækkes af en særlig beregning, der ikke bygger på erhvervsregistret.

Frynsegoder og ikke-regulær økonomisk aktivitet som eksempelvis underdeklaration og sort arbejde dækkes gennem korrektioner, der så vidt muligt er eksplicite. Disse korrektioner følger principperne i kommissionsbeslutningen (94/168/EF, Euratom) om fuldstændig dækning i nationalregnskabet ("exhaustiveness beslutningen"). I overensstemmelse med den nævnte kommissionsbeslutning inkluderer det danske nationalregnskab ikke produktiv aktivitet, der i sig selv er ulovlig.

1.3.9 Fra Mellemsystem til Måltotalmodul

1.3.9.1 Funktionelt måltotalmodul

1.3.9.1.1 Funktionelle måltotaler

Kontoplanen i Mellemsystemet, som al regnskabsinformation vedr. produktionsenheder er overført på efter den nationalregnskabsmæssige beregning, fremgår af den tidligere omtalte tabel 4.

De statistiske enheder er faglige enheder, dog i enkelte tilfælde homogene produktionsenheder, dvs. konstruerede enheder, der ikke har sekundær produktion, men hvor hele produktionsværdien udgøres af erhvervets karakteristiske produkt. Regnskabsposterne for institutionelle enheder registreres kun på firmaniveau (sektorer) og ikke på erhvervsniveau.

De regnskabsposter i Mellemsystemet, som svarer til transaktionerne i den reducerede ENS95 kontoplan for produktionsenheder, betegnes i Danmark traditionelt nationalregnskabets funktionelle del, dvs. den del der har at gøre med produktion og import plus anvendelse af varer og tjenester. Sammenfatningen af alle regnskabsposterne i de transaktionskategorier, der svarer til klassifikationer af transaktioner mv. i ENS95 - eller med andre ord ENS95-kodningen af regnskabsposterne i Mellemsystemet - resulterer i udgangsskøn for erhvervenes produktionsværdi, forbrug i produktionen og dermed værditilvækst. Dette datasæt er slutresultatet før afstemning af opgørelsen af BNP fra produktionssiden. Datasættet betegnes "måltotalmodulet", idet måltotaler angiver, at det er

de værdier for produktionsværdi, forbrug i produktionen, andre produktionsskatter minus subsidier samt aflønning af ansatte fordelt på erhverv, man som udgangspunkt ønsker at ramme under den restriktion, at tilgang og anvendelse af produkter skal balancere såvel totalt som på enkeltproduktniveau, og at det afstemte resultat skal tilgodese tilsvarende udgangsskøn fra anvendelsessiden for de enkelte kategorier af endelige anvendelser og fra indkomstsiden af de enkelte indkomstkategorier.

Den følgende tabel 7 viser overgangen fra Mellemsystemet til det funktionelle måltalmodul.

Tabel 7 NR-måltotaler (MTM) - funktionelle system, fortsættes

ANVID	NR-begreb/ANVID	Definition/kommentar
1010	Indenlandsk omsætning	Produktion af originalværker
	= 1003+1005+1007+{1008}	+ Sort produktion
	+ 1012+1013+1014+1015	+ Frynsegoder, produktion
	+ 1016-7019+1017+1018	+ { 0.1 FISIM (kun finansielle erhverv) }
	+ 1019 (del af)+1059+2099	+ 1.3 Fremstilling af driftsmidler til eget brug
		+ 1.9 Øvrig netto-omsætning, egne produkter
		+ 2. Produktion til eget konsum
		+ Egenproduktion af software
		+ Omsætning af handelsvarer
		- Forbrug af handelsvarer
		+ 3.2 Licensindtægter
		+ 4.1 Andre, sekundære driftsindt., (del af) ¹⁾
		+ 26.2 Samlet priskorrektion, handelsvarer
	Produktionsværdi ²⁾	1010
	= 1010 + 2065	+ 24.3 Lagerforøgelse, færdigvarer
1020 *	Import af varer og tjenester	
1021 *	Told	
1022 *	Midlertidig importafgift	(okt. 1971 – marts 1973)
1023 *	Landbrugsimportafgifter	FEOGA
2010	Forbrug i produktionen	2011+2012+2020+2021+2022+2023+2024
2011	Input, ex. R+V og IPO	+ 5.1 Køb (forbrug) af kraft og brændsel
	+ 2013+2014+2015	+ 5.2 Køb af lønarbejde
	+ 7025 (del af)	+ 5.9 Øvrigt forbrug af råstoffer
	- 2098	+ 9. Udgifter til småanskaffelser (del af) ³⁾
		- 26.1 Samlet priskorrektion, råvarelagre
2012	Indirekte produktions- omkostninger =	12.1 Bidrag til erhversorg., der går til input
	+ 7040 + 7041 + 7042 + 7044	+ Udgifter til licenser og royalties
	+ 7050 + 7055 + 7059	+ 12.3 Andre eksterne udgifter, der indgår i input
		+ Offentlige gebyrer som tjenestekøb
		+ 13. Direkte betalte finansielle formidlingstjenester
		+ Forsikringspræmier, (negativ) korrektion
		+ Frynsegoder, IPO-korrektion
2020	Husleje ekskl. varme = 7020	7. Udgifter til husleje, ekskl. varme
2021	Leje og leasing af maskiner og transportmidler mv. = 7021 + 7022 + 7023 + 7024 + 7057	8.1 Leje og leasing af maskiner + 8.2 Leje og leasing af transportmidler + 8.3 Leje og leasing af Edb-udstyr + 8.9 Udgifter til leje og leasing i øvrigt + Korrektion for Bruttoleasingafgifter
2023	R+V af bygninger og anlæg = 7027 + 7028 + 7031	11.1 Rep. og vedligeholdelse af bygninger + 11.2 Rep. og vedligeholdelse af anlæg + Rep og vedl. af bygninger og anlæg
2024	R+V af transportmidler og maskiner = 7029 + 7030 + 7032 + 7035	11.3 Rep. og vedl. af transportmidler + 11.4 Rep. og vedl. af maskiner + Rep. og vedl. af maskiner og transportm. + 11.9 R+V i øvrigt

Tabel 7 NR-måltotaler - funktionelle system, fortsat

ANVID	NR-begreb/ANVID	Definition/kommentar
2025	FISIM	Kun relevant, hvis det vedtages, at FISIM skal branchefordeles
2030 *	Privat konsum	
2031 *	Konsum, PNPI	
2041 *	Offentlig individuelt konsum markedsræssig produktion	
2042 *	Offentlig individuelt konsum ikke-markedsræssig produktion	
2043 *	Offentlig kollektivt konsum	
2050	Investeringer i maskiner og inventar = 6131 - 6231 + 7025 (del af)	52.1 Køb af maskiner og inventar - 62.1 Salg af maskiner og inventar + 9. Udgifter til småanskaffelser (del af) ³⁾
2052	Investeringer i transportmidler = 6132 + 6133 - 6232 - 6233	52.2 Køb af transportm., ekskl. biler + 52.3 Køb af biler - 62.2 Salg af transportm., ekskl. biler - 62.3 Salg af biler
2053	Bygge- og anlægsinvesteringer : - Boliginvesteringer (BRCH=01000) - Andet byggeri (BRCH = 02000) = 6123 + 6124 - 6221 + 6126 - 6226 - Anlæg (BRCH = 03000) = 6125	51.3 Opførelsesudgifter, nye bygninger + 51.4 Ombygning, forbedring af bygn. mv. - 61.1 Salg af bygninger + 51.9 Køb af øvrig fast ejendom - 61.9 Salg af øvrig fast ejendom 51.5 Nyanlæg mv. af veje, havne mv.
2054	Investering i stambesætninger = 6127 - 6227	51.6 Køb af stambesætninger - 61.4 Salg af stambesætninger (kun relevant for landbrug)
2055	Nettoanskaffelse af værdigenstande	55. Nettoanskaffelse af værdigenstande
2056	Købt og egenudviklet software = 6101 + 6102 - 6202	+ Egenproduceret software - Indkøbt software - Afhændelse af software
2057	Originalværker indenfor underholdning, kultur og kunst = 6110 (del af) - 6210 (del af)	- Originalværker, prod. f. egen regning samt erhvervede Afhændelse af immaterielle aktiver, øvrige og uspec.
2058	Efterforskningsboringer = 6104	Efterforskningsboringer
2060	Lagerforøgelser, råvarer = 2060	20.3 Råvarelagre
2061	Lagerforøgelser, engroshandel = 2061 + 2066	+ 2066 + 21.3 Engroshandelsvarer
2062	Lagerforøgelser, detailhandel = 2062	22.3 Detailhandelsvarer
2063	Lagerforøgelser, Andre varer = 2063	23.3 Andre varer
2064 *	Lagerforøgelser, Specielle = 2064	
2065	Lagerforøgelser, færdigvarer = 2065	24.4 Færdigvarer (kun fremstillingsvirksomhed)
2066	Lagerforøgelser, handelsvarer = 2066	25.3 Handelsvarer, fremstillingsvirksomhed (overføres til Engroshandel)
2080 *	Eksport af varer og tjenester	2081 + 2082
2081 *	Dansk produceret eksport	
2082 *	Reeksport	
30xx *	Moms	
34xx *	Varetilknyttede skatter	(xx = sidste 2 cifre i ANVID 20xx, dog ikke 2040)
35xx *	Varetilknyttede subsidier	(xx = sidste 2 cifre i ANVID 20xx, dog ikke 2040)
36xx *	Varetilknyttede skatter, netto	34xx - 35xx
Nedennævnte ANVID indgår ikke på NRnr-niveau :		
3110 *	Ikke-varetilknyttede skatter	

Tabel 7 NR-måltotaler - funktionelle system, fortsat

ANVID	NR-begreb/ANVID	Definition/kommentar
3210 *	Ikke-varetilknyttede subsidier	
3310 *	Ikke-varetilknyttede skatter, netto	3110 – 3210
4010 *	Lønninger og arbejdsgiverbidrag mv. = 4013 + 4015 + 4016 + 4017	Frynsegoder som løn 30. Lønninger og arbejdsgiverbidrag + 31. Pensionsudgifter + 32. Udgifter til social sikring
4110 *	Lønmodtagere	
4210 *	Selvstændige mv	Selvstændige og medhjælpende ægtefæller
4310 *	Beskæftigede i alt	4110 + 4210
5000 *	Forbrug af fast realkapital	

Anmærkninger :

* Angiver at data ikke dannes ved udtræk fra Mellemsystemet.

- 1) Er udtryk for kantinedrift, der rent praktisk beregnes som en procentandel af lønnen (4010), der så efterfølgende fratrækkes 1019.
- 2) For brancher udenfor fremstillingsvirksomhed er produktionsværdi=1010
- 3) Posten opsplittes på input- og investeringsandel som dokumenteret i notatet HREV/94041 : *Udskillelse af forbrug i produktionen fra regnskabsposten småanskaffelser.*

1.3.9.1.2 Produktionsværdi

Som det fremgår af tabel 7 dannes produktionsværdien i måltotalmodulet MTM for hvert enkelt af de mest detaljerede 6-cifrede erhverv i Danmarks Statistiks erhvervsnomenklatur baseret på NACE Rev. 1 ved summation af følgende poster fra Mellemsystemet subsidiært MTM selv, hvor tallene i parentes angiver de i tabel 4 og tabel 7 viste tilgangs/anvendelses-koder (ANVID):

Produktionsværdi (1015) = Indenlandsk omsætning (1010) + Lagerforøgelse af færdigvarer (2065)

Indenlandsk omsætning (1010) = Produktion af originalværker (1003) + Sort produktion (1005) + Frynsegoder, produktion (1007) + FISIM (1008) + Fremstilling af driftsmidler til eget brug (1012) + Øvrig nettoomsætning af egne produkter (1013) + Produktion til eget konsum (1014) + Egenproduktion af software (1015) + Omsætning af handelsvarer (1016) – Forbrug af handelsvarer (7019) + Indtægter fra licenser og royalties (1017) + Øvrig og uspecificeret nettoomsætning (1018) + (Del af) Andre, sekundære driftsindtægter (1019) + Anden (tjeneste-)omsætning (1059) + Samlet priskorrektion, handelsvarer (2099)

Ved "indenlandsk omsætning" forstås den *samlede* omsætning fra residente produktionsenheder inkl. eksportomsætning. Når der benyttes betegnelsen indenlandsk er det for at markere, at omsætning i udenlandske filialer af de institutionelle enheder (firmaer) bag opgørelsen ikke indgår. Disse udenlandske filialer, dvs. afdelinger i udlandet, der ikke har status som selvstændige juridiske enheder (selskaber), betragtes i nationalregnskabet som produktionsenheder, der er hjemmehørende i udlandet, og hvis produktion og værditilvækst registreres der. De betragtes som fiktive institutionelle enheder (notional resident units), der er residente i udlandet, dvs. som kvasiselskaber, der principielt har beslutningsautonomi samt fuldstændige regnskaber ned til ultimostatus. Posten Forøgelse af færdigvarelagre (2065) omfatter også produkter under forarbejdning.

Produktionsværdien for hvert af de 130 erhverv i nationalregnskabets erhvervs-klassifikation dannes ved summation over de detaljerede 6-cifrede erhverv i DB93, der indgår i de enkelte nationalregnskabserhverv.

Produktionsværdien fordeles ud på de enkelte af de ca. 2750 produktbalancer på følgende måde:

A. Erhverv dækket af produktstatistik

Dette gælder landbrug, jagt og skovbrug (NACE A), fiskeri (NACE B), en del af råstofudvinding (NACE C) nemlig CA Udvinding af energiråstoffer, fremstillingsvirksomhed (D), el- gas-, varme- og vandforsyning (D), for autobrancherne (NACE 50) inden for NACE G Handel og reparationsvirksomhed, enkelte brancher inden for forretningsservice (NACE K) nemlig 721009 "Databehandlingsvirksomhed bortset fra levering af software mv." og 722000 "Levering af programmel og konsulentbistand i forbindelse med software" samt COFOG-opdelingen af produktionsværdien i offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet.

For landbrug og jagt foreligger den nationalregnskabsmæssige opgørelse af produktionsværdien direkte fordelt på 18 produkter. Skovbrug er også dækket af landbrugs-kontorets opgørelse af værditilvæksten i landbrug mv., men da dækningen i form af driftsregnskaber er væsentligt ringere end for det egentlige landbrug, og da skovbrug er dækket af den generelle regnskabsstatistik baseret på standardiserede skatteregnskaber, er det foretrukket at lade sidstnævnte kilde være bestemmende for værditilvæksten i erhvervet. Hertil kommer, at NACE 01.02 Servicevirksomhed i forbindelse med skovbrug ikke er dækket af landbrugs-kontorets opgørelse, men til gengæld af den generelle regnskabsstatistik baseret på skatteregnskaber.

Landbrugsstatistikens opgørelser af produktionsværdien ved skovbrug fordelt på forskellige træsorter benyttes alene til at fordele den produktionsværdi, der er beregnet fra skatteregnskabsstatistiksystemet, på produkter.

For fiskeri gælder, at der foreligger en meget detaljeret opgørelse af danske fiskeres landinger i danske og udenlandske havne fordelt på fiskearter. Den produktionsværdi, der er beregnet ud fra den generelle regnskabsstatistik baseret på standardiserede skatteregnskaber, fordeles ud på produkter ved hjælp af statistikken over landede fangster. Produktionsværdien beregnet ud fra regnskabsstatistikken ligger generelt en hel del over den værdi af landede fangster, der fremkommer ved at multiplicere de landede mængder med gennemsnitspriserne ifølge fiskerinoteringerne. En mulig forklaring herpå er manglende registrering af dele af de landede mængder som led i omgåelse af fiskekvoter.

For udvinding af energiråstoffer opgøres produktionsværdien direkte på de to produkter råolie og naturgas. Kulminer og udvinding af uran forefindes ikke i Danmark.

For fremstillingsvirksomhed findes en uhyre detaljeret produktstatistik (Varestatistik for industri) omfattende ca. 10.000 varer. Statistikken, som opgøres på kvartalsbasis, dækker alle faglige enheder inden for fremstillingsvirksomhed med 10 eller flere beskæftigede, dvs. langt hovedparten af fremstillingsvirksomhed. For hvert erhverv på det mest detaljerede brancheniveau (332 brancher inden for fremstillingsvirksomhed) fordeles produktionsværdien som udgangspunkt på produkter proportionalt med varefordelingen

i de samme brancher i Varestatistik for industri. I en række tilfælde benyttes særlige fordelingsnøgler, som er karakteristiske for små virksomheder i de pågældende erhverv.

Produktnomenklaturen i Varestatistik for industri er den kombinerede nomenklatur (KN), der ligeledes finder anvendelse i udenrigshandelsstatistikken. Den fælles varenomenklatur i den indenlandske industrielle produktionsstatistik samt i udenrigshandelsstatistikken er af uvurderlig betydning for et nationalregnskab bygget op omkring tilgangs- og anvendelsestabeller, idet det er afgørende for på en konsistent måde at kunne sammenstille tilgang og anvendelse af produkter på rimeligt detaljeret niveau. Det danske nationalregnskab har på dette punkt historisk været begunstiget af, at der siden 1950'erne har været anvendt samme varenomenklatur i den industrielle produktionsstatistik og i udenrigshandelsstatistikken.

For el-, gas, fjernvarme- og vandforsyning gælder, at regnskaberne subsidiært regnskabsstatistikken for forsyningsvirksomheder giver en specifikation af omsætningen, hvor der er tale om forskellige produkter. Dette er udelukkende tilfældet for kraftværker med kombineret el- og fjernvarmeproduktion. I de øvrige tilfælde er der en én-til-én sammenhæng mellem erhverv og produkt.

For NACE 50 "Handel med biler mv., reparation og vedligeholdelse heraf samt servicestationer" foreligger en produktfordeling, som bl.a. er afgørende for at kunne opgøre værdien af autoreparation, der forekommer i adskillige af disse NACE erhverv, korrekt.

Endelig findes for IT-brancherne NACE 72 (6 detaljerede 6-cifrede brancher) en årlig produktstatistik, som benyttes til fordeling af branchernes omsætning.

Beregningen af produktionsværdien og dennes fordeling på produkter for et erhverv, der er dækket af produktstatistik, kan illustreres med industrierhvervet NACE 320000 "Fremstilling af telemateriel" som eksempel. I nationalregnskabets Mellemsystem og i Måltotalmodulet foreligger beregningerne for erhvervet udført på det detaljerede DK-NACE erhvervsniveau. Nationalregnskabserhvervet "Fremstilling af telemateriel" omfatter syv af de detaljerede DK-NACE erhverv. For hvert af disse erhverv foreligger i Mellemsystemet beregnet dels omsætning samt produktion til eget brug, dels lagerændringer af færdigvarer og produkter under forarbejdning. Disse to størrelser udgør til sammen produktionen.

Tabel 8 Opgørelse af produktionen i 320000 Fremstilling af telemateriel. Mill. kr.

DK-NACE	Tekst	Omsætning mv.	Lagerændr. færdigvarer	Produktion
321010	Fremst. af trykte kredsløb mv.	1.067	6	1.073
321090	Fremst. af halvledere mv.	676	48	724
322010	Fremst app. til radiotelefoni mv.	1.201	12	1.213
322020	Fremst. af telefonapparater mv.	1.548	16	1.564
323010	Fremst. af radioer, fjernsyn mv.	2.278	54	2.332
323020	Fremstilling af højttalere mv.	1.013	7	1.020
323030	Fremsat. af antenner mv.	970	4	974
320000		8.752	147	8.899

Tabel 9 Fordeling af produktionen i Fremstilling af telemateriel på produkter

NR-produktnummer	Tekst	Produktion (Mill. kr.)
F711000	Frynsegoder, fri bil	8,8
K320000	Driftsm.egne, telemateriel mv.	39,2
K722000	Egenproduceret software	17,7
L320000	Lønarbejde, telemateriel mv.	204,7
M320000	Reparation og vedligeholdelse i telemateriel mv.	347,3
T150037	Tjenesteproduktion i fremstillingsvirksomhed	286,9
V392301	Æsker, emballagegenstande af plast	1,4
V392403	Husholdnings-, toiletartikler af plast	0,8
V392601	Kontor-, skoleartikler af plast	0,1
V392605	Beslag, dekorationsg.mv af plast	0,1
V490105	Bøger, også i hæfter	1,0
V491101	Tryksager, reklamer, lysf.papir	0,2
V720401	Affald og skrot af jern, stål	0,5
V730807	Jern-, stålkonstruktioner ian	3,3
V732601	Varer af jern og stål, ian.	5,1
V740400	Affald og skrot, af kobber	0,0
V741200	Rørfittings af kobber	60,8
V760200	Affald og skrot af aluminium	0,3
V830201	Beslag, tilbehør o l varer	7,1
V831000	Skilte, navneplader o l	0,7
V842205	Mask. t rens./luk mv. a flasker	1,0
V842803	Elevatorer og transportører	76,8
V843815	Dele til mask. til behandling af mad- og drikkevarer	2,0
V847303	Dele til automatiske databehandlingsmaskiner	0,1
V848003	Støbeforme til gummi og plast	0,3
V848503	Dele til maskiner uden elektriske dele	3,5
V850401	Reaktorer til udladningslamper	9,3
V850403	Transformatorer med væskeisolation	0,0
V850407	Dele til statiske omformere,	3,6
V850705	Akkumulatorer, ej blyakkumulatorer	2,4
V851501	Loddekolber, plasmavejsemaskiner mv.	4,1
V851619	Dele til elektriske husholdningsapparater	1,7
V851701	Telefonapparater	539,9
V851705	Koblingsapparater til telefoni og telegraf	51,2
V851707	Apparater til bærefrekvenstrådsystemer	67,0

Tabel 9 Fordeling af produktionen i ...fortsat

V851709	Elektriske apparater til telegrafi	36,2
V851711	Dele til trådtelefoni, trådtelegrafi	487,0
V851803	Højtalere	1.172,0
V851807	Elektriske lydforstærkere	30,0
V851809	Dele til mikrofoner,højtalere mv	102,0
V851903	Pladespillere	4,0
V851907	Cd-afspillere o.l.	11,2
V852000	Båndoptagere ,telefonsvarere mv.	37,2
V852200	Pick-ups, dele til positionerne 85.19-85.21	79,1
V852413	Andre indspillede medier	5,0
V852501	Sendere og sendere-modtagere	923,2
V852503	Fjernsynskameraer	5,1
V852600	Radarapp, radio.fjernbetjeningsapparater mv.	0,3
V852705	Modtagere med ekstern energikilde	474,7
V852707	Modtagere i.a.n.	60,9
V852801	TV-modtagere, også medvideo o.a.	744,2
V852900	Antenner, dele til positionerne 85.25-85.28	1.126,4
V853003	Dele til trafikreguleringsudstyr	0,1
V853101	Signalapparater, ian.	34,0
V853201	Kondensatorer,elektriske	97,0
V853301	Faste modstande	21,3
V853303	Variable modstande	16,1
V853400	Trykte kredsløb	782,8
V853600	Afbryder,sikringer o.l. under 1000 v	0,7
V853701	Apparater til elektrisk styring max 1000 v	30,0
V853800	Dele til positionerne 8535-8537, i.a.n.	9,7
V854001	Billedrør,også til videomask	0,0
V854101	Halvlederkomponenter.,ej lysfølsomme	0,0
V854103	Lysfølsomme halvlederkomponenter	352,7
V854105	Dele til halvlederkomponenter	12,0
V854201	Elektriske integrede kredsløb	47,9
V854301	Elektriske apparater med selvstændig funktion	0,1
V854403	Koaksialkabler mv	5,8
V854407	Isolerede elektriske ledere	1,0
V854703	Isolationsdele, elektriske materialer af plast	0,0
V854800	Elektiske dele til maskiner og apparater i.a.n.	3,0
V900103	Brilleglas, kontaktlinser mv.	150,2
V900201	Objektiver til projektører, app/kameraer	0,3
V900203	Optisk bearbejdede artikler	7,2
V901301	Kikkertsigter, lasere ej laserdioder	0,4
V901405	Dele til navigationsinstrumenter/-apparater	0,0
V901805	Kanyler,katedre,nåle o lign	70,2
V902401	Maskiner mv., til afprøvning af metal, pap mv.	14,4
V902903	Hastighedsmålere, takometre mv	0,1
V902905	Dele til 902901,902903	0,3
V903001	Apparater til måling af ioniserede stråler	0,2
V903009	App. til måling af elektriske størrelser	33,1
V903011	Dele,måling af elektriske størrelser	4,3
V903103	Apparater til måling/kontrol mv, ian	2,9
V903105	Dele og tilbehør til 903103	0,1
V903300	Dele til maskiner/apparater/instrumenter i.a.n.	6,7
V940513	Dele til el-belysningsartikler af plast	0,3
I alt		8.752,5

Det ses, at erhvervets produktion er fordelt på 87 produkter, hvoraf en del er små. Selv om erhvervets produktion helt overvejende ligger på produkter, der er karakteristiske produkter i NACE-gruppe 32, ses der ikke desto mindre i praksis at forekomme en ikke ubetydelig sekundær produktion af produkter, der er karakteristiske i andre erhvervsgrupper.

Ses der bort fra produkter, der ikke er omfattet af varestatikkens fordeling på enkeltvarer, udgør den samlede omsætning 8.400 mill. Heraf er 7.752 mill. svarende til 92 % faktisk observeret salg fordelt på produkter i Varestatistik for industri. Dette illustrerer den industrielle produktstatistik's høje dækningsgrad i Danmark og den deraf følgende ringe usikkerhed omkring produktfordelingen af industrivarer i nationalregnskabet's tilgangs- og anvendelsestabeller.

B. Erhverv delvis dækket af produktstatistik

Her er tale om bygge- og anlægsvirksomhed, for hvilken der ikke foreligger en egentlig produktstatistik, men til gengæld en række oplysninger fra forskellige kilder (arten af opførte kvadratmeter nybyggeri, udgifter til investeringer i nybyggeri fordelt på typer af byggeri).

Til nationalregnskabsformål er det nødvendigt at have en produktfordeling af produktionsværdien i bygge- og anlægsvirksomhed. I fravær af en egentlig produktstatistik har man til nationalregnskabsformål sammenstykket al den foreliggende information til en produktfordeling af produktionsværdien. Metoderne hertil er beskrevet i detaljer i afsnit 5.10. Den således opgjorte opgørelse af leverancer af bygge- og anlægsproduktion stemmer ikke overens med den opgørelse af produktionsværdien ved bygge- og anlægsvirksomhed, der fås fra regnskabsstatistikken efter korrektion for underentrepriser. Forklaringen på forskellen i de to opgørelser kan bl.a. ligge i en forskellig afgrænsning af maskin- kontra bygge- og anlægsinvesteringer samt i usikkerheden på opgørelsen af underentrepriser.

Det er vigtigt at pointere, at i modsætning til produktionsværdien er værditilvæksten ved bygge- og anlægsvirksomhed robust over for disse forhold. Metoden i nationalregnskabet er derfor at tage udgangspunkt i den ud fra regnskabsstatistikken beregnede værditilvækst, som anses for opgjort med stor sikkerhed. Dernæst erstattes regnskabsstatistikens produktionsværdi med den produktionsværdi, der fremkommer som summen af den beregnede tilgang af produkter fra bygge- og anlægsvirksomhed (nybyggeri fordelt på arter, reparation og vedligeholdelse fordelt på løbende reparation og vedligeholdelse og hovedreparation samt anlægsvirksomhed), og endelig residualberegnes forbruget i produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed ud fra værditilvæksten ifølge regnskabsstatistikken og produktionsværdien opgjort som summen af produkter.

På denne måde får man etableret en konsistent opgørelse af værditilvæksten ved bygge- og anlægsinvesteringer samt bygningsreparation og -vedligeholdelse i fraværet af en produktstatistik, der er koordineret med regnskabsstatistikken.

C. Erhverv, der ikke er dækket af produktstatistik

For de resterende erhverv fordeles produktionsværdien på produkter ud fra erhvervets hovedaktivitet. For erhvervsgruppen NACE 50 (Handel med biler mv., reparation og vedligeholdelse heraf samt servicestationer) sker en opdeling af avancerne ved salg af handelsvarer i engrosavance på den ene side og detailavance på den anden. Denne opdeling er nødvendig, da handelsavancerne i tilgangs- og anvendelsestabellerne er opdelt i engrosavance og detailavance.

Generelt er nationalregnskabs produktklassifikation for tjenester konstrueret således, at der til hvert erhverv på det mest detaljerede niveau er defineret et produkt med samme betegnelse og kode som erhvervet. For erhverv, der ikke er dækket af produktstatistik, antages hele produktionsværdien at vedrøre det produkt, hvis betegnelse er sammenfaldende med erhvervsbetegnelsen. Det er vigtigt at understrege, at den nævnte én-til-én sammenhæng etableres ikke på det mest detaljerede niveau i nationalregnskabs erhvervsklassifikation (130 erhverv), men generelt på det mest detaljerede niveau i DK-NACE erhvervsnomenklaturen (813 erhverv). I nogle tilfælde samles produktionen fra visse af de allermest detaljerede erhverv på produkter. I sådanne tilfælde ligger aggregeringsniveauet i produktbalancesystemet altså et sted mellem 813-niveauet og nationalregnskabs 130-niveau. Det er dog vigtigt at understrege, at beregningerne baseret på regnskabsstatistikkerne uden undtagelse foretages på det mest detaljerede niveau, altså svarende til 813-grupperingen.

Nationalregnskabs erhverv 851209 "Læger, tandlæger, dyrlæger mv." omfatter eksempelvis 12 detaljerede erhverv for sundhedsvæsen bortset fra hospitaler. Beregningerne af produktionsværdi, forbrug i produktionen og værditilvækst sker i beregningssystemet separat for hvert enkelt af de 12 detaljerede erhverv. Output fra den markeds-mæssige "hvide" produktion i disse 12 erhverv, bortset fra frynsegoder og egenproduceret software, samles efterfølgende på 4 produkter, der optræder i tilgangs- og anvendelsestabellerne. De fire produkter fremkommer ved aggregering på de første 4 cifre i NACE, altså 8512, 8513, 8514, og 8520. Den følgende tabel illustrerer fordelingen af produktionen i nationalregnskabsbranchen. Alle andre erhvervskoder end 851202 omfatter udelukkende markeds-mæssig aktivitet. Den kunstige kode 851202 er indført for at kunne sondre mellem markedsproducenter og ikke-markedsproducenter i beregningerne. Det bemærkes, at der ikke forekommer markeds-mæssig aktivitet i DK-NACE erhvervene 851410 Hjemmesygepleje og sundhedspleje, 851420 Jordemødre og jordemodercentre samt 851460 Bedriftssundhedstjensten. I Danmark foregår al aktivitet på disse tre områder som ikke-markeds-mæssig produktion i offentlig forvaltning og service.

Tabel 10 12 DK-NACE erhverv bag NR-erhvervet Læger, tandlæger mv.

DK-NACE erhverv	Tekst	Produktion Mill. kr.
851202	Offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet i 851209	4.142
851210	Almen praktiserende læger	4.182
851220	Praktiserende speciallæger og ambulatorier	1.400
851310	Praktiserende tandlæger	4.583
851320	Praktiserende kliniske tandteknikere	138
851430	Fysioterapeutiske klinikker og praktiserende fysioterapeuter	460
851440	Psykologisk rådgivning000	169
851450	Lægelaboratorier	83
851470	Kiropraktorer	268
851480	Fodplejere	84
851490	Kuranstalter, naturlæger mv.	1.132
852000	Dyrlæger	1.312
851209	Læger, tandlæger, dyrlæger mv..	17.953

Produktionen i nationalregnskabsbranchen er fordelt på 14 produktbalancer som vist i tabel 11

Tabel 11 Fordeling af produktionen i Læger, tandlæger mv. på produkter

Produktnummer	Tekst	Produktion Mill. kr.
F711000	Frynsegoder, fri bil	36
H851400	Sort produktion i sundhedsvæsen	34
K722000	Egenproduceret software	1
Q851200	Praktiserende læger, offentlig ikke-markedsmæssig	728
Q851300	Praktiserende tandlæger, off. ikke-markedsmæssig	1.263
Q851400	Sundhedsvæsen i øvrigt, off. ikke-markedsmæssig	2.121
S851200	Praktiserende læger, offentlige salgsindtægter	3
S851300	Praktiserendetandlæger, offentlige salgsindtægter	6
S851400	Sundhedsvæsen i øvrigt, offentlige salgsindtægter	4
S980990	Interne leverancer mellem offentlige institutioner	9
T851200	Praktiserende læger	5.557
T851300	Praktiserende tandlæger	4.099
T851400	Sundhedsvæsen i øvrigt (markedsmæssigt)	2.786
T852000	Dyrlæger	1.306
I alt		17.953

Opdelingen på de syv hovedprodukter er foretaget ud fra hensyn til produkternes størrelse og deres anvendelse plus hensynet til prishomogenitet ved fastprisberegningerne. Praktiserende læger anvendes helt overvejende som offentlig konsumudgift. Praktiserende tandlæger anvendes i stor udstrækning både til offentlig og privat konsumudgift.

Markedsmæssigt sundhedsvæsen i øvrigt anvendes overvejende til privat konsumudgift, mens Dyrslæger adskiller sig fra de tre førstnævnte produkter ved overvejende at blive anvendt som forbrug i produktionen først og fremmest i landbruget.

1.3.9.1.3 Beregning af forbrug i produktionen

Tabel 7 viste det funktionelle måltotalmodul (MTM) og sammenhængen mellem dette og kontoplanen i Mellemsystemet, som er den fælles kontoplan, samtlige regnskabsstatistikker transformeres til i forbindelse med nationalregnskabets bearbejdning af primærstatistikken. Måltotalerne dannes ud fra Mellemsystemet i dets version 2, dvs. efter overgangen til erhverv defineret ud fra produktionsenheder. Beregningen af ENS95 produkttransaktionen Forbrug i produktionen (P. 2) sker ud fra det funktionelle måltotalmodul ved hjælp af formlen:

$$\text{Forbrug i produktionen (2010)} = 2011 + 2012 + 2020 + 2021 + 2022 + 2023 + 2024 \text{ (A)}$$

hvor

2011 = Forbrug i produktionen ekskl. reparations- og vedligeholdelsesudgifter samt indirekte produktionsomkostninger

2012 = Indirekte produktionsomkostninger

2020 = Husleje ekskl. varme

2021 = Leje og leasing af maskiner og transportmidler mv.

2022 = Reparation og vedligeholdelse af bygninger

2023 = Reparation og vedligeholdelse af anlæg

2024 = Reparation og vedligeholdelse af transportmidler og maskiner, ikke-specificeret reparation og vedligeholdelse

Indirekte produktionsomkostninger er defineret som de produktionsomkostninger, der ikke kan observeres for lokale, faglige enheder (produktionsenheder), men kun på firmaniveau. Disse fællesomkostninger fordeles på firmaernes faglige enheder ud fra information om omsætning og/eller beskæftigelse.

Sammenhængen mellem de ovenfor anførte poster i Måltotalmodulet MTM og posterne i Mellemsystemet fremgår af tabel 7. Således er fx "Forbrug i produktionen ekskl. reparations- og vedligeholdelsesudgifter samt indirekte produktionsomkostninger" (2011) defineret således

2011 = Forbrug af kraft og brændsel (2013) + Køb af lønarbejde (2014) + Øvrigt forbrug af råstoffer (2015) + Udgifter til småanskaffelser (del af) (7025) – Samlet priskorrektion, råvarelagre (2098)

Det bemærkes specielt, at der ved beregningen foretages en priskorrektion vedr. råvarelagrene, hvis modstykke er en korrektion til det forbrug af råvarer mv., der fremgår af regnskabsstatistikernes bearbejdning af virksomhedsregnskaber.

Et eksempel kan illustrere beregningsgangen ved opgørelsen af forbrug i produktionen for de enkelte nationalregnskabserhverv. Lad os igen se på nationalregnskabserhvervet 851209 "Læger, tandlæger, dyrlæger mv.", for hvilket de grundlæggende beregninger er udført på et langt mere detaljeret niveau, nemlig separat for hvert enkelt af de 12 delerhverv. For disse 12 delerhverv ser måltotalmodulet, hvad angår den del, der er relevant for beregningen af produktionsværdi og forbrug i produktionen, ud som vist i den følgende tabel. Felt 2022 forekommer ikke, idet værdien for reparation og vedligeholdelse af bygninger i fravær af specifikation er lagt på samleposten 2024, der indeholder uspecificerede udgifter til reparation og vedligeholdelse.

Tabel 12 Beregning af udgangsskøn for forbrug i produktionen for Læger, tandlæger, dyrlæger mv.

DK-NACE	1010	2010	2011	2012	2020	2021	2023	2024	2065	2010
erhverv	Mill. kr.									
851202	4.142	524	0	7	0	0	0	0	0	531
851210	4.182	0	173	460	169	11	6	13	0	833
851220	1.400	0	84	144	53	4	2	4	0	291
851310	4.583	0	773	397	148	10	9	31	0	1368
851320	138	0	22	16	6	0	0	1	0	45
851430	460	0	30	48	30	1	1	2	0	113
851440	169	0	9	19	9	0	0	1	0	38
851450	83	0	16	13	6	0	0	1	0	36
851470	268	0	11	32	15	1	0	2	0	62
851480	84	0	24	8	5	0	0	0	0	38
851490	1.132	0	251	125	58	3	1	8	0	446
852000	1.312	0	561	120	15	3	4	5	0	707
851209	17.953	524	1.955	1.390	512	34	24	68	0	4.508

Udgangsskønnet før afstemning for forbrug i produktionen i nationalregnskabserhvervet 851209 "Læger, tandlæger, dyrlæger mv." fremkommer da ved anvendelse af formelen (A) og aggregering over de 12 delerhverv. Det således beregnede udgangsskøn for forbrug i produktionen udgør for 1995 4.508 mill. kr. Som det vil fremgå af beskrivelsen af erhvervet i afsnit 3.20, er udgangsskønnet for dette erhverv faktisk lig med den endeligt afstemte værdi for forbrug i produktionen i 1995. Ved afstemningen af tilgang og anvendelse i det endelige nationalregnskab for 1995 har man altså ikke fundet, at der var grundlag for at lade opgørelsen af forbrug i produktionen i dette erhverv være blandt de komponenter, som måtte tage tilpasninger i forbindelse med afstemningen i forhold til udgangsskønnet

Det ses af ovenstående tabel, at inputprocenten, dvs. forholdet mellem forbrug i produktionen (kode 2010) og produktion (kode 1010 + kode 2065), varierer ganske meget mellem de 12 delerhverv nemlig fra 12,8 % i ikke-markedsmæssig aktivitet på området 851202 til 53,9 % hos dyrlæger i 852000. Dette illustrerer betydningen af det meget detaljerede beregningssystem, der benyttes til de endelige nationalregnskabsberegninger, for disse opgørelses nøjagtighed. Ved at foretage samtlige beregninger helt frem til

udgangsskønnene før afstemning af tilgang og anvendelse for produktion (P.1), forbrug i produktionen (P.2) og dermed værditilvækst (B.1g) ikke på nationalregnskabet's erhvervsgruppering, men på den mest detaljerede erhvervsgruppering i primærstatistikken minimeres aggregeringsfejlene. Den usikkerhed på beregningerne, der skyldes opregning til at dække hele populationen, er i nationalregnskabet søgt gjort så lille som muligt ved at foretage opregningerne på det mest detaljerede niveau og først derefter foretage en aggregering til nationalregnskabet's erhvervsgruppering.

1.3.9.1.4 Lagerændringer fordelt på lagertype og produkter

Som det fremgår af tabel 4 og tabel 7 sondres der i Mellemsystemet og Måltotalmodulet mellem følgende typer af lagre og lagerændringer:

Råvarer (2060)
 Engroshandelsvarer (2061)
 Detailhandelsvarer (2062)
 Andre (specielle) varer (2063)
 Specielle varer (2064)
 Færdigvarer (2065)
 Handelsvarer i fremstillingsvirksomhed (2066)
 (Overføres til engroshandel med kode 2061)

De i parentes angivne tal er tilgangs/anvendelseskoderne for de pågældende lagertyper i tilgangs- og anvendelsestabellerne og dermed kontoen for varer og tjenester. Der sondres ikke mellem færdigvarer og produkter under forarbejdning.

For at kunne beregne produktion, forbrug i produktionen samt lagerændringerne i nationalregnskabet korrekt i henhold til definitionerne i ENS95 er det nødvendigt at foretage en priskorrektion til de tilsvarende poster i virksomhedsregnskaber. Årsagen hertil er, at virksomhederne typisk registrerer værdien af deres (ultimo) lagerbeholdninger til historiske anskaffelsespriser eller den sidst konstaterede anskaffelsespris for de enkelte varer. Dette betyder i en situation med prisstigninger på virksomhedernes produkter, at når ændringen i færdigvarelagerne i virksomhedsregnskaber opgøres som differencen mellem beholdningen af færdigvarer ultimo og primo regnskabsperioden, så indeholder den beregnede lagerændring en kapitalgevinst, som ikke er udtryk for nogen fysisk lagerændring og dermed produktion af varer i regnskabsperioden. Tænker man sig fx, at de fysiske lagerbeholdninger har været konstante gennem hele regnskabsperioden, og der derfor pr. definition ikke er nogen ændring i færdigvarelagerne som følge af produktion i perioden, vil der ikke desto mindre optræde en stigning i færdigvarelagerne i virksomhedsregnskaberne som følge af de i perioden stedfundne prisstigninger. Hvis produktionsværdien i perioden beregnes ud fra ukorrigerede virksomhedsregnskaber som produktion = omsætning + ændring i færdigvarelager, vil der ske en overvurdering af produktion og værditilvækst. Modsat vil der ske en undervurdering i en situation med prisfald på virksomhedernes output.

På nøjagtig tilsvarende vis bevirker kapitalgevinster på råvarelagerbeholdninger under inflation, at forbruget i produktionen undervurderes og værditilvæksten overvurderes. Både på outputsiden og inputsiden fører anvendelse af virksomhedsregnskabsprincipper under generel inflation til en overvurdering af værditilvæksten. Omvendt under generel

deflation. Ved høje inflations- eller deflationsrater kan målefejlen på værditilvæksten og dermed BNP uden en priskorrektion være meget betydelig. Selv under et nogenlunde stabilt generelt prisniveau kan store forskydninger i de relative priser føre til betydelige kapitalgevinster eller kapitaltab på lagerbeholdningerne i økonomien.

I nationalregnskabet's bearbejdning af primærstatistikkerne foretages en priskorrektion til virksomhedsregnskaberne's opgørelser af lagerændringer og forbrug af råvarer mv. med henblik på at opnå den bedst mulige tilnærmelse til den teoretisk korrekte opgørelse af lagerændringer i henhold til ENS95. Den principielt korrekte opgørelse af lagerændringer består i at følge bevægelser ind og ud af lageret kontinuerligt gennem hele regnskabsperioden og registrere hver transaktion ind og ud af lageret til den faktiske transaktionspris på tidspunktet for lagerbevægelsen. Lagerændringen gennem regnskabsperioden er da simpelthen lig summen af periodens transaktioner ind og ud af lageret. Den teoretisk korrekte nationalregnskabsmæssige opgørelsesmetode betegnes Perpetual Inventory Metoden (PIM) for at indikere, at der er tale om, at lagerbeholdningerne på et givet tidspunkt kan anskues som summen af tilgang til og afgang fra lageret i princippet uendelig langt tilbage i fortiden.

I praksis er der næsten aldrig oplysninger nok til, at PIM-metoden kan anvendes til nationalregnskabet's opgørelser af lagerændringer. I stedet foretages som hovedregel en approksimation til den teoretisk korrekte opgørelsesmetode ud fra oplysninger om værdien af virksomhedernes lagerbeholdninger primo og ultimo regnskabsperioden opgjort i overensstemmelse med virksomhedernes egne regnskabsprincipper.

Ud fra den antagelse, at virksomhedernes ultimolagerbeholdninger i hvert fald for en gennemsnitsbetragtning er værdisat til de sidst konstaterede anskaffelsespriser, og at disse vedrører priserne i december samme år, foretages en priskorrektion til virksomhedsregnskaberne på følgende måde. Først foretages ud fra visse antagelser en fordeling af lagerbeholdningerne på enkeltprodukter. Primolagerbeholdningen, dvs. foregående års ultimolagerbeholdning for det enkelte produkt omregnes dernæst fra prisniveauet i december år $t-1$ til årets gennemsnitlige prisniveau i år t . Tilsvarende omregnes ultimolagerbeholdningen år t fra prisniveauet i december år t til årets gennemsnitlige prisniveau. Lagerændringen gennem regnskabsperioden beregnes dernæst ved at trække den prismregnede primobeholdning fra ultimobeholdningen. Priskorrektionen til virksomhedsregnskaberne's opgørelse af lagerændringen, og som modstykke hertil af produktion subsidiært forbrug i produktionen, fremkommer sluttelig som forskellen på den nationalregnskabsmæssigt opgjorte lagerændring og lagerændringen ifølge virksomhedsregnskaberne.

Ud over en omregning af lagerændringen til årets gennemsnitspriser foretages til brug for opgørelserne af de reale vækstrater en omregning til priserne i et basisår, som p.t. er 1995.

Det kan vises, at ovennævnte approksimationsformel giver en god tilnærmelse til den teoretisk korrekte måling, hvis enten prisudviklingen er jævn gennem året, eller lagerbeholdningerne er nogenlunde stabile.

I de tilfælde, hvor der foreligger opgørelser af de fysiske mængder af enkeltvarer på lager, kan der opstilles en bedre approksimation til PIM-opgørelsen af lagerændringen end i det almindelige tilfælde, hvor der alene foreligger oplysninger om lagerbeholdning-

gernes værdi. I Danmark er dette tilfældet for landbrugsprodukter og energivarer. Disse produkter er netop de mest fremtrædende blandt dem, hvor der forekommer store prisbevægelser og samtidig store lagerforskydninger, og hvor approksimationsformlen virker mindre godt. I og med det i nationalregnskabet er muligt at særbehandle problematiske varer som fx olieprodukter, og givet at samtlige lagerbeholdninger er opgjort ud fra regnskabsstatistikker, må beregningen af lagerændringerne i det danske nationalregnskab samlet set betragtes som solidt funderede. Residualbestemmelse af lagerændringerne ville implicere en ikke ubetydelig usikkerhed på BNP og BNI. I Danmarks tilfælde benyttes residualberegning af lagerændringerne aldrig i de endelige beregninger. Selv i de foreløbige, kvartalsvise nationalregnskaber er der et regnskabsstatistisk grundlag for beregningen af lagerændringerne, om end naturligvis ikke dækkende samtlige lagerbeholdninger som i de endelige beregninger.

1.3.9.2 Institutionelt måltotalmodul

1.3.9.2.1 Produkttransaktioner

Som tidligere nævnt registreres alle regnskabsposterne fra de nationalregnskabsmæssigt bearbejdede regnskabsstatistikker for erhvervene i Mellemsystemet dobbeltkodet efter erhverv for den involverede produktionsenhed og sektor for den institutionelle enhed, produktionsenheden tilhører. Som konsekvens heraf foreligger de tidligere omtalte udgangsskøn for produktion, forbrug i produktionen, værditilvækst, aflønning af ansatte og dermed bruttooverskud af produktionen ikke alene fordelt på erhverv, men tillige på institutionelle sektorer.

Med henblik på at bevare denne systematiske dobbeltkodning af produkttransaktioner plus fordelingstransaktionerne aflønning af ansatte samt andre produktionsskatter minus subsidier hele vejen frem til det offentliggjorte nationalregnskab er det nødvendigt, at de ændringer i forhold til udgangsskønnene, der sker i forbindelse med afstemningen af det funktionelle nationalregnskab i tilgangs- og anvendelsesmatricerne, også registreres med den dobbelte erhverv/sektorkodning. Kun på denne måde kan konsistensen mellem erhvervs- og sektortabellerne sikres, og den krydsfordeling af produktionskontoen efter erhverv og sektor, som kræves i tabel 21 i ENS95-dataleveranceprogrammet, opstilles *direkte* som en del af fremstillingen af nationalregnskabet i modsætning til indirekte som en efterfølgende fordeling uden entydig sammenhæng tilbage til primærstatistikken.

For så vidt angår erhvervsdimensionen kommer denne direkte fra de afstemte tilgangs- og anvendelsesmatricer, i og med der aldrig i forbindelse med afstemningen af tilgang og anvendelse forekommer ufordelte samleposter. Det forekommer således aldrig, at der foretages en afstemningskorrektur på "forbrug i produktionen generelt dvs. uden specifikation af hvilket erhverv det berører". Alle afstemningskorrektioner foretages obligatorisk på de enkelte *celler* i tilgangs- og anvendelsestabellerne. Hvad angår sektordimensionen før og efter afstemning foretages konsekvensjusteringerne til sektorkontiene af de ændringer i forhold til udgangsskønnene, der er resultatet af afstemningen, på følgende måde. For hvert af nationalregnskabs 130 erhverv fordeles forskellen på værdien i udgangsskønnet og den afstemte værdi proportionalt med fordelingen på sektorer af den pågældende variabel i udgangsskønnet. Hvis eksempelvis forbrug i produktionen for et af de 130 erhverv i udgangsskønnet er fordelt med 80% til den ikke-finansielle

selskabssektor S.11 og 20% til husholdningssektoren S.14, fordeles afstemningsjusteringen for dette erhverv på de to sektorer med de samme procenter.

De afstemte værdier registreres herefter i det såkaldte Totalmodul, som er en databank for alle oplysningerne i det ikke-finansielle nationalregnskab foreløbig til og med kaptalkontoen.

1.3.9.2.2 Fordelingstransaktioner

Dette afsnit er kun direkte BNI-relevant for så vidt angår fordelingstransaktionerne Af-lønning af ansatte samt Produktions- og importskatter minus subsidier. Det er kun BNI-relevant for formueindkomsttransaktioner i det omfang disse vedrører udlandet. Afsnittet medtages primært for at gøre beskrivelsen af opbygningen af det danske nationalregnskabssystem komplet.

Fordelingstransaktionerne fra regnskabsstatistikkerne er efter nationalregnskabsmæssig bearbejdning indeholdt i Målttotalmodulet. Afstemningen af fordelingstransaktionerne i almindelighed og af formueindkomst (renter, udbytter mv.) i særdeleshed foregår i et afstemningssystem for institutionelle sektorkonti. Data fra Mellemsystemet og Målttotalmodulet indgår som input i denne afstemning, men i modsætning til de funktionelle måltotaler, som udelukkende hentes fra målttotalmodulet, hentes data til opstilling af de institutionelle måltotaler fra en række andre kilder. Specielt spiller skattestatistikken en afgørende rolle for opstillingen af målttotalen for husholdningssektorens formueindkomst.

At der ikke er den samme direkte og entydige sammenhæng mellem Mellemsystemet og Målttotalmodulet på den ene side og de institutionelle måltotaler for fordelingstransaktioner på den anden, som tilfældet er med de funktionelle måltotaler (produktion, værditilvækst mv.), er ganske naturligt. Mens Mellemsystemet, som er baseret på virksomhedsregnskaber, principielt indeholder al relevant information til beregning af måltotaler for erhvervenes værditilvækst (BNP fra produktionssiden), involverer fordelingstransaktionerne opstilling af udgangsskøn for husholdningerne i egenskab af konsumenter samt sektorerne offentlig forvaltning og service og NPISH i deres egenskaber af omfordelende i modsætning til producerende enheder.

1.3.9.2.3 Finansielle transaktioner

Dette afsnit er ikke direkte BNI-relevant, men er medtaget for fuldstændighedens skyld i beskrivelsen af opbygningen af det danske nationalregnskab. Det er endvidere indirekte BNI-relevant især via det check på transaktionerne i forholdet til udlandet, som den finansielle konto for Udlandet S.2 giver.

I endnu højere grad end tilfældet er for fordelingstransaktionerne, gælder det for de finansielle transaktioner, at den information fra virksomhedsregnskaber, der er indeholdt i Mellemsystemet og Målttotalmodulet, er input i et beregningssystem for de institutionelle sektorer, som tillige er baseret på en lang række andre kilder end virksomhedsregnskaber. De finansielle konti afstemmes fra og med beregningsåret 2000 for referencår fra og med 1995. Da systemet af finansielle konti først er færdigudviklet i 2000 har

det ikke haft nogen påvirkning af opgørelsen af BNI for året 1995, når bortses fra kontoen for udlandet.

Specielt må det fremhæves, at virksomhedsregnskaberne indeholder oplysninger om beholdninger af finansielle aktiver og passiver, men ikke om periodens finansielle transaktioner, som derfor må beregnes ud fra statusposterne kombineret med andre kilder. Ved opstillingen af måltotalerne for finansielle transaktioner vil informationen om de finansielle statusposter i Mellemsystemet og Måltotalmodulet oftest blive trumfet af finansiell statistik, som anses for en mere pålidelig kilde på dette område, bl.a. fordi den finansielle primærstatistik i mange tilfælde har en dækningsgrad (af observationer) på tæt ved 100% og derfor kun i ubetydelig udstrækning indeholder opregningsusikkerhed.

Mens der er et omfattende empirisk belæg for, at inputprocenten i faste priser, dvs. forholdet mellem forbrug i produktionen i faste priser og produktion i faste priser, er forholdsvis konstant på kort sigt, er der omvendt mange eksempler på volatilitet, når det gælder forhold, der ikke er knyttet til selve produktionsprocessen. Der er intet overraskende heri. Mens forholdet mellem output og input i en produktionsproces overvejende er bestemt af teknologiske faktorer, der ikke ændrer sig drastisk på kort sigt, forholder det sig helt anderledes med finansielle variable og dermed forbundne strømme af formueindkomst. Her kan ændringer i de institutionelle enheders ejerstruktur og beslutninger om finansiering bevirke store ændringer i fordelingstransaktionerne og de finansielle transaktioner og statusposter fra den ene dag til den anden.

1.3.9.3 Strømme og beholdninger

I Mellemsystemet registreres samtlige regnskabsposter fra resultatopgørelsen og balancen i de tilgrundliggende regnskabsstatistikker. Når det drejer sig om institutionelle enheder, som er markedsproducenter, indeholder Mellemsystemet principielt den regnskabsinformation, der skal til for at opstille såvel de løbende konti som akkumulationskonti og statuskonti i nationalregnskabet.

I praksis er anvendelsen af oplysningerne vedr. akkumulationsposterne vedr. de faste bruttoinvesteringer imidlertid begrænset af, at der ikke i den skatteregnskabsbaserede statistik foreligger oplysninger om årets investeringer. Det har i praksis vist sig, at en beregning af investeringerne ud fra statusposterne alene bliver for usikker primært som følge af revalueringer af statusposterne. Danmarks Statistiks spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, som for 1995 omfatter fremstillingsvirksomhed, bygge- og anlægsvirksomhed samt detailhandel, indeholder særlige supplerende spørgsmål om tilgang og afgang af faste aktiver, som muliggør en direkte beregning af årets investeringer. Når denne detaljerede, spørgeskemabaserede regnskabsstatistik for referenceåret 2000 er udbygget til at dække næsten samtlige erhverv, vil det blive muligt at foretage en fuldt dækkende direkte opgørelse af investeringerne fra købersiden. Indtil da fremstilles udgangsskønnet for de faste bruttoinvesteringer for flere komponenters vedkommende ved hjælp af indirekte metoder.

Det er imidlertid ingenlunde givet, at en direkte opgørelse af de faste bruttoinvesteringer fra anvendelsessiden vil få lov til at trumfe en velfunderet indirekte opgørelse. Der er stærke grunde til at tro, at en opgørelse af specielt de faste bruttoinvesteringer direkte ud fra virksomhedsregnskaber giver anledning til en undervurdering. Den vigtigste er op-

startsinvesteringer i nystartede eller restrukturerede virksomheder, der ikke er observerede, men dækket via opregning. Sådanne virksomheder investerer ifølge sagens natur i gennemsnit mere i forhold til omsætningen end virksomhederne i samme stratum gør i gennemsnit. En stratificeret opregning, der ikke korrigerer eksplicit herfor, hvilket til gengæld er vanskeligt, vil derfor sandsynligvis føre til en undervurdering. Indirekte opgørelsesmetoder for de faste bruttoinvesteringer har selvsagt større ikke-systematisk beregningsusikkerhed, men er omvendt næppe i samme grad udsat for en risiko for bias.

1.4 Opgørelsen af BNP fra indkomstsiden i hovedtræk

1.4.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra indkomstsiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 13 BNP opgjort fra indkomstsiden 1995

	Værdi i mill. kr.	Procent af BNP
Aflønning af ansatte	534.094	53
+ Bruttooverskud af produktionen og blandet indk.	338.010	33
+ Produktions- og importskatter	173.270	17
- Subsidier	35.618	4
BNP	1.009.756	100

1.4.1 Referenceramme – erhvervsregistret, det centrale personregister, oplysnings-seddelregistret

Da aflønning af ansatte som komponent i opgørelsen af BNP fra indkomstsiden er lønsummen i indenlandske produktionsenheder, er det principielt populationen af indenlandske produktionsenheder som registreret i erhvervsregistret, der er den direkte relevante referenceramme for både Aflønning af ansatte og Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst ved opgørelsen af BNP fra indkomstsiden. Danmarks Statistiks erhvervsregister blev gennemgået i afsnit 1.3.1.

De to resterende komponenter nemlig Produktions- og importskatter og Produktions- og importsubsidier har som supplerende referenceramme Offentlig forvaltning og service samt EU-institutionerne som modtagere subsidiært betalere af disse skatter og subsidier. Det anses for selvklart, at de centrale statslige myndigheder og EU er dækket af statistikken, hvorfor dette afsnit ikke vil gøre noget ud af de statistiske enheder for administrationen af produktions- og importskatter samt subsidier.

Principielt behøver personer ikke komme ind i billedet ved opgørelsen af BNP fra indkomstsiden, men i praksis er styrken ved at have en sådan opgørelse ud fra den indkomst, personer har modtaget, ved siden af opgørelserne fra produktions- og anvendelsessiden, imidlertid i høj grad, at opgørelsen tager udgangspunkt i personer og ikke i virksomheder. Dermed indebærer den et stærkt og uafhængigt check på opgørelserne fra de to andre sider. I relation til opgørelsen fra produktionssiden er den store forskel, at aflønning af ansatte ved opgørelsen fra produktionssiden opgøres som en udgift for virksomhederne ud fra virksomhedsregnskaber, mens Aflønning af ansatte i opgørelsen fra indkomstsiden beregnes fra et indkomstmodtagersynspunkt nemlig som den løn, lønmodtagerne har modtaget ifølge skattestatistikken og andre kilder. Dette afsæt i personoplysninger gør det relevant at se på referencerammen for de personer, som i løbet af perioden har erhvervet den indkomst, der i perioden er skabt i de residente produktionsenheder, dvs. på det økonomiske område..

Disse kan være enten residenter eller ikke-residenter. Problemstillingen vedr. ikke-residenter behandles i relation til kontoen for udlandet i afsnit 1.8. Hvad angår residenter i

Danmark er referencerammen Det Centrale Personregister, der blev oprettet ved lov i 1967. Alle personer med opholdstilladelse i Danmark er registreret i dette register og har et personnummer, der anvendes i alle administrative sammenhænge af de offentlige myndigheder. Asylsøgere, der ikke har erhvervet opholdstilladelse, er afskåret fra erhvervmæssig aktivitet og er ikke relevante i denne sammenhæng. Principielt kunne man forestille sig, at personer opholdt sig illegalt i landet uden et personnummer og erhvervede betydelige erhvervsindkomster. I praksis bevirker den udstrakte anvendelse af personnummersystemet imidlertid, at det må anses for udelukket, at nogen igennem længere tid kan erhverve (løn)indkomst fra andet end sort eller kriminell aktivitet uden at være registreret i CPR. I det omfang det forekommer, anses de herved skabte indkomster for dækket af tillæggene for sort økonomi, jf. afsnit 1.7 subsidiært at være kriminell aktivitet, der indtil videre ikke skal medtages i BNI-opgørelserne.

Den løn mv., arbejdsgivere i Danmark udbetaler til ansatte, skal efter skattelovgivningen uden undtagelse af nogen art indberettes årligt på en såkaldt oplysningsseddel. Der er ingen nedre beløbsgrænse. Indkomst under bundgrænsen for almindelig indkomstbeskatning skal indberettes på oplysningssedlerne, og der opkræves en særlig proportional statskat på i 1995 6 % af al lønindkomst allerede fra den først tjente krone. Oplysningssedlerne registreres på personnummer centralt af Told&Skat i det såkaldte *oplysningsseddelregister*. Dette register udgør i sammenhæng med CPR referencerammen for opgørelsen af aflønning af ansatte i Danmark bortset naturligvis for tillæggene for sort økonomi.

Da opgørelsen af bruttooverskud af produktionen i et integreret system af erhvervs- og sektorkonti pr. definition er den samme fra produktions- og indkomstsiden, omtales i kapitel 1.4 hovedsagelig BNP-komponenten Aflønning af ansatte. Opgørelsen af indkomstkomponenten Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst er allerede dækket af beskrivelsen i afsnit 1.3 af opgørelsen af BNP fra produktionssiden.

1.4.2 Vigtigste kilder

Langt den vigtigste statistiske kilde til opgørelse af Aflønning af ansatte er Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS), der er en beskæftigelses- og lønsumsstatistik baseret på flere administrative og statistiske registre. En beskrivelse af denne centrale kilde er givet i kapitel 11. EBS giver detaljerede oplysninger om antal arbejdssteder, antal job og årlig lønsum fordelt på geografiske områder og erhverv. Den statistiske enhed er *arbejdsstedet* dvs. den lokale faglige enhed. Det vigtigste grundlag for statistikken er de oplysningssedler, som alle arbejdsgivere hvert år skal indsende til Told&Skat for hver ansat lønmodtager. Oplysningssedlen for 1995 er gengivet i bilag 7. Det er vigtigt at bemærke, at oplysningssedlerne dækker alle lønmodtagere helt uden nedre grænse for lønindkomsten eller ansættelsesperiodens længde og danske såvel som udenlandske residenter. Det gør denne kilde til noget nær det ideelle, når det gælder opgørelsen af lønindkomst bortset fra sort lønindkomst, der bevidst er holdt uden for skattemyndighedernes kendskab.

Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken dækker imidlertid ikke alle komponenter i Aflønning af ansatte som defineret i ENS. For det første indgår imputerede arbejdsgiverbidrag til sociale sikringsordninger ikke, hvorfor der skal foretages et tillæg herfor. For det andet skal ikke alle typer naturalieindkomst indberettes på oplysningssedlerne. Følgelig

erstattes oplysningssedlernes oplysninger på dette punkt af nationalregnskabet's beregning af værdien af frynsegoder mv. For det tredje indgår arbejdsgivernes præmier til arbejdsskadesforsikring ikke i de lønindkomster, der indberettes til skattemyndighederne, men må opgøres og lægges til ud fra andre kilder. Endelig indeholder oplysningssedlerne af gode grunde ikke sort lønindkomst, som derfor må beregnes særskilt og lægges til.

For offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet trumfes beregningen ud fra EBS af beregningerne af Aflønning af ansatte som opgjort ud fra de offentlige regnskaber i forbindelse med beregningen af produktionsværdien i offentlig forvaltning og service. Dette følger af konsistenskravene til systemets opgørelse af ikke-markedsmæssig aktivitet. Det samme er tilfældet for erhverv traditionelt domineret af offentlige selskaber samt for landbrug, bygge- og anlægsvirksomhed samt enkelte andre erhverv.

For BNP-komponenten Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst er de statistiske kilder identiske med kilderne fra produktionssiden og udgangsskønnet for denne indkomstkomponent fremkommer fra det funktionelle måltotalmodul i kombination med tal for andre produktionsskatter og subsidier fra statistikken for de offentlige finanser som:

produktion (1015) – forbrug i produktionen (2010) – andre produktionsskatter + andre produktionssubsidier – aflønning af ansatte

Den endeligt afstemte værdi af bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst fremkommer, når udgangsskønnene for produktion og forbrug i produktionen erstattes af de tilsvarende tal i de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller og tilsvarende udgangsskønnene for andre produktionsskatter og –subsidier samt aflønning af ansatte erstattes med de endeligt afstemte værdier i nationalregnskabet's erhvervstabeller.

1.4.3 Begrundelse for valg mellem kilder

Som nævnt trumfer beregningen ud fra offentlige regnskaber EBS-beregningen hvad angår offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet. Herudover er der grund til at nævne, hvorfor kilden til opgørelsen af Aflønning af ansatte er EBS og ikke skattestatistikken baseret på selvangivelserne. Svaret er her enkelt, nemlig at der i begge tilfælde er tale om fiskale kilder i relation til indkomstskattesystemet, og at EBS baseret på oplysningssedlerne er langt mere detaljeret end den offentliggjorte skattestatistik. Principielt kunne man naturligvis forestille sig, at husholdningerne ville indberette sorte indkomster, som i strid med loven ikke er indberettet af arbejdsgiveren. Dette anses imidlertid for urealistisk. EBS må derfor anses for den entydigt bedste kilde til opgørelse af Aflønning af ansatte fra lønmodtagersiden.

Hvad angår Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst kunne en alternativ kilde være selvangivelserne for selskaber og selvstændigt erhvervsdrivende i forbindelse med selskabsskatten og den personlige indkomstbeskatning. Da de regnskabsoplysninger, der er indeholdt i selvangivelserne, er langt mere summariske og meget længere fra nationalregnskabsbegreber end de regnskaber, der ligger til grund for Mellemsystemet og Måltotalmodulet, udgør de klart en ringere statistisk kilde end de regnskabsstatistikker, der er beskrevet i afsnit 1.3.2.1.

1.4.4 Periodisering

Der er ingen periodiseringsproblemer i forbindelse med anvendelsen af EBS. De indberettede indkomster er på kalenderårsbasis, da indkomstskattesystemet er på kalenderårsbasis. Periodiseringen af regnskabsstatistikkerne i forbindelse med det funktionelle måltotalmodul er beskrevet i afsnit 1.3.2.3.

1.4.5 Overgang fra skattemæssig lønsum i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken til Aflønning af ansatte i nationalregnskabet

Den årlige lønsum defineres på arbejdsstedsniveau (lokalt fagligt enhedsniveau) som summen af de ansattes A-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag, og eventuelle samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger.

A-indkomsten fremgår af lønoplysningssedlens rubrik 13. Dette felt dækker:

- Løn, honorarer og lignende. Heri er medregnet feriegodtgørelse, løn under sygdom og barsel, A-skattepligtige tilskud af enhver art, vederlag til medlemmer af bestyrelser, udvalg mv. samt pensionslignende ydelser til tidligere ansatte. (A-skat er PAYE (pay-as-you-earn) skat, dvs. hvor arbejdsgiveren er indeholdelsespligtig).

Alle de oplyste beløb i denne rubrik er bruttobeløb, altså inklusive indeholdt arbejdsmarkedsbidrag. Bidrag til sociale sikringsordninger (ATP), jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse samt bidrag til pensionsordninger er ikke medregnet. Disse poster findes opgjort i andre felter på oplysningssedlen med undtagelse af de samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger. Sidstnævnte bidrag, som adskiller sig fra andre pensionsbidrag ved normalt ikke at være et led i det kontraktlige ansættelsesforhold, findes ikke oplyst på oplysningssedlen. Oplysninger om den enkelte persons samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger udtrækkes særskilt fra Told&Skat's Centrale Pensions System, der er baseret på obligatoriske indberetninger fra finansielle institutioner. Bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger tillægges som nævnt værdierne i felt 13 ved opgørelse af EBS-lønsummen, hvorimod bidrag til andre pensionsordninger samt bidrag til sociale sikringsordninger (ATP) ikke er indeholdt i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken lønsum.

Det kan bemærkes, at EBS ikke medtager indkomst i felt 36 "B-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag" i opgørelsen af lønsummen. Det kan ikke afvises, at visse honorarindkomster, der i nationalregnskabet bør behandles som aflønning af ansatte, bliver konteret i denne rubrik og derfor ikke bliver medtaget i registerstatistikken lønsumsopgørelse. Nationalregnskabet korrigerer implicit herfor i alle de tilfælde, hvor det er BNI relevant, ved i alle disse tilfælde (ikke-markedsmæssig produktion) at basere lønsumsopgørelsen direkte på fuldt dækkende regnskabsoplysninger.

I nationalregnskabet opgøres Aflønning af ansatte fordelt på 130 erhverv. Kilden er for langt de fleste erhverv EBS, men for nogle erhverv specielt landbrug mv. samt al offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet erstattes registeroplysningerne af regnskabsoplysninger. For landbrug mv. samt offentlig forvaltning og service foretages en nationalregnskabsmæssig opgørelse af Aflønning af ansatte allerede i forbindelse med produktionen af primærstatistikken for disse erhverv.

Sammenhængen mellem lønsummen i EBS og nationalregnskabet Aflønning af ansatte illustreres af nedenstående tabel. Posten Arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv. inkluderer såvel faktiske som imputerede pensionsbidrag. De imputerede pensionsbidrag i Danmark omfatter alene tjenestemandspensioner.

Tabel 14 Sammenhæng mellem Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og NR

	Lønkomponent	Mill. kr.
	Aflønning af ansatte i nationalregnskabet	534.094
	Lønsum i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS)	490.966
	<i>heraf arbejdsgiveradministreret kapitalpension</i>	<i>7.209</i>
-	Skattemæssig værdi af frynsegoder	2.862
+	Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse	1.905
+	Tingsgaver	12
+	"Sort" løn (1.660 + 1.235)	2.895
+	Nationalregnskabsopgørelse af frynsegoder	6.788
+	Arbejdsgiverbidrag til ATP	4.906
+	Arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv.	26.284
+	Arbejdsskadeforsikring	1.631
=	Korrigeret lønsum for EBS	532.525
	Procentvis afvigelse	0,29%

Det forhold, at nationalregnskabet tal for Aflønning af ansatte ligger over Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken, efter at denne er korrigeret for begrebsmæssige forskelle, kan henføres til, at Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken tal i enkelte, men vigtige erhverv bliver trumfet af regnskabsoplysninger. Det gælder først og fremmest Offentlig forvaltning og service, som tegner sig for næsten en tredjedel af den samlede lønsum i økonomien. Det forekommer sandsynligt, at de højere værdier i regnskaberne for offentlig forvaltning og service end i den begrebsmæssigt korrigerede EBS primært kan tilskrives behandlingen af visse honorarer, vederlag mv. i EBS. Disse bliver formentlig, når det gælder enheder i offentlig forvaltning og service, ikke i alle tilfælde medtaget på oplysningsedlerne under punkt 13, fordi der juridisk set ikke foreligger et ansættelsesforhold, men i stedet under skattemæssig B-indkomst. Dette problem er formentlig stort set netop begrænset til offentlig forvaltning og service, hvor en række hverv, der involverer et lille antal timer som fx foredragsvirksomhed aflønnes i form af ikke-fakturerede vederlag, der betragtes som løn.

Ved leverancer af tilsvarende ydelser til markedsproducenter vil der oftest være tale om faktureret salg af tjenesteydelser, så det samme problem ikke gør sig gældende her.

Det er i denne forbindelse vigtigt at understrege, at det, der er afgørende i BNI-sammenhæng, er, at regnskaberne for offentlig forvaltning og service har al aflønning af ansatte med. I nationalregnskabet er det de offentlige regnskaber i forhold til EBS højere værdi for aflønning af ansatte, der indgår ved opgørelsen af produktion og værditilvækst i offentlig forvaltning og service.

Udgangsskønnet for BNP opgjort fra indkomstsiden fremkommer for året 1995 som følger, idet MTM betegner Måltotalmodulet udledt fra Mellemsystemet baseret på virksomhedsregnskaber som tidligere vist i tabellerne 4 og 7:

Table 15 Opstilling af udgangsskøn for BNP opgjort fra indkomstsiden

	Mill. kr.
Udgangsskøn for bruttoværditilvækst fra MTM	868.298
- Aflønning af ansatte ifølge MTM	527.678
- "Sort" løn uden for private husstande m. ansat medhj.	1.660
- Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse	1.905
- Andre produktionsskatter minus –subsidier	-761
= Udgangsskøn for bruttooverskud af prod. fra MTM	337.816
+ Aflønning af ansatte opgjort fra lønmodtagersiden	534.094
+ Produktions- og importskatter	173.270
- Subsidier	35.618
= Udgangsskøn for BNP opgjort fra indkomstsiden	1.009.562

Grunden til, at der ved opgørelsen af udgangsskønnet for BNP fra indkomstsiden foretages korrektioner vedr. "sort løn uden for private husstande" og "Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelser", er, at disse beløb ikke er kodet som aflønning af ansatte i virksomhedsregnskaber og i måltotalmodulet MTM. Sort løn er i MTM implicit kodet som bruttooverskud i produktionen, idet løndelen af den sorte aktivitet beregnes efterfølgende i forbindelse med beregningerne af beskæftigelsen med udgangspunkt i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Undtagelsen er erhvervet 950000 Private husstande med ansat medhjælp, hvor der er tale om en nationalregnskabsmæssig beregning, og hvor produktionsværdien naturligvis i MTM er kodet som aflønning af ansatte. For så vidt angår jubilæumsgratiale vil det normalt være konteret som løn af virksomhederne, medens fratrædelsesgodtgørelser formodentlig er konteret som ekstraordinære udgifter. Da langt den største del af det samlede beløb for jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelser som oplyst i Oplysningsstedelregistret må antages at vedrøre fratrædelsesgodtgørelser i forbindelse med afskedigelser, er det valgt at foretage en korrektion med hele det skattemæssigt opgivne beløb.

1.4.6 Uafhængighed af de andre opgørelsesmetoder for BNP

Hvad angår aflønning af ansatte må opgørelsen af BNP fra indkomstsiden siges at være så uafhængig som muligt af de to andre opgørelsesmetoder. I forhold til opgørelsen fra produktionssiden er der tale om et overordentlig stærkt check, idet lønsummerne i Mellemssystemet og Måltotalmodulet (MTM), som er lønindkomstmodstykket til BNP fra produktionssiden, er baseret på bearbejdede og opregnede virksomhedsregnskaber, hvorimod opgørelsen fra indkomstsiden er baseret på en *totaltælling* af de *enkelte lønmodtageres* lønindkomster som indberettet til skattemyndighederne. En statistisk set stærkere konfrontation af data for lønindkomst er næppe tænkelig.

Det ligger i sagens natur, at opgørelsen af de to andre komponenter af BNP opgjort fra indkomstsiden, nemlig bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst samt produktions- og importskatter minus subsidier, ikke kan være uafhængige af opgørelsen fra produktionssiden, da tallene bygger på de samme virksomhedsregnskaber subsidiært offentlige regnskaber.

En eventuel forestilling om, at det skulle være muligt at opgøre den del af BNP, der modsvarer disse primære indkomstkomponenter uafhængigt fra produktions- og indkomstsiden må referere til et mere primitivt statistisk system, hvor der ikke beregnes integrerede erhvervs- og sektorkonti baseret på en dækkende primær regnskabsstatistik. Det er klart, at hvis opgørelsen fra produktionssiden i betydelig udstrækning ikke bygger direkte på virksomhedsregnskaber, men fx benytter indirekte opgørelsesmetoder og fremskrivninger fra et basisår, kan man hævde, at opgørelserne af BNP fra produktionshensholdsvis indkomstsiden kan være mere eller mindre autonome for så vidt angår den del af BNP, der svarer til bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst. I et mere udviklet statistisk system falder den nævnte uafhængighed væk.

Da aflønning af ansatte tegner sig for ca. 53% af BNP i 1995 kan uafhængigheden mellem opgørelserne fra produktions- og indkomstsiden siges maksimalt at kunne vedrøre denne andel. Idet konsistenskravet i opgørelsen fra omkostningssiden af værdien af offentlig ikke-markedsmæssig produktion, ikke markedsmæssig produktion i NPISH'er samt ikke-markedsmæssig produktion vedr. arbejdstagere i private husholdninger pr. definition udelukker uafhængighed i opgørelserne på dette område, og da lønsummen vedr. ikke-markedsmæssig aktivitet udgør godt en tredjedel af den samlede lønsum, kan den reelle uafhængighed mellem opgørelserne fra produktions- og indkomstsiden kvantificeres til at vedrøre ca. 35% af BNP.

Hvad angår uafhængigheden mellem opgørelserne fra indkomstsiden og anvendelsessiden må disse siges at være fuldstændigt uafhængige af hinanden bortset fra for ikke-markedsmæssig aktivitet og imputerede eller konventionelt beregnede transaktioner (lejeværdi af ejerboliger, frynsegoder mv.), hvor de pr definition giver samme resultat. De nævnte komponenter udgør tilsammen ca. 27% af BNP, hvorfor den reelle uafhængighed mellem de to opgørelser fra indkomstsiden og anvendelsessiden kan siges at vedrøre de øvrige ca. 73%.

1.4.7 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

For alle indkomstkompener bortset fra det bruttooverskud af produktionen, der vedrører imputerede størrelser (overskud vedr. imputeret lejeværdi af ejerboliger, forbrug af fast realkapital vedr. ikke-markedsmæssig produktion mv.) er der principielt tale om en direkte opgørelse af indkomsterne skabt i produktionsprocessen.

1.4.8 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

Med undtagelse af tillæggene for sort økonomi opgøres BNP fra indkomstsiden aldrig ved hjælp af fremskrivninger, men direkte i niveau baseret på en total dækning af lønsummen i primærstatistikken.

1.4.9 Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning

Som det fremgår af tabel 19 i afsnit 1.7 foretages eksplicite tillæg for frynsegoder og sort økonomi.

1.5 Opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden i hovedtræk

1.5.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra anvendelsessiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 16 BNP opgjort fra anvendelsessiden 1995

	Værdi i mill. kr.	Procent af BNP
Samlet konsumudgift	769.850	76
Husholdningernes konsumudgift	501.364	50
Konsumudgift i NPISH	8.187	1
Offentlig konsumudgift	260.299	26
Bruttoinvesteringer	198.596	20
Faste bruttoinvesteringer	187.858	19
Lagerændringer	9.298	1
Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande	1.440	1
Eksport af varer og tjenester	357.454	35
Import af varer og tjenester	316.144	31
BNP	1.009.756	100

Det ses af tabellen, at privat konsumudgift i Danmark i 1995 udgør omkring halvdelen af BNP, offentlig konsumudgift godt en fjerdedel, bruttoinvesteringerne omkring en

femtedel, mens nettoeksporten tegner sig for de sidste 4 %. Eksporten af varer og tjene-
ster udgør 35 % mens importens andel er 31 %.

1.5.1 Referenceramme – erhvervsregistret, personstatistikregistret

For den del af opgørelserne af BNP fra anvendelsessiden, hvor den statistiske enhed er virksomheder, er referencerammen erhvervsregistret, som blev gennemgået i afsnit 1.3.1. For den del af beregningerne, hvor den statistiske enhed i de benyttede beregninger er husholdninger, er den relevante referenceramme den samlede befolkning fordelt på husstande. Denne referenceramme er navnlig relevant for Forbrugsundersøgelsen, der er en vigtig kilde til beregning af det private konsum. Det Centrale Personregister (CPR) er allerede omtalt i afsnit 1.4.1. I dette afsnit er det derfor kun nødvendigt at redegøre for referencerammen for så vidt angår husholdninger.

CPR indeholder en komplet fortegnelse over alle residerter i Danmark. Spørgsmålet er, hvorledes populationen af husholdninger hjemmehørende på det økonomiske område kan dannes ud fra et register, hvis statistiske enhed er enkeltpersoner. Dette sker i kraft af adresseoplysningerne i CPR. En husstand omfatter i befolkningsstatistikken samtlige personer på samme adresse (i samme bolig) uanset familiære tilknytningsforhold. Alle personer i CPR indgår i en husstand, idet personer uden adresse pr. konvention tildeles en administrativ adresse. Ud af en befolkning på 5,251 millioner primo 1995 levede 5,119 millioner i husholdninger, der opfylder de internationale retningslinier for afgrænsningen af en husstand som en økonomisk enhed, dvs. en gruppe personer, der bor sammen og har en høj grad af fællesøkonomi. De resterende personer levede i forskellige former for fælleshusholdninger (beboere på plejehjem, langtidsindlagte på hospitaler, indsatte i fængsler m.fl.). Ved brug af tal fra Forbrugsundersøgelsen er det nødvendigt at korrigere for personer i fælleshusholdninger, idet den population af husholdninger, der indgår i Forbrugsundersøgelsen, kun omfatter de nævnte økonomiske enheder.

Ifølge sagens natur dækker CPR ikke personer, der illegalt har taget ophold i landet og som ikke på et tidligere tidspunkt, mens deres ophold var legalt, er blevet registreret. Som følge af en lempelig praksis på immigrationsområdet der bevirker, at kun få personer får afslag på opholdstilladelse, samt høje sociale ydelser til legale immigranter, må det anses, at populationen af illegale udlændinge uden CPR-nummer indtil videre er så forsvindende lille, at den ikke udgør noget problem set fra et statistisk synspunkt.

1.5.2 Vigtigste kilder

De vigtigste kilder til opgørelsen af komponenter i BNP set fra anvendelsessiden er følgende:

Husholdningernes konsumudgift:

Detailomsætningsstatistikken (niveau for detailhandelskonsum)
Forbrugsundersøgelsen (struktur for detailhandelskonsum, tjenester)
Momsstatistikken
Huslejeundersøgelser
Boligopgørelserne (bestand af boliger stratificeret)

Energistatistikken (el, gas, fjernvarme)
Statistikken for finansielle institutioner (finansielle tjenesteydelser)
Statistikken for offentlige finanser (brugerbetaling til offentlige institutioner)
Skattestatistikken (afgiftsberigtigede mængder)
Produktionssideopgørelsen (hoteller og restauranter)
Bilstatistikken (husholdningers anskaffelser af nye personbiler)
Betalingsbalancestatistikken (turistindtægter og turistudgifter)

Konsumudgift i NPISH'er:

Erhvervsbeskæftigelsesstatistikens opgørelse af lønsummer
Regnskab for den største fagforening i landet

Faste bruttoinvesteringer:

Landbrugsstatistik
Statistikken for offentlige finanser
Regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber
Bygnings- og boligregistret
Byggeomkostningsindeks
Varestatistik for industri
Produktstatistik for IT-erhvervene
Udenrigshandelsstatistik
Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
Specifik erhvervsstatistik
Mediastatistikken
Bilregistret
Skibsregistret
Flyregistret

Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande:

Varestatistik for industri
Udenrigshandelsstatistik
Forbrugsundersøgelsen

Lagerændringer:

Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
Skatteregnskabsstatistikken
Regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber
Specifik erhvervsstatistik herunder landbrugsstatistik
Energistatistik
Landbrugsstatistik

Eksport og import af varer og tjenester:

Udenrigshandelsstatistikken (Intrastat og Extrastat)
Betalingsbalancestatistikken

1.5.3 Begrundelser for valg mellem kilder

Kun på to områder foreligger der i væsentlig grad konkurrerende information om de samme variable ved opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden. Det ene område er husholdningernes konsum, hvor der for en lang række poster foreligger oplysninger dels i Forbrugsundersøgelsen dels i andre kilder. Det andet er import og eksport, hvor der dels foreligger oplysninger om udenrigshandelstransaktioner i Danmarks Statistiks udenrigshandelsstatistik dels oplysninger om betalinger i relation til import og eksport af varer og tjenester i betalingsstatistikken fra Danmarks Nationalbank. I det følgende omtales begrundelserne for Danmarks Statistiks valg af foretrukne kilder på disse to områder.

Valg mellem Forbrugsundersøgelsens tal og oplysninger fra andre kilder

Det er almindelig kendt, at oplysninger i forbrugsundersøgelser er behæftet med en ikke-ubetydelig usikkerhed navnlig for så vidt angår de poster, der er baseret på husholdningernes egen regnskabsaflæggelse, dvs. generelt små udgiftsposter, i modsætning til de poster, hvor en interviewer registrerer udgiftsbilag, typisk de større udgiftsposter. Ved bearbejdningen af Forbrugsundersøgelsen er der gjort alt, hvad der er muligt, for at eliminere bias som følge af differentieret bortfald. Ikke desto mindre må det anses, at der er en ikke-ubetydelig usikkerhed navnlig på de tal, husholdningerne selv har bogført.

Ud fra denne betragtning er hovedreglen i det danske nationalregnskab, at Forbrugsundersøgelsen bliver trumfet af andre oplysninger som *niveaubestemmende* statistik, hvor det er muligt, men til gengæld finder omfattende anvendelse ved bestemmelse af udgiftsstrukturen som fx fordelingen af fødevarerkonsumet på de enkelte fødevarer. I en række vigtige tilfælde er Forbrugsundersøgelsen den eneste foreliggende kilde. Disse tilfælde vedrører imidlertid helt overvejende forbrugsposter, hvor der dels er tale om, at en interviewer har registreret husholdningernes udgiftsbilag for større udgifter, dels er tale om udgifter, som næsten alle husholdninger har. Disse to forhold er dem, der karakteriserer de poster i Forbrugsundersøgelsen, som er bestemt med stor sikkerhed. Det, at en interviewer har set udgiftsbilag som fx telefonregninger, eliminerer risikoen for forglemmelser, og det, at der er tale om en almindelig, tilbagevendende udgift for næsten alle husholdninger, bevirker, at stikprøveusikkerheden på de pågældende udgiftsposter bliver relativt lille. I disse tilfælde får tal fra Forbrugsundersøgelsen lov at være niveaubestemmende i nationalregnskabet.

For "detailhandelskonsum" (eng. retailable consumption), altså den del af det private konsum som passerer gennem detailhandlen, bliver Forbrugsundersøgelsen tal trumfet af tal for detailomsætningen, som må anses for en væsentligt bedre statistisk kilde til bestemmelse af niveauet for det private konsum. Denne kilde er imidlertid ikke tilstrækkelig detaljeret til at kunne benyttes som grundlag for udgiftsfordelingen på nationalregnskabets konsumgrupper. Forbrugsundersøgelsens tal benyttes derfor til at fordele detailomsætningsstatistikens samlegrupper ud på de detaljerede konsumgrupper. Ved denne fordeling erstattes Forbrugsundersøgelsens tal for konsumet af alkohol og tobak

mv. af tal baseret på de afgiftsberigtigede mængder. For de nævnte udgiftsposter er det velkendt, at Forbrugsundersøgelsens tal er voldsomt undervurderede. På denne måde kalibreres det samlede detailhandelskonsum til detailomsætningen.

For energivarer og bilanskaffelser foreligger særlige oplysninger baseret på fysiske data. I disse tilfælde trumfes Forbrugsundersøgelsens tal enten allerede ved opstilling af udgangsskønnet for det private konsum af de nævnte udgiftskomponenter eller senest i forbindelse med afstemningen. Det bør ligeledes nævnes, at Forbrugsundersøgelsens tal for konsumet af hotel- og restaurationsydelse notorisk er stærkt undervurderet. For disse konsumgrupper beregnes udgangsskønnet for husholdningernes konsum derfor ud fra tilgangssiden, dvs. omsætningen i hoteller og restauranter, med udgangspunkt i den andel af forsyningen, der gik til konsum i husholdningerne i det sidste endelige nationalregnskab. En detaljeret gennemgang af kilder- og metoder bag opstillingen af udgangsskøn for de enkelte konsumgrupper er givet i kapitel 5.

Valg mellem udenrigshandelsstatistikken og Nationalbankens betalingsstatistik

Valget mellem de to kilder vedrører kun den totale eksport og import. Betalingsstatistikken indeholder ikke oplysninger om varekoder for de varer, betalingerne vedrører, og er derfor ikke en konkurrerende statistik til den detaljerede udenrigshandelsstatistik.

Varebetalingerne i en given periode kan naturligvis ikke tages som udtryk for periodens eksport og import opgjort efter reglerne om periodisering i ENS95, dvs. på transaktionsbasis efter ejerskifteprincippet. Handelskreditter spiller en stor rolle i forbindelse med udenrigshandlen, og der vil kun undtagelsesvis være sammenfald mellem transaktionstidspunkt og betalingstidspunkt. Betalingsstatistikken indeholder imidlertid oplysninger om både betalings- og transaktionstidspunkt, således at det er muligt at opgøre betalingerne vedr. eksport og import på transaktionsbasis. Indtil 1992 var der gennemgående fin overensstemmelse mellem den periodiserede betalingsstatistik og udenrigshandelsstatistikken efter korrektion af betalingsstatistikken for vareforbundne tjenester, dvs. en korrektion til cif værdi for importen og fob værdi for eksporten. Efter 1992 har denne overensstemmelse været mindre pæn, og der har i perioder været ganske store differencer. Både udenrigshandelsstatistikken og betalingsstatistikken har siden 1992 gennemgået radikale omlægninger – for udenrigshandelsstatistikens vedkommende overgangen til Intrastat fra 1/1 1993.

På baggrund af de konstaterede uoverensstemmelser mellem de to statistikker iværksatte Danmarks Statistik og Danmarks Nationalbank i fællesskab et omfattende udredningsarbejde i 1999-2000, hvis vigtigste nyskabelse bestod i en sammenligning på *enkeltrespondentniveau* af indberetningerne til Intrastat, de kvartalsvise momsindberetninger vedr. EU-handlen samt indberetningerne til Nationalbankens betalingsstatistik. Resultatet af dette omfattende undersøgelsesarbejde er offentliggjort i rapporten "Forbedring af udenrigshandels- og betalingsstatistikken. Afgivet til Økonomiministeren den 30. juni 2000". En af konklusionerne er, at der ikke er fundet grundlag for at drage nøjagtigheden af Danmarks Statistiks udenrigshandelsstatistik i tvivl, når der er tale om de endelige opgørelser af import og eksport, der benyttes til det endelige nationalregnskab. I konsekvens heraf har man ved opgørelsen af nationalregnskabet valgt fortsat at lægge udenrigshandelsstatistikens tal til grund for nationalregnskabet's opgørelse af import og eksport af varer.

1.5.4 Opgørelser af anskaffelser minus afhændelser kontra product-flow metoden

Alle komponenter i BNP opgjort fra anvendelsessiden kan i princippet opgøres på to måder, nemlig direkte ved ud fra oplysninger på anvendelsessiden (købersiden) at beregne anskaffelser minus afhændelser, og indirekte ved at betragte forsyningen til det indenlandske marked af produkter og anvende estimerede andele af forsyningen til de enkelte endelige efterspørgselskomponenter til at beregne de endelige anvendelser fra tilgangssiden. Et af de stærkeste krydschecks i opstillingen af nationalregnskaber består i at sammenholde købernes oplysninger om deres anskaffelser minus afhændelser af de enkelte produkter eller grupper af produkter med oplysninger fra sælgersiden om forsyningen til det indenlandske marked. Sidstnævnte størrelse vil typisk være en beregnet størrelse, som er opgjort ud fra oplysninger om salget fra indenlandske produktionsenheder sammenholdt med eksport- og importoplysninger.

I og med at det danske nationalregnskab afstemmes i et detaljeret produktbalance-system foretages denne konfrontation helt systematisk i forbindelse med afstemningen. Udgangsskønnene for de endelige efterspørgselskomponenter er i langt de fleste tilfælde opstillet som direkte opgørelser fra anvendelsessiden.

Der foreligger imidlertid p.t. ikke uafhængige opgørelser af økonomiens samlede investeringer i maskiner og inventar fra anvendelsessiden. For denne endelige efterspørgselskomponent fremkommer udgangsskønnet som en indirekte opgørelse ud fra product-flow metoden. Som konsekvens heraf sker der ingen konfrontation af tilgangs- og anvendelsessideoplysninger for maskininvesteringernes vedkommende i forbindelse med afstemningen. Argumenterne for, at den indirekte opgørelsesmetode for maskininvesteringerne formentlig er den direkte overlegen og under alle omstændigheder ville få lov at trumfe i forbindelse med afstemningen er anført i afsnit 5.10.1.

1.5.5 Uafhængighed af de andre opgørelsesmetoder for BNP

Når bortses fra de dele af økonomien (offentlig forvaltning og service, ejerboliger mv.), hvor opgørelserne fra produktionssiden og anvendelsessiden pr. definition ikke kan være uafhængige, er de to BNP-mål før afstemning i Danmarks tilfælde stort set opgjort uafhængigt af hinanden. Den vigtigste undtagelse er opgørelsen af husholdningernes konsum af hotel- og restaurationsydelse, der som nævnt opgøres fra tilgangssiden. Det forhold, at maskininvesteringerne er beregnet ud fra product-flow metoden indebærer kun i meget begrænset omfang en afhængighed i forhold til BNP opgjort fra produktionssiden, hvilket understreges af, at ca. 40 procent af maskin- og inventarinvesteringerne udgøres af import (direkte krav). Importen tegner sig for over 50 procent af varestrømmene i basisprisniveau.

Ses igen bort fra de dele af økonomien, hvor opgørelserne fra anvendelsessiden og fra indkomstsiden pr. definition giver samme resultat, må disse to opgørelser siges at være fuldstændig uafhængige med undtagelse af opgørelsen af bruttooverskuddet af produktion og blandet indkomst vedr. hotel og restaurationsvirksomhed.

1.5.6 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

BNP fra anvendelsessiden er helt overvejende opgjort ved hjælp af en direkte opgørelse af køberes anskaffelser minus afhændelser. De vigtigste undtagelser fra denne hovedregel er maskininvesteringerne samt husholdningernes konsum af hotel og restaurationsydelse samt brugerbetaling til offentlige institutioner, der er opgjort indirekte ud fra forsyningen af relevante produkter.

1.5.7 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

BNP fra anvendelsessiden er helt overvejende opgjort direkte i niveau. Den vigtigste undtagelse er konsumet af boligydelse (faktisk og imputeret husleje), hvor der foretages en niveauberegning hvert fjerde år, svarende til periodiciteten i de næsten totaldækkende huslejeundersøgelser, og en fremskrivning med pris- og mængdeindikatorer i perioden mellem to benchmarks. En anden væsentlig undtagelse vedrører tillæggene for sort økonomi, der er baseret på en niveauberegning for årene 1992-1994 og siden fremskrevet med relevante indikatorer. De to nævnte komponenter tegner sig i 1995 for ca. 9,8 % af BNP.

1.5.8 Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning

For så vidt angår den "hvide" økonomi ekskl. frynsegoder vedrører de vigtigste tiltag korrektioner og supplementering til kilderne bag beregningerne af det private konsum. Detailomsætningsstatistikken dækker ikke alle brancher inden for detailhandel. I nationalregnskabets beregninger suppleres detailomsætningsstatistikken derfor med momsstatistikken for at sikre dækning af hele detailhandlen. Endvidere dækker detailomsætningsstatistikken ikke omsætningen i "nye" virksomheder, dvs. virksomheder etableret efter sidste fornyelse af stikprøven, som udskiftes hvert andet år. I nationalregnskabets beregninger korrigeres der for den undervurdering af detailomsætningen, som dette giver anledning til, ved at tillægge den beregnede omsætning i nye detailhandelsvirksomheder. Udgangspunktet for denne beregning er statistikken over nye virksomheder, der bl.a. indeholder oplysninger om deres omsætning.

Tillæggene for frynsegoder og sort økonomi omtales i afsnit 1.7.

1.6 Afstemning af nationalregnskabet og validering af opgørelserne

1.6.1 Tilgangs- og anvendelsestabeller

De tre initiale opgørelser (udgangsskøn) af BNP afstemmes i detaljerede tilgangs- og anvendelsestabeller og tilhørende produktions- og indkomstdannelseskonti for erhvervene. De initiale opgørelser af BNP fra de tre sider for 1995 samt den afstemte værdi er anført i nedenstående tabel. Differencen mellem BNP fra produktionssiden og BNP fra anvendelsessiden er udtryk for forskellen mellem tilgang og anvendelse af varer og tjenester i de udgangsskøn, der indgår i afstemningen. Forskellen mellem BNP opgjort fra produktionssiden og fra indkomstsiden er udtryk for forskellen på makroplan mellem lønudgift hos producenter og lønindtægt hos lønmodtagere i udgangsskønnene før afstemning.

Udgangsskønnene for BNP opgjort fra de tre sider og det afstemte BNP for året 1995 fremgår af følgende tabel.

Tabel 17 Udgangsskøn for BNP opgjort fra de tre sider samt afstemt værdi

	Mill. kr.	Procent af BNP
BNP opgjort fra produktionssiden - BNP(P)	1.009.179	99,9
BNP opgjort fra indkomstsiden – BNP(I)	1.009.562	100,0
BNP opgjort fra anvendelsessiden – BNP(A)	1.013.897	100,4
Afstemt BNP	1.009.756	100,0

Det ses, at for året 1995 ligger udgangsskønnene for BNP opgjort fra produktionssiden og indkomstsiden på linie, idet afvigelsen mellem dem er mindre end 0,1 procent. Udgangsskønnet fra anvendelsessiden ligger noget højere end fra de to andre sider, idet der dog stadig er tale om, at alle tre mål ligger inden for et interval på 0,5 % af BNP og således helt inden for det normale. Den endeligt afstemte værdi ligger tættest på udgangsskønnene fra produktionssiden og indkomstsiden, hvilket må siges at være rimeligt lyset af den større statistiske vægt af to udgangsskøn i forhold til ét. Dette endeligt afstemte niveau afspejler det for året 1995 bedst mulige kompromis mellem de tre initiale udgangsskøn i lyset af den detaljerede information om de enkelte produkters art og mulige anvendelser i økonomien, der er inkorporeret i tilgangs- og anvendelsestabellerne.

Den samlede ændring af de endelige anvendelser i forhold til udgangsskønnene som følge af afstemningen udgør -4,1 mia. kr. Denne total fordeler sig på privat konsum i husholdningerne med -3,8 mia., faste bruttoinvesteringer -1,3 mia. og lagerændringer 1,0 mia. Offentlig konsumudgift, eksport og import er ikke ændret i forhold til udgangsskønnene.

Ovenstående initiale differencer mellem udgangsskønnene fra de tre sider er specifikke for året 1995 og kan ikke tages som udtryk for noget generelt mønster. For andre år kan differencerne have modsat fortegn.

En detaljeret redegørelse for teknikken bag afstemningen af det endelige nationalregnskab for 1995 er givet i kapitel 6.

1.6.2 Validering ved hjælp af arbejdsmarkedsregnskaber

Et relativt stærkt check på dækningsgraden, dvs. at nationalregnskabet har al produktiv aktivitet med, består i at sammenholde den beskæftigelse fra *efterspørgselssiden*, der ligger bag opgørelsen af BNP, altså virksomhedernes registrering af deres beskæftigelse, med beskæftigelse målt fra *udbudssiden* dvs. fra demografiske kilder som folketællinger og arbejdsstyrkeundersøgelser.

Et check af denne type har i visse andre lande afsløret betydelige mangler i dækningen af den økonomiske aktivitet og har ført til store opadgående revisioner. Som udløber af en kommissionsbeslutning vedrørende dokumentation og kontrol af medlemsstaternes fuldstændige dækning af økonomisk aktivitet blev dette check udført for Danmark ved sammenligning af beskæftigelsen i Arbejdskraftundersøgelsen (AKU) med beskæftigelsen ifølge de kilder, der ligger til grund for nationalregnskabets beregninger af produktionsværdi og værditilvækst. Sammenligningen blev udført for året 1991 og afslørede ingen mangler i dækningen af produktiv aktivitet. Kommissionen accepterede dette resultat som tilfredsstillende dokumentation.

Det nævnte check er egnet til at afsløre massiv underdækning, hvor visse grupper af fuldtidsbeskæftigede holdes uden for den officielle økonomi. Dette er ikke aktuelt i Danmark i noget nævneværdigt omfang. Det er derimod ikke egnet til at afsløre sort arbejde udført på deltidsbasis samt underdeklaration. De tiltag, der i det danske nationalregnskab foretages for at dække denne sorte økonomiske aktivitet, er beskrevet i afsnit 1.7.

1.6.3 Finansielle sektorkonti

Som nævnt er finansielle sektorkonti først udviklet for alle sektorer efter afslutningen af det ikke-finansielle nationalregnskab for året 1995. For Udlandet (S.2) har finansielle sektorkonti imidlertid eksisteret i en lang årrække, hvilket har muliggjort en sammenligning af udlandssektorens nettofordringserhvervelse som opgjort på henholdsvis kapitalkontoen og den finansielle transaktionskonto. Dette check giver en validering af posterne på kontoen for udlandet i den forstand, at hvis der skulle være alvorlige problemer med opgørelsen af eksport, import, lønindkomst, formueindkomst eller løbende overførsler til og fra udlandet, er det sandsynligt, at de ville vise sig i store differencer mellem nettofordringserhvervelsen opgjort "nordfra" på kapitalkontoen og "sydfra" på den finansielle (transaktions)konto.

Tabel 18 viser nettofordringserhvervelsen på kontoen for udlandet set fra de to sider for året 1995.

Tabel 18 Nettofordringserhvervelse over for udlandet opgjort fra to sider

	Mill. kr.	Procent af BNP
Nettofordringserhvervelse på kapitalkontoen	6.786	0,67
Nettofordringserhvervelse på finansiel konto før slutafstemn.	6.033	0,60
Difference	753	0,07

Det bør nævnes, at differencen er ekstraordinært lille for året 1995. Den gennemsnitlige årlige numeriske forskel for årene 1995-1999 udgør 5,7 mia. I fire ud af de fem år er økonomiens fordringserhvervelse før slutafstemning størst på kapitalkontoen. Dette er forventeligt i en situation med et stort overskud på vare- og tjenestebalancen og den deraf følgende forventede vækst i nettohandelskreditter. Handelskreditter bliver i mange tilfælde først indarbejdet i de finansielle konti i forbindelse med den såkaldte slutafstemning.

I forbindelse med opstillingen af de finansielle konti foretages en slutafstemning som sikrer, at fordringserhvervelsen, netto, er identisk på kapitalkontoen og den finansielle konto for samtlige institutionelle sektorer. Differencerne før slutafstemning publiceres, så brugerne har mulighed for at se resultaterne af bearbejdningen af den finansielle statistik på dennes egne præmisser så at sige. Differencerne for de seneste, foreløbige år tages naturligvis i betragtning ved udarbejdelse af såvel de ikke-finansielle som de finansielle konti for de institutionelle sektorer til senere versioner af nationalregnskabet. Ændring af differencernes størrelse og fortegn giver naturligt nok anledning til at undersøge, om der skulle være særlige problemer i beregningerne enten nordfra eller sydfra for det pågældende år.

1.7 Tillæg med henblik på opnåelse af fuldstændig dækning

1.7.1 Eksplicitte tillæg

1.7.1.1 Produktionssiden

I det danske nationalregnskab foretages eksplicitte tillæg for selvstændige erhvervsdrivendes (landmænds) produktion til eget brug, egenproduktion af software og store databaser, produktion af originalværker inden for underholdning, litteratur mv., produktion af frynsegoder, sort arbejde (skatteunddragelse med købers viden), underdeklaration (skatteunddragelse uden købers viden i det enkelte tilfælde) samt momssvindler i forbindelse med underdeklaration. Sidstnævnte vedrører den situation, hvor sælger opkræver prisen inkl. moms i forbindelse med en transaktion, der holdes uden for den officielle omsætning, og selv beholder den svigagtigt opkrævede moms.

Alle de eksplicitte tillæg beregnes på produktionssiden og tilsvarende beløb konteres på anvendessiden og indkomstsiden. Bortset fra produktionsværdien i ejerboliger, som er standard i alle nationalregnskaber og derfor ikke nævnes i denne sammenhæng, drejer det sig for året 1995 om følgende tillæg til værditilvæksten og de endelige anvendelser.

Tabel 19 Eksplicite tillæg i nationalregnskabet 1995

Eksplicit tillæg	Værdi i mill. kr.	Procent af BNP
Landmænds produktion til eget konsum mv.	382	0,04
Egenproduktion af software og store databaser	6.290	0,62
Produktion af originalværker inden for underholdning mv.	1.193	0,12
Frynsegoder til lønmodtagere	6.788	0,67
Sort arbejde, underdeklaration samt tilhørende momssvindl	7.317	0,72
I alt	21.970	2,18
BNP	1.009.756	100

Det bemærkes, at der ud fra regnskabsstatistikkerne allerede er beregnet værdi for produktion af investeringsgoder til eget brug bortset fra egenproduceret software og produktion af originalværker, som ikke er aktiveret i regnskabsstatistikkerne. Egenproduktion af investeringsgoder, som virksomhederne selv har aktiveret, kræver ikke særlige tillæg.

1.7.1.2 Indkomstsiden

Selvstændigt erhvervsdrivendes produktion til eget konsum har som modstykke på indkomstsiden Bruttooverskud af produktion og blandet indkomst. Det samme gælder tillæggene for own-account software (hos markedsproducenter) samt for originalværker. Tillægget for frynsegoder har som modstykke på indkomstsiden Aflønning af ansatte. Tillægget for sort økonomi i form af dels sort arbejde og dels underdeklaration med tilhørende momssvindl har som modstykke dels Aflønning af ansatte dels Bruttooverskud af produktion og blandet indkomst. Af det samlede eksplicite tillæg for sort økonomi i 1995 på 7.317 mill. udgjorde "sort" løn 2.895 og "sort" overskud af produktion og blandet indkomst 4.422.

1.7.1.3 Anvendelsessiden

Tillægget for egenproduktion af software samt originalværker inden for underholdning, litteratur og kunst har som modstykke på anvendelsessiden faste bruttoinvesteringer. Alle de øvrige tillæg har som modstykke konsumudgift i husholdningerne eller forbrug i produktionen.

1.7.2 Implicitte tillæg

1.7.2.1 Implicit dækning via pris-gange-mængde beregninger

Overalt hvor det er muligt indeholder nationalregnskabet eksplicite tillæg for sort økonomi bl.a. for at kunne dokumentere, at der er taget hensyn til produktionsaktivitet uden myndighedernes viden. I enkelte vigtige erhverv er det i kraft af beregningsmetoderne ikke muligt at fastslå, hvor stor en del af den opgjorte produktion, der vedrører den sorte

økonomi. Det afgørende i disse tilfælde er at kunne dokumentere, at beregningsmetoden sikrer, at al produktion kommer med, uanset om den er hvid eller sort. I det danske nationalregnskab vedrører det to erhverv nemlig Landbrug mv. og Boliger. Da beregningerne af landbrugets produktion dækker hele landbrugsarealet og hele husdyrholdet, kommer produktionen i dette erhverv med i opgørelsen af BNP, uanset omfanget af eventuel skatteunddragelse i erhvervet. Det samme gælder opgørelserne af produktionen af boligydelse (faktisk og imputeret husleje). Da beregningen af produktionsværdien for boliger sker ved hjælp af "stratifikationsmetoden" med en boligstock, der omfatter alle boliger i landet, kommer husleje automatisk med i opgørelsen af BNP, uanset at der måtte forekomme ikke-deklarerede huslejeindtægter.

1.7.2.2 Implicit dækning vha. opgørelser fra anvendelsessiden

Produktionsværdien i erhvervet 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv. opgøres fra anvendelsessiden ud fra erhvervenes huslejeindtægter. Begrundelsen herfor er for det første, at en opgørelse af erhvervshusleje fra tilgangssiden er overordentligt vanskelig, idet udlejning af erhvervslokaler i mange tilfælde er en sekundær aktivitet, som ikke foreligger særskilt belyst i virksomhedsregnskaber, og for det andet hensynet til konsistens i behandlingen af virksomhedsregnskaber, hvor huslejudgiften er en del af de "øvrige eksterne udgifter". Beregningsmetoden bevirker, at en eventuel underdeklaration af erhvervshuslejeindtægter ikke får nogen virkning på BNP.

1.7.2.3 Implicit dækning i kraft af opregningsprocedurer

Som der vil blive redegjort nærmere for i afsnit 3.25.3, der omhandler analysen af forholdet mellem teoretisk og faktisk momsprovenu, er det sandsynligt, at nationalregnskabet i kraft af de anvendte opregningsmetoder implicit fanger noget sort økonomi, som tager form af selvstændigt erhvervsdrivendes kontering af faktisk privatforbrug som forbrug i produktionen.

1.8 Overgangen fra BNP til BNI

1.8.0 Overblik

Tabel 20 Overgang fra BNP til BNI 1995

	Mill. kr.
BNP	1.009.756
+ Aflønning af ansatte fra udlandet	6.847
- Aflønning af ansatte til udlandet	1.982
+ Formueindkomst fra udlandet	108.456
- Formueindkomst til udlandet	134.271
- Produktions- og importskatter til udlandet	2.320
+ Subsidier fra udlandet	10.588
= Nationalt offentliggjort BNI (ENS95)	997.074
- EU's 3. egne indtægt (definitiv afvigelse)	5.323
= BNI efter ENS95	991.751

Det bemærkes, at den eneste danske definatoriske afvigelse i forhold til ENS95 vedrører overgangen fra BNP til BNI. Hvor EU's såkaldt egne indtægter på det harmoniserede momsgrundlag ifølge § 4.25 b) stk.3 i ENS95 skal behandles som Produktions- og importskatter til udlandet (D.211), bliver de i det danske nationalregnskab i overensstemmelse med de økonomiske realiteter behandlet som Løbende overførsler (D.74). Ovenstående oversigt forudsætter, at den i 2000 vedtagne ændring i behandlingen af swaps er indarbejdet i definitionen af BNI efter ENS95.

1.8.1 Referenceramme

Den relevante population ved overgangen fra BNP til BNI er samtlige residente enheder i Danmark både naturlige og juridiske personer. Referencerammen for så vidt angår de poster, der indgår i overgangen, er i praksis respondenterne til Nationalbankens betalingsstatistik, dvs. pengeinstitutter og alle andre, der direkte modtager betalinger fra eller effektuerer betalinger til ikke-residenter. I henhold Nationalbankens valutabe-kendtgørelse skal alle betalinger til og fra udlandet indberettes. For betalinger over 60.000 kr. krævedes i 1995 en redegørelse for betalingsformålet. Referencerammen må således siges at dække hele den relevante population.

1.8.2 Vigtigste kilder

For transaktionerne med EU-institutionerne er kilden Statsregnskabet, der indeholder den korrekte periodisering af transaktionerne efter optjeningstidspunkt. For alle de øvrige poster er kilden betalingsstatistikken med undtagelse af geninvesteret indtjening på udenlandske direkte investeringer (FDI), som beregnes af Danmarks Nationalbank ud fra de officielle årsregnskaber for de firmaer, der er involveret i indgående eller udgå-

ende FDI kombineret med indhentning af supplerende oplysninger. Nationalbanken driver et register over alle direkte, udenlandske investeringsforetagender vedr. såvel indgående som udgående direkte investeringer.

1.8.3 Begrundelser for valg mellem kilder

For næsten alle poster i overgangen fra BNP til BNI er Nationalbankens betalingsstatistik den eneste foreliggende nationale kilde. Undtagelsen er transaktionerne med EU's institutioner, hvor Statsregnskabet som nævnt trumfer betalingsstatistikken.

1.8.4 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

Alle posterne i overgangen fra BNP til BNI beregnes direkte ud fra de foreliggende kilder.

1.8.5 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

Alle posterne vedr. overgangen fra BNP til BNI opgøres direkte i niveau.

1.9 Overgangen fra BNP (ENS95) til BNI (ENS79 definition)

1.9.0 Overblik

Tabel 21 viser overgangen fra BNP opgjort efter ENS95 definitioner til BNI opgjort efter ENS79 definitioner. Tabellen følger retningslinierne i kommissionsbeslutning 97/178 samt kommissionsbeslutning 98/501, herunder nummereringen af de definatoriske forskelle, samt opstillingen i det af BNI-komiteen vedtagne spørgeskema.

Tabel 21 Overgang fra BNP efter ENS95 til BNI efter ENS79

	Mill. kr.
BNP (ENS95)	1.009.756
+ Aflønning af ansatte fra udlandet	6.847
- Aflønning af ansatte til udlandet	1.982
+ Formueindkomst fra udlandet	108.456
- Formueindkomst til udlandet	134.271
Kommissionsbeslutning 97/178:	
- (1) Hjemstedskriterier	0
- (3) Forsikring	1.367
- (4) Overskud af direkte investeringer	-491
- (5) Renteindtægter	-757
- (6) Naturlig vækst af kulturplanter	0
- (7) Software og store databaser	14.534
- (8) Varige goder til militære formål	588
- (9) Produkter under fremstilling (tjenester)	0
- (10) Udgifter til mineralefterforskning	271
- (11) Forbrug af fast realkapital i.f.m. veje, broer mv.	7.447
- (12) Offentlige tilladelser og gebyrer	-1.980
- (13) Produktion til eget brug og prod. vedr. frivillige aktiviteter	337
- (14) Værditærskel for kapitalgoder	-1.766
- (15) Markedsmæssige/ikke-markedsmæssige aktiviteter	0
- (16) Subsidier	0
- (17) Originalværker inden for underholdn., litteratur og kunst	1.193
- (18) Tjenester i tilknytning til anvendelse af originalværker	0
- (19) Garager	2.713
- (20) Registreringsafgift for biler betalt af husholdninger	10.340
- (21) Aflønning af ansatte i naturalier	0
- (22) Tilladelser til at anvende immaterielle ikke-prod. aktiver	0
Kommissionsbeslutning 98/501 (Excessive Deficit Procedure):	
- (24) Finansiell leasing	101
- (25) Pensionskasser	
Eurostat beslutning (Excessive deficit procedure):	
- (26) Ændringer af forfaldstidspunkter for skatter mv.	
Vedtagelse i BNI-komiteen :	
- (27) Mindre reparationer og vedligeholdelse i ejerboliger	4.075
<i>Samlet virkning af definatoriske forskelle (ENS95-ENS79)</i>	<i>-37.972</i>
= Bruttonationalindkomst (BNI) opgjort efter ENS79 definitioner	950.834

Det ses, at de definatoriske forskelle mellem ENS95 og ENS79 af relevans for opgørelsen af BNI i 1995 samlet udgør -37.972 mill. eller numerisk 3,76 % af BNP opgjort efter ENS95 definitioner. BNI opgjort efter ENS 95 er 4,30 % større end efter ENS79.

Den nationalt opgjort ENS95 BNI, med den definatoriske afvigelse omkring EU's momsbaseerede egne indtægtskilde, er 4,86 % større end BNI opgjort efter ENS79.

1.9.1 Referenceramme

Referencerammen for overgangen til ENS79 definitioner omfatter hele nationalregnskabet og er således foreningsmængden af de i afsnittene 3.1, 4.1, 5.1 og 8.1 anførte referencerammer.

1.9.2 Vigtigste kilder

En beskrivelse af de vigtigste kilder er givet i kapitel 9. I dette afsnit skal kun omtales kilderne bag de to kvantitativt mest betydende definatoriske forskelle i Danmarks tilfælde nemlig softwareinvesteringer og forbrug af fast realkapital i forbindelse med veje, broer mv.

For softwareinvesteringer må sondres mellem købt software og store databaser på den ene side og egenproduceret software og store databaser på den anden. Hvad angår den købte software er den vigtigste kilde produktstatistikken for IT-erhvervene, der specificerer fordelingen af omsætningen i IT-erhvervene på produkter. Opgørelsen er altså baseret på en beregning fra tilgangssiden. For så vidt angår egenproduceret software er hovedkilden lønstatistikens opgørelse af lønsummer for veldefinerede grupper af IT-personale. Den mark-up faktor, der benyttes på lønsummerne ved beregning af produktionsværdien, er baseret på regnskabsrelationerne i regnskabsstatistikken for softwareerhvervet.

Forbruget af fast realkapital på veje, broer mv. er baseret på en PIM-beregning ud fra en lang tidsserie for investeringer i veje og broer mv. Kilden er de offentliggjorte nationalregnskaber for perioden fra 1930. Serien er ført tilbage til 1850 ved hjælp af visse grove indikatorer. Investeringerne før 1930 spiller kun en ringe rolle for den beregnede værdi. Den benyttede overlevelseskurve er Winfrey L3. Kilden er det empiriske materiale bag Winfrey's undersøgelser af overlevelseskurver baseret på amerikanske observationer. Levetiden på veje og broer mv. er i beregningen sat til 40 år. Kilden hertil er oplysninger fra Vejdirektoratet.

1.9.3 Begrundelser for valg mellem kilder

Købt software kan principielt opgøres direkte fra anvendelsessiden. Når det i det danske nationalregnskab i lighed med praksis i fx USA er valgt at opgøre investeringerne i købt software fra tilgangssiden med udgangspunkt i forsyningen til det indenlandske marked af de relevante produkter, hænger det sammen med de store vanskeligheder, der er forbundet med en direkte opgørelse fra købersiden. For det første foreligger der ikke dækkende regnskabsstatistik for alle erhvervs softwarekøb. For det andet bevirker det forhold, at virksomheder i deres egne regnskaber sjældent aktiverer softwarekøb, at de investeringsoplysninger, en regnskabsstatistik vil kunne give for software, bliver mangelfulde. Alt i alt vil en opgørelse fra anvendelsessiden efter alt at dømme p.t. give en voldsom undervurdering af investeringerne i købt software. Af denne grund har man i

det danske nationalregnskab valgt at opgøre disse investeringer v.h.a. product-flow metoden. Skulle der i fremtiden fremkomme en retvisende opgørelse fra anvendelsessiden fx som led i en målrettet IT-statistik, hvis opgørelser er uafhængige af virksomhedernes regnskabspraksis, vil valget mellem de to kilder og opgørelsesmetoder selvsagt stille sig anderledes, og beregningsmetoden blive taget op til fornyet vurdering.

1.9.4 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

Alle de definatoriske ændringer opgøres ved direkte metoder.

1.9.5 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

Alle de definatoriske ændringer med undtagelse af garager opgøres som udgangspunkt direkte i niveau. I enkelte tilfælde er fordelingen af ændringer til produktionsværdier på anvendelser imidlertid baseret på faste koefficienter fra året 1992. Dette er dog kun af mindre betydning for BNI-virkningen. Den beregnede produktionsværdi for garager er baseret på et benchmark fra 1991 som fremskrives med udviklingen i produktionsværdien i ejerboliger til helårsbeboelse.

Kapitel 2 Revisionspolitik og tidsplan for foreløbige og endelige nationalregnskaber

2.1 Værdier i årets priser

Danmarks Statistiks revisionspolitik for så vidt angår opgørelserne af produkttransaktioner i årets priser er allerede gennemgået i afsnit 1.2.1.

2.2 Værdier i faste priser

Basisåret for fastprisberegningerne i nationalregnskabet er p.t. 1995. Basisåret blev ved offentliggørelsen i april 2000 ændret fra 1990 til 1995. Danmarks Statistik tilstræber under hensyn til behovet for et basisårsskift målt ved de stedfundne ændringer i relative priser vægtet efter betydning samt til forhåndenværende ressourcer at ændre basisåret for fastprisberegningerne hvert 5. år. Fra og med 2001 er de traditionelle fastprisberegninger (Laspeyres fastbasisindeks) blevet suppleret med opgørelser i foregående års priser (Laspeyres kædeindeks). Det forhold, at der fremover hele tiden vil foreligge en måling af de reale vækstrater baseret på aktuelle priser, reducerer behovet for hyppige basisårsskift for fastprisberegningerne. Fastprisserierne i både 1995-priser og Laspeyres kædeindeks skaleret til værdierne i 1995 foreligger for hele perioden fra 1966 på alle aggregationsniveauer.

2.3 Beskæftigelse, aflønning af ansatte og bruttooverskud af produktionen

I modsætning til produkttransaktioner, hvor revisioner griber ind i tilgangs- og anvendelsestabellerne og derfor er meget omfattende og ressourcekrævende, kan revisioner til serierne for beskæftigelse, aflønning af ansatte samt bruttooverskud af produktionen (for given værditilvækst) gennemføres partielt, så længe de ikke involverer ikke-markeds-mæssige producenter. Danmarks Statistik vil om nødvendigt gennemføre en partiel revision af nationalregnskabet på disse områder uden en samtidig hovedrevision. Hidtil er en sådan partiel revision dog ikke forekommet. Ligeledes kan det komme på tale i 2003 at gennemføre en partiel revision vedr. indirekte betalte finansielle formidlingstjenester (FISIM), såfremt det i EU-regi besluttet, at FISIM skal fordeles på brugersektorer og -erhverv.

2.4 Produktionsplan for foreløbige og endelige nationalregnskaber

Produktionsplanen for nationalregnskabstal i årene 2000-2001 fremgår af følgende tabel.

Tabel 22 Planlagte offentliggørelsesterminer for nationalregnskabet 2001

Kvartals-/ årsopgørelse ¹	Beregnings- omfang	Offentliggørelse ²		
		Nyt og/eller Databanker	Statistiske Efterretn.	Årspubli- kation
Kvartalsopgørelse 3. kv. 2000	4. kv. 1999 3. kv. 2000	Ultimo december 2000	Primo januar 2001	
Årsopgørelse 1999, ikke-finansielt NR (Decemberversion)	Endelige tal 1997 Foreløbige tal for 1998-1999	Primo januar 2001	Medio januar 2001	Marts 2001
Symmetrisk input-output tabel	Endelige tal for 1997 Fremskrevne tal for 1998-1999	Primo januar 2001		April 2001
Finansielle transaktionskonti	Endelige tal for 1995-1997 Foreløbige tal for 1998-1999	Ultimo januar 2001 ³	Primo juni 2001	
Finansielle statuskonti (ultimo)	Endelige tal for 1995-1997 Foreløbige tal for 1998-1999	Ultimo januar 2001 ³	Primo juni 2001	
Fast realkapital efter art og erhverv (primo)	Endelige tal for 1992 Foreløbige tal for 1993-2000	Primo februar 2001	Primo juni 2001	
Kvartalsopgørelse 4. kv. 2000	1. kv. 2000- 4. kv. 2000	Ultimo marts 2001	Primo april 2001	
Årsopgørelse 2000 (Juniversion)	Foreløbige tal for 2000	Primo juli 2001	Medio juli 2001	
Kvartalsopgørelse 1. kv. 2001	2. kv. 2000- 1. kv. 2001	Ultimo juni 2001	Primo juli 2001	
Kvartalsopgørelse 2. kv. 2001	3. kv. 2000- 2. kv. 2001	Ultimo september 2001	Primo oktober 2001	
Kvartalsopgørelse 3. kv. 2001	4. kv. 2000- 3. kv. 2001	Ultimo november 2001	Ultimo november 2001	
Fast realkapital efter art og erhverv (primo)	Endelige tal for 1997 Foreløbige tal for 1998-2001	Medio december 2001	Primo januar 2002	
Årsopgørelse 2000, ikke-finansielt NR (Decemberversion)	Endelige tal 1998 Foreløbige tal for 1999-2000	Primo januar 2002	Medio januar 2002	Marts 2002

¹ Årsopgørelserne adskiller sig fra kvartalsopgørelserne dels ved at indeholde oplysninger på et mere detaljeret niveau, dels ved at indeholde en opdeling af økonomien i institutionelle sektorer.

² Endvidere vil visse tal indgå i publikationen Konjunkturstatistik. ³ Dataleverance til Eurostat plus dataadgang.

Kapitel 3 BNP opgjort fra produktionssiden

3.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra produktionssiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 23 BNP opgjort fra produktionssiden 1995

	Værdi i	Procent af
	mill. kr.	BNP
Produktion i basispriser	1.663.164	165
- Forbrug i produktionen	791.822	78
+ Produktskatter	157.254	16
- Produktsubsidier	18.840	2
BNP	1.009.756	100

Bag den aggregerede opgørelse af værditilvæksten ligger en opgørelse på nationalregnskabet mest detaljerede erhvervsgruppering. Opgørelserne for de enkelte af de 130 erhverv vises i afsnittene 3.7 – 3.22, hvor beregningerne gennemgås for hver af afdelingerne i NACE . Beregningerne af værditilvæksten op til udgangsskønnet for BNP opgjort fra produktionssiden sker faktisk på et endnu langt mere detaljeret niveau nemlig den helt detaljerede erhvervsgruppering DK-NACE, der omfatter 810 erhverv. Afstemningen af nationalregnskabet foregår på 130-erhvervs niveau i tilgangs- og anvendelsestabellerne. Afstemte værdier for værditilvæksten fordelt på erhverv foreligger i de endelige nationalregnskaber på 130 erhverv i årets priser, i faste 1995-priser samt som tidsserier af Laspeyres kædeindeks baseret på opgørelser i foregående års priser.

3.1 Referenceramme

3.1.1 Erhvervsregistret

For en pålidelig og dækkende opgørelse af BNP fra produktionssiden er eksistensen af et erhvervsregister af høj kvalitet af helt central betydning. Hvis det ikke er muligt at foretage en opgørelse af populationen af produktionsenheder i økonomien, eller hvis oplysningerne om de registrerede enheders erhverv, størrelse mv. i registeret ikke er pålidelige, introduceres en meget betydelig usikkerhed i nationalregnskabet. Fuldstændig dækning af populationen og korrekte informationer om de registrerede enheder er nødvendige dels for at kunne udtage repræsentative stikprøver til statistiske surveys dels for at kunne foretage en korrekt opregning til hele populationen. Et velfungerende erhvervsregister er derfor en af hovedhjørnestenene bag nationalregnskabet.

Danmark har en lang tradition inden for centrale erhvervsregistre. Det første centrale erhvervsregister blev oprettet ved lov i 1975. En gennemgribende teknisk og indholdsmæssig fornyelse af erhvervsregistret blev gennemført i årene 1989-1995. I årene 1997-1999 gennemførtes yderligere en meget omfattende edb-teknisk opgradering, der har gjort det muligt at Danmarks Statistiks erhvervsregister fra 1999 har erstattet samtlige de-

centrale registre i andre departementer og styrelser. Fra og med 1999 benytter samtlige offentlige myndigheder det såkaldte CVR (Centrale Virksomhedsregister), der er den administrative pendant til Danmarks Statistiks statistiske erhvervsregister.

Af helt afgørende betydning for det danske erhvervsregisters i international sammenhæng meget høje dækningsgrad er for det første den meget lave grænse for obligatorisk registrering i det danske moms-system (omsætningsgrænse 20.000 kr.), for det andet at praktisk talt al ikke-finansiel, markeds-mæssig aktivitet bortset fra persontransport er pålagt moms og endelig for det tredje, at alle arbejdsgivere og selvstændige uden ansatte skal registreres i forbindelse med betaling af kildeskat og arbejdsmarkedsbidrag. Kun fuldstændig ubetydelig og hobbypræget momspligtig aktivitet kan undgå momsregistrering efter de gældende regler.

Det centrale erhvervsregister indeholder to typer af enheder nemlig økonomiske enheder og lokale faglige enheder. De økonomiske enheder er de institutionelle produktionsenheder (foretagender), der har beslutningsautonomi inden for deres institutionelle ramme. Indtil videre er der i Danmark sammenfald mellem den økonomiske enhed og firmaet, som er den juridiske enhed. De lokale faglige enheder i erhvervsregistret svarer til definitionen af local kind-of-activity units (local KAUs) i ENS95, dvs. de mindste enheder for hvilke der kan opstilles produktions- og indkomstdannelseskonti. Registret holder løbende styr på forbindelserne mellem økonomiske enheder og lokale faglige enheder.

Registret indeholder en aktivitetskodning af såvel økonomiske enheder som de tilhørende lokale faglige enheder efter DK-NACE, der er den danske udgave af NACE Rev.1. For de økonomiske enheder betegnes grupperingen i undersektorer opdelt efter hovedaktivitet for disse institutionelle enheder "firmabrancher". Her er tale om en opdeling af økonomien i ret heterogene erhvervsgrupper. En sådan gruppering benyttes i en række sammenhænge som indikatorer til de kvartalsvise nationalregnskaber, men aldrig i det endelige, årlige nationalregnskab. For de lokale faglige enheder indeholder erhvervsregistret den aktivitetskode, som benyttes i forbindelse med opstillingen af nationalregnskabet's produktions- og indkomstdannelseskonti. I enkelte tilfælde opererer det danske nationalregnskab med funktionsdefinerede (homogene) brancher. Bortset fra disse undtagelsestilfælde er den statistiske enhed for produktions- og indkomstdannelseskontoen den lokale faglige enhed, der normalt vil have sekundær produktion i tilgangs- og anvendelsestabellerne. De funktionsdefinerede brancher har ingen sekundær produktion. De statistiske enheder for opgørelsen af produktion og indkomstdannelse er altså fuldt ud i overensstemmelse med retningslinierne i ENS95 og går på enkelte punkter, der er overordentligt vigtige for input-output analyse, videre end krævet i ENS95 ved at samle produktionen af visse særlige produkter i homogene brancher.

I forbindelse med Danmarks implementering af NACE Rev. 1 forordningen blev der i årene 1991-93 foretaget en ekstraordinær indsats for at validere og revidere branchekodningen i erhvervsregistret. Alle firmaer bortset fra de allermindste blev ved branche-enqueter bedt om at ajourføre fortegnelsen over deres lokale faglige enheder samt give deres forslag til aktivitetskodning af hver enkelt enhed i lyset af aktivitetsbeskrivelsen i NACE Rev. 1. Firmaernes eget forslag til kodning blev af Danmarks Statistik sammenholdt med Told&Skat's forslag til aktivitetskode for hele firmaet under ét. Ved uoverensstemmelser blev produktionsenhedernes egen kodning i de fleste tilfælde taget til efterretning som den korrekte. I alvorlige tvivlstilfælde afgjorde Danmarks Statistik sagen ved at se på de enkelte lokale faglige enheders produkter. For de erhverv som fx

fremstillingsvirksomhed, der er dækket af løbende produktstatistik, var denne effektive form for validering enkel og ikke særlig ressourcerævende. Den løbende validering af branchekodningen af erhvervsregistret foretages ved årlige brancheenqueter, der omfatter ca. 20.000 enheder, og som foretages for udvalgte erhvervsgrupper, der ændres fra år til år. Over en femårsperiode vil alle produktionsenheder i økonomien blive omfattet af en brancheenquete. Den løbende opdatering af registret med nye og nedlagte enheder sker væsentligst ud fra Told&Skat's registre.

Endvidere indeholder erhvervsregistret som noget meget vigtigt ud over aktivitetskoden en markering af alle de lokale faglige enheder, der er klassificeret som offentlige, ikke-markedsmæssige producenter. Herved sikres mod udeladelser og dobbeltregninger af offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet.

I det følgende redegøres for de løbende kvalitetsmålinger, der foretages på registret. Det diskuteres kort, hvad kvalitet i et register som Erhvervsregistret er. Der fokuseres på 4 centrale kvalitetsdimensioner. Efterfølgende gives nogle få faktuelle oplysninger om indholdet i Erhvervsregistret. De 4 centrale kvalitetsdimensioner vurderes i relation til Erhvervsregistret, og afslutningsvis præsenteres resultaterne fra en konkret kvalitetsmåling.

Det er nærliggende at arbejde med et sæt kvalitetsdimensioner:

1. *Relevans*, at registret indeholder de data (enhedstyper og variable), der er nødvendige for erhvervsstatistikken.
2. *Præcision*, at oplysningerne i registret svarer til forholdene i virkeligheden.
3. *Aktualitet*, at registret opdateres løbende, og at et eventuelt tidsmæssigt efterslæb er kendt.
4. *Let adgang*, det skal være enkelt at foretage opslag eller lave udtræk.

Erhvervsregistret indeholder følgende enhedstyper:

5. Administrative enheder: SE-enheder/JUR-enheder
6. Statistiske enheder: DSJUR-enheder, økonomiske enheder og arbejdssteder

SE-enheder er momsafregnende enheder, der i de fleste tilfælde er sammenfaldende med den juridiske enhed, firmaet. Momsafregnende enheder kan dog også udgøres af dele af firmaer (delregistrering fx for eksportomsætning) eller af flere firmaer (fællesafregnende enheder). DS-JUR enheder er de juridiske enheder (firmaer). Økonomiske enheder er de institutionelle enheder, der i ENS95 benævnes foretagender (engelsk enterprises). Arbejdssteder er de lokale *produktionsenheder*, der i SNA93 benævnes establishments og i ENS95 lokale, faglige enheder (engelsk local kind-of-activity units). Sidstnævnte enhed er den grundlæggende enhed bag opgørelsen af produktions- og indkomstdannelseskontoen i ENS95. Det danske erhvervsregister og nationalregnskabet er fuldt ud i overensstemmelse med såvel Erhvervsregisterforordningen (2186/93/EØF) som ENS95 forordningen på dette meget krævende punkt.

Én af hovedajourføringskilderne er ugentlige bånd fra Told&Skat med data vedrørende de administrative enheder. På dette grundlag genereres også statistiske enheder. En anden hovedajourføringskilde er Arbejdspladsprojektet, hvor der bl.a. indsamles oplysninger om en virksomheds arbejdssteder.

En tredje hovedajourføringskilde er tilbagemeldinger fra fagkontorerne vedr. brancheændringer, nye arbejdssteder m.v.

I 1998 er fra Told&Skat modtaget i alt ca. 1.2 mio. transaktioner vedr. nye enheder og ajourføring af eksisterende enheder.

Erhvervsregistret indeholder godt 422.000 aktive DSJUR-enheder og et tilsvarende antal økonomiske enheder. Der er registreret i alt ca. 480.000 aktive arbejdssteder.

Derudover indeholder Erhvervsregistret et betragteligt antal inaktive enheder samt omfattende historikoplysninger med virkelighedshistorik (i hvilken periode er en egenskab gældende i virkeligheden) og registerhistorik (hvornår er oplysningerne opdateret i registret) på alle data.

Vurdering af erhvervsregistrets kvalitet med udgangspunkt i de 4 kvalitetsdimensioner

Ad relevans:

En vurdering af relevansen bør mest nærliggende foretages af registrets brugere – altså fagkontorerne i Danmarks Statistik.

Et andet udgangspunkt for vurderingen kan være EU-kravene til erhvervsregistre til statistiske formål.

Registret indeholder principielt de enhedstyper og de variable, der ifølge EU's erhvervsregister- og enhedsforordning skal rummes i erhvervsregistre til statistiske formål.

På to områder lever registret imidlertid ikke 100% op til EU-forordningerne:

- Økonomiske enheder defineres som enheder, der består af én eller flere juridiske enheder. I øjeblikket er sammenhængen mellem økonomiske og juridiske enheder i Erhvervsregistret i alle tilfælde én til én. I datamodellen for registret er indarbejdet muligheden for at oprette ægte økonomiske enheder bestående af mere end én juridisk enhed, men bl.a. tekniske problemer har hidtil udskudt registreringen af disse
- Registret indeholder ikke en oplysning, der fortæller, om en enhed falder under bagatelgrænsen eller ej. Dette er et problem, fordi registret indeholder samtlige erhvervsdrivende uanset størrelsen af deres erhvervsmæssige aktivitet. I forbindelse med udtræk er en bagatelgrænse blevet defineret fra gang til gang i samarbejde med fagkontorerne under anvendelse af oplysninger om enhedernes beskæftigelse og omsætning, men der er behov for indførelse af en standard-bagatelgrænse i Erhvervsregistret, således at ensartet praksis kan sikres. Arbejdet hermed er igangsat. Manglen på en såkaldt bagatelgrænse er selvsagt ikke BNI-relevant.

Ad præcision:

Med henblik på at vurdere denne kvalitetsdimension gennemføres hvert år en spørgekemaundersøgelse, hvor et tilfældigt udsnit på ca. 3.000 virksomheder i registret mod-

tager oplysning om, hvordan de er registreret og opfordres til at udfylde spørgeskemaet enten med en bekræftelse på de registrerede oplysninger eller med de korrekte oplysninger.

I denne analyse af kvaliteten fokuseres især på: brancheoplysningerne, navne- adresseoplysningerne og på antallet af arbejdssteder. Hovedresultaterne af denne analyse er gennemgået i nedenstående afsnit med overskriften "Hovedresultaterne af kvalitetsmålingen".

Derudover modtager ca. 10.000 enheder hvert år tilsvarende spørgeskemaer. Disse enheder er udtrukket inden for brancheområder, hvor den tilfældige stikprøve eller tilbagemeldingerne fra fagkontorerne viser, at der kan være særlige problemer med branchekoderne. Formålet med spørgeskemaundersøgelsen for disse sidstnævnte grupper er at få forbedret kvaliteten af indholdet i registret.

Ad aktualitet:

En nystartet virksomhed er registreret i Erhvervsregistret 1-2 uger efter registreringen hos Told&Skat. På tilsvarende vis er data vedrørende ajourføringer af eksisterende enheder på plads i Erhvervsregistret 1-2 uger efter, at Told&Skat har modtaget dem. For nystartede (juridiske) enheder må aktualiteten vurderes som høj, hvorimod aktualiteten af ajourføringsdata er vanskeligere at vurdere.

Beskæftigelsesoplysninger (ATP-tal) og omsætningsoplysninger indlægges med godt 1 kvartals forsinkelse. Beskæftigelsen på arbejdssteder indlægges én gang årligt.

Data vedr. arbejdssteder ajourføres løbende, og én gang årligt sker en samlet ajourføring af oplysningerne i forbindelse med udsendelsen af arbejdsstedsfortegnelser til hovedparten af virksomheder med mere end ét arbejdssted.

Ad let adgang:

Opslagssystemet til registret fungerer meget effektivt med endog meget korte svartider.

Batch-udtræk fra registret er som følge af datamængderne meget tunge kørsler. Der er opstillet en målsætning om at kunne levere udtræk til fagkontorerne inden for få arbejdsdage.

Hovedresultaterne af kvalitetsmålingen

Som nævnt ovenfor gennemføres én gang årligt en spørgeskemaundersøgelse med henblik på at vurdere kvaliteten af primært branche- og navne- samt adresseoplysningerne i Erhvervsregistret.

De hovedresultater af kvalitetsmålingen, der er anført nedenfor, er resultaterne fra 1997-undersøgelsen, som er valgt, fordi resultaterne heraf allerede foreligger i notatform.

Kvaliteten af brancheoplysningerne

Som det fremgår af tabel 24, var brancheoplysningerne forkerte for 12.3% af de adspurgte virksomheder. Det fremgår endvidere at fejlprocenten varierer stærkt mellem de forskellige hovedgrupper med den laveste andel af fejl i gruppe 3 og den højeste i gruppe 2.

Tabel 24 Brancheændring pr. hovedgruppe

	Stikprøve	Brancheændring		
		Antal	Andel	Fordeling
		—%		
1. Landbrug, fiskeri, råstofudvinding	538	72	13.4	25.8
2. Industri	171	34	19.9	12.2
3. Energi- og vandforsyning	40	1	2.5	0.4
4. Bygge- og anlægsvirksomhed	153	9	5.9	3.2
5. Handel, hotel- og restaurationsvirks. mv.	507	74	14.6	26.5
6. Transportvirks., post og telekommunikation	102	3	2.9	1.1
7. Finansieringsvirks. mv., forretningsservice	446	71	15.9	25.5
8. Offentlige og personlige tjenesteydelser	319	15	4.7	5.4
9. Uoplyst erhverv	0	0	0	0
I alt	2 276	279	12.3	100.1

Kilde: 'Results from the 1997 industry survey on an arbitrary sample', notat af februar 1998.

Tabel 25 viser fordelingen af forkerte brancheoplysninger på størrelsesgrupper. Tilsyneladende aftager problemet med stigende størrelse, men vokser igen ved 9 eller flere ansatte.

Tabel 25 Brancheændring pr. størrelsesgruppe (antal ansatte)

	Stikprøve	Brancheændring		
		Antal	Andel	Fordeling
		—%		
Ingen ansatte	1 227	180	14.7	64.5
1 ansat	432	44	10.2	15.8
2 ansatte	136	16	11.8	5.7
3 ansatte	98	13	13.3	4.7
4 ansatte	61	5	8.2	1.8
5 ansatte	45	2	4.4	0.7
6 ansatte	40	2	5.0	0.7
7 ansatte	29	1	3.5	0.4
8 ansatte	22	0	0	0
9 eller flere ansatte	186	16	8.6	5.7
I alt	2 276	279	12.3	100.0

Kilde: 'Results from the 1997 industry survey on an arbitrary sample', notat af februar 1998.

Tabel 24 og 25 viser brancheændringer på 6-cifret DK-NACE niveau. Imidlertid kan et skift inden for samme hovedgruppe repræsentere et mindre kvalitetsproblem end skift mellem hovedgrupper.

Tabel 26 viser brancheskift inden for og mellem hovedgrupperne. Som det fremgår, så skifter ca. 2/3 af enhederne branche inden for hovedgruppen (på diagonalen) og ca. 1/3 mellem hovedgrupper.

Tabel 26 Brancheskift på hovedgruppeniveau

Fra hovedgruppe	Til hovedgruppe									Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	49			2	2		13	1	5	72
2	1	16		6	5	1	5			34
3			1							1
4		1		4	1		3			9
5	2	8			48	1	9	5	1	74
6						2	1			3
7	5	5		3	8	1	42	5	2	71
8							1	13	1	15
9										0
I alt	57	30	1	15	64	5	74	24	9	279

Kilde: 'Results from the 1997 industry survey on an arbitrary sample', notat af februar 1998.

Kvaliteten af navne- adresseoplysninger

10,7 % af de undersøgte enheder meddelte ændringer til de registrerede oplysninger om navn og/eller adresse.

Kvaliteten af oplysningerne om antal arbejdssteder

1,7% af de adspurgte enheder rapporterede om nyoprettelser eller nedlæggelser af arbejdssteder.

3.1.2 Hovedtyper af kilder og metoder

3.1.2.1 Opdeling af økonomien i sektorer, undersektorer og erhverv

Den statistiske enhed for opgørelsen af produktion og værditilvækst i ENS95 er den lokale faglige enhed (hvilket på dansk er synonymt med produktionsenheden, arbejdsstedet). Sådanne enheder grupperes i ENS95 i erhverv (engelsk "industries"). Når man diskuterer opgørelsen af BNP fra produktionssiden er det derfor logisk at gå frem erhverv for erhverv. Den primærstatistik der foreligger - og dermed de statistiske metoder det er relevant at anvende - vil imidlertid næsten altid tage udgangspunkt i en gruppering af de noget bredere institutionelle enheder (firmaer) efter hovedaktivitet (en gruppering i "undersektorer" eller synonymt hermed "firmabrancher"). Eksempelvis vil drift af bolig- og forretningsejendomme som led i pensionskassevirksomhed være omfattet af kravene til regnskabsaflæggelse og statistikindberetning for pensionskassevirksomhed, hvilket betyder, at alle enheder, selv de mindste, skal indberette. Udlejning af boliger og erhvervsejendomme, som ikke er udskilt i et ejendomsselskab, men er en integreret del af pensionskassens investeringsvirksomhed, kommer på denne måde ikke med i primærstatistikken for firmaer med ejendomsudlejning som hovedaktivitet. Ved udnyttelse af primærstatistikken er det nødvendigt hele vejen gennem processen med at opgøre værditilvæksten at være opmærksom på og tage hensyn til relationerne mellem institutionelle produktionsenheder (firmaer) og lokale faglige enheder (produktionsenheder).

Ser man på den statistiske dækning af økonomien med primærstatistik i form af regnskabsstatistik, er der i store træk tale om en opdeling i fire sektorer/delsektorer

1. Sektorer med komplette regnskaber og (næsten) fuld dækning af populationen gennem administrative eller statistiske indberetninger

S.13 Offentlig forvaltning og service

S.121 Centralbanken

S.122 Andre monetære finansielle institutioner

S.123 Andre finansielle formidlere, undtagen forsikringsselskaber og pensionskasser

S.125 Forsikringsselskaber og pensionskasser

2. Sektorer med komplette regnskaber og delvis dækning af populationen gennem administrative eller statistiske indberetninger

S.11 Ikke-finansielle selskaber (bortset fra landbrug og boliger)

S.14 Husholdninger (bortset fra landbrug og boliger)

S.124 Finansielle hjælpeenheder

3. Sektorer med en kombination af fysiske og økonomiske regnskaber

S.11 Landbrug og boliger med ejerform ikke-finansielle selskaber

S.14 Landbrug og boliger med ejerform husholdninger (enkeltmandsvirksomheder)

4. Sektorer uden regnskabsstatistik

S.15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger

Denne opdeling er fundamental. I gruppe 1 er der ifølge sagens natur ingen nævneværdige stikprøve- og opregningsproblemer, da næsten alle produktionsenheder er omfattet af de løbende opgørelser. Udfordringen er her i princippet alene at omsætte primærstatistikens regnskaber til nationalregnskabsbegrebsapparat. Undtagelsen er S.123, hvor hovedparten af institutionerne er dækket, men hvor det er nødvendigt at foretage en vis opregning. I gruppe 2, som omfatter langt hovedparten af aktiviteten i økonomien, består en væsentlig del af arbejdet med at fremstille dækkende og pålidelige opgørelser i at sikre, at de anvendte stikprøver er repræsentative samt at hele populationen dækkes gennem opregning.

For landbrug og boliger (gruppe 3) gælder specielt, at en opregning ud fra beskæftigelsen er statistisk svag, og at en opregning ud fra momsomsætning er enten problematisk eller umulig, fordi aktiviteten er forbundet med omfattende salg af kapitalgoder subsidiært er fritaget for momsregistrering. Et langt bedre opregningsgrundlag udgøres her af fysiske mængder (arealer). Eksistensen af fysiske data udnyttes derfor intensivt i nationalregnskabsopgørelse for disse to delsektorer af S.11 og S.14.

Endelig gælder for sektoren S.15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger, at der ikke foreligger regnskabsstatistik. Til gengæld foreligger på årsbasis en total opgørelse af lønsummen, som danner udgangspunkt for nationalregnskabsberegningen.

I det følgende vil de fire sektorer/delsektorer blive omtalt hver for sig.

3.1.2.2 Sektorer med komplette regnskaber og fuld dækning

Disse sektorer tegner sig i 1995 tilsammen for 27 % af den samlede bruttoværditilvækst i økonomien. Heraf udgør indirekte målte finansielle formidlingstjenester (FISIM), dvs. rentemarginalen i finansielle institutioner, 3,6 %. Godt 23 % af værditilvæksten i økonomien bortset fra FISIM er altså dækket af statistiske opgørelser uden opregningsusikkerhed, fordi der er tale om en totalopgørelse af samtlige produktionsenheder.

3.1.2.2.1 Offentlig forvaltning og service

3.1.2.2.1.1 Afgrænsning af sektoren

Sektoren S.13 afgrænses i Danmark til at omfatte institutionelle enheder, der udelukkende består af offentlige ikke-markedsmæssige produktionsenheder. Alle offentligt kontrollerede markedsmæssige produktionsenheder anses for at udgøre selvstændige institutionelle enheder. I det omfang de ikke er selskaber, behandles de i nationalregnskabet som kvasi-selskaber med beslutningsautonomi og placeres i selskabssektoren. Eksempelvis er alle kommunale forsyningsvirksomheder placeret i den ikke-finansielle selskabssektor S.11, selv om deres regnskaber ofte er integreret i kommuneregnskaberne.

Den institutionelle sektor er altså i det danske nationalregnskab sammenfaldende med populationen af offentlige ikke-markedsmæssige produktionsenheder. Dette sammenfald er meget hensigtsmæssigt både ud fra et beregningsteknisk synspunkt og i relation til analytiske anvendelser af nationalregnskabet.

Denne afgrænsning følger ikke direkte fra reglerne i ENS95. Det europæiske nationalregnskabssystem åbner mulighed for, at offentlige markedsproducerende virksomheder kan være sektorplaceret i S.13. Der kan være tale om enheder, som er markedsprducercenter, men ikke opfylder kravene til beslutningsautonomi eller komplette regnskaber i definitionen af institutionelle enheder i ENS95 § 2.12 og som følgelig ikke udgør selvstændige institutionelle enheder, der kan placeres i selskabssektoren. Sådanne enheder er i ENS95 placeret som markedsproducerende virksomheder tilhørende institutionelle enheder i offentlig forvaltning og service. Danmark har som nævnt konsekvent valgt at undgå denne principielt mulige behandling.

Når det i praksis er yderst hensigtsmæssigt at undgå at have markedsproducerende enheder placeret i sektoren S.13 Offentlig forvaltning og service, skyldes det, at hele produktionsværdien i S.13 i så fald opgøres pr. konvention fra omkostningssiden. Konventionen om opgørelse af værdien af produktionen i ikke-markedsmæssige produktionsenheder fra omkostningssiden lægger en lang række restriktioner på beregningssystemerne i form af regnskabsidentiteter, som det i praksis er langt lettere at sikre er opfyldt, når S.13 ikke samtidig indeholder markedsproducerende enheder, hvis produktionsværdi er opgjort ud fra salgsindtægterne. Hertil kommer, at det for brugerne af tallene er handy med den nævnte konvention om sammenfald mellem institutionel sektor for offentlig forvaltning og service og offentlige ikke-markedsproducerende enheder.

Det skal tilføjes, at markedsmæssig produktion, hvor salgsindtægterne udgør over 50 % af produktionsomkostningerne, sagtens kan forekomme - og i vid udstrækning forekommer - i S.13, men som sekundær aktivitet for de pågældende produktionsenheder. Denne sekundære markedsmæssige aktivitet ændrer ikke på, at produktionsværdien i sådanne produktionsenheder i sin helhed opgøres fra omkostningssiden.

De økonomiske enheder med tilhørende lokale faglige enheder, der betragtes som offentlige ikke-markedsprducercenter, har i erhvervsregistret en særlig markering, der sondrer dem fra alle markedsprducercenter og private ikke-markedsprducercenter dvs. NPISH. Denne markering er af fundamental betydning for at sikre mod udeladelser og dobbeltregninger, fx ved at en given virksomhed i forbindelse med opregninger bliver talt med

både som markedsproducent og offentlig ikke-markedsproducent. Endvidere er i erhvervsregistret indlagt ejerkoder, der muliggør identifikation af alle offentligt ejede selskaber og kvasiselskaber. Foreningsmængden af de enheder, der er kodet som offentlige ikke-markedsproducerende enheder, og dem der er kodet som offentligt ejede markedsproducerende enheder, indgår i statistiksystemet for *den offentlige sektor* dvs. S.13 Offentlig forvaltning og service plus S.11001 Offentligt kontrollerede selskaber. I publikationen Statistiske Efterretninger, Offentlige finanser 1999:20 "Dokumentation af statistikken for den offentlige sektor" er givet en komplet fortegnelse over de enheder, der i 1999 indgik i statistiksystemet for den offentlige sektor.

3.1.2.2.1.2 Delsektorer

Sektoren offentlig forvaltning og service S.13 er i Danmark opdelt i tre delsektorer

- S.1311 Statslig forvaltning og service
- S.1313 Kommunal forvaltning og service
- S.1314 Sociale kasser og fonde

Statslig forvaltning og service omfatter statslige institutioner, statsligt finansierede og kontrollerede selvejende institutioner og folkekirken. Sidstnævnte indtager i medfør af Grundloven en særstatus i forhold til andre trossamfund og understøttes i modsætning til disse direkte af statslige midler. Kommunal forvaltning og service består af primærkommuner, amtskommuner, kommunalt finansierede og kontrollerede selvejende institutioner og kommunale organisationer. De sociale kasser og fonde omfatter ATP, Den Særlige Pensionsopsparring administreret af ATP, a-kasser og Lønmodtagernes Garanti-fond.

3.1.2.2.1.3 Statistiske kilder

For statslig forvaltning og service er den statistiske kilde statsregnskabet. For kommunal forvaltning og service er kilden kommuneregnskaber for samtlige 275 primærkommuner og 14 amtskommuner. For de sociale kasser og fondes vedkommende er kilden deres årsregnskaber. Disse indhentes for samtlige omfattede enheder.

3.1.2.2.1.4 Relationen til erhvervsregistret

Der er som allerede nævnt fuldstændig overensstemmelse mellem de enheder, der indgår i statistiksystemet for offentlige finanser som produktionsenheder i S.13, og de enheder, der i erhvervsregistret er kodet som offentlige ikke-markeds-mæssige enheder. Grupperingen af offentlige enheder efter formål, COFOG, findes alene i statistiksystemet for offentlige finanser. Den er ikke indeholdt i erhvervsregistret.

3.1.2.2.1.5 Fra kontoplanen i offentlige regnskaber til nationalregnskabsmæssig opgørelse

Kontoplanen i statsregnskabet afviger fra kontoplanen i de kommunale regnskaber. Alle primærkommuner og amtskommuner skal obligatorisk følge den kommunale kontoplan. Ved bearbejdningen af statsregnskabet, kommuneregnskaberne og regnskaberne for de sociale kasser og fonde kodes disse regnskaber med nationalregnskabskoder i forbindelse med indlæggelsen i databasen *DIOR* (Databasen for integrerede offentlige regnskaber). Kodningsreglerne er fastlagt ud fra ENS95.

3.1.2.2.1.6 Produktion i offentlige, ikke-markedsmæssige produktionsenheder

I overensstemmelse med ENS95 § 3.53 opgøres produktionsværdien i offentlige ikke-markedsproducerende enheder som summen af:

Forbrug i produktionen (P.2)

Aflønning af ansatte (D.1)

Forbrug af fast realkapital (K.1)

Andre produktionsskatter (D.29) minus andre produktionssubsidier (D.39)

For året 1995 forekommer der ikke andre produktionssubsidier (D.39) til offentlige ikke-markedsproducenter.

Den offentlige konsumudgift fremkommer ved fra produktionsværdien at trække de offentlige salgsindtægter (vedrørende såvel ikke-markedsmæssig produktion - "brugerbetaling" - som vedr. salg af markedsmæssige produkter produceret som biaktivitet) samt produktionen af kapitalgoder til eget brug i offentlig forvaltning og service og at tillægge sociale overførsler i naturalier af markedsmæssige varer og tjenester. Produktionen af kapitalgoder til eget brug omfatter i 1995 kun egenproduceret software. De sociale overførsler i naturalier af markedsmæssige varer og tjenester dækker over offentlig forvaltning og services køb på markedet af sundhedsydelse (sygesikringsydelser) samt hjælpemidler, der stilles til rådighed for husholdningerne. Sidstnævnte produkter indgår ikke som forbrug i produktionen af ikke-markedsmæssige tjenester i offentlig forvaltning og service, men føres direkte til endelig anvendelse i en særlig kategori for offentlig konsumudgift af markedsmæssige produkter.

3.1.2.2.1.7 Fordeling af output på erhverv og produkter

I databasen for offentlige regnskaber *DIOR* er samtlige produktionsenheder registreret med DK-NACE erhverv samt formålskode i henhold til COFOG. Den samlede produktionsværdi i sektoren offentlig forvaltning og service fordeles på nationalregnskabet 130 erhverv ud fra erhvervskoderne i *DIOR*, som er sammenfaldende med erhvervskoderne for de pågældende enheder i *CVR*.

Fordelingen på produkter sker med udgangspunkt i de detaljerede erhvervskoder i *DIOR*. Output i offentlig forvaltning og service i 1995 er i nationalregnskabet produktbalancesystem fordelt ud på 101 produkter. 48 produkter for output fra forskellige aktiviteter anvendt som offentlig konsumudgift, 48 produkter for tilsvarende offentlige

salgsindtægter med andre anvendelser end offentlig konsumudgift samt salgsindtægter vedr. kantiner, to produkter for interne leverancer plus endelig et produkt for egenfremstillet software. Et eksempel på et sådant produkt er Q802000 Gymnasier, erhvervsfaglige skoler. Fordelingen er vist i nedenstående tabel.

Tabel 27 Fordeling af produktionen i S.13 på typer af produkter

	Mill. kr.
Produktion til offentlig konsumudgift	247.168
Salgsindtægter vedr. ikke-markedsmæssige og markedsmæssige produkter	31.507
Egenproduceret software.	468
Produktionsværdi i alt i S.13	279.143

I nationalregnskabet's produktklassifikation har de enkelte produkter syv karakterer, hvoraf den første er et bogstav og de sidste seks tal. Produkter til offentlig konsumudgift har Q som første karakter. Produkter for offentlige salgsindtægter har S som første karakter, og endelig har egenfremstillet software i lighed med andre produkter for kapitalgoder fremstillet for egen regning K som første bogstav.

3.1.2.2.1.8 Forbrug i produktionen

I *DIOR* foreligger alle offentlige regnskaber nationalregnskabskodede. Forbrug i produktionen fordelt på nationalregnskabet's 130-erhvervsgruppering fremkommer ved simpel aggregering.

3.1.2.2.1.9 Fordeling af input på produkter

Inputstrukturen på erhvervsniveau for de enkelte brancher i offentlig forvaltning og service blev oprindelig etableret for året 1984, hvor kontoplanen i såvel statsregnskabet som de kommunale regnskaber var betydelig mere detaljeret end for de følgende år. Den dengang etablerede inputstruktur er senere modificeret ved de årlige afstemninger af tilgang og anvendelse i lyset af udviklingen i forsyningen af de berørte produkter og den ud fra inputmåltotalerne fordelt på erhverv estimerede anvendelse af produkter i forbrug i produktionen af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester.

3.1.2.2.1.10 Andre produktionsskatter minus andre produktionssubsidier

Eftersom produktionsværdien i offentlig ikke-markedsmæssig produktion opgøres fra omkostningssiden, er andre produktionsskatter minus subsidier relevante for opgørelsen af værditilvæksten i basispriser og dermed BNI. Andre produktionsskatter i offentlig forvaltning og service beregnes ud fra de offentlige regnskaber, der indeholder de fornødne detaljer vedr. omkostningsstrukturen.

For året 1995 forekommer der ikke andre produktionssubsidier til offentlige ikke-markedsproducenter.

3.1.2.2.2 Kreditinstitutioner

Sektorafgrænsningen af delsektorerne følger nøje reglerne i ENS95. Delsektorerne S.121 og S.122 er fuldt ud dækket af regnskaber. For delsektoren S.123's vedkommende foretages en opregning for enheder, der ikke er dækket enten af kontrolmyndigheden Finanstilsynets opgørelser eller af Danmarks Statistiks finansielle primærstatistik. Den opregnede del er imidlertid af så forholdsvis ringe betydning, at det er relevant at beskrive sektoren som i det væsentlige fuldt regnskabsdækket. En gennemgang af kilder og beregningsmetoder for de to nationalregnskabserhverv, der modsvarer delsektorerne S.121, S.122 og S.123 gives i afsnit 3.16.

3.1.2.2.3 Forsikringsselskaber og pensionskasser

Denne delsektor er fuldt ud dækket af kontrolmyndigheden Finanstilsynets regnskabsopgørelser.

3.1.2.2.4 Offentligt kontrollerede ikke-finansielle selskaber

3.1.2.2.4.1 Afgrænsning af (del)sektoren

Sektoren er S.11001 "Offentlige ikke-finansielle selskaber" Denne sektor indtager i kombination med de nationalt private og udenlandsk kontrollerede virksomheder, der udøver aktivitet i de samme brancher som de offentlige selskaber, en særstilling. De erhverv, der er domineret af offentlige selskaber, er som hovedregel ikke omfattet af de to tværgående regnskabsstatistikker "Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik" og "Skatteregnskabsstatistikken", men er dækket af en særlig regnskabsstatistik, der produceres i kontoret Finans og Priser i tilknytning til statistikken for offentlig forvaltning og service. Baggrunden herfor er, at der historisk har været særlig interesse for at dække de offentlige selskaber bl.a. fordi de tegner sig for en stor del af investeringerne og kapitalapparatet. Den nævnte statistik betegnes "Statistikken for offentlige virksomheder", men dækker rent faktisk alle produktionsenheder i de erhverv, statistikken omfatter. Det drejer sig om erhverv, der traditionelt har omfattet en vis og i mange tilfælde dominerende andel af offentlige selskaber og kvasiselskaber.

I forbindelse med implementeringen af Strukturforordningen vil den nævnte regnskabsstatistik blive integreret i den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. Dette sker fra og med referenceåret 2000. I det hele taget er opdelingen af selskabssektoren i en nationalt privat, en offentlig og en udenlandsk kontrolleret delsektor mindre stabil end tidligere. Omfattende privatiseringer på telekommunikationsområdet har bevirket, at erhvervet Telekommunikation ikke længere er domineret af offentlige selskaber fra og med 1998, hvor staten solgte sine tilbageværende aktier i Teledanmark.

Udgangspunktet er altså en sektorafgrænsning af S.11001, hvor enhederne i S.11001 er erhvervsgrupperet efter selskabernes hovedaktivitet. De herved fremkomne brancher, hvor offentlige selskaber er dominerende, dækkes herefter i deres helhed uanset ejerskab, og dækningen reduceres ikke i tilfælde af privatiseringer.

I 1995 omfattede den særlige behandling af erhverv domineret af enheder tilhørende S.11001 helt eller delvis følgende erhverv i nationalregnskabet 130-gruppering

401000 Elforsyning
402000 Gasforsyning
403000 Varmeforsyning
410000 Vandforsyning
601000 Jernbaner
602100 Bustrafik mv., rutefart
610000 Skibsfart
620000 Lufttransport
631130 Hjælpevirksomhed i forb. m. transport, rejsebureauvirksomhed
640000 Post og telekommunikation
900010 Kloakvæsen og rensningsanlæg
900020 Renovation og renholdelse
900030 Lossepladser og forbrændingsanstalter
920001 Forlystelser, kultur og sport (markedsmessig)

3.1.2.2.4.2 Statistiske kilder

For de nævnte erhverv er kilden til nationalregnskabsopgørelsen den nævnte "Statistik for offentlige virksomheder" udvidet til at dække samtlige enheder i de pågældende erhverv. En beskrivelse af denne statistik er anført i afsnit 11.1. Statistikken produceres i kontoret Finansier og Priser i sammenhæng med statistikken for offentlig forvaltning og service. Ligesom statistikken for offentlig forvaltning og service er opstillet efter nationalregnskabsprincipper, er den udvidede statistik for offentlige virksomheder bearbejdet efter nationalregnskabsdefinitioner og præsenteres på kontoplanen for ikke-finansielle selskaber i ENS95. Baggrunden herfor er bl.a. ønsket om at kunne producere en nationalregnskabsopgørelse af "den offentlige sektor", der er foreningsmængden af offentlig forvaltning og service (S.13) og de offentlige selskaber (S.11001). Den offentlige sektor er den samlede mængde af produktionsenheder i økonomien, der er under offentlig kontrol.

3.1.2.2.4.3 Opgørelse af produktionskontoen på erhverv

En gennemgang af beregningen af værditilvæksten for de enkelte erhverv er givet i afsnit 3.7 til 3.23. I denne sammenhæng anføres alene de generelle kilder og metoder i "Statistikken for offentlige virksomheder", der som nævnt dækker hele erhverv.

Det benyttede regnskabsmateriale er:

- a) Stats- og kommuneregnskaberne
- b) Spørgeskemaer med regnskabsoplysninger
- c) Officielle årsregnskaber
- d) Regnskabsmateriale fra brancheorganisationer

Populationen af enheder kommer fra erhvervsregistret. Alle offentlige enheder dækkes direkte. Det samme er tilfældet for alle større nationalt private og udenlandsk kontrolrede enheder. Mindre ikke-offentlige enheder dækkes via opregning.

Ad a): For de offentlige kvasiselskaber, der er integreret i stats- og kommuneregnskaberne benyttes disse som kilde.

Ad b): For de offentlige selskaber og kvasiselskaber, der ikke er integreret i stats- og kommuneregnskaberne, indhentes regnskabsoplysninger af Danmarks Statistik på et spørgeskema. Dette er vist i bilag 6. Det samme spørgeskema benyttes for de nationalt private og udenlandsk kontrollerede enheder i de pågældende erhverv.

Ad c): Officielle årsregnskaber benyttes i enkelte tilfælde primært inden for telekommunikation

Ad d): For elsektoren indberetter langt hovedparten af elselskaberne regnskabsoplysninger til brancheorganisationen Danske Elværkers Forening. Dette regnskabsmateriale benyttes som grundlag for statistikken i stedet for det sædvanlige spørgeskema, da elværksforeningens statistik belyser køb og salg af el selskaberne imellem, en oplysning der er helt afgørende for at kunne beregne salgsværdien af elektricitet ud af elsektoren.

Den statistiske enhed i statistikken er den økonomiske enhed, der i praksis defineres som den juridiske enhed, firmaet. Ved bearbejdning flyttes sekundær aktivitet ud af de enheder, hvori den foregår og overføres til de relevante erhverv i nationalregnskabet. Det drejer sig fortrinsvis om bygge- og anlægsvirksomhed og handelsaktivitet.

For en række erhverv er Statistikken for offentlige virksomheder totalt dækkende forstået på den måde, at statistikken grundlag er regnskaber for samtlige enheder i de pågældende erhverv ifølge erhvervsregistret. I en række andre erhverv, hvor der forekommer mange små enheder, opnås dækningen af den samlede aktivitet i erhvervet gennem opregning ud fra erhvervets momsomsætning. I tabel 28 er for de detaljerede DK-NACE erhverv, hvor statistikken anvendes som kilde til nationalregnskabsopgørelsen, anført, om samtlige producenters regnskaber danner grundlag for opgørelsen, eller om der er foretaget en opregning, og i givet fald med hvilken procent.

Tabel 28 Dækningsgrad i RS for erhverv domineret af offentlige selskaber

DK-NACE erhverv	Tekst	Nationalregnskabererhverv	Opregningsprocent
401000	Elforsyning	401000	Nul
402000	Gasforsyning	402000	Nul
403000	Varmeforsyning	403000	Nul
410000	Vandforsyning	410000	34
601000	Jernbaner	601000	Nul
602100	Bustrafik mv., rutefart	602100	11
611020	Færge- og passagerfart	610000	Nul
621000	Ruteflyvning	620000	Nul
622010	Charterflyvning med passagerer	620000	Nul
622020	Charterflyvning med gods	620000	Nul
622030	Taxiflyvning	620000	Nul

632210	Erhvervshavne	631130	31
632220	Lystbådehavne	631130	49
632230	Fyrvæsen og lodserier	631130	30
632300	Lufthavne	631130	Nul
641100	Postvæsen	640000	Nul
641200	Kurértj., udbringning af dagblade	640000	Nul
642000	Telekommunikation	640000	Nul
900010	Kloakvæsen og rensningsanlæg	900010	44
900020	Renovation og renholdelse	900020	42
900030	Lossepladser og forbrændingsanst.	900030	28
922000	Radio- og tv-virksomhed	920001	Nul
927100	Lotterivirksomhed	920001	Nul

For de erhverv, hvor der ikke er tale om en totaltælling, udtages de virksomheder, der har den største momsomsætning, indtil en passende dækning af branchens samlede momsomsætning er opnået i stikprøven. Det vurderes, at denne form for stikprøveudtagning er den mest efficiente, især når det er muligt at opregne stikprøven til hele populationen ved hjælp af momsomsætning i stedet for ved hjælp af fx beskæftigelsen. Stikprøven opregnes til den samlede momsomsætning i branchen (undtagen for branche 602100, som ikke er momsbelagt, og hvor der derfor opregnes til de samlede billetindtægter).

3.1.2.3 Sektorer hovedsagelig beregnet ud fra opregnet regnskabsstatistik

3.1.2.3.1 Afgrænsning

De sektorer/delsektorer for hvilke der ikke foreligger fuldstændig eller næsten fuldstændig dækning af samtlige institutionelle enheder, som udøver produktiv aktivitet er følgende:

- S.11002 Private, nationalt kontrollerede ikke-finansielle selskaber
- S.11003 Udenlandsk kontrollerede ikke-finansielle selskaber
- S.123 Andre finansielle formidlere undtagen forsikringselskaber og pensionskasser (mindre del)
- S.124 Finansielle hjælpeenheder
- S14 Husholdninger
- S15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger.

3.1.2.3.2 Statistiske kilder

For de to finansielle delsektorer S.123 og S.124 er der tale om, at visse enheder i disse sektorer ikke er omfattet af den finansielle regnskabsstatistik som indsamles af kontrolmyndigheden Finanstilsynet eller af Danmarks Statistik. For disse enheder foretages f.s.v. angår S.123 en opregning af de regnskaber, der foreligger for sektoren, til samtlige enheder i sektoren ud fra beskæftigelsen. Virksomheder i S.124 er omfattet af den generelle skatteregnskabsstatistik (SLS-E), som i tilfældet S.124 opregnes ud fra momsom-

sætningen eller beskæftigelsen i de tilfælde, hvor der er tale om ovevejende ikke-momspligtige aktiviteter.

For non-profit institutioner rettet mod husholdninger er Danmark i den internationalt set gunstige situation, at man løbende opgør lønsummen i sådanne institutioner. Denne lønsum benyttes til at opregne regnskabet for landets største fagforening, hvis omkostningsstruktur anses som værende nogenlunde repræsentativ for non-profit institutioner. Under alle omstændigheder er fagforeningerne langt de vigtigste non-profit institutioner i Danmark, som er karakteriseret ved en meget høj organisationsprocent blandt arbejdstagerne.

De tre resterende (del)sektorer nemlig den ikke-finansielle selskabssektor bortset fra den offentligt kontrollerede del samt husholdningssektoren (enkeltmandsejede virksomheder, husholdningerne i egenskab af indehavere af ejerboliger) tegner sig tilsammen for langt den største del af den markedsmæssige produktion i økonomien. Som hovedregel opgøres værditilvæksten inden for dette område ud fra de to tværgående regnskabsstatistikker nemlig a) den nye spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, som for året 1995 dækker industri (fremstillingsvirksomhed), bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel, og b) "skatteregnskabsstatistikken", som dækker næsten alle de resterende erhverv med markedsmæssig produktion uden for landbruget.

3.1.2.3.3 Kontoplan

Spørgeskemaet fra den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er vist i bilag 3 med skemaet for industri som eksempel. Tilsvarende er SLS-E regnskabsblanketten til indberetning af standardiserede skatteregnskaber vist for året 1995 som bilag 4. I tilknytning hertil er i bilag 5 vist det mere detaljerede SLS-E regnskabsskema, der var gældende i årene 1988-1990, og hvis mere detaljerede kontoplan benyttes til at opdele den nuværende mere aggregerede kontoplans poster i en række omkostningskomponenter.

Sammenhængen mellem kontoplanen i spørgeskemaet til industrien og kontoplanen i Mellemsystemet fremgik af tabel 4 i afsnit 1.3.4.3. En tilsvarende sammenhæng er defineret for regnskabsskemaerne for bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel plus SLS-E skemaet.

3.1.2.3.4 Detaljeringsgrad

Spørgeskemaet til den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er udformet således, at regnskabsstatistikken kan leve op til kravene i Strukturforordningen. Efter almindelig standard på området må detaljeringsgraden siges at være meget høj. I "Skatteregnskabsstatistikken" er detaljeringsgraden væsentligt mindre, selv når der tages udgangspunkt i det mere detaljerede skema, som tidligere var gældende, og hvor omkostningsstrukturen fortsat anvendes til de detaljerede opdelinger. I relation til beregningen af værditilvæksten har den mindre detaljeringsgrad i skatteregnskabsstatistikken næppe nogen nævneværdig betydning. Derimod er manglen på information om investeringerne i denne kilde en hæmsko i opgørelsen af investeringerne fra anvendelsessiden. Fra og med referenceåret 2000, hvor den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er udvidet til at dække næs-

ten alle erhverv, vil der foreligge investeringsoplysninger fra købersiden for så godt som hele økonomien.

3.1.2.3.5 Dækningsgrad og opregningsmetode

1. Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

Datagrundlaget er dels besvarelsen af de spørgeskemaer, der er udsendt til en stikprøve af firmaer, dels oplysninger fra Danmarks Statistiks erhvervsstatistiske register og fra Told- og Skattestyrelsen. Statistikken er lovpligtig, og bortfald er ikke noget nævneværdigt problem. Efter rykkerprocedure er svarprocenten helt oppe på 96. Bortfaldet skyldes hovedsagelig dødsfald og konkurs. Firmaer, der nægter at medvirke, retsforfølges i henhold til lovgivningen.

Fra det erhvervsstatistiske register udtrækkes alle de firmaer der har været aktive i det pågældende kalenderår, herunder registrets oplysninger om disse firmaers branche, ejerform og årsværk (antal lønmodtagere omregnet til fuldtidsbeskæftigede).

Firmaerne inddeles i grupper ("strata") på grundlag af deres branche, ejerform og beskæftigelse. Ved stratum-inddelingen er der lagt vægt på at afbalancere to hensyn. På den ene side skal inddelingen gøres så fintmasket, at det skønnes rimeligt at opfatte firmaerne i samme stratum som ensartede i regnskabsmæssig henseende. På den anden side skal der i hvert stratum, når nedenstående stikprøvemetode anvendes, kunne udtrækkes så mange firmaer, at der ud fra disses regnskabsoplysninger kan dannes pålidelige og stabile fordelingsstal som kan anvendes til at beregne regnskabstal for de øvrige firmaer i stratumet. Stratum-inddelingen er indrettet så der bliver udtrukket mindst 5 firmaer i hvert stratum.

Blandt firmaerne udtrækkes som hovedregel alle firmaer med mindst 50 årsværk, 50 pct. af firmaer med 20-49 årsværk, 20 pct. af firmaer med 10-19 årsværk samt 10 pct. af firmaer med 5-9 årsværk. Firmaer med mellem 0 og 4 årsværk indgår ikke i stikprøven p.g.a. hensynet til minimering af de administrative byrder på helt små virksomheder. Der er sikret en rotation i stikprøven, således at indberetningsbyrden over en periode fordeles jævnt mellem firmaerne i hver årsværksgruppe.

For regnskabsåret 1995 (defineret som indeholdende det regnskab der er afsluttet i perioden fra 1. maj 1995 til 30. april 1996) er udtrukket en stikprøve på ca. 3.000 industrifirmaer, ca. 1.200 bygge- og anlægsfirmaer samt ca. 600 detailhandelsfirmaer. Disse firmaer har fået tilsendt et spørgeskema (i bilag 3 er vist skemaet til industrifirmaer). Firmaet kan vælge enten at udfylde og returnere skemaet eller at indsende et specificeret regnskab indeholdende de samme oplysninger. Ca. 45 pct. af firmaerne har valgt den sidste mulighed.

Apoteker indgår dog ikke i stikprøven. Disse firmaer indsender regnskabsoplysninger til Lægemiddelstyrelsen, som sender Danmarks Statistik kopier heraf. Disse regnskabsoplysninger afviger på visse poster fra opdelingen på Danmarks Statistiks spørgeskema, men bliver skønsmæssigt tilpasset dette.

De modtagne regnskabsoplysninger kontrolleres og fejlrettes. Det kontrolleres bl.a., at den indre konsistens, der bør være i et regnskab, er til stede, ligesom firmaets afgivne oplysninger i et vist omfang sammenlignes med tilsvarende oplysninger fra andre firmaer i samme stratum og med evt. tidligere afgivne oplysninger fra samme firma. Hvis det skønnes nødvendigt, kontaktes firmaet for at sikre, at ukorrekte oplysninger bliver rettet.

Danmarks Statistik modtager fra Told- og Skattestyrelsen kopi af de standardiserede regnskabsoplysninger som selskaber og personligt erhvervsdrivende skal indberette til skattemyndighederne, og som registreres i et særligt edb-registersystem (SLS-E). Ud over de rent skattemæssige oplysninger er der for hvert firma indberettet ca. 20 hovedposter fra firmaets driftsøkonomiske resultatopgørelse og balance. En række firmaer er dog fritaget for indberetning til SLS-E, bl.a. firmaer med en årlig omsætning under 0,5 mio. kr., børsnoterede selskaber og interessentskaber. Disse "skatteregnskaber" er hovedkilden til "skatteregnskabsstatistikken", men er altså tillige et vigtigt input til den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik.

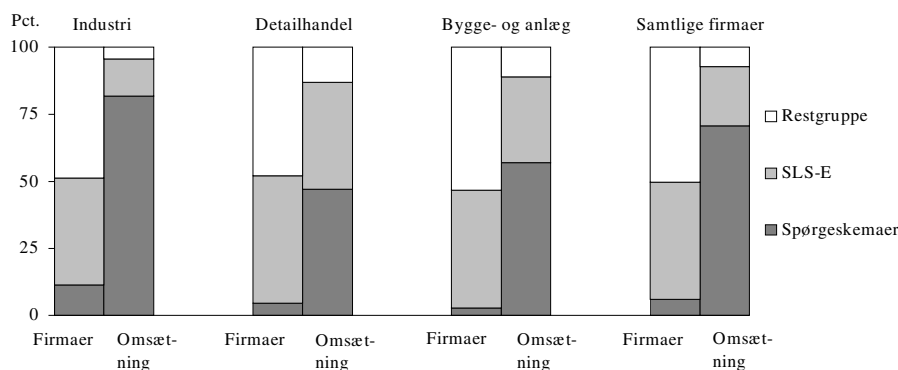
Ud over de firmaer, som indgår i den stikprøve, Danmarks Statistik har udsendt spørgeskema til, er der fra SLS-E systemet modtaget regnskabsoplysninger for 1995 fra ca. 10.500 industrifirmaer, ca. 12.300 bygge- og anlægfirmar samt ca. 14.000 detailhandelsfirmaer.

Målet for bearbejdningen er at danne regnskabstal svarende til spørgeskemaets detaljeringsgrad for hvert enkelt firma, der har hovedaktivitet inden for industri, bygge- og anlægsvirksomhed eller detailhandel og har været aktivt i kalenderåret.

Bearbejdningen sker trinvis:

1. På grundlag af de indberettede oplysninger på spørgeskema-niveau fra de stikprøveudtrukne firmaer dannes for hvert stratum fordelingstal, der skal bruges til at beregne regnskabsposter for de firmaer, hvor der kun haves SLS-E -oplysninger, jf. punkt 2.
2. For de firmaer, for hvilke der alene haves SLS-E oplysninger, fastfryses for det enkelte firma de driftsøkonomiske hovedposter herfra, og de regnskabsposter som herudover er med i spørgeskemaet, beregnes ud fra stratificerede fordelingstal baseret på de firmaer, som har indberettet på spørgeskema.
3. På grundlag af de to ovennævnte grupper beregnes herefter for hvert stratum regnskabstal pr. årsværk for hver regnskabspost på spørgeskemaet. Ved beregningerne korrigeres bl.a. for ejernes arbejdsindsats i de personligt ejede firmaer. Disse regnskabstal benyttes til at beregne regnskabstallene for den restgruppe af firmaer, der skal indgå i statistikken, men hvor alene branche, ejerform og årsværk kendes. Restgruppen består af ca. 12.800 industrifirmaer, ca. 12.400 bygge- og anlægfirmar samt ca. 17.100 detailhandelsfirmaer, som næsten alle er relativt små, fx har knap 3/4 af dem ingen lønnet beskæftigelse.

Målt i omsætning tegner "spørgeskema-firmaerne" sig for 71 pct., "SLS-E firmaerne" sig for 22 pct. og "restgruppe-firmaerne" sig for 7 pct.

Figur 2 Dækningsgraden i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik**Antal firmaer og deres omsætning fordelt på kilder**

Som det fremgår af figur 2 har Danmarks Statistiks nye spørgeskemabaserede regnskabsstatistik en overordentlig høj dækningsgrad i form af faktisk observerede regnskaber. Dette skyldes den kombinerede anvendelse af spørgeskemaer og de skattemæssige SLS-E regnskaber. Industrien (fremstillingsvirksomhed) er karakteriseret ved, at langt hovedparten af aktiviteten foregår i virksomheder med 50 eller flere beskæftigede, der alle får tilsendt et spørgeskema fra Danmarks Statistik. Uden for industrien betyder de små og mellemstore firmaer langt mere, og SLS-E regnskabernes vægt i det samlede regnskabsmateriale bag regnskabsstatistikken er derfor markant større.

Det ses, at for de tre hovederhvervsgrupper, der i 1995 var dækket af den nye regnskabsstatistik til strukturforordningen, under ét, er opregningen begrænset til 7 pct. af omsætningen. Det skal bemærkes, at denne høje dækningsgrad er opnået uden at udsende spørgeskemaer til firmaer med under 5 årsværk og altså med stor hensyntagen til respondentbyrden i små virksomheder.

2. Skatteregnskabsstatistikken

Hovedgrundlaget for statistikken er de standardiserede regnskabsoplysninger, som selskaber og personligt erhvervsdrivende skal indberette til skattemyndighederne, og som registreres i et særligt edb-registersystem: Statens LigningsSystem for Erhvervsdrivende (SLS-E).

Indberetningsenheden er firmaet, dvs. den juridiske enhed, der er karakteriseret ved ejerforholdet, såsom aktieselskab, anpartsselskab, andelsforening, interessentskab eller enkeltmandsfirma.

Indberetningspligten indførtes med virkning fra indkomståret 1986. Siden er der i flere omgange gennemført begrænsninger, dels ved reduktioner i oplysningernes detaljeringsgrad, dels ved en indskrænkning i antallet af indberetningspligtige firmaer

De vigtigste fritagelser for indberetningspligten er følgende:

- firmaer med en nettoomsætning under 500.000 kr. i gældende eller forrige indkomstår
- børsnoterede selskaber
- interessentskaber
- pengeinstitutter
- firmaer, der er påbegyndt eller ophørt i indkomståret.

I datagrundlaget for 1995 indgår SLS-E oplysninger for ca. 90.000 firmaer.

Da ovennævnte datagrundlag for en række brancher (uden for industri, bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel) mangler oplysninger fra visse store (især børsnoterede) firmaer, er der som supplement inddraget regnskabsoplysninger for knap 50 firmaer fra andre kilder, især officielle årsregnskaber indhentet hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. For at bringe disse supplerende firmaers regnskabsoplysninger på samme kontoplan som SLS-E, er det nødvendigt at foretage enkelte skønsmæssige fordelinger.

Dækningsgraden af SLS-E regnskaber og supplerende årsregnskaber for de NR-erhverv, hvor skatteregnskabsstatistikken er (hoved)kilden til opgørelsen af værditilvæksten, er anført i nedenstående tabel, opdelt på dækning v.h.a. SLS-E skatteregnskaber og dækning v.h.a. supplerende årsregnskaber. Dækningsgraden er beregnet i forhold til momsomsætningen for firmaer med hovedaktivitet i de pågældende erhverv multipliceret med 0,98. For markedsmæssig aktivitet i byerhverv tyder erfaringerne på, at den nationalregnskabsmæssigt relevante omsætning i gennemsnit udgør omkring 98 % af den momspligtige omsætning. Det erindres i denne forbindelse, at den momspligtige omsætning omfatter salg af brugte kapitalgoder.

Tabel 29 Dækningsgrad i Skatteregnskabsstatistikken

Erhverv	Tekst	Omsætning Mill. kr.	Dækket af SLS-E Procent	Dækket af årsregnskaber Procent	Samlet dækningsgrad Procent
501009	Handel, biler	60.524	79	0	79
502000	Autorep.	12.774	100	0	100
505000	Servicestat.	10.047	79	0	79
510000	Engroshandel	263.182	61	12	73
551009	Hoteller	4.288	67	0	67
553009	Restauranter	9.321	53	0	53
602209	Taxi,turistbus	3.230	75	0	75
602409	Fragtvognm.	18.590	76	2	78
630000	Godsbehandl.	21.384	61	1	62
703009	Ejendomsadm	2.517	70	0	70
710000	Udlejning mv	4.140	62	0	62
720000	Databeh. mv.	8.693	46	16	62
741100	Advokater	1.921	42	0	42
741200	Revisorer	3.511	45	0	45
742009	Rådg. ing. mv	11.369	49	3	52
744000	Reklame	8.721	73	0	73
747000	Rengøring	3.257	53	26	79
748009	Forretn. i.a.n.	8.520	75	0	75
851209	Læger mv.	6.422	53	0	53
920000	Forlystelser	3.741	73	5	78
930009	Service i.a.n.	2.481	52	13	65
I alt		468.632	64	8	72

Det ses, at for de erhverv, hvor skatteregnskabsstatistikken er kilden bag nationalregnskabsberegningerne, udgør dækningsgraden for faktisk observerede regnskaber i gennemsnit 72 %, således at den opregnede del i gennemsnit tegner sig for 28 %. Denne dækningsgrad må betegnes som særdeles tilfredsstillende, navnlig når man tager i betragtning, at skatteregnskabsstatistikens regnskabsmateriale er repræsentativt for alle ejerformer og størrelsesgrupper, og at der er tale om tjenesteydende erhverv, hvor der forekommer et meget stort antal små virksomheder.

I primærstatistikken foretages en opregning til hele populationen, som imidlertid ikke tilgodeser nationalregnskabs behov hverken m.h.t. omsætningsbegreb eller med hensyn til stratificering i henseende til nationalregnskabs institutionelle sektorer. Af denne grund benytter nationalregnskabskontoret ikke den opregnede statistik, men modtager fra primærstatistikkontoret det komplette regnskabsmateriale på enkeltfirmaniveau (ca. 90.000 regnskaber) og foretager dernæst i egne beregningssystemer den til nationalregnskabsformål relevante stratificering og opregning.

Til brug for opregningen benyttes en særlig udgave af momsstatistikken, kaldet JUR-momsen, hvor momsomsætningen er samlet/opsplittet på juridiske enheder, dvs. firmaer, svarende til enhederne i skatteregnskabsstatistikken. Ifølge momsloven kan firmaer/koncerner vælge at afregne på et enhedsniveau, der er både lavere og højere end firmaniveauet. De to ordninger kaldes henholdsvis "delregistrering" og "fællesafregning". Langt det mest udbredte er, at firmaer vælger at lade registrere en særlig enhed for deres eksportomsætning, idet de herved opnår en likviditetsfordel. I JUR-momsen (i lighed med den ordinære momsstatistik) er sådanne delregistreringer konsolideret ud, og endvidere er de fællesafregnende enheder i JUR-momsen opsplittet i de enkelte firmaer.

Regnskabsmaterialet stratificeres i nationalregnskabs opregning efter detaljeret DK-NACE erhverv, institutionel sektor for firmaet (S.11 eller S.14) samt to størrelsesgrupper målt på JUR-momsomsætningen. Firmaerne grupperes for hvert DK-NACE erhverv i 4 grupper a) store selskaber, b) små selskaber, c) store enkeltmandsejede firmaer, d) små enkeltmandsejede firmaer. Skillelinien mellem store og små defineres erhvervsspecifikt som medianomsætningen for selskaber henholdsvis enkeltmandsejede virksomheder i JUR-momsen. Til hvert enkelt firma i skatteregnskabsmaterialet samt de supplerende regnskaber knyttes den tilsvarende momsomsætning ved matchning med JUR-momsregistret på firmanummerniveau. Interessentskaber klassificeres i denne forbindelse som selskaber i overensstemmelse med nationalregnskabs sektorafrænsning.

Opregningen sker ved for hvert stratum at beregne forholdet:

$$A = \frac{\text{JURmomsomsætning i populationeni stratummet}}{\text{JURmomsomsætning i firmaer i regnskabsmaterialet i stratummet}}$$

Forholdet A benyttes dernæst som opregningsfaktor på de aggregerede firmaregnskaber inden for stratummet, hvorved der sker en opregning til hele populationen. Det bemærkes, at en fordel ved denne opregningsprocedure er, at den regnskabsmæssige "nettoomsætning", der svarer til omsætning i nationalregnskabsmæssig forstand, opregnes med momsomsætningen som opregningsvariabel. Nettoomsætning og momsomsætning er erfaringsmæssigt meget stærkt korrelerede variable.

3.1.2.3.6 Periodisering

1. Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

Statistikken for år t omfatter for så vidt angår de virksomheder, der er dækket af spørgeskemaundersøgelsen firmaer med afsluttet regnskabsår i tidsintervallet $1/5$ år t til $30/4$ år $t+1$. Hvad angår de firmaer, der indgår i statistikken med deres SLS-E regnskabskema, er der tale om, at firmaer med regnskabsafslutning i tidsintervallet $1/4$ år t til $31/3$ år $t+1$ indgår i statistikken for år t.

For den del af materialet, der er dækket af spørgeskemaer, er omsætningsfordelingen på måneder i 1995 som vist i tabel 30. For de dækkede erhvervshovedgrupper nemlig industri, bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel under ét indikerer omsætningsfordelingen i 1995 isoleret set en mindre forskydning i forhold til kalenderåret på minus knap en måned. Dette må imidlertid ses i sammenhæng med, at materialet indeholder en del firmaer, der ikke har været i drift et helt år og som derfor trækker i retning af en for-

skydning af det gennemsnitlige regnskabsår fremad i tid.. Modstykket, nemlig ophørte virksomheder, indgår af gode grunde ikke i stikprøven. Samlet set må regnskabsstatistikens spørgeskemabaserede del anses at give en god tilnærmelse til en opgørelse på kalenderårsbasis.

Tabel 30 Afslutningsmåned for regnskaber i RS-spørgeskemaundersøgelsen

Måned for regnskabsafslutning	Antal firmaer	Omsætning
Januar	10	417.986
Februar	9	3.160.494
Marts	76	5.233.023
April	510	37.048.584
Maj	97	7.304.782
Juni	780	33.170.492
Juli	31	1.979.068
August	45	24.155.667
September	664	91.639.015
Oktober	49	19.420.259
November	15	2.261.957
December	3053	285.917.256

Der foretages ikke nogen periodisering af denne statistik i forbindelse med anvendelsen i nationalregnskabet. Statistikken vurderes i praksis at give en god tilnærmelse til en opgørelse på kalenderårsbasis. Hertil kommer, at to forhold taler imod at forsøge at opstille en helt eksakt kalenderårsperiodisering af regnskabsstatistikken. For det første kendes regnskabsperioden ikke for en stor del af SLS-E skemaerne. For det andet ville en mere eksakt periodisering kræve, at regnskaberne foreligger for såvel år t som år t+1 ved udarbejdelse af statistikken for år t, hvilket ville forsinke opgørelsen af det endelige nationalregnskab.

For den del af materialet, som består af SLS-E skemaer, kendes fordelingen af omsætningen på måneder for regnskabsperiodens afslutning ikke, idet en stor del af firmaerne ikke har udfyldt feltet vedr. regnskabsår på SLS-E skemaet. En mulig forklaring kunne være, at de pågældende firmaer alle har kalenderårsregnskab, men det forekommer på den anden side usandsynligt, at andelen med kalenderårsregnskab skulle være så stor, som denne hypotese ville indebære. For de SLS-E dækkede firmaer er regnskabsperioden for de medtagne regnskaber forskudt én måned sammenlignet med de spørgeskemadækkede firmaer.

Tager man udgangspunkt i den kendte omsætningsfordeling på måneder i de spørgeskemadækkede firmaer inden for industri, bygge- og anlægsvirksomhed og detailhandel som vist i tabel 30, betyder forskellen i regnskabsperioden sammenlignet med spørgeskemaerne isoleret set en ikke ubetydelig forøgelse af forskydningen i forhold til kalenderregnskabsåret i SLS-E delen sammenlignet med spørgeskemadelen. Fra en undersøgelse for regnskabsåret 1987 vides imidlertid, at små og mellemstore firmaer i højere grad har kalenderårsregnskaber end store. Da det især er små og mellemstore firmaer, der i statistikken dækkes af SLS-E regnskaber, må det formodes, at periodiseringen af

SLS-E delen af materialet i praksis er tættere på kalenderårsafgrænsning, end tabel 30 isoleret set indikerer.

Ligesom for spørgeskemadelen af regnskabsmaterialet gælder endvidere, at nystartede firmaer med kalenderårsregnskaber trækker i modsat retning af den (mindre) forskydning i forhold til kalenderåret, som afskæringsdatoen 31/3 for de medtagne regnskaber isoleret set indebærer.

2. Skatteregnskabsstatistik

Ligesom tilfældet er for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, trækker den tidsmæssige afgrænsning af de regnskaber, der er medtaget i statistikken, isoleret set i retning af en forskydning mod foregående kalenderår i opgørelsen af aktiviteten. Dette må imidlertid ses i sammenhæng med virkningen af nyetablerede firmaer i regnskabsmaterialet, som normalt vil medføre en forskydning fremad i tid sammenlignet med kalenderåret.

Det må antages, at mange nystartede virksomheder, der ikke har været i drift hele året, indsender SLS-E regnskabsskema, selv om de ikke er pligtige hertil. Dette skyldes, at SLS-E regnskabet er så snævert knyttet til selvangivelsen for selskaber og ejere af enkeltmandsvirksomheder, at det givetvis i mange tilfælde, specielt når der er revisorfirmaer involveret, udarbejdes rent rutinemæssigt i sammenhæng med selvangivelsen. For nystartede virksomheder med kalenderårsregnskaber, som er det mest almindelige, vil medtagelsen af regnskabet for det første driftsår af i gennemsnit ca. de sidste 6 måneders omsætning i det pågældende kalenderår give anledning til en forskydning i tid af den gennemsnitlige regnskabsperiode i forhold til kalenderåret. Nystartede virksomheder dækker i denne forbindelse ikke blot over ny økonomisk aktivitet, men tillige over omstruktureringer af etablerede firmaer og koncerner. Der foreligger ingen oplysninger om, hvor store beløb der er tale om.

Ud fra ovenstående to modsatrettede forskydninger i SLS-E materialet i forhold til kalenderåret er det valgt ikke at foretage en periodisering af statistikken. Vurderingen er, at de regnskaber der indgår i statistikken samlet set er den bedst mulige opgørelse af regnskaberne på kalenderårsbasis. En mere eksakt periodisering er ikke mulig, da en betydelig del af firmaerne som nævnt ikke udfylder feltet på SLS-E regnskabsblanketten vedr. regnskabsperiode.

Hertil kommer det praktiske hensyn, at en eksakt periodisering kræver, at statistikken foreligger for såvel år t som år $t+1$ ved udarbejdelse af statistikken for år t , hvilket ville forsinke opgørelsen af det endelige nationalregnskab.

3.1.2.3.7 Nationalregnskabsmæssig bearbejdning af de opregnede generelle regnskabsstatistikker, konsistenschecks og overgang fra firmabrancher til NR-erhverv

3.1.2.3.7.1 Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik modtaget fra primærstatistikken

For årene 1995 til 1997 omfatter statistikken alle DK-NACE erhverv fra 140000 til 370000, bygge- og anlægs- erhvervene fra 451100 til 455000 samt detailhandels- og reparationserhvervene fra 521110 til 527490. Inden for disse områder er regnskabsstatistikken fuld dækkende, hvad der indebærer, at alle virksomheder der har været aktive i kalenderåret bør være medtaget.

Den fuldstændige dækning af de ovennævnte DK-NACE erhverv indebærer også, at de tidligere "håndværksbrancher" inden for fremstillingsvirksomhed nu er dækket af regnskabsstatistikken. Allerede ved overgangen til DK-NACE erhverv i Regnskabsstatistik for industrien 1993, var dækningen udvidet til at omfatte forlagsvirksomhed, bortset fra udgivelse af lydoptagelser 221110-221340 samt 221500. Den nye, spørgeskemabaserede regnskabsstatistik fra 1995 dækker herudover 158120 Bagerforretninger, 221400 Udgivelse af lydoptagelser, 285100 Overfladebehandling af metal, 285200 Maskinforarbejdning på kontraktbasis, 291120 Reparation af skibsmotorer, reparation af maskiner til land- og skovbrug, 316220 Elektromekaniske værksteder, 361120 Møbelpolstrer virksomhed og 361490 Møbellakering mv. Endvidere dækkes nu genbrugsbrancherne 371000 og 372000.

Populationen i den nye regnskabsstatistik dannes ud fra et erhvervsregisterudtræk fra november 1995, suppleret med enheder, der ikke fandtes på udtrækstidspunktet, men har været aktive i løbet af året 1995.

Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik modtages fra kontoret Erhvervsstruktur i tre dele:

- En firmafil, der omfatter regnskabsoplysninger for firmaer med firmabranche inden for de dækkede erhverv
- En arbejdsstedsfil, der består af regnskabsoplysninger for arbejdssteder (produktionsenheder) med FE-erhvervs-koder (koder for kind-of-activity units) inden for de dækkede erhverv.
- En fil med summariske oplysninger om arbejdssteder med FE-erhverv, der ikke er dækket af regnskabsstatistikken, men som tilhører firmaer, med firmabranche inden for regnskabsstatistikens område, i det følgende omtalt som "restfilen". Den indeholder alene oplysning om Jurnr/ Arbejdsstedskode, FE-erhverv, firmabranche og årsværk for de pågældende arbejdssteder.

De tre dele fremgår af figur 3.

Figur 3 Oversigt over dækningen af arbejdssteder i filer fra primærstatistikken

Arbejdsst. Firma	Arbejdssteder inden for regnskabsstatistikens område	Arbejdssteder uden for regnskabsstatistikens område
Firmaer inden for regnskabsstatistikens område	1. Indgår i firmafilen Indgår i arbejdsstedsfilen	2. Indgår i firmafilen Indgår i "rest"-filen
Firmaer uden for regnskabsstatistikens område	3. Indgår i arbejdsstedsfilen (FBRUDE-enheder)	4.

Logisk set er det firmaerne og arbejdsstederne i områderne **1.** og **2.**, der tilsammen udgør den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik leverance til Mellemsystemet på både firmaer og arbejdssteder. Område **3.** indeholder arbejdssteder, som hører til firmaer uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område, typisk tilhørende Skatteregnskabssystemet. I lighed med hvad der var tilfældet før 1995, vælges for disse arbejdssteder at benytte de oplysninger, der kan opstilles i regnskabsstatistiksystemet. For at undgå inkonsistens ved opdelingen af de tilsvarende firmaer i Skatteregnskabssystemet, fjernes de her beregnede regnskabsoplysninger fra Skatteregnskabssystemets firmaoplysninger, inden resten af disse opdeles på FE-brancher uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område. De berørte enheder betegnes teknisk FBRUDE, hvilket forklares senere. Område **4.** bør principielt være tomt. Hvis noget optræder her, er det et resultat af, at brancheplaceringen rettes for nogle af regnskabsstatistikens arbejdssteder.

Firma-filen indeholder flest oplysninger, idet de eneste oplysninger, der er udeladt her, er amts- og kommunekoder. Arbejdsstedsfilen savner naturligt nok statusposter og poster for formueindkomsttransaktioner, men mangler også oplysninger om løn mv. og indirekte produktionsomkostninger. Nedenstående oversigt viser, hvilke poster der optræder i hver af filerne, når de modtages fra primærstatistikkontoret Erhvervsstruktur. I højre side af oversigten er vist den tilhørende MLS-kode i de tilfælde, hvor posterne har en direkte oversættelse til denne kodning.

Tabel 31 Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik på firmaniveau og arbejdsstedsniveau - fortsættes

Label	Variable	# i Firma- record	# i Arbst- record	MLS-kode	MLS-Tekst
Jurnr. "rest")	(også i JURNR	1	1		
Arbejdsstedskode	(også i "rest") AKODE		2		
DB93 branche	(også i "rest") BRANCHE	2	3		
9 branchekode	BRA009	3	4		
27 branchekode	BRA027	4	5		
53 branchekode	BRA053	5	6		
111 branchekode	BRA111	6	7		
Firmaets hovedbranche	(også i "rest") F_DB93		8		
Ejerkode	EJKOD	7	9		
Kombinationskode	KOMB	8	10		
Amtskode	AMTKOD		11		
Kommunekode	KOMKOD		12		
Regnskabsperiode	PERIOD	9			
Journaliseringskode	JKOD	10			
Årsværk	(også i "rest") VAERK		13		
Årsværk	AARSV	11			
Antal besk.	BESK	12			
Omsætning	OMS	13	14		
Arbejde udført for egen regning	AUER	14	15	1012	Fremstilling af driftsmidler til eget brug
Andre driftsindtægter	ADR	15	16	1019	Andre, sekundære driftsindtægter
Forskel på lagre	DLG	16	17		
Køb af varer, hjælpemat. og emballage	KRH	17	18		
Køb af energi (ekskl. autodrift)	KENE	18	19	2013	Køb (forbrug) af kraft og brændsel
Køb af lønarbejde	KLOE	19	20	2014	Køb af lønarbejde og underentrepriser
Udgifter til husleje	UDHL	20		7020	Udg. til husleje, ekskl. varme
Udgifter til anskaffelse af småinv. m.m.	UASI	21		7025	Udg. til småanskaffelser
Ordinære tab på debitorer	OTDE	22		7026	Ordinære tab på debitorer
Øvrige eksterne udgifter (inkl. Auto-drift)	OEEU	23		7042	Andre eksterne udgifter
Lønninger og gager	LGAG	24		4015	Lønninger og arbejdsgiverbidrag
Pensionsudgifter	PUDG	25		4016	Pensionsudgifter
andre udgifter til social sikring	AUDG	26		4017	Øvrige personaleudgifter
Afskr. & nedskr. af mat. og immat. anl.	ANMI	27		5100	Af- og nedskrivn. af ikke-fin. anlægsaktiver
Nedskrivning af omsætningsaktiver	NOAK	28		5200	Nedskrivning af ikke-finansielle omsætningsaktiver
Sekundære udgifter	SEUD	29		7060	Andre driftsudgifter
Resultat før finans. Og eks.ord. poster	RFEP	30			
Indtægter af kapitalinteresser	INKI	31		4030	Indtægter af kapitalinteresser
Udbytte i øvrigt af finans. anlægsaktiv.	UDFA	32		4032	Øvrige rente- og udbytteindtægter
Renteindtæg. o.l. af finans. anlægsakt.	RIFA	33		4032	Øvrige rente- og udbytteindtægter
Renteindtægter o.l. af omsætningsaktiver	RIOM	34		4031	Renteindtægter mv. af omsætningsaktiver
Nedskr. af finansielle anlægs- og omsætningsaktiver	NFAO	35		5300	Nedskrivning af finansielle aktiver
Renteudgifter o.l.	RUDG	36		4040	Renteudgifter
Ekstraordinære indtægter	EOI	37		1060	Ekstraordinære indtægter
Ekstraordinære udgifter	EOU	38		7061	Ekstraordinære udgifter
Årets resultat før skat	ARFS	39			
Selskabsskat af årets resultat	SSAR	40		4041	Selskabsskat
Årets resultat	AARE	41		4043	Skattemæssigt resultat
Konsolidering, dvs. overf. t/f egenkap.	KEGN	42			
Udbytte	UDBY	43		4044	Udloddet udbytte
Immaterielle anlægsaktiver i alt	IAAT	44		8110	Immaterielle anlægsaktiver
Grunde og bygninger	GRBY	45		8120	Grunde og bygninger
Tekniske anlæg og maskiner	ATAM	46		8121	Tekniske anlæg og maskiner

Label	Variable	# i Firma- record	# i Arbst- record	MLS-kode	MLS-Tekst
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	AAAI	47		8122	Andre anlæg, driftsmidler og inventar
Forudbet. og mat. anlægsaktiver m.m.	FMAA	48		8129	Øvrige materielle anlægsaktiver (fx.forudbetalinger)
Materielle anlægsaktiver i alt	MAAT	49			
Tilgodehavender	TILG	50		8130	Finansielle anlægsaktiver
Behold. af aktier og ejerandelsbeviser	ABAE	51		8130	Finansielle anlægsaktiver
Behold. af oblig. og andre værdipapier	ABOA	52		8130	Finansielle anlægsaktiver
Finansielle anlægsaktiver i alt	FAAT	53		8130	Finansielle anlægsaktiver
Anlægsaktiver i alt	AAT	54			
Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage. (primo)	PRHB	55	21	5060	Råvarelager primo
Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage. (ultimo)	URHB	56	22	6060	Råvarelager ultimo
Varer under fremstilling (primo)	PVUF	57	23	5065	Færdigvarelagre primo
Varer under fremstilling (ultimo)	UVUF	58	24	6065	Færdigvarelagre ultimo
Fremstil. Færdigvarer og handelsvarer (primo)	PFFH	59	25	5061 / 5062 / 5065	Færdigvarelagre primo
Fremstil. Færdigvarer og handelsvarer (ultimo)	UFFH	60	26	6061 / 6062 / 6065	Færdigvarelagre ultimo
Igangværende arbejde f. fremmed regning (primo)	PIAF	61	27	5065	Færdigvarelagre primo
Igangværende arbejde f. fremmed regning (ultimo)	UIAF	62	28	6065	Færdigvarelagre ultimo
Forudbetaling på købte varer (primo)	PFKV	63	29		
Forudbetaling på købte varer (ultimo)	UFKV	64	30	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Varebeholdninger i alt (primo)	POAT	65	31	8141	Lagerbeholdninger primo
Varebeholdninger i alt (ultimo)	UOAT	66	32	8142	Lagerbeholdninger ultimo
Tilgodeh. fra salg af varer og tj.ydelser	TSVT	67		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Andre tilgodehavender	ANTI	68		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Tilgodehavender i alt	TGT	69		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Behold. af aktier og ejerandelsbeviser	OBAE	70		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Behold. af oblig. og andre værdipapirer	OBAV	71		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Likvide beholdning	LIBE	72		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Værdipapirer og kapitalandele i alt	VKT	73		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Omsætningsaktiver i alt	OMAT	74		8149	Øvrige omsætningsaktiver
Aktiver i alt	AT	75			
Egenkapital ultimo	EGUL	76		8210	Egenkapital
Hensættelser	HENS	77		8220	Hensættelser
Langfristet gæld til leverandører	LGL	78		8230	Langfristet gæld
Anden langfristet gæld	ALG	79		8230	Langfristet gæld
Kortfristet gæld til leverandører	KGL	80		8240	Kortfristet gæld
Anden kortfristet gæld	AKG	81		8240	Kortfristet gæld
Passiver i alt	PAST	82			
Immaterielle anlægsaktiver (tilgang)	TIAA	83		6102 / 6110	Indkøbt software/Køb af immaterielle aktiver, øvr. og uspecificerede
Køb af eksist. byg. (inkl. grundværdi)	KEB	84	33	6121	Køb af eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)
Opførelsesudg. for nybyggeri (excl. grunde)	OPNY	85	34	6123	Opførelse af nye bygninger (ekskl. grundværdi)
Køb af ubebyggede grunde	KUBG	86	35	6122	Køb af ubebyggede grunde
Ombyg. og forbed. af byg. og byg.instal.	OFBB	87	36	6124	Ombygning og forbedringer af bygninger
Veje, havne, pladser o.l.	VHPK	88	37	6125	Nyanlæg og ombygning af veje, havne mv.
Fast ejendom i alt (tilgang)	FET	89	38		
Tekniske anlæg og maskiner (driftsmidler)	DTAM	90	39	6134	Køb af driftsmidler, øvrige og uspec.
Andre anlæg, driftsmat. og inventar (tilgang)	TAAD	91	40	6134	Køb af driftsmidler, øvrige og uspec.
Driftsmidler i alt (tilgang)	TDRT	92	41		
Tilgang i alt	ATIT	93	42		

Label	Variable	# i Firma- record	# i Arbst- record	MLS-kode	MLS-Tekst
Immaterielle anlægsaktiver (afgang)	AIAA	94		6202 / 6210	Afhændelse af software/ immat. aktiver, øvr. og uspec.
Salg af bygninger (inkl. grundværdi)	SABY	95	43	6221	Salg af eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)
Salg af ubebyggede grunde	SUBG	96	44	6222	Salg af ubebyggede grunde
Salg af veje, havne, pladser o.l.	SVHP	97	45	6223	Salg af veje, havne, pladser mv. (inkl. grundværdi)
Fast ejendom i alt (afgang)	FEGT	98	46		
Salg af tekniske anlæg og maskiner	STAM	99	47	6234	Salg af driftsmidler, øvrige og uspec.
Salg af andre anlæg, driftsmid. og inv.	SADI	100	48	6234	Salg af driftsmidler, øvrige og uspec.
Driftsmidler i alt (afgang)	ADRT	101	49		
Afgang i alt	AFAT	102	50		
Omsætning (handelsvarer)	HOMS	103	51	1016	Omsætning af handelsvarer
Køb (handelsvarer)	HKOB	104	52		Handelsvarer, køb
Lager primo (handelsvarer)	HLPR	105	53	5066	Handelslagre i fremstilling primo
Lager ultimo (handelsvarer)	HLUL	106	54	6066	Handelslagre i fremstilling ultimo
Anslået omsætning af handelsvarer	AOH	107			
Anslået avance i % af handelsvareoms.	AAH	108			
Regnskabet's saml. udg. til fin. leasing	RSUF	109		7057	Korr. for bruttoleasingafgifter (er negativ i mellemsystemet)
Fast ejendom (finansiel leasing)	FLFE	110			
Tekniske anlæg og maskiner (fin. leasing)	FTAM	111			
Andre anlæg, driftsmidler og inventar (fin. Leasing)	FADI	112			
	UDV111	113			

I den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik spørges om køb (modsat forbrug) af rå- og hjælpematerialer, færdigvarer og emballage, hvorfor hidtidige Mellemsystemposter for forbrug af disse varer ikke umiddelbart fremgår af regnskabsstatistikfilerne, men kan dannes ved korrektion med lagerændringerne (der herefter kan være de nationalregnskabsmæssige lagerændringer).

Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik udskiller udgifter til husleje, småanskaffelser og ordinære tab på debitorer i særlige poster, jf. tabel 32.

Tabel 32 Særlig omkostningsspecifikation i spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

Tekst	Gl. RSI 1983-94	Ny RG-stat	Omkostningsundersøgelsen.
Udgifter til husleje	del af P06	UDHL	OMKp31, del af p32,p33,p34,p35
Udgift til ansk. af småinventar m.m.	del af P06	UASI	OMKp49
Ordinære tab på debitorer	del af P06	OTDE	OMKp47

Gl. RSI betegner den tidligere Regnskabsstatistik for industri, der fra og med 1995 er afløst af den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. Ved bearbejdningen af regnskabsstatistikken er det valgt at bevare alle oplysninger om de enkelte firmaer og arbejdssteder indtil det trin, hvor den bearbejdede statistik bringes på en form, så den kan indgå i Mellemsystemet. Endvidere bevares format og kodning fra regnskabsstatistikken indtil dette trin for at hindre tab af information, der eventuelt senere kunne udnyttes til andre formål. Det indebærer f.eks., at den geografiske kodning i den bearbejdede regnskabsstatistik har kunnet benyttes ved udarbejdelsen af regionale regnskaber.

3.1.2.3.7.2 Bearbejdning af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik

3.1.2.3.7.2.1 Indsættelse af rettelse i arbejdssteds- og firmafilen

Det første trin i bearbejdningen er, logisk set, at indsætte rettelse til de records for firmaer og arbejdssteder, der er modtaget fra primærstatistikkontoret. I 1995 var det således nødvendigt indledningsvis at omkode brancheplaceringen for virksomheder, der skal placeres som støberier og pesticidfremstilling, da disse brancher i praksis havde været nedlagt i primærstatistikkerne siden 1993 på grundlag af nogle tvivlsomme kriterier. Alle størrelser i records fra firma-, arbejdssteds- eller restfil kan rettes i dette trin, og i praksis er det meste af systemet til bearbejdning af regnskabsstatistikken kørt igennem flere gange, efterhånden som stadig flere problemer blev identificeret og rettet.

3.1.2.3.7.2.2 Samling af firma- og arbejdsstedsoplysninger

For både firmaer og arbejdssteder beregnes nogle få poster, der ikke oprindeligt fandtes i filerne: omsætning af egne produkter, køb af råvarer (ekskl. handelsvarer), færdigvarelagre primo og ultimo samt tilnærmet produktionsværdi og anskaffelse af bygninger (de sidste til brug ved fordeling af en række størrelser fra firmaoplysningerne på arbejdssteder). Endvidere flyttes firmafilens oplysning om firmabranche til variabelen F_DB93, således at denne variabel overalt betegner firmabranchen. Disse poster bevares i filerne gennem det videre forløb.

Tabel 33 Beregnede poster til supplerung af regnskabsstatistikfilerne

Label	Variable	# i Firma- record	# i Arbst- record	MLS- kode	MLS-Tekst
Omsætning af egne produkter	EOMS	Ny	Ny	1018	Øvrig og uspec. nettoomsætning
Køb af råvarer, hjælpemat. og embal.	RKOB	Ny	Ny	2015	Øvrig og uspec.køb (forbrug) af råstof.
Fremstil. Færdigvarer (primo)	PFFV	Ny	Ny	5065	Færdigvarelagre primo
Fremstil. Færdigvarer (ultimo)	UFFV	Ny	Ny	6065	Færdigvarelagre ultimo
Tilnærmet produktionsværdi	PROD	Ny	Ny		
Anskaffelse af bygninger i alt.	ABYGN	Ny	Ny		

Arbejdsstedsfilen deles i den del, der har firma i firmafilen (dvs. hvor det firma, som arbejdsstedet tilhører, har firmabranche inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område) og den del der har FirmaBranche UDEn for firmafilen (FBRUDE-delen). For eksempel vil en industriel produktionsenhed (arbejdssted), der tilhører et firma med hovedaktivitet i engroshandel, optræde i FBRUDE-delen. Dette er en konsekvens af, at engroshandel ikke er dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. For engroshandel er den statistiske kilde Skatteregnskabsstatistikken, og nationalregnskabsberegninger for denne erhvervsgruppe foretages i et andet beregningssystem nemlig Skatteregnskabsstatistiksystemet.

Firmafilen samkøres med arbejdsstedsfilen, som har firmabranche dækket af regnskabsstatistikken. Firmafilens rest, som bør bestå af arbejdssteder, der ligger uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område, beregnes residualt som firmaoplysninger minus sum af arbejdsstedsoplysninger for samme firma. Records med suspekterede residualer udskrives. Før samkørslen må en række arbejdssteder (hovedsagelig selvstændige brugsforeninger) samles på et samle-JURNR, der er benyttet i Firma-filen for

disse enheder. Fra primærstatistikkontoret Erhvervsstruktur modtages årligt en fil med sådanne arbejdssteder. Det oprindelige JURNR bevares dog også i recorden.

Firmafilens rester, som ikke er fundet i arbejdsstedsfilen, samkøres med "rest"-filen fra primærstatistikkontoret. Firma-rester, der ikke findes her, udskrives, så der kan tages stilling til, om de giver anledning til rettelser i firmaoplysningerne. Når der først er taget hensyn til alle tilfælde, hvor arbejdssteder modsvares af et samle-JURNR i firmafilen, er resten hovedsagelig tilfældige differencer med omsætning = 0. Omvendt søges der efter rest-arbejdssteder, der ikke modsvares af en firma-rest. Her er dog oftest tale om enheder med ingen eller et ubetydeligt antal årsværk. Der udskrives endvidere advarsler, hvis firmafilens rest har et antal årsværk, som afviger fra samme firmas årsværk iflg. "rest"-filen, hvis firmaets rest-omsætning er negativ eller i øvrigt har en suspekt størrelse.

For 1995 var der en del tilfælde, hvor firmaomsætningen var mindre iflg. firmastatistikken end iflg. arbejdsstedsstatistikken¹. I disse tilfælde var det normalt arbejdsstedernes tal, der var mest troværdige. Der er også afsløret tilfælde af modstridende økonomiske oplysninger og tilfælde, hvor arbejdssteder, der har skiftet ejer i perioden, er kommet med flere gange i materialet under forskellige JURnumre.

Når man i arbejdet med opstilling af det endelige nationalregnskab er interesseret i at etablere de rigtige relationer mellem firmaerne og deres tilhørende arbejdssteder, er det dels fordi, en række af firmastatistikens poster skal deles ud på arbejdssteder, dels fordi - som det tydeligt viste sig under arbejdet med filerne - der bliver afsløret en hel del fejl under processen, ofte vedrørende nogle af landets større koncerner.

Når inddata er rettet for større åbenlyse fejl, kan "rest"-filens arbejdssteder tildeles økonomiske størrelser. Hvor et firma indeholder flere "rest"-arbejdssteder, opdeles de residualt beregnede størrelser på enheder med udgangspunkt i "rest"-filens årsværk. Disse arbejdssteder er regnskabsstatistikens bidrag til Mellemsystemets erhverv uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område (når bortses fra eventuelle senere rettelser af arbejdssteders brancheplassering).

3.1.2.3.7.2.3 Omkodning af arbejdsstedserhverv der er i modstrid med firma-brancher

Ved samkørsel af firmafil og arbejdsstedsfil for 1995 blev fundet en hel del firmaer, der ikke havde arbejdssteder i firmabranchen. Dette noget suspekke forhold blev forklaret med, at de to filer ikke var baseret på samme version af erhvervsregisterudtrækket. Selv om det ville være mindre kompliceret at benytte arbejdsstedsfilens branchekodning, blev det klart, at firmafilens branchekodning måtte antages at være den mest korrekte og i

¹ Forklaringen skulle hovedsagelig søges i det forhold, at firmastatistikken var offentliggjort før arbejdsstedsstatistikken var færdigbearbejdet. I en række tilfælde var den endelige opdeling af firmaet fastlagt efterfølgende, så en større eller mindre del af firmaets interne strømme kom til at indgå i arbejdsstedsfilens samlede omsætning og køb for firmaet. Primærstatistikkontoret forsynede nationalregnskabskontoret med en liste over firmaer med kendte problemer af denne art. Det er i mellemtiden besluttet, at fremover vil den helt endelige firmastatistik blive opstillet efter arbejdsstedsstatistikken.

bedst overensstemmelse med Varestatistik for industri². Der foretages derfor følgende kontrol- og rettelsesprocedure.

Der gennemføres en kontrol af, om der er overensstemmelse mellem branchekodningen i firmafilen og filen med arbejdssteder, som har firmabranche inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikks område. Ud fra arbejdsstedsfilen dannes tal for faglige enheder (kind-of-activity units), og for hvert firma (JURNR) sammenstilles oplysninger om produktionsværdiens sammensætning på DK-NACE erhverv (her benyttes den tidligere opstillede variabel for tilnærmet produktionsværdi). Arbejdsstedsoplysningerne samles med firmafilens oplysninger. I tilfælde hvor et firma består af en enkelt faglig enhed, overføres firmabranchen som arbejdsstedsbranche for alle firmaets arbejdssteder. Dette er den mest almindelige situation. I andre tilfælde med modstridende branchekodninger rettes arbejdsstedbranchen for arbejdsstederne i den største (eller næststørste) faglige enhed, når dette vil medføre overensstemmelse mellem filernes branchekodning. I mere komplicerede tilfælde er det ikke skønnet forsvarligt at rette brancheplaceringen automatisk. Der udskrives kontrollister, som viser firmaet med opdeling på arbejdssteder før og efter omkodning. I det omfang den automatiske omkodning er skønnet usandsynlig, er inddata i stedet rettet manuelt.

Problemet med modstridende brancheplacering i firma- og arbejdsstedsfil var - som andre indkøringsproblemer - klart større i 1995 end i de følgende år. Ovenstående er et eksempel på, at nationalregnskabskontoret ved egne kontrolprocedurer går ind og forbedrer datakvaliteten i det primærstatistiske materiale.

3.1.2.3.7.2.4 Fordeling af firmaposter på arbejdssteder

Visse af de poster, der alene er oplyst i firmafilen, betragtes i nationalregnskabet som arbejdsstedsrelaterede poster. Disse poster fordeles på firmaets arbejdssteder. Inden fordelingen sikres, at en række poster, der er oplyst i både firma- og arbejdsstedsfil, og skal benyttes i det videre beregningsforløb, stemmer overens. På dette trin af beregningen antages, at inddata er rettet, så firmaposter kan beregnes som summen af posterne for de tilhørende arbejdssteder.

Følgende poster føjes til arbejdsstedsfilen:

² Firmastatistikken blev opbygget ud fra en registerversion, som havde været gennem en ret omfattende revision af enhedernes brancheplacering. Her havde mange enheder i fremstillingsvirksomhed skiftet branche efter en vurdering af produktsammensætningen i Varestatistikken. Da man nåede frem til at udarbejde arbejdsstedsstatistikken, var denne registerversion gået tabt, og der var ikke tid til at rekonstruere den. Det blev derfor nødvendigt at gå tilbage til en version, som er et simpelt udtræk fra erhvervsregistret .

Tabel 34 Regnskabsposter der fordeles ud på arbejdssteder tilhørende et firma

Label	Variable	# i Firma- record	Opdeles/opregnes i Arbejdssteds-record helst proportionalt med:
Regnskabsperiode	PERIOD	9	overføres
Journaliseringskode	JKOD	10	overføres
Antal besk.	BESK	12	VAERK
Udgifter til husleje	UDHL	20	OMS-HKOB
Udgifter til anskaffelse af småinvesteringer m.m.	UASI	21	OMS-HKOB
Ordinære tab på debitorer	OTDE	22	OMS
Øvrige eksterne udgifter (inkl. autodrift)	OEEU	23	OMS-HKOB
Lønninger og gager	LGAG	24	VAERK
Pensionsudgifter	PUDG	25	VAERK
Andre udgifter til social sikring	AUDG	26	VAERK
Tilgang af immaterielle aktiver	TIAA	83	TDRT
Afgang af immaterielle aktiver	AIAA	94	ADRT
Regnskabs saml. udg. til fin. Leasing	RSUF	109	OMS-HKOB
Fast ejendom (finansiel leasing)	FLFE	110	KEB+OPNY
Tekniske anlæg og maskiner (fin. Leasing)	FTAM	111	DTAM
Andre anlæg, driftsmidler og inventar (fin. Leasing)	FADI	112	TAAD

Beregningen foregår i to trin. Først gennemføres beregningen for de arbejdssteder, der tilhører firmaer inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikks område. Her består opgaven i at fordele posterne vedrørende det enkelte firma ud på firmaets arbejdssteder. Fordelingen foregår om muligt proportionalt med de ovenfor nævnte størrelser. Skulle nogle af disse størrelser blive nul og dermed være uegnede til fordelingen, vil programmet benytte default-løsninger f.eks. fordeling ved hjælp af omsætning eller årsværk. Det kontrolleres endvidere, at der ikke opstår umulige størrelser, f.eks. negative forbrug af rå- eller handelsvarer.

Herefter tilføjes de manglende poster til de arbejdssteder, der hører til firmaer uden for regnskabsstatistikens område (FBRUDE-enhederne). Her tages om muligt udgangspunkt i forholdene i de kompletterede arbejdsstedsrecords, der tilhører samme DK-NACE erhverv. Arbejdsstederne tildeles en andel af den post, der benyttes som sammenligningsgrundlag, svarende til gennemsnittet fra de tidligere udfyldte records for ikke-FBRUDE arbejdssteder. Også her benyttes default-løsninger, hvis det foretrukne sammenligningsgrundlag mangler. Hvis beregningen ud fra DK-NACE erhvervet er umulig, fordi branchen alene indeholder FBRUDE-arbejdssteder, gennemføres beregningen i stedet ved sammenligning med arbejdsstedets NR130-branche.

3.1.2.3.7.2.5 Integreret handelsaktivitet

I de foregående trin er opstillet kompletterede records for alle regnskabsstatistikens arbejdssteder. Denne udgave af arbejdsstedsstatistikken kan ikke umiddelbart overføres til Mellemsystemet, da integreret handelsaktivitet stadig er spredt ud på DK-NACE erhvervene uden for handel.

For hvert arbejdssted uden for handelserhvervene gennemføres nu en opdeling i handel og øvrig aktivitet. Det sker med udgangspunkt i posterne for handelsomsætning og -køb

samt posterne for handelsvarelagre primo og ultimo. Disse poster overføres helt til handelsdelen. Endvidere overføres en andel af forbrug i produktionen, og der sker samtidig en overførsel af andele på BESK-, OTDE-, LGAG-, AUDG-, PFKV- og UFKV- samt PRHB- og URHB- variableerne. Her er det alene de to sidste, råvarelager primo og ultimo, der har nogen betydning for de størrelser, der benyttes i det videre forløb.

Filen med integreret handel fordelt på DK-NACE erhverv bevares. Til brug for Skatte-regnskabsystemet og Mellemsystemet dannes en fil, hvor integreret handel som hovedregel omkodes til branche 510008. Integreret handel i branche 158120: Bagerforretninger, placeres dog i branche 522410: Brøddudsalg.

Der opstilles en ny arbejdsstedsfil, som består af arbejdssteder rensat for integreret handel + udskilt integreret handel med opdeling på arbejdssteder.

3.1.2.3.7.2.6 Omkodning til Mellemsystemformat

Mellemsystemet indeholder oplysninger, hvoraf nogle vedrører firmabrancher (institutionelle enheder grupperet på erhverv efter hovedaktivitet), mens resten refererer til FE-erhverv³. Hver enkelt MLS-kode refererer til enten firmabranche- eller FE-erhverv - oplysninger. Det er ved overførslen til filer i mellemsystemformat, at individoplysningerne fjernes fra materialet, der her aggregeres til oplysninger for DK-NACE-erhverv/ENS95-sektor. Materialet foreligger allerede opdelt på DK-NACE-erhverv. Sektorkoder dannes ud fra ejerkoden, EJKOD, med nøglen:

³ Til brug for opstillingen af institutionelle sektorregnskaber dannes nu en alternativ fil med regnskabsstatistikens bidrag til Mellemsystemet. Her er tilføjet nogle ekstra MLS-koder for formueindkomsttransaktioner, og poster vedrørende faglige enheder optræder med både firma- og FE-branche.

Tabel 35 Sammenhæng mellem ejerkoder og ENS95 institutionelle sektorer

EJKOD Sektor			EJKOD Sektor		
010	S14	Enkeltmandsvirksomheder	060	S11	Andelsselskaber (kan også være S12)
013	S14	Enkeltmandsvirksomheder i likvidation	063	S11	Andelsselskaber i likvidation
014	S14	Enkeltmandsvirks. under konkursbehandling	064	S11	Andelsselskaber under konkurs
021	S11	Interessentselskaber	070	S13	Staten
022	S11	Partrederier	081	S13	Amtskommuner
023	S11	Interessentselsk./partreder. i likvidation	082	S13	Primærkommuner
024	S11	Interessentselsk./partreder. under konkurs	091	S11	Foreninger (kan også være S15)
030	S11	Kommanditselskaber	092	S11	Fonde og selvejende institutioner (også S15)
033	S11	Kommanditselskaber i likvidation	093	S13	Folkekirken
034	S11	Kommanditselskaber under konkurs	094	S13	Folkekirkelige menighedsråd
041	S11	A/S under stiftelse	904	S13	Anden offentlig myndighed (dog også HT, S11)
042	S11	A/S i normal drift	905	S14	Dødsboer, konkursboer
043	S11	A/S i likvidation	906	S14	Private husholdninger
044	S11	A/S under konkurs	908	S11	Anden ejer i øvrigt
045	S125	Forsikrings-A/S	980	S11	Udenlandske virksomheder
051	S11	APS under stiftelse	990	S14	Uoplyst ejer
052	S11	APS i normal drift	993	S14	Uoplyst ejer i likvidation
053	S11	APS i likvidation	994	S14	Uoplyst ejer under konkurs
054	S11	APS under konkurs			

Fra regnskabsstatistikens firmadel dannes et udtræk af de poster, som skal indgå på firma-niveau. Regnskabsstatistikens koder overføres til Mellemsystemet i overensstemmelse med den her viste nøgle, og der udskrives en fil med firmaoplysninger i Mellemsystemformat.

Tabel 35a Overførsel af poster til Mellemsystemet på firmaniveau

Label	Variable	Andel, %	MLS- kode	MLS-Tekst
Afskr. & nedskr. af mat. og immat. anl.	ANMI	100,00	5100	Af- og nedskrivn. af ikke-finansielle anlægsaktiver
Nedskrivning af omsætningsaktiver	NOAK	100,00	5200	Nedskrivning af ikke-finansielle omsætningsaktiver
Sekundære udgifter	SEUD	100,00	7060	Andre driftsudgifter
Indtægter af kapitalinteresser	INKI	100,00	4030	Indtægter af kapitalinteresser
Udbytte i øvrigt af finans. anlægsaktiv.	UDFA	100,00	4032	Øvrige rente- og udbytteindtægter
Renteindtæg. o.l. af finans. anlægsakt.	RIFA	100,00	4032	Øvrige rente- og udbytteindtægter
Renteindtægter o.l. af omsætningsaktiver	RIOM	100,00	4031	Renteindtægter mv. af omsætningsaktiver
Nedskr. af finans. anlægs- og omsæt.akt.	NFAO	100,00	5300	Nedskrivning af finansielle aktiver
Renteudgifter o.l.	RUDG	100,00	4040	Renteudgifter
Ekstraordinære indtægter	EOI	100,00	1060	Ekstraordinære indtægter
Ekstraordinære udgifter	EOU	100,00	7061	Ekstraordinære udgifter
Selskabsskat af årets resultat	SSAR	100,00	4041	Selskabsskat
Årets resultat	AARE	100,00	4043	Skattemæssigt resultat
Udbytte	UDBY	100,00	4044	Udloddet udbytte
Immaterielle anlægsaktiver i alt	IAAT	100,00	8110	Immaterielle anlægsaktiver
Grunde og bygninger	GRBY	100,00	8120	Grunde og bygninger
Tekniske anlæg og maskiner	ATAM	100,00	8121	Tekniske anlæg og maskiner
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	AADI	100,00	8122	Andre anlæg, driftsmidler og inventar
Forudbet. og mat. anlægsaktiver m.m.	FMAA	100,00	8129	Øvrige materielle anlægsaktiver
Tilgodehavender	TILG	100,00	8130	Finansielle anlægsaktiver
Behold. af aktier og ejerandelsbeviser	ABAE	100,00	8130	Finansielle anlægsaktiver
Behold. af oblig. og andre værdipapirer	ABOA	100,00	8130	Finansielle anlægsaktiver
Finansielle anlægsaktiver i alt	FAAT	100,00	8130	Finansielle anlægsaktiver
Tilgodeh. fra salg af varer og tj.ydelser	TSVT	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Andre tilgodehavender	ANTI	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Tilgodehavender i alt	TGT	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Behold. af aktier og ejerandelsbeviser	OBAB	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Behold. af oblig. og andre værdipapirer	OBAB	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Likvide beholdning	LIBE	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Værdipapirer og kapitalandele i alt	VKT	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Omsætningsaktiver i alt	OMAT	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Egenkapital ultimo	EGUL	100,00	8210	Egenkapital
Hensættelser	HENS	100,00	8220	Hensættelser
Langfristet gæld til leverandører	LGL	100,00	8230	Langfristet gæld
Anden langfristet gæld	ALG	100,00	8230	Langfristet gæld
Kortfristet gæld til leverandører	KGL	100,00	8240	Kortfristet gæld
Anden kortfristet gæld	AKG	100,00	8240	Kortfristet gæld

Fra regnskabsstatistikens arbejdsstedsdel overføres på tilsvarende måde de poster, der skal indgå på FE-erhverv niveau. De fleste mellemsystemposter kan dannes alene ud fra regnskabsstatistikens koder i overensstemmelse med nøglen:

Tabel 36 Overførsel af poster til Mellemssystemet på arbejdsstedsniveau-fortsættes

Label	Variable	Andel, %	MLS-kode	MLS-Tekst
Omsætning af egne produkter	EOMS	100,00	1018	Øvrig og uspec. nettoomsætning
Arbejde udført for egen regning	AUER	100,00	1012	Fremstilling af driftsmidler til eget brug
Andre driftsindtægter	ADR	100,00	1019	Andre, sekundære driftsindtægter
Køb af råvarer, hjælpemat. og emballage	RKOB	100,00	2015	Øvrig og uspec.køb (forbrug) af råstoffer
Køb af energi (ekskl. autodrift)	KENE	100,00	2013	Køb (forbrug) af kraft og brændsel
Køb af lønarbejde	KLOE	100,00	2014	Køb af lønarbejde og underentrepriser
Udgifter til husleje	UDHL	100,00	7020	Udg. til husleje, ekskl. varme
Udgifter til anskaffelse af småinventar m.m.	UASI	100,00	7025	Udg. til småanskaffelser
Ordinære tab på debitorer	OTDE	100,00	7026	Ordinære tab på debitorer
Øvrige eksterne udgifter (inkl. autodrift)	OEEU			Fordeles som omkostningsundersøgelse mv.
Lønninger og gager	LGAG	100,00	4015	Lønninger og arbejdsgiverbidrag
Pensionsudgifter	PUDG	100,00	4016	Pensionsudgifter
andre udgifter til social sikring	AUDG	100,00	4017	Øvrige personaleudgifter
(1)Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage (primo)	PRHB	100,00	5060	Råvarelager primo
(2)Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage (primo)	PRHB	100,00	2015	Øvrig og uspec. køb (forbrug) af råstoffer
(1)Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & emballage (ultimo)	URHB	100,00	6060	Råvarelager ultimo
(2)Råvarer., hjælpematerialer., brændsel & embal. (ultimo)	URHB	-100,00	2015	Øvrig og uspec. køb (forbrug) af råstoffer
Varer under fremstilling (primo)	PVUF	100,00	5065	Færdigvarelagre primo
Varer under fremstilling (ultimo)	UVUF	100,00	6065	Færdigvarelagre ultimo
Fremstil. Færdigvarer (primo)	PFV	100,00	5065	Færdigvarelagre primo
Fremstil. Færdigvarer (ultimo)	UFFV	100,00	6065	Færdigvarelagre ultimo
Igangværende arbejde for fremmed regning (primo)	PIAF	100,00	5065	Færdigvarelagre primo
Igangværende arbejde for fremmed regning (ultimo)	UIAF	100,00	6065	Færdigvarelagre ultimo
Forudbetaling på købte varer (ultimo)	UFKV	100,00	8149	Øvrige omsætningsaktiver
Varebeholdninger i alt (primo)	POAT	100,00	8141	Lagerbeholdninger primo
Varebeholdninger i alt (ultimo)	UOAT	100,00	8142	Lagerbeholdninger ultimo
Køb af eksisterende byg. (inkl. grundværdi)	KEB	100,00	6121	Køb af eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)
Opførelsesudg. for nybyg. (ekskl. grunde)	OPNY	100,00	6123	Opførelse af nye bygninger (ekskl. grundværdi)
Køb af ubebyggede grunde	KUBG	100,00	6122	Køb af ubebyggede grunde
Ombyg. og forbed. af byg. og byg.instal.	OFBB	100,00	6124	Ombygning og forbedringer af bygninger
Veje, havne, pladser o.l.	VHPK	100,00	6125	Nyanlæg og ombygning af veje, havne mv.
Tekniske anlæg og maskiner (driftsmid.)	DTAM	100,00	6134	Køb af driftsmidler, øvrige og uspec.
Andre anlæg, driftsmat. og inventar (tilgang)	TAAD	100,00	6134	Køb af driftsmidler, øvrige og uspec.
Immaterielle anlægsaktiver (tilgang)	TIAA	100,00	6110	Indkøbt software/Køb af immat. aktiver, øvr. og uspec.
Immaterielle anlægsaktiver (afgang)	AIAA	100,00	6210	Afhændelse af software/ immat. aktiver, øvr. og uspec.
Salg af bygninger (inkl. grundværdi)	SABY	100,00	6221	Salg af eksisterende bygninger (inkl. grundværdi)
Salg af ubebyggede grunde	SUBG	100,00	6222	Salg af ubebyggede grunde
Salg af veje, havne, pladser o.l.	SVHP	100,00	6223	Salg af veje, havne, pladser mv. (inkl.grundværdi)
Salg af tekniske anlæg og maskiner	STAM	100,00	6234	Salg af driftsmidler, øvrige og uspec.
Salg af andre anlæg, driftsmid. og inventar	SADI	100,00	6234	Salg af driftsmidler, øvrige og uspec.
Omsætning (handelsvarer)	HOMS	100,00	1016	Omsætning af handelsvarer
Køb (handelsvarer)	HKOB	100,00	7019	Handelsvarer, køb

Label	Variable	Andel, %	MLS-kode	MLS-Tekst
(1) Lager primo (handelsvarer)	HLPR	100,00	5061 / 5062 / (5060)	Handelslagre i fremstilling primo
(2) Lager primo (handelsvarer)	HLPR	100,00	7019	Handelsvarer, køb
(1) Lager ultimo (handelsvarer)	HLUL	100,00	6060 / 6061 / (6060)	Handelslagre i fremstilling ultimo
(2) Lager ultimo (handelsvarer)	HLUL	-100,00	7019	Handelsvarer, køb
Regnskabs saml. udg. til fin. leasing	RSUF	-100,00	7057	Korr. for bruttoleasingafgifter (er negativ)

På grund af, at få virksomheder har udfyldt posten RSUF "Samlet udgift til finansiel leasing", benyttes denne post faktisk ikke ved opstilling af Mellemsystemet. Den erstattes her helt af en separat og tværgående beregning af finansiel leasing omfattende hele økonomien. På den anden side fremgår det klart af teksten til de nye indberetningskemaer, at finansielt leaset materiel skal medregnes ved indberetning af investeringerne. Spørgsmålet er, hvordan den finansielle leasing faktisk er behandlet i indberetninger og regnskaber. I nationalregnskabet har man valgt at gå ud fra, at regnskabspraksis bevæger sig i retning af den behandling, nationalregnskabet benytter, og at regnskabsallene i høj grad afspejler behandlingen i virksomhedernes egne regnskaber. På denne baggrund er leasingkorrektionen (for ydelser vedr. finansiel leasing konteret af brugerne som køb af tjenesteydelser) i 1995 aftrappet til 2/3 af niveauet fra de tidligere år inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område⁴.

Regnskabsstatistikens post for "øvrige eksterne udgifter", OEEU, opdeles på et antal MLS-koder. Inden for de fleste fremstillingserhverv kan dette som hidtil ske med udgangspunkt i de fordelinger, der er opstillet ud fra den seneste tjenesteundersøgelse fra 1992. De herudfra opstillede fordelingsnøgler er konverteret fra DSE-erhverv til DK-NACE erhverv i forbindelse med opstillingen af Industrisystemet for 1993 og 94. Da den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik nu i modsætning til tidligere udskiller huslejeudgift: UDHL, småanskaffelser: UASI, og ordinære tab på debitorer: OTDE, i selvstændige poster, er fordelingsnøglerne fra tjenesteundersøgelsen revideret, så disse posters andele ikke længere indgår. Her er samtidig taget hensyn til, at en del af OEEU-posten er autodrivmidler. De reviderede fordelingsnøgler er alene opstillet for NR-erhverv, så til hvert DK-NACE erhverv anvendes nøglen vedrørende det NR-erhverv, det indgår i.

⁴ Til yderligere støtte for en nedsættelse af leasing-korrektionens størrelse kan anføres, at korrektionen i mange brancher var blevet større end 202: Leje og leasing-posten før korrektion. Det må dog tages i betragtning, at denne post er et resultat af fordelingsnøgler, som baseres på den ikke helt aktuelle tjenesteundersøgelse fra 1992.

Tabel 37 Andele af OEEU-posten. Eksempler fra tjenesteundersøgelses-erhverv

NR-erhverv:		140009	1510000	152000	153000	154000	155000
MLS-kode							
4046	Udg. til forsikring	2,67	3,38	3,72	2,27	3,17	2,12
6102	Indkøbt software	0,38	2,85	0,52	2,83	0,28	1,24
6121	Køb af eksisterende bygninger	0,44	0,53	0,17	0,23	0,17	0,04
7021	Leje og leasing af maskiner	0,79	1,51	1,60	5,20	2,63	1,72
7022	Leje og leasing af motorkøret.	0,03	0,06	0,03	0,09	0,11	4,15
7023	Leje og leasing af EDB-udst.	1,14		0,40	0,54	2,45	2,01
7024	Leje og leasing i øvr. og uspec.	0,64	0,63	0,05	0,02	0,10	0,03
7027	Rep. og vedl. af bygninger	2,39	3,25	3,19	2,47	1,16	2,61
7028	Rep. og vedl. af anlæg	1,05	0,52	0,65	0,53	0,46	0,63
7029	Rep. og vedl. af transportmdl.	3,28	1,37	1,40	0,92	0,43	5,15
7030	Rep. og vedl. af mask. og inv.	24,38	12,06	15,08	12,35	10,80	14,71
7040	Bidrag t. erhvervsorg, input	1,26	2,88	1,66	0,96	0,38	1,79
7041	Udg. til licenser og royalties	0,13	0,05	0,11	0,18	0,18	
7042	Andre ekst. udg. som er input	59,84	69,44	70,16	70,62	76,15	63,49
7043	Øvrige eksterne udgifter	1,58	1,47	1,26	0,78	1,53	0,31
	I alt	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik dækker nu også alle tidligere "håndværksbrancher" inden for fremstilling, bygge- og anlægsbrancherne samt detailhandel mv. inden for NACE 52-området, som tidligere blev opstillet i Skatteregnskabssystemet, fordi de ikke var dækket af den gamle Regnskabsstatistik for industri. Endvidere dækker den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik "rest"-enheder, uden for regnskabsstatistikens område. For erhverv, der ikke indgik i tjenesteundersøgelsen fra 1992, er fordelingsnøgler for OEEU-posten opstillet ud fra Skatteregnskabssystemets grundregister, således at fordelingsnøglen viderefører de relationer, der lå til grund for beregningen af de samme størrelser i dette beregningssystem. Disse nøgler foreligger med opdeling på såvel DK-NACE- som NR-erhverv. Hvor det er muligt, benyttes DK-NACE-erhvervets fordelingsnøgle for disse erhverv.

Tabel 38 Andele af OEEU-posten. Eksempler fra erhverv uden for tjenesteundersøgelsen:

DK-NACE erhverv:		524410	524420	524430	524440	524450	524510
MLS-kode							
4046	Udg. til forsikring	4,31	3,32	5,87	5,37	5,58	5,84
7024	Leje og leasing i øvr. og uspec.	2,92	4,87	2,00	2,71	3,46	3,33
7027	Rep. og vedl. af bygninger	2,92	1,04	0,51	1,32	0,92	1,22
7035	Rep. og vedl., øvr. og uspec.	1,77	1,38	1,22	2,09	2,26	2,09
7042	Andre ekst. udg. som er input	88,09	89,39	90,39	88,51	87,79	87,52
		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

3.1.2.3.7.2.7 Samkørsel af Regnskabsstatistik og Varestatistik for industri

"Varestatistikken", dvs. produktstatistikken for råstofudvinding og fremstillingsvirksomhed anvendes ikke direkte ved fastlæggelse af virksomhedernes økonomiske hovedstørrelser i nationalregnskabet, men anvendes først og fremmest ved fordelingen af om-

sætningen på produkter. Der er også til denne anvendelse behov for at henføre varestatistikens oplysninger om virksomhedernes produktion til samme erhverv som i regnskabsstatistikken. Tidligere blev det uden videre antaget, at regnskabsstatistikens brancheplacering er den rigtigste, da den er besluttet efterfølgende på grundlag af viden om produktionssammensætningen i det pågældende regnskabsår, mens varestatistikens brancheplacering viste produktionssammensætningen for et tidligere regnskabsår.

Som nævnt blev firmaregnskabsstatistikken for 1995 brancheplaceret ud fra en gennemgang af varestatistikken vedrørende dette år, mens arbejdsstedsstatistikken i højere grad fulgte erhvervsregistrets brancheplacering, der var baseret på ældre information fra varestatistikken. Da nationalregnskabet så vidt muligt har indført rettelser i arbejdsstedsstatistikken, så den følger firmastatistikens brancheplaceringer, må det antages, at det stadig er mest rimeligt at følge regnskabsstatistikken i tilfælde af modstrid med varestatistikken, hvor der ikke foreligger bedre viden.

Regnskabsstatistikens oplysninger om arbejdsstedernes omsætning af egne produkter samles først til faglige enheder (kind-of-activity units). Da der ikke i regnskabsstatistikken findes nogen identifikation for den faglige enhed, kan en faglig enhed alene identificeres som summen af firmaets arbejdssteder inden for et givet DK-NACE erhverv. Hermed bliver afgrænsningen af arbejdssteder i høj grad afhængig af den version af erhvervsregistret, der benyttes, hvad der kan skabe vanskeligheder for sammenligningen med statistikker baseret på andre registerversioner.

Varestatistikens oplysninger søges samlet på faglige enheder, der kan matches med de enheder, der er opstillet ud fra regnskabsstatistikken. I 1995 var varestatistikens enheder stadig identificeret ved et såkaldt SAF-nr. Der var tidligere til brug for de regionale regnskaber tilvejebragt en række nøgler mellem SAF og JUR-numre fra årene 93-97. Ved at søge i disse nøgler lykkedes det at tilknytte JUR-numre til hovedparten af varestatistikens faglige enheder⁵. Det var således ikke alle enheder, der lod sig sammenligne med de tilsvarende enheder iflg. regnskabsstatistikken. Problemerne var klart mindst i firmaer med kun én faglig enhed. Blandt de ikke-matchende virksomheders omsætningstal er de største vist i tabel 39:

⁵ I tilfælde, hvor samme faglige enhed havde flere mulige JUR-numre, blev der opstillet en prioritering mellem disse, så der først blev søgt efter en match med det mest aktuelle. Når det lykkedes at matche en faglig enhed med regnskabsstatistikken, blev der gennemført en sammenligning af omsætningstallene til vurdering af, om det var samme enhed, man havde fundet i begge statistikker.

Tabel 39 Ikke-matchende enheder i VS og RS

Branche:		Omsætning i varestatistik: mill.kr.
151390	Kødforarbejdning i øvrigt	846
155200	Fremstilling af konsumis	898
158300	Sukkerfabrikker og raffinaderier	2.723
159100	Fremstilling af spiritus	556
244200	Medicinalvarefabrikker	7.545
245120	Pudse- og rensningsmidelfabrikker	1.436
246300	Fremstilling af æteriske olier	530
268210	Asfalt- og tagpapfabrikker	980
297110	Fremst. af køleskabe og dybfrysere	1.358

Match-problemerne synes altså i høj grad at vedrøre store enheder. I det omfang varestatistikens faglige enheder så ud til i rimelig grad at dække samme virksomhed som i regnskabsstatistikken, blev regnskabsstatistikens FE-erhverv overført automatisk til varestatistikenheden.

En række tvivlstilfælde har givet anledning til en nærmere undersøgelse, hvad der i nogle tilfælde har medført, at regnskabsstatistikens brancheplacering er rettet i de ind-data, der er benyttet ved den endelige kørsel⁶.

De særlige vanskeligheder i forbindelse med at sammenstille enheder på hhv. JUR-nummer/DK-NACE-erhverv og på SAF-nr har gjort sig gældende indtil 1997, hvor også varestatistikenhederne foreligger med JUR-numre. Den ufuldstændige match mellem statistikkerne har medført, at der har måttet indføres en række skønsmæssige rettelser til opdelingen af erhvervenes omsætning på produkter, som ellers sker ved hjælp af varestatistikken. Det er her tilstræbt, at den totale omsætning på hver enkelt af nationalregnskabs produktbalancer ikke bliver mindre end omsætningen der fremgår af varestatistikken.

3.1.2.3.7.3 Grænser mellem Regnskabsstatistiksystemet, Skatteregnskabssystemet og andre beregningssystemer

Ideelt set bør de forskellige beregningssystemer dvs. Regnskabsstatistiksystemet, Skatteregnskabssystemet, systemerne til beregning ud fra erhvervsspecifik regnskabsstatistik samt beregningssystemet for offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet (OIMA) i S.13 klart kunne adskilles på firmaniveau. Inden for hvert system bør de tilhørende firmaer kunne opdeles i arbejdssteder/faglige enheder, der kan henføres til funktionelle erhverv. I specielt enkle tilfælde kan man gå ud fra, at der er et sådant sammenfald mellem firmabranche og FE-erhverv, så det ikke forekommer, at faglige enheder fra ét system skal placeres i erhverv, der tilhører et andet system. Ofte er tilstanden dog mere kompliceret, og her er risikoen for dobbeltregning eller udeladelse af enheder til stede. I arbejdet med opstilling af endelige nationalregnskaber gøres derfor en stor indsats for at sikre en konsistent erhvervsplacering af såvel firmaer som produktionsenheder (arbejdssteder).

⁶ Det er også forekommet, at brancheplaceringen er rettet i både regnskabs- og varestatistik, efter at oplysninger om karakteren af virksomhedens produktion var tilvejebragt fra andre kilder.

I. FBRUDE

Som tidligere nævnt, benyttes den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikks oplysninger vedrørende arbejdssteder også, hvor arbejdsstederne tilhører firmaer inden for Skatteregnskabssystemets område. Regnskabsstatistikken må i almindelighed antages at være en stærkere kilde. Dens kontoplan er mere specificeret, og den er opregnet til hele populationen på et mere detaljeret niveau. Af hensyn til en konsistent opgørelse af Regnskabsstatistiksystemet og Skatteregnskabssystemet under ét, er det dog samtidig nødvendigt, at Skatteregnskabssystemets firmaer opdeles på faglige enheder på en måde, som fastholder princippet, at regnskabsposterne for et firmas arbejdssteder summer op til firmaets regnskabsposter (når disse er opgjort korrekt svarende til den valgte opdeling af firmaet i faglige enheder). Nationalregnskabets beregningssystemer er opbygget således, at det sikres, at denne grundlæggende sumrestriktion er overholdt.

FBRUDE-arbejdsstederne overføres til Mellemsystemet sammen med den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikks øvrige arbejdsstedsoplysninger. Skatteregnskabssystemets firmaer bør opdeles på en måde, som respekterer de én gang beregnede regnskabstal for disse arbejdssteder. Det sker i praksis ved at fradrage FBRUDE-tallene fra firma-totalerne forud for fordelingen af firma-resten på øvrige faglige enheder.

Hvis den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik og JUR-momsen, der benyttes som opregningsgrundlag i Skatteregnskabssystemet, tog udgangspunkt i en fælles opfattelse af afgrænsningen af firmaer og tilhørende arbejdssteder og benyttede samme erhvervsplacering af enhederne, ville opgaven være enklere. Selv om det ville være forkert at sige, at de forskellige versioner af erhvervsregistret på forskellige tidspunkter generelt indeholder en mængde forskelle, er der så mange forskelligheder, at det rejser problemer af signifikant størrelse, især fordi de virkelig store firmaer ofte reorganiseres og erhverver eller afhænder virksomheder i løbet af året. Det har været nødvendigt at gennemføre kontroller for at undgå åbenlyst urimelige resultater, f.eks. betydelige fortegnsvendte residuale poster i Skatteregnskabssystemets firmabrancher.

I første omgang skal regnskabstallene vedrørende FBRUDE-enhederne placeres i firmabrancher i overensstemmelse med den placering, de har i JUR-momsen filen. Regnskabsstatistikfilen med FBRUDE-arbejdssteder samkøres med JUR-momsen. Hvor regnskabsstatistikens JUR-numre kan genfindes i JUR-momsen, rettes firmabranchen i overensstemmelse med JUR-momsens brancheplacering. Der udskrives endvidere en liste, der viser de branchefordelte beløb, det ikke er lykkedes at matche med JUR-momsen filen. I disse tilfælde må der være tale om arbejdssteder, der registermæssigt er placeret under forskellige enheder i de to statistikker. Det drejer sig i 1995 om mange små enheder spredt ud over de fleste erhverv. I nogle erhverv optræder dog signifikante størrelser. Det gælder 503010: Engroshandel med bilreservedele, og en række brancher inden for NACE 51-området "Anden engroshandel". 515100: Engroshandel med motorbrændstof, repræsenterer en meget stor umatchet omsætning, der imidlertid ikke repræsenterer nævneværdig bruttoavance. Der er, som man kunne forvente, problemer vedrørende området 521110 - 521210: Kolonialhandel, supermarkeder og varehuse, hvor en værditilvækst af størrelsesordenen ½ mia. kr. ikke har kunnet matches på JUR-nr. i 1995. Endelig er der problemer vedrørende 602410: Vognmandsvirksomhed og inden for 74-området: Anden forretningsservice. Selv om det ikke er lykkedes at finde enhederne i

JUR-momsen, formodes det, at enhederne er placeret ens i statistikkerne, medmindre der er andre indikationer for en forskellig placering.

Der dannes herefter et FBRUDE-datasæt i Mellemsystemformat. Det svarer til de samme arbejdssteders bidrag til Mellemsystemet, men adskiller sig herfra ved at være opdelt på (de rettede) firmabrancher i stedet for FE-brancher.

Når FBRUDE-enhederne siden udskilles fra Skatteregnskabssystemets "firmaer," foretages først en omkodning af posterne, som bringer dem på den (reducerede) kontoplan, der benyttes her. FBRUDE-størrelserne konfronteres med de tilsvarende regnskabsstørrelser i Skatteregnskabssystemets firmaer. I de tilfælde, hvor udskillelsen ville medføre, at resten får et invalide negativt fortegn, udskrives resten i en advarselsliste, og restposten nulstilles i den fil, der går videre til opdeling på faglige enheder i Skatteregnskabssystemet. Der foretages ikke videre i forbindelse med ubetydelige og sandsynligvis tilfældige differencer af denne type. Større differencer giver anledning til en nærmere undersøgelse af, hvad der er gået galt. Typisk findes de større virksomheder, der kan være anledning til problemerne i erhvervsregistret og på internettet. I nogle tilfælde kan dette give anledning til, at inddata til beregningssystemerne rettes. Ellers kan det være nødvendigt at indføre mere skønmæssige rettelser i uplausible udgangsskøn (måltotaler), der måtte blive produceret af beregningssystemerne.

II. Samkørsel af Regnskabsstatistik med MS-JUR. Fjernelse af dobbeltdækning. Samkørsel af spørgeskemabaseret regnskabsstatistik med MS-JUR.

Erfaringen viser, at JUR-moms filen, der danner udgangspunkt for Skatteregnskabsregistret, kan indeholde momspligtige firmaer, der samtidig kan optræde i såvel offentlige virksomheder, offentlige ikke-markedsmæssige aktiviteter som i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. I forbindelse med opgørelse af nationalregnskabet er det afgørende, at firmaenheder medtages én og kun én gang, da der ellers bliver tale om manglende dækning subsidiært dobbeltregning

Da tests har klargjort, at firmaernes branchepacering ikke altid er ens i de forskellige kilder fx som følge af udtræk fra erhvervsregistret på forskellige tidspunkter, er der i nationalregnskabet beregningssystemer opbygget et system til udskillelse af den del af firmaerne, der efter alt at dømme indgår i beregningerne baseret på erhvervs-specifik regnskabsstatistik, offentlig ikke-markedsmæssig produktion (OIMA) i S.13 eller i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, inden resten fordeles i Skatteregnskabsstatistiksystemet.

Det har specielt vist sig nødvendigt at rense JUR-momsen for offentlige enheder. Fra JUR-momsfilen udskilles offentlige momspligtige enheder. Disse enheder opdeles efter, om enhederne har markedsmæssig eller alene ikke-markedsmæssig aktivitet med udgangspunkt i en liste over statslige og kommunale momsenheder, som er opstillet af kontoret Finanser og Priser. Virksomheder uden markedsmæssig aktivitet fjernes. Der udskrives kontrollister med hhv. de fjernede og de bevarede enheders momssalg og -køb. I 1995 viste det sig endvidere nødvendigt at fjerne et større antal enheder med ejerkoderne 093: Folkekirken, og 094: Menighedsråd fra JUR-momsens markedsmæssige aktiviteter. Endelig blev der gennemført en kontrol af, hvilke større enheder med ejerkoderne 070: Staten, 081: Amtskommuner og 082: Primærkommuner, der stadig op-

trådte i filen. Det viste sig her, at der overvejende var tale om enheder, vi behandler som dækket af ikke-markedsmæssig aktivitet, og som derfor også blev fjernet fra materialet.

Firmafilen fra den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik samkøres dernæst med JUR-momsen, rensset for offentlige enheder. I de tilfælde, hvor et firma findes i både regnskabsstatistik og JUR-moms, sammenlignes momsomsætning og -køb iflg. JUR-momsen med de tilsvarende størrelser, der kan opstilles ud fra regnskabsstatistikken. Det må principielt gælde, at regnskabsstatistikens firmaer ikke bør indgå i den population af firmaer, der fordeles på faglige enheder i Skatteregnskabssystemet, vel at mærke under forudsætning af, at firmaerne indgår i de to statistikker med samme afgrænsning. Sammenligningen i 1995 viste et antal firmaer med betydelige forskelle i de to kilder, og det er derfor næppe rimeligt på forhånd at gå ud fra, at forskellene altid kan forklares med forskellig periodeafgrænsning. Det blev besluttet ikke uden videre at acceptere antagelsen om, at JUR-moms enheden er fuldt dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, hvis JUR-moms -størrelserne er væsentligt større end de tilsvarende størrelser i regnskabsstatistikken. I 1995 har kriteriet været forskel i omsætning > 25 mill. kr. og $> 3 \%$ og en forskel i omsætning minus køb > 3 mill. kr. og $> 15 \%$. Lidt over 100 firmaer havde differencer, der opfyldte dette kriterie. I disse tilfælde blev differencerne bevaret i JUR-moms filen, i de øvrige tilfælde blev firmaerne fjernet. I det omfang, der er tale om firmaer, som i sidste ende i nationalregnskabet branchelagres inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område, er den bevarede rest dog uden betydning for Skatteregnskabssystemets beregning og dermed beregningen af den samlede værditilvækst. De store differencer vedrørte enkelte store firmaer i tobaksindustri, medicinalvarefabrikker, skibsværfter, supermarkeder og varehuse, dvs. enheder, hvor det må antages, at regnskabsstatistikken giver det bedste grundlag for fastlæggelsen af de økonomiske størrelser og derfor får lov til at trumfe andre kilder. Virkningen på værditilvæksten af de konstaterede differencer, der får lov at blive stående, er derfor ikke ret stor. Når bortses fra eventuelle periodiseringsproblemer, må hovedårsagen til disse differencer sandsynligvis søges i forskelle mellem regnskabsstatistikens opdeling på faglige enheder/arbejdssteder og momsstatistikens opdeling på momsenheder, idet det kan antages, at interne leverancer ikke er fjernet helt fra JUR-momsen.

En anden kontrol består i at sammenligne omsætning og køb i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område for de ikke-matchende JUR-numre. Udskrifter af disse størrelser fordelt på DK-NACE erhverv viste i 1995 for de ikke-matchende regnskabsstatistikenheder en samlet beregnet momsomsætning på 13,7 mia.kr og et samlet momskøb på 10,7 mia. kr. I JUR-momsen var der i alt i de samme brancher ikke-matchende enheder med momsomsætning på i alt 14,0 mia.kr og momskøb på 10,2 mia.kr⁷. En del af de ikke-matchende enheder i JUR-momsen har ingen eller meget lille omsætning, og der er ikke et videre godt sammenfald mellem fordelingen på brancher for den ikke matchende omsætning iflg. de to kilder. Tallene viser dog, at man med rimelighed kan gøre gældende, at regnskabsstatistikken giver nogenlunde samme resultat for de ikke-matchende enheder som det, man ville komme frem til ved i stedet at basere beregningen på JUR-momsens enheder. I lyset af disse kontroller blev det besluttet at acceptere, at

⁷ I 1996 og 1997 voksede den ikke matchende del af JUR-momsens omsætning sig betydelig større end den modsvarende ikke-matchende del af regnskabsstatistikens omsætning. Forholdet synes dog først og fremmest at skyldes, at en række pro-rata-konsortier i forbindelse med broanlæggene (Storebæltsbroen, Øresundsbroen) indgik i JUR-momsens tal, men var besluttet udeladt fra regnskabsstatistikken, da de gik igen i de enkelte entreprenørers regnskaber og ikke bidrog til værditilvæksten i bygge- og anlægsvirksomhed.

regnskabsstatistikken giver en fuldstændig beskrivelse af de erhverv, den dækker, og at de firmaer, der er tilbage i JUR-momsen, efter at regnskabsstatistikfirmaerne og de offentlige enheder er fjernet, er det bedst mulige bud på de firmaer, der skal indgå i Skatteregnskabssystemets beregninger.

3.1.2.3.7.4 Overgang fra firmabrancher til NR-erhverv i Skatteregnskabssystemet

I forhold til Mellemsystemet styrer en "kontrolnøgle", hvilke erhverv, der hentes fra Regnskabsstatistiksystemet hhv. Skatteregnskabssystemet. Denne nøgle tilpasses løbende, efterhånden som den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik bliver udbygget og gradvis erstatter beregningerne baseret på Skatteregnskabssystemet inden for de tjenesteydende erhverv.

For at undgå afgrænsningsproblemer renses JUR-moms filen som nævnt i forrige afsnit for enheder, der beregnes helt i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, og så vidt muligt også for enheder, der indgår i OIMA eller beregnes ud fra erhvervsspecifik regnskabsstatistik, eller regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber, inden den benyttes som opregningsgrundlag i Skatteregnskabssystemet.

FBRUDE-data udskilles som tidligere beskrevet på den måde, at regnskabsstørrelserne herfra tages ud af firmabrancherne tal, inden resten fordeles på FE-erhverv uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik område. Dette indebærer også, at lønsummer og beskæftigelse vedr. produktionsenheder inden for den spørgeskemabaserede statistik område fradrages i firmabrancherne tal til fordeling på FE-erhverv uden for denne statistik område. Det tillades som nævnt ikke, at FBRUDE-data fjerner mere end postens oprindelige værdi fra nogen regnskabspost, der bør være positiv. Ellers opstod der en del tilfælde af invalide negative poster.

Opdelingen af reststørrelserne for firmabrancherne på øvrige FE-erhverv, fx opdelingen af et engroshandelsfirma med kombineret engroshandelsaktivitet og rådgivende ingeniørvirksomhed, gennemføres i to trin. Først beregnes initiale værdier for det, der skal overføres til hvert FE-erhverv, som modtager noget af firmabranchen, ud fra de tilsvarende firmabranchers fordelinger på regnskabsposter. Eksempelvis bliver regnskabsposterne i en produktionsenhed, der er klassificeret som rådgivende ingeniørvirksomhed, og som skal overføres fra *firmabranchen* engroshandel til FE-erhvervet rådgivende ingeniører, initialt estimeret ud fra de observerede regnskaber i *firmabranchen* rådgivende ingeniører. Normtallene i forbindelse med disse fordelinger af firmaer ud på de produktionsenheder, de består af, er normalt og som default defineret som regnskabspost pr. lønkroner. Lønsummerne foreligger oplyst med en krydsfordeling på firmabrancher og FE-erhverv og er derfor et generelt anvendeligt og økonomisk yderst meningsfuldt grundlag for opsplittningen. Disse initiale fordelinger summeres, og for hver post afstemmes fordelingen, således at bidragene til de forskellige FE-brancher summer til det beløb, der skal fordeles. Man kan således sige, at der tages hensyn til relationerne såvel i de erhverv, der får tilført værdier, som den firmabranche, der afgiver værdierne.

I en række kvantitativt betydende tilfælde foreligger yderligere information fx i form af en fordeling af firmabrancherens omsætning på produktgrupper. I dette tilfælde udnyttes denne information ved fastlæggelsen af den produktion, der skal overføres mellem erhvervene ved overgangen fra firmabrancher til FE-erhverv, og træder i stedet for den

ovenfor omtalte beregning baseret på fordelingen af firmaers lønsum på erhverv ud fra erhvervsfordelingen af de tilhørende arbejdssteder. Sådan direkte information om fordelingen af omsætning/produktion foreligger fx for så vidt angår den meget betydelige autoreparationsaktivitet i handelserhvervene samt hvad angår omsætningen af dagligvarer på servicestationer.

3.1.2.3.8 Sektor-erhverv tabeller

Da nationalregnskabet's behandling af regnskabsstatistikken indeholder en systematisk dobbeltkodning af såvel de faktisk observerede regnskaber som den opregnede del efter erhverv for den enkelte produktionsenhed og institutionel sektor for det firma, produktionsenheden tilhører, fremkommer sektor-erhverv tabeller direkte i beregningssystemet også for de sektorer, hvor der foretages en opregning af det indsamlede regnskabsmateriale.

3.1.2.4 Erhverv med produktionsværdi beregnet som pris gange mængde

3.1.2.4.1 Landbrug, gartneri og pelsdyravl

3.1.2.4.1.1 Afgrænsning og konsistens i forhold til andre erhverv

Landbrug, gartneri og pelsdyravl omfatter nationalregnskaberhvervene 011009 Landbrug og 011209 Gartnerier, planteskoler og frugtplantager. I landbrug, hvortil hører pelsdyravl, forekommer kun markedsmæssig aktivitet. I gartneri mv. forekommer både markedsmæssig og ikke-markedsmæssig aktivitet. Den ikke-markedsmæssige aktivitet vedrører offentlige anlægsgartnere. For denne del af produktion og værditilvækst henvises til afsnit 3.1.2.2.1 Offentlig forvaltning og service. Der er tale om, at en del af den offentlige ikke-markedsmæssige aktivitet i DK-NACE nomenklaturen er henført til gartnerivirksomhed.

Den følgende beskrivelse vedrører den markedsmæssige aktivitet. Denne er i nationalregnskabet aktivitetsdefineret, dvs. fx er aktiviteten landbrug ene og alene aktiviteten fremstilling af landbrugsprodukter. Al produktiv aktivitet i landbrugsbedrifter, der ikke vedrører fremstilling af landbrugsprodukter, flyttes til de relevante erhverv. I praksis vedrører sekundær aktivitet i landbrugsbedrifter helt overvejende udlejning af boliger (herunder sommerhuse) og erhvervslokaler. Denne sekundære aktivitet er overført til de respektive erhverv (702009 Boliger henholdsvis 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv.). De statistiske produktionsenheder for landbrug, gartneri og pelsdyravl er altså homogene produktionsenheder, som disse er defineret i ENS95 § 2.112. Hvis en given landbrugsbedrift producerer både landbrugsprodukter og gartneriprodukter, opdeles bedriften i en landbrugsdel og en gartneridel, og beregningerne af produktion og værditilvækst foretages for de to dele for sig. De to dele er hver for sig homogene produktionsenheder, hvis produktionsværdi beregnes som summen af værdien af de pågældende produkter.

3.1.2.4.1.2 Statistiske kilder

Den statistiske kilde for landbrug, gartneri og pelsdyravl er Danmarks Statistiks Landbrugsstatistik, der som tidligere nævnt er en nationalregnskabsmæssig opgørelse for landbrugsområdet. Statistikken følger retningslinierne i Eurostats manual for landbrugsstatistik. For så vidt angår beregningerne af forbrug i produktionen er beregningerne baseret på 1) anvendte mængder af produkter ganget med den gennemsnitlige salgspris 2) regnskabsoplysninger indsamlet af økonomikonsulenterne ved landbruget og 3) årlige regnskabsstatistikker for landbrug og gartneri udarbejdet af Statens Jordbrugs- og Fiskeøkonomiske Institut.

Landbrugsstatistikken er den statistiske kilde i nationalregnskabet til opgørelse af nationalregnskabsberhervene 011009 Landbrug og 011209 Gartnerier, planteskoler og frugtplantager.

Landbrugsstatistikens opgørelse omfatter til gengæld maskinstationer, der i nationalregnskabet er placeret i erhvervet 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv. Da al produktion i maskinstationer anvendes til input i landbruget, har dette ingen betydning for opgørelsen af værditilvæksten. I nationalregnskabet beregnes maskinstationer separat ud fra den skattebaserede regnskabsstatistik og aktiviteten flyttes til erhvervet 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv.

For referenceåret 1995 er den danske landbrugsstatistik opstillet efter det såkaldte "den nationale bedrifts" ("national farm") princip, der var gældende i den forrige udgave af EU's landbrugsstatistikmanual. Princippet indebærer, at direkte salg mellem landbrugsbedrifter, der ikke involverer mellemhandlere, konsolideres ud. Dette er strikte talt i modstrid med ENS95 som kræver, at også interne leverancer inden for landbruget skal medtages i opgørelsen af produktionsværdien og forbruget i produktionen. Ifølge ENS95 er den statistiske enhed for produktionskontoen den lokale faglige enhed (produktionsenheden) i landbruget som i alle andre erhverv. Da afvigelsen er midlertidig og ikke BNI-relevant, har man i nationalregnskabet valgt ikke at foretage en dekonsolidering, men at fortsætte med at bevare den direkte og let dokumenterbare relation til den offentliggjorte landbrugsstatistik. Fra og med referenceåret 1999 er landbrugsstatistikken gået over til at anvende den lokale faglige enhed som statistisk enhed. Fra og med dette år er der også på dette relativt uvæsentlige punkt fuld overensstemmelse med principperne i ENS95.

3.1.2.4.1.3 Beregningsmetode

Overordnet set beregnes produktionen ved hjælp af en pris gange mængde metode. For det største vegetabiliske produkt beregnes først høstudbyttet for de enkelte kornsorter. Disse multipliceres dernæst med de gennemsnitlige salgspriser for korn indsamlet fra alle større kornhandlere. For det største animalske produkt nemlig slagtesvin beregnes salgsværdien tilsvarende ud fra det samlede antal slagtninger på slagterier og slagtehus, som er indberettet til Fødevarerdirektoratet. Denne mængde fordelt på et antal typer af slagtedyrs multipliceres med de gennemsnitlige afregningsvægte indberettet til organisationen Danske Slagterier. Herved fremkommer antal slagtede kg. kød fordelt på kategorier af svin. Prisvariablen beregnes med udgangspunkt i Danske Slagteriernes landsnotering. Beregningerne udføres på månedbasis.

3.1.2.4.1.4 Opgørelse af forbrug i produktionen

Ud fra de i afsnit 3.1.2.4.1.2 nævnte kilder beregnes det samlede forbrug i produktionen ved opregning til hele populationen af landbrugsbedrifter. I denne forbindelse foretages en særskilt opregning for de meget små bedrifter, der ikke er omfattet af de årlige landbrugsstællinger. For en stor del af forbruget i produktionen er der tale om, at dette med en meget stor sikkerhed kan beregnes ud fra den indenlandske forsyning enten i fysiske mængder, der multipliceres med en gennemsnitspris, eller i form af en opgørelse af det totale salg til landbruget. For den del af input, hvor ovennævnte ikke er tilfældet, er kilden til landbrugsstatistikens opgørelse af forbruget i produktionen foreliggende regnskabsoplysninger enten fra regnskaber indsamlet af landbrugets økonomikonsulenter eller de årlige stikprøvebaserede regnskabsstatistikker for landbrug og gartneri fra Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut.

3.1.2.4.1.5 Fordeling af output på produkter

I og med at landbrug, gartneri og pelsdyravl er aktivitetsdefinerede ud fra de producerede produkter og opgørelsen af produktionsværdien ved en pris gange mængde metode giver produktfordelingen sig selv.

3.1.2.4.1.6 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Hovedparten af forbruget i produktionen er i Landbrugsstatistikken direkte fordelt på produkter typisk ud fra oplysninger om anvendte mængder af de pågældende produkter (fx foderkorn) multipliceret med gennemsnitspriser eller ud fra oplysninger om salget til landbrugsbedrifter (foderstoffer, gødningsstoffer, bekæmpelsesmidler). Den resterende del af forbruget i produktionen fx energi og tjenester, der typisk er beregnet ud fra regnskabsstatistik, foreligger i landbrugsstatistikken opgjort på hovedtyper af produkter. I forbindelse med opstillingen og afstemningen af nationalregnskabet's tilgangs- og anvendelsestabeller fordeler nationalregnskabsstatistikkerne disse hovedtyper ud på enkelte produkter typisk ved anvendelse af den mest detaljerede kontoplan i regnskabsstatistikkerne.

3.1.2.4.2 Boliger

3.1.2.4.2.1 Afgrænsning og konsistens i forhold til andre erhverv

Erhvervet 702009 Boliger er aktivitetsdefineret. De statistiske enheder er homogene produktionsenheder, der ikke har anden aktivitet end udlejning af boliger subsidiært produktion til eget brug af bolig tjenester. Erhvervet omfatter såvel produktion af bolig tjenester ved udlejning af boliger (faktisk husleje) som imputeret husleje i ejerboliger.

Udlejning af boliger er en betydelig biaktivitet for institutionelle enheder med hovedaktivitet i andre erhverv. Det gælder navnlig banker, forsikringsselskaber og pensionskasser. Denne aktivitet udskilles i nationalregnskabet altid i kvasiselskaber i den ikke-finansielle selskabssektor. Afkastet fra de finansielle selskabers placeringer i boligejendomme indtægtsføres som formueindkomst (udbytte) i beregningerne for de finansielle selskaber.

Omvendt er udlejning af erhvervslokaler en væsentlig biaktivitet for mange produktionsenheder, der primært beskæftiger sig med udlejning af boliger. En ikke-ubetydelig del af boligejendomme i byerne indeholder forretninger med detailhandel, ligesom der kan forekomme kontorer, værksteder og atelierer i ejendomme, der hovedsageligt er beboelsesejendomme. Aktiviteten udlejning af erhvervslokaler udskilles fra produktionen af boligydelse og overføres til erhvervet 702040 Udlejning af erhvervs-ejendomme mv.

I praksis sker dette ved, at produktionsværdien i erhvervet Boliger opgøres ud fra en pris gange mængde beregning, hvor den stratificerede bestand af boliger ganges med relevante gennemsnitshuslejer, mens produktionsværdien i erhvervet 702040 Udlejning af erhvervs-ejendomme mv. opgøres fra anvendelsessiden.

3.1.2.4.2.2 Statistiske kilder

Produktionsværdien i Boliger opgøres hvert fjerde år som en benchmarkberegning af typen pris gange mængde ud fra den totale stratificerede boligstock og et omfattende huslejemateriale, der omfatter næsten 2/3 af samtlige udlejede boliger i landet. En beskrivelse af de årlige opgørelser af boligbestanden og af de store 4 årlige huslejeundersøgelser er anført i afsnit 11.3. Begge kilder må anses for at være af høj kvalitet.

I årene mellem benchmarkberegningerne fremføres det sidste benchmark med pris- og mængdeindikatorer. Prisindikatoren er huslejeinformationer fra den stikprøveundersøgelse af huslejerne, der foretages halvårligt for at belyse huslejeudviklingen i forbrugerprisindekset. En beskrivelse af denne kilde er anført i afsnit 11.3. Mængdeindikatoren er oplysninger fra byggestatistikken baseret på Bygnings- og Boligregistret (BBR) om antallet af opførte kvadratmetre kombineret med et estimat for antallet af nedlagte boliger.

3.1.2.4.2.3 Beregningsmetode for output

Benchmarkberegningen er særdeles detaljeret og foretages efter den stratifikationsmetode, BNI-komiteen har vedtaget som den foretrukne beregningsmetode. Stratificeringen af boligstocken er langt finere end de minimumskrav, der er stipuleret i kommissionsbeslutning (95/309/EF, Euratom). Hvor den nævnte beslutning som minimum kræver 30 strata, opererer den danske niveauberegning for året 1995 med 896 strata. En detaljeret redegørelse for beregningsmetoden er givet i afsnit 3.17.

Sædvanligvis vil et nyt benchmark kunne beregnes to år før, nationalregnskabet bliver endeligt for det referenceår, opgørelsen vedrører. De normalt mindre afvigelser, der vil forekomme mellem den fremførte tidligere benchmarkopgørelse og den seneste vil altså normalt kunne tages over to år som almindelige datarevisioner mellem foreløbige og endelige opgørelser. Den 4-årige benchmarking skal sikre, at beregningerne vedrørende boliger, som er nogle af de vigtigste i nationalregnskabet, ikke kommer til at køre af sporet.

3.1.2.4.2.4 Opgørelse af forbrug i produktionen

Forbruget i produktionen beregnes separat for udlejningsboliger og ejerboliger ved anvendelse af en inputprocent (forbrug i produktionen/produktion) udledt fra regnskabsmateriale for udlejere henholdsvis ejere. For udlejningsboligernes vedkommende er kilden regnskaberne for samtlige "almene" (sociale) boligselskaber. De almene boligselskaber er markedsproducerende non-profit institutioner placeret i den ikke-finansielle selskabssektor. De udlejer boliger, der oftest er opført med offentlig støtte i form af direkte eller indirekte rentesubsidier. Disse almene boliger udgør omkring 43 % af samtlige udlejningsboliger, og der er ingen grund til at antage, at deres omkostningsstruktur for så vidt angår driftsudgifter ekskl. renteudgifter ikke skulle være repræsentativ for udlejningsmarkedet som helhed. For ejerboligernes vedkommende stammer det benyttede regnskabsmateriale fra forbrugsundersøgelsen, idet den del af respondenterne, der er ejerboligshavere udtrækkes. Stempelafgifter på boliglån samt direkte betalte finansielle formidlingstjenester til input i erhvervet Boliger beregnes ikke ud fra det nævnte regnskabsmateriale, men ud fra særskilte oplysninger fra skattestatistikken og statistikken for finansielle institutioner.

3.1.2.4.2.5 Fordeling af input på produkter

Den vigtigste post i forbruget i produktionen i Boliger er løbende reparation og vedligeholdelse. Disse poster findes særskilt oplyst i regnskaberne for de almene boligselskaber og i forbrugsundersøgelsen. Hele posten for udgifter til løbende reparation og vedligeholdelse i boligudlejningsselskaber skal pr. definition betragtes som forbrug i produktionen. Hvad angår udgifterne i ejerboliger skal den del af udgifterne til løbende reparation og vedligeholdelse, der udgøres af mindre, rutinemæssig reparations- og vedligeholdelsesarbejder, som normalt i tilfælde af udlejningsboliger betales af lejer, ikke behandles som forbrug i produktionen, men som privat konsumudgift. Der er typisk tale om indvendig vedligeholdelse i form af maling, tapetsering og gulvvedligeholdelse. Disse udgiftsposter opgøres ud fra Forbrugsundersøgelsens detaljerede opgørelse af håndværkerudgifter og udgifter til materialer.

De øvrige udgiftsposter i forbruget i produktionen, bortset fra stempelafgifter på boliglån og gebyrer til finansielle institutioner, fordeles som hovedregel på produkter ud fra den summariske fordeling af driftsudgifter ud over reparation og vedligeholdelse på hovedarter i regnskaberne fra de almene boligselskaber.

3.1.2.4.3 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger

3.1.2.4.3.1 Afgrænsning og konsistens i forhold til andre erhverv

På nøjagtig samme måde som sektoren S.13 Offentlig forvaltning og service i det danske nationalregnskab er afgrænset til kun at omfatte offentlige ikke-markedsmæssige produktionsenheder, er sektoren S.15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger afgrænset til kun at omfatte private ikke-markedsproducerende produktionsenheder. Alle markedsproducerende enheder, der tilhører private non-profit institutioner, behandles som kvasi-selskaber, der overføres til den ikke-finansielle selskabssektor S.11 eller den finansielle selskabssektor S.12.

Det eneste væsentlige afgrænsnings- og konsistensproblem, der forekommer i relation til private ikke-markedsproducenter vedrører sammenhængen mellem arbejdsløsheds-kasser og fagforeninger. Arbejdsløsheds-kasser er en del af S.13, mens fagforeninger er en del af S.15. I praksis varetages administrationen af arbejdsløsheds-kasser i en række tilfælde af de fagforeninger, hvortil de er knyttet, og arbejdsløsheds-kassen refunderer fagforeningen de pågældende administrationsomkostninger. Dette aktivitetsmæssige overlap beregnes ud fra regnskabet for landets største fagforening (H.K), der anses som repræsentativ for området. Den del af aktiviteten i fagforeningerne, der foregår for arbejdsløsheds-kassernes regning er allerede medtaget i de offentlige regnskaber, der er datagrundlaget for beregningen af S.13, og skal derfor fjernes ved opgørelsen af aktiviteten i fagforeninger.

3.1.2.4.3.2 Statistiske kilder

Langt den største udgiftskomponent ved privat ikke-markedsmæssig produktion er løn-udgiften. Kan det på dette område, hvor den statistiske dækning med regnskaber i næsten alle lande er svag, i det mindste sikres, at hele lønsummen kommer med, er man allerede nået et langt stykke vej. Dette er tilfældet i Danmark, hvor Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken opgør lønsummen i alle produktionsenheder i økonomien og altså også i private non-profit institutioner rettet mod husholdninger. Denne kilde er hovedkilden til beregningen.

I mangel på en regnskabsstatistik for området beregnes de øvrige komponenter i opgørelsen af produktionsværdien fra omkostningssiden, dvs. forbrug i produktionen, forbrug af fast realkapital samt andre produktionsskatter og -subsidier, ud fra regnskabet for den største fagforening (H.K). Forholdet mellem eksempelvis forbrug i produktionen og lønsummen i denne fagforening antages altså at være repræsentativt for alle private ikke-markedsproducenter. Ved vurderingen af denne antagelse skal det tages i betragtning, at fagforeninger i Danmarks tilfælde udgør langt den største del af de private ikke-

markedsmessige producenter, og at den nævnte fagforenings omkostningsstruktur med rimelighed kan anses som repræsentativ for fagforeninger generelt.

3.1.2.4.3.3 Beregningsmetode

Udgangspunktet er som nævnt en direkte og fuldstændig dækning af lønsummen. I og med alle lønmodtagere er omfattet af Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken, er der ikke behov for nogen opregning ud fra beskæftigelsesdata o.l. med den usikkerhed dette ville indebære. Lønsummen ifølge Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken opregnes med 15 % for at dække arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv., der skal indgå i nationalregnskabet's aflønning af ansatte. Forbrug i produktionen ekskl. reparation og vedligeholdelse opgøres med udgangspunkt i HK's regnskab som 55 % af lønsummen (ekskl. arbejdsgiverbidrag). Reparation og vedligeholdelse af bygninger og maskiner fastlægges som 5 % henholdsvis 1 % af lønsummen. Ud fra nationalregnskabet's kapitalapparatopgørelser er forbruget af fast realkapital fastsat til 49,4 % af lønsummen. Endelig beregnes andre produktionsskatter og andre produktionssubsidier i nationalregnskabet's særlige beregningssystem for skatter og subsidier.

3.1.2.4.3.4 Produktion i private, ikke-markedsmessige produktionsenheder

Produktionsværdien opgøres som summen af omkostningskomponenterne forbrug i produktionen, aflønning af ansatte, andre produktionsskatter minus andre produktionssubsidier samt forbrug af fast realkapital.

3.1.2.4.3.5 Fordeling af output på erhverv og produkter

Privat (anden) ikke-markedsmessig produktion forekommer i 1995 i følgende af nationalregnskabet's erhverv:

853209 Sociale institutioner mv. for voksne

910000 Organisationer og foreninger

Ud over den private ikke-markedsmessige produktion i NPISH'er indeholder de to nævnte nationalregnskabserhverv tillige output i offentlige ikke-markedsmessige produktionsenheder. Markedsmessige produktionsenheder forekommer ikke i disse to erhverv.

Den samlede produktionsværdi i NPISH'er udgjorde i 1995 8.187 mill. Produktionen var fordelt på følgende produkter, der hver for sig svarer til en erhvervskode i den mest detaljerede erhvervsgruppering (DK-NACE).

Tabel 40 Produktion i NPISH'er fordelt på produkter 1995

Produktnr.	Tekst	Produktion (1000 kr.)
853255	Foreninger m. sygdomsbekæmp. og sociale formål	1.031.456
853260	Legater og fonde med velgørende formål	242.683
911200	Faglige, oplysende foreninger	666.381
912000	Fagforeninger	4.511.771
913120	Andre trossamfund	389.868
913200	Politiske partier	162.711
913310	Lejerforeninger	82.206
913320	Friluftorganisationer	126.690
913330	Andre politiske og ideologiske organisationer	259.905
913340	Andre oplysende og kulturelle foreninger	308.180
913390	Selskabelige foreninger, loger mv.	404.920
I alt		8.186.771

3.1.2.4.3.6 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Posterne "husleje" samt "reparation og vedligeholdelse" foreligger direkte opgjort i H.K. regnskabet, og andelene benyttes på NPISH'er under et. For det øvrige forbrug i produktionen foreligger ikke nogen regnskabsbaseret omkostningsstruktur. Fordelingen sker ud fra omkostningsstrukturen i lignende aktiviteter inden for forretningsservice samt common sense betragtninger. Et eksempel på sidstnævnte er, at der til et vist antal ansatte beskæftiget med kontorarbejde svarer en vis leverance af vinduespolering til at rengøre vinduerne i de benyttede kontorlokaler.

3.1.2.4.4 Private husholdninger med ansat medhjælp

3.1.2.4.4.1 Afgrænsning

NR-erhvervet 950000 Private husholdninger med ansat medhjælp omfatter privat hushjælp, som udføres af personer, der ikke fakturerer arbejdet til kunderne. Langt hovedparten har form af sort arbejde eller arbejde (fx babysitning) udført af børn og unge, som har "frikort", dvs. ikke betaler skat, fordi deres indkomst er under den skattefrie bundgrænse. Privat rengøring, havepasning mv., der udføres af firmaer under den såkaldte "Hjemmeserviceordning", er ikke omfattet. Denne aktivitet er placeret som markeds-mæssig aktivitet i NR-erhvervet 747000 Rengøringsvirksomhed. Det offentlige tilskud til hjemmeservice, som bl.a. har til formål at modvirke sort arbejde, behandles i nationalregnskabet som et produktsubsidie.

3.1.2.4.4.2 Valg af kilder

Forbrugsundersøgelser kontra arbejdsstyrkeundersøgelser:

Da hovedparten af aktiviteten er "sort", er skattemæssige oplysninger på dette område uanvendelige, da de kun fanger en lille del af aktiviteten. A priori skulle man tro, at forbrugsundersøgelser ville være en velegnet kilde, da de spørger køberne og ikke sælgerne. Da det kun er et mindretal af husholdningerne, der har hushjælp i noget nævneværdigt omfang, bliver stikprøveusikkerheden i Forbrugsundersøgelsen imidlertid alt for

høj til, at den realistisk kan bruges som kilde. I stedet er valgt at gennemføre en benchmarkundersøgelse i tilknytning til arbejdsstyrkeundersøgelsen for 1992, hvor husholdningerne blev stillet en række spørgsmål om deres aktiviteter uden skattetræk. De interviewede blev dels spurgt om antallet af arbejdede timer og dels deres indkomst. Ud fra dette materiale blev fastlagt en benchmarkværdi for produktionen ved opregning til hele befolkningen.

3.1.2.4.4.3 Benchmarkår kontra løbende år

Den for året 1992 beregnede benchmarkværdi fremskrives i de løbende år med udviklingen i nettoprisindekset (forbrugerprisindekset rensset for produktskatter og –subsidier) for rengøringshjælp. Dette indebærer en antagelse om et konstant antal arbejdstimer. Det nævnte prisindeks afspejler udviklingen i rengøringstaksterne hos professionelle rengøringsfirmaer. Et nyt benchmark vil blive etableret næste gang, der kan bevilges ressourcer til at udvide arbejdsstyrkeundersøgelserne med særlige spørgsmål om sort aktivitet.

3.1.2.5 Erhverv med produktionen opgjort fra anvendelsessiden

3.1.2.5.1 Udlejning af erhvervsejendomme mv. - konsistenshensyn

I det danske nationalregnskab opgøres produktionsværdien kun indirekte fra anvendelsessiden for et enkelt erhverv nemlig 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv. Årsagen til, at output i dette erhverv opgøres fra anvendelsessiden, er dels den omfattende sekundære aktivitet vedrørende erhvervsudlejning dels kravet om konsistens i opgørelsen af output og input af erhvervshusleje. Problemstillingen er særdeles væsentlig, da erhvervshusleje i 1995-niveau udgør 25 milliarder kr. Erhvervshusleje har ifølge sagens natur kun én anvendelse nemlig som forbrug i produktionen.

Som tidligere nævnt forekommer udlejning af erhvervslokaler i meget betydelig udstrækning som sekundær aktivitet i institutionelle enheder (firmaer), der er klassificeret med hovedaktivitet i andre erhverv fx livsforsikrings- og pensionskassevirksomhed. En opgørelse af produktionsværdien direkte ud fra regnskaberne for firmaer med hovedaktivitet i erhvervet 702040 ville under alle omstændigheder mangle en masse erhvervshusleje, som skulle overføres fra sekundær aktivitet i andre erhverv. Hertil kommer, at en direkte opgørelse af produktionsværdien selv uden denne komplikation besværliggøres af, at udlejning af erhvervslokaler ikke er en momspligtig aktivitet, men at en stor del af udlejerne på den anden side lader sig frivilligt momsregistrere for at kunne fratække købsmoms. Momsomsætningen i erhvervet er altså ikke velegnet som opregningsgrundlag. Af indlysende grunde er de oplagte alternativer nemlig beskæftigelse eller lønsum heller ikke særlig gode som opregningsgrundlag i et erhverv, hvor den helt overskyggende primære produktionsfaktor er kapitalapparatet.

Ved beregningen af produktionsværdien i de erhverv, hvor firmaer med hovedaktivitet i erhvervet har biaktivitet i udlejning af erhvervslokaler medtages huslejeindtægterne ikke. Disse skal i henhold til Årsregnskabsloven og samtlige instrukser til regnskaber og regnskabsstatistikskemaer placeres under regnskabsposten "Sekundære indtægter", der omfatter ordinære indtægter, der ikke vedrører virksomhedens almindelige drift som fx

refusioner vedr. syge- og barselsdagpenge, kantineindtægter og erhvervshuslejeindtægter. Ingen af disse poster medtages ved opgørelsen af produktionsværdien i hovedaktiviteten, jf. beskrivelsen af sammenhængen mellem Mellemsystemet og Måltotalmodulet. Kantineindtægterne behandles ligesom erhvervshuslejeindtægterne separat. Disse overføres sammen med det tilhørende forbrug i produktionen til restauranterhvervet.

Af hensyn til at undgå udeladelser og dobbeltregning på dette område er det helt afgørende, at produktbalancen for erhvervshusleje opstilles som forudbestemt, og at produktionsværdien beregnes separat fra alt andet output og sættes lig den erhvervshuslejeudgift, der indgår i beregningen af det samlede forbrug i produktionen i de enkelte erhverv. Alt andet ville indebære en risiko for at introducere en inkonsistens i beregningerne med direkte virkning på BNP. For at se dette lad os antage, at produktionsværdien ved udlejning af erhvervslokaler blev beregnet ud fra opregnet regnskabsstatistik til værdien x , og at input af erhvervshusleje var slået sammen med andre tjenesteydelser i beregningen af forbruget i produktionen i erhvervene ud fra opregnet regnskabsstatistik og blev afstemt på et langt mere aggregeret niveau. En analyse af regnskabsposten "husleje" i den opregnede regnskabsstatistik ville da kunne afsløre, at der i realiteten var ført for værdien y af erhvervshusleje til input for økonomien, mens der var beregnet et output af erhvervshusleje på x . Denne inkonsistens ville klart medføre en målefejl på BNP. Da erhvervshusleje som nævnt repræsenterer et betragteligt beløb, kunne målefejlen blive ganske betydelig. Ved at opgøre erhvervshusleje fra anvendelsessiden sikres konsistens samt at en eventuel målefejl på den samlede erhvervshuslejeudgift ikke har nogen effekt på BNP/BNI.

3.1.2.5.2 Statistiske kilder

I og med produktionsværdien af erhvervshusleje opgøres som summen af erhvervshuslejeudgifter i samtlige erhverv i økonomien, er kilderne til opgørelsen de regnskabsstatistikker, der ligger bag opgørelsen af værditilvæksten i alle økonomiens erhverv som tidligere beskrevet i dette kapitel.

Forbruget i produktionen i erhvervet 702040 Udlejning af erhvervsejendomme beregnes ved at anvende inputprocenten, dvs. forholdet mellem forbrug i produktionen og produktionsværdien, i udlejningen af boliger også på udlejning af erhvervslokaler. Procenten anvendt for året 1995 er 25,6. (Denne procent anvendes på produktionsværdien ekskl. frynsegoder).

Som følge af den omfattende sekundære aktivitet i udlejning af erhvervslokaler anses denne beregningsmetode indtil videre for mere pålidelig end en metode der består i at anvende inputprocenten fra de foreliggende regnskaber for erhvervsudlejningsselskaber. Når den nye spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er fuldt udbygget for referenceåret 1999 og frem, vil antallet af detaljerede regnskabsoplysninger fra ejendomsselskaber blive øget markant, og det vil være relevant at revurdere, hvorvidt det vil være at foretrække at fastsætte inputprocenten ud fra disse regnskaber.

3.1.2.5.3 Fordeling af input på produkter

Da der ikke foreligger særskilt information om omkostningsstrukturen i erhvervsudlejning, er inputstrukturen som udgangspunkt fastsat svarende til inputstrukturen i boligudlejning. Denne er efterfølgende justeret ved de årlige afstemninger i lyset af tilgang og anvendelse af de berørte produkter. Som tilfældet er i boligudlejning, er den største komponent i forbruget i produktionen reparation og vedligeholdelse af bygninger.

3.2 Værdiansættelse

Produktion skal ifølge ENS95 opgøres i basispriser. Dette prisbegreb har siden 1940'erne været det, der er blevet benyttet i det danske nationalregnskab, så der er på dette punkt intet nyt for Danmark i forbindelse med overgangen til ENS95. I Danmark har man altid fundet, at prisbegrebet producentpriser i ENS79 er uhensigtsmæssigt i nationalregnskabet både fra et statistikproducentsynspunkt og et analysesynspunkt.

De danske regnskabsstatistikker og produktstatistikker har altid spurgt om omsætning i basispriser bl.a. af hensyn til nationalregnskabet, men også simpelthen fordi man i Danmark altid har anset, at det var dette prisbegreb, firmaerne bedst kunne forholde sig til, eftersom det modsvarer de indtægter, der går i firmaets egen kasse og ikke i statskassen. Omsætningsbegrebet "Nettoomsætning" i den danske lovgivning om aflæggelse af årsregnskaber (Årsregnskabsloven) svarer til basisprisbegrebet, idet det omfatter salgsværdien efter fradrag af rabatter samt moms og øvrige punktafgifter (og omvendt tillæg for produktsubsidier).

Der kræves i Danmarks tilfælde altså ingen procedure for overgang fra observerede priser som fx producentpriser til ENS95-prisbegrebet basispriser. Den omsætning, der observeres i kilderne, er omsætning i basispriser.

3.3 Overgang fra private regnskabsbegreber og administrative begreber til nationalregnskabsbegreber ifølge ENS95

3.3.1 Ensartede principper for overgang fra virksomhedsregnskabsbegreber til nationalregnskabsbegreber

Et kendetegn ved det danske nationalregnskab er en konsekvent og homogen overgang fra virksomhedsregnskabsprincipper til nationalregnskabets begrebsapparat. Dette betyder for det første, at de fornødne begrebsmæssige korrektioner foretages for alle erhverv i økonomien og ikke kun for nogle udvalgte erhverv, hvor de er af særlig betydning. For det andet betyder det, at overgangen gennemføres efter ensartede principper og med anvendelse af de samme kilder og metoder i alle erhverv i økonomien. For eksempel benyttes den samme metode til korrektion for den del af betalte forsikringspræmier, der ikke skal medregnes i opgørelsen af forbruget i produktionen for alle erhverv.

Virksomhedsregnskaber er i Danmark for selskabers vedkommende reguleret af Årsregnskabsloven for så vidt angår ikke-finansielle selskaber og hvad angår finansielle selskaber af bekendtgørelser udstedt af Finanstilsynet om finansielle institutioners regnskabsaflæggelse med hjemmel i diverse love. Enkeltmandsejede virksomheder er ikke

underlagt Årsregnskabsloven, men den mindre krævende Bogføringslov. Da disse virksomheder imidlertid er forpligtet til at indsende standardiserede regnskabsoplysninger (SLS-E skema) i forbindelse med ejerens eller ejernes indsendelse af selvangivelse, er de i realiteten underlagt en lov om regnskabsaflæggelse, der er næsten lige så krævende som Årsregnskabsloven bortset fra, at der naturligvis ikke stilles krav om, at regnskabet skal være påtegnet af en revisor. Den revision, der foretages af regnskaberne for de enkeltmandsejede virksomheder vil normalt være en skattemæssig revision i forbindelse med kontrollen af ejerens selvangivelse.

Det forhold, at aflæggelse af virksomhedsregnskaber i Danmark er reguleret af en lovgivning, som fastsætter stort set ensartede konteringsprincipper, er i praksis meget væsentligt for nationalregnskabet. Eksempelvis er det afgørende, at der i hele økonomien er klare og ensartede regler for, hvilke udgifter der i et virksomhedsregnskab skal føres over driften, og hvilke der skal aktiveres dvs. behandles som investeringer. Hvis virksomhederne på dette punkt stod frit i deres regnskabsaflæggelse, ville det være meget vanskeligt at omsætte deres regnskaber til nationalregnskabsbegreber, da man i givet fald skulle sætte sig ind i regnskabsprincipperne for hver enkelt virksomhed. Heldigvis er det ikke tilfældet i Danmark. Lovgivningen sætter snævre grænser for, hvilke udgifter, der må behandles som ordinære driftsudgifter, og hvilke der må kapitaliseres dvs. konteres som investering, og dette er afgørende for, at man ved opgørelsen af erhvervenes værditilvækst i nationalregnskabet med rimelig præcision kan komme fra driftsudgifterne i virksomhedsregnskaber til forbrug i produktionen som defineret i ENS95.

Efter at regnskabsstatistikkerne i de relevante beregningssystemer:

- (1) "Regnskabsstatistiksystemet" for så vidt angår den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik
- (2) "Skatteregnskabssystemet" hvad angår skatteregnskabsstatistikken
- (3) Beregningssystemerne baseret på erhvervs-specifik regnskabsstatistik – med den tekniske betegnelse A-mappe systemet
- (4) Beregningssystemet for statistikken for offentlig forvaltning og service – med den tekniske betegnelse OIMA

er blevet transformeret til den fælles kontoplan for virksomhedsregnskaber, resterer overgangen til nationalregnskabsbegreber. Overgangen består i, at der indlægges en række korrektionsposter i kontoplanen, som i kombination med regnskabsoplysningerne overført fra virksomhedsregnskaberne muliggør en opgørelse efter nationalregnskabsbegreber i det såkaldte Måltotalmodul MTM. Statistikken for offentlig forvaltning og service (S.13) samt for erhverv domineret af offentlige selskaber er dog som tidligere nævnt transformeret til nationalregnskabsbegreber ved leverancen fra kontoret Finanser og Priser til kontoret Nationalregnskab. Den videre bearbejdning, der for disse statistikkers vedkommende sker i kontoret Nationalregnskab, vedrører i det væsentlige deres indarbejdelse i tilgangs- og anvendelsestabellerne.

De begrebsmæssige korrektioner, der skal foretages for at nå frem til en nationalregnskabsmæssig opgørelse, kan opdeles i to kategorier:

- erhvervsuafhængige korrektioner, hvor de samme fordelingsnøgler for regnskabsposterne i Mellemsystemets kontoplan benyttes for alle erhverv og sektorer

- erhvervsafhængige korrektioner, hvor korrektionerne til de enkelte regnskabsposter varierer fra erhverv til erhverv

3.3.1.1 Erhvervsuafhængige korrektioner

De erhvervsuafhængige korrektioner omfatter:

1. Fordeling af udgifter til "småanskaffelser" på investering og forbrug i produktionen
2. Fastlæggelse af den del af de sekundære indtægter og de sekundære udgifter, der vedrører kantinedrift
3. Udskillelse af den del af de eksterne udgifter, der er bidrag til opbygning af konfliktfonde

Ad 1. Småanskaffelser

Ifølge ENS95 paragraf 3.70 e) skal producenters anskaffelser af varige goder med en (samlet) ordreværdi på mindre end 500 ECU i 1995-priser ikke behandles som faste bruttoinvesteringer, men som forbrug i produktionen.

Skattelovgivningen opererer med en tilsvarende regel vedr. småanskaffelser, som tillades udgiftsført over driften dvs. straksafskrevet. Det forudsættes, at regnskabsstatistikernes oplysninger om udgifter til småanskaffelser er opgjort efter de skattemæssige regler. Da disse regler afviger fra reglerne i ENS, skal der foretages en opdeling af regnskabsposten på den del, der efter ENS-reglerne er småanskaffelser, og som skal indgå i forbrug i produktionen, og den resterende del, der skal indgå i investeringerne. I det danske nationalregnskab er der udviklet en metode til at foretage denne opdeling baseret på skattereglerne samt antagelser om anskaffelsernes fordeling efter beløbsstørrelse.

Den skattemæssige beløbsgrænse for straksafskrivning af "småanskaffelser" blev i flere omgange opjusteret i årene før 1995. Dette bevirker, at den del af regnskabsposten "småanskaffelser", der skal konteres som forbrug i produktionen i nationalregnskabet, har skullet sættes ned og investeringsandelen op. Tabel 41 viser udviklingen i den del af posten "småanskaffelser" i regnskabsstatistikkerne, der i perioden 1988-1995 er blevet ført som henholdsvis forbrug i produktionen og som faste bruttoinvesteringer.

Tabel 41 Opdeling af regnskabsposten Småanskaffelser

År	Andel til forbrug i prod. i pct.	Andel til faste bruttoinvest. i pct.
1988	28,0	72,0
1989	28,1	71,9
1990	26,5	73,5
1991	27,2	72,8
1992	21,0	79,0
1993	16,5	83,5
1994	16,1	83,9
1995	15,1	84,9

Det ses, at korrektionen er væsentlig. For året 1995 skal kun 15 % af de udgifter til småanskaffelser, der i virksomhedsregnskaber er blevet betragtet som løbende driftsudgifter, behandles som forbrug i produktionen i nationalregnskabet.

Ad 2. Kantinedrift

I regnskabsstatistikkerne indgår omsætningen i kantinerne i de sekundære indtægter, og omkostningerne i forbindelse hermed - bortset fra personaleudgifterne - indgår i de sekundære udgifter. En del af de sekundære indtægter skal derfor overføres til nettoomsætning og en del af de sekundære udgifter til forbrug i produktionen .

Det beløb, der overføres til nettoomsætning, er fastsat som en fast andel af virksomhedens samlede udgifter til lønninger og arbejdsgiverbidrag. Andelen beregnes med udgangspunkt i forbrugsundersøgelsen for 1987 således:

Tabel 42 Beregning af kantinedrift

	Beløb	Bemærkninger
1. Kantineudgifter pr. person, køberpriser	259 kr.	Forbrugsundersøgelsen 1987
2. Kantineudgifter ekskl. moms	224 kr.	Gns. momspct. 15,5 pct. i 1987
3. Løn inkl. pensionsbidrag pr. person	78421 kr.	Forbrugsundersøgelsen 1987
4. Andel	0,3 pct.	Punkt 2/Punkt 3

Idet det forudsættes, at kantinedriften hverken giver over- eller underskud fordeles den således beregnede produktionsværdi på køb af råstoffer og lønninger svarende til den procentvise fordeling i restauranter. For årene 1988-1995 har fordelingen stort set været konstant med 64 pct. til råvarer og 36 pct. til løn, men i fremtiden bør fordelingen principielt vurderes hvert år.

Ad 3. Erhvervsorganisationernes konfliktfonde

Virksomhedernes kontingent til erhvervsorganisationer opfattes i nationalregnskabet som køb af tjenesteydelser og indgår i forbrug i produktionen. Det gælder dog ikke den del af kontingentet, der går til opbygning af konfliktfonde. Sidstnævnte betragtes som en overførsel. I regnskabsstatistikkerne indgår det samlede kontingent under de eksterne

omkostninger, og der må derfor skønnes et beløb, der til nationalregnskabsformål skal bogføres som overførsel og ikke som input.

Der er ikke meget statistisk støtte til beregning af et sådant skøn. En fremkommelig metode vil være at danne et skøn over det samlede beløb, der i et givet år anvendes til opbygning af konfliktfonde og sætte dette beløb i forhold til et skøn over de samlede lønninger og arbejdsgiverbidrag. En andel af lønnen ifølge regnskaberne svarende til dette forhold flyttes herefter til overførsler.

Ifølge den opgørelse af regnskaberne for erhvervsorganisationernes fonde, der blev foretaget for året 1982, var fondenes samlede egenkapital i dette år 4,7 mia. kr., og årets henlæggelser på ca. 1/2 mia. kr. kunne stort set finansieres via fondenes formueindtægter. Da der ikke i perioden 1982-1997 har været konflikter af et omfang, der har kunnet svække fondenes finansielle styrke, kan det antages, at der i disse år ikke gennem kontingentet er ydet bidrag til opbygning af fondene. Andelen af lønnen, der skal overføres, er derfor i disse år sat til 0. Denne andel tages årligt op til overvejelse.

I 1998 var der storkonflikt på det danske arbejdsmarked, som tærede på arbejdsgiverorganisationernes konfliktfonde. I nationalregnskabet for 1998 og frem korrigeres i fornødent omfang for genopbygning af konfliktfonde via kontingenterne.

3.3.1.2 Erhvervsafhængige korrektioner

Under denne overskrift foretages korrektioner for følgende 11 produktions- eller omkostningslementer:

- korrektion for tab på debitorer
- priskorrektion til lagerændringer og forbrug i produktionen
- korrektion for nettoforsikringspræmier
- direkte betalte finansielle formidlingstjenester
- andre produktionsskatter (-subsidier)
- købt software
- egenproduceret software
- finansiel leasing
- offentlige gebyrer
- licenser og royalties
- originalværker inden for underholdning, kultur og kunst

Ad a) Korrektion for tab på debitorer

I virksomhedsregnskaber medtages ordinære tab på debitorer samt (ordinære) ændringer i hensættelserne til tab på debitorer under regnskabsposten "Andre eksterne udgifter" eller "Andre kontante kapacitetsomkostninger", der som hovedregel omfatter udgiftsarter, som skal indgå i opgørelsen af nationalregnskabet forbrug i produktionen. Tab på debitorer skal i nationalregnskabet ikke behandles som en del af forbruget i produktionen, da der jo ikke er tale om, at varer forsvinder fra økonomien. I nationalregnskabet er tab på debitorer (bortset fra eftergivelser og akkorder) andre mængdemæssige ændringer i aktiver.

I den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik foreligger posten ordinære tab på debitorer særskilt oplyst. For den del af regnskabsmaterialet, der bygger på de mindre detaljerede skatteregnskaber (SLS-E), er posten estimeret ud fra regnskabsrelationerne for de firmaer, der har besvaret spørgeskemaet. Posten fra den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik kan direkte overføres til Mellemsystemets kontoplan.

For "skatteregnskabsstatistikens" vedkommende er tab på debitorer indeholdt i regnskabsposten "Andre kontante kapacitetsomkostninger". For årene før 1991 var den imidlertid oplyst særskilt på SLS-E skatteregnskabskemaet. Regnskabsrelationerne fra 1990 for de enkelte erhverv benyttes for de erhverv, hvor beregningen bygger på skatteregnskabsstatistikken, til at udskille posten tab på debitorer ved overgangen til Mellemsystemets kontoplan.

Ad b) Priskorrektion til lagerændringer samt forbrug i produktionen

Priskorrektionen vedr. lagerændringer foretages separat for følgende fem kategorier af lagre:

- (1) Færdigvarelagre og produkter under forarbejdning
- (2) Råvarelagre
- (3) Engroshandelslagre
- (4) Detailhandelslagre
- (5) Specielle lagre

Udgangspunktet er regnskabsstatikkernes oplysninger om ultimolagre sidste år (= primolagre i indeværende år) og ultimolagre i indeværende år. Disse lageropgørelser vil være opgjort i overensstemmelse med firmaernes/produktionsenhedernes egen værdiansættelse, som overvejende er baseret på historiske anskaffelsesomkostninger. Lagerændringerne i virksomhedsregnskaber beregnet som ultimolager minus primolager vil derfor under inflation (eller deflation) sædvanligvis indeholde et element af revaluering. Under stigende priser vil produktionen (omsætning plus ændringer i færdigvarelagre) herved blive overvurderet, ligesom forbruget af varer i produktionen vil blive undervurderet. Begge dele fører til en overvurdering af værditilvæksten, hvis de lagerændringer, der fremgår af virksomhedsregnskaber ikke priskorrigeres. For handelserhvervene, hvis produktionsværdi er defineret som bruttoavancen (handelsvareomsætning minus forbrug af handelsvarer) vil manglende priskorrektion af handelsvarelagre under prisstigninger føre til en overvurdering af produktionsværdien og værditilvæksten.

Priskorrektionen til lagerændringerne i virksomhedsregnskaber har som modstykke en tilsvarende korrektion af produktionen (færdigvarelagre, handelsvarelagre) eller forbruget i produktionen ifølge virksomhedsregnskaber. De to korrektioner er to sider af samme sag. Korrektionen til virksomhedsregnskabernes produktionsværdi subsidiært forbrug i produktionen sikrer, at BNP opgjort fra produktions- og indkomstsiden er opstillet efter principperne i ENS. Korrektionen til lagerændringen ifølge virksomhedsregnskaber sikrer tilsvarende, at BNP beregnet fra anvendelsessiden er opgjort i overensstemmelse med principperne i ENS95. Den konsekvente korrektion af forbrug i produktionen og lagerbevægelser med samme værdier følger direkte af regnskabsidentiteten, at tilgang af produkter er lig anvendelse af produkter.

I nationalregnskabet benyttes den bedst mulige approksimation til den teoretisk korrekte opgørelse af de nationalregnskabsmæssige lagerændringer og den tilhørende priskorrektion.

tion efter PIM-metoden. Sidstnævnte kan pga. manglende information om daglige lagerbevægelser kun helt undtagelsesvis anvendes. Dette gælder i alle lande. PIM (Perpetual Inventory Method) består i at opgøre en initial lagerbeholdning og dernæst holde styr på alle bevægelser ind og ud af lageret.

I tilfælde af at der foreligger oplysninger om de fysiske mængder af varer i lagerbeholdningerne primo og ultimo regnskabsperioden, fås den bedst mulige approksimation ved at gange periodens fysiske lagerændring for de enkelte varer med årets gennemsnitspriser og dernæst summere over alle varerne i den pågældende lagerbeholdning. I Danmark foreligger sådanne fysiske mængdeoplysninger for landbrugsvarer og energivarer.

I alle andre tilfælde foreligger alene oplysninger om *værdien* af virksomhedernes lagerbeholdning ultimo perioden i virksomhedernes årsregnskaber (kvartalsregnskaber) og i regnskabsstatistikkerne. Primobeholdningen er lig ultimobeholdningen i den foregående regnskabsperiode. Metoden til beregning af den nationalregnskabsmæssige lagerændringer er da at gøre en *antagelse* om, til hvilke priser, lagerbeholdningen ultimo er opgjort og herudfra inflatere primolageret til årets gennemsnitlige prisniveau og tilsvarende deflatere ultimobeholdningen til årets gennemsnitlige prisniveau. Den nationalregnskabsmæssige lagerændring i løbende priser kan dernæst beregnes som differencen mellem ultimolagerbeholdning og primolagerbeholdning opgjort i årets gennemsnitspriser.

Priskorrektionen til virksomhedsregnskabernes lagerændringer, produktion samt forbrug i produktionen fremkommer som forskellen på lagerændringen i virksomhedsregnskaber og lagerændringen opgjort efter nationalregnskabsprincipper. I det danske nationalregnskab antages ultimolagrene at være opgjort til de sidst konstaterede anskaffelsespriser ultimo året, som antages at være priserne medio december. En sådan måde at opgøre lagrene på er forenelig med Årsregnskabsloven og anvendes notorisk af mange produktionsenheder, fordi den er enkel og operationel. Givet denne antagelse inflateres der altså fra prisniveauet i december t-1 til årets gennemsnitlige prisniveau i år t, og der deflateres fra prisniveauet i december år t til årets gennemsnitlige prisniveau i år t. Beregningen foretages på produktniveau, idet primolageret og ultimolageret fordeles på produkter efter en fordelingsnøgle, der er specifik for hvert erhverv. For færdigvarelagre, herunder produkter under fremstilling, er fordelingsnøglen produktfordelingen af omsætningen i det sidste endelige år (t-1). For handelsvarelagre benyttes en nøgle, der angiver sammenhængen mellem engros- og detailhandelserhverv og de produkter, de handler med. Endelig er fordelingsnøglen for råvarelagrenes vedkommende bestemt af fordelingen af forbruget i produktionen på produkter ifølge de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller for det sidste endelige år.

Følgende formler viser beregningsgangen for lagerændringen for det enkelte produkt. Lagerændringen for et erhverv fremkommer dernæst ved summation over produkter:

$$C = B - A$$

$$D = \frac{B}{p(t(12))} p(t) - \frac{A}{p(t-1(12))} p(t)$$

$$E = D - C$$

hvor A = værdi af primolager efter virksomhedsregnskabsprincipper
 B = værdi af ultimolager efter virksomhedsregnskabsprincipper
 C = værdi af lagerændring efter virksomhedsregnskabsprincipper
 D = værdi af lagerændring efter nationalregnskabsprincipper
 E = lagerpriskorrektion til lagerændring samt produktion /forbrug i produktionen
 $p(t-1(12))$ = prisindeks for december år $t-1$
 $p(t)$ = gennemsnitligt prisindeks for året t
 $p(t(12))$ = prisindeks for december år t

Den nationalregnskabsmæssige lagerændring, altså produkttransaktionen P.52, fremkommer da som $P.52 = C + E$. E er posten K.11 på omvurderingskontoen for aktivkategorien AN12 Lagerbeholdninger bortset fra prisudviklingen mellem medio december år t og ultimo december år t . Under lav inflation og begrænsede udsving i de relative priser kan man for praktiske formål se bort fra sidstnævnte størrelse, så E kan betragtes som omvurderingen eller kapitalgevinsten på lagerbeholdningen i løbet af året.

Det er vigtigt at være opmærksom på risikoen for udeladelser og dobbeltregninger, når man på samme tid anvender to beregningsmetoder for lagrene – én baseret på fysiske mængder af visse varer og én baseret på virksomhedsregnskaber. Eksempelvis indgår de beregnede lagre af energivarer i regnskaberne for producenter af energiprodukter (færdigvarelagre), distributører af energiprodukter (handelsvarelagre hos engroshandelsvirksomheder) og endelig som råvarelagre.

I det danske nationalregnskabs beregningssystem for lagre er der indlagt en nøgle, der henfører de landbrugs- og energivarer, der er dækket af den fysiske beregning, til bestemte erhverv, hvor de trækkes fra i den beregning, der tager udgangspunkt i værdien af lagerbeholdninger ifølge regnskabsstatistikkerne. På denne måde sikres konsistens forstået som at samtlige lagerbeholdninger og lagerbevægelser i økonomien kommer med én og kun én gang.

Sluttelig kan det i parentes bemærkes, at de teoretiske og praktiske problemer, der i det ikke-finansielle nationalregnskab er forbundet med at opgøre lagerændringer og omvurdering af lagerbeholdninger, har en analog problemstilling i det finansielle nationalregnskab. Her består problemstillingen i at opsplitte ændringen mellem primobeholdning og ultimobeholdning af finansielle aktiver i den del, der vedrører finansielle transaktioner, og den del der vedrører omvurderinger, samt såkaldte andre mængdemæssige ændringer dvs. konkurser o.l.

Ad c) Nettoforsikringspræmier og supplerende præmier

Som omtalt i afsnit 1.3.9.4.5 er der på dette punkt en velbegrundet forskel på regnskabsprincipperne i virksomhedsregnskaber og i nationalregnskabet. I nationalregnskabsterminologi betegnes den faktisk betalte forsikringspræmie på en forsikringspolice som "bruttoforsikringspræmien". Den del af bruttopræmien, som går til risikodækning, dvs. udbetaling af skadeserstatninger samt hensættelser til reserver som er forsikringstagerens ejendom, betegnes "nettoforsikringspræmien". Forskellen udgøres af den faktiske betaling for forsikringsselskabets tjenesteydelse. Denne del betegnes som "tjenesteelementet i bruttopræmien". Ud over den *faktisk* betalte præmie er der imidlertid et yderligere element i den samlede forsikringspræmie nemlig det afkast, forsikringsselskaberne opnår på de forsikringstekniske reserver, der som nævnt er forsikringstagerens penge.

Dette afkast betegnes "supplerende præmier". I nationalregnskabet konteres beløbet som en formueindkomststrøm (D.44) til forsikringstagerne, der anvender beløbet til at købe forsikringstjenester for ud over de tjenester, der er betalt over den faktisk betalte forsikringspræmie. Det økonomiske rationale er, at det er denne måde, forsikringsselskaber rent faktisk opereres på. Et væsentligt aspekt i forsikringsvirksomhed er det at have rådighed over kundernes midler i de forsikringstekniske reserver. De supplerende præmier indgår altså i forsikringsselskabernes produktionsværdi.

Beregningerne for forsikringsselskaber og pensionskasser er detaljeret gennemgået i afsnit 3.16. Her omtales derfor kun de korrektioner, der er nødvendige for at opgøre forbruget i produktionen i de virksomheder, der er en del af populationen af forsikringstagere.

I virksomhedsregnskaber vil bruttoforsikringspræmien indgå i regnskabsposten andre eksterne udgifter (øvrige kapacitetsomkostninger). For at denne kan danne grundlag for en opgørelse af forbruget i produktionen skal nettoforsikringspræmien fratækkes og de supplerende præmier tillægges.

I nationalregnskabets beregningssystem for forsikring foreligger for hver enkelt hovedtype af forsikring en opgørelse af bruttopræmier, skadeserstatninger, nettoforsikringspræmier og supplerende præmier. Disse foreligger efter aggregering over forsikringstyper opgjort på nationalregnskabets 130 erhverv plus husholdninger i deres egenskab af forbrugere og udland. De beregnede nettoforsikringspræmier samt tillæg for de supplerende præmier indlægges i Mellemsystem 2, hvorved behandlingen af forsikringstransaktioner bringes i overensstemmelse med reglerne i ENS95 ved opstilling af måltotalmodulet MTM.

Af d) Direkte betalte finansielle formidlingstjenester

I virksomhedsregnskaber er gebyrer, stiftelsesprovisioner mv. til finansielle institutioner sædvanligvis konteret under finansieringsudgifter sammen med renteudgifter mv. Finansieringsudgifter dækker hovedsagelig over fordelingstransaktioner og skal ikke medtages ved opgørelse af produkttransaktionen forbrug i produktionen (P.2). I nationalregnskabet er det derfor nødvendigt at "rense" posten finansieringsudgifter for det køb af tjenesteydelser, der udgøres af bankgebyrer mv., og at overføre dette tjenestekøb til en regnskabspost, der indgår i opgørelsen af forbrug i produktionen.

I nationalregnskabets beregningssystem for finansielle institutioner foretages en opgørelse af de direkte betalte finansielle formidlingstjenester opdelt på nogle typer svarende til de involverede finansielle institutioner, jf. afsnit 3.16. I dette beregningssystem fordeles den beregnede total for betalte finansielle formidlingstjenester ud på brugere i lyset af den foreliggende information herunder størrelsen af indlån og udlån fra/til erhvervsgrupper og husholdninger i deres egenskab af forbrugere plus udland.

De beregnede værdier for betalte banktjenester mv. indlægges i Mellemsystem 2, hvorved det sikres, at de indgår i opgørelsen af forbrug i produktionen ved opstilling af måltotalmodulet MTM.

Ad e) Andre produktionsskatter (-subsidier)

Andre produktionsskatter fx ejendomsskatter og vægtafgifter på motorkøretøjer indgår i virksomhedsregnskaberne under regnskabsposterne "Andre eksterne udgifter" eller "Øvrige kapacitetsomkostninger". Disse skatter foreligger altså ikke oplyst separat i virksomhedsregnskaberne, men er en del af en bredere defineret regnskabspost, der hovedsagelig omfatter udgiftsarter, som skal medtages i opgørelsen af forbruget i produktionen. Hvis der ikke blev foretaget en korrektion, ville disse produktionsskatter fejlagtigt blive regnet med i opgørelsen af forbruget i produktionen.

Kilden er nationalregnskabets beregningssystem for andre produktionsskatter. I dette beregningssystem foreligger disse beregnet på nationalregnskabets 130 erhverv. Disse værdier fordeles ud på de detaljerede erhverv i DK-NACE ud fra fordelingen af produktionsværdien inden for hvert af de 130 nationalregnskabererhverv. De således beregnede andre produktionsskatter fratrækkes i regnskabsposten "Øvrige eksterne udgifter" i Mellemsystemet og dermed ved opstilling af måltotalmodulet MTM.

Andre produktionssubsidier kommer ligeledes fra et særligt beregningssystem i nationalregnskabet. I virksomhedsregnskaber vil de sædvanligvis indgå i regnskabsposten Sekundære indtægter, der som hovedregel ikke benyttes ved opgørelsen af nationalregnskabet.

Ad f) Købt software

I danske virksomhedsregnskaber bliver købt software normalt ikke aktiveret, men betragtet som en løbende driftsudgift. Denne praksis udspringer af kutyme omkring anvendelsen af et forsigtighedsprincip. Det er derfor nødvendigt at reducere posterne i virksomhedsregnskaber for driftsudgifter til køb af varer og tjenesteydelser med værdien af den købte software, der ifølge ENS95 skal konteres som en fast bruttoinvestering.

I nationalregnskabet foretages beregningen for købt software i et subsystem, der bl.a. indeholder en fordeling på erhverv. Beregningen foretages fra tilgangssiden med udgangspunkt i produktstatistik for IT-erhvervene. Den beregnede totale indenlandske forsyning med købt software til erhvervene fordeles ud på erhverv efter en nøgle, der bl.a. er baseret på antallet af edb-maskiner i de enkelte erhverv. Nøglen er i nogen grad skønsmæssig i mangel på information om softwarekøb opgjort fra anvendelsessiden. Usikkerheden på erhvervsfordelingen inden for markedsmæssige erhverv er imidlertid ikke BNI-relevant, og totalen for økonomien som helhed må siges at være temmelig solidt funderet.

Værdierne i subsystemet indlægges i Mellemsystemet, hvorved den købte software fratrækkes i virksomhedsregnskaberens vare- og tjenestekøb ved opgørelsen af forbrug i produktionen i måltotalmodulet MTM.

Ad g) Egenproduceret software

I danske virksomhedsregnskaber bliver egenproduceret software normalt ikke aktiveret, men betragtet som en løbende driftsudgift (løn samt forbrug af varer og tjenester). Denne praksis udspringer af Årsregnskabsloven og kutyme omkring anvendelsen af et forsigtighedsprincip. Det er derfor nødvendigt at foretage et tillæg til den i virksomheds-

regnskaber anførte værdi for produktion af kapitalgoder til eget brug for at inkludere værdien af software (og store databaser) produceret for egen regning og til eget brug.

I nationalregnskabet foretages beregningen for egenproduceret software i et subsystem, der bl.a. indeholder en fordeling på erhverv. Beregningen foretages med udgangspunkt i lønsummer til højtuddannet IT-personale fordelt på erhverv. Værdierne for egenproduceret software indlægges i Mellemsystemet og indgår derfor i måltotalmodul MTM.

Ad h) Finansiell leasing

I danske virksomhedsregnskaber (bortset fra regnskabsstatistikken for rederier) er udgifter til leasingydelse på finansielle leasingkontrakter traditionelt blevet konteret som udgifter til tjenesteydelser benyttet i produktionen. Disse udgifter er placeret under regnskabsposten andre eksterne udgifter subsidiært andre kontante kapacitetsomkostninger. Ifølge ENS95 er leasingydelsen på en finansiell leasingkontrakt ikke en produkttransaktion, bortset fra den lille del der er FISIM og som indtil videre ikke fordeles på brugere. Ifølge ENS95 består leasingydelsen af tre elementer 1) rente, 2) afdrag og 3) indirekte betalt finansiell formidlingstjeneste (FISIM). Hvis virksomhedsregnskaber ikke blev korrigeret for finansiell leasing, ville resultatet være en overvurdering af forbruget i produktionen.

I nationalregnskabet foretages den nævnte opdeling af ydelsen på finansielle leasingkontrakter i tre dele. Rentedelen er en formueindkomsttransaktion, der indgår i de ikke-finansielle sektorkonti. Afdragsdelen er en finansiell transaktion, der optræder på de finansielle sektorkonti, og den indirekte betalte finansielle formidlingstjeneste (FISIM) føres indtil videre som forbrug i produktionen i en kunstig sektor og et kunstigt erhverv.

Ydelserne på finansielle leasingkontrakter og fordelingen på erhverv beregnes i et subsystem i nationalregnskabet. I den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er der særlige spørgsmål vedr. finansiell leasing. Værdierne registreres i Mellemsystemet, og i forbindelse med beregning af måltotalmodul MTM fradrages de finansielle leasingydelser ved opgørelsen af forbrug i produktionen.

Det skal nævnes, at virksomhedernes regnskabspraksis vedr. konteringen af ydelser på finansielle leasingkontrakter i de seneste år er under ændring i retning af en kontering, der svarer til nationalregnskabsprincipperne i ENS95. Denne udvikling følges nøje i forbindelse med nationalregnskabsberegningerne, og korrektionen for begrebsmæssige forskelle tilpasses løbende erhverv for erhverv i lyset af udviklingen i regnskabspraksis.

Ad i) Offentlige gebyrer

Ifølge ENS95 § 4.23 e) skal offentlige gebyrer og betalinger i forbindelse med offentlige kontrolforanstaltninger betragtes som køb af tjenester, medmindre det opkrævede beløb er helt ude af proportion med de omkostninger, der er forbundet med kontrollen. I virksomhedsregnskaber vil de normalt blive betragtet som direkte skatter i stedet for køb af tjenester og vil således ikke komme med i forbrug i produktionen, medmindre der foretages en korrektion. De offentlige gebyrer, kontrolafgifter mv. foreligger oplyst i tilknytning til skattestatistikken. I et særligt beregningsystem bliver de dernæst fordelt på erhverv. Disse erhvervsfordelte tal bliver dernæst indlæst i Mellemsystemet og indgår i forbruget i produktionen ved opgørelsen af MTM-måltotalmodul.

Ad j) Licenser og royalties

Licensbetalinger og royalties på patenter o.l. er ifølge ENS95 leverancer af tjenesteydelser, som skal indgå i opgørelsen af produktion og forbrug i produktionen. I virksomhedsregnskaber vil de i mange tilfælde blive konteret anderledes fx som erhvervelse af immaterielle aktiver, selv om der kun er erhvervet en tilladelse til at udnytte et immaterielt aktiv i en periode og ikke selve aktivet. I nationalregnskabet beregnes derfor tillæg for licens- og royaltybetalinger både for så vidt angår ikke-producerede immaterielle aktiver (patenter o.l.) og producerede immaterielle aktiver (originalværker inden for underholdning, litteratur, kunst mv.). Licensbetalinger vedr. software er allerede dækket andetsteds, jf. punkt f ovenfor. Disse værdier registreres i Mellemsystem 2 og indgår i produktion og forbrug i produktionen ved opstilling af måltotalmodul MTM.

Ad k) Originalværker inden for underholdning, kultur, kunst mv.

I virksomhedsregnskaber for forfattere, kunstnere med flere vil værdien af de skabte originalværker ikke blive konteret som produktion af kapitalgoder, da dette er i modstrid med reglerne i såvel Årsregnskabsloven, Bogføringsloven som SLS-E skatteregnskabsreglerne.

For at bringe regnskaberne for disse producenter i overensstemmelse med reglerne i ENS95 må egenproduktionen af originalværker estimeres separat og tillægges den virksomhedsregnskabsmæssige produktion. Tilsvarende skal de faste bruttoinvesteringer på anvendelsessiden øges med det beregnede beløb.

3.3.2 Sammenstilling af regnskabsdata og overgang til nationalregnskabsopgørelse på faglige enheder

3.3.2.1 Overgang til fælles kontoplan

Efter bearbejdning overføres samtlige de regnskabsstatistikker, der ligger bag nationalregnskabsberegninger af værditilvæksten, til en fælles kontoplan nemlig kontoplanen i Mellemsystemet som vist i tabel 4. Efter dette første trin er indholdet i adskillige af regnskabsposterne imidlertid stadig defineret som i virksomhedsregnskaber. Eksempelvis er forsikringspræmierne fortsat bruttoforsikringspræmier, hvor kun den del af forsikringspræmien, der er tjenesteelement (forsikringsydelse), skal medregnes i opgørelsen af forbrug i produktionen, mens resten, der er betaling for risikodækningen altså forsikringsselskabernes skadeserstatninger, skal behandles som en fordelingstransaktion.

Denne database benævnes Mellemsystemet, version 1. Herefter foretages overgangen til nationalregnskabsdefinitioner samlet for alle erhverv og sektorer. I samme forbindelse foretages, hvor det er nødvendigt, en opdeling af firmaer (institutionelle enheder) i produktionsenheder, således at den statistiske enhed til opgørelse af værditilvæksten som krævet i ENS95 er produktionsenheden eller en konstrueret homogen produktionsenhed. Databasen efter disse to typer af regnskabsmæssig bearbejdning betegnes Mellemsystemet, version 2.

3.3.2.2 Overgang fra institutionelle enheder ("firmabrancher") til produktionsenheder

Af nationalregnskabs hovedkilder i form af regnskabsstatistik nemlig

- a) detaljeret spørgeskema- og skatteregnskabsbaseret regnskabsstatistik
- b) mindre detaljeret regnskabsstatistik baseret på standardiserede skatteregnskaber
- c) regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber
- d) erhvervsspecifik regnskabsstatistik og enkeltregnskaber for store enheder
- e) regnskabsstatistik for offentlig forvaltning og service

leveres a), c) og e) fra primærstatistikkontorerne i Danmarks Statistik opgjort på produktionsenheder (lokale faglige enheder), mens b) og d) leveres opgjort på firmaer altså institutionelle enheder (juridiske enheder). Sidstnævnte grupperes i primærstatistikken i såkaldte "firmabrancher" dvs. efter hovedaktiviteten for de firmaer, statistikken omfatter. Ved opgørelsen af nationalregnskabet – og konkret i overgangen fra Mellemsystemets version 1 til slutresultatet version 2 skal altså foretages en bearbejdning af kilderne b) og d), således at disse bringes over på de aktivitetsmæssigt mere homogene produktionsenheder og dette på en måde, der er konsistent med kilderne a), c) og e), således at alle produktionsenheder i økonomien kommer med ét og kun ét sted.

Det skal tilføjes, at selv "firmabrancher" i Danmark er relativt homogene i henseende til økonomisk aktivitet sammenlignet med mange andre lande. Dette skyldes, at det i Danmark er overordentlig enkelt og billigt at etablere et aktie- eller anpartsselskab, og at kravene til indskud af ansvarlig kapital er små. Der er med andre ord ikke nogen institutionelle barrierer for, at ejere af selskaber opretter en koncern, hvor de enkelte selskaber varetager koncernens forskellige forretningsområder eller aktiviteter. Det er derfor undtagelsen snarere end reglen i Danmark, at juridiske enheder har meget omfattende biaktiviteter.

Overgangen fra "firmabrancher" til nationalregnskabs 130 erhverv defineret ud fra produktionsenheder er altså bestemt væsentlig, men skal på den anden side betragtes i de rette proportioner. Langt hovedparten af aktiviteten i de juridiske enheder vedrører hovedaktiviteten, og store biaktiviteter forekommer primært inden for fremstillingsvirksomhed, hvor alle større produktionsenheder med en anden erhvervskode end "firmabranchen" for den juridiske enhed får tilsendt et spørgeskema, og hvor produktionsenhederne altså er direkte observerede.

Metoderne til overgang fra firmabrancher til erhverv baseret på produktionsenheder i de tilfælde, hvor denne ikke er observeret, er baseret på udnyttelse af den maksimale forhåndenværende information om produktionsenhederne inden for et firma. I alle tilfælde sikrer de anvendte metoder, at sumrestriktionerne er overholdt, dvs. at summen af de beregnede størrelser for produktionsenhederne er lig totalen for den pågældende variabel ifølge firmaregnskaberne. Der forekommer tre situationer:

- 1) Omsætning kendt på produktionsenhedsniveau
- 2) Omsætning ikke kendt, men lønsum kendt på produktionsenhedsniveau
- 3) Overgangen allerede gennemført i primærstatistikken

I afsnit 3.1.2.3.7 ovenfor, er redegjort for den anvendte metode ved overgangen fra fir-mabrancher til FE-erhverv (faglig-enheds erhverv), hvis grundlæggende enhed er den lokale faglige enhed (produktionsenheden).

3.4 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

Ved en direkte opgørelse af værditilvæksten i et erhverv forstås, at man ud fra totalt dækkende regnskabsstatistik for erhvervet kan opgøre produktionsværdi, forbrug i produktionen og dermed værditilvæksten ved statistisk bearbejdning af de bagvedliggende virksomhedsregnskaber.

Indirekte opgørelse af erhvervenes værditilvækst benyttes i nationalregnskabet i fravær af regnskabsstatistik. Det springende punkt er sædvanligvis her opgørelsen af forbruget i produktionen, idet der sædvanligvis foreligger en rimeligt pålidelig opgørelse af omsætningen i de forskellige erhverv fx fra moms-systemet. En indirekte opgørelse af værditilvæksten for et erhverv kan fx bestå i at opgøre erhvervets produktionsværdi som $x\%$ af erhvervets omsætning (med firmaer som statistisk enhed), hvor x fastsættes ud fra antagelser eller historisk information om forholdet mellem salgsværdier i de faglige enheder i erhvervet og den firmabaserede momsomsætning. Det erindres herved, at momsomsætningen bl.a. indeholder salg af brugte kapitalgoder, som ikke skal indgå i opgørelsen af produktionsværdien.

I det tidligere danske nationalregnskabssystem, som i 1997 blev erstattet af det nuværende, blev sådanne indirekte opgørelser benyttet i ikke-ubetydelig udstrækning, idet der frem til referenceåret 1987 ikke fandtes regnskabsstatistik i Danmark for samtlige erhverv i økonomien. Specielt var markedsmæssige tjenester tidligere relativt dårligt dækket af regnskabsstatistik.

I det danske nationalregnskab offentliggjort efter 1997 er situationen på dette punkt radikalt forbedret. Med en enkelt undtagelse bygger opgørelsen af værditilvæksten for samtlige erhverv på en direkte opgørelse af produktionsværdi samt forbrug i produktionen i virksomhedsregnskaber.

En indirekte opgørelse af værditilvæksten forekommer kun for NR-erhvervet 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv., hvor produktionsværdien opgøres fra anvendelsessiden som summen af alle andre erhvervs huslejeudgifter, og hvor forbruget i produktionen beregnes ved at benytte inputprocenten (forbrug i produktionen/produktionsværdi) for Udlejning af boliger (dvs. faktisk udlejning) i erhvervet 702009 Boliger i mangel på tilstrækkelig regnskabsinformation for udlejning af erhvervsejendomme. Da der er tale om en nært beslægtet aktivitet, antages den herved introducerede usikkerhed på opgørelsen af værditilvæksten at være beskedent.

Andelen af bruttoværditilvæksten opgjort ved direkte kontra indirekte metoder fremgår af følgende tabel.

Tabel 43 Andel af bruttoværditilvækst med direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder 1995

Opgørelsesmetode	Bruttoværditilvækst, mill. kr.	Pct.
Direkte opgørelse	853.239	98
Indirekte opgørelse	18.103	2
I alt	871.342	100

3.5 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

Ved opgørelser direkte i niveau forstås opgørelser af værditilvæksten for erhverv, hvor niveauet såvel for produktionsværdi som for forbrug i produktionen opgøres i niveau hvert år ud fra regnskabsstatistikker eller gennem en indirekte opgørelse, jf. afsnit 3.4. Ved fremskrivninger forstås opgørelser, hvor produktionsværdi og forbrug i produktionen foreligger beregnet direkte i niveau for et benchmarkår, men opgørelserne for de løbende år fremkommer ved fremskrivning af produktionsværdien og forbruget i produktionen fra benchmarkåret med passende relevante indikatorer. En mere usikker fremskrivningsmetode består i at antage et konstant forhold (inputprocent) mellem forbrug i produktionen og produktionsværdi enten i løbende eller (bedre) i faste priser og fremskrive produktionsværdi, forbrug i produktionen og implicit værditilvæksten med én og samme indikator.

I det endelige danske nationalregnskab er opgørelsen af næsten hele værditilvæksten baseret på opgørelser i de løbende år direkte i niveau. I de endelige beregninger benyttes fremskrivning kun på tre områder:

- boliger
- mindre del af værditilvæksten i NPISH'er
- tillæg for underdeklaration mv. samt for sort arbejde

For så vidt angår boliger er der her tale om et erhverv med en stor vægt i den samlede økonomi. På dette område foretages meget omfattende benchmarkopgørelser hvert fjerde år i forbindelse med de omfattende huslejeundersøgelser, jf. beskrivelsen af benchmarkberegningerne i afsnit 3.17. Fremskrivning benyttes kun inden for de nævnte fireårsintervaller. Et tilsvarende forhold gør sig gældende i andre lande, hvor der endvidere ofte vil være ti år mellem niveauberegningerne betinget af periodiciteten for folke- og boligtællinger.

Med hensyn til det andet punkt nemlig non-profit institutioner rettet mod husholdninger opgøres langt den største del af værditilvæksten nemlig lønsummen direkte i niveau hvert år, mens fremskrivning kun benyttes for så vidt angår de mindre komponenter forbrug af fast realkapital og andre produktionsskatter minus -subsidier.

Hvad angår det tredje punkt gælder det i Danmark i lighed med andre lande, at der ikke er hverken statistiske kilder eller ressourcer til at foretage en ny opgørelse af den sorte økonomi hvert år. I de fleste tilfælde vælger man at operere med et benchmark som så

fremskrives. I Danmarks tilfælde er benchmarket for opgørelsen af underdeklaration baseret på observationer i årene 1992-1994, mens niveaubestemmelsen for sort arbejde er baseret på observationer i tilknytning til de harmoniserede arbejdsstyrkeundersøgelser for 1992. Metoden består herefter i at foretage en fremskrivning af produktionsværdi og værditilvækst knyttet til sort økonomi ved for hvert "produkt" i den sorte økonomi at antage, at det udvikler sig parallelt med den indenlandske produktion på den tilsvarende "hvide" produktbalance. Eksempelvis antages den store post "sort arbejde i forbindelse med bygningsreparation" at udvikle sig parallelt med den "hvide" bygningsreparation, dvs. den bygningsreparation som er udført i overensstemmelse med den gældende lovgivning omkring skatter og bidrag til sociale sikringsordninger. Tilsvarende antages underdeklarationen inden for restaurationsvirksomhed at udvikle sig parallelt med den "hvide" omsætning inden for erhvervet. Denne fremskrivningsmetode er ækvivalent med at benytte konstante korrektionsprocenter på det mest detaljerede niveau i beregningerne. Niveaubestemmelsen af den sorte økonomi tages op med et interval på 5-10 år, hvorimod det skal bemærkes, at justeringerne for frynsegoder beregnes direkte i niveau hvert år, da de tilgrundliggende kilder gennemgående forefindes på årsbasis. Niveaubestemmelsen af den sorte økonomi er således revideret i de endelige nationalregnskaber for 1997 og 1998 i lyset af nye interviewundersøgelser af omfanget af sort arbejde.

Værditilvæksten ved den ikke-markedsmæssige aktivitet i non-profit institutioner rettet mod husholdninger (NPISH'er) er beregnet ved fremskrivning for så vidt angår den (mindre) del, der består af andre produktionsskatter og forbrug af fast realkapital. Disse værditilvækstkomponenter beregnes som konstante procenter af aflønningen af ansatte. Det bør understreges, at sidstnævnte, der udgør hovedparten af værditilvæksten, er beregnet direkte i niveau hvert år ud fra en overordentlig stærk statistisk kilde nemlig opgørelsen af lønsummen fordelt på juridiske enheder og arbejdssteder.

Alt i alt må det konkluderes, at opgørelsen af BNP fra produktionssiden i det danske nationalregnskab for de endelige år kun i meget begrænset udstrækning gør brug af fremskrivning fra et benchmark. Anderledes forholder det sig naturligvis med de foreløbige årlige samt de kvartalsvise nationalregnskaber, der i vid udtrækning bygger på fremskrivninger fra det sidste endelige år.

Tabel 44 Andel af bruttoværditilvækst opgjort i niveau kontra ved fremskrivning 1995

Opgørelsesmetode	Bruttoværditilvækst, mill. kr.	Pct.
Opgørelse årligt i niveau	784.982	90,1
Fremskrevet fra benchmark	86.360	9,9
I alt	871.342	100

3.6 Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning

Det vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning består overordnet set i det meget betydelige arbejde, der udføres med henblik på at sikre, at erhvervsregistret er à jour med nye produktionsenheder. Arbejdet hermed lettes af, at tærskelværdierne i momssy-

stemet og skattesystemet er overordentligt lave, således at al regulær økonomisk aktivitet bortset fra helt ubetydelig hobbyvirksomhed øjeblikkelig vil udløse registrering i et offentligt administrativt register, der er fødekilde til erhvervsregistret. Det er svært at overvurdere betydningen af denne hurtige opdatering af erhvervsregistret med nyopståede enheder for kvaliteten og dækningsgraden i nationalregnskabet. Det vurderes, at al regulær økonomisk aktivitet bortset fra helt ubetydelig hobbyvirksomhed fanges gennem brug af erhvervsregistret. Hvad angår arbejdstagere i private husholdninger, som ifølge sagens natur kun i begrænset udstrækning vil føre til registreringer i erhvervsregistret, sker langt hovedparten af denne aktivitet i form af sort arbejde. Hele denne sorte aktivitet dækkes af en særlig beregning, der ikke bygger på erhvervsregistret.

Frynsegoder og ikke-regulær økonomisk aktivitet som eksempelvis underdeklaration og sort arbejde dækkes gennem korrektioner, der så vidt muligt er eksplicite. Disse korrektioner følger principperne i kommissionsbeslutningen om fuldstændig dækning i nationalregnskabet ("exhaustiveness beslutningen"). I overensstemmelse med den nævnte kommissionsbeslutning inkluderer det danske nationalregnskab ikke produktiv aktivitet, der i sig selv er ulovlig.

3.7 Landbrug, jagt og skovbrug (NACE A)

3.7.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE A er funktionsdefineret og omfatter 4 af nationalregnskabet's 130 erhverv. De 4 NR-erhverv er:

- 011009 Landbrug
- 011209 Gartnerier, planteskoler, frugtplantager
- 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv.
- 020000 Skovbrug

Den omfatter 23 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 3,5 % af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 45.

Tabel 45 Erhvervsgruppen NACE A's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
011009 Landbrug	49.658	25.704	23.955
011209 Gartnerier, planteskoler, frugtplantager	4.276	1.792	2.483
014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv.	5.774	2.861	2.913
020000 Skovbrug mv.	2.107	1.137	970
I alt NACE A	61.815	31.494	30.321
Procent af økonomien	3,7	4,0	3,5

3.7.2 Statistiske kilder

De primærstatistiske kilder bag opgørelsen af værditilvæksten er vist i tabel 46.

Tabel 46 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE A

NR-erhverv	Kilde
011009 Landbrug	Specifik erhvervsstatistik: Landbrugsstatistik
011209 Gartnerier, planteskoler, frugtplantager	Specifik erhvervsstatistik: Landbrugsstatistik
014000 (del) Maskinstationer	Skatteregnskabsstatistikken
014000 (del) Anlægsgartnere (markedsproducenter)	Skatteregnskabsstatistikken
014000 (del) Anlægsgartnere (ikke-markedsproduc.)	Statistikken for offentlig forv. og service
020000 Skovbrug mv.	Skatteregnskabsstatistikken

Den statistiske kilde for landbrug, gartneri og pelsdyravl er Danmarks Statistiks specifikke erhvervsstatistik "Landbrugsstatistik", der som tidligere nævnt er en nationalregnskabsmæssig opgørelse for landbrugsområdet. Statistikken følger retningslinierne i Eurostats manual for landbrugsstatistik. For så vidt angår beregningerne af forbrug i produktionen er beregningerne baseret på 1) anvendte mængder af produkter ganget med den gennemsnitlige salgspris 2) regnskabsoplysninger indsamlet af økonomikonsulenterne ved landbruget og 3) årlige regnskabsstatistikker for landbrug og gartneri udarbejdet af Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut.

Landbrugsstatistikken er den statistiske kilde i nationalregnskabet til opgørelse af nationalregnskabserhvervene 011009 Landbrug og 011209 Gartnerier, planteskoler og frugtplantager. Denne statistik dækker ikke Anlægsgartnere, der i stedet dækkes via skatteregnskabsstatistikken for så vidt angår den markeds-mæssige del og gennem statistikken for offentlig forvaltning og service for den ikke-markeds-mæssige.

Landbrugsstatistikken omfatter til gengæld maskinstationer, der i nationalregnskabet er placeret i erhvervet 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv. Da al produktion i maskinstationer anvendes til input i landbruget, har dette ingen betydning for opgørelsen af værditilvæksten. I nationalregnskabet beregnes maskinstationer separat ud fra den skattebaserede regnskabsstatistik, og aktiviteten flyttes til erhvervet 014000 Maskinstationer, anlægsgartnere mv.

Antallet af landbrugs- og gartneribedrifter, således som det er opgjort på grundlag af landbrugs- og gartneritællingen den 2. juni 1995, udgjorde 68.771. Den anvendte tællingsenhed er bedriften, der består af det areal med tilhørende bygninger, maskiner og husdyr, som af bedriftens indehaver betragtes som hørende til samme brug. En bedrift kan således bestå af én eller flere selvstændigt vurderede ejendomme og/eller én eller flere dele af selvstændigt vurderede ejendomme. Tilforpagtede og tillejede arealer medregnes under bedriften, mens bortforpagtede eller bortlejede arealer ikke betragtes som hørende til bedriften.

Fra 1983 har man forhøjet den nedre grænse for medtagelse af en bedrift ved landbrugs- og gartneritællingen. Tællingen omfatter herefter bedrifter med mindst 5 ha i dyrket areal (herunder gartneriafgrøder) samt bedrifter med mindre end 5 ha, hvis bedriftens samlede standarddækningsbidrag mindst er på 3.000 ERE i 1980-priser. (ERE = Euro-pæisk Regningsenhed (ECU)). Standarddækningsbidraget er opgjort på grundlag af

gennemsnitsdækningsbidrag pr. hektar eller pr. dyr. Indtil 1984 har de benyttede standarddækningsbidrag afspejlet produktions- og prisforhold i en 3-årsperiode omkring 1973 og tærskelværdien har været 2.000 ERE. Fra 1985 er referenceåret for standarddækningsbidragene ændret til 1980. Især som følge af prisudviklingen er tærskelværdien samtidig øget til 3.000 ERE. Fra 1995 er tærskelværdien sat til 4.000 ERE i 1990-priser. Forhøjelsen fra og med 1983 af den nedre grænse betyder, at ca. 6.300 meget små bedrifter svarende til ca. 8 pct. af samtlige landbrugs- og gartneribedrifter ikke længere er omfattet af tællingen. Disse bedrifters landbrugsproduktion udgør dog under ½ pct. af den samlede landbrugsproduktion. Ved opgørelsen af landbrugets produktion og værditilvækst foretages en opregning for disse meget små bedrifter.

Indtil 1983 indhentede Danmarks Statistik ved den årlige landbrugs- og gartneritælling oplysninger fra samtlige bedrifter (over den nedre grænse). Fra 1984 blev tællingens omfang ændret. Herefter var det kun hvert 2. år (i ulige år), at der blev gennemført en totaltælling. I de mellemliggende år blev der kun indhentet oplysninger fra ca. en fjerdedel af bedrifterne. I forbindelse med budgetbesparelser blev det besluttet, at de årlige strukturællinger, der som nævnt siden 1984 skiftevis har været afholdt som udsnitstælling og totaltælling, fra og med 1990 kun afholdes som stikprøvetællinger. Følgelig er 1989-undersøgelsen af landbrugsbedriftenes struktur i relation til opgørelserne for 1995 den senest afholdte totaltælling. En ny totaltælling er afholdt i 1999.

Stikprøvetællingen i 1995 omfatter ca. 24.300 bedrifter. Populationen er de bedrifter, der fandtes ved den totale landbrugs- og gartneritælling i 1989, opdateret med stikprøvetællingerne i 1990-94. Denne stikprøve er blevet suppleret med ca. 4.000 tællingsenheder omfattende alle bortforpagtede ejendomme med ejerskifte siden sidste tælling, hvis ejendommen ikke umiddelbart på grundlag af ejers personnummer kan henføres til en i landbrugsstatistikregistret eksisterende bedrift med samme ejer, samt nyoprettede landbrugsejendomme (oplyst via de kommunale ejendomsregistre). Med henblik på at ajourføre landbrugsstatistikregistret, er tællingen herudover suppleret med en stikprøve på ca. 1.800 små bedrifter.

Ved landbrugs- og gartneritællingen indsamles mange, forskelligartede oplysninger om den enkelte bedrift. Det er derfor næppe muligt at bestemme en stikprøvesammensætning, som kan forventes at give det bedst mulige skøn over hver enkelt tællingsoplysning isoleret set. For de fleste afgrøder og husdyr gælder, at størrelsen af de pågældende tællingsvariable varierer med bedriftens størrelse, type og beliggenhed. Derfor har man ved udvælgelsen af stikprøven opdelt bedrifterne i ca. 1.500 grupper efter type (hoveddriftsform), størrelse (standarddækningsbidrag) og beliggenhed (amt). Herefter har man ved tilfældig udtrækning udvalgt et antal bedrifter inden for hver gruppe. Det antal bedrifter, som er udvalgt i en gruppe, er blevet bestemt således, at den forventede statistiske sikkerhed på skønnet over bedriftenes samlede standarddækningsbidrag bliver størst mulig. Standarddækningsbidraget er valgt som optimeringsvariabel, fordi der som følge af definitionen af standarddækningsbidraget som et økonomisk størrelsesmål må antages at være en nær sammenhæng mellem størrelsen af de vigtige tællingsoplysninger og det samlede standarddækningsbidrag. Som følge af udvælgelsesmetoden indeholder stikprøven forholdsvis mange af de største og af de mest specialiserede bedrifter.

De indberettede oplysninger fra de udvalgte bedrifter er opregnet til totalniveau ved inden for hver bedriftsgruppe at multiplicere bedriftsoplysningerne med den reciproke udvalgsandel. Som et mål for den statistiske usikkerhed ved stikprøveopgørelsen har

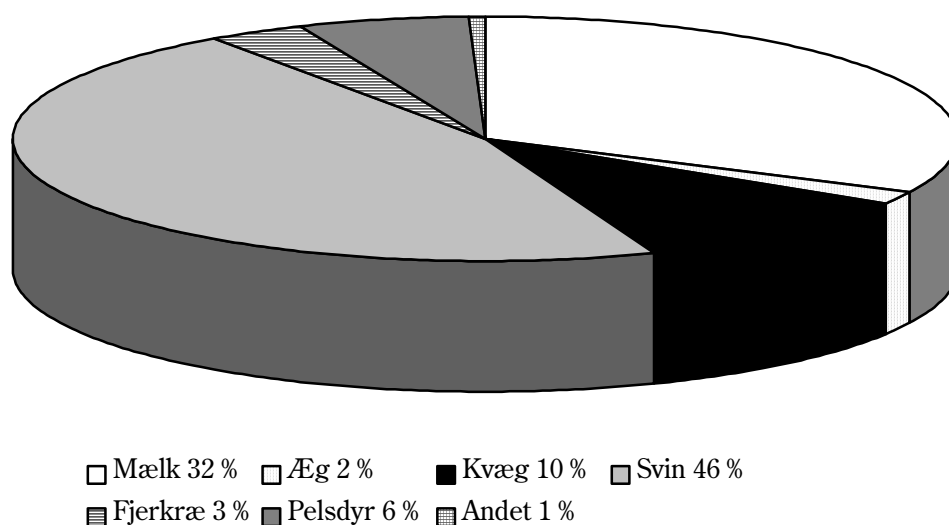
man beregnet den relative spredning på skønnene over hovedresultaterne. Den relative standardafvigelse angiver standardafvigelsen på skønnet i pct. af skønnet. Med 95 pct. sikkerhed vil den sande værdi ligge inden for visse grænser. Disse grænser kan beregnes som skønnet \pm spredningen på skønnet multipliceret med 1,96. Det bemærkes, at den statistiske usikkerhed på skønnene øges med stigende detaljeringsgrad. For det samlede dyrkede areal er den relative afvigelse på det samlede dyrkede areal beregnet til 0,2 %

3.7.3 Beregningsmetode

Overordnet set beregnes produktionen ved hjælp af en pris-gange-mængde metode. For det største vegetabiliske produkt nemlig korn beregnes først høstudbyttet for de enkelte kornsorter. Disse multipliceres dernæst med de gennemsnitlige salgspriser for korn indsamlet fra alle større kornhandlere. For de animalske produkter beregnes tilsvarende salgsværdien tilsvarende ved at multiplicere de solgte mængder med de af producenterne opnåede gennemsnitlige salgspriser. Hertil lægges værdien af lager- og besætningsforskydninger samt produktion til eget brug.

Produktionen i landbrug og gartneri bortset fra anlægsgartnere er fordelt på 49 produktbalancer i nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsestabeller. Her udgør de ti største produkter over 90 %. Den animalske produktion er langt den vigtigste. Dennes fordeling på produkter er illustreret i nedenstående figur.

Figur 4 Produktionsværdier for animalske produkter 1995

Det ses, at slagtesvin og råmælk er de to dominerende produkter.

Opgørelsen af landbrugets værditilsvækst er baseret på et sæt af definitioner og beregningsmetoder, der harmonerer med de af EU-landene aftalte retningslinier for opgørelser til EU's statistiske kontor, Eurostat. Disse retningslinier er igen opstillet, så de svarer til definitionerne i ENS79.

Af de nævnte retningslinier skal specielt fremdrages følgende:

Salgsværdierne for de anførte produkter angiver værdien af producent af det samlede salg, herunder den del, der sælges til mellemhandlere, og som senere inden for perioden købes tilbage og anvendes som produktionsmidler i erhvervet. Modsvarende indgår udgiften til tilbagekøbte produktionsmidler i den samlede udgift til forbrug i produktionen. Kun salg fra landbrugssektoren under ét og køb til landbrugssektoren indgår i opgørelsen. Interne køb og salg mellem landbrugsvirksomheder indgår ikke. Producerede mængder, der anvendes som produktionsmidler (fx korn til foder) på de ejendomme, hvor de er produceret, indgår i salgsværdien via slutproduktet.

Udgifter til løbende reparation og vedligeholdelse af produktionsapparatet samt udgifter til håndredskaber og lignende betragtes i overensstemmelse med konteringsreglerne i ENS 79 som løbende produktionsudgifter og medregnes derfor under forbrug i produktionen.

I landbrugsstatistikken benyttes bruttoværditilvæksten i faktorpriser (Bruttofaktorindkomsten) som det primære værditilvækstbegreb. Nationalregnskabets primære værditilvækstbegreb Bruttoværditilvækst i basispriser (BVT) fremkommer ved til bruttofaktorindkomsten at lægge Andre produktionsskatter og fratække Andre produktionssubsidier.

Bruttofaktorindkomsten i landbruget opgøres med tillæg af generelle tilskud til landbrugserhvervet (dog ekskl. investeringstilskud) og med fradrag af skatter og afgifter på landbrugets produktionsapparat, hovedsagelig ejendomsskatter. Bruttofaktorindkomsten er hermed lig med: Den samlede salgsværdi + værdien af lager- og besætningsforskydninger hos producenter ÷ udgiften til forbrug i produktionen + generelle driftstilskud ÷ skatter på produktionsapparatet.

Bruttofaktorindkomsten angiver det beløb, der er til rådighed til aflønning af den samlede arbejds- og kapitalindsats i landbrugssektoren, herunder afskrivninger, forrentning af egen- og fremmedkapital, lønninger til fremmed medhjælp og vederlag for landbrugens arbejdsindsats mv.

Danmarks Statistiks opgørelse af landbrugets bruttofaktorindkomst før tillæg af generelle driftstilskud og før fradrag af ejendomsskatter og indirekte afgifter er vist i Landbrugsstatistikens tabel 14.1 (jf. punkt D). De anførte tal er lig den samlede salgsværdi + værdien af lager- og besætningsforskydninger hos landmænd ÷ landbrugets udgift til indkøbte rå- og hjælpestoffer og tjenesteydelser fra andre erhverv.

Det skal understreges, at den foretagne opgørelse er inklusive producenternes udbytte af de ordninger og støtteforanstaltninger, der medfører udbetalinger på grundlag af de enkelte produkter, og tilsvarende er de af producenterne betalte produktafgifter i henhold til gældende afgiftsordninger fratrukket i værdierne for de enkelte produkter. De anførte salgsværdier svarer altså til nationalregnskabets basisprisbegreb.

Dette gælder først og fremmest landbrugets udbytte af produktstøtten fra EU's landbrugsfond, se tabel Landbrugsstatistikens tabel 14.2 (FEOGA), der indgår i værdierne for de enkelte produkter, ligesom de af landbruget betalte afgiftsbeløb til EU udgør hovedparten af de samlede produktafgifter. Vedrørende de ordninger, der udgør grundlaget for de pågældende beløb må henvises til "De Europæiske Fællesskabers Tidende" samt

til de vejledninger til ordningerne, der udsendes af Landbrugsministeriet og EU-direktoratet.

Værdien af salgsprodukterne omfatter det samlede salg af de enkelte produkter, herunder salget til mellemhandlere og lignende, og producenternes forbrug af egen produktion til konsum. Værdierne beregnes på grundlag af de solgte mængder og de af producenterne opnåede gennemsnitlige salgspriser.

Salgsværdien for korn omfatter det samlede salg i de anførte perioder, herunder salg til mellemhandlere. De anførte tal angiver de opnåede salgsværdier efter fradrag af medansvarsafgiften for korn. Salgsværdien for de øvrige vegetabiliske produkter omfatter salget af de anførte perioders produktion. Andre vegetabiliske produkter omfatter hovedsagelig halm, men derudover indgår foderroer mv.

Salgsværdien for kød og levende dyr omfatter for de enkelte husdyrarter både de dyr, der slagtes her i landet, og værdien af producent for de eksporterede levende slagtedy. Desuden medregnes salgsværdien for avls- og brugsdyr af producent for de dyr, der eksporteres, medens salget mellem landmænd ikke medregnes, selv om dette salg foregår via mellemhandlere (fx smågrisesalget). I værdien for kvæg medregnes handyrpræmien til og med 1994. Fra 1995 tillægges handyrpræmien generelle driftssubsidier og fratrækkes modsvarende fra produktionsværdien.

Salgsværdien for naturmælk omfatter værdien af den samlede indvejede mælkemængde på mejerivirksomheder samt producenternes eget forbrug til konsum og salget direkte til forbrugere. De anførte tal angiver de opnåede salgsværdier efter fradrag af medansvarsafgifter (indtil 1. april 1993) og eventuelle opkrævede superafgifter i henhold til mælkekvoteringsordninger samt generelle produktionsafgifter mv., medens de i henhold til suspensionsordningerne udbetalte beløb til producenterne er inkluderet i tallene.

Salgsværdien for æg til konsum omfatter salget af hønseæg til konsum, herunder producenternes forbrug til konsum og salget af konsumæg direkte til forbrugere. Andre animalske produkter omfatter salget af honning, uld, slagtekaniner samt eksporten af rugæg af høns og æg af andet fjerkræ end høns.

Værdien af lager- og besætningsforskydninger hos producenter opgøres på grundlag af en særskilt beregning for hver af de perioder, for hvilke der kan foretages en mængdemæssig opgørelse af forskydningen. Ved værdiberegningen anvendes tidsvejede gennemsnitlige salgspriser i perioden, og værdien for hele året opgøres som summen af forskydningernes værdi i de enkelte perioder.

For korn er forskydningerne for henholdsvis driftsår og kalenderår opgjort for hver af de nævnte perioder under ét og ved værdiberegningen anvendes de gennemsnitlige salgspriser for hele perioden. For de øvrige vegetabiliske salgsprodukter (herunder gartneriprodukter) og for grovfoder foretages ingen opgørelse af lagerforskydningerne.

Ifølge ENS95 §3.58 skal produktionen af vegetabiliske landbrugsprodukter ikke opgøres på høsttidspunktet, men løbende gennem vækstperioden. I Danmark høstes vegetabiliske afgrøder helt overvejende i samme år som det, hvor plantevæksten finder sted. Undtagelsen er vinterafgrøder (vinterhvede, vinterbyg), der sås året forinden høsten. Her er plantevæksten frem til årsskiftet imidlertid så minimal, at man for praktiske formål kan

se bort fra den. I det årlige nationalregnskab er der derfor ikke behov for at indføre la-gerkorrektioner i forhold til en opgørelse efter høsttidspunktet. I det kvartalsvise natio-nalregnskab forekommer derimod store lagerbevægelser i produkter under fremstilling for at implementere reglen i ENS95 §3.58.

For svin er forskydningerne opgjort på grundlag af forskydningerne i perioderne mellem de seks årlige tællinger. For kvæg er forskydningerne opgjort på grundlag af halvårslige tællinger. For heste, får og pelsdyr beregnes kun årlige forskydninger, men disse beregninger foretages både på driftsår og på kalenderår. For fjerkræ foretages kun beregning af forskydninger på driftsår. Den således foretagne opgørelse af besætningsforskydningerne må anses for den i praksis bedst mulige måling af den animalske landbrugspro-duktion efter tilvækstprincippet, jf. ENS95 §3.58 og §3.119 b) (2). Ifølge ENS95 skal produktionsværdien af slagtedyrl ikke konteres på slagtningsstidspunktet, men løbende gennem vækstperioden. Efter ENS95 skal besætningsforskydninger af slagtedyrl regi-streres som ændringer i lagre af produkter under fremstilling (færdigvarelagre mv.), mens besætningsforskydninger for så vidt angår avlsdyr skal behandles som faste bruttoinvesteringer (P.51). Landbrugsstatistikken skelner imidlertid ikke mellem de to typer af besætningsforskydninger. I nationalregnskabet er de samlede besætningsforskydning-er af slagtedyrl og avlsdyr behandlet som en del af de faste bruttoinvesteringer under rubrikken "forskydninger i stambesætninger". Den manglende skelnen mellem de to typer besætningsforskydninger er selvsagt ikke BNI-relevant.

Udgifterne til forbrug i produktionen omfatter den samlede udgift til de ved produktio-nen anvendte rå- og hjælpestoffer, herunder købet fra mellemhandlere og lignende, samt udgifterne til reparation og vedligeholdelse af produktionsapparatet og forskellige ud-gifter til tjenesteydelser fra andre erhverv. Såfremt der foreligger mængde- og prisop-lysninger for de anvendte rå- og hjælpestoffer, er udgifterne beregnet på grundlag af det samlede køb og de gennemsnitligt betalte priser for de enkelte rå- og hjælpestoffer, me-dens der ved beregningen af de øvrige udgiftsposter er anvendt oplysninger fra forelig-gende regnskabsopgørelser samt oplysninger fra forskellige specielle opgørelser.

I udgiften til såsæd og korn til foder medregnes købet fra mellemhandlere. Udgiften til foderstoffer er beregnet på grundlag af det faktiske køb af henholdsvis enkeltfoderstof-fer og blandingsfoderstoffer og de af landmændene faktisk betalte priser for de leverede produkter. Udgiften til returnmælk til foder omfatter tilbagekøbet af skummetmælk, kær-nemælk og valle. Udgiften til andre indkøbte foderstoffer omfatter bl.a. købet af me-lasse, kød- og benmel, fodergær, pulp, mask og bæreme samt forskellige importerede vegetabiliske foderstoffer (fx tapiokamel og citruskvas mv.) og sukker til fodring af bier.

Udgiften til gødningsstoffer beregnes som værdien af det samlede gødningsforbrug her i landet med et skønsmæssigt beregnet fradrag på 1 procent til dækning af forbruget uden for landbrug og gartneri.

Udgiften til bekæmpelsesmidler er beregnet på grundlag af oplysninger fra Miljøstyrel-sen. Udgiften til energi omfatter det samlede erhvervsmæssige forbrug af elektricitet og brændstoffer i landbrug og gartneri, herunder forbruget af energi til den erhvervsmæs-sige anvendelse af privatbil. Maskinstationernes forbrug af brændstoffer ved arbejde i landbrug og gartneri er medregnet. CO₂ -afgiften indgår i energiudgiften.

Udgiften til reparation og vedligeholdelse omfatter avlsbygninger, produktionsanlæg, maskiner og redskaber (herunder køb af håndredskaber) samt reparation og vedligeholdelse af grundforbedring og landvinding. For landbruget beregnes udgiften på grundlag af regnskabsoplysninger, der er indsamlet af økonomikonsulenterne. For gartneriet er udgiften til reparation og vedligeholdelse ekskl. anlægsgartneri, der ikke indgår i opgørelsen.

Andre udgifter til rå- og hjælpestoffer og tjenesteydelser omfatter udgifter til vækstmedier, potter og plast til brug ved planteavl i landbrug og gartneri samt udgifter til tjenesteydelser som fx maskinstationsydelser (udskilt i særskilt erhverv i nationalregnskabet), veterinære ydelser, kontrolforeningsydelser, forsikringsydelser, bankomkostninger, foreningskontingenter samt salgsafgifter og fragt mv.

Landbrugsstatistikken omfatter foruden landbrugs- og gartnerivirksomhed (herunder pelsdyravl) jagt, fangst og servicevirksomhed i forbindelse hermed.

Ud fra de ovennævnte kilder beregnes det samlede forbrug i produktionen ved opregning til hele populationen af landbrugsbedrifter. I denne forbindelse foretages som nævnt en særskilt opregning for de meget små bedrifter, der ikke er omfattet af de årlige landbrugstællinger. For en stor del af forbruget i produktionen er der tale om, at dette med en meget stor sikkerhed kan beregnes ud fra den indenlandske forsyning enten i fysiske mængder, der multipliceres med en gennemsnitspris, eller i form af en opgørelse af det totale salg til landbruget. For den del af input, hvor ovennævnte ikke er tilfældet, er kilden til landbrugsstatistikens opgørelse af forbruget i produktionen foreliggende regnskabsoplysninger enten fra regnskaber indsamlet af landbrugets økonomikonsulenter eller de årlige stikprøvebaserede regnskabsstatistikker for landbrug og gartneri fra Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut.

3.7.4 Fordeling af output på produkter

I og med landbrug, gartneri og pelsdyravl er aktivitetsdefinerede ud fra de producerede produkter og opgørelsen af produktionsværdien ved en pris-gange-mængde metode, giver produktfordelingen sig selv.

3.7.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Hovedparten af forbruget i produktionen er i landbrugsstatistikken direkte fordelt på produkter typisk ud fra oplysninger om anvendte mængder af de pågældende produkter (fx foderkorn) multipliceret med gennemsnitspriser eller ud fra oplysninger om salget til landbrugsbedrifter (foderstoffer, gødningsstoffer, bekæmpelsesmidler). Den resterende del af forbruget i produktionen fx energi og tjenester, der typisk er beregnet ud fra regnskabsstatistik, foreligger i landbrugsstatistikken opgjort på hovedtyper af produkter. I forbindelse med opstillingen og afstemningen af nationalregnskabet's tilgangs- og anvendelsestabeller fordeler nationalregnskabsstatistikkerne disse hovedtyper ud på enkelte produkter typisk ved anvendelse af den mest detaljerede kontoplan i regnskabsstatistikkerne.

3.8 Fiskeri (NACE B)

3.8.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE B er defineret ved gruppering af produktionsenheder og omfatter 1 af nationalregnskabet's 130 erhverv. Erhvervet er 050000 Fiskeri mv. Erhvervsgruppen omfatter 2 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. De omfattede erhverv er:

050100 Fiskeri
050200 Dambrug og fiskeavl

Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 0,3 % af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 47.

Tabel 47 Erhvervsgruppen NACE B's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
050000 Fiskeri mv.	4.137	1.845	2.292
I alt NACE B	4.137	1.845	2.292
Procent af økonomien	0,2	0,2	0,3

3.8.2 Statistiske kilder

De primærstatistiske kilder bag opgørelsen af værditilvæksten er vist i tabel 48.

Tabel 48 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE B

NR-erhverv	Kilde
050000 Fiskeri mv. (værditilvækst)	Skatteregnskabsstatistikken
050000 Fiskeri mv. (produktfordeling)	Fiskeriministeriet: Landinger af fisk

3.8.3 Beregningsmetode

Beregningsmetoden af værditilvæksten følger standardmetoden for erhverv dækket af den generelle regnskabsstatistik baseret på skatteregnskaber, jf. afsnit 3.1.2.3.

3.8.4 Fordeling af output på produkter

Den beregnede produktionsværdi fordeles på arter af fisk ud fra Fiskeriministeriets fangststatistik, der omfatter landinger i såvel danske som udenlandske havne. Produktionsværdien ifølge nationalregnskabsberegningen er væsentligt højere end værdien af de landede mængder af fisk. Forskellen kan forklares dels af interne leverancer af fisk i fiskeriet (reelt en handelsaktivitet), dels muligvis af omgørelser af fiskekvoter gennem

uofficielle landinger. Den estimerede interne leverance føres som input i fiskeriet selv ved opstilling af tilgangs- og anvendelsestabellerne.

3.8.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturundersøgelser for fiskeriet. Inputstrukturen er fastlagt ud fra de oplysninger om omkostningsstrukturen, der fandtes i SLS-E kontoplanen frem til 1990 samt de årlige oplysninger om energiforbruget ifølge energistatistikken.

3.9 Råstofudvinding (NACE C)

3.9.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE C er defineret ved gruppering af produktionsenheder og omfatter 2 af nationalregnskabet's 130 erhverv. Erhvervene er:

110000 Udvinding af råolier og naturgas mv.

140009 Udvinding af grus, ler, sten, salt mv.

Den omfatter 11 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 0,9 % af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 49.

Tabel 49 Erhvervsgruppen NACE C's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
110000 Udvinding af råolier mv..	8.615	1.977	6.638
140009 Udvinding af grus, ler, sten, salt mv.	2.364	1.362	1.001
I alt NACE C	10.979	3.339	7.639
Procent af økonomien	0,66	0,42	0,88

3.9.2 Statistiske kilder

De primærstatistiske kilder bag opgørelsen af værditilvæksten er vist i tabel 50.

Tabel 50 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE C

NR-erhverv	Kilde
110000 Udvinding af råolier mv.	Virksomhedsregnskaber (samtlige enheder)
140009 Udvinding af grus, ler, sten, salt mv.	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

Erhvervet 110000 Udvinding af råolier mv. dækker al aktivitet vedrørende produktion af råolie og naturgas. Denne aktivitet er i Danmark koncentreret på den danske Nordsø-sokkel. Produktionen af olie og gas opgøres ab Nordsøen, dvs. værdien af rørtransporten indgår i produktionsværdien. Rørtransporten varetages af et enkelt offentligt ejet og

kontrolleret selskab DORAS. Dette selskab er placeret i nationalregnskaberhvervet 602409 Fragtvognmænd mv., rørtransport. Al videre distribution eller viderebearbejdning indgår derimod ikke i produktionsværdien. Den olierørledningsafgift på 5% af værdien af den transporterede olie, der skal erlægges til staten, betragtes som en produktsskat på rørtransporttjenesten. Produktionsværdien i DORAS med tillæg af olierørledningsafgiften indgår som forbrug i produktionen i erhvervet Udvinning af råolier mv.

Erhvervet omfatter Dansk Undergrunds Consortium (DUC) samt andre licenshavere på området plus selskabet DOPAS for så vidt angår den aktivitet i selskabet, der ikke består af efterforskning efter olie og gas. I året 1995 var DUC totalt dominerende og den eneste operatør, som havde produktionsanlæg. Erhvervet er fuldt dækket af disse selskaber. Danmarks Statistik indhenter meget detaljerede regnskabsoplysninger fra DUC og eventuelle andre selskaber, der påbegynder olie- og gasudvinning. Endvidere benyttes regnskabsoplysninger indsamlet af Energistyrelsen for de selskaber, som har koncession på dele af Nordsøen og som driver olie- og gasefterforskning, men som endnu ikke har produktionsboringer, med undtagelse af det statslige selskab DOPAS.

Erhvervet 140009 Udvinning af grus, ler, sten, salt mv. er dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik.

3.9.3 Beregningsmetode

Produktionsværdien i 110000 af den producerede mængde olie og gas fremgår direkte af regnskaberne fordelt på disse to produkter. Efterforskningsboringer for egen regning fremgår ligeledes af regnskaberne.

De efterforskningsboringer, der foretages af enheder i erhvervet for egen regning (bortset fra selskabet DOPAS) er en del af produktionsværdien i erhvervet. Denne produktion overføres ikke til bygge- og anlægsvirksomhed. Købte efterforskningsboringer mv. kommer enten som indenlandske leverancer fra bygge- og anlægsvirksomhed eller som import. Alle efterforskningsboringer aktiveres dvs. behandles som faste bruttoinvesteringer i nationalregnskabet.

Selskabet DOPAS, som udfører efterforskningsaktivitet samt visse hjælpefunktioner for olie- og gasaktiviteten, overføres til erhvervet bygge- og anlægsvirksomhed for så vidt angår den del af aktiviteten, der er efterforskningsaktivitet. Der overføres produktion, forbrug i produktionen samt aflønning af ansatte svarende til efterforskningsaktiviteten. Den del af forbruget i produktionen i DOPAS, der ikke er relateret til efterforskningsaktivitet medregnes i forbrug i produktionen i erhvervet 110000 Udvinning af råolier mv. Den tilsvarende produktionsværdi konsolideres ud, dvs. medtages hverken som produktion eller forbrug i produktionen i erhvervet.

Produktionsværdien i 140009 tages direkte fra den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, der er opregnet til at dække samtlige produktionsenheder i erhvervet. Forbruget i produktionen beregnes efter standardmetoden for overgangen fra regnskabsstatistikens kontoplan til Målttotalmodulet via Mellemsystemet.

3.9.4 Fordeling af output på produkter

Produktionsværdien i Udvinning af råolier mv. fordeles direkte på de tre produkter råolie, uforarbejdet naturgas og efterforskningsboringer ud fra de indhentede regnskaber. Erhvervet Udvinning af grus, ler, sten, salt mv. er dækket af produktstatistikken for industri. Den beregnede produktionsværdi fordeles på produkter ud fra fordelingen i Varestatistik for industri

3.9.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

I Udvinning af råolier mv. er driftsudgifterne i regnskaberne opdelt på input af rørtransporttjenester (DORAS + olierørledningsafgift), reparation og vedligeholdelse og øvrige driftsudgifter. De to førstnævnte poster dækker tilsammen langt hovedparten af forbruget i produktionen. I nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsestabeller foretages en delvis skønsmæssig fordeling af restposten på produkter.

3.10 Fremstillingsvirksomhed (NACE D)

3.10.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE D er defineret ved gruppering af produktionsenheder og omfatter 55 af nationalregnskabets 130 erhverv, jf. oversigten i tabel 51. I den detaljerede DK-NACE udgør fremstillingsvirksomhed 322 erhverv. I bearbejdningen af primærstatistikken foretages beregningerne særskilt for hvert af disse 322 erhverv.

Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 17,7 % af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 51.

Tabel 51 Erhvervsgruppen NACE D's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
151000 Slagterier mv.	38.746	31.447	7.299
152000 Forarbejdning og konservering af fisk mv.	10.347	8.165	2.182
153000 Forarbejdning og kons. af frugt og grønt	4.595	3.554	1.041
154000 Fremst. af veg. og anim. olier og foderst.	2.855	2.476	379
155000 Mejerier og isfabrikker	21.811	18.310	3.501
156009 Fremstilling af stivelsesprodukter	14.891	10.856	4.034
158109 Fremstilling af brød, kager og kiks	4.750	3.114	1.635
158120 Bagerforretninger	3.940	1.910	2.030
158300 Sukkervarer og –raffinaderier	2.809	1.773	1.037
159000 Drikkevareindustri	9.056	5.817	3.239
160000 Tobaksindustri	3.035	1.597	1.438
170000 Tekstilindustri	8.398	5.307	3.091
180000 Beklædningsindustri	5.403	3.441	1.962
190000 Læder- og fodtøjsindustri	2.092	1.557	534
200000 Træindustri	11.828	7.573	4.255
210000 Papirindustri	10.154	6.436	3.719

221200 Udgivelse af dagblade	6.245	3.013	3.232
221309 Udgiver- og forlagsvirks. ekskl. dagblade	9.048	5.708	3.340
222009 Trykkerier	12.395	6.555	5.840
230000 Mineralolieindustri	8.756	8.477	279
241109 Fremst. af industrigasser og uorg. basiskem.	912	410	503
241209 Fremst. af farvestoffer, pigm., org. basiskem.	4.424	2.413	2.010
241500 Fremstilling af kunstgødning	1.488	1.173	315
241617 Fremstilling af basisplast og synt. gummi	842	546	296
242000 Fremst. af pesticider og andre agrokem. prod.	1.410	849	561
243000 Fremst. af maling, lak, trykfarver mv.	3.532	2.523	1.009
244000 Medicinalindustri	14.088	6.706	7.382
245070 Fremst. af reng.midler og øvrige kem. prod.	7.005	4.476	2.529
251122 Fremst. af gummiprod. samt plasticemball.	9.609	5.876	3.733
252300 Fremst. af bygningsartikler af plast	1.487	962	525
252400 Fremstilling af andre plasticprodukter	5.278	2.780	2.498
261126 Glas- og keramisk industri	3.951	2.249	1.702
263053 Fremst. af cement, musten, tagsten, fliser mv.	1.961	1.009	952
266080 Fremst. af prod. af beton, cement, asfalt mv.	10.863	6.356	4.507
271000 Jern- og stålværker	2.337	1.646	691
272030 Forarbejdning af jern og stål	4.261	2.918	1.343
274000 Fremst. af ikke-jernholdige metaller	2.287	1.574	714
275000 Støbning af metalprodukter	1.672	859	813
281009 Fremstilling af byggematerialer af metal	17.216	9.158	8.058
286009 Fremst. af håndværktøj, metalemballage mv.	11.438	6.328	5.110
291000 Fremst. af skibsmotorer, kompressorer mv.	15.772	7.576	8.196
292000 Fremst. af maskiner til generelle formål	16.310	10.011	6.298
293000 Fremst. af landbrugsmaskiner	4.260	2.556	1.704
294009 Fremst. af maskiner til industri mv.	14.129	8.147	5.982
297000 Fremst. af husholdningsapparater	5.424	3.602	1.822
300000 Fremst. af kontormask. og edb-udstyr	1.708	1.086	623
310000 Fremst. af andre elek. mask. og apparater	14.774	9.325	5.449
320000 Fremstilling af telemateriel mv.	8.899	5.304	3.595
330000 Fremst. af med. udstyr, instrumenter, ure mv.	10.972	5.859	5.113
340000 Fremstilling af biler mv.	5.712	3.519	2.193
351000 Skibsværfter og bådebyggerier	9.408	5.871	3.537
352050 Fremst. af transportmidl. ex. skibe og biler	1.921	1.158	762
361000 Møbelindustri	17.510	10.783	6.727
362060 Fremst. af legetøj, guld- og sølvvarer mv.	5.807	3.195	2.612
370000 Genbrug af affaldsprodukter	793	628	165
I alt NACE D	430.615	276.520	154.095
Procent af økonomien ekskl. FISIM	25,9	34,9	17,7

At erhvervsgruppen NACE D omfatter en væsentligt større andel af nationalregnskabet 130 erhverv end svarende til gruppens andel af økonomiens værditilvækst skal ses i sammenhæng med, at inputprocenten, altså forholdet mellem forbruget i produktionen og produktionsværdien, er større i fremstillingsvirksomhed end i de fleste andre erhverv. Dette skyldes i høj grad specialisering, hvor industrivirksomheder i stort omfang køber halvfabrikata fra andre industrivirksomheder og koncentrerer sig om de dele af den samlede fremstillingsproces, hvor de har komparative fordele. Fremstillingsvirksomhed tegner sig altså for en større del af produktionen (brutto), af forbruget i produktionen og dermed af produktkredsløbet i økonomien end tilfældet er, når man ser på værditilvæksten.

For at få en optimal beskrivelse af produktstrømmene i økonomien i tilgangs- og anvendelsestabellerne og i de symmetriske input-output tabeller er det relevant at tildele fremstillingsvirksomhed en større andel af det antal erhverv, beregningssystemet omfatter, end svarende til andelen af værditilvæksten. I forhold til det tidligere danske nationalregnskabsystem er antallet af erhverv inden for fremstillingsvirksomhed faktisk reduceret kraftigt nemlig fra 82 til 55. Til gengæld er erhvervsopdelingen af de tjenesteydende erhverv langt mere detaljeret i det nuværende danske beregningssystem end i det tidligere.

3.10.2 Statistiske kilder

Den helt dominerende primærstatistiske kilde bag opgørelsen af værditilvæksten er den spørgeskemabaserede generelle regnskabsstatistik, hvis anvendelse i nationalregnskabet er omtalt i afsnit 3.1.2.3. I det følgende omtales derfor kun statistiske kilder og tilhørende beregninger, der ligger ud over anvendelsen af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. Tabel 52 viser en oversigt over de fremstillingserhverv, hvor den generelle regnskabsstatistik suppleres med andre oplysninger i forbindelse med nationalregnskabet's opgørelse af værditilvæksten.

Tabel 52 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE D

NR-erhverv	Kilde
151000 (del vedr. dækning af alle slagtninger)	Opl. fra Kødkontrollen, Landbrugsstatistikken
151000 (del vedr. efterbetalinger)	Landbrugsstatistikken
155000 (efterbetalinger)	Skatteregnskabsstatistikken
370000	Skatteregnskabsstatistikken
Øvrige NACE D erhverv	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

3.10.3 Beregningsmetode

For den altdominerende del af fremstillingsvirksomhed er beregningsmetoden den standardmetode for anvendelse af den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, der er beskrevet i afsnit 3.1.2.3. I det følgende omtales derfor kun de metoder, der anvendes i relation til de i tabel 52 anførte kilder.

I 151000 Slagterier mv. foretages for det første en korrektion for slagtninger på offentlige slagtehus, der ikke er klassificeret som slagterier, samt hjemmeslagtninger. I relation til værditilvæksten er denne korrektion meget beskedent, da værditilvæksten kun består af selve slagteomkostningen. I relation til den samlede produktion af kød er den dog ikke ubetydelig og derfor vigtig i relation til afstemningen af produktbalancerne for kød.

Af meget større betydning i henseende til værditilvæksten er den anden korrektion i Slagterier mv., som er en korrektion for behandlingen af efterbetalinger til landbruget på leverede slagtedy. Denne korrektion udgør i 1995 1.090 millioner, som er det beløb, den nationalregnskabsmæssigt bearbejdede regnskabsstatistik's ukorrigerede værditilvækst i Slagterier mv. reduceres med.

En betydelig del af de danske slagterier er organiseret som andelsslagterier, hvor de landmænd, der leverer til slagterierne, er andelshavere. Når landbruget leverer slagtedyr til andelsslagterierne, modtager landmændene en à conto afregning fastsat ud fra noteringspriserne for svin, kvæg mv. Når slagteriernes regnskabsresultat er gjort op fordeles en stor del af overskuddet til leverandørerne i form af et pristillæg på deres leverancer i forhold til de oprindeligt fastsatte à conto afregningspriser. Disse prisreguleringer til leverandørernes afregningspriser går under betegnelsen "efterbetalinger". I Landbrugsstatistikken betragtes disse som en del af basisprisen og de indgår derfor i produktionsværdien af slagtedyr fra landbruget. I slagteriernes regnskaber og i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik konteres de derimod ikke som betaling for varer, altså som forbrug i produktionen, men som udbytte altså formueindkomst til andelshaverne. Nationalregnskabets korrektion for efterbetalinger korrigerer for den inkonsistente kontering i de to primærstatistikker. Nationalregnskabet følger Landbrugsstatistikens kontering og betragter efterbetalingerne som en del af landbrugets salgspriser. Den værditilvækst, de repræsenterer, kommer altså i nationalregnskabet til at ligge i landbruget og ikke i slagterierne. Hvis korrektionen ikke blev foretaget, ville landbrugets efterbetalinger blive dobbeltregnet i opgørelsen af den samlede værditilvækst. Korrektionen består i at omklassificere efterbetalingerne i regnskaberne for slagterierne fra udbytte til forbrug i produktionen.

En fuldstændig analog korrektion for efterbetalinger foretages i 155000 Mejerier og isfabrikker. Også i mejerier mv. forekommer et stort antal andelsselskaber, som opererer med efterbetalinger til leverandørerne i dette tilfælde mælkeproducenterne. Korrektionen for efterbetalinger i Mejerier og isfabrikker udgør i 1995 684 mill.

Endelig særbehandles det i Danmark lille fremstillingserhverv 370000 Genbrug af affaldsprodukter, der ikke er dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. De to delerhverv i 370000 dækkes i stedet af den generelle skatteregnskabsstatistik. Beregningsmetoden er standardmetoden for erhverv dækket af denne regnskabsstatistik, således som beskrevet i afsnittene 3.1.2.3.

3.10.4 Fordeling af output på produkter

For fremstillingsvirksomhed findes en særdeles omfattende og detaljeret produktstatistik nemlig Varestatistik for industri. Denne statistik dækker alle produktionsenheder inden for fremstillingsvirksomhed med 10 eller flere beskæftigede. Visse nyetablerede enheder med en beskæftigelse over denne tærskel vil dog ofte ikke komme med i statistikken det første år, de eksisterer. Disse enheder er omvendt altid med i regnskabsstatistikken enten direkte i stikprøven eller indirekte gennem opregningen ud fra beskæftigelsen. Deres produktionsværdi er fuldt dækket, men fordelingen på produkter er ikke i alle tilfælde kendt og må derfor estimeres ud fra produktfordelingen for andre produktionsenheder i samme erhverv.

Produktklassifikationen i Varestatistik for industri er den kombinerede nomenklatur, som omfatter omkring 10.000 varepositioner. Disse aggregeres ved hjælp af nationalregnskabets produktkartotek, som er en løbende ajourført nøgle mellem KN-varenumrene og nationalregnskabets produkter (ca. 2750 varer og tjenester). Fra nationalregnskabets produkter er der en entydig sammenhæng til CPA på firecifret niveau.

For langt hovedparten af omsætningen i et givet fremstillingserhverv er produktfordelingen direkte observeret i Varestatistik for industri. For den resterende del op til den samlede omsætning ifølge nationalregnskabet benyttes to forskellige metoder til produktfordelingen. I de tilfælde, hvor de virksomheder, der ikke er med i Varestatistik for industri, må antages at producere samme slags varer som dem, der er dækket af Varestatistikken, benyttes simpel opregning ud fra produktstrukturen ifølge Varestatistikken. I en række andre tilfælde, hvor de ikke-dækkede virksomheder hovedsaglig består af små virksomheder med under 10 beskæftigede anvendes i stedet en særlig produktfordeling, som er mere repræsentativ for de små virksomheder i det pågældende erhverv. Der er grund til at nævne, at disse fordelinger foretages på det mest detaljerede niveau i erhvervsnomenklaturen altså svarende til 322 fremstillingserhverv.

Fordelingen af output i fremstillingsvirksomhed på produkter blev i afsnit 1.3.9.1.2 illustreret med 320000 Fremstilling af telemateriel mv. som eksempel. I det følgende gives en mere detaljeret fremstilling af kilder og metoder bag produktfordelingerne.

Omsætningens sammensætning:

Af det funktionelle måltotalmodul MTM fremgår af kode 1010 den samlede omsætning i hver NR130-branche.

I brancher inden for fremstillingsvirksomhed vil den samlede omsætning bestå af:

- Nettoomsætning ifølge Regnskabsstatistik
- + Fremstilling af driftsmidler til eget brug
- + Egenproduktion af software
- + Frynsegoder, produktion

hvor Nettoomsætning ifølge Regnskabsstatistik vil være ekskl. handelsvareomsætning, der er udskilt og overført til Engroshandel.

Omsætningens kodning i Mellemsystemet:

I Mellemsystemet er omsætningsdelene kodet:

**MLS- MLS-
kode kode-tekst**

1007	Frynsegoder, produktion	
1012	Fremstilling af driftsmidler til eget brug	
1015	Egenproduktion af software	
1017	Indtægter fra licenser og royalties	(del af Nettomoms.)
1018	Øvrig nettoomsætning, ekskl. 1017, ekskl. 1059	(del af Nettooms.)
1059	Anden (tjeneste-)omsætning, ekskl. 1017	(del af Nettooms.)

Produktdefinitioner:

Ved opstilling af nationalregnskabets produktbalancer opdeles den samlede omsætning på detaljerede produkter, som for varers vedkommende er defineret ud fra HS-grupper (Harmonized System) og for tjenesters vedkommende bygger på CPA (Central Product Classification by Activity).

Produkterne tildeles numre bestående af et forbogstav efterfulgt af 6-cifre. Forbogsstavet karakteriserer produktet og er defineret ved:

- E Produktion til eget forbrug
- F Frynsegoder
- H "Sort" produktion
- K Driftsmidler (Kapitalgoder), Anlæg til eget brug
- L Lønarbejde
- M Reparation og opstillingsarbejder i fremstillingsvirksomhed
- N Tjenester, i non-profit organisationer
- Q Offentlige ikke-markedsmæssige tjenester til konsum
- S Offentlige salgsindtægter
- T Tjenester, markedsmæssige
- U Ikke HS-varer
- V HS-varer

Omsætningens fordeling på produkter:

De dele af omsætningen, der i MLS findes kodet som 1007, 1012 og 1015 anbringes umiddelbart på F- og K-produkter.

I særlige subsystemer beregnes Licensindtægter og Anden (tjeneste)omsætning, som i MLS findes kodet som 1017 og 1059. Disse omsætningsdele anbringes på to specifikke T-produkter.

Den resterende nettoomsætning (MLS-kode 1018) produktfordeles ved hjælp af Varestatistik og en DK-NACE branchespecifik nøgle for mindre fremstillingsvirksomhed. Fordelingen samt fordelingsgrundlaget fremgår af de følgende tabeller 53 og 54. Det ses, at for langt hovedparten af omsætningen i dette fremstillingserhverv er produktfordelingen direkte observeret, hvorfor usikkerheden omkring produktsammensætningen er beskeden. Dette er kendetegnende for næsten alle nationalregnskabs erhverv inden for fremstillingsvirksomhed.

Tabel 53 Udtræk fra Mellemsystemet 1995 for NACE 320000

MLS-kode tekst	MLS-kode	NR-erhverv	Basispris
Frynsegoder, produktion	1007	320000	8.807
Fremstilling af driftsmidler til eget brug	1012	320000	39.238
Egenproduktion af software	1015	320000	17.680
Indtægter fra licenser og royalties	1017	320000	0
Øvrig og uspec. nettooms. (ekskl. "Anden oms.", ekskl. licenser og royalties)	1018	320000	8.399.868
"Anden omsætning", ekskl. licenser og royalties	1059	320000	286.862
Omsætning i alt	1010	320000	8.752.455
Færdigvarelagre	2065	320000	146.767
Produktionsværdi		320000	8.899.222

Tabel 54 Fordelingen af omsætningen i NACE 32 på produkter

NR-erhverv	DK-NACE erhverv	Omsætning af egne produkter i MLS (Egne produk- ter fra omst.ist.ms ekskl. Anden oms. P.63 fra VS)	Varestatistik for industri VS (Total P.01 ekskl. handelsvare- oms. P.43 og ekskl. Anden oms. P.63)	Differencer MLS-VS	Differencer MLS<VS	Til fordeling med Varesta- tistikken VS for år t VM1995DB.txt	Til fordeling med "Håndværk" år t-1 HÅ_NGL.92
320000	321010	1.028.815	965.995	62.820	0	965.995	62.820
320000	321090	651.472	486.773	164.699	0	486.773	164.699
320000	322010	1.157.638	1.257.462	-99.824	-99.824	1.157.638	0
320000	322020	1.492.698	1.217.933	274.765	0	1.217.933	274.765
320000	323010	2.169.401	2.021.142	148.259	0	2.021.142	148.259
320000	323020	976.371	1.021.435	-45.064	-45.064	976.371	0
320000	323030	923.473	781.554	141.919	0	781.554	141.919
I alt		8.399.868	7.752.294	647.574	-144.888	7.607.406	792.462

Varestatistikens "Nettoomsætning" indeholder en opdeling af omsætningen i "Salg af egne varer", "Lønarbejde" og "Reparation og opstillingsarbejde udført for andre", hvilket muliggør en tilsvarende produktopdeling i V-, L- og M-produkter.

3.10.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

For fremstillingsvirksomhed foreligger en særdeles omfattende og detaljeret omkostningsstrukturstatistik for så vidt angår den del af forbruget i produktionen, der udgøres af *varer* herunder energi og emballage. Energiforbruget er belyst ved en særskilt årlig undersøgelse.

Forbruget af varer bortset fra energi er belyst gennem periodevise, og fra 2000 årlige, omkostningsstrukturundersøgelser. De er traditionelt blevet betegnet som "råvaretællinger", en betegnelse der dog i dag må siges at være misvisende, da hovedparten af inputtet af varer i fremstillingsvirksomhed ikke består af råvarer, men af halvfabrikata. Tidligere var statistikken ikke årlig, men blev indsamlet med et mellemrum på 5-6 år. De seneste to "råvaretællinger" vedrører årene 1991 og 1997. Inputstrukturen i nationalregnskabet og input-outputtabellerne for 1995 er baseret på en fremskrivning af råvaretællingen for 1991 i lyset af afstemningen af nationalregnskabets produktbalancer i den mellemliggende periode. Disse undersøgelser af strukturen i forbruget af varer i produktionen dækker kun fremstillingsvirksomhed og omfatter som hovedregel alle industrielle faglige enheder tilhørende firmaer med 50 ansatte og derover. Varenomenklaturen i omkostningsstrukturundersøgelserne er baseret på KN-nomenklaturen og er seks-cifret. De fire første cifre i varenummersystemet er identiske i udenrigshandels- og varestatistikken samt i råvarestatistikken.

Ved indarbejdelsen af denne information i afstemningen af nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsestabeller foretages først en opregning til at dække alle enheder i fremstillingsvirksomhed. Herefter foretages en systematisk sammenligning med de ud fra de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra det foregående år estimerede værdier. Endvidere foretages en sandsynlighedskontrol ved at sammenholde

de tekniske koefficienter ifølge den aktuelle undersøgelse med de tekniske koefficienter ifølge tidligere undersøgelser. Endelig vurderes oplysningernes plausibilitet ud fra den samlede tilgang og anvendelse i økonomien af de pågældende produkter samt ændringerne i erhvervenes outputstruktur siden den sidste "råvaretælling".

Hvis sandsynlighedskontrollen ikke tilsiger noget andet, indarbejdes den opregnede "råvaretællings" værdi for forbruget i produktionen af en given vare i et givet fremstillingserhverv direkte i niveau i tilgangs- og anvendelsestabellerne for det år, undersøgelsen vedrører. I modsat fald fastsættes de tekniske koefficienter ud fra en samlet vurdering af den i foregående afsnit nævnte information.

Omkostningsstrukturen i forbruget i produktionen af *tjenester* er dækket af periodevise undersøgelser. Den seneste vedrører 1992. Denne undersøgelse omfatter industrifirmaer med mindst 200 ansatte og har derfor en væsentlig mindre dækning end omkostningsstrukturundersøgelserne vedr. vareforbruget. Resultaterne opregnes i nationalregnskabs bearbejdning af materialet til at dække samtlige fremstillingsvirksomheder og indarbejdes i tilgangs- og anvendelsestabellerne efter samme retningslinier som omkostningsundersøgelserne vedr. vareforbruget. I de årlige omkostningsundersøgelser fra og med år 2000 indgår forbruget af tjenester fuldstændig på linie med forbruget i produktionen af varer.

Ved omkostningsstrukturundersøgelser er det af den allerstørste betydning at sikre regnskabsmæssig stringens og disciplin hos respondenterne. Hvis spørgeskemaet ikke på en helt entydig måde er relateret til veldefinerede poster i virksomhedernes egne regnskaber og i spørgeskemaet til regnskabsstatistikken, er der stor risiko for en lav kvalitet af svarene, idet grundlæggende sumrestriktioner ikke vil være overholdt. Såvel i omkostningsstrukturundersøgelsen vedrørende vareforbruget som i undersøgelsen af strukturen i forbruget af tjenesteydelser bliver respondenterne anmodet om at underopdele veldefinerede regnskabsposter på spørgeskemaet til regnskabsstatistikken på produkter, idet det tillades at lade 5 % være uspecificeret. Denne stærke sammenkædning mellem regnskabsstatistikken og omkostningsstrukturstatistikken for fremstillingsvirksomhed er helt utvivlsomt medvirkende til at sikre den generelt høje datakvalitet i disse statistikker. Denne er til gengæld af afgørende betydning for tilgangs- og anvendelsestabellerne og de symmetriske input-output tabeller i det danske nationalregnskab, som bl.a. i kraft heraf hviler på et solidt statistik grundlag. I kraft af den validering af udgangsskønnene for BNP fra de tre sider, som afstemning i et detaljeret produktbalancesystem giver, er dette særdeles solide statistiske grundlag for en vigtig erhvervsgruppe i økonomien medvirkende til at højne den samlede pålidelighed af opgørelsen af BNP såvel hvad angår niveauer som vækstrater.

3.11 El-, gas, varme- og vandforsyning (NACE E)

3.11.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE E er funktionsdefineret og omfatter 4 af nationalregnskabs 130 erhverv. De 4 NR-erhverv er:

- 401000 Elforsyning
- 402000 Gasforsyning

403000 Varmeforsyning
410000 Vandforsyning

Den omfatter tillige 4 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 2,5% af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 55.

Tabel 55 Erhvervsgruppen NACE E's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
401000 Elforsyning	13.317	4.029	9.288
402000 Gasforsyning	6.706	2.735	3.971
403000 Varmeforsyning	10.990	3.747	7.243
410000 Vandforsyning	2.358	1.224	1.134
I alt NACE E	33.371	11.735	21.636
Procent af økonomien ekskl. FISIM	2,0	1,5	2,5

3.11.2 Statistiske kilder

Den statistiske kilde bag opgørelsen af værditilvæksten i alle fire erhverv er regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentligt kontrollerede enheder. Denne statistik bygger for de fire erhverv dels på spørgeskemaer dels på kommuneregnskaberne. Regnskaberne fra offentlige enheder, der er integreret i kommuneregnskaberne, hentes fra kommuneregnskabsstatistikken. Herudover bygger beregningerne for elværker og fjernvarmeværker på regnskabsinformation indsamlet og publiceret af Danske Elværkers Forening og Foreningen af Danske Fjernvarmeværker.

Tabel 56 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE E

NR-erhverv	Kilde
401000 Elforsyning	RS for erhverv domineret af off. selskaber
402000 Gasforsyning	RS for erhverv domineret af off. selskaber
403000 Varmeforsyning	RS for erhverv domineret af off. selskaber
410000 Vandforsyning	RS for erhverv domineret af off. selskaber

3.11.3 Beregningsmetode

Alle fire forsyningserhverv er aktivitetsdefinerede. Al produktion af el, gas, fjernvarme og vand overføres til de respektive erhverv. Dette er navnlig af betydning i relation til den kombinerede produktion af elektricitet og fjernvarme. Produktionen af fjernvarme og det hertil svarende forbrug i produktionen overføres fra elforsyningserhvervet til fjernvarmeerhvervet. I praksis er dette muligt i kraft af, at elpriserne i 1995 var underlagt offentlig kontrol, hvilket forpligtede elværkerne til at opdele omkostningerne ved den forenede produktion af elektricitet og fjernvarme i de to dele.

For alle forsyningserhvervene gælder, at produktionsværdien i nationalregnskabet er produktionen til leverance ud af erhvervet dvs. eksklusive interne leverancer. Der er altså tale om en nettoregistrering, hvor interne leverancer af energi mellem enheder i

erhvervet konsolideres ud. I elforsyning og fjernvarmeforsyning forekommer meget store leverancer mellem produktionsselskaber og distributionsselskaber. Nationalregnskabsproduktionsværdier for elektricitet og fjernvarme ligger derfor langt under de salgsværdier, der optræder i andre statistikker. Det vigtigste argument for en nettobehandling af forsyningsvirksomhed er, at tilgangs- og anvendelsestabellerne bliver langt nyttigere som grundlag for opstilling af foreløbige nationalregnskaber, når produktion og forbrug i produktionen ikke er blæst op af store interne leverancer, der kan være stærkt svingende.

For *elforsyning* gælder, at Regnskabsstatistikken fra Danske Elværkers Forening samt kommuneregnskaberne dækker samtlige elværker bortset fra en enkelt blok på et sønderjysk elværk, hvis produktion udelukkende eksporteres. Denne bloks produktion beregnes ud fra udenrigshandelsstatistikken og lægges til. Regnskabsstatistikken og kommuneregnskaberne dækker ikke produktion af elektricitet uden for egentlige elværker fx elproduktion på private vindmøller og små decentrale kraft-varmeverker. Denne produktion (bortset fra producenteres elproduktion til egen anvendelse i produktionen) medtages ud fra oplysninger om de producerede mængder elektricitet og en gennemsnitlig kilowatttimepris. Elektricitet produceret på fx private vindmøller benyttes dels til ejernes eget konsum dels til salg til elværkerne, som er forpligtet til at aftage strømmen og distribuere den i det almindelige ledningsnet. Der ydes et subsidie til produktion af elektricitet ved hjælp af vedvarende energikilder som fx vindenergi. Ved opgørelsen af produktionsværdien lægges dette produktsubsidie til de opgjorte salgsindtægter. Subsidiet udgjorde i 1995 652 mill.

I *gasforsyning* bygger regnskabsstatistikken på regnskaber fra samtlige enheder i erhvervet. Erhvervet er helt domineret af distribution af naturgas. Produktionen af gasværksgas udgjorde i 1995 kun 223 mill. Aktiviteten, der består i at rense og omforme den naturgas, der kommer ind til fastlandet fra naturgasfelterne i Nordsøen, ligger i dette erhverv. I produktbalancesystemet optræder tre typer naturgas: Naturgas I er den rå gas fra Nordsøen, der går til input i gasforsyning. Naturgas II er den del af output fra gasforsyning, der går til "almindelige" naturgaskunder, dvs. til alle andre anvendelser end som input i elektricitetsværker, fjernvarmeverker eller eksport. Naturgas III er den del af produktionen i gasforsyning, der går til de sidstnævnte anvendelser.

I *fjernvarmeforsyning* dækker regnskabsstatistikken samtlige enheders regnskaber enten gennem spørgeskemaer eller via kommuneregnskaberne. Det er altså ikke nødvendigt at foretage opregning. Ud over regnskabsoplysningerne benyttes årlig information fra Danske Fjernvarmeverkers Forening om det samlede køb af varme i fjernvarmeverker (intern leverance) samt oplysninger fra energistatistikken om den samlede udgift til brændsel ved al fjernvarmeproduktion i landet. Herved muliggøres den ovenfor omtalte nettoficering af erhvervet, hvorved sammenhængen til de fysiske energibalancer bevarer.

I *vandforsyning* dækker regnskabsstatistikken indsamlede regnskabsmateriale ikke samtlige enheder, hvorfor der foretages en opregning for at dække hele populationen af produktionsenheder. I 1995 var opregningsfaktoren 1,34. Opregningsgrundlaget er momsomsætningen. Regnskabsstatistikken regnskabsmateriale hidrører helt overvejende fra kommuneregnskaberne.

3.11.4 Fordeling af output på produkter

Al produktion af elektricitet ligger på en enkelt produktbalance. Ud fra økonomisk teori er de forskellige elleverancer imidlertid meget forskellige produkter, hvilket afspejles i store forskelle i elektricitetsprisen pr. kilowatttime i basisprisniveau, altså før alle afgifter, mellem de forskellige anvendelser. Industrielle storbrugere betaler fx en langt mindre pris end private forbrugere. At der kun er én produktbalance for elektricitet er helt uproblematisk i relation til nationalregnskabet i løbende priser og tilgangs- og anvendelsestabellerne, da energistatistikken gør det muligt at opgøre hver enkelt anvendelse af elektricitet separat. Ved opgørelsen af volumenudviklinger er det imidlertid vigtigt at behandle ændringer i sammensætningen af anvendelserne af elektricitet korrekt. I forbindelse med nationalregnskabets fastprisberegninger deflateres produktbalancen for elektricitet i lighed med alle andre energiprodukter fra anvendelsessiden, hvorved der tages hensyn til de enkelte elektricitetsleverancers og øvrige energileverancers forskellige økonomiske værdi.

Produktionen i gasværker er som nævnt fordelt på tre produkter nemlig Gasværksgas, Naturgas II og naturgas III.

Produktionen i fjernvarmeværker og i vandforsyning ligger hver på en enkelt produktbalance.

Ud over de nævnte primære produkter producerer forsyningserhvervene i lighed med alle andre erhverv egenproduceret software og frynsegoder til ansatte.

3.11.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Langt det største input i forsyningsvirksomhed er naturligvis energi. Dette forbrug i produktionen foreligger direkte oplyst. Et andet stort input er reparation og vedligeholdelse, som foreligger oplyst i regnskabsstatistikken. Der foreligger ikke omkostningsstrukturundersøgelser for forsyningsvirksomhed, der belyser fordelingen på produkter af den resterende, mindre del af forbruget i produktionen, som fx udgøres af tjenesteydelser inden for forretningsservice. I tilgangs- og anvendelsestabellerne er dette residuale input fordelt på produktbalancer i lyset af den kendte omkostningsstruktur inden for beslægtede fremstillingserhverv samt common sense betragtninger som fx sammenhængen mellem antal funktionærer og forbruget af kontormaterialer.

3.12 Bygge- og anlægsvirksomhed (NACE F)

3.12.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE F er funktionsdefineret og omfatter 4 af nationalregnskabets 130 erhverv. De 4 NR-erhverv er:

- 450001 Nybyggeri
- 450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger
- 450003 Anlægsvirksomhed
- 450004 Materialer

Denne erhvervshovedgruppe tegner sig i 1995 for 4,7% af værditilvæksten i dansk økonomi, jf. tabel 57.

Tabel 57 Erhvervsgruppen NACE F's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
450001 Nybyggeri	28.185	16.643	11.542
450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger	37.859	17.645	20.215
450003 Anlægsvirksomhed	36.328	27.018	9.309
410000 Materialer	12.205	12.205	0
I alt NACE F	114.577	73.511	41.066
Procent af økonomien	6,9	9,3	4,7

Erhvervet omfatter al bygge- og anlægsaktivitet, der foregår på dansk økonomisk område. Danske byggefirmaers byggeaktivitet i udlandet konteres som produktion i en udenlandsk institutionel enhed (notional resident unit) ejet af det danske byggefirma. Denne aktivitet giver ikke anledning til værditilvækst i Danmark, men alene til overførsel af lønninger og formueindkomst til og fra udlandet. Omvendt for udenlandske byggefirmaers aktivitet i Danmark.

Erhvervsgruppen omfatter 20 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Der er imidlertid ingen sammenhæng mellem erhvervene i DK-NACE og nationalregnskabet fire bygge- og anlægserhverv. Hvor opdelingen på de 20 erhverv inden for bygge- og anlægsområdet i DK-NACE sker på basis af *fag*, fx murerforretninger og tømrerforretninger, er nationalregnskabet opdeling af området *funktionel*, dvs. foretaget ud fra slutproduktet.

Ligesom for alle andre erhverv i økonomien foregår nationalregnskabet beregninger af værditilvæksten i bygge- og anlægsvirksomhed ud fra regnskabsdata for de enkelte detaljerede DK-NACE erhverv og efterfølgende aggregering. I tilfældet bygge- og anlægsvirksomhed sker denne aggregering imidlertid ikke til de fire undererhverv for bygge- og anlægsaktivitet i nationalregnskabet 130-gruppering, men til erhvervshovedgruppen 45000 Bygge- og anlægsvirksomhed under ét. Produktion, forbrug i produktionen og dermed værditilvæksten ved den samlede bygge- og anlægsaktivitet i økonomien fordeles dernæst på de fire funktionsdefinerede underbrancher Nybyggeri, Reparation og vedligeholdelse af bygninger, Anlægsvirksomhed og Materialer.

Baggrunden for, at nationalregnskabet for bygge- og anlægsvirksomhed helt undtagesvis går på tværs af Danmarks Statistiks erhvervsgruppering er først og fremmest hensynet til tilgangs- og anvendelsestabellerne og dermed afstemningen af produktbalance-systemet. Der er selvsagt en langt snævrere, teknisk bestemt sammenhæng mellem output af forskellige typer bygge- og anlægsvirksomhed og bestemte slags byggematerialer end mellem de forskellige fags produktionsværdi og input af byggematerialer. Bygge- og anlægsetreprenører, der er det største enkelte fagområde, kan således for eksempel udføre både nybyggeri, reparation og vedligeholdelse og anlægsarbejder, og sammensætningen på de tre aktiviteter varierer stærkt over tid. Det er klart, at fx inputtet af cement pr. kroners produktion er vidt forskelligt i de tre nævnte aktiviteter. Ved at anvende

en funktionel opdeling af bygge- og anlægsaktivitet i underbrancher i stedet for en faglig udnytter nationalregnskabet effektivt informationen om den tekniske sammenhæng mellem byggeaktivitet og byggematerialer i afstemningen af tilgang og anvendelse af varer og tjenester.

Erhvervet 450004 er et beregningsteknisk eller "kunstigt" erhverv, hvorigennem byggematerialer til bygge- og anlægsaktivitet for egen regning kanaliseres. I stedet for at føre fx boligejeres og lejeres køb af byggematerialer til løbende reparation og vedligeholdelse eller hovedreparation (investering) direkte til de tre anvendelser 1) forbrug i produktionen i erhvervet Boliger, 2) konsumudgift i husholdningerne, eller 3) investeringer i boligbyggeri føres materialerne i produktbalancesystemet til input i et kunstigt erhverv Materialer, hvis produktion pr. definition er lig værdien af erhvervets forbrug i produktionen i køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms. Dette output fordeles dernæst på de tre nævnte anvendelseskategorier.

3.12.2 Statistiske kilder

Erhvervet er som nævnt funktionsdefineret og omfatter al bygge- og anlægsaktivitet i økonomien bortset fra løbende bygnings- og anlægsreparation for egen regning i andre erhverv. Bygge- og anlægsaktivitet for egen regning til *investering* i produktionsenheder, der er klassificeret i andre erhverv end bygge- og anlægserhvervene, overføres til sidstnævnte. Der overføres som altid, når der er tale om funktionsdefinerede brancher, produktion, forbrug i produktionen, aflønning af ansatte, investeringer og beskæftigelse. Når løbende bygge- og anlægsreparation for egen regning i andre erhverv ikke overføres til branche 45000 Bygge- og anlægsaktivitet, skyldes det fraværet af oplysninger om værdien af denne aktivitet ud over værdien af de medgåede materialer, dvs. lønudgift og værdi af ejerens eget arbejde. Det er klart, at fraværet af en imputation for den del af værdien af løbende reparations- og vedligeholdelsesaktivitet, der ligger ud over materialeudgiften, ikke er BNI-relevant, idet den samme værdi i givet fald blot ville blive lagt til produktionsværdien og forbruget i produktionen set for økonomien som helhed. Der ville alene være tale om en forskellig fordeling af værditilvæksten på erhverv.

Eksempelvis er landbrugets forbrug af maling og træbeskyttelse til bygningsvedligeholdelse for egen regning i nationalregnskabet behandlet som input i en mindre sekundær hjælpeaktivitet i landbruget, der ikke i praksis kan udskilles med nogen statistisk sikkerhed. Malingen føres til input i den kunstige materialebranche 450004, og landbruget får et input af bygningsreparation svarende til den afholdte udgift til malingen. Løbende reparation og vedligeholdelse for egen regning er af beskeden betydning for alle andre erhverv end Boliger. For Boliger, hvor der er tale om meget betydelige værdier, benyttes samme model som netop beskrevet i eksemplet med landbruget. Forbruget i produktionen svarende til bygningsreparation for egen regning er her fastsat ud fra værdien af de medgåede materialer.

I alle andre tilfælde end løbende bygnings- og anlægsreparation for egen regning sker der i nationalregnskabet en udskillelse af sekundær bygge- og anlægsaktivitet og en overførsel af aktiviteten til bygge- og anlæg.

Betydelig sekundær bygge- og anlægsproduktion til investering forekommer i en række erhverv specielt inden for forsyningsvirksomhed, transport og kommunikation. Der er

her tale om anlægsproduktion for egen regning, som er aktiveret i selskabernes regnskaber. Værdien af de medgåede materialer og den medgåede lønudgift foreligger oplyst i selskabernes egne regnskaber.

Den statistiske kilde til opgørelse af værditilvæksten i egentlige bygge- og anlægsvirksomheder er den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, jf. afsnit 3.1.2.3. Denne statistik er på forhånd opregnet til at dække hele populationen ved indarbejdelsen i nationalregnskabet. Beregningerne foretages som nævnt separat for hvert af de 20 detaljerede erhverv i DK-NACE.

Tabel 58 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE F

NR-erhverv	Kilde
450001 Nybyggeri	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
450003 Anlægsvirksomhed	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
410000 Materialer	Ingen værditilvækst pr. definition

Til brug for nationalregnskabsopgørelsen af bygge- og anlægsvirksomhed er det som ovenfor beskrevet nødvendigt at opføre og overføre den sekundære bygge- og anlægsaktivitet i andre erhverv til bygge- og anlægsbranchen. Denne aktivitet findes opgjort i regnskabsstatistikkerne og specielt i regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentligt kontrollerede enheder, der dækker forsyningsvirksomhed, jernbaner og telekommunikation, hvor der forekommer en meget betydelig anlægsproduktion for egen regning.

Omvendt er det nødvendigt at udskille og fradrage danske byggefirmaers aktivitet på udenlandsk økonomisk område. Hovedkilden er her momsstatistikken, der giver oplysninger om den afgiftsfrie eksport fra bygge- og anlægsfirmaer. Denne eksportindtægt opdeles på komponenterne 1) eksport af byggematerialer til firmaernes byggepladser i udlandet, 2) betaling for byggematerialer leveret direkte fra udlandet til de udenlandske byggepladser 3) aflønning af ansatte på udenlandske byggepladser og 4) bruttooverskud og blandet indkomst (formueindkomst fra udlandet). Den opdeling, der anvendes ved beregningerne for bygge- og anlægsvirksomhed, benyttes ligeledes i kontoen for udlandet og i betalingsbalancestatistikken, således at der sikres konsistens. Opdelingen er baseret på et skøn ud fra omkostningsstrukturen i nybyggeri.

Udenlandske byggefirmaers byggeaktivitet på dansk økonomisk område dækkes gennem opregningen, idet den løn og beskæftigelse, der er forbundet med aktiviteten, registreres i Danmark og dermed indgår i den beskæftigelse, regnskabsstatistikken opregnes til.

Bygge- og anlægsvirksomhed og specielt bygningsreparationsvirksomhed er et af de erhvervsområder i økonomien, hvor der er størst sort økonomisk aktivitet. I det danske nationalregnskab foretages et betydeligt tillæg for sort bygningsreparation. Kilder og metoder hertil er beskrevet i afsnit 7.1. Hele denne sorte aktivitet behandles i det danske nationalregnskab som "sort arbejde" af typen "momsunddragelse med købers vidende". Tillægget for sort arbejde giver ikke anledning til et tillæg for "momssvindel i forbindelse med underdeklaration", som i fx restaurationsvirksomhed. Rationalet er, at køber og sælger i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder forhandler en pris for hvert enkelt projekt, og at der efter alt at dømme har dannet sig en praksis, hvor købere får tilbudt arbejde udført "hvidt" eller "sort" nemlig som arbejde henholdsvis "med" og "uden" regning. Under alle omstændigheder er tillægget for sort arbejde bestemt ud fra de priser, køberne betaler, således at BNI-virkningen er den samme, uanset om den nævnte antagelse er opfyldt eller ej.

3.12.3 Beregningsmetode

Selv om værditilvæksten ved bygge- og anlægsvirksomhed grundlæggende beregnes ud fra regnskabsstatistik på nøjagtig samme måde som i andre erhverv, er der en meget væsentlig forskel hvad angår produktion og forbrug i produktionen. I andre erhverv beregnes produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst ud fra samme kilde nemlig den bearbejdede regnskabsstatistik. I bygge- og anlægsvirksomhed beregnes først værditilvæksten ud fra den bearbejdede regnskabsstatistik, dernæst beregnes produktionen ud fra andre kilder, og endelig residualberegnes forbruget i produktionen.

De andre kilder, der benyttes til opgørelse af produktionen, er for det første kilderne bag opgørelsen af bygge- og anlægsinvesteringerne, jf. beskrivelsen heraf i kapitel 5. For den del af produktionen, som er bygge- og anlægsreparation for fremmed regning er kilderne de kvartalsvise beskæftigelsestællinger for bygge- og anlægsvirksomhed samt en særkørsel på momsstatistikken. I beskæftigelsestællingerne opdeles de beskæftigede arbejdere og medarbejdende mestre efter aktivitet på tællingsdagen, idet der sondres mellem nybyggeri, reparation og vedligeholdelse og anlægsvirksomhed. Ud fra denne statistik opstilles en liste over firmaer, der helt overvejende er beskæftiget med reparation og vedligeholdelse. Disse firmaers momsomsætning hentes ved en særkørsel fra momsstatistikken. Dernæst beregnes omsætningen pr. beskæftiget i disse firmaer, og denne multipliceres herefter med den samlede beskæftigelse ved bygge- og anlægsreparation ifølge beskæftigelsestællingen. På denne måde fremkommer et tal for den samlede produktion af bygge- og anlægsreparationer. Sammen med de beregnede bygningsinvesteringer og anlægsinvesteringer fremkommer på denne måde et tal for den egentlige produktion i bygge- og anlægsvirksomhed. Hertil kommer den kunstige materialebranche, der indgår med samme værdi i produktion og forbrug i produktionen. Et udgangsskøn før afstemning for denne fastlægges ud fra udviklingen i produktionen af reparation- og vedligeholdelse for fremmed regning, jf. ovenfor. Materialebranchen indgår i afstemningen, og den initialt fastsatte værdi vil som regel blive modificeret som led i afstemningen af tilgang og anvendelse i produktbalancesystemet.

Rationalet bag den ovenfor beskrevne beregningsmetode er, at det i fravær af en komplet dækkende produktstatistik for bygge- og anlægsvirksomhed er nødvendigt at opgøre produktionen af de enkelte arter byggeri, anlæg og reparationsarbejder ud fra andre kilder. For at sikre, at værditilvæksten er solidt forankret i regnskabsstatistikken, bliver det nødvendigt at residualberegne forbruget i produktionen.

Når produktionen af bygge- og anlægsprodukter opgjort fra disse andre kilder sammenholdes med produktionen ifølge regnskabsstatistikken korrigeret for underentrepriser, viser det sig, at førstnævnte systematisk overstiger sidstnævnte. Den mest sandsynlige forklaring herpå er, at produktionen af anlægsinvesteringer er opgjort fra anvendelsessiden og vil indeholde maskiner og inventar, der ikke i alle tilfælde er indkøbt og installeret af byggeentreprenøren, men i en række tilfælde kan være indkøbt og installeret af bygherren uden om bygningsentreprenøren. Et eksempel er maskinerne i et kraftværk. Denne problemstilling vedrører alene grænsedragningen mellem maskininvesteringer på den ene side og bygge- og anlægsinvesteringer på den anden og er ikke BNI-relevant. Den beregningsmetode, der er valgt i det danske nationalregnskab, indebærer at hele (eller næsten hele) investeringen i fx et kraftværk klassificeres som en anlægsinvestering, selv om bygherren har indkøbt bygninger og maskiner separat. Konsekvensen i

produktbalancesystemet er, at den tilsvarende mængde maskiner føres til input i anlægsvirksomhed og indgår i produktionsværdien i anlægsvirksomhed.

I det danske nationalregnskab betragtes al bygge- og anlægsaktivitet udført i udlandet af danske byggefirmaer som en aktivitet, der finder sted i et kvasiselskab (notional resident unit) i udlandet ejet af det danske byggefirma og ikke som eksport af dansk bygge- og anlægsaktivitet. Værditilvæksten ligger altså i udlandet og ikke på Danmarks økonomiske område. Denne behandling er i overensstemmelse med fodnote 4 til paragraf 2.09 b) i ENS95. Den omhandlede aktivitet er i Danmarks tilfælde næsten altid én, der giver anledning til faste bruttoinvesteringer i udlandet – modsat løbende reparation og vedligeholdelse af bygninger og anlæg. Dette er kriteriet i den pågældende paragraf i ENS95. I regnskaberne for bygge- og anlægsvirksomheder med aktivitet på udenlandske byggepladser vil den udenlandske aktivitet imidlertid indgå. For at bringe beregningen af værditilvæksten i overensstemmelse med den geografiske afgrænsning som ovenfor beskrevet kræves som omtalt i det forrige afsnit en udskillelse fra disse virksomhedsregnskaber af produktion og forbrug i produktionen svarende til aktiviteten i udlandet. Kilden hertil er momsstatistikens oplysninger om afgiftsfri eksportomsætning i bygge- og anlægsvirksomheder.

I beregningen foretages endvidere tillæg for selvbyggeri af boliger mv. samt medbyggeri, dvs. det mere almindelige tilfælde, hvor bygherren selv påtager sig fx dele af malerarbejdet i et nybygget hus. På outputsiden er tillægget indeholdt i den beregnede værdi for sort produktion. I beregningen foretages et tillæg til forbrug i produktionen i forhold til det, der kommer fra virksomhedsregnskaberne, svarende til selvbyg/medbyg.

Beregningen af produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst for bygge- og anlægsvirksomhed er vist i nedenstående oversigt:

Tabel 59 Korrektioner til regnskabsstatistikens produktionsværdi 1995

	RS = Regnskabsstatistikken	Mill. kr.
	Markedsmæssig produktion i RS (plus sort arbejde)	98.044
+	Offentlig ikke-markedsmæssig produktion	6.164
-	Beregnete underentrepriser	10.897
+	Bygge- og anlægsaktivitet i elværker	712
+	Anlæg for egen regning i telekommunikation	1.700
+	Anlæg til eget brug i integrerede off. selskaber	687
+	Anlæg til eget brug i "Drift af betalingsbroer"	220
-	Afgiftsfri eksport ifølge momsstatistikken	5.480
+	Import af entreprenørtjenester vedr. inv. i Nordsøen	840
=	Produktionsværdi ifølge korrigeret regnskabsstatistik	91.991

Tabel 60 Korrektioner til regnskabsstatistikken ved beregning af forbrug i produktionen 1995

		Mill. kr.
	Forbrug i produktionen i RS (markedsmessig)	57.808
+	Forbrug i produktionen (offentlig ikke-markedsm.)	4.279
-	Beregnete underentrepriser	10.897
+	Bygge- og anlægsaktivitet i elværker	0
+	Anlæg for egen regning i telekommunikation	1.227
+	Anlæg til eget brug i integrerede off. selskaber	342
+	Anlæg til eget brug i "Drift af betalingsbroer"	63
-	Input svarende til afgiftsfri eksport	3.231
+	Tillæg for selvbyg/medbyg	156
+	Import af entreprenørtjenester vedr. inv. i Nordsøen	840
=	Forbrug i produktionen ifølge korrigeret regnskabsst.	50.587

Tabel 61 Bestemmelse af værditilvækst samt udgangsskøn for forbrug i produktionen for bygge- og anlægsvirksomhed undet ét 1995

		Mill. kr.
	Produktionsværdi ifølge korrigeret regnskabsstatistik	91.991
-	Forbrug i prod. ifølge korrigeret regnskabsstat	50.587
=	Værditilvækst ifølge korrigeret regnskabsstatistik	41.404
	Produktion ifølge produktbalancer	114.577
	<i>heraf materialebranchen</i>	<i>12.205</i>
-	Værditilvækst ifølge korrigeret regnskabsstatistik	41.404
=	Udgangsskøn for forbrug i produktionen	73.173
-	Forbrug i produktionen efter afstemning	73.511
=	Forskel mellem udgangsskøn og afstemt inputtotal	-338

Bygge- og anlægsvirksomhed er et af de erhverv, hvor udgangsskønnet for forbruget i produktionen traditionelt bliver modificeret i afstemningsprocessen. Dette kan begrundes med, at erhvervet indeholder mange små virksomheder, og at opregningsprocenten følgelig er større end fx i fremstillingsvirksomhed. Hertil kommer, at korrektionen for byggematerialer svarende til bygge- og anlægsaktivitet på udenlandsk økonomisk område er forbundet med en vis usikkerhed. Af disse grunde betragtes inputmåltotalen for bygge- og anlægsvirksomhed som et af de udgangsskøn, der er kandidat til at blive modificeret i afstemningsprocessen.

3.12.4 Fordeling af output på produkter

Der findes som nævnt indtil videre ingen (direkte) produktstatistik for bygge- og anlægsvirksomhed svarende fx til Varestatistik for industri. Dog skal det nævnes, at regnskabsstatistikken indeholder oplysninger om køb af underentrepriser, hvilket er en

yderst vigtig information i dette erhverv, hvor underleverancer af dele af et projekt er særdeles udbredt. I fravær af en direkte produktstatistik er der i forbindelse med nationalregnskabsberegningerne opstillet en indirekte produktstatistik hovedsagelig baseret på oplysninger fra anvendelsessiden om arterne af bygge- og anlægsarbejder bortset fra reparation- og vedligeholdelse. For reparation og vedligeholdelse beregnes tilgangen af dette produkt ved hjælp af den i afsnit 3.12.3 beskrevne metode.

For byggeri sondres på produksiden mellem boligbyggeri, privat erhvervsbyggeri, offentligt erhvervsmæssigt byggeri (til markedsproducenter) og offentligt ikke-erhvervsmæssigt byggeri (til ikke-markedsproducenter). For så vidt angår anlæg sondres mellem private anlæg, offentlige erhvervsmæssige anlæg og offentlige ikke-erhvervsmæssige anlæg. Hver af disse komponenter opgøres fra anvendelsessiden (bortset fra reparation og vedligeholdelse) som beskrevet i afsnit 5.10. For reparation og vedligeholdelse af bygninger antages i udgangsskønnet før afstemning 45 % at vedrøre løbende reparation og vedligeholdelse (forbrug i produktionen), mens 55 % konteres som hovedreparation (faste bruttoinvesteringer). Disse procenter er baseret på oplysninger om arten af håndværkerudgifter og udgifter til materialer i forbindelse med boliger i Forbrugsundersøgelsen.

Ud over de nævnte egentlige produkter fra bygge- og anlægsvirksomhed producerer erhvervet i lighed med de andre erhverv i økonomien frynsegoder og investeringsgoder herunder software til eget brug. Tabel 62 nedenfor viser fordelingen af output fra bygge- og anlægsvirksomhed i 1995. Tilgangen af byggeri kommer både fra erhvervet 450001 Nybyggeri og 450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger. Sidstnævnte tilgang er hovedreparationer og forbedringer, der i nationalregnskabet betragtes som investeringer.

Tabel 62 Produktfordeling af produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed 1995

Del erhverv	Produkt	Tekst	Værdi (Mill. kr.)
450001	F711000	Frynsegoder, fri bil	68
450001	H454010	Sort boligbyggeri	67
450001	K450000	Driftsmidler/anlæg til eget brug i B&A	63
450001	K722000	Egenproduceret software	17
450001	T000005	Licensbetalinger (ekskl. software)	66
450001	U454010	Boligbyggeri	11.571
450001	U454011	Privat erhvervsbyggeri	10.744
450001	U454012	Off. byggeri, erhvervsmæssigt	1.036
450001	U454013	Off. byggeri, ikke-erhvervsmæssigt	4.507
450001	U454030	Militær bygge- og anlægsvirks.	47
450001 Nybyggeri i alt			28.185
450002	F711000	Frynsegoder, fri bil	85
450002	H454001	Sort produktion, bygningsreparation	1.487
450002	K450000	Driftsmidler/anlæg til eget brug i B&A	43
450002	M454001	Byggereparationer (løbende)	14.877
450002	U454010	Boligbyggeri	15.272
450002	U454011	Privat erhvervsbyggeri	4.078
450002	U454013	Off. byggeri, ej erhvervsmæssigt	1.276
450002	U454030	Militær bygge- og anlægsvirksomhed	742
450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger i alt			37.859
450003	F711000	Frynsegoder, fri bil	30
450003	K450000	Driftsmidler/anlæg til eget brug i B&A	105
450003	K454023	Egenprod. off. nyanlæg, ej erhvervsmæssige	203
450003	M454005	Anlægsreparationer	7.935
450003	Q454005	Anlægsreparationer, off. ikke-markedsm.	5.765
450003	S454005	Anlægsreparationer, off. salgsindtægter	131
455003	S980990	Interne leverancer ml. off. inst.	269
450003	U454021	Private nyanlæg	2.532
450003	U454022	Offentlige nyanlæg, erhvervsmæssige	16.309
450003	U454023	Offentlige nyanlæg, ej erhvervsmæssige	2.935
450003	U454030	Militær bygge- og anlægsvirksomhed	114
450003 Anlægsvirksomhed i alt			36.328
450004	M454001	Byggereparationer	10.066
450004	U454010	Boligbyggeri	2.140
450004 Materialer i alt			12.205
450000 Bygge- og anlægsvirksomhed i alt			114.577

3.12.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ikke regelmæssige undersøgelser af omkostningsstrukturen for forbruget i produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed. Den information, som gennem årene har kunnet indsamles fra ad hoc undersøgelser, er hen ad vejen indarbejdet i inputstrukturen, som denne kommer til udtryk i tilgangs- og anvendelsestabellerne. Erhvervets energiforbrug er årligt belyst i energistatistikken.

For input af underentrepriser og tjenesteydelser er inputstrukturen baseret på de oplysninger om visse omkostningsarter som fx underentrepriser og husleje, der findes i regnskabsstatistikken. Underentrepriser konsolideres ud, jf. gennemgangen af beregningsmetoden i afsnit 3.12.3. Fordelingen af forbruget i produktionen konteret under regnskabsstatistikposten "andre eksterne udgifter" fordeles på produkter i lyset af omkostningsstrukturen i visse fremstillingserhverv og common sense betragtninger om sammenhængen mellem antal ansatte og tjenester som fx telefon og rengøring. Bygge- og anlægserhvervet afholder store transportomkostninger på de byggematerialer, der benyttes i produktionen. Dette input af tjenesteydelser er i nationalregnskabet principielt en "transportavance", dvs. en margin der ligger mellem byggematerialernes basispris ab producent og den køberpris inkl. avancer og afgifter, bygge- og anlægsvirksomheden alt i alt betaler for erhvervelsen af materialerne. I det danske nationalregnskab vises transportavancer ikke eksplicit, da dette ville overbelaste tilgangs- og anvendelsestabellerne med et stort antal tomme celler. I stedet indgår transportavancerne som en del af engrosavancerne. Den transport, der betales af købere af varer og som ikke bogføres særskilt, føres i nationalregnskabet først til input i engroshandelserhvervet. Dernæst øges produktionsværdien i engroshandel med det samme beløb, således at de samlede engrosavancer øges med den nævnte transportudgift på varer betalt af køber. På denne måde kanaliseres den nævnte transport gennem engroshandelserhvervet uden at påvirke dets værditilvækst. Denne kontering af transportavancer i det danske nationalregnskab er traditionelt blevet betegnet som "formel transport", hvor det "formelle" ligger i, at der er tale om en transportydelse. Den økonomiske realitet er imidlertid, at der er tale om en distributionsmargin, der er analog med engros- og detailavancer. Konstruktionen med formel transport bevirker, at en betydelig del af inputtet af tjenesteydelser i bygge- og anlægsvirksomhed i tilgangs- og anvendelsestabellerne vises som input af engroshandelstjenester.

I de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller for 1995 ligger der for godt 11.000 mill. engrosavance (inkl. formel transport) og godt 900 mill. detailavance på forbruget i produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed inklusive materialebranchen. Disse tal illustrerer betydningen af distributionstjenesterne i det samlede forbrug i produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed.

Selv om der ikke foreligger en egentlig omkostningsstrukturstatistik for sammensætningen af forbruget i produktionen i bygge- og anlægsvirksomhed, må inputstrukturen i erhvervet siges at være bestemt med rimelig sikkerhed. Dette skyldes den nære sammenhæng mellem varers tekniske egenskaber og deres anvendelse i dette tilfælde som input i bygge- og anlægsvirksomhed. Varer som cement og præfabrikerede bygnings-elementer har ikke andre væsentlige anvendelser (bortset fra lagerændringer) end som input i bygge- og anlægsvirksomhed og som eksport. Når forsyningen til det indenlandske marked er fastsat ud fra den industrielle produktionsstatistik, udenrigshandelsstatistikken og lagerberegningerne, giver anvendelsen som input i bygge- og anlægsvirk-

somhed næsten sig selv. Netop i en situation som den her beskrevne kommer et detaljeret produktbalancesystem virkelig til sin ret, idet maksimal udnyttelse af viden om varernes art kan benyttes til indirekte bestemmelse af omkostningsstrukturen gennem opstilling og afstemning af tilgangs- og anvendelsestabellerne.

3.13 Handel og reparationsvirksomhed (NACE G)

3.13.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE G er funktionsdefineret og omfatter 9 af nationalregnskabet's 130 erhverv. De 9 NR-erhverv fremgår af tabel 63, som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 13,6 % af værditilvæksten i dansk økonomi:

Tabel 63 Erhvervsgruppen NACE G's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
501009 Handel med biler, motorcykler mv.	13.057	3.564	9.493
502000 Autoreparation	15.149	10.639	4.511
505000 Servicestationer	1.913	495	1.418
510000 Engros- og agenturhandel undt. m. biler	111.384	47.489	63.895
521009 Detailhandel med fødevarer mv.	20.740	6.236	14.504
522099 Varehuse og stormagasiner	7.001	3.051	3.949
533000 Apoteker, parfumerier og materialister mv.	2.671	594	2.077
524190 Detailhandel med beklædning, fodtøj mv.	6.603	2.383	4.220
524490 Detailhandel i øvrigt, reparationsvirksomhed	21.274	7.148	14.126
I alt NACE G	199.792	81.599	118.193
Procent af økonomien	12,0	10,3	13,6

Erhvervsgruppen omfatter al handelsaktivitet, der foregår på dansk økonomisk område. Sekundær handelsaktivitet i produktionsenheder klassificeret i andre erhverv udskilles og overføres til det relevante handelserhverv typisk 510000 Engros- og agenturhandel undt. m. biler. Sekundær handelsaktivitet forekommer navnlig i fremstillingsvirksomhed og transportvirksomhed. Al autoreparationsaktivitet samles tilsvarende i erhvervet 502000.

Erhvervsgruppen omfatter 159 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Ligesom for alle andre erhverv i økonomien foregår nationalregnskabet's beregninger af værditilvæksten i handels- og reparationsvirksomhed ud fra regnskabsdata for de enkelte detaljerede DK-NACE erhverv og efterfølgende aggregering.

3.13.2 Statistiske kilder

NACE 50 Handel med biler mv., reparation og vedligeholdelse og NACE 51 Engros- og agenturhandel undtagen med biler dækkes ved hjælp af skatteregnskabsstatistikken. NACE 52 Detailhandel undtagen med biler mv., reparationsvirksomhed er for året 1995

dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, som er den foretrukne kilde i forhold til skatteregnskabsstatistikken. Kilderne fremgår af følgende tabel:

Tabel 64 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE G

NR-erhverv	Kilde
501009 Handel med biler, motorcykler mv.	Skatteregnskabsstatistikken
502000 Autoreparation	Skatteregnskabsstatistikken
505000 Servicestationer	Skatteregnskabsstatistikken
510000 Engros- og agenturhandel undt. m. biler	Skatteregnskabsstatistikken
521009 Detailhandel med fødevarer mv.	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
522099 Varehuse og stormagasiner	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
533000 Apoteker, parfumerier og materialister mv.	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
524190 Detailhandel med beklædning, fodtøj mv.	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
524490 Detailhandel i øvrigt, reparationsvirksomhed	Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik

3.13.3 Beregningsmetode

Da hele NACE G er dækket af de to generelle regnskabsstatistiksystemer for byerhverv, følger beregningsmetoden standardmetoden ved anvendelse af disse regnskabsstatistikker som beskrevet i afsnit 3.1.2.3. Af særlige forhold er kun at nævne, at produktionen af handelsservice i engros- og detailhandel i overensstemmelse med ENS95 beregnes som summen af den opnåede handelsavance dvs. salgsprisen for videresolgte varer minus anskaffelsesprisen for de videresolgte varer. I praksis beregnes vareforbruget af handelsvarer ud fra periodens køb plus lagerændringen af handelsvarer mellem periodens start og slutning med den nationalregnskabsmæssige priskorrektion, der er beskrevet i afsnit 3.3.1.2.

3.13.4 Fordeling af output på produkter

NACE 50 indeholder både handels- og reparationsaktivitet i relation til biler. Hvad mere er, gælder dette ikke kun for nationalregnskabets erhverv, men også på det mest detaljerede DK-NACE erhvervsniveau. Eksempelvis foregår en meget stor del af den samlede autoreparationsaktivitet i økonomien ikke i produktionsenheder, der er klassificeret i erhvervsgruppen NACE 50.20 Reparation og vedligeholdelse af biler, men i produktionsenheder klassificeret under DK-NACE 50.10.20 Detailhandel med biler. Det første trin i produktfordelingen er derfor at få produktionen i NACE 50 opdelt på de tre hovedkomponenter:

- handelsavance på autorelaterede produkter
- handelsavance på dagligvarer omsat på servicestationer
- autoreparation

Hertil benyttes en særlig produktstatistik for "autokomplekset", som i sin tid blev etableret med et finansieringstilskud fra EU's særlige BNI-statistikbevilling. Statistikken "Omsætningsfordeling i autobrancherne", giver en fordeling af omsætningen i virksomheder i NACE 50. Efter dette trin er produktionen i NACE 50 opdelt i handelsavancer på den ene side og autoreparation på den anden.

Tilsvarende skal produktionen i NACE 52 opdeles i handelsavance og reparationstjenester. Denne opdeling er til gengæld simpel, da overlappningen mellem handels- og reparationsaktivitet er langt mindre end i NACE 50. I praksis anses produktionsenheder i de detaljerede DK-NACE erhverv inden for grupperne 52.1 – 52.6 som værende rene detailhandelsvirksomheder, hvis produktion (bortset fra frynsegoder og investeringsgoder for egen regning) udelukkende består af detailavance, mens enheder klassificeret i erhverv inden for gruppe 52.7 betragtes som rene reparationsvirksomheder, hvis produktion er reparationstjenester.

I nationalregnskabet's tilgangs- og anvendelsestabeller opereres der med to slags avancer nemlig engrosavancer og detailavancer. Hele handelsavancen i NACE 51 er pr. definition engrosavance, og tilsvarende er hele handelsavancen i NACE 52 detailavance. NACE 50 omfatter både engros- og detailhandelsaktivitet, og i nationalregnskabet opdeles den samlede handelsavance i NACE 50 i engros- og detailhandelsavance ud fra oplysningerne i produktstatistikken for autobrancherne "Omsætningsfordeling i autobrancherne" og information om avanceprocenterne på produktniveau.

I forbindelse med opstilling af tilgangs- og anvendelsestabellerne fordeles de beregnede engros- og detailhandelsavancesummer ud på nationalregnskabet's mere end 2000 varebalancer. Fordelingen sker med udgangspunkt i sidste års afstemte engros- og detailhandelsavancer. Den avancesum, der fremkommer ved at anvende sidste års avanceprocenter, sammenholdes i det aktuelle år for de enkelte produktgrupper med avancetotalerne for de detaljerede handelserhverv, der distribuerer de pågældende produktgrupper, og avancerne afstemmes til de givne totaler. Denne konfrontation af to uafhængigt beregnede sæt avancer for de enkelte produktgrupper giver i sig selv en værdifuld validering af de avancer, der beregnes ud fra produktstatistikken, som i de fleste tilfælde for handelserhvervene er identisk med regnskabsstatistikken på detaljeret DK-NACE erhvervsniveau..

3.13.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for handelserhvervene ud over energistatistikken. Inputstrukturen i disse erhverv i nationalregnskabet er etableret ud fra de summariske omkostningsspecifikationer i regnskabsstatistikken fx husleje, reparation og vedligeholdelse i kombination med ad hoc information fra brancheorganisationer og konkurrencemyndighederne. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger. Det må dog fremhæves, at en betydelig del af omkostningsstrukturen er bestemt med ganske stor sikkerhed ud fra tilgangsuplysninger i kombination med oplysninger vedr. fremstillingsvirksomhed. Eksempler er emballage og reklamebureau-tjenester. Når forsyningen til det indenlandske marked af de pågældende produkter er bestemt, og anvendelsen af dem som input i fremstillingsvirksomhed er fastlagt, kan anvendelsen i handelserhvervene bestemmes med ganske stor sikkerhed gennem en residualberegning.

3.14 Hotel- og restaurationsvirksomhed (NACE H)

3.14.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE H er funktionsdefineret og omfatter 2 af nationalregnskabet's 130 erhverv. De 2 NR-erhverv fremgår af tabel 65, som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 1,8 % af værditilvæksten i dansk økonomi:

Tabel 65 Erhvervsgruppen NACE H's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
551009 Hoteller mv.	7.548	3.938	3.610
553009 Restauranter mv.	23.256	10.921	12.335
I alt NACE H	30.804	14.859	15.945
Procent af økonomien	1,85	1,87	1,83

Erhvervsgruppen omfatter al hotel- og restaurationsaktivitet, der foregår på dansk økonomisk område med undtagelse af restaurationsaktiviteten i forbindelse med passagerskibe og -fly, der ikke er bortforpagtet til en anden virksomhed. Sidstnævnte aktivitet ligger som en uadskillelig del af transportaktiviteten. Kantinedrift i andre erhverv udskilles og overføres til 553009 Restauranter mv. Det samme gælder det vigtige frynsegode til ansatte, som består i arbejdsgiveres kantinetilskud. Dette frynsegode betragtes som produceret i restaurationserhvervet og indgår i dettes værditilvækst. Beløbet udgør i 1995 3.223 mill.

Erhvervsgruppen omfatter 15 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Ligesom for alle andre erhverv i økonomien foregår nationalregnskabet's beregninger af værditilvæksten i handels- og reparationsvirksomhed ud fra regnskabsdata for de enkelte detaljerede DK-NACE erhverv og efterfølgende aggregering.

3.14.2 Statistiske kilder

Erhvervsgruppen er dækket af Skatteregnskabsstatistikken, som er den statistiske kilde til dækning af al primær aktivitet. Sekundær kantineaktivitet beregnes ud fra regnskabsposten "sekundær omsætning" i de relevante regnskabsstatistikker, og frynsegodet kantinetilskud beregnes ud fra arbejdskraftomkostningsundersøgelserne.

Tabel 66 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE H

NR-erhverv	Kilde
551009 Hoteller mv.	Skatteregnskabsstatistikken
553009 Restauranter mv.	Skatteregnskabsstatistikken

3.14.3 Beregningsmetode

Da hele erhvervsgruppen er dækket af den generelle skatteregnskabsstatistik, er beregningsmetoden lig med standardmetoden for beregning af værditilvæksten ud fra de generelle regnskabsstatistikker gennem Mellemsystemet og Måltotalmodulet som beskrevet i afsnit 3.1.2.3.

3.14.4 Fordeling af output på produkter

Ud over frynsegodet fri bil og egenproduceret software fordeles produktionsværdien på 16 produkter. Udgangspunktet for produktfordelingen er fordelingen af de to nationalregnskaberhvervs omsætning på de detaljerede DK-NACE erhverv. De eksplicitte tillæg for underdeklaration og drikkepenge samt momssvindler i tilknytning hertil vises på separate produktbalancer, således at der altid er fuldt overblik over disse eksplicitte tillæg ikke bare i nationalregnskabs beregningssystemer, men direkte i tilgangs- og anvendelsestabellerne.

I forbindelse med produktfordelingen overføres en mindre del af omsætningen i enheder klassificeret som hoteller til restaurationstjenesteydelser for at tage hensyn til hotellers integrerede restaurationsdrift.

3.14.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for handelserhvervene ud over energistatistikken. Inputstrukturen i disse erhverv i nationalregnskabet er etableret ud fra de summariske omkostningsspecifikationer i regnskabsstatistikken fx husleje samt reparation og vedligeholdelse i kombination med ad hoc information fra brancheorganisationer og konkurrencemyndighederne. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger omkring input af fx rengørings- og vaskeritjenester. Inputtet af føde- og drikkevarer, som naturligvis er langt det største input, bestemmes residualt.

3.15 Transportvirksomhed mv. (NACE I)

3.15.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE I er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder og omfatter 9 af nationalregnskabs 130 erhverv. De 9 NR-erhverv fremgår af tabel 67,

som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 7,98 % af værditilvæksten i dansk økonomi.

Tabel 67 Erhvervsgruppen NACE I's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
601000 Jernbaner	10.267	3.095	7.172
602100 Bustrafik mv., rutefart	6.752	4.967	1.785
602223 Taxi- og turistvognmænd	5.262	1.949	3.313
602409 Fragtvognmænd mv., rørtransport	23.914	11.811	12.103
610000 Skibsfart	41.561	31.071	10.490
620000 Luftransport	11.858	8.024	3.834
631130 Hjælpevirksomhed i.f.m. transport	13.436	6.903	6.533
634000 Anden transportformidling	8.126	3.121	5.005
640000 Post og telekommunikation	27.340	9.153	18.187
I alt NACE I	148.517	80.095	68.422
Procent af økonomien	8,9	10,1	7,9

Erhvervsgruppen omfatter 36 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Ligesom for alle andre erhverv i økonomien foregår nationalregnskabsberegninger af værditilvæksten i transport, post og telekommunikation ud fra regnskabsdata for de enkelte detaljerede DK-NACE erhverv og efterfølgende aggregering.

3.15.2 Statistiske kilder

De vigtigste kilder er skateregnskabsstatistikken og regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentligt kontrollerede selskaber. Hertil kommer den særlige, erhvervs-specifikke regnskabsstatistik for det vigtige erhverv skibsfart, jf. afsnit 11.1. Endvidere benyttes oplysninger fra transportstatistikken vedr. værdien af pakkede ferierejser samt oplysninger fra betalingsbalancestatistikken vedr. danske skibes udgifter i udlandet.

For to af nationalregnskabserhvervene gælder, at der benyttes én regnskabsstatistik for nogle af de indgående, detaljerede DK-NACE erhverv og en anden for andre. Følgende oversigt over de anvendte statistiske kilder går i disse tilfælde under nationalregnskabs mest detaljerede erhvervsgruppering og viser den benyttede kilde for hvert enkelt af de helt detaljerede DK-NACE erhverv. Regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber er i tabellen forkortet til "RS for erhverv domineret af offentlige selskaber".

Tabel 68 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE I

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
601000 Jernbaner	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
602100 Bustrafik mv., rutefart	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
602223 Taxi- og turistvognmænd	Skatteregnskabsstatistikken
602409 Fragtvognmænd mv., rørtransport	Skatteregnskabsstatistikken
602410	Skatteregnskabsstatistikken
602420	Skatteregnskabsstatistikken
603000	Regnskabet for DORAS, jf. afsnit 3.9.
610000 Skibsfart	Rederiregnskabsstatistik, RS for off. selskaber
620000 Luftransport	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
631130 Hjælpevirksomhed i.f.m. transport	
631100 Godsbehandling	Skatteregnskabsstatistikken
631132 Offentlig ikke-markeds- m. produktion	Statistikken for off. forvaltning og service
631200 Oplagrings- og pakhvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
632110 Stationer og godsterminaler	Skatteregnskabsstatistikken
632120 Parkerings- og garageanlæg	Skatteregnskabsstatistikken
632130 Drift af betalingsveje, broer, mv.	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632210 Erhvervshavne	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632220 Lystbådehavne	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632230 Fyrvæsen og lodserier	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632240 Bugserings-, bjærgn.- og redn.væsen	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
632300 Lufthavne	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber
633010 Turistbureauer	Skatteregnskabsstatistikken
633020 Rejsebureauer, turarrangerende	Skatteregnskabsstatistikken
633030 Rejsebureauer, billetudstedende	Skatteregnskabsstatistikken
633040 Turistguidevirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
634000 Anden transportformidling	Skatteregnskabsstatistikken
640000 Post og telekommunikation	RS for erhverv domineret af offentlige selskaber

3.15.3 Beregningsmetode

Hele erhvervsgruppen med undtagelse af det vigtige erhverv skibsfart er dækket af de generelle regnskabsstatistikker nemlig dels skatteregnskabsstatistikken dels regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Beregningsmetoden er her lig med standardmetoden for beregning af værditilvæksten ud fra de generelle regnskabsstatistikker gennem Mellemsystemet og Måltotalmodulet som beskrevet i afsnit 3.1.2.3.

Beregningerne for 610000 Skibsfart er som nævnt baseret på Rederiregnskabsstatistikken. Denne statistik dækker samtlige private rederier. Rederiregnskabsstatistikken suppleres med regnskaberne for offentlige rederiselskaber. Der er dels tale om de danske statsbaners rederiselskab DSB Rederi, dels offentlige rederiselskaber, hvis regnskaber er integreret i stats- og kommuneregnskaberne. Der foretages en korrektion for et enkelt rederi, som er med i både rederiregnskabsstatistikken og regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Endvidere foretages en udskillelse af den svenske del af det fælles svensk-danske selskab Scandlines. Denne del vedrører produktion på svensk økonomisk område og ikke på dansk.

Beregningen af produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst fremgår af følgende tabeller:

Tabel 69 Beregning af produktionsværdien i Skibsfart

	RRS: Rederiregnskabsstatistikken	Mill. kr.
	ROS: RS for erhverv domineret af off. selskaber	
	RS: Indsejlet bruttofragt med egne skibe	15.972
+	RS: Indsejlet bruttofragt med chartrerede skibe	13.827
+	RS: Timecharterindtægter – tilgået fra udlandet	3.366
+	RS: Leje for befragtede skibe (timecharter-hyre)	5.049
-	RS: Timecharterhyre afholdt i udlandet	-4.481
+	RS: Indtjent ved personbefordring, restaurant mv.	2.611
+	RS: Andre bruttoindtægter	2.272
+	ROS: Omsætning i offentlige selskaber (integrerede)	496
+	ROS: Oms. i offentlige selskaber (ikke-integrerede)	2.955
-	Korrektion for Dampskibsselskabet Øresund	-267
-	Korrektion for svensk andel af Scandlines	-265
+	Produktion af frynsegodet fri bil	17
+	Egenproduceret software	6
=	Produktion	41.561

Tabel 70 Beregning af forbrug i produktionen i Skibsfart

	RRS: Rederiregnskabsstatistikken	Mill. kr.
	ROS: RS for erhverv domineret af off. selskaber	
	RS: Direkte omkostninger ekskl. omk. til brændstof	18.267
+	RS: Udgifter til brændstof	2.164
+	RS: Leje for befragtede skibe (timecharter-hyre)	5.049
+	RS: Andre driftsudgifter	3.499
+	RS: Andre administrationsudgifter	850
+	ROS: P.20 i offentlige selskaber (integrerede)	232
+	ROS: P.20 i offentlige selskaber (ikke-integrerede)	1.424
-	Korrektion for Dampskibsselskabet Øresund	172
-	Korrektion for svensk andel af Scandlines	199
-	Korrektion for frynsegoder mv.	34
=	Forbrug i produktionen	31.080

Udgangsskønnet før afstemning for værditilvæksten i skibsfart ses af tabel 67, at være fastholdt i afstemningen bortset fra en ubetydelig afvigelse.

3.15.4 Fordeling af output på produkter

Ud over frynsegodet fri bil og egenproduceret software fordeles produktionsværdien på 3 produkter nemlig fragtfart, passagerfart og transport ad indre vandveje. Fragtfart er helt dominerende med en produktion på ca. 36 mia. ud af den samlede produktionsværdi i erhvervet på 41,6 mia. Hovedparten heraf går til eksport.

3.15.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ikke løbende omkostningsstrukturstatistik for transporterhvervene, men en ganske stor del af inputtet er dækket gennem de oplysninger, der årligt findes i energistatistikken om erhvervenes energiforbrug. Langt de største input i skibsfart er danske skibes udgifter i udenlandske havne, udgifterne til timecharter samt udgifterne til energi. Primærstatistikken giver årligt oplysninger om disse dominerende udgiftsposter.

Produktfordelingen af den resterende del af forbruget i produktionen, der ikke årligt findes oplyst i primærstatistikken, er delvis baseret på skøn og tager udgangspunkt i de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra forrige år.

3.16 Pengeinstitutter, finansierings- og forsikringsvirksomhed (NACE J)

3.16.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE J er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder og omfatter 5 af nationalregnskabet's 130 erhverv. De 5 NR-erhverv fremgår af tabel 71, som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 4,9 % af værditilvæksten i dansk økonomi.

Tabel 71 Erhvervsgruppen NACE J's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
651000 Pengeinstitutter	36.265	8.985	27.280
652000 Realkreditinstitutter mv.	9.628	3.286	6.343
661002 Livs og pensionsforsikring	4.477	2.664	1.812
660300 Anden forsikringsvirksomhed	10.306	6.091	4.216
670000 Servicevirksomhed for finanssektoren mv.	4.353	1.725	2.628
I alt NACE J	65.029	22.751	42.279
Procent af økonomien	3,9	2,9	4,9

Erhvervsgruppen omfatter 24 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Nationalregnskabet's beregningssystem følger for NACE 65 og NACE 66 ikke helt de detaljerede erhverv i DK-NACE, idet beregningerne er opstillet ud fra grupperingen i de foreliggende kilder først og fremmest Finanstilsynets beretninger. Et eksempel på, at er-

hvervsgrupperingen i beregningssystemerne afviger fra DK-NACE er pensionskasser, hvor nationalregnskabet kilder sonderer mellem tværgående pensionskasser og firma-pensionskasser, mens DK-NACE ikke indeholder denne sondring.

Beregningerne af værditilvæksten ved finansiel virksomhed foretages for de enkelte detaljerede erhverv og aggregeres efterfølgende til nationalregnskabet erhverv.

3.16.2 Statistiske kilder

Langt størstedelen af de finansielle institutioner i NACE 65 og NACE 66 er underlagt en overordentlig intens offentlig kontrol af hensyn til indskydernes og forsikringstagerens sikkerhed for deres penge. Den danske tilsynsmyndighed er Finanstilsynet, der ligger under Økonomiministeriet. For disse dele er Finanstilsynets beretninger på baggrund af obligatorisk indrapportering af standardiserede regnskaber normalt den foretrukne kilde. Undtagelsen herfra er de i Danmark betydningsfulde realkreditinstitutioner i DK-NACE 652230. Her er oplysningerne i Finanstilsynets beretning væsentligt mindre detaljerede end tilfældet er for pengeinstitutter og forsikringsselskaber mv. Da der i 1995 kun var 10 realkreditselskaber, har Danmarks Statistik valgt at basere beregningerne direkte på de 10 årsregnskaber, som indeholder væsentligt mere detaljeret information.

Mindre dele af NACE 65 er ikke underlagt Finanstilsynets kontrol. Dette gælder bl.a. finansiel leasing. For denne er den benyttede kilde statistikken for større finansieringsselskaber. For forbrugerkredit anvendes for 1995 regnskabet for et enkelt større kreditkortselskab, som er opregnet med beskæftigelsen til at dække hele DK-NACE erhvervet 652200. Fra 1997 anvendes en nyetableret statistik for forbrugerkredit i stedet for det nævnte enkeltregnskab som grundlag for beregningen vedr. forbrugerkredit. Endelig anvendes for NACE 65.23 Finansielle institutioner i.a.n. regnskaberne for Arbejdsmarkedets Feriefond, Grundejernes Investeringsfond, Lønmodtagernes Dyrtidsfond og Arbejdernes Kooperative Finansieringsfond. Endvidere anvendes oplysninger om factoring fra statistikken for større finansieringsselskaber. Der opregnes til dækning af hele populationen ved hjælp af beskæftigelsen.

NACE 67 finansiel hjælpevirksomhed er ikke dækket af den sektorspecifikke primærstatistik for finansielle institutioner. Erhvervsgruppen er til gengæld dækket af den generelle skatteregnskabsstatistik.

Følgende tabel giver en oversigt over kilderne til nationalregnskabsberegningerne for NACE J.

Tabel 72 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE J

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
651000 Pengeinstitutter	
651100 Danmarks Nationalbank	Nationalbankens beretning og regnskab
651200 Banker, sparekasser, andelskasser	Beretning fra Finanstilsynet
652000 Realkreditinstitutter mv.	
652100 Finansiell leasing	Statistik for større finansieringsselskaber
652230 Realkreditinstitutter	Årsregnskaber for samtlige selskaber
652240 Andre kreditinstitutioner	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
652250 Kreditform. af andre end kreditinst.	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
652260 Finansieringsselskaber	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
652295 Anden udlånsvirksomhed	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
652310 Investeringsforeninger	Beretning fra Finanstilsynet
652320 Investeringsselskaber	Dækket gennem beskæftigelsesopregning
652330 Fondsmæglerselskaber (egen regning)	Ingen: Ikke relevant for produktionskontoen
652340 Finansielle holdingselskaber	Ingen: Ingen selvstændig værditilvækst
652395 Finansieringsvirksomhed i øvrigt	Regnskaber opregnet v.h.a. beskæftigelsen
660102 Livs- og pensionsforsikring	Beretning fra Finanstilsynet
660300 Anden forsikringsvirksomhed	Beretning fra Finanstilsynet
670000 Servicevirksomhed for finanssektoren mv.	Skatteregnskabsstatistikken

3.16.3 Beregningsmetode

Produktionen i NACE 65 beregnes som summen af direkte betalte finansielle formidlingstjenester (gebyrer, provisioner, kursavance på handel med værdipapirer og valuta) og indirekte betalte finansielle formidlingstjenester (FISIM) bortset fra i to tilfælde, hvor produktionen opgøres fra omkostningssiden som summen af produktionsomkostningerne. De to tilfælde er dels Danmarks Nationalbank og dels fire finansielle institutioner, der er non-profit institutioner. I disse tilfælde ville en opgørelse ud fra formueindkomststrømmene ved beregning af deres produktion af FISIM give resultater, der ikke er økonomisk meningsfulde. Da hele produktionsværdien i de fire nævnte institutioner består af FISIM, er der for disses vedkommende ingen påvirkning af BNP og BNI af den valgte konvention, så længe FISIM ikke er fordelt på brugersektorer og -erhverv. Samme neutralitet gælder for konventionen omkring Nationalbanken. Det er på den anden side klart, at hvis det senere beslutes at fordele FISIM på brugere i nationalregnskabet til brug for landenes BNI-indberetninger, vil denne neutralitet ikke gøre sig gældende. I dette tilfælde vil ENS95-forordningen imidlertid blive ændret, således at Nationalbanken skal opgøres fra omkostningssiden i overensstemmelse med den nuværende danske praksis.

Beregningsmetoden for NACE 65 i forbindelse med opgørelsen af produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst samt produktionens fordeling på direkte og indirekte betalte tjenester illustreres for langt den største aktivitet nemlig 651200 Banker, sparekasser og andelskasser:

Tabel 73 Beregning af produktionsværdien i pengeinstitutter

	Mill. kr.
FPI: Finanstilsynets beretning – pengeinstitutter	
NB: Nationalbankens årsberetning	
Indirekte betalte formidlingstjenester (FISIM)	
FPI: Renteindtægter	69.285
- FPI: Renteudgifter	40.340
= Nettorenteindtægter (FISIM) ifølge beretning	28.945
+ Tillæg for sparekasser under 100 mill.	145
+ Tillæg for andelskasser under 100 mill.	37
+ Udenlandske pengeinstitutters filialer i Danmark	277
- Grønlandske banker	124
- Danske pengeinstitutters filialer i udlandet	2.009
= Nettorenteindtægter (FISIM) i pengeinstitutter i alt	27.271
Direkte betalte formidlingstjenester	
FPI: Gebyrer	6.410
+ FPI: Garantiprovision	885
+ FPI: Ordinære indtægter	933
= Direkte betalte tjenester ifølge beretning	8.228
+ Tillæg for sparekasser under 100 mill.	15
+ Tillæg for andelskasser under 100 mill.	3
+ Udenlandske pengeinstitutters filialer i Danmark	117
- Grønlandske banker	26
- Danske pengeinstitutters filialer i udlandet	883
= Direkte betalte tjenester i pengeinstitutter i alt	7.454
FISIM i pengeinstitutter i alt	27.271
+ Direkte betalte tjenester i pengeinstitutter i alt	7.454
+ NB: Produktion opgjort fra omkostningssiden (FISIM)	413
+ Egenproduceret software i erhvervet 651000	1.096
+ Produktion af frynsegodet fri bil i erhvervet 651000	31
= Produktion i Nationalbanken og pengeinstitutter i alt	36.265

De meget små sparekasser og andelskasser under 100 mill. i ovenstående oversigt er institutter med en arbejdende kapital under 100 mill. De er også dækket af Finanstilsynets beretning, som har 100 procents dækning af juridiske enheder. Blot er kontoplanen for disse små enheder mere summarisk end for de øvrige pengeinstitutter. Det ses, at de repræsenterer en helt ubetydelig aktivitet.

Det ses, at opgørelsen af FISIM ikke er i overensstemmelse med den - nu forældede - formel for opgørelse af "global" FISIM i ENS95 § 3.63 J, da der ikke foretages en korrektion for forrentningen af egenkapitalen. Dette har imidlertid ingen betydning for BNI, så længe FISIM ikke er fordelt på brugersektorer og -erhverv. I henhold til FISIM-forordningen skal FISIM i fremtiden formentlig alligevel opgøres på en helt tredje måde

nemlig fra mikrosiden, og den endelige fastlæggelse af kilder og metoder omkring FISIM i det danske nationalregnskab afventer afklaringen på EU-niveau inden udgangen af 2002.

Tabel 74 Forbrug i produktionen i pengeinstitutter

	FPI: Finanstilsynets beretning – pengeinstitutter	Mill. kr.
	NB: Nationalbankens årsberetning	
	FPI: Øvrige administrationsomkostninger	5.234
+	FPI: Andre driftsudgifter	3.598
+	FPI: Afgivne gebyrer mv.	837
+	Tillæg for sparekasser under 100 mill.	46
+	Tillæg for andelskasser under 100 mill.	11
+	Udenlandske pengeinstitutters filialer i Danmark	110
-	Grønlandske banker	49
-	Danske pengeinstitutters filialer i udlandet	921
=	Forbrug i produktionen ekskl. NB før softwarekorr.	8.977
+	NB: Forbrug i produktionen i Nationalbanken	131
-	Korrektion for købt software i erhvervet 651000	123
=	Forbrug i produktionen i NB og pengeinstitutter i alt	8.985

Beregningsmetoden for NACE 66 vises for begge de to nationalregnskabserhverv, idet der er væsensforskelle på opgørelserne for livs- og pensionsforsikring på den ene side og skadesforsikring på den anden.

For *livs- og pensionsforsikring* beregnes produktionsværdien ikke ud fra formelen i ENS95 § 3.63 J, men i stedet fra omkostningssiden, idet der tillægges et overskudselement for nettooverskud af produktionen på 1,5 % af egenkapitalen. Denne lave procent skal ses i lyset af, at den reelle forrentning af egenkapitalen i livsforsikringsselskaber ud over af nettooverskuddet af produktionen består af formueindkomst og kursgevinster, der ikke tilskrives de forsikrede eller indgår i bonusudjævningshensættelserne. Bonusudjævningshensættelser i livs- og pensionsforsikring er forsikringstagernes midler og ikke en del af selskabets egenkapital. I modsætning til livsforsikringsselskaberne er de ikke fordelt på forsikringstagerne, men ejes af forsikringstagerne i fællesskab. Deres funktion er at undgå for store fluktuationer i selskabernes såkaldte kontorente, dvs. den forrentningsprocent, forsikringstagerne i et givet år opnår af de midler, de har opsparet i selskabet.

Grunden til, at denne beregningsmetode er valgt, er, at forsikringsselskaberne opnår meget store kursgevinster på de placerede midler, som i betydeligt omfang tilskrives de forsikredes konti i form af livsforsikringsselskaber eller forsikringstagerne i fællesskab i form af bonusudjævningshensættelser. Givet at den del af forøgelsen af hensættelserne, der skyldes tilskrivning af kursgevinster, ikke kan identificeres og udskilles i regnskaberne, vil anvendelse af formelen i ENS95 § 3.63 J give resultater, der ikke er økonomisk meningsfulde, i hvert fald hvis forsikringsselskabernes portefølje indeholder aktier. Det er velkendt, at for aktier fremkommer størstedelen af investors afkast oftest

ikke som udbytte, men som kursgevinst. I deres politik for tilskrivning af afkast til kunderne tager forsikringsselskaber og pensionskasser i høj grad hensyn til dette.

Man synes ikke at have været opmærksom på denne komplikation, da man formulerede paragraf 3.63 J i ENS95. Sagen bør tages op i forbindelse med den næste revision af ENS og SNA.

Givet bestemmelsen af produktionsværdien fra omkostningssiden *præsenteres* resultatet dernæst i form af beregningsformlen i ENS95 § 3.63 J, idet der indføjes et ekstra led "Kursgevinst i forøgelse af hensættelser". Sidstnævnte residualberegnes, således at man rammer produktionsværdien opgjort fra omkostningssiden. Tabel 75 illustrerer opgørelsen for livsforsikringsselskaberne. En helt tilsvarende opgørelse foretages for pensionskasser og begravelseskasser. Formueindkomst henført til forsikringstagere er beregnet ud fra selskabernes nettorente- og udbytteindtægter ganget med den andel, de forsikringstekniske reserver plus bonusudjævningshensættelserne udgør af summen af reserver, bonusudjævningshensættelser og selskabernes egenkapital.

Tabel 75 Produktion i livs- og pensionsforsikring

	FLI: Finanstilsynets beretning – livsforsikringsselsk.	Mill. kr.
	Livsforsikringsselskaber	
	FLI: Præmieindtægter	26.071
-	FLI: Forsikringsydelse	20.382
-	FLI: Forøgelse af livsforsikringshensættelser	20.386
-	FLI: Forøgelse af bonusudjævningshensættelser	2.226
+	FLI: Kursgevinst i forøgelse af hensættelser	1.177
+	FLI: Imputeret rente fra selskabets indtægtsside	18.791
+	FLI: Genforsikringsprovisioner	800
=	Produktion i livsforsikringsselskaber	3.845
	(ekskl. egenproduceret software og frynsegoder)	
+	Tilsvarende beregning for tværgående pensionskasser	537
+	Tilsvarende beregning for firmapensionskasser	56
+	Tilsvarende beregning for begravelseskasser	2
+	Egenproduceret software	32
+	Produktion af frynsegodet fri bil	5
=	Produktion i erhvervet 660102	4.477

Tabel 76 illustrerer opgørelsen af forbrug i produktionen for livsforsikringsselskaber. En helt tilsvarende opgørelse foretages for pensionskasser og begravelseskasser.

Tabel 76 Forbrug i produktionen i livs- og pensionsforsikring

	FLI: Finanstilsynets beretning – livsforsikringsselsk.	Mill. kr.
	Livsforsikringsselskaber	
	FLI: Administrationsvederlag	1.122
-	FLI: Andre ordinære indtægter	69
+	FLI: Husleje	49
+	FLI: Andre personaleudgifter	738
+	FLI: Omkostninger i f.m. investeringsvirksomhed	162
+	FLI: Andre erhvervs- og adm.omkostninger	698
+	FLI: Provision til egne salgsmedarbejdere	171
+	FLI: Andre ordinære udgifter	67
-	FLI: Lønninger	911
-	FLI: Bidrag til udbytte (R.44) fra lønninger og vederl.	5
-	Køb af computersoftware	12
+	Offentlige gebyrer som er salg af tjenester	17
+	FLI: Provisioner til andre forsikringsselskaber	127
+	FLI: Genforsikringspræmier	455
-	Genforsikringsandel af forsikringsydelse	419
-	Genforsikringsandel af forøg. af livs.fors. hensættelser	62
+	Opregnet supplerende præmie	75
=	Forbrug i produktionen i livsforsikringsselskaber	2.202
+	Tilsvarende beregning for tværgående pensionskasser	422
+	Tilsvarende beregning for firmapensionskasser	39
+	Begravelseskasser	1
=	Forbrug i produktionen i erhvervet 660102	2.664

Når lønninger mv. trækkes fra i opgørelsen af forbrug i produktionen, skyldes det, at de indgår i visse af de øvrige omkostningskomponenter. Reglerne herfor er helt entydigt fastlagt i Finanstilsynets indberetningsforskrifter.

For *anden forsikringsvirksomhed* (skadesforsikring) beregnes produktionsværdien i overensstemmelse med reglen i ENS95 § 3.63 J. Her gør de problemer, som denne regel støder på i livs- og pensionsforsikring, sig ikke gældende i nævneværdigt omfang, idet selskaberne ikke i nogen særlig udstrækning forøger de forsikringstekniske reserver med baggrund i kursstigninger på aktier. Formueindkomst henført til forsikringstagere (supplerende præmier) beregnes her (i modsætning til livs- og pensionsforsikring) ved at beregne afkastet på selskabernes obligationsportefølje og dernæst benytte denne afkastprocent på de forsikringstekniske reserver.

Hvor beregningen i livs- og pensionsforsikring er en forholdsmæssig beregning ud fra den forudsætning, at forsikringstagernes midler og selskabets egenkapital er investeret i den samme værdipapirportefølje, er dette ikke tilfældet i beregningen for anden forsikringsvirksomhed. Her antages de forsikringstekniske reserver placeret i (sikre) obligationer, mens mere risikofyldte investeringer i aktier anses for finansieret af selskabernes egenkapital. Der sker altså en forskellig tilknytning af finansielle aktiver til de forsikringstekniske reserver på den ene side og egenkapitalen på den anden. Dette kan be-

grundes med, at placeringen af forsikringstekniske reserver i skadesforsikring sker med en meget kortere tidshorisont end i livsforsikring.

Beregningen af produktionsværdien i anden forsikringsvirksomhed er vist i tabel 77.

Tabel 77 Produktion i anden forsikringsvirksomhed

	FLI: Finanstilsynets beretning – skadesfors.selskaber	Mill. kr.
	FLI: Præmieindtægter	30.491
-	FLI: Erstatningsudgifter	26.453
-	FLI: Forøgelse af udjævningshensættelser	277
+	Supplerende præmier	3.135
+	Opregningstillæg til supplerende præmier	590
-	Opregningstillæg til forøg. af udjævningshensættelser	52
+	FLI: Genforsikringsprovisioner	722
+	Andre ordinære indtægter (dekonsolidering)	1.488
+	Egenproduceret software	626
+	Produktion af frynsegodet fri bil	35
=	Produktion i erhvervet 660300	10.306

Forbrug i produktionen beregnes som vist i nedenstående tabel.

Tabel 78 Forbrug i produktionen i anden forsikringsvirksomhed

	FLI: Finanstilsynets beretning –skadesfors.selsk.	Mill. kr.
	FLI: Administrationsvederlag	588
+	FLI: Husleje	427
+	FLI: Andre personaleudgifter	4.556
+	FLI: Omkostninger i.f.m. investeringsvirksomhed	67
+	FLI: Andre erhvervs- og adm.omkostninger	932
+	FLI: Provision til egne salgsmedarbejdere	1.005
+	FLI: Andre ordinære udgifter	117
-	FLI: Lønninger	4.126
-	FLI: Bidrag til udbytte (R.44) fra lønninger og vederl.	25
-	Køb af computersoftware	21
+	Offentlige gebyrer som er salg af tjenester	161
+	FLI: Genforsikringspræmier	4.830
-	Genforsikringsandel af erstatninger	4.140
+	Opregningstillæg til supplerende præmier	590
-	Opregningstillæg til forøg. af udjævningshensættelser	52
+	Provisioner til andre forsikringsselskaber	1.183
=	Forbrug i produktionen i erhvervet 660300	6.091

3.16.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen i NACE J er i tilgangs- og anvendelsestabellerne fordelt på 13 produkter, hvoraf ét er egenproduceret software og et andet produktion af frynsegodet fri bil. Produktopdelingen er baseret på opdelingen af den finansielle selskabssektor i undersektorer og af de tilhørende produktionsenheder i erhverv. Det kan i denne forbindelse bemærkes, at erhvervet 660300 Anden forsikringsvirksomhed også producerer tjenester vedr. livs- og pensionsforsikring, idet skadesforsikringsselskaber udfører administrativtjenester for livsforsikringsselskaber og pensionskasser.

3.16.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for de finansielle erhverv ud over den summariske omkostningsstruktur, der er indeholdt i kontoplanen i regnskabsbekendtgørelsen fra Finanstilsynet. Inputstrukturen i de finansielle erhverv er etableret med udgangspunkt heri. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger. For det løbende år bestemmes et udgangsskøn for inputstrukturen ud fra de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra forrige år.

3.17 Fast ejendom, udlejning, forretningservice (NACE K)

3.17.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE K er bortset fra erhvervene 702010 Boliger og 702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv. defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. De to nævnte erhverv udgør undtagelsen, idet de er funktionsdefinerede og samler al udlejning af fast ejendom nemlig boliger henholdsvis erhvervslokaler, uanset i hvilke juridiske enheder og produktionsenheder, denne aktivitet foregår. Erhvervshovedgruppen omfatter 14 af nationalregnskabets 130 erhverv. De 14 NR-erhverv fremgår af tabel 79, som ligeledes viser, at denne erhvervshovedgruppe i 1995 tegner sig for 18,5 % af værditilvæksten i dansk økonomi.

Tabel 79 Erhvervsgruppen NACE K's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
701109 Ejendomsmæglervirksomhed mv.	4.112	1.843	2.269
702009 Boliger	92.554	14.666	77.888
702040 Udlejning af erhvervsejendomme mv.	25.009	6.906	18.103
710000 Udlejning undtagen af fast ejendom	7.492	2.566	4.925
721009 Databeh.virksomhed undt. lev. af software	8.637	3.799	4.838
722000 Levering af programmel mv. i.f.m. software	12.354	5.254	7.101
730001 Forskning og udvikling (markedsførelse)	563	207	357
730002 Forskning og udvikl.(anden ikke-markedsførelse)	2.785	976	1.810
741100 Advokatvirksomhed	5.034	936	4.098
741200 Revisions- og bogføringsvirksomhed	8.374	1.440	6.934
742009 Rådgivende ingeniører, arkitekter mv.	24.954	11.153	13.801
744000 Reklame og markedsføring	13.264	9.665	3.599
747000 Rengøringsvirksomhed	6.493	1.508	4.985
748009 Anden forretningsservice	17.364	7.202	10.162
I alt NACE K	228.989	68.120	160.869
Procent af økonomien	13,8	8,6	18,5

Erhvervsgruppen omfatter 72 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. I alle tilfælde undtagen ét udføres beregningerne på de detaljerede DK-NACE erhverv. Undtagelsen vedrører udlejning af boliger, hvor nationalregnskabsberegningssystemet slår tre detaljerede DK-NACE erhverv sammen og kombinerer beregningen for disse med beregningen af den imputerede lejeværdi af egen bolig.

3.17.2 Statistiske kilder

Bortset fra de to store erhverv Boliger og Udlejning af erhvervsejendomme, hvor der anvendes særlige kilder og metoder, er den primærstatistiske kilde i langt de overvejende tilfælde skatteregnskabsstatistikken. Tabel 80 viser en oversigt over de anvendte primærstatistiske kilder.

Tabel 80 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE K

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
701109 Ejendomsmæglervirksomhed mv.	Skatteregnskabsstatistikken
702009 Boliger	Boligtællinger, huslejeundersøgelser, regnskaber for boligselskaber, forbrugsundersøgelser
702040 Udlejning af erhvervsejendomme	Opgjort fra anvendelsessiden: Kilderne bag beregningerne for alle øvrige erhverv
710000 Udlejning undtagen af fast ejendom	Skatteregnskabsstatistikken
721009 Databeh.virksomhed undt. lev. af software	Skatteregnskabsstatistikken
722000 Levering af programmel mv. i.f.m. software	Skatteregnskabsstatistikken
730001 Forskning og udvikling (markedsfølgende)	Skatteregnskabsstatistikken
730002 Forskning og udvikl.(anden ikke-markedsfølgende)	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne
741100 Advokatvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
741200 Revisions- og bogføringsvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
742009 Rådgivende ingeniører, arkitekter mv.	Markedsfølgende: Skatteregnskabsstatistikken Off. ikke-markedsfølgende: Statsregnskabet mv.
744000 Reklame og markedsføring	Skatteregnskabsstatistikken
747000 Rengøringsvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
748009 Anden forretningsservice	Skatteregnskabsstatistikken Off. ikke-markedsfølgende: Statsregnskabet mv.

3.17.3 Beregningsmetode

I alle de tilfælde, hvor de statistiske kilder er enten Skatteregnskabsstatistikken eller regnskaberne for offentlig forvaltning og service følges standardmetoden til opgørelse af produktion, forbrug i produktionen og værditilvækst ud fra disse generelle kilder. I det følgende beskrives derfor kun de to særlige, men til gengæld overordentligt vigtige, beregninger for dels boliger og dels udlejning af erhvervsejendomme.

Beregningerne for *Boliger* følger metoden i kommissionsbeslutning (95/309/EF, Euratom) bortset fra de ændringer, der følger af overgangen fra ENS79 til ENS95. Blandt sidstnævnte er der grund til at fremhæve den symmetriske behandling reparation og vedligeholdelse i lejeboliger og ejerboliger, som i øvrigt altid har været gældende i det danske nationalregnskab. Som det fremgår af tabel 80 repræsenterer Boliger i 1995 8,9 % af den samlede værditilvækst i den danske økonomi. Det er derfor klart, at pålideligheden af opgørelsen af værditilvæksten i dette erhverv er meget afgørende for den samlede nøjagtighed på opgørelsen af BNI.

Det vigtigste princip i den nævnte kommissionsbeslutning er, at landene skal benytte den såkaldte stratifikationsmetode til opgørelse af den imputerede lejeværdi af ejerboliger. Denne metode har altid været anvendt i Danmark. Stratifikationsmetoden går i korthed ud på, at hele boligmassen opdeles i et antal strata ud fra en række stratifikationskriterier. Obligatoriske kriterier i henhold til ovennævnte kommissionsbeslutning er størrelse og beliggenhed. Dernæst beregnes den gennemsnitlige faktiske husleje i hvert stratum for udlejningsboliger i det pågældende stratum, og denne gennemsnitlige stratumhusleje benyttes dernæst på ejerboligerne inden for samme stratum ved opgørelsen af den imputerede lejeværdi af ejerboliger.

Beslutningen kræver at landene minimalt opererer med 30 strata fremkommet ud fra mindst tre stratifikationskriterier, hvoraf de to obligatorisk skal være størrelse og belig-

genhed. Endvidere kræves mindst tre størrelsesklasser og to former for beliggenhed. Kilderne muliggør i Danmarks tilfælde en langt mere detaljeret beregning. Ved benchmarkberegningen for året 1991 benyttedes 1.408 strata. I forbindelse med benchmarkberegningen for året 1995 opererede beregningerne med 896 strata.

Metoden til opgørelse af produktionen i såvel lejeboliger som ejerboliger i det danske nationalregnskab består i at gennemføre en meget omfattende og detaljeret niveauberegning hvert 4-5 år, hvor der foreligger store huslejeundersøgelser, og at fremskrive niveauerne med passende pris- og mængdelindeks i den mellemliggende periode. I kraft af det ret enestående Bygnings- og Boligregister foreligger der årlige oplysninger om boligmassen fordelt efter en lang række kriterier. Det er altså ikke mængdekomponenten i beregningsformlen $\text{pris} \times \text{mængde}$, der mangler på årsbasis, men priskomponenten. De store 4-5 årlige husundersøgelser, jf. afsnit 11.1, er en meget stærk statistisk kilde. Disse undersøgelser gennemføres med det formål at have et objektivt grundlag i form af prisinformationer for de offentlige vurderinger af fast ejendom. Disse offentlige vurderinger benyttes dels i forbindelse med beregningen af den skattemæssige lejeværdi af egen bolig, som er indkomstskattepligtig, dels som grundlag for opkrævningen af ejendoms-skatte. Huslejeundersøgelserne omfatter samtlige udlejningsejendomme eller udlejere med tre eller flere boliglejemaal. De har derfor en meget høj dækningsgrad for lejeboliger i etageejendomme samt i række-, kæde- og dobbelthuse, hvorimod dækningsgraden for udlejede fritliggende enfamiliehuse er væsentligt mindre. I forhold til huslejeinformation fra folke- og boligtællinger, som indtil 1970 benyttedes i Danmark og som fortsat er en vigtig datakilde i en række lande, må huslejeundersøgelserne formodes at have en højere datakvalitet. Dette skyldes, at oplysningerne indsamles fra professionelle udlejere i modsætning til lejerhusstande, som formentlig i højere grad kan misforstå spørgsmålene m.h.t. hvad der skal medtages og ikke medtages fx hvad angår varmeregninger mv. opkrævet sammen med den egentlige husleje. Huslejeundersøgelsen omfatter kun hel-årsboliger.

Ved de 4-5 årlige niveauberegninger opgøres huslejen (faktisk og imputeret) ved hjælp af stratifikationsmetoden som en pris-gange-mængde beregning. Da huslejeundersøgelsen ikke har 100 procents dækning, skal der foretages en opregning til den samlede population af lejeboliger. Denne opregning foretages også ved hjælp af stratifikationsmetoden. For hvert stratum ganges den gennemsnitlige årlige stratumhusleje ifølge huslejeundersøgelsen med årsgennemsnittet for antallet af udlejningsboliger i det pågældende stratum. Parallelt hermed beregnes den imputerede lejeværdi af egen bolig ved at multiplicere det gennemsnitlige, årlige antal ejerboliger i hvert stratum med den samme gennemsnitlige årlige stratumhusleje. Endelig foretages en særskilt beregning for sommerhuse (fritidshuse) samt garager, carporte mv.

Opgørelsen af produktionen i Boliger i det danske nationalregnskab for 1995 er baseret på en niveauopgørelse foretaget for året 1991, som er fremskrevet til 1995. Denne opgørelse er efterfølgende, dvs. efter at nationalregnskabstallene blev endelige, blevet valideret mod en ny omfattende benchmarking baseret på huslejeundersøgelsen for 1995.

I det følgende gennemgås først hovedprincipperne i niveauberegningen for 1991. Dernæst redegøres der for fremskrivningen til 1995, og endelig omtales valideringen mod den nye niveauopgørelse for 1995.

I den danske niveauopgørelse for 1991 opereres med følgende stratifikationskriterier:

Tabel 81 Stratifikationskriterier ved niveauberegningen 1991

Faktorer	Faktorniveauer
Beliggenhed: Urbaniseringsgrad	1. HT-område 1
	2. HT-område 2
	3. HT-område 3
	4. Århus
	5. Øvrige byer med mindst 100.000 indbyggere
	6. Byer med 10.000-99.999 indbyggere
	7. Byer med 1.000-9.999 indbyggere
	8. Øvrige områder
Udlejningsforhold	1. Udlejet
	2. Benyttet af ejer, ejerlejligheder
	3. Benyttet af ejer, øvrige boliger
	4. Uoplyst
Type	1. Stue- og parcelhuse
	2. Række-, kæde- og dobbelthuse
	3. Boliger i etageejendomme
	4. Øvrige
Kvalitet	1. Gruppe 1
	2. Gruppe 2
	3. Uoplyst
Størrelse	1. –49 kvm.
	2. 50-59 kvm.
	3. 60-79 kvm.
	4. 80-99 kvm.
	5. 100-119 kvm.
	6. 120-139 kvm.
	7. 140 kvm. og større
	8. Uoplyst
Opførelsesår	1. –1939
	2. 1940-1959
	3. 1960-1969
	4. 1970-1974
	5. 1975-1979
	6. 1980-1984
	7. 1985-
	8. Uoplyst

Med hensyn til de enkelte stratifikationskriterier er der grund til at bemærke følgende:

Hvad angår beliggenhedsfaktoren påkalder hovedstadsområdet (HT-området) sig særlig opmærksomhed. Omkring 1/3 af landets befolkning er bosiddende i hovedstadsregionen omkring København, der af praktiske grunde afgrænses til det geografiske område, der er dækket af det kollektive trafikselskab HT (Hovedstadens Trafikselskab), der betjener hovedstaden, dens forstadskommuner samt øvrige kommuner med en omfattende pendlertrafik til og fra hovedstaden. Dette område betegnes HT-området. Det består af Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune samt alle kommunerne i Københavns Amt, Frederiksborg Amt og Roskilde Amt. Til brug for stratifikationsmetoden er dette område opdelt i tre delområder HT-1, HT-2 og HT-3 efter en formodet signifikant forskel i gennemsnitligt huslejeniveau, således at HT-1 er det dyreste og HT-3 det billigste. Opdelingen er foretaget ud fra den opdeling, der benyttes af landets førende ejendoms-mæglervirksomheder og aviser i forbindelse med markedsføringen af ejerboliger. Det er hævet over enhver tvivl, at denne opdeling er signifikant for handelspriserne for ejerboliger, og det antages, at den tilsvarende er relevant for lejeniveauet i udlejningsboliger. HT-1 består af følgende kommuner: Birkerød, Dragør, Gentofte, Hørsholm, Lyngby-Tårnbæk, Søllerød og Værløse. HT-2 omfatter følgende kommuner: Allerød, Ballerup, Brøndby, Farum, Fredensborg, Frederiksberg, Gladsaxe, Glostrup, Greve, Helsingør, Herlev, Hillerød, Hvidovre, Karlebo, København, Ledøje, Lejre, Roskilde, Rødovre, Solrød, Stenløse, Tårnby og Vallensbæk. HT-3 udgøres af følgende kommuner: Albertslund, Bramsnæs, Frederikssund, Græsted-Gilleleje, Gundsø, Helsingør, Hundested, Hvalsø, Høje-Taastrup, Ishøj, Jægerspris, Køge, Ramsø, Skibby, Skovbo, Skævinge, Slangerup, Valsø og Ølstykke.

Den foretagne beregning bekræfter, at der er en signifikant forskel på huslejeniveauet i disse tre delområder af hovedstadsregionen.

Århus, landets næststørste by, udgør et eget faktorniveau. Dette skyldes, at huslejeniveau i denne by med forstæder adskiller sig markant fra niveauet i landets øvrige provinsbyer og mere eller mindre er på niveau med lejerne i hovedstadsområdet.

Hvad angår kvalitetsfaktoren omfatter kvalitetsgruppe 1 boliger med vand, afløb, eget toilet, eget bad, fjernvarme eller centralvarme fra eget anlæg samt for enfamiliehuse med elovne eller elpaneler. Kvalitetsgruppe 2 omfatter boliger, der mangler én eller flere af ovennævnte installationer.

Hvad angår faktoren opførelsesår kan bemærkes, at de snævre intervaller i tidsrummet 1960-1979 skyldes, at der i dette tidsrum foregik et meget stort nybyggeri af boliger, som i kraft af periodens forholdsvis kraftige inflation har haft meget forskellige nominelle opførelsesomkostninger. Da der er betydelig inert i huslejedannelsen, hvor de nominelle opførelsesomkostninger spiller en rolle, er det relevant at operere med snævre tidsintervaller i denne periode.

I boligtællingen er et mindre antal boliger uoplyst m.h.t. udlejnings-, type- og kvalitetsgruppeforhold. Disse boliger fordeles på de øvrige grupper i lyset af den øvrige information om de pågældende boliger. I denne forbindelse antages samtlige boliger, for hvilke typen af bolig er uoplyst, at tilhøre gruppen af boliger i etageejendomme. Endvidere antages alle boliger opført efter 1970 at tilhøre kvalitetsgruppe 1 dvs. boliger uden installationsmangler. Herved reduceres antallet af faktorniveauer for typekriteriet fra 4 til 3 og for kvalitetskriteriet fra 3 til 2.

Idet der ses bort fra udlejningsforhold, som ikke er et betydende stratifikationskriterium i forbindelse med selve beregningen af huslejesummen, fås herefter følgende teoretiske antal strata: $8 \times 3 \times 2 \times 8 \times 8 = 3.072$. Imidlertid antages det ved huslejberegningen, at alle boliger opført efter 1970 tilhører kvalitetsgruppe 1, således at antallet af signifikante strata reduceres med $8 \times 3 \times 1 \times 8 \times 5 = 960$ fra 3.072 til 2.112. Endvidere fastsættes, som omtalt i det følgende, huslejen i fritliggende boliger til 1,02 gange huslejen i tilsvarende etageboliger, hvorfor et af de tre faktorniveauer for boligtype i realiteten elimineres i den endelige opgørelse. Herved reduceres antallet af signifikante strata i beregningen til 1.408.

Beregningen af huslejesummen foretages ud fra ovennævnte stratifikation ved en simpel pris-x-mængde beregning for helårsboliger bortset fra parcel- og stuehuse, idet der foretages en separat beregning for ejerboliger og lejeboliger. For parcel- og stuehuse er huslejeundersøgelsens materiale relativt spinkelt, og der kan være tvivl om, hvorvidt de udlejede fritliggende huse er repræsentative for bestanden. I 1991 var således et stort antal parcelhuse overtaget af kreditforeningerne på tvangsauktion. Disse muligvis noget forsømte huse udlejet under særlige omstændigheder kan have bevirket et kunstigt lavt huslejeniveau for de observerede parcelhuslejer. Ud fra disse betragtninger blev det besluttet ikke at basere beregningen for parcelhuse på det relativt tynde huslejemateriale for udlejede parcelhuse, men i stedet at basere den på de helt anderledes dækkende og solide observationer for boliger i etageejendomme. I denne forbindelse blev udført en regressionsanalyse for at afdække betydningen af, at en bolig er fritliggende. Resultatet blev, at der ikke ud fra de godt 14.000 observationer af udlejede parcelhuse i 1991 kunne påvises en statistisk signifikant huslejeforskel (på 95 % niveau).

Denne opgørelse suppleres dernæst med en beregning af huslejesummen vedrørende fritidshuse/sommerhuse. Sidstnævnte beregning foretages fuldstændig som for helårsboliger, idet det dog antages, at huslejen for et fritidshus/sommerhus i et givet stratum udgør halvdelen af huslejen for en helårsbolig i det samme stratum. Endelig foretages en beregning for garager, carporte mv. Hvad angår garager omfatter denne beregning garager, der ikke indgår i selve boligen og derved er omfattet af boligarealet. Den (mindre) del af garagerne, der indgår i selve boligen, er allerede dækket af huslejeopgørelserne for helårsboliger.

Beregningen for (eksterne) garager, carporte mv. for 1992 er foretaget ved at beregne de gennemsnitlige opførelsesomkostninger pr. kvm. for garager og carporte samt de tilsvarende opførelsesomkostninger for enfamiliehuse. Forholdet mellem disse multipliceret med forholdet mellem den gennemsnitlige størrelse på garager mv. på den ene side og enfamiliehuse på den anden og igen multipliceret med den gennemsnitlige husleje i enfamiliehuse udgør den beregnede lejeværdi af garager mv.

Huslejeundersøgelsen for 1991 vedrører lejeniveauet i september 1991. Mængdevariablen altså boligtællingen vedrører boligbestanden pr. 1. januar 1992. For at få en niveauopgørelse for året 1991 (og første halvår 1992 som grundlag for fremskrivningen) skal resultatet af ovennævnte niveauberegning korrigeres dels for huslejudviklingen mellem 1. og 2. halvår 1991 (2. halvår 1991 og første halvår 1992), dels for ændringerne i bestanden af boliger gennem året 1991 (samt i første halvår 1992) som følge af ibrugtaget nybyggeri på den ene side og nedrivninger på den anden.

Efter de nævnte korrektioner haves huslejesummen 1991 (og første halvår 1992) for alle boliger i økonomien baseret på periodens gennemsnitlige huslejeniveau og gennemsnitlige antal boliger. For at nå frem til den nationalregnskabsmæssige opgørelse af huslejesummen skal imidlertid foretages en del yderligere korrektioner for poster indeholdt i huslejeundersøgelsens observerede huslejer, der ikke skal betragtes som husleje. Endvidere skal den beregnede huslejesum reduceres med den huslejesum, som i pris-gennemængdeberegningen er blevet tildelt boliger, der har stået tomme i perioden og derfor ikke produceret nogen faktisk eller imputeret bolig tjeneste. Der foretages korrektioner til de observerede huslejer for:

- Betaling for vand og vandafgift indeholdt i huslejen
- Betaling af vandafledningsafgift indeholdt i huslejen
- Renovation indeholdt i huslejen
- Skorstensfejning indeholdt i huslejen
- Forsikringer indeholdt i huslejen

Disse beløb konteres i stedet som konsumudgift i husholdningerne på de respektive poster, idet der for så vidt angår forsikringer kun medtages tjenesteelementet i bruttopræmierne.

Dertil kommer en korrektion for tomme boliger. I overensstemmelse med principperne i kommissionsbeslutningen vedrørende boliger tillægges boliger, der står tomme, ingen produktionsværdi.

De således beregnede tal for huslejesummen i boligstocken pr. 1/1 1992 opgjort i huslejeniveauet for september 1991 fremføres dernæst til 1. halvår 1992. I denne fremføring tages hensyn til:

- huslejeudviklingen mellem 2. halvår 1991 og 1. halvår 1992
- ibrugtaget nybyggeri mellem 1/1/1992 og gennemsnittet for 1. halvår 1992
- nedlagte boliger mellem 1/1/1992 og gennemsnittet for 1. halvår

Det på denne måde beregnede niveau for 1. halvår 1992 udgør det benchmark, der fremskrives ved hjælp af pris- og mængdeindeks, indtil næste niveauberegning kan tages ind i nationalregnskabet. Dette er næste gang sket for referenceåret 1996. I den mellemliggende periode benyttes niveauberegningens procentvise fordeling af den samlede huslejesum på faktisk husleje og imputeret husleje på den samlede huslejesum i de løbende år. Dette har naturligvis ingen relevans i relation til BNI, men er af betydning i relation til beregningerne af husholdningernes konsumudgift, idet faktisk husleje og imputeret husleje i ejerboliger ligger i to forskellige konsumgrupper i nationalregnskabet detaljerede konsumgruppering.

Benchmarket for 1. halvår 1992 har følgende værdier:

Tabel 82 Huslejesum for 1. halvår 1992 fordelt på typer af boliger - niveauberegning

	1000 kr.
Helårsboliger	38.926.562
heraf	
lejeboliger	14.276.593
ejerboliger	24.649.969
Sommerhuse	1.214.999
Huslejesum i egentlige boliger	40.141.560
Garager mv.	1.214.653
Huslejesum i alt	41.356.213

Huslejesummen fremskrives herefter fra halvår til halvår startende med fremskrivningen fra 1. til 2. halvår 1992. Grunden til, at fremskrivningen foretages på halvårsbasis, er, at Danmarks Statistiks huslejeundersøgelser til brug for beregning af boligposten i bl.a. forbrugerprisindekset er halvårlige undersøgelser. Fremskrivningen fra 1. halvår 1992 til 2. halvår 1992 sker som vist i tabel 84 for helårsejerboliger. Fremskrivningen for de øvrige typer af husleje er helt analog. Værdien for garager mv. fremskrives med den beregnede udvikling i huslejesummen for helårsejerboliger. Danmarks Statistiks små halvårlige huslejeundersøgelser til brug for specielt forbrugerprisindekset omfatter et udsnit på ca. 4.200 lejeboliger.

Tabel 83 Fremskrivning af niveauberegningen fra 1. halvår 1992 til 2. halvår 1992, ejerboliger, helårsboliger

		1000 kr.
(1)	Husleje af bestand 1. halvår før korr. for vand, vandafledning mv.	26.343.993
(2)	Husleje af bestand 1. halvår efter korr. for vand, vandafledn. mv.	24.649.969
(3)	Halvårlig huslejestigning (1. halvår 1992 – 2. halvår 1992)	0,895 %
(4)	Husleje 2. halvår 1992 af bestand i foregående halvår (1)x(1+(3))	26.579.791
(5)	Tillæg for ibrugtaget nybyggeri	147.134
(6)	Nedlagte boliger	15.876
(7)	Samlet tilvækst i halvåret (5)-(6)	131.258
(8)	Husleje af bestand i 2. halvår før korr. for vand mv. (4) +(7)	26.711.049
(9)	Vand betalt over husleje	493.283
(10)	Vandafledningsafgift betalt over husleje	1.049.193
(11)	Fradrag for tomme boliger	152.957
(12)	Ren husleje i 2. halvår 1992 (8)-(9)-(10)-(11)	25.015.616

Fremføringen til 1995 følger nøjagtig den i tabel 83 viste metode.

Det således fremkomne niveau for huslejesummen 1995 er efterfølgende blevet valideret mod en ny niveauopgørelse baseret på en ny stor huslejeundersøgelse for september 1995 kombineret med opgørelsen af boligbestanden pr. 1/1/1996.

Ved benchmarkingen baseret på 1995-huslejeundersøgelsen blev antallet af strata reduceret noget i forhold til 1991-beregningen. En statistisk analyse af materialet viste, at det var optimalt at aggregere over faktorniveauerne for stratifikationskriteriet boligtype for så vidt angår boliger opført fra 1970 og frem. Årsagen er, at huslejematerialet for 1995 for de nyere boliger i visse strata synes påvirket af ændringer i lejelovgivningen og byfornyelsesindsatsen. For de nyere boliger gælder generelt, at der er mange flere ejerboliger end lejeboliger. Unormalt store huslejestigninger i relativt få nyere lejeboliger kunne under disse omstændigheder ved uændret stratifikation slå igennem på et meget stort antal ejerboliger med uplausible resultater til følge. Den statistiske analyse viste, at materialet derimod var robust, hvis man foretog en aggregering af parcelhuse, række-kæde- og dobbelthuse samt boliger i etageejendomme for den del af materialet, som vedrører boliger med opførelsesår 1970 eller senere. Herved reduceres antallet af betydende strata i beregningen fra 1.408 i 1991-benchmarket til 896 i 1995-beregningen.

Det skal imidlertid understreges, at selv med den reduktion i antallet af strata, der var nødvendig i forbindelse med 1995-beregningen, er denne niveauberegning stadig langt mere fintmasket, og dermed robust over for aggregeringsbias, end krævet i kommissionsbeslutningen vedr. boligbenyttelse. Kommissionsbeslutningen kræver som nævnt minimum 30 strata.

Resultatet af valideringen viste, at huslejeniveauet *tilbageført* til gennemsnitsniveauet for året 1995 lå ca. 1 mia. over det fra 1. halvår 1992 til 1995 fremskrevne niveau fra den foregående benchmarking. Overensstemmelsen mellem de to opgørelser er så god, som man med rimelighed kan forvente. På baggrund heraf fastlagdes et niveau for 1996, som var 1 mia. højere end det, der ville være fremkommet, såfremt fremskrivningsmodellen var blevet anvendt for referenceåret 1996. En ny direkte niveauopgørelse baseret på huslejeundersøgelsen for september 1995 og boligbestanden pr. 1/1/1996 er m.a.o. taget ind i nationalregnskabet fra og med referenceåret 1996. Den næste store huslejeundersøgelse vedrører september 1999 og forventes taget ind direkte i niveau ved opgørelsen af det endelige nationalregnskab for 1999.

Niveaustyringen på 1 mia. kr. ved fastlæggelse af produktionsværdien for 1996 i forhold til, hvad en fortsat fremskrivning ville have givet, betragtes ikke som en hovedrevisions-sag i nationalregnskabet. Baggrunden er dels justeringens forholdsvis beskedne relative størrelse, dels at niveauberegningen baseret på 1995-huslejeundersøgelsen faktisk som mængdekomponent benytter boligmassen pr. 1/1/1996 og ikke den gennemsnitlige boligstock i 1995. Det kan derfor ikke afvises, at den værdi for huslejesummen for 1995, som fremskrivningsmodellen har frembragt, og som er indarbejdet i nationalregnskabet 1995, er i overensstemmelse med den nyberegnete benchmarkværdi. Forklaringen på niveauforskellen kan tænkes alene at være unøjagtighed på tilbageskrivningen af pris- og mængdekomponenten til gennemsnitsværdierne for året fra henholdsvis september måned og 1/1 det følgende år.

Det er derfor valgt at betragte benchmarkberegningen baseret på huslejeundersøgelsen for september 1995 og boligbestanden pr. 1/1/1996 som en ny niveauberegning, der er forenelig med de fremskrevne tal for 1995. Den er taget ind i nationalregnskabet som en *direkte niveaupgørelse* fra og med referenceåret 1996.

Forbrug i produktionen i Boliger beregnes separat for ejerboliger og lejeboliger. Beregningen foretages for fire undergrupper:

- (løbende) reparations- og vedligeholdelsesudgifter
- øvrigt forbrug i produktionen bortset fra stempelafgifter og direkte betalte finansielle formidlingstjenester
- stempelafgifter
- direkte betalte finansielle formidlingstjenester

Udgifterne til *løbende reparation og vedligeholdelse* i udlejningsboliger vedrører alene udlejers udgifter. Lejers udgifter til reparation og vedligeholdelse konteres som privat konsumudgift i konsumgruppe 4300. Lejers reparation og vedligeholdelse er normalt begrænset til visse indvendige vedligeholdelsesarbejder som fx maling og gulvafslibning i forbindelse med fraflytning af lejemål. Kilden til beregning af udlejers reparations- og vedligeholdelsesudgifter er regnskaber fra de almene (sociale) boligselskaber. Disse repræsenterer samlet omkring en halv million udlejningsboliger og kan med rimelighed betragtes som repræsentative for udlejningssektoren under ét.

For ejerboliger konteres udgifterne til mindre, rutinemæssig reparation- og vedligeholdelse som privat konsum i husholdningerne i konsumgruppe 4300 i analogi med behandlingen af lejers tilsvarende udgifter. Større udgiftsposter, som i tilfælde af udlejningsboliger normalt skulle afholdes af udlejeren, betragtes som forbrug i produktionen i ejerboliger. Hovedreparations- og forbedringsarbejder indgår ikke i opgørelsen af forbruget i produktionen, men konteres som investering i boligbyggeri. For ejerboliger er kilden til opgørelse af reparations- og vedligeholdelsesudgifter Forbrugsundersøgelsen, jf. afsnit 11.3.

For *øvrigt forbrug i produktionen bortset fra stempelafgifter og direkte betalte finansielle formidlingstjenester* er kilderne de samme som for reparations- og vedligeholdelsesudgifter. Denne post er ifølge sagens natur lille for ejerboliger, hvor den fx skal indeholde administrationsudgifterne vedr. ejerforeninger i ejerlejligheder. For udlejningsboliger er den langt større og indeholder specielt betydelige administrationstjenester.

Udgifterne til renovation, skorstensfejning, forsikringstjenester mv. vil normalt være indeholdt i den opkrævede husleje. I forbindelse med nationalregnskabets beregninger for boliger reduceres den beregnede huslejesum med disse poster, som i stedet overføres til privat konsum i husholdningerne af de pågældende tjenesteydelser i stedet for som privat konsum af husleje. Som konsekvens heraf medtages de pågældende udgifter ikke ved opgørelsen af forbrug i produktionen i Boliger. Denne kontering, som er fastlagt i den internationale klassifikation af konsum i husholdningerne COICOP, er selvsagt uden betydning for opgørelsen af BNI, men vedrører alene opdelingen af det private konsum på konsumgrupper.

De *stempelafgifter*, der konteres som forbrug i produktionen i Boliger, er stempelafgifter vedrørende lån til finansiering af investeringen i boliger og dermed produktionen af bolig tjenester. Stempelafgifter på overdragelse af ejendomsretten (skøder mv.) behandles i overensstemmelse med ENS95 § 4.20 b) og 3.11 som faste bruttoinvesteringer på linie med de øvrige transaktionsomkostninger i f.m. overdragelse af fast ejendom. Stempelafgifterne på lån til finansiering af investeringer i boliger er estimeret ud fra de lovpligtige stempelafgiftssatser, statistikken for monetære finansielle institutioner samt det samlede provenu fra stempelafgifter fra statistikken for offentlig forvaltning og service.

De *direkte betalte finansielle formidlingstjenester*, der indgår i forbrug i produktionen i Boliger, er gebyrer mv. primært i forbindelse med realkreditlån optaget til finansiering af anskaffelsen af boliger og dermed produktion af bolig tjenester. I Danmark er langt den overvejende del af boliglån såkaldte realkreditlån, der ydes af en særlig type monetære finansielle institutioner, der benævnes realkreditselskaber. Disse monetære finansielle institutioner funder sig næsten udelukkende ved udstedelse af obligationer og tager pant i de ejendomme, de yder lån til. Institutionerne opkræver såkaldte bidrag fra låntagerne typisk som en procent af restgælden. Disse bidrag, der faktureres til låntagerne, behandles som direkte betalte finansielle formidlingstjenester. Hertil kommer finansielle formidlingstjenester på sædvanlige banklån til finansiering af erhvervs virksomheden af boliger. Det beløb, der føres til forbrug i produktionen i erhvervet Boliger, beregnes ud fra de samlede bidrag til realkreditinstitutioner samt det samlede beløb for betalte banktjenester i lyset af den udestående gæld i boliger.

Beregningerne for erhvervet 702040 *Udlejning af erhvervsejendomme* foretages som beskrevet i afsnit 3.1.2.5 fra anvendelsessiden. Produktionen i erhvervet opgøres som summen af erhvervshuslejudgifter i alle andre erhverv i økonomien. Disse opgøres separat i Mellemsystemet på det mest detaljerede DK-NACE niveau og foreligger i Måltotalmodulet opgjort særskilt på kode 2020, jf. oversigten over det funktionelle måltotalmodul i afsnit 1.3.9.1.1.

Herved sikres, at der er konsistens mellem produktionen af erhvervshusleje og den husleje, der er ført som input i øvrige erhverv. Dette er vanskeligt at sikre ved en opgørelse af produktionen fra tilgangssiden p.g.a. den meget omfattende *sekundære* aktivitet vedrørende udlejning af erhvervslokaler, som ikke er direkte belyst gennem detaljerede regnskabsoplysninger fra de involverede selskaber. Opgørelsen fra anvendelsessiden er optimal set fra et BNI-synspunkt, idet eventuelle målefejl på opgørelsen af input af erhvervshusleje herved neutraliseres i relation til BNP/BNI.

Forbruget i produktionen beregnes ved at benytte forholdet mellem forbrug i produktionen og produktion i erhvervet Udlejning af boliger. Det vurderes, at det samlede regnskabsmateriale bag beregningerne for udlejning af boliger alt i alt er mere repræsentativt for udlejning af erhvervslokaler end de foreliggende regnskaber fra selskaber med erhvervsudlejning som primær aktivitet. Da udlejning af boliger og udlejning af erhvervsejendomme er nært beslægtede aktiviteter, må bestemmelsen af inputprocenten, dvs. forholdet mellem forbrug i produktionen og produktionsværdien, siges at være bestemt med ganske stor sikkerhed. Når Danmarks Statistiks spørgeskemabaserede regnskabsstatistik fra og med referenceåret 2000 er blevet udvidet til også at omfatte dette erhverv, vil det være aktuelt at overveje at benytte de til den tid langt mere omfattende regnskabsoplysninger for erhvervet direkte ved fastsættelsen af inputprocenten.

3.17.4 Fordeling af output på produkter

For erhvervene i NACE K bortset fra boliger og udlejning af erhvervsejendomme fordeles produktionsværdien helt overvejende på produkter, der er defineret ud fra de mest detaljerede erhverv i DK-NACE, således at hele produktionsværdien i et af disse detaljerede erhverv er henført til et produkt med samme betegnelse som erhvervet.

Produktionsværdien i erhvervet Boliger er i 1995 fordelt på produkter som vist i tabel 84.

Tabel 84 Fordeling af produktionen i erhvervet Boliger på produkter

Produktnummer	Tekst	Værdi mill. kr.
F702000	Frynsegoder, fri bolig	104.680
F711000	Frynsegoder, fri bil	11.409
K722000	Egenproduceret software	2.507
T702001	Udlejning af lejeboliger	31.812.488
T702002	Imputeret lejeværdi af ejerboliger	57.907.858
T702003	Garager mv. ej sammenbyg. m. boliger	2.715.045
Boliger i alt		92.553.987

Produktionsværdien i erhvervet Udlejning af erhvervsejendomme ligger på to produkter. Al erhvervshusleje ligger på ét produkt. Hertil kommer en mindre produktion af frynsegodet fri bil på den relevante produktbalance.

3.17.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Erhverv bortset fra Boliger og Udlejning af erhvervsejendomme

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for disse erhverv ud over den summariske omkostningsstruktur, der er indeholdt i kontoplanen i SLS-E. Inputstrukturen er etableret med udgangspunkt heri. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger. For det løbende år bestemmes et udgangsskøn for inputstrukturen ud fra de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra forrige år.

Boliger

Af de fire udgiftskategorier nævnt i afsnit 3.17.3 giver produktfordelingen af de tre sig selv. Den fjerde - øvrigt forbrug i produktionen bortset fra stempelafgifter og direkte betalte finansielle formidlingstjenester - fordeles på produkter ud fra oplysningerne i de almene boligselskabers regnskaber, og for så vidt disse ikke er tilstrækkeligt detaljerede ud fra common sense betragtninger fx omkring input af rengøringstjenester i etageboliger.

Udlejning af erhvervsejendomme

Der gælder det samme for dette erhverv som for Boliger

3.18 Offentlig administration, forsvar og socialforsikring (NACE L)

3.18.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE L er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den omfatter fire af nationalregnskabet's 130 erhverv. Hele gruppen bestod i 1995 i Danmark af offentlig (anden) ikke-markedsmæssig produktion, med undtagelse af NR-erhvervet 752000, som ud over ikke-markedsmæssig aktivitet omfatter markedsmæssige redningskorps. Som vist i tabel 85 repræsenterer erhvervsgruppen 7,7 % af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 85 Erhvervsgruppen NACE L's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
751100 Generel offentlig administration	24.167	6.889	17.279
751209 Offentlig sektoradm. ekskl. vedr. erhverv mv	19.285	4.175	15.110
751300 Offentlig sektoradm. vedr. erhverv mv.	20.246	6.542	13.704
752000 Forsvar, politi og retsvæsen	32.603	11.539	21.064
I alt NACE L	96.302	29.145	67.157
Procent af økonomien	5,8	3,7	7,7

Erhvervsgruppen omfatter 11 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Beregningerne udføres i alle tilfælde på de detaljerede DK-NACE erhverv. Dette er i det foreliggende tilfælde dog mindre interessant, idet den offentlige ikke-markedsmæssige produktion er hundrede procent regnskabsdækket.

3.18.2 Statistiske kilder

I alle andre tilfælde end den markedsmæssige produktion i redningskorps mv. i DK-NACE erhvervet 752500, der indgår i NR-erhvervet 7520000, er kilden regnskaberne i Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), jf. afsnit 11.1. I denne database er statsregnskabet, kommuneregnskaberne, regnskaberne for sociale kasser og fonde samt øvrige enheder, der indgår i S.13, nationalregnskabskodet. Kilden til beregningerne for den markedsmæssige aktivitet i redningskorps mv. i NR-erhvervet 752000 er Skatteregnskabsstatistikken, jf. afsnit 3.1.2.3.

Tabel 86 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE L

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
751100 Generel offentlig administration	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
751209 Offentlig sektoradm. ekskl. vedr. erhverv mv	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
751300 Offentlig sektoradm. vedr. erhverv mv.	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
752000 Forsvar, politi og retsvæsen	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.

3.18.3 Beregningsmetode

Beregningerne følger standardmetoderne for de generelle tværgående kilder i form af Databasen for Integreerede Offentlige Regnskaber (DIOR) og skatteregnskabsstatistikken.

3.18.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester opdeles på produkter ud fra produkternes forskellige anvendelse. For hver nationalregnskabsbranche sondres som minimum mellem produktion af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester til offentligt konsum, til eksterne salgsindtægter bortset fra kantinesalg, salgsindtægter vedr. kantiner og salgsindtægter vedr. interne leverancer mellem offentlige institutioner. Hertil kommer egenproduceret software. Den markedsmæssige produktion i 752000 ligger på et enkelt produkt nemlig redningskorps.

3.18.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Inputstrukturen i offentlig forvaltning og service er generelt baseret på opdelingen i stats- og kommuneregnskaberne. Kontoplanen var væsentligt mere detaljeret i midten af 1980'erne, end det nu er tilfældet. Den detaljerede fordeling af forbruget i produktionen er oprindelig etableret med udgangspunkt i disse detaljerede kontoplaner kombineret med særlig viden fx omkring forsvaret. I forbindelse med hovedrevisionen af nationalregnskabet blev inputstrukturen nøje gennemgået i lyset af aktiviteten i de enkelte offentlige erhverv. Der var tale om et plausibilitetscheck, idet meget detaljeret information om strukturen i de offentlige køb af varer og tjenester som nævnt ikke har været tilgængelig siden midten af firserne. I det løbende år estimeres inputstrukturen med udgangspunkt i de tekniske koefficienter fra foregående år.

3.19 Undervisning (NACE M)

3.19.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE M er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den består af fem af nationalregnskabet's 130 erhverv. Hele gruppen udgjordes i 1995 i Danmark af offentlig (anden) ikke-markedsmæssig produktion, med undtagelse af NR-erhvervet 804001, som dækker markedsmæssig produktion i DK-NACE erhvervene 804100 og 804290. Formelle "privatskoler" for børn er i Danmark uden undtagelse

en del af S.13 og altså offentlige ikke-markedsproducenter, idet mere end 50% af produktionsomkostningerne afholdes af offentlige midler hvortil kommer, at de offentlige myndigheder i høj grad kontrollerer disse institutioner gennem reglerne for tildeling af tilskud. Som vist i tabel 87 repræsenterer erhvervsgruppen 5,4 % af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 87 Erhvervsgruppen NACE M's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
801000 Folkeskoler	28.568	5.675	22.893
802000 Gymnasier, erhvervsfaglige skoler	14.575	4.160	10.415
803000 Videregående uddannelsesinstitutioner	10.159	2.394	7.765
804001 Voksenundervisning mv. (markedsfølsom)	1.704	512	1.193
804002 Voksenunderv. mv. (ikke-markedsfølsom)	6.954	2.082	4.872
I alt NACE M	61.960	14.822	47.139
Procent af økonomien	3,7	1,9	5,4

Erhvervsgruppen omfatter 24 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Beregningerne udføres i alle tilfælde på de detaljerede DK-NACE erhverv. Detaljeringsgraden er i dette tilfælde dog mindre interessant, idet den offentlige ikke-markedsfølsomme produktion er hundrede procent regnskabsdækket.

3.19.2 Statistiske kilder

I alle andre tilfælde end den markedsfølsomme produktion i erhvervet 804001 er kilden regnskaberne i Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), jf. afsnit 11.1. I denne database er statsregnskabet, kommuneregnskaberne, regnskaberne for sociale kasser og fonde samt øvrige enheder, der indgår i S.13, nationalregnskabskodet. Kilden til beregningerne for den markedsfølsomme aktivitet i 804001 er Skatteregnskabsstatistikken, jf. afsnit 3.1.2.3.

Tabel 88 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE M

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
801000 Folkeskoler	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
802000 Gymnasier, erhvervsfaglige skoler	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
803000 Videregående uddannelsesinstitutioner	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.
804001 Voksenundervisning mv. (markedsfølsom)	Skatteregnskabsstatistikken
804002 Voksenunderv. mv. (ikke-markedsfølsom)	Statsregnskabet, kommuneregnskaberne mv.

3.19.3 Beregningsmetode

Beregningerne følger standardmetoderne for de generelle tværgående kilder i form af Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR) og Skatteregnskabsstatistikken.

3.19.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester opdeles på produkter ud fra produkternes forskellige anvendelse. For hver nationalregnskabsbranche sondres som minimum mellem produktion af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester til offentligt konsum, til eksterne salgsindtægter bortset fra kantinesalg, salgsindtægter vedr. kantiner og salgsindtægter vedr. interne leverancer mellem offentlige institutioner. Hertil kommer egenproduceret software. Den markedsmæssige produktion i 752000 ligger på produkter nemlig køreskoler mv. og anden markedsmæssig undervisning.

3.19.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Inputstrukturen i offentlig forvaltning og service er generelt baseret på opdelingen i stats- og kommuneregnskaberne. Denne var væsentligt mere detaljeret i midten af 1980'erne, end det nu er tilfældet. Den detaljerede fordeling af forbruget i produktionen er oprindelig etableret med udgangspunkt i disse detaljerede kontoplaner kombineret med særlig viden fx omkring forsvaret. I forbindelse med hovedrevisionen af nationalregnskabet blev inputstrukturen nøje gennemgået i lyset af aktiviteten i de enkelte offentlige erhverv. Der var tale om et plausibilitetscheck, idet meget detaljeret information om strukturen i de offentlige køb af varer og tjenester som nævnt ikke har været tilgængelig siden midten af firserne. I det løbende år estimeres inputstrukturen med udgangspunkt i de tekniske koefficienter fra foregående år.

3.20 Sundheds- og velfærdsinstitutioner (NACE N)

3.20.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE N er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den består af syv af nationalregnskabets 130 erhverv. Som vist i tabel 89 repræsenterer erhvervsgruppen 10,7% af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 89 Erhvervsgruppen NACE N's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
851100 Hospitaler	35.970	10.898	25.072
851209 Læger, tandlæger, dyrlæger mv.	17.953	4.508	13.445
853109 Sociale institutioner mv. for børn og unge	21.778	3.920	17.858
853209 Sociale institutioner mv. for voksne	41.297	9.537	31.759
900010 Kloakvæsen og rensningsanlæg	4.553	2.038	2.516
900020 Renovation og renholdelse	5.777	3.462	2.315
900030 Lossepladser og forbrændingsanstalter	1.403	803	600
I alt NACE N	128.731	35.166	93.565
Procent af økonomien	7,7	4,4	10,7

Erhvervsgruppen omfatter 35 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Beregningerne udføres i alle tilfælde på de detaljerede DK-NACE erhverv.

3.20.2 Statistiske kilder

For den offentlige, ikke-markedsmæssige produktion er kilden regnskaberne i Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), jf. afsnit 11.1. I denne database er statsregnskabet, kommuneregnskaberne, regnskaberne for sociale kasser og fonde samt øvrige enheder, der indgår i S.13, nationalregnskabskodet. For den markedsmæssige produktion er kilden enten regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber eller skatteregnskabsstatistikken. Kilderne fremgår af nedenstående tabel:

Tabel 90 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE N

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
851101 Hospitaler	Offentlige regnskaber (DIOR)
851101 Private markedsmæssige	Skatteregnskabsstatistikken
851102 Offentlige ikke-markedsmæssige	Offentlige regnskaber (DIOR)
851209 Læger, tandlæger, dyrlæger mv.	
851202 Offentlig ikke-markedsm. prod.	Offentlige regnskaber (DIOR)
Øvrige DK-NACE erhverv i 851209	Skatteregnskabsstatistikken
853109 Sociale institutioner mv. for børn og unge	Offentlige regnskaber (DIOR)
853209 Sociale institutioner mv. for voksne	Offentlige regnskaber (DIOR)
900010 Kloakvæsen og rensningsanlæg	RS for erhverv domineret af off. selskaber
900020 Renovation og renholdelse	RS for erhverv domineret af off. selskaber
900030 Lossepladser og forbrændingsanstalter	RS for erhverv domineret af off. selskaber

3.20.3 Beregningsmetode

Beregningerne følger standardmetoderne for de generelle tværgående kilder i form af Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber og skatteregnskabsstatistikken.

3.20.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester opdeles på produkter ud fra produkternes forskellige anvendelse. For hver nationalregnskabsbranche sondres som minimum mellem produktion af offentlige ikke-markedsmæssige tjenester til offentligt konsum, til eksterne salgsindtægter bortset fra kantinesalg, salgsindtægter vedr. kantiner og salgsindtægter vedr. interne leverancer mellem offentlige institutioner. Hertil kommer egenproduceret software. Produktionen hos markedsproducenter i NACE N er fordelt på ni produkter hvortil kommer frynsegoder og egenproduceret software.

3.20.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Inputstrukturen i offentlig forvaltning og service er generelt baseret på opdelingen i stats- og kommuneregnskaberne. Denne var væsentligt mere detaljeret i midten af 1980'erne, end det nu er tilfældet. Den detaljerede fordeling af forbruget i produktionen er oprindelig etableret med udgangspunkt i disse detaljerede kontoplaner i stats- og kommuneregnskaberne kombineret med særlig viden fx omkring forsvaret. I forbindelse med hovedrevisionen af nationalregnskabet, som blev afsluttet i 1997, blev inputstrukturen nøje gennemgået i lyset af aktiviteten i de enkelte offentlige erhverv. Der var tale om et plausibilitetscheck, idet den detaljerede struktur i de offentlige køb af varer og tjenester som nævnt ikke har været tilgængelig siden midten af firserne. I det løbende år estimeres inputstrukturen med udgangspunkt i de tekniske koefficienter fra foregående år.

3.21 Organisationer, forlystelser, kultur mv. (NACE O)

3.21.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE O er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den består af fire af nationalregnskabets 130 erhverv. Som vist i tabel 91 repræsenterer erhvervsgruppen 10,1% af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 91 Erhvervsgruppen NACE O's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
910000 Organisationer og foreninger	14.676	3.477	11.199
920001 Forlystelser, kultur og sport (markeds m.)	19.515	7.263	12.252
930002 Forlystelser, kultur og sport (ikke-markeds m.)	6.476	2.832	3.644
930009 Servicevirksomhed i øvrigt	5.625	1.724	3.900
I alt NACE O	46.292	15.296	30.995
Procent af økonomien	2,8	1,9	3,6

Erhvervsgruppen omfatter 43 erhverv på det mest detaljerede DK-NACE niveau. Beregningerne udføres i alle tilfælde på de detaljerede DK-NACE erhverv bortset fra 910000 hvor beregningerne foretages for hele NR-erhvervet under ét, dog separat for private institutioner og offentlige ikke-markedsproducenter.

3.21.2 Statistiske kilder

De statistiske kilder bag nationalregnskabsberegningerne for NACE O fremgår af følgende tabel:

Tabel 92 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE O

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
910000 Organisationer og foreninger	
910001 Private institutioner	Lønsumsstatistik, regnskab for fagforbund
910002 Offentlige ikke-markedsmæssige	Offentlige regnskaber (DIOR)
920001 Forlystelser, kultur og sport (markeds m.)	
921100 Film- og videoproduktion	Skatteregnskabsstatistikken
921200 Film- og videoforddling	Skatteregnskabsstatistikken
921300 Biografer	Skatteregnskabsstatistikken
922000 Radio- og tv-virksomhed	RS for erhverv domineret af off. selskaber
923110 Teater- og koncertvirksomhed	Skatteregnskabsstatistikken
923120 Selvstændigt udøvende kunstnere	Lønsumsstatistik, antal kunstnere, kulturstatistik
923200 Drift af teater- og koncertsale	Skatteregnskabsstatistikken
923300 Forlystelsesparker	Skatteregnskabsstatistikken
923400 Anden forlystelsesvirksomhed i øvrigt	Skatteregnskabsstatistikken
924000 Pressebureauer	Skatteregnskabsstatistikken
925200 Museer	Skatteregnskabsstatistikken
925300 Botaniske og zoologiske haver	Skatteregnskabsstatistikken
926110 Idræts- og svømmehaller	Skatteregnskabsstatistikken
926190 Andre sportsanlæg	Skatteregnskabsstatistikken
926210 Idrætsklubber	Skatteregnskabsstatistikken
926290 Andre aktiviteter i.f.m. sport i øvrigt	Skatteregnskabsstatistikken
927100 Lotteri- og anden spillevirksomhed	RS for erhverv domineret af off. selskaber
927200 Andre aktiviteter i.f.m. fritid i øvrigt	Skatteregnskabsstatistikken
930002 Forlystelser, kultur og sport (ikke-markeds m.)	RS for erhverv domineret af off. selskaber
930009 Servicevirksomhed i øvrigt	Skatteregnskabsstatistikken

Al aktivitet i NACE-gruppe 9251 er offentlig ikke-markedsmæssig produktion, som er dækket under NACE L.

3.21.3 Beregningsmetode

Beregningerne for alle andre DK-NACE erhverv end 923120 følger standardmetoderne for de generelle tværgående kilder i form af Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR), skatteregnskabsstatistikken og den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik. For erhvervet 923120 Selvstændigt udøvende kunstnere falder beregningen i to dele. Først beregnes produktionen af malerier, litografier og skulpturer mv. v.h.a. en pris-gange-mængde beregning. Dernæst beregnes den langt større værdi af royalties samt kunstneriske originalværker ud fra kulturstatistikens oplysninger om royaltybetalinger.

Beregningen af produktionsværdien af malerier, litografier og skulpturer mv. er baseret på gennemsnitslønnen pr. lønmodtager i hele NACE 92 under ét ifølge Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Dette tal multipliceres med det samlede antal medlemmer af Billedkunstnernes Forening, foreningen af danske formgivere og foreningen af danske kunsthåndværkere. Det forudsættes således, at kunstnernes *omsætning* i gennemsnit svarer til lønnen for en lønmodtager inden for samme område. Det skal herved tages i betragtning, at det ikke kan udelukkes, at en del af indkomsten (blandet indkomst) kommer til beskatning på linie med lønindkomst.

For produktionen af royalties (tjenesteydelsesproduktion) benyttes direkte kulturstatistikens oplysninger om royaltybetalinger vedr. kunst og kultur. I fravær af statistik over værdien af de producerede originalværker sættes denne i hver periode lig periodens royaltyindtægter. Denne beregningskonvention har ingen statistisk basis, men er baseret på teorien om økonomisk vækst. Fraværet af primærstatistik angående værdien af originalværker gør sig formentlig gældende i langt de fleste lande.

Forbruget i produktionen beregnes ved anvendelse af en inputprocent udledt på baggrund af SLS-E materialet. Udøvende kunstnere er et område, der ifølge sagens natur næsten altid vil være sparsomt dækket af regnskabsoplysninger. I Danmarks tilfælde falder mange under omsætningsgrænsen på 500.000 for indgivelse af SLS-E skema. Der anses ikke være noget forbrug i produktionen svarende til royalties og produktion af kunstneriske originalværker i branche 923120. Det forbrug i produktionen, som knytter sig til de nævnte produkttransaktioner forudsættes medtaget som udgifter i forlag, musikforlag, pladeselskaber, film- og videoproduktionsselskaber mv., der har stillet faciliteter til rådighed for de kunstnere, de samarbejder med.

3.21.4 Fordeling af output på produkter

Produktionen i NR-erhvervet er fordelt på 42 produkter, hvoraf de 33 repræsenterer den markedsmæssige aktivitet og 9 den offentlige ikke-markedsmæssige produktion.

3.21.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Der foreligger ingen løbende omkostningsstrukturstatistik for den markedsmæssige produktion i disse erhverv ud over den summariske omkostningsstruktur, der er indeholdt i kontoplanen i SLS-E samt i regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Inputstrukturen er etableret med udgangspunkt heri. Fordelingen på de enkelte produkter er i et vist omfang baseret på skøn ud fra common sense betragtninger. For det løbende år bestemmes et udgangsskøn for inputstrukturen ud fra de tekniske koefficienter i tilgangs- og anvendelsestabellerne fra forrige år.

Inputstrukturen i offentlig forvaltning og service (ikke-markedsmæssig produktion) er generelt baseret på opdelingen i stats- og kommuneregnskaberne. Denne var væsentligt mere detaljeret i midten af 1980'erne, end det nu er tilfældet. Den detaljerede fordeling af forbruget i produktionen er oprindeligt etableret med udgangspunkt i disse detaljerede kontoplaner kombineret med særlig viden fx omkring forsvaret. I forbindelse med hovedrevisionen af nationalregnskabet blev inputstrukturen nøje gennemgået i lyset af aktiviteten i de enkelte offentlige erhverv. Der var tale om et plausibilitetscheck, idet meget detaljeret information om strukturen i de offentlige køb af varer og tjenester som nævnt ikke har været tilgængelig siden midten af firserne. I det løbende år estimeres inputstrukturen med udgangspunkt i de tekniske koefficienter fra foregående år.

3.22 Private husholdninger med ansat medhjælp (NACE P)

3.22.1 Overblik

Erhvervshovedgruppen NACE P er defineret ud fra en gruppering af produktionsenheder. Den består af ét af nationalregnskabets 130 erhverv. Som vist i tabel 93 repræsenterer erhvervsgruppen 0,1% af værditilvæksten i den danske økonomi i 1995.

Tabel 93 Erhvervsgruppen NACE P's bidrag til økonomiens bruttoværditilvækst

Erhverv	Produktion	Forbrug i produktionen	Værditilvækst i basispriser
950000 Private husholdninger med ansat medhjælp	1.235	0	1.235
I alt NACE P	1.235	0	1.235
Procent af økonomien	0,1	0	0,1

3.22.2 Statistiske kilder

Det anses, at al aktivitet i erhvervet er forbundet med skattefri indkomster enten i form af egentligt sort arbejde eller fordi de involverede personer har indkomster under fritkortsgrænsen for indkomstbeskatning og derfor ikke opgiver indtægten til skattevæsenet. Regulær økonomisk aktivitet, der består i arbejde i private hjem, er enten placeret under rengøringsvirksomhed o.l. eller under offentlig forvaltning og service. Det sidste er tilfældet, hvor en kommune fx ansætter en person til at passe børn i børnenes eget hjem, aflønner den pågældende person og til gengæld opkræver betaling hos forældrene.

Niveauberegningen er baseret på éngangsundersøgelse, der bestod i for året 1992 at udvide den EU-harmoniserede arbejdsstyrkeundersøgelse (LFS), der i Danmark nu betegnes Arbejdskraftundersøgelsen (AKU) med en række spørgsmål om sort aktivitet. Spørgsmålene omfattede oplysninger om såvel antal udførte arbejdstimer som om de dermed forbundne indkomster. En tredjedel af respondenterne til LFS (ca. 6.000) deltog i ad hoc undersøgelsen, der var delvis EU-finansieret. Undersøgelsen blev opregnet til hele befolkningen.

Det for året 1992 etablerede niveau er for de følgende år fremskrevet med forbrugerprisindekset for rengøringshjælp rensset for skatter (det såkaldte nettoprisindeks) under antagelse af uændret volumen.

Tabel 94 Statistiske kilder bag værditilvækstberegningen for NACE P

NR-erhverv / DK-NACE erhverv	Kilde
950000 Private husholdninger med ansat medhjælp	Éngangsundersøgelse, nettoprisindekset

3.22.3 Beregningsmetode

1992-benchmark fremskrevet med prisindeks under antagelse af uændret volumen.

3.22.4 Fordeling af output på produkter

Produktionsværdien ligger på ét produkt.

3.22.5 Fordeling af forbrug i produktionen på produkter

Forbrug i produktionen forekommer pr. definition ikke i dette erhverv.

3.23 Behandlingen af internationale organisationer

Internationale organisationer inden for Kongeriget Danmarks grænser er ikke en del af Danmarks økonomiske territorium. Produktionen i disse organisationer indgår ikke i det danske BNP. De lønninger, disse organisationer udbetaler til danske residerter, indgår i Danmarks BNI og kommer ind via betalingsbalancens post for lønninger fra udlandet.

3.24 Produktskatter undtagen moms

3.24.1 Overblik

Tabel 95 Produktskatter undtagen moms 1995

Mill. kr.	Til offentlig forvaltning og service	Til EU	Produktskatter undtagen moms i alt
Produktskatter undtagen moms	58.617	2.320	60.937
Procent af BNP			6,0

3.24.2 Opgørelsesprincipper og periodisering

Produktskatter opgøres som krævet i ENS 95 §§ 4.26-4.27 på optjenings tidspunktet og som det beløb, sektoren offentlig forvaltning og service eller EU har en *fordring* på, dvs. skattetilsvaret eller med et andet udtryk den ansatte skat. Skatteansættelserne registreres af Told&Skat med angivelse af den periode for transaktioner, de vedrører. Produktskatterne ekskl. moms foreligger altså opgjort på optjeningsbasis.

Danmark tager således udgangspunkt i skatteansættelser og behøver altså ikke at ty til korrektioner til "kassedata", dvs. tal for de faktisk betalte skatter opgjort på betalings-tidspunktet.

I strid med det grundlæggende optjeningsprincip (accrual principle) i SNA93 og ENS95 har Rådet i 2000 vedtaget en ændring til ENS95-forordningen, der pålægger landene at undlade at medtage de skatteindtægter, som må hensættes eller afskrives som følge af konkurser mv., i opgørelsen af "det offentlige underskud", dvs. fordringserhvervelsen,

netto, i offentlig forvaltning og service. Den vedtagne ændring til ENS95-forordningen giver landene en vis fleksibilitet i den måde, de uerholdelige skatter konteres på i kontosystemet, så længe blot virkningen på "det offentlige underskud", dvs. nettofordringserhvervelsen i sektor S.13 Offentlig forvaltning og service, er den samme.

Den mindst indgribende løsning, som Danmark vil benytte, består i simpelthen at kontere de ikke-indkomne skatteindtægter som en kapitaloverførsel fra offentlig forvaltning og service til skyldnersektorerne. På denne måde begrænses ændringen i nationalregnskabet til en enkelt postering på kapitalkontoen, og optjeningsprincippet forbliver i alle andre henseender intakt.

Forordningen om kontering af skatter og sociale sikringsbidrag i nationalregnskabet (2516/2000) rokker imidlertid på ingen måde ved, at de produktskatter, der indgår i opgørelsen af BNI, skal være opgjort på optjeningsbasis og medtages, uanset at de evt. ikke indbetales som følge af virksomheders konkurs. Danmark følger fra 2000 fortsat det logiske og systemkonsistente optjeningsprincip (accrual principle) og vælger at implementere forordningen ved en enkelt postering på kapitalkontoen.

Alt i alt vil det danske nationalregnskab således fortsætte med at behandle skatter og bidrag til sociale sikringsordninger på den hidtidige måde med undtagelse af en enkelt ekstra postering på kapitalkontoen. Forordningen om kontering af skatter mv. får specielt ingen konsekvenser for tilgangs- og anvendelsestabellerne og de symmetriske input-output tabeller.

3.25 Moms

3.25.1 Overblik

Tabel 96 Moms 1995

Mill. kr.	Til offentlig forvaltning og service	Til EU	Produktskatter undtagen moms i alt
Moms	96.317	0	96.317
Procent af BNP			9,5

3.25.2 Opgørelsesprincipper og periodisering

Moms opgøres som krævet i ENS 95 §§ 4.26-4.27 på optjeningstidspunktet og som det beløb, sektoren offentlig forvaltning og service eller EU har en *fordring* på, dvs. skatte-tilsvaret eller med et andet udtryk den ansatte skat. Skatteansættelserne registreres af Told&Skat med angivelse af den periode for transaktioner, de vedrører. Moms foreligger altså opgjort på optjeningsbasis.

Danmark tager således udgangspunkt i skatteansættelser og behøver altså ikke at ty til korrektioner til "kassedata", dvs. tal for de faktisk betalte skatter opgjort på betalings-tidspunktet.

I strid med det grundlæggende optjeningsprincip (accrual principle) i SNA93 og ENS95 har Rådet i 2000 vedtaget en ændring til ENS95-forordningen, der pålægger landene at

undlade at medtage de skatteindtægter, som må hensættes eller afskrives som følge af konkurser mv., i opgørelsen af "det offentlige underskud", dvs. fordringsserhvervelsen, netto, i offentlig forvaltning og service (S.13). Den vedtagne ændring til ENS95-forordningen giver landene en vis fleksibilitet i den måde, de uerholdelige skatter konteres på i kontosystemet, så længe blot virkningen på det offentlige underskud er den samme. Den mindst indgribende løsning, som Danmark vil benytte, består i simpelthen at kontere de skatter, der ikke kan inddrives, som en kapitaloverførsel til debitorsektorerne på kapitalkontoen.

Forordningen om kontering af skatter og sociale sikringsbidrag i nationalregnskabet (2516/2000) rokker imidlertid på ingen måde ved, at de produktskatter, der indgår i opgørelsen af BNI, skal være opgjort på optjeningsbasis og medtages, uanset at de evt. ikke indbetales som følge af virksomheders konkurs. Danmark følger fra 2000 fortsat det logiske og systemkonsistente optjeningsprincip (accrual principle) og vælger at implementere forordningen ved en enkelt postering på kapitalkontoen. De lande, som tager udgangspunkt i "kassedata", dvs. oplysninger om de indbetalte skatter, må til gengæld foretage et tillæg for at sikre, at de produktskatter, for hvilke offentlig forvaltning og service har en fordring, men som ikke bliver indbetalt, kommer med i deres opgørelse af BNI enten som produktskatter eller som et tillæg til værditilvæksten i basispriser.

Alt i alt vil Danmark således fortsætte med at behandle skatter og bidrag til sociale sikringsordninger i nationalregnskabet, som man altid har gjort, med undtagelse af en enkelt ekstra postering på kapitalkontoen. Forordningen om kontering af skatter mv. får specielt ingen konsekvenser for tilgangs- og anvendelsestabellerne og de symmetriske input-output tabeller.

Som nævnt i afsnit 1.1.3 indeholder det danske nationalregnskab en definatorisk afvigelse fra ENS95 for så vidt angår behandlingen af EU's egne indtægter fra moms, EU's såkaldt 3. egne indtægtskilde. ENS95 § 4.14 siger, at EU's 3. egne indtægt skal konteres som en skat opkrævet direkte af EU hos residerende i medlemslandene (D.211). I det danske nationalregnskab konteres på en anden måde, idet det samlede momsprovenu konteres som betalt til den nationale sektor Offentlig forvaltning og service S.13. EU's momsbaseerede egne indtægt konteres derefter som en løbende overførsel (D.74) fra staten til EU.

Denne afvigelse har ingen betydning for opgørelsen af BNI efter definitionerne i ENS79, hvor produktions- og importskatter minus subsidier til og fra udlandet ikke indgår i overgangen fra BNP til BNI. Det gør de derimod i BNI opgjort efter definitionerne i ENS95. Når indberetningerne i medfør af BNI-direktivet overgår til at være baseret på ENS95, vil der på BNI-spørgeskemaet blive indført en korrektion for denne definatoriske forskel.

3.25.3 Sammenligning og analyse af teoretiske kontra faktiske momsindtægter

Det danske momssystem er i en international sammenligning meget enkelt, idet der kun findes to satser nemlig en standardsats på 25 % i 1995 og en nulsats på enkelte produktgrupper som fx persontransport og aviser. Hertil kommer, at en række aktiviteter (produktionsenheder) ikke er momsregistreringspligtige dvs. ikke skal opkræve udgående moms af deres salg og omvendt ikke kan fradrage indgående moms på deres køb. De

eneste betydende tilfælde af dette for markedsmæssig produktion er finansielle tjenesteydelser og ejendomsadministration. Praktisk talt al ikke-finansiel, markedsmæssig aktivitet er momsregistreringspligtig i Danmarks tilfælde.

En standardvalidering af nationalregnskabet dækningsgrad består i at sammenligne de teoretiske momsindtægter ifølge nationalregnskabet med det faktiske momsprovenu. Denne sammenligning står særlig stærkt i tilfælde med en enkel momsstruktur som i Danmark, hvor usikkerhed som følge af anvendelsen af differentierede satser næsten ikke gør sig gældende. De teoretiske momsindtægter er defineret som det momsprovenu, der ville fremkomme, hvis alle aktører i økonomien betalte moms i henhold til lovgivningen. Disse beregnes ved til hver enkelt anvendelse af hvert af ca. 2750 produkter i (tilgangs- og) anvendelsestabellerne at knytte den sats for ikke-fradragsberettiget moms, som ville være gældende, hvis momslovgivningen blev fulgt af alle. Det faktiske momsprovenu er lig med den ansatte moms opgjort på optjeningstidspunktet som beskrevet i afsnit 3.25.2. Momsen i det danske nationalregnskab er stemt af til dette beløb. Summen af den moms, der faktisk ligger på cellerne i tilgangs- og anvendelsestabellerne med ca. 2750 produktbalancer, er lig de faktiske momsindtægter.

Ved opgørelsen af teoretiske momsindtægter ser man ofte, at der som teoretisk sats simpelthen anvendes den lovmæssige sats. Dette er imidlertid ikke den effektive teoretiske sats, såfremt der ved opgørelsen af momstilsvaret er fradragsret for moms i forbindelse med tab på debitorer. Det 6. momsdirektiv tillader et sådant fradrag, og det er gældende i Danmark samt formentlig i en række andre lande. Fradraget består i, at en momsregistreret virksomhed har mulighed for ved opgørelsen af den udgående moms at fradrage den i tidligere perioder beregnede udgående moms, som aldrig er blevet betalt til virksomheden af dens debitorer fx som følge af konkurs. Den effektive teoretiske sats er altså lavere end den lovmæssige sats.

Omfanget af fradrag for udgående moms i forbindelse med tab på debitorer er ikke kendt af skattemyndighederne. Baseret på bl.a. bankernes hensættelser og tab har Danmarks Statistik forsigtigt skønnet disse tab til at udgøre knap 2 % af momsprovenuet. Procenten er fastholdt uændret år for år ved beregningen af de teoretiske momsindtægter. For produktgrupper med den lovmæssige standardsats på 25 % anvendes en sats på 24,54 %. Det skal understreges, at dette skøn er forsigtigt og forbundet med betydelig usikkerhed. De faktiske fradrag kan meget vel være betydelig større, således at den teoretiske sats i beregningen burde være mindre. Det skal i denne forbindelse erindres, at statens kreditrisiko ikke blot vedrører momsprovenuet, men bruttobeløbet for udgående moms, der er langt større. Tab på debitorer kan opstå hele vejen fra oprindelig producent til endelig aftager.

For at gøre den følgende sammenligning af teoretisk og faktisk moms sammenlignelig med resultaterne i andre lande, der normalt anvender de lovmæssige satser og ikke de effektive satser ved denne beregning, er sammenligningen gennemført med den teoretiske sats beregnet dels som den lovmæssige sats dels som den estimerede effektive teoretiske sats efter legale fradrag for tab på debitorer. I den følgende tabel er førstnævnte beregning af de procentvise afvigelse markeret med I og den sidstnævnte med II.

Tabel 97 Sammenligning af teoretisk og faktisk momsprovenu 1992-97

År	Teoretisk momsprovenu med lovmæssig sats (1)	Teoretisk momsprovenu med reduktion for fradrag på debitorer (2)	Faktisk momsprovenu (momsansættelser) (3)	Procentvis afvigelse mellem teoretisk og faktisk moms I $((1)-(3))/(3)-1$ x 100	Procentvis afvigelse mellem teoretisk og faktisk moms II $((2)-(3))/(3)-1$ x 100
1992	90.733.289	89.063.796	84.216.510	7,74	5,76
1993	92.681.000	90.975.670	85.777.027	8,05	6,06
1994	100.115.021	98.272.905	93.019.195	7,63	5,65
1995	104.916.436	102.985.974	96.317.002	8,93	6,92
1996	110.429.776	108.397.868	103.320.000	6,88	4,91
1997	117.543.388	115.380.590	109.340.000	7,50	5,52

Det ses, at afvigelsen mellem teoretisk og faktisk moms i 1995 procentvis er større end gennemsnittet for de viste år, mens den til gengæld er mindre i 1996. Dette har muligvis at gøre med optagelsen af Østrig, Sverige og Finland i EU med virkning fra 1/1/95, hvorved der kan være opstået en periodeforskydning i momsningen af importen fra disse lande ved overgangen fra reglerne for importmoms vedrørende 3. lande til almindelig momsning af varer importeret fra de tre nævnte lande. Ved overgangen mellem de to beskatningsregimer sker en forskydning af det transaktionstidspunkt, hvor statens fordring opstår, fra importtidspunktet til salgstidspunktet for slutproduktet. De tre lande tegnede sig i 1995 tilsammen for godt 16 procent af Danmarks vareimport. Under alle omstændigheder ser der ud til at være tale om et engangsfænomen. Set over seksårsperioden som helhed er den procentvise afvigelse mellem teoretisk og faktisk moms temmelig konstant.

Kommissionsbeslutning (98/527/EF, Euratom) om behandling af momsunddragelser (afvigelser mellem de teoretiske momsindtægter og de faktiske momsindtægter) i nationalregnskabet pålægger medlemsstaterne at foretage en *sammenligning* af teoretisk og faktisk moms og at *analysere* forskellen med henblik på at sikre, at BNI-virkningen af behandlingen af momssvindler bliver korrekt. I de tilfælde hvor en momsregistreret virksomhed – fx i forbindelse med salg uden om kasseapparatet – har opkrævet moms af kunden, men ikke viderebetaler momsen til skattemyndighederne, skal der ved opgørelsen af BNP fra produktionssiden foretages et tillæg for denne svigagtigt tilbageholdte moms for at sikre, at opgørelsen får hele værditilvæksten med. Opgørelsen fra anvendelsessiden registrerer principielt køberens faktiske betaling og har således i princippet automatisk den tilbageholdte/undtagne moms med. Problemet her er selvfølgelig at observere sådanne køb i praksis. Den nævnte tilbageholdte moms betegnes i kommissionsbeslutningen som momsunddragelse uden købers vidende. I modsætning hertil står momsunddragelse med købers vidende fx sort arbejde uden regning. I sidstnævnte tilfælde skal der naturligvis ikke foretages noget tillæg for ikke-indbetalt moms, da den pris, køberen har betalt, er uden moms.

Den samlede forskel mellem den teoretiske moms med anvendelse af de lovmæssige satser, uden hensyn til fradrag for moms i forbindelse med tab på debitorer, og det

faktiske momsprovenu udgør i 1995 8.599 mill. Med nationalregnskabets skøn for fradrag vedrørende tab på debitorer på knap 2 % kan 1.930 mill. af forskellen forklares herved. Endvidere udgør moms svarende til de eksplicitte tillæg for sort arbejde og underdeklaration mv. 1.287 mill. Af disse 1.287 mill. vedrører 617 mill. eksplicitte tillæg for momssvindel i forbindelse med underdeklaration – det som i kommissionsbeslutningen betegnes momsunddragelse uden købers vidende. Det bemærkes, at det danske nationalregnskab i disse tilfælde foretager et tillæg til værditilvæksten i de pågældende erhverv (inklusive den beregnede underdeklaration) for at medtage producenternes yderligere underdeklaration i form af tilbageholdelse af svigagtigt opkrævet moms.

Efter fradrag af de nævnte beløb resterer en difference i 1995 på 5.382 mill. Denne residual kan potentielt forklares med flere faktorer:

- større fradrag for tab på debitorer end estimeret
- omlægninger (tidsforskydningseffekt) specielt for året 1995
- mindre sort arbejde og underdeklaration end estimeret
- momsunddragelse i erhverv hvor sort aktivitet dækkes indirekte gennem en pris-x-mængde beregning
- implicit korrektion for momsunddragelse i visse enkeltmandsvirksomheder
- unøjagtigheder i nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsestabeller
- unøjagtigheder i nationalregnskabets fortolkning af momsloven

Det er vigtigt at pointere, at residualen ikke kan tages som udtryk for, at de tillæg, der foretages for momssvindel uden købers vidende, er utilstrækkelige. Kriteriet for, hvad der skal medtages i opgørelsen af BNI, er de beløb, som køberne rent faktisk har betalt. Der er intet grundlag for at hævde, at de foretagne eksplicitte tillæg for underdeklaration af omsætningen i fx detailhandel, restauranter, frisører mv. skulle være undervurderede.

I det følgende omtales de nævnte faktorer én for én.

1) Det kan som nævnt ikke udelukkes, at fradragene for tab på debitorer er større end de estimerede knap 2 % navnlig i lavkonjunkturår. 1995 var imidlertid et højkonjunkturår, hvorfor det ikke er indlysende, at denne faktor bidrager til forklaring af residualen.

2) Som nævnt er forskellen mellem teoretisk og faktisk momsprovenu større i 1995 end for perioden som helhed. En mulig forklaring er en periodeforskydning i optjeningstidspunktet for moms på varer importeret fra Østrig, Sverige og Finland. Denne tidsforskydning kan muligvis forklare op til 1,5 milliarder af residualen. Det kan i denne forbindelse bemærkes, at 1995 var kendetegnet af en stor lageropbygning, mens 1993, hvor det indre marked trådte i kraft for EU(12), var karakteriseret af en stor lagernedbygning.

3) I det omfang nationalregnskabets tillæg for sort arbejde og underdeklaration mv. er for store, fordi aktiviteten allerede er indeholdt i den regulære "hvide" produktion, kan det bidrage til at forklare residualen. Det er muligt, at en del af den ikke-beskattede aktivitet reelt er udtryk for undtagelser i momsloven, så den legalt er skattefri. I dette tilfælde er de beregnede teoretiske momsprocenter på produkterne før tillæg for høje. Det forekommer dog ikke sandsynligt, at denne faktor bidrager meget til forklaring, da undtagelserne i momslovgivningen er stærkt begrænsede for de relevante erhverv.

4) I enkelte erhverv er underdeklaration og sort arbejde ikke dækket gennem eksplicite tillæg, men implicit derved, at produktionen opgøres som pris-gange-mængde. De vigtigste eksempler er landbrug mv. og boligudlejning. Sidstnævnte er imidlertid ikke momspligtig, så det er kun det første område, som er relevant i denne forbindelse. Sort økonomi i landbrug mv., som implicit er dækket i nationalregnskabet, kan bidrage til at forklare en del af residualen.

5) Også for erhverv, hvor der foretages eksplicite tillæg for sort økonomi, kan der være tale om, at nationalregnskabet *implicit* fanger noget sort økonomi, der fx tager form af, at virksomhedsejere kører en del af deres privatforbrug ind over virksomhedsregnskabet og altså over for skattemyndighederne giver det udseende af, at der er tale om forbrug i produktionen. Denne slags skattesnyd må antages først og fremmest at forekomme i små, enkeltmandsejede virksomheder. Incitamentet er meget klart til stede, da ejeren i så fald unddrager sig både indkomstskat og moms på en del af sit privatforbrug. Det skatte-regnskabsmateriale (SLS-E), der typisk ligger til grund for beregningerne for de små virksomheder, omfatter ikke småvirksomheder med en årsomsætning under en halv million kroner og virksomheder, der ikke har været i drift hele året. Disse virksomheder er ifølge skattelovgivningen fritaget for at indsende SLS-E skema. I nationalregnskabets beregninger repræsenteres disse undtagelsesvirksomheder gennem opregning af regnskaberne for virksomheder i samme stratum. I det omfang overdrivelse af forbrug i produktionen er mere udbredt i de virksomheder, der regnes op for, end dem, for hvilke der foreligger regnskaber, fanger nationalregnskabet implicit dette skattesnyd og giver et retvisende billede af den skabte værditilvækst. Det forekommer sandsynligt, at denne faktor kan bidrage til at forklare residualen.

6) Unøjagtigheder i nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsestabeller kan principielt være en del af forklaringen på residualdifferencen. Dette kan navnlig være tilfældet, hvis værdierne for de vigtigste private momsede anvendelser nemlig privat konsum i husholdningerne og boligbyggeri er for høje. I denne situation vil den beregnede teoretiske moms blive for høj. I det hovedreviderede nationalregnskab offentliggjort fra 1997 og frem bygger beregningerne for såvel privat konsum i husholdningerne som boligbyggeri imidlertid på stærke statistiske kilder, og der er ingen anden indikation af, at de to efterspørgselskomponenter skulle være overvurderede. Dog er det klart, at der er en vis statistisk usikkerhed på de kvadratmeterpriser, der benyttes til beregning af værdien af nyt boligbyggeri. Det kan ikke helt udelukkes, at disse priser er for høje. De benyttede kvadratmeterpriser er udtryk for et centralt skøn ud fra et ganske omfattende prismateriale indsamlet i 1993-1994 og videreført ved hjælp af produktivitetskorrigerede byggeomkostningsindeks.

7) I nationalregnskabets tilgangs- og anvendelsesmatricer indgår separate momsmatricer som er genstand for grundig analyse og afstemning hvert år. I forbindelse med opstillingen af disse momsmatricer, som ligger til grund for beregningen af det teoretiske momsprovenu, er der udført et stort arbejde med at sikre, at beregningen afspejler momslovgivningen i mindste detalje. I tvivlstilfælde har Danmarks Statistik konsulteret Skatteministeriet omkring fortolkningen af særregler i loven. Det kan dog selvsagt ikke udelukkes, at der er spidsfindigheder i momsloven, som nationalregnskabsstatistikkerne ikke har været opmærksomme på, og som kan give anledning til unøjagtigheder i beregningen af det teoretiske momsprovenu. Imidlertid skal det bemærkes, at særreglerne i momsloven omkring udgifter til anskaffelse, drift og vedligeholdelse af personbiler er implementeret i nationalregnskabet i alle detaljer og på et meget detaljeret niveau.

3.26 Produktsubsidier

3.26.1 Overblik

Tabel 98 Produktsubsidier 1995

Mill. kr.	Fra offentlig forvaltning og service	Fra EU	Produkt- subsidi- er i alt
Produktsubsidier	9.673	9.168	18.840
Procent af BNP			1,9

Nedenstående tabel giver en oversigt over produktsubsidierne i nationalregnskabet for 1995.

Tabel 99 Produktsubsidier 1995 fordelt på ordninger

Subsidieordning	Mill. kr.
EU-ordninger i alt	9.168
Eksportstøtteordninger	4.137
Nettotab på produkter i.f.m. intervention	121
Produktionstilskud til skummetmælk mv.	808
Hektarstøtte	4.101
Danske ordninger i alt	9.673
Kommunale pensionistboliger mv.	6
Renovation og forbrænding	179
Kommunale teatre, orkestre, biografer o. l.	350
Statsskovvæsenet	226
DSB (De Danske Statsbaner)	5.603
Telestyrelsen	12
Kommunal busdrift og transport i øvrigt	704
Andre produktsubsidier til off. virks.	681
Statstilskud til landsdelsscener	56
Foreningskonsulenter ved landbruget	138
"Boligpakken" - tilskud til R&V	405
Andre produktsubsidier til private virks.	1.312
Produktsubsidier i alt	18.840

3.26.2 Opgørelsesprincipper og periodisering

Produktsubsidier opgøres som krævet i ENS 95 § 4.39 på optjeningstidspunktet, dvs. på transaktionstidspunktet for den produkttransaktion, der udløser subsidiet.

I henhold til en anbefaling vedtaget af EU konteres hektarstøtten som et produktsubsidie, selv om dette er i strid med logikken bag opdelingen af subsidier i produktsubsidier og andre produktionssubsidier. Hektarstøtten er netop karakteriseret ved ikke at være produkttilknyttet. Som konsekvens heraf forøges salgsværdien for de afgrøder, hektarstøtteordningerne vedrører, med støttebeløbet ved opgørelsen af produktionsværdien i basispriser.

I overensstemmelse med ENS95 § 4.35 c) behandles tilskud fra offentlig forvaltning og service til offentlige virksomheder til dækning af disses underskud som produktsubsidier. Efter det tidligere nationalregnskabssystem SNA68 (ENS79) blev sådanne tilskud behandlet som ikke-produkttilknyttede dvs. som Andre produktionssubsidier.

Ved beregningen af subsidierne til offentlige virksomheder som fx De Danske Statsbaner (DSB) indgår en beregning af forbruget af fast realkapital for at nå frem til det underskud, der dækkes af staten. Denne underskudsdækning er ikke direkte observerbar i statsregnskabet, da statens samlede betaling til DSB m. fl. indeholder såvel et subsidie (D.31) som et kapitalindskud i et kvasiselskab (F.513) til finansiering af investeringer mv. For at kunne isolere subsidiedelen kræves altså en beregning af nettounderskuddet af produktionen dvs. med hensyntagen til afskrivninger på kapitalapparatet samt imputerede tjenestemandspensioner. Sidstnævnte repræsenterer også et tilskud til offentlige virksomheder med denne type ansatte. Det skal understreges, at mens der er en vis usikkerhed på opgørelsen af subsidiet som følge af antagelserne i beregningen af forbruget af fast realkapital samt imputerede tjenestemandspensioner, er der ingen tilsvarende usikkerhed på BNP/BNI, der alene afhænger af opgørelsen af billetindtægterne mv., som er opgjort med næsten fuldstændig sikkerhed.

Kapitel 4 BNP opgjort fra indkomstsiden

4.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra indkomstsiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 100 BNP opgjort fra indkomstsiden 1995

	Værdi i mill. kr.	Procent af BNP
Aflønning af ansatte	534.094	53
+ Bruttooverskud af produktionen og blandet indk.	338.010	33
+ Produktions- og importskatter	173.270	17
- Subsidier	35.618	4
BNP	1.009.756	100

Da opgørelsen af BNP fra indkomstsiden i et udviklet og integreret nationalregnskab som det danske bygger på de samme firmaregnskaber som opgørelsen fra produktionssiden f.s.v. angår indkomstkompenten bruttooverskud af produktionen, er det klart, at der er et meget stort overlap i beskrivelsen af kilder og metoder. Det forhold, at beskrivelsen af opgørelsen fra indkomstsiden i kapitel 4 er langt kortere end beskrivelsen af opgørelsen fra produktionssiden, kan ikke tages som udtryk for den relative vægtning af de to opgørelser i det danske nationalregnskab. Langt hovedparten af det, der i kapitel 3 er anført om virksomhedsregnskaber, er lige så relevant for opgørelsen fra indkomstsiden og kunne principielt blot kopieres til kapitel 4. En sådan redundans er imidlertid ikke hensigtsmæssig. I stedet er det i kapitel 4 valgt at henvise til de relevante dele af kapitel 3, når det drejer sig om den del af opgørelsen, der vedrører virksomhedsregnskaber, og i stedet koncentrere beskrivelsen om de øvrige dele af opgørelsen, dvs. først og fremmest aflønning af ansatte.

4.1 Referenceramme

4.1.1 Referenceramme – erhvervsregistret, det centrale personregister, oplysningssedelregistret

Da aflønning af ansatte som komponent i opgørelsen af BNP fra indkomstsiden er lønsummen i indenlandske produktionssenheder, er det principielt populationen af indenlandske produktionssenheder som registreret i erhvervsregistret, der er den direkte relevante referenceramme for både Aflønning af ansatte og Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst ved opgørelsen af BNP fra indkomstsiden. Danmarks Statistiks erhvervsregister blev gennemgået i afsnittene 1.3.1 og 3.1.1.

De to resterende komponenter nemlig Produktions- og importskatter samt Subsidier har som supplerende referenceramme Offentlig forvaltning og service samt EU-institutionerne som modtagere subsidiært betalere af disse skatter og subsidier. Det anses for selvklart, at de centrale statslige myndigheder og EU er dækket af statistikken, hvorfor dette afsnit ikke vil gøre noget ud af de statistiske enheder for administrationen af produktions- og importskatter samt subsidier.

Principielt behøver personer ikke komme ind i billedet ved opgørelsen af BNP fra indkomstsiden, men i praksis er styrken ved at have en sådan opgørelse ud fra den indkomst, personer har modtaget, ved siden af opgørelserne fra produktions- og anvendelsessiden, imidlertid i høj grad, at opgørelsen tager udgangspunkt i personer og ikke i virksomheder. Dermed indebærer den et stærkt og uafhængigt check på opgørelserne fra de to andre sider. I relation til opgørelsen fra produktionssiden er den store forskel, at aflønning af ansatte ved opgørelsen fra produktionssiden opgøres som en udgift for virksomhederne ud fra virksomhedsregnskaber, mens Aflønning af ansatte i opgørelsen fra indkomstsiden beregnes fra et indkomstmodtagersynspunkt nemlig som den løn, lønmodtagerne har modtaget ifølge skattestatistikken og andre kilder. Dette afsæt i personoplysninger gør det relevant at se på referencerammen for de personer, der i løbet af perioden har erhvervet den indkomst, der i perioden er skabt i de residente produktionssenheder, dvs. på det økonomiske område.

Disse kan være enten residenter eller ikke-residenter. Problemstillingen vedr. ikke-residenter behandles i relation til kontoen for udlandet. I denne sammenhæng er det kun

relevant at nævne, at ikke-residenter, der er beskæftiget i danske produktionsenheder og som modtager løn derfra, i forbindelse med oplysningssedlerne tildeles et identifikationsnummer, som er analogt med personnummeret for danske residenter. Hvad angår residenter i Danmark er referencerammen Det Centrale Personregister, der blev oprettet ved lov i 1967. Alle personer med opholdstilladelse i Danmark er registreret i dette register og har et personnummer, der anvendes i alle administrative sammenhænge af de offentlige myndigheder. Asylsøgere, der ikke har erhvervet opholdstilladelse, er afskåret fra erhvervsmæssig aktivitet og er ikke relevante i denne sammenhæng. Principielt kunne man forestille sig, at personer opholdt sig illegalt i landet uden et personnummer og erhvervede betydelige erhvervsindkomster. I praksis bevirker den udstrakte anvendelse af personnummersystemet imidlertid, at det må anses for udelukket, at nogen igennem længere tid kan erhverve (løn)indkomst fra andet end sort eller kriminel aktivitet uden at være registreret i CPR. I det omfang det forekommer, anses de herved skabte indkomster for dækket af tillæggene for sort økonomi, jf. afsnit 1.7, subsidiært at være kriminel aktivitet, der indtil videre ikke skal medtages i BNI-opgørelserne.

Den løn mv., arbejdsgivere i Danmark udbetaler til ansatte, skal efter skattelovgivningen uden undtagelse af nogen art indberettes årligt på en såkaldt oplysningsseddel. Der er ingen nedre beløbsgrænse. Indkomst under bundgrænsen for almindelig indkomstbeskatning skal indberettes på oplysningssedlerne, og der opkræves en særlig proportional statsskat på i 1995 6 % af al lønindkomst allerede fra den først tjente krone. Oplysningssedlerne registreres på personnummer centralt af Told&Skat i det såkaldte *oplysningsseddelregister*. Dette register udgør i sammenhæng med CPR referencerammen for opgørelsen af aflønning af ansatte i Danmark bortset naturligvis fra tillæggene for sort økonomi.

I de følgende underafsnit af afsnit 4.1 gives en gennemgang af nogle hovedtræk ved det danske personstatistiske system, som er af relevans for nationalregnskabs opgørelse af BNP-komponenten aflønning af ansatte. Gennemgangen er med enkelte redaktionelle ændringer hentet fra bogen "Personstatistik i Danmark. Et registerbaseret statistiksystem" udgivet af Danmarks Statistik i 1994. Denne publikation foreligger også i en engelsksproget udgave. I det følgende gengives et udpluk af de for nationalregnskabet mest relevante afsnit i bogen.

Af særlig relevans for opgørelsen af aflønningen af ansatte fordelt på erhverv er Arbejdsstedsmodul, som er et af de seks klassifikationsmoduler i personstatistiksystemet. Beskrivelsen af personstatistiksystemet er tillige relevant for opgørelsen af populationen af husholdninger til brug for Forbrugsundersøgelsen, der er en vigtig kilde til opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden som beskrevet i det efterfølgende kapitel 5.

Afsnittene 4.1.2 – 4.1.16 omhandler det samlede statistiksystems tilblivelse, fra statistikens råmateriale via samkøringsprocesser til slutproduktet i form af et system af statistikregistre. Der redegøres for de forhold, der har muliggjort udnyttelsen af de administrative registre til statistikformål, Lov om Danmarks Statistik, samt Det centrale personregister. Det samlede statistiksystem bestående af personregistre, ejendomsregistre og virksomhedsregistre, samt klassifikationsmoduler beskrives.

Efterfølgende beskrives de processer i form af samkørsler, hvorved de administrative registre omdannes til statistikregistre. Dette afsnit er for en stor dels vedkommende en

teknisk beskrivelse, som knytter sig til de begreber og analysemetoder, som er vedtagne principper i Danmarks Statistik.

4.1.2 Personstatistiksystemets opbygning

4.1.2.1 Grundoplysninger, statistikregistre og klassifikationsmoduler

Grundoplysningerne i form af udtræk fra de administrative kilderegistre eller andet indsamlet materiale bearbejdes og organiseres i en række statistikregistre og klassifikationsmoduler.

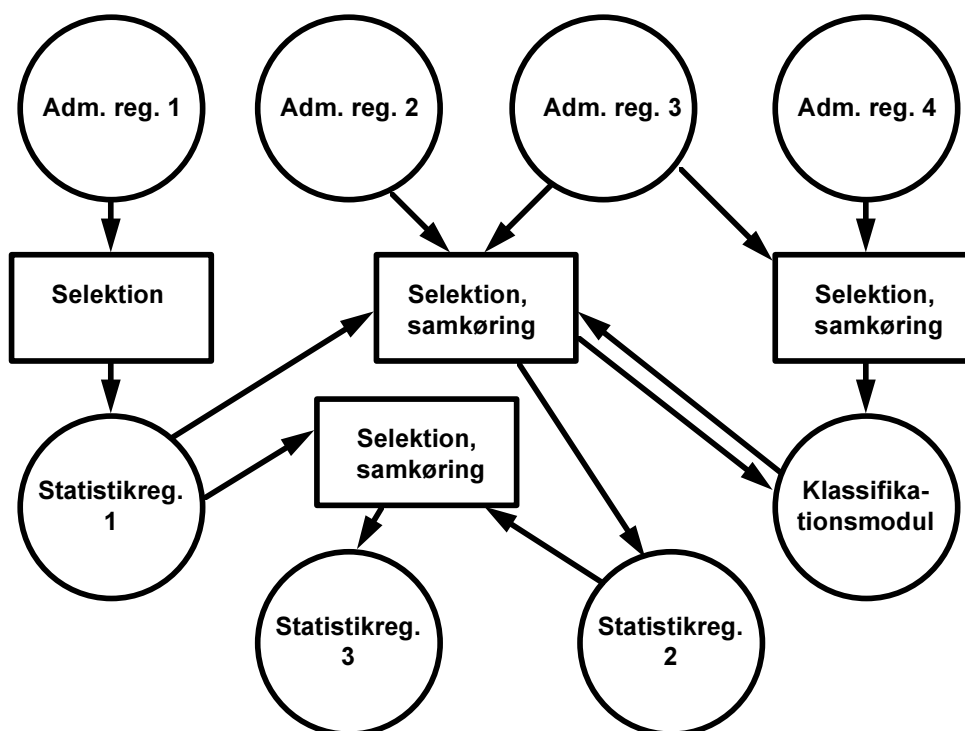
Det enkelte statistikregister er emneafgrænset i den forstand, at det danner grundlag for statistikken inden for et bestemt område. Det betyder, at der opereres med indholdsmæssigt klart afgrænsede registre, hvor der er en tydelig sammenhæng mellem kilden for de centrale oplysninger og det pågældende statistikregister. Modellen er som hovedregel den, at man indhenter de emnespecifikke statistikdata fra en enkelt kilde og til disse føjer en række baggrundsoplysninger, ofte fra andre statistikregistre. Disse sammenstillede oplysninger udgør herefter registret for det pågældende statistikområde.

Denne klare forbindelse mellem grundregister og statistikregister er fortsat fremherskende, men behovet for at anskue tingene i en bredere sammenhæng (horisontal integration) har gjort, at nyere statistikregistre i stigende grad er et produkt af samkørte statistikregistre. Man kan fortsat tale om emneafgrænsede statistikregistre, men emnerne har fået en lidt anden karakter. På tilsvarende måde har interessen for forløbsstatistik bevirket, at forskellige årsversioner af samme register er grundlag for dannelsen af et nyt register. Dette benævnes vertikal integration.

I visse tilfælde bearbejdes grundoplysningerne centralt og opbevares i *klassifikationsmoduler*. Disse moduler er til rådighed i forbindelse med dannelse af statistikregistre og indgår bl.a. i samkøring med statistikregistre med henblik på dannelse af anonyme datasæt til enkeltstående specialopgaver.

Statistikregistre og klassifikationsmodulerne udgør samlet Danmarks Statistiks personstatistiske registersystem. Systemet er skematisk illustreret i figur 3.5, hvor statistikregister 1 er den enkle og meget direkte form for dannelse af et statistikregister, og statistikregister 2 har et mere komplekst sammensat kildegrundlag i et delvist integreret forløb med dannelsen af et klassifikationsmodul, mens statistikregister 3 er et integrationsregister baseret på andre statistikregistre. De enkelte elementer kan anvendes isoleret og i sammenhæng. Forbindelsen mellem dem skabes som hovedregel gennem personnummeret og i enkelte tilfælde gennem adressekoden.

Figur 5 Personstatistiksystemet

I personstatistiksystemet indgår Ejendomsstatistikregistret som et element. Det indeholder bl.a. en nøgle mellem ejers personnummer og ejendomsidentifikation, således at man via denne nøgle kan trække på oplysninger om fast ejendom til anvendelse i personstatistikken. Endvidere indeholder *Arbejdspladsstatistikregistret* forbindelse til erhvervsstatistikken gennem *arbejdsstedsidentifikationen* (jf. afsnit 4.1.2.4). Ved anvendelse af denne identifikation kan Erhvervsregistrets oplysninger inddrages i personstatistikken som et led i klassificeringen af personer efter beskæftigelsesforhold.

4.1.2.2 Klassifikationsmoduler

Nogle få statistikdata indgår i mange forskellige statistikker og har således karakter af basisdata. Det gælder fx de mest grundlæggende oplysninger vedrørende personers familieforhold, uddannelse og arbejdsmarkedsrelationer. Disse data behandles centralt og indgår i statistiksystemet i form af klassifikationsmoduler. Sædvanligvis dannes der en ny version af klassifikationsmodulerne hvert år. De har karakter af statistikregistre, der har til formål at supplere andre statistikregistre, og statistikopgaver i øvrigt, med visse relevante og generelt anvendte baggrundoplysninger. Det foregår ved direkte overførsel af moduloplysninger til et statistikregister, eller det kan ske ved behandling af foreliggende data i statistikregistre efter bestemte regler, typisk med anvendelse af omsætningsnøgler. Hvis oplysningerne blot skal samles i et anonymt statistikprodukt, vil det pågældende modul indgå i den samkøringsproces, som skal danne grundlaget for produktet.

Der indgår følgende 6 klassifikationsmoduler i statistiksystemet:

- *Befolkning/datomodulet* afgrænser befolkningen på et givet tidspunkt, og er indbygget i Befolkningsstatistikregistret
- *Områdekodningsmodulet* afgrænser geografiske områder på grundlag af adressekoder.
- *Husstands- og familiemodulet* grupperer personer i familier og husstande efter de gældende definitioner.
- *Uddannelsesklassifikationsmodulet (UKM)* anvendes til klassificering af personer efter højst afsluttede almene uddannelse, evt. afsluttet erhvervsuddannelse og evt. igangværende uddannelse.
- *Arbejdsklassifikationsmodulet (AKM)* klassificerer den enkelte person efter væsentligste beskæftigelse (beskæftigelsesstatus, stilling og branche for vigtigste arbejdssted) samt omfanget af beskæftigelse og ledighed i løbet af et kalenderår.
- *Arbejdsstedsmodulet* identificerer de enkelte ansættelsesforhold for lønmodtagere ved personnummer og arbejdsstedsidentifikation, og muliggør derved klassificering af personer efter virksomhedsforhold og virksomhedsklassificering efter personale-sammensætning. Endvidere kan arbejdsstedets adressekode sammenholdes med den ansattes bopælsadresse, hvorved der skabes grundlag for pendlingsstatistik.

Klassifikationsmodulets funktion som generelt grundlag for hyppigt anvendte oplysninger til forskellige statistikområder indebærer en række fordele. De vigtigste er: højere datakvalitet, større effektivitet og konsistens mellem forskellige opgørelser

Statistikens begreber skal være i størst mulig overensstemmelse med den verden, som statistikken beskriver. Kvaliteten af de anvendte statistikoplysninger vurderes i forhold hertil. De oplysninger, som indhentes fra de administrative systemer, kan hver for sig være utilstrækkelige som statistikdata i forhold til konkrete behov. Blandt de foreliggende administrative data udsøges de mest relevante, der kan overføres direkte til klassifikationsmodulet. En del data indgår dog i kombination med andre i dannelsen af nye variable, der anses for at være bedre til at beskrive de egenskaber, der skal belyses. Ofte hidrører de data, der skal kombineres til en ny variabel, fra flere forskellige kilderegistre. Ved dannelsen af kombinerede variable foregår databehandlingen efter et fastlagt sæt regler, der udformes i overensstemmelse med begrebernes definition. Denne proces gør oplysningerne anvendelige på et højt kvalitetsniveau. I vedligeholdelsen af modulet tages der højde for påtvungne ændringer i de administrative grunddata, og de nødvendige undersøgelser gennemføres med henblik på en tilpasning af regelsættet for databehandlingen således, at begrebsdefinitionerne så vidt muligt fastholdes i forhold til tidligere år, naturligvis forudsat at de fortsat er relevante.

Ved oprettelse og vedligeholdelse af modulet gennemføres de procedurer, som er nødvendige for at danne de ønskede baggrundsvariable én gang for alle, hvilket betyder større effektivitet i statistikproduktionen. Den ofte meget komplicerede og ressourcekrævende databehandling, der er forbundet med disse procedurer, skal på denne måde kun gennemføres én gang, i stedet for hver gang data fra klassifikationsmodulerne skal anvendes til en statistik.

Anvendelse af modulernes standardklassifikationer giver sikkerhed for konsistens mellem de forskellige statistiske opgørelser, som klassificeringer af den pågældende art

indgår i. Definitioner, tidspunkt for opdatering efter ændringer m.m. vil være det samme. Den opnåede konsistens har meget stor betydning for anvendeligheden af statistikken. Det har endvidere den fordel, at dokumentationen lettes, idet der kan refereres til modulet. Endvidere vil statistikbrugerne i højere grad blive fortrolige med de anvendte begreber.

Klassifikationsmodulerne skal være indrettet således, at de giver den bredest mulige dækning med hensyn til klassifikationernes anvendelse. Det betyder, at der skal være fleksibilitet i modulernes klassificeringer, således at relevante tilpasninger til den konkrete opgave kan foretages. På den måde kan det til en vis grad sikres, at brugen af modulerne ikke fører til et stift system, hvor man føler sig tvunget til at bruge klassifikationer, som måske ikke helt passer til formålet. Kravet om fleksibilitet kan forekomme uforeneligt med hensynet til konsistens mellem statistiske opgørelser, men der er en lang række områder, hvor en valgt standardklassifikation både kan og bør benyttes. Hvor dette ikke er relevant, skal der være mulighed for anvendelse af modulets elementer, så langt det er foreneligt med opgørelsens formål.

Som eksempel kan nævnes brug af Arbejdsklassifikationsmodulet (AKM) i arbejdsstyrkestatistikken. I AKM's standardklassificering afgrænses gruppen af lønmodtagere efter en helårsbetragtning under hensyntagen til, hvad der har været den væsentligste aktivitet i løbet af et år, mens lønmodtagere i arbejdsstyrkestatistikken (statistikregister) afgrænses efter regler, der knytter sig til et givet tidspunkt. Denne forskel i afgrænsningen af lønmodtagere udelukker ikke, at AKM's stillingsklassifikationer kan overføres til og anvendes i arbejdsstyrkestatistikken. Stillingsklassifikationerne er dannet for alle personer, for hvilke grundmaterialet har givet mulighed for det, både beskæftigede og ikke-beskæftigede. Disse oplysninger er derfor til rådighed også for alternativt afgrænsede lønmodtagere.

Balancen mellem konsistens og fleksibilitet skal være sådan, at man altid benytter samme standardklassifikation i forskellige statistikker, med mindre der er en saglig grund til at anvende en afvigende klassifikation i en bestemt statistik. I sådanne tilfælde skal det være muligt at gøre rede for forskellene.

4.1.2.3 Statistikregistre

Kilderne til statistikregistrenes dataindhold kan være administrative registre, klassifikationsmoduler, andre statistikregistre og data indsamlet direkte gennem interviews eller postspørgeskemaer.

Det enkelte statistikregister er som tidligere nævnt afgrænset i forhold til et bestemt emneområde, således at registrets indhold og populationsafgrænsning er foretaget under hensyntagen til, hvad der er relevant inden for netop dette område. Der er til en vis grad sammenfald mellem emneafgrænsningen af de administrative registre og opdelingen af det samlede statistikgrundlag i statistikregistre, hvilket betyder, at der for mange statistikregistres vedkommende vil være én hovedkilde og én eller flere andre kilder med supplerende oplysninger. De emne- eller sagstypeafgrænsede registre i kommunernes fælles edb-systemer og deres anvendelse, især inden for socialstatistikens forskellige områder, er eksempler på dette.

Den tilsyneladende klare forbindelse mellem hovedkilde og statistikregister betyder dog ikke, at de administrative oplysninger kan anvendes umiddelbart. Der kan for eksempel være problemer med at tidsfæste oplysninger. I den administrative praksis kan tidsreferencen være bestemt af administrative handlinger, som ligger senere end tidspunktet for den hændelse eller observation, som skal indgå i statistikken. Endvidere kan begrebsdefinitioner i det administrative system afvige fra de statistisk relevante begreber på en måde, som umiddelbart vil forringe statistikkens kvalitet, i visse tilfælde til det uacceptable, hvis de administrative oplysninger bruges i deres rå form. Endelig forekommer utilstrækkelig ajourføring og deraf følgende fejl og mangler i kildeoplysningerne. Det ses i administrative systemer med blandet automatisk og manuel indberetning, eller hvor fejlagtige angivelser ikke har administrative konsekvenser.

Eksempel på sidstnævnte er indkomstskattesystemet, hvor det hidtil har været uden administrativ betydning, hvordan en A-indkomst er specificeret. Skatteberegningen vil give samme resultat.

De nævnte forhold har ført til, at der i forbindelse med oprettelse og ajourføring af et statistikregister ofte er behov for at trække på flere kilder, for at sikre en korrekt tidsafgrænsning, opnå de mest relevante begrebsdefinitioner, samt, så vidt det er muligt, kompensere for fejl og mangler.

Direkte indsamling af statistikoplysninger foregår i forbindelse med undersøgelser af repræsentative udsnit af befolkningen. Det sker enten ved postenqueter, hvor svarpersonerne selv udfylder et spørgeskema modtaget med posten og tilbagesender det til Danmarks Statistik, eller det sker ved computerunderstøttede telefoninterviews. Som eksempler på interviewundersøgelser kan nævnes Arbejdsstyrkeundersøgelsen, Forbrugsundersøgelsen og Omnibusundersøgelserne. Postenqueter benyttes i dag ikke inden for personstatistikken, men er fremherskende som grundlag for erhvervsstatistikken. Ved tilrettelæggelsen af denne type statistik søger man at udnytte oplysninger, der allerede foreligger i diverse statistikregistre. Der indgår naturligvis i den forbindelse en vurdering af registeroplysningernes kvalitet, idet formålet med den direkte henvendelse kan være at kompensere for utilstrækkelige registeroplysninger. En særlig rolle har statistikregistre i forbindelse med estimeringsprocedurer, der har til formål at rette op på skævhed forårsaget af bortfald i interviewundersøgelser.

Behovet for at undersøge årsagssammenhænge mellem forskellige fænomener har ført til, at der oprettes registre med et tværgående indhold. Den emneorienterede opbygning af registersystemet har betydet, at nye samkøringer skal foretages, hvis der opstår konkrete behov for at se emner i sammenhæng og dermed datasammenstillinger ud over, hvad der foreligger i det enkelte register. Opgaver af denne karakter er blevet og bliver fortsat gennemført på grundlag af anonyme datasæt baseret på samkøringer, men mulighederne for at analysere forløb, som systemet nu giver mulighed for, har skabt stor interesse især blandt forskere, og det har ført til, at der dannes såkaldte *integrationsregistre*. Register af denne karakter er dels et led i det almindelige statistikberedskab, og dels en konsekvens af specielle databehov i forbindelse med konkrete serviceopgaver.

En særlig form for grunddata i det statistiske registersystem er *indleverede datasæt*. I forbindelse med forskningsprojekter gennemført uden for Danmarks Statistik kan der være indsamlet data, som ønskes samkørt med oplysninger i Danmarks Statistiks registre for at opnå en bredere belysning af et konkret emne. Hvis personnumre indgår i pri-

mærmaterialet er en sådan samkøring mulig, og forskningsmaterialet kan på denne måde tilføres supplerende oplysninger eller klassifikationer. Det samkørte produkt er dog ikke et led i registersystemet, da det vil være anonymiseret. Det kan derved kun bruges isoleret til analyser i forbindelse med det konkrete forskningsprojekt i Danmarks Statistik eller til tabelkørsler.

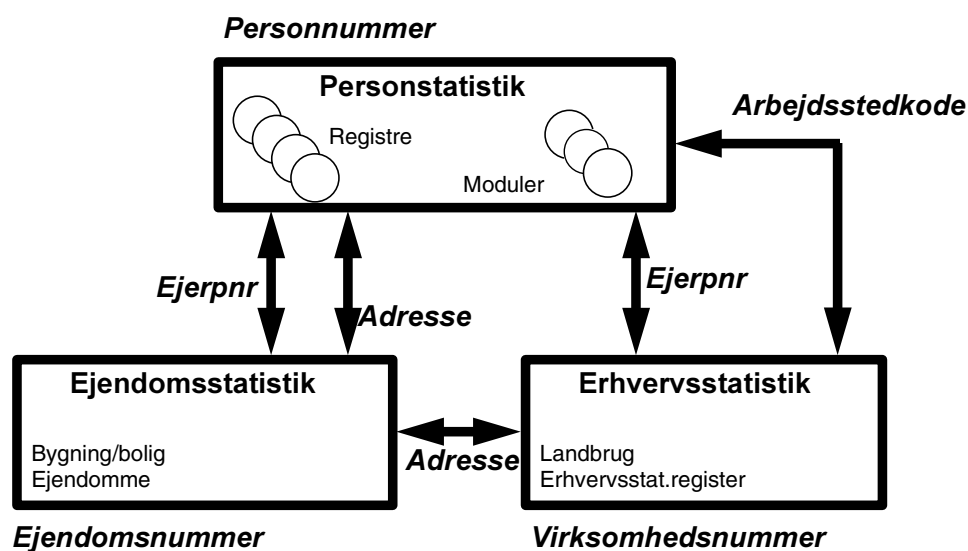
Strukturen med en række emneopdelte eller formålsbestemte statistikregistre kan diskuteres. Den umiddelbare konsekvens af dette er en ret betydelig redundans i systemet. Den samme oplysning om en given enhed vil forekomme i flere og, for nogle enkelte oplysningers vedkommende, i en del registre. Hensigtsmæssigheden af dette må anskues ud fra forskellige synsvinkler. Det teknisk/økonomiske synspunkt tilsiger umiddelbart, at en given oplysning kun skal være registreret ét sted. Pladskravene ville derved blive reduceret, og dokumentation og vedligeholdelse ville blive forenklet. Beredskabet i forhold til anvendelsen er lidt vanskeligere at vurdere, da det vil afhænge af den valgte tekniske løsning og adgangsbestemmelserne. Netop sidstnævnte er et væsentligt led i argumentationen for det nuværende system. Med opdelingen i en række registre fastlægger man for hvert af disse, hvad det må indeholde, hvad det må bruges til, og hvem der må bruge det. Specielt ved fastlæggelsen af adgangen til et register sikres det, at kredsen er lille, og at samme person ikke har adgang til mange registre. Samkøring af forskellige statistikregistre kan kun finde sted efter en formel beslutning og skal følge bestemte regler. Dette gør det gennemskueligt, hvad der foregår, når de mange oplysninger anvendes i statistisk sammenhæng, og det betyder, at den utryghed, der kunne forekomme, reduceres. Endvidere er beredskabet højt, idet det enkelte register umiddelbart er klar til brug inden for det område det dækker. Alt taget i betragtning er det Danmarks Statistiks vurdering, at den emneorienterede opdeling af registrene er hensigtsmæssig og nødvendig at opretholde. Hensynet til databeskyttelse er selvfølgelig også afgørende for denne vurdering.

4.1.2.4 Strukturen i det samlede statistiksystem

Det grundlæggende element i statistiksystemet er personnummeret, som er den fælles identifikation af statistikenheder i personstatistikregistre. Ved anvendelse af dette nummer kan i princippet alle oplysninger kombineres. I praksis sker det ikke, da de foretagne samkøringer af oplysninger kun omfatter data, som er relevante i forhold til konkrete statistikopgaver. Der sættes grænser for, hvad der må kombineres, idet kombinationer af oplysninger skal være sagligt begrundede, og det må ikke være muligt at få viden om enkeltpersoner via statistikken.

Som tidligere omtalt omfatter systemet også nøgler til ejendoms-/boligenheder samt arbejdssteder via adressekode og arbejdsstedskode. Der er derfor mulighed for at overføre bolig- og erhvervsstatistiske oplysninger til personstatistikken, og der kan overføres personstatistiske oplysninger til boligstatistikken og erhvervsstatistikken. I figur 6 er det sammenhængende statistiksystem skitseret med angivelse af de identifikationer, som knytter systemets elementer sammen.

Figur 6 Det samlede statistiksystem

Adressekoder forbinder personstatistik og ejendomsstatistik samt ejendomsstatistik og erhvervsstatistik. Mellem ejendomsstatistikken og personstatistikken er der en personnummersammenhæng for så vidt angår ejere af fast ejendom. Tilsvarende gælder mellem erhvervsstatistikken og personstatistikken for virksomhedsindehavere. Endelig er der en sammenhæng mellem lønmodtagere og virksomheder gennem arbejdsstedskoden, således at oplysninger om ansatte personer kan forbindes med oplysninger om ansættelsessted.

4.1.3 Samkøring af registre

Ved en samkøring af registre forstås den proces eller metode, hvorved informationer fra forskellige statistikregistre om en bestemt statistisk *enhed* knyttes sammen, eller hvorved informationer om forskellige *enheder*, der indgår i bestemte relationer, knyttes sammen. Samkøring kaldes også integration.

Formålet med denne sammenknytning af informationer er at opnå ny viden om de *enheder* man er interesseret i. Ved samkøringen sker der en bearbejdelse af den eksisterende information, hvorved værdien af informationen forøges.

Samkøring af statistikregistre har en overordentlig høj nytteværdi som alternativ til traditionel dataindsamling. For at en samkøring skal fungere tilfredsstillende, kræves det imidlertid, at identifikationen af personer og andre enheder i udtrækkene fra de pågældende kilderegistre er entydige og veldefinerede. Er der mangler i denne henseende, kan det medføre store omkostninger at få oprettet fejl.

Ved samkøring vil der også vise sig fejl og uoverensstemmelser i andre oplysninger, og der må tages stilling til, i hvilket omfang sådanne fejl skal føre til rettelser.

Ved beslutninger vedrørende opretning af fejl er det vigtigt at gøre sig målsætningen med samkøringen klar, dvs. hvad det er samkøringen skal hjælpe med at belyse. En fejl-

opretning ved samkøring vil primært tage sigte på at finde de kombinationsfejl, der opstår i forbindelse med den aktuelle samkøring. Det er ikke givet, at man derved får editeret data således, at det automatisk egner sig til en hvilken som helst anden *mulig* samkøring.

En samkøring eller integration kan optræde i flere forskellige fysisk-logiske fremtrædelsesformer; det er nemlig ikke nødvendigvis givet, at der ved en samkøring overhovedet sker en permanent fysisk samkøring. Der kan skelnes mellem fire forskellige typer:

- *Logisk samkøring.* Herved forstås det forhold, at det ved en logisk analyse fastslås, at det er muligt at integrere to registre. Resultatet af den logiske samkøring er en endhedsgraf, hvor relationerne mellem de logiske enheder fastlægges.
- *Ad hoc-samkøring.* Til dannelse af et konkret sæt af tabeller med oplysninger fra flere registre, foretages en éngangssamkøring af de pågældende registre. En variation af dette er de tilfælde, hvor der foreligger et fast beredskab med henblik på dannelse af bestemte typer af tabeller fra et givet sæt af registre. I begge tilfælde foreligger den fysiske integration kun mens databehandlingen foregår. Statistikservicesystemerne KÅS (Kommune-Års-Service) og Markedstatistik er eksempler herpå.
- *Permanent samkøring.* Én gang for alle foretages en samkøring, hvor alle relevante oplysninger for de pågældende enheder samkøres til ét permanent register. Sygehusbenyttelsesstatistikregistret er et eksempel på dette.
- *Dannelse af en database.* Hvis de relevante registre, der ønskes samkørt, er dannet efter et relationsdatabaseskema, kan dette forhold overflødiggøre yderligere fysisk samkøring, idet alene den logiske samkøring er nødvendig (jf. ovenfor). Ved en logisk samkøring fastlægges de nødvendige relationer mellem enheder på tværs af registre og dermed de relevante nøgler, der siden kan anvendes ved forespørgsler i databasen. Naturligvis kræver det, at registrene ligger lagret i formater, der er tilgængelige for det pågældende spørgesprog. En variation af denne integrationsform udgør de tilfælde, hvor registrene er beskrevet i et fælles meta-informationssystem, hvor de er defineret med henblik på logisk samkøring, og hvor der findes oplysninger om den fysiske lagring.

Hvilken type samkøring, der bør foretrækkes, afhænger i det konkrete tilfælde af målsætningen med integrationen, mængden af data, ønsker om beredskab, ressourcer, maskiner, software m.m. Ad hoc- og permanente samkøringer er de mest anvendte i dag, men det må forventes at dannelse af databaser vil blive mere udbredt, efterhånden som omkostningerne forbundet med de fysiske lagringsmedier bliver mindre og databaseværktøjerne mere effektive.

4.1.4 Indholdsanalyse

Nedenfor gennemgås nogle vigtige begreber vedrørende indholdsanalyse.

Figur 7 Illustration af en statistisk enhed

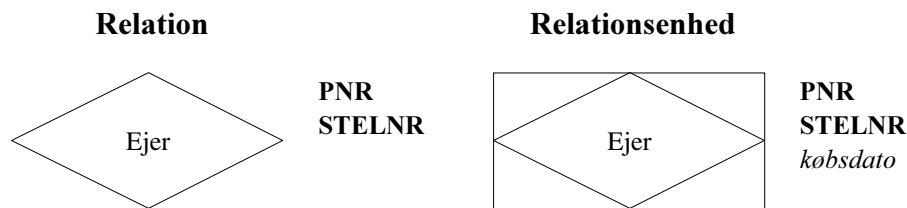
Enhed	Egenskaber
Person	PNR <i>køn</i> <i>fødselsdato</i> <i>civilstand</i>

Enheder er de personer eller genstande, som man vil fremstille statistik om, dvs. tællingsenhederne. En enhed anføres grafisk ved et rektangel. Se figur 7.

Egenskaber eller *variable* er det, man beskriver *enheden* med, fx alder eller størrelse. Der skelnes mellem for det første de egenskaber, der identificerer den enkelte enhed, *nøglen* eller *identifikationen* (fx personnummer), og for det andet de egenskaber, der i øvrigt beskriver enheden, de *beskrivende egenskaber*. Egenskaber kan være *kvalitative*, som køn (mand, kvinde), eller *kvantitative*, som indkomst (200.234 kr.) og alder (29 år).

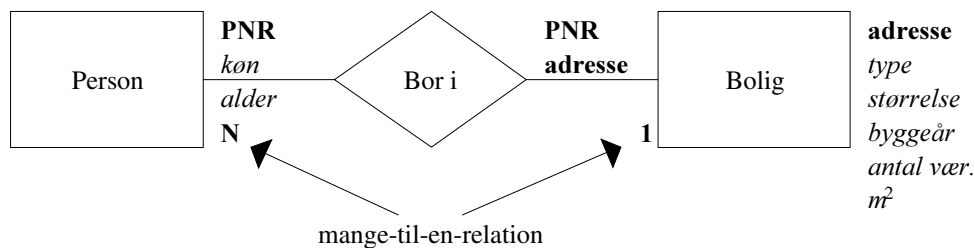
Nøglen er på grafen anført med fed tekst (fx **PNR**) og de beskrivende egenskaber i kursiv. Hvis man ønsker at sammenholde oplysninger om en enhed fra flere forskellige kilder, er det *nøglen*, man bruger til sammenkoblingen. En samling af enheder med bestemte egenskaber betegnes en *enhedsgruppe* eller *population*. Hvis man ønsker at undersøge forbindelserne mellem forskellige enheder, det vil sige relationer, er det nøglerne fra de indgående enheder, man bruger.

En *relation* karakteriserer et forhold mellem to eller flere *enheder*, fx "en person bor i en bolig" eller "en person ejer en cykel". En relation identificeres ved kombinationen af de indgående enheders nøgler, fx "person: PNR ejer cykel defineret ved STELNR". En relation anføres grafisk ved en rombe, som vist til venstre i figur 3.8. Identifikationen for relationen består af identifikationerne for de enheder, der indgår i den, her PNR og STELNR.

Figur 8 Illustration af relationer og relationsenheder

En relation kan - ud over nøglerne - også indeholde specifik information om relationens karakter. I eksemplet ovenfor til højre indeholder relationen oplysning om købsdato for cyklen. Hvis en relation indeholder oplysninger, ud over de indgående nøgler, betegnes den som *en relationsenhed* og anføres grafisk som et rektangel med en indskreven rombe.

Den logiske sammenhæng mellem *enheder*, *egenskaber* og *relationer* er afbildet i figur 9.

Figur 9 Illustration af en enhedsgraf

Relationerne mellem enhederne opdeles ofte i typerne "*en til en*", "*en til mange*" og "*mange til mange*". Herved angives, hvordan enhederne antalsmæssigt står i forhold til hinanden. Én person kan højst have én ægtefælle, medens én person kan eje flere cykler. Mange gymnasieskoler udbyder mange gymnasiale retninger. Angivelse af én- og mange-relationer sker ved betegnelserne 1 og N.

Figuren, der viser sammenhængen mellem personer og boliger, læses således: Personer bor i boliger; der kan bo *mange* personer i *én* bolig, og *én* person kan kun have *én* bopæl; de konkrete personer, der bor i konkrete boliger, bestemmes af PNR og adressekode.

4.1.5 Dannelse af statistikregistre

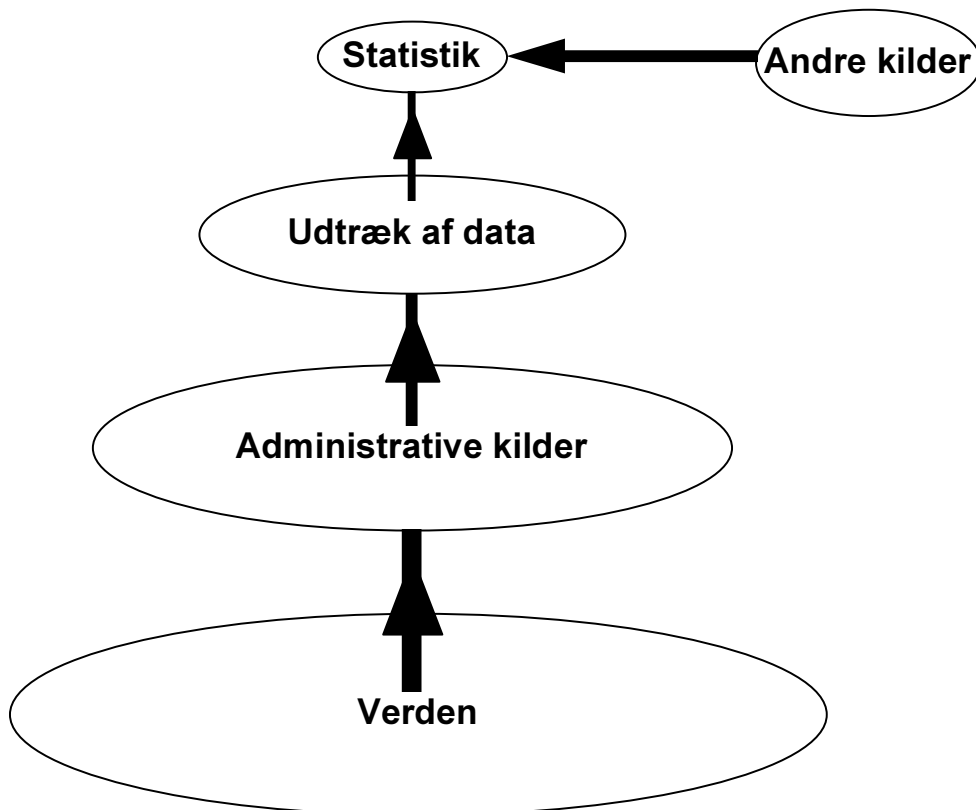
Næsten alle personrelaterede *statistikregistre* i Danmarks Statistik er som tidligere nævnt produceret på grundlag af *administrative registre* i statsligt eller kommunalt regi, evt. suppleret med manuelt indsamlede oplysninger fra andre kilder (fx statistik over levendefødte: CPR og fødselsanmeldelser).

De administrative kilderegistre kan være egentlige dagligdags brugerregistre, som er dynamiske registre i den forstand, at de løbende modtager *transaktioner* (opdateringer) af informationer på baggrund af *hændelser* vedrørende de *enheder*, der findes i registret, således at registret til en hver tid afspejler den administrative virkelighed. Kilderegistret kan dog også være et centralt integreret register, der periodisk modtager oplysninger fra de egentlige brugsregistre. For eksempel er Landspatientregistret et register i Sundhedsstyrelsen, der løbende modtager udtræk fra de enkelte sygehuses patientregistre.

Fra kilderegistret modtager Danmarks Statistik udtræk til statistisk bearbejdelse, og dette udtræk vil ofte (bl.a. af praktiske grunde) kun afspejle kilderegistrets tilstand på et bestemt tidspunkt eller for en bestemt periode. Danmarks Statistik modtager typisk et udtræk én eller flere gange om året fra det administrative kilderegister, der indeholder de oplysninger, som er relevante. Udtrækket afbilder derved udelukkende kilderegistret på det pågældende tidspunkt eller for den pågældende periode. Der kan opridses tre hovedtyper af udtræk:

- udtræk fra *status for populationen pr. en given dato* (fx personer med social pension og pensionens størrelse pr. januar måned)
- udtræk fra status for populationen pr. en given dato, suppleret med oplysninger *om udviklingen i centrale egenskaber i en periode* (fx Bistandslovsstatistik i året 1992)
- udtræk af *transaktioner for alle de relevante enheder i en periode* (fx sygehusbenyttelse)

Udtrækket bliver editeret og ofte sammenholdt med andre oplysninger og registre, for til sidst at blive til det færdige *statistikregister*. Denne fase af processen er omfattende.

Figur 10 Fra virkelighedens fænomener til statistik

Statistikregistret skal kunne beskrive en del af "verden". Som man kan se af figur 10, er der lang vej fra "verden" til statistikregistret, og problemerne er mange.

Ofte er det et problem, at man kun har oplysninger for givne perioder eller tidspunkter. Opgaven kan være

- at beskrive forløb ud fra to statusudtræk via tilgang og afgang eller
- at sammenligne statusdata fra et tidspunkt med forløbsdata over en periode.

4.1.6 Administrative data som statistikkilde

I resten af afsnit 4.1 diskuteres det, hvilke krav der skal være opfyldt, for at man med held kan basere den officielle, samfundsbelysende statistik på administrative registre, hvilke typer af data, der må anses for helt centrale, og hvordan forskellige datatyper kan indgå i statistikgrundlaget. Desuden behandles nogle praktiske problemer i forbindelse med tilrettelæggelsen af en registerbaseret statistik, og hvordan de kan løses. Endvidere omtales alternative løsningsmuligheder, når de ønskede oplysninger ikke umiddelbart foreligger i de administrative registre.

De krav, der må stilles til datagrundlaget, dvs. til de administrative registre, har at gøre dels med datas indholdsmæssige dækning, dels med kvalitative forhold. Det er umuligt at opstille helt præcise krav, som under alle omstændigheder skal opfyldes, før det er

frugtbart at producere statistik på grundlag af administrative registre. Det er da også klart, at selv isolerede, enkeltstående administrative registre kan anvendes og bliver anvendt over alt i verden som statistikgrundlag, og nogle af de ældste statistikker i Danmark har været baseret på optegnelser som fx kirkebøgerne.

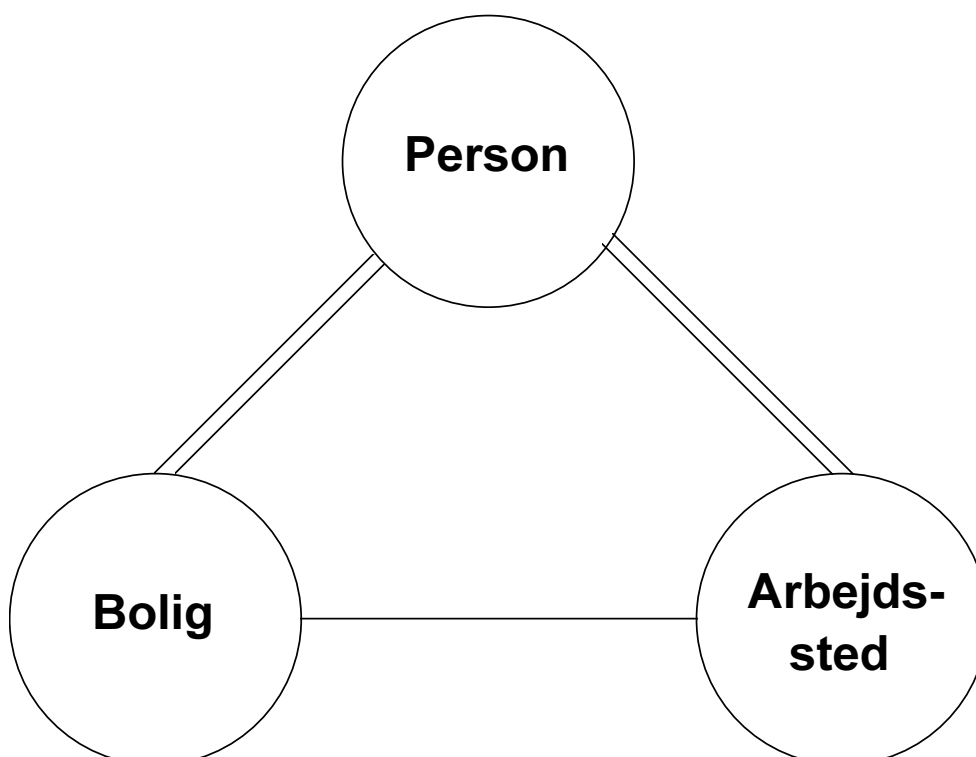
I det følgende opstilles nogle krav, som skal være opfyldt, for at det skal være muligt at skabe et *sammenhængende, dækkende personstatistisk system*, som i hovedsagen er baseret på registrene, dvs. et system af samme karakter som det danske.

4.1.7 Indhold

Først og fremmest skal registrene indeholde data, der dækker de vigtigste emner i den samfundsbelysende statistik.

Derudover er der mange forskellige enheder, som det er ønskeligt at kunne belyse i statistikken, men der er tre centrale enheder, der er væsentlige for statistikken strukturering: Personer, virksomheder og boliger. I personstatistikken er personerne selvfølgelig i centrum, men også de to andre enheder har stor betydning inden for dette statistikområde. Det fremgår fx af, at en traditionel folke- og boligtælling også knytter an til de boliger, hvor personerne bor, og de virksomheder (arbejdssteder), hvor de arbejder. En stor del af statistikbrugerne, både i den offentlige og den private sektor, har brug for netop disse relationer.

Figur 11 Identifikationsrelationer

Der er naturligvis mange andre enheder, det er vigtigt at have registreringer om. Nogle af disse enheder er *hændelser*, som vedrører personer, fx de klassiske demografiske hændelser (fødsler, dødsfald osv.) eller sociale begivenheder af forskellig slags. Blandt andre enheder af betydning kan nævnes biler.

For den statistiske anvendelse er det vigtigt, at enhederne er veldefinerede. Dette er ikke noget problem for "naturlige" enheder som personer eller biler, hvor definitionen og afgrænsningen over for andre enheder så at sige giver sig selv. Også begrebet bolig er nogenlunde let at håndtere, selv om der er nogle grænsetilfælde, hvor eksistensen eller afgrænsningen af en bolig kun kan fastslås efter nærmere fastlagte regler. Nogle enheder fremkommer som kombinationer af "naturlige" enheder, fx familier og husstande.

Det bliver hurtigt mere problematisk, når man ser på andre typer enheder, og her er erhvervsenheder et godt eksempel. En virksomhed eller et arbejdssted er et abstrakt begreb. Eksistens og afgrænsning kan kun konstateres efter meget nøje fastlagte regler. Uklarhed og uenighed om disse definitioner vanskeliggjorde gennem årtier i høj grad udnyttelsen af registre i erhvervsstatistikken. Disse problemer blev først løst i begyndelsen af 1990'erne i forbindelse med opbygningen af det nuværende erhvervsregister.

Registrene skal gerne indeholde oplysning om alle enheder i landet af de nævnte typer, dvs. de skal være totaldækkende. En ufuldstændig dækning vil ofte være systematisk, fx således at visse kommuner ikke indgår, hvilket betyder, at statistik på et sådant grundlag umiddelbart vil indeholde skævheder, som det kan være vanskeligt at kompensere for.

En af de store styrker ved den registerbaserede statistik i forhold til den traditionelle, spørgeskemabaserede statistik er netop, at man ofte har mulighed for at få totaldækning, eller er meget tæt på dette. I spørgeskemaundersøgelser må man dels som regel nøjes med en repræsentativ stikprøve, dels acceptere et uundgåeligt bortfald, der oftest er skævt, således at de, der indgår i undersøgelsen, adskiller sig systematisk fra dem, der ikke indgår. Bortfaldet har ofte en betydelig størrelse, typisk fra 15 til 50 pct., når det drejer sig om frivillige undersøgelser blandt privatpersoner. I nogle undersøgelser i udlandet ser man endog bortfald på op til 80 pct., hvilket i de fleste sammenhænge gør resultaterne helt værdiløse.

Det er en vigtig forudsætning for en dækkende statistik på registergrundlag, at dataindholdet i de administrative registre er bredt og omfatter mange variable om de relevante enheder. Mangler fører til supplerende indsamling af oplysninger efter traditionelle metoder eller til begrænsninger i statistikkens indhold.

4.1.8 Identifikationer

Identifikationer spiller en meget stor rolle, både for den administrative registerdrift og for den statistiske udnyttelse. For statistikken er det især vigtigt, at fælles identifikationer anvendt i flere registre kan bruges til at sammenknytte oplysninger fra de forskellige kilder om én enhed. Da de administrative registre ikke er dannet til statistiske formål, og derfor oftest ikke umiddelbart indeholder de ønskede datakombinationer, er det et vigtigt led i dannelsen af næsten enhver registerbaseret statistik, at data fra forskellige registre samkøres ved hjælp af fælles nøgler.

Den vigtigste nøgle i denne forbindelse er naturligvis *personnummeret*. *Beliggenhedsadressen* og *arbejdsstedsnummeret* er også af afgørende betydning for at fastholde relationerne mellem personer, boliger og arbejdssteder.

4.1.9 Tidsreferencer

Tidsdimensionen spiller en ganske særlig rolle i den samfundsbelysende statistik, og inden for alle emneområder er det nødvendigt, at man kan foretage sammenligninger over tid. I statistiske publikationer eller databanker er tidsdimensionen således stort set altid med. Derfor er det helt nødvendigt for den statistiske anvendelighed, at pålidelige oplysninger om forskellige datoer findes i registrene.

Først og fremmest skal datoen for ændringer eller hændelser indgå. Nogle af de vigtigste er datoerne for enhedernes "fødsel" og "død", men også tiden for andre ændringer vedrørende enhederne har betydning. Der tænkes her på det reale tidspunkt, hvor en hændelse har fundet sted, der ændrer ved et datum, fx dato for en flytning eller dato for et brancheskift for en virksomhed.

Det kan i praksis være overordentlig vanskeligt at få fastslået den reale hændelsesdato. Med branche for en virksomhed er der tale om en variabel, som så at sige ændres gradvist, efterhånden som virksomhedens aktiviteter skifter, og det er måske ikke muligt at fastslå, hvornår en ny aktivitet er den dominerende. Men også for mange andre variable, som i princippet kan observeres på ethvert tidspunkt, og hvor en ændring derfor kan tidsfæstes ganske nøjagtigt, er der i praksis problemer med registreringen. Det kan skyldes, at det ikke nødvendigvis er interessant for den administrative brug af data, hvornår en dataværdi er trådt i kraft, blot man på ethvert tidspunkt har adgang til den mest aktuelle værdi. I andre tilfælde kan problemerne skyldes, at det ikke er muligt eller praktisk gennemførligt at få registreret hændelserne i real tid, men at man i stedet må nøjes med at få kendskab til dataændringer ved tilbagevendende forespørgsler, fx en gang om året i forbindelse med en selvangivelse.

Hvis der ikke er mulighed for at få registreret nøjagtige datoer, er tilnærmelser selvfølgelig anvendelige og langt bedre end ingenting.

I tillæg til hændelsesdatoer eller ændringsdatoer er der brug for *registreringsdatoer*, dvs. angivelse af hvornår den pågældende dataværdi er blevet optaget i registret. Dette har afgørende betydning, når registret skal opfattes som en *statistisk model* af den virkelighed, som statistikken skal beskrive, jf. afsnit 4.1.10.

Det ideelle er derfor, at enhver oplysning i det administrative register er ledsaget af to datoer: En *ikrafttrædelses- eller hændelsesdato* og en *registreringsdato*. Virkelighedens registre adskiller sig ofte stærkt fra dette ideal.

Forsinkelser i opdateringen af de administrative registre fører i mange tilfælde til, at man må publicere flere udgaver af tallene: *Foreløbige tal*, der er nødvendige af hensyn til behovet for aktuelle tal, men som mangler præcision på grund af manglende opdateringer, og *endelige tal*, som er mere fuldkomne, men som først fremkommer på et senere tidspunkt. Flere mellemversioner kan forekomme. Eksistensen af flere versioner af

tallene kan imidlertid forårsage stor forvirring og ulempe hos brugerne og bør af den grund undgås, hvis det er muligt.

4.1.10 Registret som statistisk model

Når et registersystem skal bruges som grundlag for statistik, betyder det, at registret skal kunne opfattes som en model af den gruppe enheder, statistikken skal beskrive.

I nogle tilfælde må det yderligere forudsættes, at de dataændringer, der indføres i registret, kan opfattes som en model af hændelser, der beskrives i statistikken. Det gælder fx befolkningsstatistikken, hvor opgørelser af hændelser i befolkningen (flytninger, vielser etc.) skal kunne udledes af dataændringer i CPR. Registrene skal derfor være indrettet således, at opgørelser af registrets bestand og af bevægelserne heri tidsmæssigt kan afgrænses i overensstemmelse med de tidspunkter, hvor hændelserne faktisk har fundet sted.

Til bevægelsesopgørelser kræves det, at det er muligt i registret at skelne virkelige hændelser fra korrektioner og mere teknisk betonedede dataændringer. Indholdet af dette sidste krav kan bedst belyses gennem nogle problemer, som rent faktisk har gjort sig gældende ved befolkningsstatistikens anvendelse af CPR, selv om netop CPR må siges at være et registersystem, der på et meget højt niveau imødekommer statistikproduktionens behov.

De egentlige korrektioner af forkert indberettede data frembyder imidlertid et problem for statistikken, selv om man er i stand til at skelne dem fra de virkelige hændelser. Korrektioner må nemlig i mange tilfælde betragtes som rettelser til tidligere indberettede hændelser: En adressekorrektion kan være en rettelse til en indberetning om flytning. En korrektion kan også annullere en tidligere indberettet hændelse, hvilket i CPR-systemet navnlig finder sted, når en person, efter at have meldt udvandring til folkeregistret, bestemmer sig og bliver i landet.

Korrektioner til hændelser er vanskelige at behandle, fordi de i realiteten kan blive indberettet med vilkårlig lang forsinkelse. I befolkningsstatistikken har man valgt at holde dem helt uden for opgørelserne af bevægelserne, men denne fremgangsmåde er kun brugbar, fordi korrektionernes antal er ringe, sammenlignet med hændelsernes antal.

4.1.11 Stabilitet

Det er en vigtig egenskab ved statistikken, at den kan beskrive tidsforløb, dvs. hvordan en bestemt størrelse udvikler sig fra måned til måned, fra år til år. Derfor er det også meget vigtigt, at begreberne i de administrative registre ligger fast over længere perioder. I modsat fald opstår der ofte store problemer med at opnå sammenlignelige tal fra den ene periode til den næste. I nogle tilfælde, men langt fra alle, har man dog mulighed for at korrigere mere eller mindre præcist for ændringerne. Der er også eksempler på, at man har måttet opgive at offentliggøre en statistik i en periode, fordi det har været umuligt at korrigere for konsekvenserne af ændringer i registrene.

4.1.12 Kvalitet

De kvalitetskrav den statistiske anvendelse stiller, falder i nogen grad sammen med de krav, som også må være opfyldt af hensyn til registrenes primære formål.

Det første kvalitetskrav man må stille til grunddata er, at de skal være *relevante* for statistikken. Med dette menes, at data skal handle om de begreber, der ønskes belyst i statistikken. Det er væsentlig lettere at kontrollere relevansen i traditionel statistik, som baseres på data, der er specielt indsamlet til formålet. Når statistikken skal baseres på data, der er indsamlet til andet formål, må man som oftest lade sig nøje med det, som er nødvendigt eller ønskeligt til dette formål. I gunstige tilfælde kan statistikerne dog have held til at påvirke indholdet i registrene.

Der er også mulighed for at lade forskellige datakilder supplere hinanden gennem samkøring, således at man danner den ønskede oplysning ved at sammenholde en række oplysninger fra forskellige registre, der mere eller mindre perfekt belyser forholdet. Anvendelsen af flere datakilder behandles nærmere i afsnit 4.1.13.

I forbindelse med diskussionen om relevans må man være opmærksom på risikoen for, at et statistisk system, der udelukkende eller i meget høj grad er baseret på offentlige myndigheders registre, kan komme til at give et verdensbillede, der er præget af myndighedernes briller. Begreber eller persongrupper, som ikke eksisterer i skattevæsenets eller socialforvaltningens referenceramme, kommer måske slet ikke med i statistikken. Det kunne fx være hjemløse personer.

For at imødegå denne risiko er det vigtigt, at der eksisterer nogle basisregistre som fx CPR, som har til opgave at registrere alle enheder uden at tænke på noget specifikt administrativt formål. Endvidere er det en sikkerhed, at mange registreringer fra forskellige myndigheder kan samkøres, så man kan få en statistik, der ikke er bundet til en enkelt administrativ synsvinkel. Alligevel er det vigtigt at være opmærksom på, at registrene ikke kan eller skal give os hele samfundsbilledet, og at der er behov for at indsamle data specielt til at belyse de sider, som ikke dækkes af registrene. Disse ekstra data kan indsamles gennem interview- eller spørgeskemaundersøgelser, og de bør ideelt indeholde identifikationer, som gør det muligt at sammenholde dem med registerdata.

Det næste krav som stilles til statistikkens grunddata, drejer sig om pålidelighed. Det gælder uanset om data kommer fra spørgeskemaer eller registre. Der må være en høj grad af sikkerhed for, at de registrerede data belyser de faktiske forhold. Hvis det fremgår, at en person er maler, og han faktisk er rigsstatistiker, risikerer man at drage fejlagtige konklusioner på baggrund af den færdige statistik.

Det kan ganske vist indvendes, at så længe fejlene ikke er systematiske, vil de ikke resultere i skæve randfordelinger, da modsatrettede fejl har en tendens til at ophæve hinanden. Men når man, som det ofte er nødvendigt, ser på *statistiske sammenhænge* mellem flere variable, bliver det et problem med sådanne fejl, idet de kan forstyrre bedømmelsen af sammenhængene.

Hvis fejlene systematisk går i en bestemt retning, bliver problemerne umiddelbart forstærket, men systematikken kan medvirke til, at det bliver lettere at korrigere for dem.

Endelig er det vigtigt, at data registreres med en præcision, der passer til statistikkens behov, dvs. at den skala, der benyttes, er tilstrækkelig fin. Som eksempel herpå kan nævnes, at specifikationsgraden af stillingsoplysninger skal være temmelig fin, hvis den skal kunne bruges til epidemiologiske undersøgelser, hvor sygdomsrisiko skal ses i forhold til arbejds-specifikke påvirkninger.

Kravet til præcisionen gælder også selv om oplysninger ikke skal anvendes i statistiske opgørelser på det registrerede niveau. I mange tilfælde foretages grupperinger på grundlag af variable, der er afledt med udgangspunkt i elementaroplysningerne. Definitionen og tilpasningen af sådanne variable til det statistiske behov er meget afhængig af præcisionen i grundmaterialet.

4.1.13 Anvendelse af flere kilder som metode

Når dataindsamling til statistik gennemføres med anvendelse af traditionelle indsamlingsmetoder, søges spørgsmål og vejledning til disse formuleret på en sådan måde, at man får oplysninger, som er i overensstemmelse med de definitioner, som anvendes inden for det pågældende statistikområde. Man har så at sige mulighed for at styre indsamlingen, således at man får netop de oplysninger, der er brug for.

Anvendelsen af administrative registre som datagrundlag for statistik giver ikke den samme styringsmulighed. Man kan vælge blandt foreliggende oplysninger og udsøge dem, som passer bedst til det konkrete formål. Det vil imidlertid ofte være sådan, at selv de bedst egnede oplysninger ikke umiddelbart dækker behovet i tilstrækkelig grad. Årsagen kan være afvigende definitioner, begrænset dækningsgrad, fejl eller manglende opdatering. I den situation kan det være en mulighed at trække på oplysninger fra flere administrative kilder.

Når behovet for en konkret oplysning til én eller flere statistikopgaver ikke umiddelbart kan dækkes gennem en direkte anvendelse af foreliggende oplysninger, kan problemet i visse tilfælde løses gennem dannelse af såkaldt *afledte variable*. En sådan variabel dannes ved at sammenkæde forskellige oplysninger, som tilsammen giver den ønskede information, om ikke helt præcist så dog med god tilnærmelse.

Ved dannelsen af en afledt variabel vil man som udgangspunkt opstille en definition af det begreb, som ønskes anvendt i statistikken. Herefter vil man søge efter administrative oplysninger, evt. oplysninger der allerede anvendes til statistik, som kan bidrage til at opfylde de definatoriske krav. Man kan skelne mellem tre typer af variabeldannelse, *dannelse af en ny variabel*, *prioritering af oplysninger for en given variabel* og *tilpasning eller korrektion af given information*.

Dannelse af nye variable kan komme på tale, hvis den nødvendige information foreligger i tilstrækkeligt omfang, uden dog at være indeholdt i et enkelt administrativt datum. Flere oplysninger, indsamlet og behandlet efter administrative regler, kan hver for sig bidrage til at give en samlet beskrivelse af enkeltindivider i forhold til det ønskede statistikbegreb. Man kan sammenligne det med et puslespil, hvor hver brik er en del af det samlede billede uden dog isoleret set at kunne give et indtryk af det færdige billedes udseende.

Som eksempel på en sådan ny variabel kan nævnes beskæftigelsesstatuskoden, som dannes i Danmarks Statistiks Arbejdsklassifikationsmodul. Den klassificerer personer efter den væsentligste status i løbet af et kalenderår, og den indeholder grupperne selvstændigt erhvervsdrivende, medhjælpende ægtefæller, lønmodtagere, pensionister og andre ude af erhverv. Oplysninger som denne er klart af statistisk karakter, og man vil ikke finde den i samme form i de administrative registre. Her indgår oplysninger som fx modtaget indkomst specificeret efter art og evt. regnskabspligt fra indkomstskattesystemets registre og evt. ejerforhold til erhvervsvirksomhed fra Det centrale erhvervsregister. Sådanne oplysninger er egnede til at indgå i en samlet vurdering af, hvad der for en given person må anses for værende den dominerende status i løbet af et bestemt år. De udgør en række indikatorer, som vægtes gennem et sæt af regler, der fører frem til en klassifikation efter beskæftigelsesstatus.

I de fleste tilfælde er denne klassificering ganske ukompliceret. Alle indikatorer vil pege på samme gruppe. Der kan fx være tale om, at der som eneste klassificerende indkomst er modtaget løn, og den pågældende er ikke indehaver af en erhvervsvirksomhed. Denne person vil blive klassificeret som lønmodtager, idet den modtagne løn dog skal være af en vis størrelse. Hvis dette ikke er tilfældet, klassificeres personen som værende ude af erhverv.

Mere kompliceret bliver det, når der er indikation for flere muligheder. Det kan være en virksomhedsindehaver, der har modtaget løn og pension i det omhandlede år. Her skal der foretages en afvejning af informationerne. Ideelt set burde den tidsmæssige udstrækning af de enkelte forhold være afgørende for vægtningen, men noget sådant er ikke muligt. Som den bedste tilnærmelse til det ideelle kan vægtningen ske efter størrelsen af de relevante indkomstarter, overskud af virksomhed, løn og pension. Det praktiseres da også i et vist omfang, men det kan give alvorlige fejltolkninger at vurdere omfanget af en selvstændig erhvervsdrivendes arbejdsindsats på grundlag af virksomhedsresultatet i et enkelt år, idet man kan få underskud trods en betydelig arbejdsindsats. Derfor tillægges oplysningen om ejerforhold til en virksomhed fra Det centrale erhvervsregister meget stor vægt ved afgrænsningen af selvstændige. Det er udformet på den måde, at en virksomhedsindehaver klassificeres som selvstændig, medmindre en eventuel løn er større end overskud af virksomhed, og ATP-bidraget indikerer fuld beskæftigelse hele året som lønmodtager, eller overskud af virksomhed er nul eller mindre, og den pågældende har modtaget pension. De to undtagelser fører til klassificering som henholdsvis lønmodtager og pensionist.

Ved dannelsen af en ny variabel er det væsentligt, at de nødvendige komponenter foreligger for alle personer på et til formålet højt kvalitetsniveau. I det anførte eksempel gælder det, at oplysninger om ejerforhold til virksomhed kun findes for personer, der efter reglerne herom skal være optaget i Det centrale erhvervsregister. Det er arbejdsgivere og momspligtige. En mindre gruppe erhvervsdrivende falder uden for denne kreds, fx inden for persontransportområdet og visse sundhedsydelser. Her anvendes oplysninger om regnskabspligt samtidig med, at forekomsten af virksomhedsover- eller underskud tillægges større betydning. Afgrænsningen af lønindkomst i forhold til andre indkomstarter, som beskattes på samme måde som løn, er lidt præget af, at den ikke er af væsentlig betydning for skattemyndighedernes ligningsarbejde, hvorfor der er en lille usikkerhed knyttet til denne. Det må dog konkluderes, at trods de nævnte mangler, er resultatet i god overensstemmelse med den opstillede definition.

Brugen af oplysninger fra flere kilder kan være løsningen, når den ønskede oplysning ikke umiddelbart foreligger i en til statistikformålet anvendelig form. Man må imidlertid gøre sig klart, at selv om man som udgangspunkt søger at fastlægge en definition ud fra de statistiske behov, så vil de til rådighed værende oplysninger og den behandling, man har mulighed for at give dem, meget let føre til afvigelser fra denne definition. Ved udvælgelsen af oplysninger og under fastlæggelsen af reglerne for behandlingen af disse, bør man være meget opmærksom på, at disse afvigelser ikke bliver for voldsomme. Det kunne føre til, at man i statistikken opgør noget andet end det man tror.

De faktiske definitioner, der er knyttet til de afledte begreber vil ofte være noget sindrige, idet de vil afspejle det anvendte regelsæt. Det kan skabe unødigt forvirring hos statistikbrugerne, hvorfor de i præsentationen fremtræder i en mere forenklet form, sådan som det også sker i forbindelse med traditionel dataindsamling. Når oplysninger fra flere kilder anvendes, kan man få et mere nuanceret billede af bestemte forhold for en given person. Eksempelvis kan der foreligge oplysninger om indtjent løn fra COR samtidig med, at den pågældende har været aktiv som virksomhedsindehaver ifølge Erhvervsregistret. Regelsættet skal fastlægge, hvorledes man skal vægte oplysningerne, når en sådan person klassificeres efter beskæftigelsesstatus som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende.

Disse forskellige oplysninger foreligger også i interviewsituationen, men de er kun kendt af interviewpersonen, så her overlades det til denne at vælge klassificering og dermed vægtning af elementaroplysningerne. Dette valg kan være ret subjektivt, så det er umuligt at angive en præcis afgrænsning af de enkelte grupper i en klassifikation. Man bliver klassificeret som lønmodtager, hvis man selv har angivet dette som svar på et spørgsmål.

Ved præsentationen af den registerbaserede beskæftigelsesstatus defineres den som væsentligste aktivitet i løbet af et givet kalenderår. De nærmere detaljer kan naturligvis stilles til rådighed, hvis særlige undersøgelser kræver en analyse af afgrænsningen mellem de forskellige grupper.

4.1.14 Integreret dataindsamling

Når en administrativ myndighed indsamler oplysninger for en anden myndighed samtidig med indsamling af oplysninger til eget brug, kaldes indsamlingsformen *integreret dataindsamling*.

Dette indebærer, at en administrativ myndighed, fra virksomheder, institutioner mv., dels indsamler oplysninger, som den selv skal benytte til løsning af sine egne opgaver, dels indsamler oplysninger, som den ikke selv har behov for, men som skal benyttes af en anden myndighed, fx Danmarks Statistik. De to datasæt indhentes i én og samme integrerede arbejdsgang.

Formålet med den integrerede dataindsamling er at begrænse omkostningerne i forbindelse med dataindsamlingen. De samlede samfundsmæssige omkostninger reduceres, idet det er langt billigere at indsamle oplysninger i en samlet proces end i flere processer. Dette gælder især, hvor kildeoplysningerne ikke findes i edb-registre, og hvor der derfor skal iværksættes ressourcekrævende dataindsamling via skema eller interview.

Hertil kommer, at den integrerede dataindsamling bidrager til, at de indsamlede oplysninger er sammenhængende og dækker de samme enheder, mens dette ikke nødvendigvis ville være tilfældet, hvis indsamlingen blev foretaget af to institutioner i adskilte processer.

4.1.15 Lovgrundlaget

Lov om Danmarks Statistik indeholder bestemmelser om, hvilke data der kan indsamles af institutionen, men giver ingen retningslinier for hvilke indsamlingsmetoder der skal anvendes. Det er således i loven fastsat, hvilke oplysninger eller hvilke typer af oplysninger, der kan indsamles fra erhvervsvirksomheder, institutioner mv., men der er ingen bestemmelser om, hvorvidt oplysningerne skal indsamles ved hjælp af spørgeskema, ved direkte videregivelse af oplysninger, som institutionerne eller virksomhederne er i besiddelse af, ved maskinel dataoverførsel til Danmarks Statistik, om oplysningerne indsamles af en anden myndighed ved integreret dataindsamling, eller eventuelt ved en helt femte metode.

Lov om offentlige myndigheders registre indeholder bestemmelser om behandlingen af personoplysninger på elektronisk medium. Loven skal sikre, at det offentliges oprettelse og brug af edb-registre med personoplysninger sker på en sådan måde, at den enkelte borgers retsbeskyttelse og integritet ikke krænkes samtidig med, at administrationen kan foregå effektivt. Efter loven må registre, der føres for en statslig myndighed, kun oprettes efter godkendelse af en minister. Inden et register tages i brug, skal der være fastsat forskrifter for registrets opbygning og drift. For registre, der føres af en kommunal myndighed, skal beslutning om oprettelse og om forskrifternes udformning, som hovedregel træffes af vedkommende kommunalbestyrelse. Registerforskrifterne skal godkendes af Registertilsynet.

Kapitel 3 i lov om offentlige myndigheders registre indeholder bestemmelser om registrering og opbevaring af oplysninger. I §9 stk. 1 står der således: "Der må kun registreres oplysninger, der klart er af betydning for varetagelsen af vedkommende myndigheds opgaver. Der må endvidere registreres oplysninger, der klart er af betydning for varetagelsen af en anden myndigheds opgaver, såfremt registret indrettes således, at oplysningerne kun kan benyttes af den anden myndighed". Det vil typisk være tilfældet, hvor en myndighed i forvejen indhenter en række oplysninger fra borgerne (eller virksomhederne om fx de ansatte) til brug for egen sagsbehandling, medens den anden myndighed skal anvende en oplysning, der knytter sig snævert hertil.

4.1.16 Eksempel på integreret dataindsamling – Arbejdspladsprojektet, Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken

I en række tilfælde vil Danmarks Statistik have behov for både de oplysninger der indsamles for og udelukkende er til brug for Danmarks Statistik, og som derfor ikke må benyttes af den indsamlede myndighed, og de oplysninger, som den administrative myndighed indsamler til eget brug. I disse tilfælde vil det samlede sæt af oplysninger indgå i de data, som leveres til Danmarks Statistik, og indgå i de relevante statistikregistre i Danmarks Statistik. Dette gælder i det følgende eksempel, som er særlig relevant set fra et nationalregnskabssynspunkt, idet det vedrører fremstillingen af grundmaterialet til en af de vigtigste kilder til opgørelsen af BNP fra indkomstsiden, nemlig *Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken*.

"Arbejdspladsprojektet" - som noget misvisende af historiske årsager har betegnelsen "projekt", selv om der i mange år har været tale ikke om et udviklingsprojekt, men om en løbende driftsopgave - har til formål at give en fortegnelse over alle arbejdssteder og fordele alle beskæftigelsesforhold på de korrekte arbejdssteder. Oplysningerne til arbejdspladsprojektet indhentes ved integreret dataindsamling via de oplysningssedler, som arbejdsgiverne hvert år skal aflevere til Told- og Skattestyrelsen for hver enkelt ansat. Oplysningssedlerne indeholder oplysninger om løn, pension, honorarer, uddelinger fra fonde mv. for den enkelte ansatte eller modtager af offentlige ydelser. Denne er identificeret ved personnummeret, mens arbejdsgiveren er identificeret ved SE-nummeret, som gennem arbejdspladsprojektet suppleres med en kode for ansættelsessted, hvis den pågældende arbejdsgiver har flere arbejdssteder. Oplysningssedlen rummer desuden oplysninger om ansættelsesperiode, ATP-bidrag og A-skat, samt enkelte andre ydelser, hvor der ikke er indeholdt A-skat.

Arbejdspladsprojektet gennemføres én gang årligt i et samarbejde mellem Told- og Skattestyrelsen og Danmarks Statistik. Told- og Skattestyrelsen udsender i november/december de rå oplysningssedler samt vejledninger til virksomhederne om årets indberetninger. I denne udsendelse medsendes arbejdsstedsfortegnelser til virksomheder med flere arbejdssteder. Arbejdsstedsfortegnelserne er udarbejdet af Danmarks Statistik. De indeholder en fortegnelse over de arbejdssteder, som Danmarks Statistik har registreret for den pågældende virksomhed, således som det fremgår af Danmarks Statistiks Erhvervsregister. Fortegnelserne indeholder navn, adresse og branche (branchenavn og kode) for hvert enkelt arbejdssted. Endelig indeholder arbejdsstedsfortegnelserne den kode for arbejdsstedet, som skal påføres oplysningssedlen for hver enkelt ansat. Arbejdsgiveren skal ajourføre arbejdsstedsfortegnelsen med hensyn til oplysningerne om det enkelte arbejdssted, hvis der måtte være fejl og mangler. Arbejdsgiveren skal endvidere komplettere arbejdsstedsfortegnelsen med nye og nedlagte arbejdssteder, således at fortegnelsen, efter eventuelle korrektioner, indeholder en komplet liste over alle arbejdssteder, som har været aktive i årets løb.

Lønoplysningerne indhentes af Told- og Skattestyrelsen til brug for deres indkrævning og kontrolfunktion, og til brug for ligningsarbejdet, som foregår i et samspil med de kommunale ligningsmyndigheder.

Arbejdsstedskoderne indhentes til brug for Danmarks Statistik. Desuden indhentes oplysninger om den ansattes ansættelsesperiode i det pågældende år udelukkende til Danmarks Statistiks brug.

Danmarks Statistik modtager en kopi af samtlige oplysninger på oplysningssedlen, dels de oplysninger, der er indsamlet af Told- og Skattestyrelsen alene til Danmarks Statistiks brug, og dels de oplysninger, der indsamles til Told- og Skattestyrelsens eget administrative brug.

For Danmarks Statistik er oplysningerne en helhed. Skulle Danmarks Statistik selv indsamle oplysningerne, ville de administrative oplysninger være lige så betydningsfulde som oplysningerne om arbejdssted og ansættelsesperiode. Den tolkning, man kan give de oplysninger, som indhentes alene til Danmarks Statistik, afhænger af værdierne for de øvrige oplysninger.

For den offentlige sektors vedkommende findes oplysningen om arbejdssted mv. i stort omfang allerede registreret i de statslige og kommunale edb-lønanvisningssystemer. I arbejdspladsprojektet benytter man derfor oplysninger, som hentes direkte fra disse systemer, som dog forinden må kompletteres og systematiseres. Dette er en omfattende proces.

Arbejdspladsprojektets oplysninger anvendes af Danmarks Statistik til statistiske opgørelser. Oplysningerne danner i første omgang grundlaget for individoplysninger i det personstatistiske system, der dækker arbejdsmarkedsoplysninger for en årsperiode samt for en tidspunktsopgørelse (ultimo november). De indgår således i det personstatistiske systems klassifikationsgrundlag.

Oplysningerne indeholder imidlertid også det afgørende bindeled mellem de personstatistiske opgørelser og erhvervsopgørelserne, idet SE-nummeret, med tilhørende arbejdsstedskode, giver oplysninger om personernes tilknytning til konkrete virksomheder og arbejdssteder. Dette giver et grundlag for opdatering af Erhvervsregistrets enheder, og personsammationerne opdaterer Erhvervsregistrets beskæftigelsesoplysninger på arbejdsstedsniveau.

Oplysningerne på personniveau giver således mulighed for erhvervsklassificeringer på individniveau, og erhvervsoplysningerne giver gennem de tilknyttede personnumre mulighed for at knytte personvariable fra det personstatistiske registersystem til erhvervsenhederne.

Den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) inddrager arbejdspladsoplysningerne. RAS giver en beskrivelse af befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet på et givet tidspunkt i løbet af året, nemlig slutningen af november, svarende til oplysningerne om ansættelsesperiode fra oplysningssedlen. Datagrundlaget udgøres af arbejdspladsprojektets grundoplysninger samt et uddrag fra en række administrative registre og statistikregistre, hvis oplysninger er bearbejdet med henblik på at belyse arbejdsmarkedstilknytningen i den sidste uge af november det pågældende år, for alle personer med bopæl i Danmark den 1. januar i det efterfølgende år.

Materialet fra arbejdspladsprojektet og oplysningssedlerne anvendes også til udarbejdelse af *Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken*, som har til formål at belyse beskæftigelsen set fra erhvervsenhedernes side. Arbejdsstederne klassificeres efter bl.a. deres beskæftigelse i slutningen af november. Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken efter den her beskrevne metode blev udarbejdet første gang for året 1990. Der anvendes samme defini-

tioner i erhvervsbeskæftigelsen som i RAS, og de to opgørelser er koordinerede. Der er opbygget et basisregister, hvorfra der foretages udtræk til både den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik og erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. I sidstnævnte opgøres både den primære og den sekundære beskæftigelse, dvs. en person kan optages med to beskæftigelsesforhold.

Man kan udtrykke det på den måde, at *Den Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik (RAS)* opgør arbejdsmarkedstilknytningen og beskæftigelsen set fra personsiden, mens *Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS)* opgør beskæftigelsen set fra erhvervsiden. Den sidste synsvinkel er den relevante ved opgørelse af BNP-komponenten Aflønning af ansatte på indkomstdannelseskontoen, der i nationalregnskabet er et såkaldt "domestic" begreb, dvs. lønsummen i samtlige residente produktionsenheder, uanset om denne lønindkomst tilfalder residenter eller ikke-residenter i Danmark. I modsætning hertil står opgørelsen af Aflønning af ansatte på kontoen for allokering af primær indkomst, der er et såkaldt "national" begreb, dvs. den lønsum, danske residenter i en periode har tjent, uanset om den hidrører fra danske eller udenlandske produktionsenheder.

4.2 Værdiansættelse

Såvel aflønning af ansatte som bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst er pr. definition opgjort i faktorpriser. For så vidt angår bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst beregnes denne ud fra en opgørelse af værditilvæksten i basispriser som beregnet i Måltotalmodulet (MTM). Der er følgelig ingen værdiansættelsesproblemer, som er specifikke for opgørelsen fra indkomstsiden i det danske nationalregnskab. Dette hænger sammen med den integrerede opgørelse af bruttooverskuddet ud fra virksomhedsregnskaber. Anderledes ville det forholde sig, såfremt opgørelsen af bruttooverskud mv. i stedet tog udgangspunkt i selvangivelserne i forbindelse med selskabsbeskatningen samt den personlige indkomstskat. De skattemæssige indkomstbegreber på selvangivelserne ligger oftest langt fra nationalregnskabsbegreberne.

4.3 Overgang fra regnskabsbegreber og administrative begreber til nationalregnskabsbegreber ifølge ENS95

Den dominerende statistiske kilde til opgørelsen af aflønning af ansatte er Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Lønbegrebet i denne statistik afviger fra nationalregnskabsbegrebet Aflønning af ansatte. I afsnit 4.7 gennemgås overgangen til nationalregnskabsbegreber i forbindelse med omtalen af bearbejdningen af primærstatistikken. Resultatet af overgangen fra primærstatistikken til nationalregnskabsberegningen er vist i tabel 101.

Tabel 101 Sammenhæng mellem Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og NR

	Lønkomponent	Mill. kr.
	Aflønning af ansatte i nationalregnskabet	534.094
	Lønsum i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS)	490.966
	<i>heraf arbejdsgiveradministreret kapitalpension</i>	<i>7.209</i>
-	Skattemæssig værdi af frynsegoder	2.862
+	Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse	1.905
+	Tingsgaver	12
+	"Sort" løn (1.660 + 1.235)	2.895
+	Nationalregnskabsopgørelse af frynsegoder	6.788
+	Arbejdsgiverbidrag til ATP	4.906
+	Arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv.	26.284
+	Arbejdsskadeforsikring	1.631
=	Korrigeret lønsum for EBS	532.525
	Procentvis afvigelse	0,29%

Hvad angår bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst henvises til afsnit 3.3, hvor der gives en detaljeret gennemgang af overgangen fra virksomhedsregnskabsbegreber til nationalregnskabsbegreber i forbindelse med opstillingen af Mellemsystemet og Måltotalmodulet.

4.4 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

For alle indkomstkompener bortset fra det bruttooverskud af produktionen, der vedrører imputerede størrelser (overskud vedr. imputeret lejeværdi af ejerboliger, forbrug af fast realkapital vedr. ikke-markedsmæssig produktion mv.) er der principielt tale om en direkte opgørelse af indkomsterne skabt i produktionsprocessen.

4.5 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

Med undtagelse af tillæggene for sort økonomi opgøres BNP fra indkomstsiden aldrig ved hjælp af fremskrivninger, men direkte i niveau baseret på en total dækning af lønsummen i primærstatistikken.

4.6 Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning

Som det fremgår af tabel 19 i afsnit 1.7 foretages eksplicitte tillæg for frynsegoder og sort økonomi.

4.7 Aflønning af ansatte

4.7.1 Statistiske kilder

Langt den vigtigste statistiske kilde til opgørelse af indkomstkompenten Aflønning af ansatte er Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS), der er en beskæftigelses- og lønsumsstatistik baseret på flere administrative og statistiske registre.

EBS giver detaljerede oplysninger om antal arbejdssteder, antal job og årlig lønsum fordelt på geografiske områder og erhverv. Den statistiske enhed er *arbejdsstedet* dvs. den lokale faglige enhed. Det vigtigste grundlag for statistikken er de oplysningssedler, som alle arbejdsgivere hvert år skal indsende til Told&Skat for hver ansat lønmodtager. Oplysningssedlen for 1995 er gengivet i bilag 7. Det er vigtigt at bemærke, at oplysningssedlerne dækker alle lønmodtagere helt uden nedre grænse for lønindkomsten eller ansættelsesperiodens længde og danske såvel som udenlandske residenter. Det gør denne kilde til noget nær det ideelle, når det gælder opgørelsen af lønindkomst bortset fra sort lønindkomst, der bevidst er holdt uden for skattemyndighedernes kendskab.

En summarisk beskrivelse af denne centrale kilde i form af en produktdeklaration er givet i kapitel 11. I det følgende gives en detaljeret beskrivelse af kilden, som med enkelte redaktionelle ændringer er gengivet fra offentliggørelsen af statistikken i publikationsserien Statistiske Efterretninger.

Erhvervsbeskæftigelsen (EBS) er en årsstatistik, der omfatter oplysninger om:

- antal arbejdssteder og beskæftigelsesforhold opgjort pr. ultimo november
- fuldtidsbeskæftigelse og lønsum i løbet af året.

EBS er en udbygning af arbejdsstedsstatistikken, der blev udarbejdet for perioden 1980-1989. Udbygningen består i:

- at arbejdssteder ultimo november omfatter alle virksomheder med beskæftigelse - også virksomheder, hvor kun en indehaver er beskæftiget
- at beskæftigelsesforhold ultimo november omfatter såvel selvstændige og medarbejdende ægtefæller som lønmodtagere
- at beskæftigelsesforhold ultimo november kan beskrives med følgende variable: arbejdsstilling, køn, alder og uddannelse.

EBS 1995 er dannet ud fra samme grundmateriale, som er anvendt ved den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) 1. januar 1996, og opgørelserne er koordinerede.

Personer i orlov fra beskæftigelse ultimo november 1995 betragtes dog som beskæftigede i RAS men ikke i EBS. Blandt selvstændige medregner EBS kun selvstændige, der enten er momspligtige i deres primære tilknytning til arbejdsmarkedet eller er arbejdsgivere.

Datagrundlaget er uddrag af flere administrative og statistiske registre, primært uddrag af arbejdsgivernes oplysninger til Told- og Skatstyrelsen om udbetalt løn og indbetalte

ATP-bidrag (Oplysningsseddelregistret), uddrag af erhvervsregistret og af arbejdsklassifikationsmodulet. I den videre bearbejdning og afgrænsning suppleres der med oplysninger fra en række registre.

Da EBS giver detaljerede oplysninger om antal arbejdssteder og antal beskæftigelsesforhold fordelt på geografiske områder og branchegrupper, kræver det ajourførte oplysninger om samtlige erhvervsenheder helt ned til arbejdsstedsniveau. Dette sker årligt i forbindelse med arbejdspladsprojektet.

For ansættelsesforhold hos *private arbejdsgivere* tager arbejdspladsprojektet udgangspunkt i de oplysningssedler, som alle arbejdsgivere hvert år skal indsende til Told- og Skattestyrelsen for hver ansat lønmodtager.

Oplysningssedlen indeholder identifikation af såvel lønmodtageren (personnummeret) som arbejdsgiveren (arbejdsgivernummeret). For arbejdsgivere med mere end ét arbejdssted skal det desuden gennem en arbejdsstedskode markeres, hvilket af arbejdsstederne oplysningssedlen vedrører.

Danmarks Statistik udsender hvert år sammen med oplysningssedlerne til hver enkelt arbejdsgiver med flere arbejdssteder en "Arbejdsstedsfortegnelse" med angivelse af, hvilke arbejdsstedsnumre arbejdsgiveren skal benytte for de enkelte arbejdssteder. Arbejdsstedsfortegnelsen udarbejdes på grundlag af oplysninger fra Told- og Skattestyrelsen om aktive virksomhedsnumre, kombineret med erhvervsregistrets oplysninger om arbejdssteder.

Arbejdsgiverne anmodes om at ajourføre arbejdsstedsfortegnelsen med de arbejdssteder, som er oprettet eller nedlagt, således at virksomhedens korrigerede arbejdsstedsfortegnelse indeholder de enheder, der i den gældende oplysningsperiode (året) har haft tilknyttet lønmodtagere (ansættelsesforhold). For hvert enkelt ansættelsesforhold påfører arbejdsgiveren herefter den relevante arbejdsstedskode.

For *offentlige arbejdsgivere* anvendes oplysningssedlen ikke som grundlag for arbejdspladsprojektet. De enkelte ansættelsesforhold og deres tilknytning til arbejdsgiveren indberettes fra de offentlige lønsystemer til Danmarks Statistik sammen med oplysningerne til løn- og beskæftigelsesstatistikkerne.

Arbejdsstedsoplysningerne indhentes direkte fra de offentlige arbejdsgivere i forbindelse med udsendelse af en særlig "arbejdsstedsfortegnelse", der indeholder de administrative koder, som arbejdsstederne er registreret med i lønsystemerne. Arbejdsstedsfortegnelsen anvendes til at ajourføre oplysningerne om de offentlige arbejdssteder i Danmarks Statistiks erhvervsregister.

Så snart datagrundlaget foreligger, omkring 4 måneder efter statistikårets udløb, starter en nødvendig og grundig fejlretning af oplysningerne fra de forskellige kilder.

Dette indbefatter bl.a.:

- Kontrol og korrektion for ændringer i datastrukturen i donorregistrene
- En maskinel forkontrol af de indberettede oplysningers validitet

- Sandsynlighedskontrol, bl.a. ved at sammenholde materialet med forrige års materiale
- Kontakt med en del arbejdsgivere for præcisering og korrektion af de indberettede oplysninger
- Kontrol af oplysningerne fra anvendte statistikregistre dels af validiteten dels for at sikre, at alle oplysninger relaterer til samme tidspunkt.

Har et firma flere arbejdssteder, mangler der i nogle tilfælde oplysninger om, hvilket af arbejdsstederne, det enkelte beskæftigelsesforhold skal optælles på. Er det ikke muligt ved den ovenfor beskrevne fejlretning at indhente oplysninger herom, bliver beskæftigelsesforholdet maskinelt henført til det mest sandsynlige arbejdssted, hvilket bl.a. sker ved en afvejning af oplysninger om arbejdsstedernes størrelse og afstand fra bopælskommunen.

Et arbejdssted er defineret som en organisatorisk afgrænset del af et firma, der er beliggende på en adresse og producerer én - eller overvejende én - slags varer og tjenester. Det svarer til produktionsenhederne (local kind-of-activity units) i nationalregnskabs-sammenhæng.

Antal arbejdssteder ultimo november er opgjort som de arbejdssteder, der er henført beskæftigelse til på dette tidspunkt. Der kan enten være tale om, at arbejdsstedet har én eller flere lønmodtagere ansat, eller også er en selvstændig erhvervsdrivende beskæftiget på arbejdsstedet.

I visse tilfælde arbejder de ansatte ikke på nogen af arbejdsgivernes registrerede arbejdssteder, men de tager ud fra deres bopæl, eller arbejdet udføres nær deres bopæl eller på flere forskellige arbejdssteder. Dette gælder fx inden for rengøringsvirksomhed, forsikringsvirksomhed og social- og sundhedsvæsen (dagplejemødre, hjemmesygeplejersker). Ansættelsesforholdene bliver i disse tilfælde henført til såkaldte fiktive arbejdssteder. Disse fiktive arbejdssteder indgår dog ikke i opgørelserne over antal arbejdssteder.

Som udgangspunkt sker der en fælles afgrænsning af bestanden af beskæftigede ultimo november for EBS og RAS.

En person kan være tilknyttet arbejdsmarkedet ultimo november på en eller flere af følgende måder: Som selvstændig, medarbejdende ægtefælle, beskæftiget lønmodtager, på orlov fra beskæftigelse, arbejdsløs, på overgangsydelse eller som efterlønsmodtager. Bruttobestanden af lønmodtagere og arbejdsløse er opdelt efter, om de er heltids eller deltids på arbejdsmarkedet.

Først afgrænses bruttobestændene, og det afgøres i hvilke af dem, hver enkelt person indgår ultimo november.

Indgår en person i mere end en bestand, prioriteres de i følgende rækkefølge, når EBS dannes:

1. Personer på orlov
2. Arbejdsløse

3. Efterlønsmodtagere, personer på overgangsydelse
4. Arbejdsgivere
5. Lønmodtagere heltids på arbejdsmarkedet
6. Momsbetalere
7. Arbejdsløshedsforsikrede selvstændige
8. Lønmodtagere, deltids på arbejdsmarkedet eller i uoplyst omfang
9. Øvrige selvstændige
10. Medarbejdende ægtefæller.

Herefter udvælges de to vigtigste beskæftigelsesforhold. I EBS opgørelser ultimo november indgår beskæftigelsesforhold, der er en persons vigtigste eller næstvigtigste tilknytning til arbejdsmarkedet. I RAS er kun den vigtigste tilknytning medtaget.

I den endelige EBS ultimo november indgår bestandene 4, 5, 6, 8 og 10.

Her gennemgås i hovedtræk grundlaget for, at en person tilknyttes en eller flere af de relevante bruttobestande ultimo november.

For lønmodtagere vurderes det, om ansættelsen gjaldt ultimo november; men i vurderingen indgår kun lønmodtagere, der opfylder følgende:

- Personer, der i løbet af året *i alt* har fået en løn svarende til mindst 80 timer med garantiløn, dvs. 6.302 kr.
- Personer, der *ikke* var tilmeldt Arbejdsformidlingen som *fuldt ledige* i sidste uge af november
- Personer, som har registreret *bopæl i Danmark* ved årets udgang.

For at undersøge, om ansættelsen var gældende ultimo november, vurderes derefter oplysninger fra arbejdsløshedsregistret. Er personerne *arbejdsløshedsforsikret*, medtages de.

Desuden vurderes oplysninger fra det centrale oplysningssedelregister. Er der *markering i datofelterne* for ansættelse ultimo november, eller svarer *ATP-bidragets størrelse* til beløbet for en heltids-/helårsansat, medregnes ansættelsesforholdet ligeledes.

Endelig medtages nogle ansættelsesforhold ved lodtrækning blandt de ansættelsesforhold, hvor det ikke med bestemthed kan afgøres, om de er gældende ultimo november.

For personer, der har været ansat flere steder ultimo november, gælder, at kun det *vigtigste (primære)* og *næstvigtigste (sekundære)* beskæftigelsesforhold medregnes i bruttobestanden.

For at en person skal blive placeret som beskæftiget lønmodtager i den sekundære tilknytning til arbejdsmarkedet kræves imidlertid, at det for det første direkte er angivet, at personen var ansat på opgørelsestidspunktet i det ansættelsesforhold, der betragtes som det sekundære. For det andet kræves, at der i dette ansættelsesforhold er indtjent en løn over løngrænsen på 6.302 kr. Hvis disse betingelser ikke er opfyldt, medregnes det sekundære ansættelsesforhold ikke ultimo november.

I bestanden af selvstændige indgår to grupper:

- Arbejdsgivere, afgrænset som personer, der ejer eller er medejere af en virksomhed, hvor mindst én person i bruttobestanden af beskæftigede lønmodtagere er ansat. Har firmaet flere filialer bliver indehaverne og en eventuel medarbejdende ægtefælle henført til hovedafdelingen
- Momsbetalere, afgrænset som personer, der i den *primære* tilknytning til arbejdsmarkedet er ejere eller medejere af en virksomhed, der er oprettet og ikke anmeldt ultimo november, og som har indberettet til momsregistret mindst ét kvartal i løbet af året.

Medarbejdende ægtefæller omfatter personer, der har deres væsentligste indkomst i løbet af året som medarbejdende ægtefælle og er gift med en person, der indgår i bruttobestanden af selvstændige. Definitionen af medarbejdende ægtefæller er alene knyttet til de tilfælde, hvor ægtefællen får overført indkomst. Hvis der i stedet foreligger en lønfortale, betragtes ægtefællen som ansat lønmodtager på linje med eventuelle andre ansatte.

For året 1994 blev der for første gang inddraget oplysninger om personer på orlov eller overgangsydelse ultimo november i dannelsen af EBS.

Oplysningerne om personer på orlov stammer fra den kvartalsvise AMFORA-statistik. Personer på orlov indgår ikke som beskæftigelsesforhold i EBS.

Personer på overgangsydelse behandles analogt til efterlønsmodtagere og indgår således ikke som primært beskæftigede i EBS.

Antallet af fuldtidsbeskæftigede skal ses som udtryk for den *samlede arbejdsmængde*, der præsteres af virksomhedens ansatte, og det uanset om de arbejder heltid eller deltid, eller om de har været ansat hele året eller kun en del af året.

Antallet af fuldtidsbeskæftigede beregnes således: *Summen af indbetalinger til ATP-ordningen for alle ansatte på et arbejdssted divideret med ATP-årsbidraget for en fuldtidsansat.*

Personer under 16 år eller over 66 år omfattes ikke af ATP-ordningen. For disse personer er der ud fra lønnens størrelse beregnet et *fiktivt ATP-beløb*, som så er blevet lagt til arbejdsstedets øvrige ATP-indbetalinger.

ATP-bidraget varierer efter arbejdstidens længde hos samme arbejdsgiver. ATP-bidragssatserne er inddelt i fire grupper:

- Under 9 timers ugentlig arbejde - betales ingen ATP
- 9-17 timers ugentlig arbejde, 1/3 fuldt bidrag
- 18-26 timers ugentlig arbejde, 2/3 fuldt bidrag
- 27 timer og derover pr. uge, fuldt bidrag.

Dvs. at personer, med *under 9 timers* arbejde pr. uge *ikke er med* i opgørelsen af antallet af fuldtidsbeskæftigede.

Visse, midlertidigt ansatte, *udenlandske statsborgere indbetaler* heller ikke ATP. Disse indgår derfor ikke ved beregningen af antal fuldtidsansatte.

Opmærksomheden henledes på, at ændringer i ATP-ordningen fra 1993 har medført, at antallet af fuldtidsbeskæftigede i 1993-1995 ikke er sammenligneligt med tidligere år. Ovenstående timegrænser for de fire grupper er en af ændringerne, idet timegrænserne før 1993 var 10, 20 og 30 timers ugentlig arbejde.

Opgørelsen ultimo november omfatter som nævnt tidligere udelukkende personer bosat i Danmark ultimo året. Denne afgrænsning gælder ikke for opgørelsen af fuldtidsbeskæftigede og løn.

Den årlige lønsum defineres på arbejdsstedsniveau som summen af de ansattes A-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag og eventuelle samlede bidrag til Arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger.

A-indkomsten fremgår af lønoplysningssedlens rubrik 13. Dette felt dækker:

- Løn, honorarer og lignende. Heri er medregnet feriegodtgørelse, løn under sygdom og barsel, A-skattepligtige tilskud af enhver art, vederlag til medlemmer af bestyrelser, udvalg mv. samt pensionslignende ydelser til tidligere ansatte.

Alle de oplyste beløb i denne rubrik er bruttobeløb, altså inklusive indeholdt arbejdsmarkedsbidrag. Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse samt bidrag til pensionsordninger (herunder ATP) er ikke medregnet.

Oplysninger om den enkelte persons samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger udtrækkes særskilt fra Told- og Skattestyrelsens Centrale Pensions System.

Til hver person er knyttet en oplysning om arbejdsstilling. Oplysningen anses for sikker til beskrivelse af det primære beskæftigelsesforhold. Er der derimod tale om en sekundær lønmodtagerbeskæftigelse anses oplysningen om arbejdsstilling dog for mindre sikker, og disse beskæftigelsesforhold bliver derfor opgjort særskilt uden nærmere specificering.

Datamaterialet, der ligger til grund for stillingsoplysningerne, har ændret sig i de senere år bl.a. som følge af introduktionen af oplysninger om arbejdsfunktion i lønstatistikken, der bygger på Danmarks Statistiks nye fagklassifikation, DISCO-88. Herved ophører muligheden for at fortsætte med den hidtidige klassifikation som anvendes for sidste gang i 1995-udgaven af EBS.

Samtidig introduceres Danmarks Statistiks nye socioøkonomiske klassifikation i EBS. Den nye socioøkonomiske klassifikation blev introduceret i alle personrelaterede statistikker i løbet af 1997. Klassifikationen, der opdeler befolkningen efter deres tilknytning til arbejdsmarkedet, svarer for de fleste grupper til den hidtidigt anvendte, dvs. en opdeling på selvstændige, medarbejdende ægtefæller, lønmodtagere, arbejdsløse, uddannelsessøgende, pensionister mv.

Opdelingen af lønmodtagerne er dog helt ny, idet den hidtidige opdeling erstattes af en opdeling efter færdighedsniveauer baseret på DISCO-88. Dette færdighedsniveau kan være opnået gennem såvel en formel uddannelse som gennem oplæring og praksis.

Analogt til de tidligere oplysninger om arbejdsstilling anses den nye socioøkonomiske status for sikker til beskrivelse af de primære beskæftigelsesforhold. I EBS opdeles de primære lønmodtagere i følgende grupper:

- Topledere i virksomheder, organisationer og den offentlige sektor
- Lønmodtagere i et arbejde, der forudsætter færdigheder på højeste niveau
- Lønmodtagere i et arbejde, der forudsætter færdigheder på mellemste niveau
- Lønmodtagere i et arbejde, der forudsætter færdigheder på grundniveau
- Andre lønmodtagere.

Gruppe 1 omfatter ledelsesarbejde på øverste administrative plan i virksomheder og organisationer - uanset deres størrelse og arbejdets krav til færdighedsniveau. Arbejdet består i at beslutte, planlægge, styre etc.

Gruppe 2 omfatter arbejde, der forudsætter højeste færdighedsniveau, og her klassificeres personer med fagbetegnelser som fx fysiker, aktuar, bygningsingeniør, arkitekt, læge, jordemoder, lærer, advokat, revisor, bibliotekar, journalist, skuespiller, musiker og præst.

Gruppe 3 omfatter arbejde, der forudsætter mellemste færdighedsniveau. Det består i teknisk arbejde ved produktion og transport samt assistance ved handel og administration. Desuden omfattes undervisnings- og omsorgsarbejde i dag- og døgninstitutioner samt sygepleje og assistentarbejde inden for sundhedssektoren. Som eksempler kan nævnes laborant, programmør, fotograf, skibsfører, sygeplejerske, børnehavelærer, ejendomsmægler, told- og politibetjente.

Fælles for arbejdet i *gruppe 4* er, at det forudsætter færdigheder på grundniveau. Gruppen omfatter almindeligt kontorarbejde, kundeservice, service i forbindelse med personlige tjenester, overvågnings- og redningsarbejde, arbejde inden for landbrug, gartneri etc., håndværkspræget arbejde samt arbejde, der består i betjening og/eller overvågning af procesmaskiner og andre stationære maskiner.

Gruppe 5 er en restgruppe, der omfatter det arbejde, der ikke indeholdes i de øvrige grupper. Som eksempel på arbejdsopgaver i denne hovedgruppe kan nævnes rengøringsarbejde, budtjeneste, vagtarbejde samt pakke- og transportarbejde uden brug af maskiner

Oplysningen om socioøkonomisk status for personer, der er ansat i stat, amtskommuner eller kommuner, er hentet fra løn- og personalestatistikregistret for offentligt ansatte, og for sømænd er oplysningen hentet fra Dansk Internationalt Skibsregister. For de øvrige lønmodtagere stammer oplysningen enten fra lønstatistikken for den private sektor, fra omsætning af oplysningen om arbejdsløshedsstatistikregistret eller fra omsætning af de pågældendes uddannelsesoplysninger i uddannelsesklassifikationsmodul.

Oplysninger om højst fuldførte erhvervsuddannelse hentes fra grundmaterialet til uddannelsesstatistikken. Mere detaljerede uddannelsesoplysninger findes i EBS' grunddata og kan leveres ved specialkørsler på materialet.

Oplysninger om den højst fuldførte erhvervsuddannelse er i denne sammenhæng grupperet i en række hovedkategorier:

Ingen erhvervsrettet uddannelse omfatter de almene grunduddannelser samt de erhvervsfaglige basisuddannelser fx efg-basisår, kursus til handelseksaminer samt grundkursus ved landbrugsskoler og søfartsskoler.

Personer, for hvilke der mangler oplysninger om uddannelse, er ligeledes henført til denne uddannelseskategori.

Erhvervsfaglig uddannelse omfatter afsluttede efg-uddannelser, lærlingeuddannelser samt de grundlæggende eksamensuddannelser mv. ved handelsskoler, tekniske skoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler med flere.

Kort videregående uddannelse omfatter bl.a. børnehave-/fritidspædagog, børneforsorgs-/omsorgspædagog, de erhvervsproglige grunduddannelser, de videregående eksamensuddannelser ved tekniske skoler mv., hospitalslaborantuddannelsen med flere.

Mellemlang videregående uddannelse omfatter bl.a. uddannelsen til folkeskolelærer, husholdningslærer, journalist, bibliotekar, socialrådgiver, HA, HD, ED, EA, teknikumingeniør, Danmarks Ingeniørakademi, jordemoder, fysio-/ergoterapeut og sygeplejerskeuddannelsen.

Endelig omfatter *lang videregående uddannelse* omtrent alle universitetsuddannelserne, kandidatuddannelserne ved handelshøjskolerne, Landbohøjskolen, tandlægehøjskolerne, Danmarks tekniske Højskole, arkitektskolerne, musikkonservatorierne, officersskolerne mv.

Ejerforholdsoplysningen angiver det juridiske ejerforhold for det firma, som arbejdsstedet hører til.

For året 1994 blev der for første gang inddraget en ny klassifikation, der giver mulighed for at foretage en afgrænsning mellem privat og offentlig sektor, som er i overensstemmelse med de internationale aftaler, der er fastlagt i SNA (System of National Accounts).

Offentlig forvaltning og service, som består af den statslige, den amtskommunale og den kommunale sektor og de sociale kasser og fonde, defineres som de institutioner, der producerer offentlige ydelser. Ved offentlige ydelser forstås tjenester, der ikke omsættes på det frie marked, men stilles til rådighed for borgerne enten vederlagsfrit eller mod ikke omkostningsbestemt betaling.

Offentligt ejede selskaber og offentlige selskabslignende virksomheder, der producerer og sælger varer og tjenester til markedspriser er ikke medregnet i Offentlig forvaltning og service. Medregnes disse offentligt ejede selskaber og offentlige selskabslignende

virksomheder sammen med den offentlige forvaltning og service fås *den offentlige sektor*, som er det samlede område, hvor det offentlige har en aktiv kontrol og indflydelse.

Afgrænsningerne er baseret på en klassifikation af arbejdsstedsenheder i Danmarks Statistiks erhvervsregister. Det betyder, at fordelingen på delsektorer inden for offentlig forvaltning og service ikke stemmer fuldstændig overens med den afgrænsning, der foretages i forbindelse med statistikken vedrørende offentlige finanser, hvor afgrænsningen er baseret på en klassifikation af udgiftsposterne på de offentlige regnskaber.

Med hensyn til brancheplacering afgøres den af branchekoden i erhvervsregistret for det bestemte arbejdssted, lønmodtageren eller den selvstændige er beskæftiget på. Dette gælder både de private og offentlige arbejdssteder. Brancheopdelingen er i erhvervsgrupperingsbilag kort defineret gennem reference til de sekscifrede branchenumre i Danmarks Statistiks *Dansk Branchekode 1993 (DK-NACE)*.

Rederiernes aktiviteter, der vedrører langfart, henføres i den geografiske opdeling til kategorien "uden for landet".

De beskæftigedes alder er opgjort pr. 30. november 1995. Grunddata indeholder detaljerede aldersoplysninger, som kan leveres ved specialkørsler på materialet.

Der er ingen periodiseringsproblemer i forbindelse med anvendelsen af EBS. De indberettede indkomster er på kalenderårsbasis, da indkomstskattesystemet er på kalenderårsbasis.

4.7.2 Beregningsmetoder

Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken dækker alle produktionsenheder i økonomien, så det er ikke nødvendigt at opregne statistikken i forbindelse med nationalregnskabsberegningerne. Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken dækker imidlertid ikke alle komponenter i Aflønning af ansatte som defineret i ENS, hvorfor det er nødvendigt at foretage en række begrebsmæssige korrektioner. For det første indgår imputerede arbejdsgiverbidrag til sociale sikringsordninger ikke, hvorfor der skal foretages et tillæg herfor. For det andet skal ikke alle typer naturalieindkomst indberettes på oplysningssedlerne. Følgelig erstattes oplysningssedlernes oplysninger på dette punkt af nationalregnskabets beregning af værdien af frynsegoder mv. For det tredje indgår arbejdsgivernes præmier til arbejdsskadesforsikring ikke i de lønindkomster, der indberettes til skattemyndighederne, men må opgøres og lægges til ud fra andre kilder. Endelig indeholder oplysningssedlerne af gode grunde ikke sort lønindkomst, som derfor må beregnes særskilt og lægges til.

For offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet trumfes beregningen ud fra EBS af beregningerne af Aflønning af ansatte som opgjort ud fra de offentlige regnskaber i forbindelse med beregningen af produktionsværdien i offentlig forvaltning og service. Dette følger af konsistenskravene til systemets opgørelse af ikke-markedsmæssig aktivitet. Det samme er tilfældet for erhverv traditionelt domineret af offentlige selskaber samt for landbrug, bygge- og anlægsvirksomhed samt enkelte andre erhverv.

Herudover er der grund til at nævne, hvorfor kilden til opgørelsen af Aflønning af ansatte er EBS og ikke skattestatistikken baseret på selvangivelserne. Svaret er her enkelt, nemlig at der i begge tilfælde er tale om fiskale kilder i relation til indkomstskattesystemet, og at EBS baseret på oplysningssedlerne er langt mere detaljeret end den offentliggjorte skattestatistik. Principielt kunne man naturligvis forestille sig, at husholdningerne ville indberette sorte indkomster, som i strid med loven ikke er indberettet af arbejdsgiveren. Dette anses imidlertid for urealistisk. EBS må derfor anses for den entydigt bedste kilde til opgørelse af Aflønning af ansatte fra lønmodtagersiden.

Den årlige lønsum defineres på arbejdsstedsniveau (lokalt fagligt enhedsniveau) som summen af de ansattes A-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag, og eventuelle samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger.

A-indkomsten fremgår af lønoplysningssedlens rubrik 13. Dette felt dækker:

- Løn, honorarer og lignende. Heri er medregnet feriegodtgørelse, løn under sygdom og barsel, A-skattepligtige tilskud af enhver art, vederlag til medlemmer af bestyrelser, udvalg mv. samt pensionslignende ydelser til tidligere ansatte. (A-skat er PAYE (pay-as-you-earn) skat, dvs. hvor arbejdsgiveren er indeholdelsespligtig).

Alle de oplyste beløb i denne rubrik er bruttobeløb, altså inklusive indeholdt arbejdsmarkedsbidrag. Bidrag til sociale sikringsordninger (ATP), jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse samt bidrag til pensionsordninger er ikke medregnet. Disse poster findes opgjort i andre felter på oplysningssedlen med undtagelse af de samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger. Sidstnævnte bidrag, som adskiller sig fra andre pensionsbidrag ved normalt ikke at være et led i det kontraktlige ansættelsesforhold, findes ikke oplyst på oplysningssedlen. Oplysninger om den enkelte persons samlede bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger udtrækkes særskilt fra Told&Skat's Centrale Pensions System, der er baseret på obligatoriske indberetninger fra finansielle institutioner. Bidrag til arbejdsgiveradministrerede kapitalpensionsordninger tillægges som nævnt værdierne i felt 13 ved opgørelse af EBS-lønsummen, hvorimod bidrag til andre pensionsordninger samt bidrag til sociale sikringsordninger (ATP) ikke er indeholdt i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken lønsum.

Det kan bemærkes, at EBS ikke medtager indkomst i felt 36 "B-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag" i opgørelsen af lønsummen. Det kan ikke afvises, at visse honorarindkomster, der i nationalregnskabet bør behandles som aflønning af ansatte, bliver konteret i denne rubrik og derfor ikke bliver medtaget i registerstatistikken lønsumsopgørelse. Nationalregnskabet korrigerer implicit herfor i alle de tilfælde, hvor det er BNI relevant, ved i alle disse tilfælde (ikke-markedsmæssig produktion) at basere lønsumsopgørelsen direkte på fuldt dækkende regnskabsoplysninger.

I nationalregnskabet opgøres Aflønning af ansatte fordelt på 130 erhverv. Kilden er for langt de fleste erhverv EBS, men for nogle erhverv specielt landbrug mv. samt al offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet erstattes registeroplysningerne af regnskabsoplysninger. For landbrug mv. samt offentlig forvaltning og service foretages en nationalregnskabsmæssig opgørelse af Aflønning af ansatte allerede i forbindelse med produktionen af primærstatistikken for disse erhverv.

Sammenhængen mellem lønsummen i EBS og nationalregnskabet's Aflønning af ansatte illustreres af nedenstående tabel. Posten Arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv. inkluderer såvel faktiske som imputerede pensionsbidrag. De imputerede pensionsbidrag i Danmark omfatter alene tjenestemandspensioner.

Tabel 102 Sammenhæng mellem Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og NR

	Lønkomponent	Mill. kr.
	Aflønning af ansatte i nationalregnskabet	534.094
	Lønsum i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken (EBS)	490.966
	<i>heraf arbejdsgiveradministreret kapitalpension</i>	<i>7.209</i>
-	Skattemæssig værdi af frynsegoder	2.862
+	Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse	1.905
+	Tingsgaver	12
+	"Sort" løn (1.660 + 1.235)	2.895
+	Nationalregnskabsopgørelse af frynsegoder	6.788
+	Arbejdsgiverbidrag til ATP	4.906
+	Arbejdsgiverbidrag til pensionsordninger mv.	26.284
+	Arbejdsskadeforsikring	1.631
=	Korrigeret lønsum for EBS	532.525
	Procentvis afvigelse	0,29%

Det forhold, at nationalregnskabet's tal for Aflønning af ansatte ligger over Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken's, efter at denne er korrigeret for begrebsmæssige forskelle, kan henføres til, at Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken's tal i enkelte, men vigtige erhverv bliver trumfet af regnskabsoplysninger. Det gælder først og fremmest Offentlig forvaltning og service, som tegner sig for næsten en tredjedel af den samlede lønsum i økonomien. Det forekommer sandsynligt, at de højere værdier i regnskaberne for offentlig forvaltning og service end i den begrebsmæssigt korrigerede EBS primært kan tilskrives behandlingen af visse honorarer, vederlag mv. i EBS. Disse bliver formentlig, når det gælder enheder i offentlig forvaltning og service, ikke i alle tilfælde medtaget på oplysningsedlerne under punkt 13, fordi der juridisk set ikke foreligger et ansættelsesforhold, men i stedet under skattemæssig B-indkomst. Dette problem er formentlig stort set netop begrænset til offentlig forvaltning og service, hvor en række hverv, der involverer et lille antal timer som fx foredragsvirksomhed aflønnes i form af ikke-fakturerede vederlag, der betragtes som løn.

Ved leverancer af tilsvarende ydelser til markedsproducenter vil der oftest være tale om faktureret salg af tjenesteydelser, så det samme problem ikke gør sig gældende her.

Det er i denne forbindelse vigtigt at understrege, at det, der er afgørende i BNI-sammenhæng, er, at regnskaberne for offentlig forvaltning og service har al aflønning af ansatte med. I nationalregnskabet er det de offentlige regnskaber's i forhold til EBS højere værdi for aflønning af ansatte, der indgår ved opgørelsen af produktion og værditilvækst i offentlig forvaltning og service.

Udgangsskønnet for BNP opgjort fra indkomstsiden fremkommer for året 1995 som følger, idet MTM betegner Målttotalmodulet udledt fra Mellemsystemet baseret på virksomhedsregnskaber som tidligere vist i tabellerne 4 og 7.

Table 103 Opstilling af udgangsskøn for BNP opgjort fra indkomstsiden

	Mill. kr.	
	Udgangsskøn for bruttoværditilvækst fra MTM	868.298
-	Aflønning af ansatte ifølge MTM	527.678
-	"Sort" løn uden for private husstande m. ansat medhj.	1.660
-	Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse	1.905
-	Andre produktions-skatter minus –subsidier	-761
=	Udgangsskøn for bruttooverskud af prod. fra MTM	337.816
+	Aflønning af ansatte opgjort fra lønmodtagersiden	534.094
+	Produktions- og importskatter	173.270
-	Subsidier	35.618
=	Udgangsskøn for BNP opgjort fra indkomstsiden	1.009.562

Grunden til at der ved opgørelsen af udgangsskønnet for BNP fra indkomstsiden foretages korrektioner vedr. "sort løn uden for private husstande" og "Jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelser" er, at disse beløb ikke er kodet som aflønning af ansatte i virksomhedsregnskaber og i målttotalmodulet MTM. Sort løn er i MTM implicit kodet som bruttooverskud i produktionen, idet løndelen af den sorte aktivitet beregnes efterfølgende i forbindelse med beregningerne af beskæftigelsen med udgangspunkt i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Undtagelsen er erhvervet 950000 Private husstande med ansat medhjælp, hvor der er tale om en nationalregnskabsmæssig beregning, og hvor produktionsværdien naturligvis i MTM er kodet som aflønning af ansatte. For så vidt angår jubilæumsgratiale vil det normalt være konteret som løn af virksomhederne, medens fratrædelsesgodtgørelser formodentlig er konteret som ekstraordinære udgifter. Da langt den største del af det samlede beløb for jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelser som oplyst i Oplysningsstedelregistret må antages at vedrøre fratrædelsesgodtgørelser i forbindelse med afskedigelser, er det valgt at foretage en korrektion med hele det skattemæssigt opgivne beløb.

Hvad angår aflønning af ansatte må opgørelsen af BNP fra indkomstsiden siges at være så uafhængig som muligt af de to andre opgørelsesmetoder. I forhold til opgørelsen fra produktionssiden er der tale om et overordentlig stærkt check, idet lønsummerne i Mellemsystemet og Målttotalmodulet (MTM), som er lønindkomstmodstykket til BNP fra produktionssiden, er baseret på bearbejdede og opregnede virksomhedsregnskaber, hvorimod opgørelsen fra indkomstsiden er baseret på en *totaltælling* af de enkelte lønmodtageres lønindkomster som indberettet til skattemyndighederne. En statistisk set stærkere konfrontation af data for lønindkomst er næppe tænkelig.

Det ligger i sagens natur, at opgørelsen af de to andre komponenter af BNP opgjort fra indkomstsiden, nemlig bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst samt produktions- og importskatter minus subsidier, ikke kan være uafhængige af opgørelsen fra produktionssiden, da tallene bygger på de samme virksomhedsregnskaber subsidiært offentlige regnskaber.

En eventuel forestilling om, at det skulle være muligt at opgøre den del af BNP, der modsvarer disse primære indkomstkompener uafhængigt fra produktions- og indkomstsiden må referere til et mere primitivt statistisk system, hvor der ikke beregnes integrerede erhvervs- og sektorkonti baseret på en dækkende primær regnskabsstatistik. Det er klart, at hvis opgørelsen fra produktionssiden i betydelig udstrækning ikke bygger direkte på virksomhedsregnskaber, men fx benytter indirekte opgørelsesmetoder og fremskrivninger fra et basisår, kan man hævde, at opgørelserne af BNP fra produktionshensholdsvis indkomstsiden kan være mere eller mindre autonome for så vidt angår den del af BNP, der svarer til bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst. I et mere udviklet statistisk system falder den nævnte uafhængighed væk.

Da aflønning af ansatte tegner sig for ca. 53% af BNP i 1995 kan uafhængigheden mellem opgørelserne fra produktions- og indkomstsiden siges maksimalt at kunne vedrøre denne andel. Idet konsistenskravet i opgørelsen fra omkostningssiden af værdien af offentlig ikke-markedsmæssig produktion, ikke markedsmæssig produktion i NPISH'er samt ikke-markedsmæssig produktion vedr. arbejdstagere i private husholdninger pr. definition udelukker uafhængighed i opgørelserne på dette område, og da lønsummen vedr. ikke-markedsmæssig aktivitet udgør godt en tredjedel af den samlede lønsum, kan den reelle uafhængighed mellem opgørelserne fra produktions- og indkomstsiden kvantificeres til at vedrøre ca. 35% af BNP.

Hvad angår uafhængigheden mellem opgørelserne fra indkomstsiden og anvendelsessiden må disse siges at være fuldstændigt uafhængige af hinanden bortset fra for ikke-markedsmæssig aktivitet og imputerede eller konventionelt beregnede transaktioner (lejeværdi af ejerboliger, frynsegoder mv.), hvor de pr definition giver samme resultat. De nævnte komponenter udgør tilsammen ca. 27% af BNP, hvorfor den reelle uafhængighed mellem de to opgørelser fra indkomstsiden og anvendelsessiden kan siges at vedrøre de øvrige ca. 73%.

4.8 Andre produktionsskatter

Tabel 104 viser en oversigt over andre produktionsskatter i nationalregnskabet for 1995.

Tabel 104 Andre produktionsskatter 1995

Skatteart	Mill. kr.
Arbejdsgiverbetaling til Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER)	2.262
Vægtafgifter på køretøjer anvendt i produktionen	840
Ejendomsskatter	10.325
Lønsumsafgift	2.502
Afgifter i forbindelse med kontrol, tilsyn, bevillinger mv.	86
Andre produktionsskatter i alt	16.015

Det ses, at der kun er tale om nogle enkelte skattearter, der klassificeres som andre produktionsskatter. AER-bidraget, som finansierer lære- og praktikpladser giver ikke den enkelte arbejdsgiver eller lønmodtager nogen ret og er derfor en skat og ikke fx et bidrag til sociale sikringsordninger. Den del af de samlede vægtafgifter på motorkøretøjer, der skal henføres til køretøjer anvendt i produktionen, beregnes ud fra en ejerfordeling af bilbestanden. Vægtafgifterne på forbrugernes biler er i nationalregnskabet "direkte skatter" dvs. indkomst- og formueskatter mv. Ejendomsskatter giver sig selv som værende ikke-produkttilknyttede. Lønsumsafgiften er som navnet antyder en skat på lønsummen i finansielle institutioner, hvis rationale er at kompensere for, at de fleste finansielle tjenesteydelser er momsfratagne. Det ses, at kun kontrolafgifter for 86 mill. betragtes som skatter i henhold til § 4.23 e) i ENS95. Alle andre betalinger fra producenter i forbindelse med offentlig kontrol og bevillinger betragtes som køb af tjenester.

Alle de nævnte skatter er klart andre produktionsskatter. Der er ingen grænsetilfælde af nogen kvantitativ betydning. Alle skatterne er rent nationale skatter i modsætning til EU-ordninger. Hele skatteprovenuet tilfalder den indenlandske sektor offentlig forvaltning og service.

Andre produktionsskatter fordeles på nationalregnskabets 130 erhverv efter følgende metode:

Hovedparten af andre produktionsskatter udgøres af *ejendomsskatter* (ca. 65 %). Ved hjælp af ejendomsstype: Boliger og Landbrugsejendomme fordeles godt 60 % af ejendomsskatterne på NR-erhvervene Landbrug og Boliger. De resterende ejendomsskatter, der hidrører fra beskatning af erhvervsejendommene, fordeles ved hjælp af en specifik branchenøgle.

Lønsumsafgiften betales som nævnt af en række virksomheder, der ikke er momspligtige. På baggrund af Lov om afgift af lønsum mv. (LB nr. 666, 1994) og momsloven (LB nr. 375, 1994) er det vurderet, hvilke NR-brancher, der betaler afgiften. Fordelingen af afgiften på de betalende brancher er foretaget ved hjælp af lønsummer.

Der betales *AER-bidrag* for hver fuldtidsansat lønmodtager i virksomheden, hvorfor NR-erhvervsfordelingen er foretaget v.h.a. NR-fordelingen af antal lønmodtagere.

Vægtafgifter for motorkøretøjer anvendt i produktionen fordeles i et særligt beregnings-system. I sub-systemet "Bilfordelingssystemet" er der med Motorkøretøjsregistret som kilde foretaget en fordeling af vægtafgifterne på biltyper og NR-erhverv.

Afgifter i f.m. *kontrol og tilsyn* omfatter:

- Afgift af betalingskort
- Afgift til Arbejds miljøfonden

Disse meget små beløb fordeles v.h.a. specifik branchenøgle.

Afgifter i f.b.m. *bevillinger* omfatter:

- Apotekeravgift
- Afgifter under den kulturelle fond
- Afgift til driften af skoleskibet "Danmark"

Disse meget små beløb er fordeles v.h.a. specifik branchenøgle.

4.9 Andre produktionssubsidier

De ikke-produkttilknyttede produktionssubsidier består dels af EU-ordninger dels af nationale ordninger. En oversigt over andre produktionssubsidier er vist i tabel 105.

Tabel 105 Andre produktionssubsidier 1995

Subsidieart	Mill. kr.
EU-ordninger i alt	1.650
Rentetilskud	293
Hektarstøtte og jordudtagning	730
Andre EU-ordninger	627
Danske ordninger i alt	15.128
Apotekertilskud	40
Rentesikring og –bidrag vedrørende boligforhold	4.234
Kommunale tilskud til private sportshaller	359
Kommunale tilskud til teatre, orkestre, biografer o.l.	381
Statslige tilskud til landsdelsorkestre	81
Danmarks Erhvervsfond, eksportfremmende foranstaltninger	112
Danmarks Erhvervsfond, tab i.f.m. garanti- og kautionssordninger	305
Tilskud til produktudvikling	264
Iværksættedydelse til erstatning af arbejdstilbud	822
Genoptræningsydelse	1
Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER)	2.175
Kompensation for arbejdsgivernes bidrag til ATP	1.486
Moderation vedr. AMBI	588
Kommunale tilskud til beskæftigelse af arbejdsløse	349
Udgifter iht. lov om amtskommunal grundskyld	154
Rente- og rentesaningstilskud til landbruget	8
Statslige tilskud til privatbaner	84
Kommunale tilskud til busdrift og transportvirksomhed i øvrigt	1.528
Hjemmeservice	259
Andre produktionssubsidier til private virksomheder	1.896
Andre produktionssubsidier i alt	16.777

Det eneste grænsetilfælde er subsidiet med betegnelsen Moderation vedr. AMBI. Subsidiet dækker over tilbagebetaling til producenter af en ulovligt opkrævet skat med betegnelsen AMBI. De tilbagebetalte beløb skal ikke modregnes på skatterne i de år, hvor de oprindeligt er opkrævet, men betragtes som subsidier i det år, hvor tilbagebetalingen finder sted. Det økonomiske rationale herfor er, at de økonomiske beslutningstagere ikke har været påvirket i deres adfærd af tilbagebetalingen i det år, den ulovligt pålignede skat er blevet opkrævet, da det først senere ved domstolsafgørelse er blevet fastslået, at skatten var ulovlig.

Det subsidie benævnt Arbejdsgivernes Elevrefusion, der optræder, er modstykket til den anden produktionsskat benævnt AER, der er vist i tabel 104. Alle arbejdsgivere bidrager til en pulje, der finansierer oprettelsen af lære- og praktikpladser i forbindelse med erhvervsfaglige uddannelser. De arbejdsgivere, som har lærlinge og praktikanter beskæftiget, modtager tilskud fra puljen.

Fordelingen af andre produktionssubsidier på erhverv foregår i to trin. Med udgangspunkt i de mest detaljerede oplysninger om Offentlig forvaltning og Service fra Databasen for Integrerede Offentlige Regnskaber (DIOR) foretages først en *direkte* erhvervsplacering af en lang række specifikke subsidier. Herved erhvervsplaceres ca. 60% af de samlede andre produktionssubsidier.

Dernæst rubriceres *resten* af subsidierne i 8 forskellige kategorier, som hver fordeles med en specifik erhvervsnøgle.

4.10 Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst

4.10.1 Statistiske kilder

Da opgørelsen af indkomstkomponten Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst i et udviklet beregningssystem foretages i form af en integreret opgørelse af produktion og overskud af produktionen ud fra virksomhedsregnskaber, er det klart, at kilder og metoder i dette tilfælde er nøjagtig de samme som for opgørelsen fra produktionssiden. For gennemgangen heraf henvises derfor til kapitel 3 og i særdeleshed afsnittene 3.1.2, 3.2 og 3.3.

Hvad angår Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst kunne en alternativ kilde være selvangivelserne for selskaber og selvstændigt erhvervsdrivende i forbindelse med selskabsskatten henholdsvis den personlige indkomstbeskatning. Da de regnskabsoplysninger, der er indeholdt i selvangivelserne, er langt mere summariske og meget længere fra nationalregnskabsbegreber end de regnskaber, der ligger til grund for Møllemsystemet og Måltotalmodul, udgør de klart en ringere statistisk kilde end de regnskabsstatistikker, der er beskrevet i afsnittene 3.1.2, 3.2 og 3.3.

4.10.2 Beregningsmetoder

For BNP-komponenten Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst er de statistiske kilder identiske med kilderne fra produktionssiden og udgangsskønnet for denne indkomstkompontent fremkommer fra det funktionelle måltotalmodul som:

produktion (1015) – forbrug i produktionen (2010) – andre produktionsskatter (3110) + andre produktionssubsidier (3210) – aflønning af ansatte (4010)

Periodiseringen af regnskabsstatistikkerne i forbindelse med det funktionelle måltotalmodul er beskrevet i afsnit 3.1.2.3.6

Den endeligt afstemte værdi af bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst fremkommer, når udgangsskønnene for produktion og forbrug i produktionen erstattes af de tilsvarende tal i de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller og tilsvarende udgangsskønnene for andre produktionsskatter og -subsidier samt aflønning af ansatte erstattes med de endeligt afstemte værdier i nationalregnskabets erhvervstabeller.

4.11 Blandet indkomst

Udgangsskøn før afstemning for Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst beregnes samlet i Måltotalmodulet (MTM) ud fra oplysningerne i Mellemsystemet som beskrevet i afsnit 4.10.2. I kraft af den konsekvente dobbeltkodning af regnskabsoplysninger efter såvel erhverv som institutionel sektor fremgår den del af "bruttooverskuddet", som vedrører produktionsenheder tilhørende institutionelle enheder i husholdningssektoren (S.14), direkte af Måltotalmodulet. "Bruttooverskuddet" i husholdningssektoren betegnes i ENS95 "blandet indkomst", idet der er tale om en blanding af kapitalafkast og aflønning af arbejdskraft i form af selvstændigt erhvervsdrivendes arbejdsindsats i egen virksomhed.

4.12 Forbrug af fast realkapital

Generelt er opgørelsen af forbruget af fast realkapital ikke af relevans for BNP og BNI, da disse begreber netop er *bruttobegreber* dvs. produktions- henholdsvis indkomsttageregater før fradrag af forbruget af fast realkapital.

Der er imidlertid en meget vigtig undtagelse fra denne hovedregel nemlig for så vidt angår ikke-markedsmæssig aktivitet, hvor produktionsværdien pr. konvention beregnes fra omkostningssiden, og hvor forbruget af fast realkapital er en af omkostningskomponenterne. Ikke-markedsmæssig aktivitet forekommer i sektoren S.13 Offentlig forvaltning og service og i sektoren S.15 Non-profit institutioner rettet mod husholdninger. Sidstnævnte er privat ikke-markedsmæssig produktion. Den offentlige del af den ikke-markedsmæssige produktion er helt dominerende.

For så vidt angår den mindre del af den ikke-markedsmæssige produktion i S.15 beregnes forbruget af fast realkapital som nævnt i afsnit 3.1.2.4.3 som 49,4 pct. af lønsummen. Denne procent er fastsat ud fra en opgørelse af kapitalapparatet i sektoren foretaget i 1995, hvor de sidste endelige tal vedrørte året 1992. Denne kapitalapparatopgørelse bestod af en blanding af direkte beholdningsopgørelser og PIM-beregninger (Perpetual Inventory Method). Da der må antages at være en forholdsvis stabil sammenhæng mellem forbrug af fast realkapital og lønsum på dette område, er det valgt af fremskrive 1992-benchmarket med lønsummen i de løbende beregninger for denne forholdsvis beskedne størrelse. Et nyt benchmark foreligger nu for årene frem til 2000, og procent-satsen i beregningen vil i 2002 blive revurderet i lyset af denne nye information.

Beskrivelsen i det følgende vedrører således udelukkende opgørelsen af forbruget af fast realkapital i S.13 Offentlig forvaltning og service. For året 1995 er forbruget af fast realkapital fremkommet ved fremskrivning af en overordentligt detaljeret og velfunderet niveauberegning for året 1992. At tallet for 1995 ikke er beregnet direkte i niveau er en undtagelsessituation, som skyldes det nødvendige time-lag fra offentliggørelsen af det nye ENS95-nationalregnskab for årene fra 1988 og frem i 1997 til det tidspunkt (år 2000), hvor det har været muligt at beregne hermed konsistente kapitalapparatopgørelser. At denne proces har krævet tid skyldes, at alle investeringsserierne i det nye nationalregnskab først skulle føres tilbage til 1966 og herefter på mere summarisk niveau endnu længere tilbage for at kunne danne udgangspunkt for kapitalapparatberegninger baseret på lange investeringsserier og PIM. Disse nye kapitalapparatberegninger er offentliggjort første gang den 9. februar 2001. For året 1992 viser tallene for forbruget af

fast realkapital næsten fuldstændig overensstemmelse med de hidtidige tal på makroplan, hvilket er en indikation af, at de benyttede 1992-niveauer til beregningen af S.13 for 1995 i det væsentlige er korrekte. Fremover (fra og med de endelige tal for 1999) vil forbruget af fast realkapital i S.13 blive beregnet direkte i niveau hvert år i forbindelse med de meget detaljerede opgørelser af kapitalapparatet i sektoren Offentlig forvaltning og service.

Kapitalapparatet i offentlig forvaltning og service består af bygninger, anlæg i form af veje, broer mv., maskiner, transportmidler samt immaterielle faste aktiver, hvilket i praksis for denne sektor er software. Bygningerne udgør langt den største del af det offentlige kapitalapparat og den største del af investeringerne. For året 1992 er forbruget af fast realkapital fremkommet som krævet i ENS95 gennem en opgørelse af bruttostocken af de enkelte typer kapitalapparat og anvendelse af den lineære afskrivningsmetode. Hvor ENS95 har en vis fleksibilitet, kræver ENS79 obligatorisk den lineære metode. En meget stor styrke ved opgørelsen i Danmarks tilfælde er, at den for bygningernes samt transportmidlernes vedkommende har kunnet baseres på en *direkte beholdningsopgørelse* ud fra registeroplysninger for et benchmarkår in casu 1988 for bygningernes vedkommende og hvert år for så vidt angår transportmidlerne. I modsætning til PIM-beregninger er der altså overhovedet ingen usikkerhed om, hvor mange kvadratmetre bygninger, der rent faktisk var i S.13 i 1988. Usikkerheden vedrører alene bygningernes levetid. For bygningernes vedkommende er PIM alene anvendt til at føre 1988-benchmarket frem til 1992. Følgende tabel viser de benyttede metoder for hver investeringsart:

Tabel 106 Oversigt over metoder til opgørelse af kapitalapparatet i S.13

Art	Metode	Overlevelseskurve	Antaget gns. levetid	Antal produkter
Maskiner	PIM 1947→	Winfrey S3	Variierende	Cirka 350
Transportmidler	Direkte beholdningsopgørelse	Ikke relevant	Variierende – for personbiler 13 år	6
Bygninger	Direkte beholdningsopgørelse for 1988 ført frem til 1992 vha. PIM		Opført 1960- 65 år Opført før 1960 gradvist stigende levetider tilbage i tiden	2
Veje og broer	PIM 1850 →	Winfrey L3	40 år	1
Software	PIM		3 år	1

Det således fremkomne niveau for forbruget af fast realkapital i offentlig forvaltning og service i 1992 er fremskrevet til 1995 på aggregeret niveau, idet der kun er sondret mellem software på den ene side og alt andet kapitalapparat under ét på den anden. Fremskrivningen til 1995 er for alt andet kapitalapparat end softwares vedkommende

fremkommet ved at inflatere foregående års forbrug af fast realkapital til indeværende års prisniveau ved hjælp af den implicite deflator for de samlede bruttoinvesteringer samt at tillægge 1/25 af indeværende års faste bruttoinvesteringer svarende til en antagelse om en gennemsnitlig levetid på 25 år. For software er der i beregningerne for 1995 regnet med en fast levetid på 3 år. I de nye kapitalapparatberegninger, som vil indgå i nationalregnskabet fra 1999 og frem, benyttes en Winfrey S3 overlevelseskurve, og der sondres mellem to typer software nemlig købt software og egenproduceret software. For købt software regnes fremover med en levetid på 4 år og for egenproduceret software på 6 år.

Ovennævnte fremgangsmåde kan siges at være summarisk. Det må imidlertid tages i betragtning, at den kun har været anvendt på et kort tidsinterval på 6 år (1993-1998) med udgangspunkt i et internationalt set overordentlig solidt funderet benchmark for 1992. Pålideligheden af beregningen for 1995 er utvivlsomt set i international målestok høj. Fremskrivningen vil som tidligere nævnt ophøre fra og med det endelige nationalregnskab for 1999, som vil være baseret på en direkte opgørelse i niveau hvert år.

Følgende tabel viser forbruget af fast realkapital i offentlig forvaltning og service 1992-1999 opgjort efter ENS95. Endvidere vises de definatoriske forskelle i forhold til ENS79-definitioner.

Tabel 107 Forbrug af fast realkapital i S.13 efter ENS95 samt efter ENS79

Mill. kr.	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Forbrug af fast realkapital ENS95	21.887	22.775	24.514	24.706	25.280	25.796	25.939	26.159
- Veje, broer mv.	6.567	6.963	7.500	7.447	7.546	6.897	6.821	6.771
- Leasing	104	65	106	101	97	103	106	110
- Software	632	911	1.100	1.303	1.574	1.687	1.759	1.782
- Militære investeringsgoder	520	548	571	588	611	629	646	664
+ Tærskelværdi småanskaffelser	1.066	1.145	1.230	1.321	1.420	1.510	1.581	1.652
Forbrug af fast realkapital ENS79	15.130	15.433	16.467	16.588	16.872	17.990	18.188	18.484

Kapitel 5 BNP opgjort fra anvendelsessiden

5.0 Overblik

For året 1995 kan BNP opgjort fra anvendelsessiden sammenfattes i nedenstående tabel:

Tabel 108 BNP opgjort fra anvendelsessiden 1995

	Værdi i mill. kr.	Procent af BNP
Samlet konsumudgift	769.850	76
Husholdningernes konsumudgift	501.364	50
Konsumudgift i NPISH	8.187	1
Offentlig konsumudgift	260.299	26
Bruttoinvesteringer	198.596	20
Faste bruttoinvesteringer	187.858	19
Lagerændringer	9.298	1
Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande	1.440	1
Eksport af varer og tjenester	357.454	35
Import af varer og tjenester	316.144	31
BNP	1.009.756	100

Det ses af tabellen, at privat konsumudgift i Danmark i 1995 udgør omkring halvdelen af BNP, offentlig konsumudgift godt en fjerdedel, bruttoinvesteringerne omkring en femtedel, mens nettoeksporten tegner sig for de sidste 4 %. Eksporten af varer og tjenester udgjorde 35 % mens importens andel var 31 %.

5.1 Referenceramme – erhvervsregistret, personstatistikregistret

For den del af opgørelserne af BNP fra anvendelsessiden, hvor den statistiske enhed er virksomheder, er referencerammen erhvervsregistret, som blev gennemgået i afsnit 3.1.1. For den del af beregningerne, hvor den statistiske enhed i de benyttede beregninger er husholdninger, er den relevante referenceramme den samlede befolkning fordelt på husstande. Denne referenceramme er navnlig relevant for Forbrugsundersøgelsen, der er en vigtig kilde til beregning af det private konsum. Det Centrale Personregister (CPR) er allerede omtalt i afsnit 4.1.1. I dette afsnit er det derfor kun nødvendigt at redegøre for referencerammen for så vidt angår husholdninger.

CPR indeholder en komplet fortegnelse over alle residerter i Danmark. Spørgsmålet er, hvorledes populationen af husholdninger hjemmehørende på det økonomiske område kan dannes ud fra et register, hvis statistiske enhed er enkeltpersoner. Dette sker i kraft af adresseoplysningerne i CPR. En husstand omfatter i befolkningsstatistikken samtlige personer på samme adresse (i samme bolig) uanset familiære tilknytningsforhold. Alle personer i CPR indgår i en husstand, idet personer uden adresse pr. konvention tildeles

en administrativ adresse. Ud af en befolkning på 5,251 millioner primo 1995 levede 5,119 millioner i husholdninger, der opfylder de internationale retningslinier for afgrænsningen af husstand som en økonomisk enhed, dvs. en gruppe personer, der bor sammen og har en høj grad af fællesøkonomi. De resterende personer levede i forskellige former for fælleshusholdninger (beboere på plejehjem, langtidsindlagte på hospitalet, indsatte i fængsler m.fl.). Ved brug af tal fra Forbrugsundersøgelsen er det nødvendigt at korrigere for personer i fælleshusholdninger, idet den population af husholdninger, der indgår i Forbrugsundersøgelsen, kun omfatter de nævnte økonomiske enheder.

Ifølge sagens natur dækker CPR ikke personer, der illegalt har taget ophold i landet og som ikke på et tidligere tidspunkt, mens deres ophold var legalt, er blevet registreret. Som følge af en lempelig praksis på immigrationsområdet der bevirker, at kun få personer får afslag på opholdstilladelse, samt høje sociale ydelser til legale immigranter, må det anses, at populationen af illegale udlændinge uden CPR-nummer indtil videre er så forsvindende lille, at den ikke udgør noget problem set fra et statistisk synspunkt.

5.2 Opgørelsesprincipper

5.2.1 Værdiansættelse

I det flertal af tilfælde, hvor de endelige efterspørgselskomponenter opgøres direkte fra købersiden er det observerede værdiniveau køberpriser inkl. ikke-refunderet moms som krævet i ENS95. Der er i disse tilfælde ikke behov for nogen bearbejdning af primærdata i henseende til værdiniveauer.

I de tilfælde hvor anvendelseskomponenterne opgøres fra tilgangssiden vha. product-flow metoden foretages fordelingen af den indenlandske forsyning som udgangspunkt i basispriseniveau. Dernæst tillægges engrosavance, detailavance, produktskatter ekskl. moms minus produktsubsidier samt ikke-refunderbar moms, hvorved den beregnede anvendelseskomponent bliver opgjort i køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms.

5.2.2 Vigtigste kilder

5.2.2.1 Statistiske kilder til de enkelte endelige anvendelseskomponenter

De vigtigste kilder til opgørelsen af komponenter i BNP set fra anvendelsessiden er følgende:

Husholdningernes konsumudgift:

Detailomsætningsstatistikken (niveau for detailhandelskonsum)

Forbrugsundersøgelsen (struktur for detailhandelskonsum, tjenester)

Momsstatistikken

Huslejeundersøgelser

Boligopgørelserne (bestand af boliger stratificeret)

Energistatistikken (el, gas, fjernvarme)

Statistikken for finansielle institutioner (finansielle tjenesteydelser)

Statistikken for offentlige finanser (brugerbetaling til offentlige institutioner)

Skattestatistikken (afgiftsberigtigede mængder)
Produktionssideopgørelsen (hoteller og restauranter)
Bilstatistikken (husholdningers anskaffelser af nye personbiler)
Betalingsbalancestatistikken (turistindtægter og turistudgifter)

Konsumudgift i NPISH'er:

Erhvervsbeskæftigelsesstatistikens opgørelse af lønsummer
Regnskab for den største fagforening i landet

Faste bruttoinvesteringer:

Landbrugsstatistik
Statistikken for offentlige finanser
Regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber
Bygnings- og boligregistret
Byggeomkostningsindeks
Varestatistik for industri
Produktstatistik for IT-erhvervene
Udenrigshandelsstatistik
Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
Specifik erhvervsstatistik
Mediestatistikken
Bilregistret
Skibsregistret
Flyregistret

Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande:

Varestatistik for industri
Udenrigshandelsstatistik
Forbrugsundersøgelsen

Lagerændringer:

Spørgeskemabaseret regnskabsstatistik
Skatteregnskabsstatistikken
Regnskabsstatistik for erhverv domineret af offentlige selskaber
Specifik erhvervsstatistik herunder landbrugsstatistik
Energistatistik
Landbrugsstatistik

Eksport og import af varer og tjenester:

Udenrigshandelsstatistikken (Intrastat og Extrastat)
Betalingsbalancestatistikken
Nationalbankens betalingsstatistik
Momsstatistikken
Regnskabsstatistik for søtransport

5.2.2.2 Begrundelser for valg mellem kilder i tilfælde med konkurrerende information

5.2.2.2.1 Tilfælde med oplysninger om samme variable fra forskellige sider

Kun på tre områder foreligger der i væsentlig grad konkurrerende information om de samme variable ved opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden. Det ene område er husholdningernes konsum, hvor der for en lang række poster foreligger oplysninger dels i Forbrugsundersøgelsen dels i andre kilder. Det andet er import og eksport, hvor der dels foreligger oplysninger om udenrigshandelstransaktioner i Danmarks Statistiks udenrigshandelsstatistik dels oplysninger om betalinger i relation til import og eksport af varer og tjenester i betalingsstatistikken fra Danmarks Nationalbank. I det følgende omtales begrundelserne for Danmarks Statistiks valg af foretrukne kilder på disse to områder. Det tredje er den generelle konfrontation af direkte opgørelser fra anvendelsessiden med opgørelser ud fra den indenlandske forsyning med varer og tjenester ved brug af product-flow metoden.

5.2.2.2.2 Valg mellem Forbrugsundersøgelsens tal og oplysninger fra andre kilder

Det er almindelig kendt, at oplysninger i forbrugsundersøgelser er behæftet med en ikke ubetydelig usikkerhed navnlig for så vidt angår de poster, der er baseret på husholdningernes egen regnskabsaflæggelse, dvs. generelt små udgiftsposter, i modsætning til de poster, hvor en interviewer registrerer udgiftsbilag, typisk de større udgiftsposter. Ved bearbejdningen af Forbrugsundersøgelsen er der gjort alt, hvad der er muligt, for at eliminere bias som følge af differentieret bortfald. Ikke desto mindre må det anses, at der er en ikke ubetydelig usikkerhed navnlig på de tal, husholdningerne selv har bogført.

Ud fra denne betragtning er hovedreglen i det danske nationalregnskab, at Forbrugsundersøgelsen bliver trumfet af andre oplysninger som *niveaubestemmende* statistik, hvor det er muligt, men til gengæld finder omfattende anvendelse ved bestemmelse af udgiftsstrukturen som fx fordelingen af fødevarerkonsumet på de enkelte fødevarer. I en række vigtige tilfælde er Forbrugsundersøgelsen den eneste foreliggende kilde. Disse tilfælde vedrører imidlertid helt overvejende forbrugsposter, hvor der dels er tale om, at en interviewer har registreret husholdningernes udgiftsbilag for større udgifter, dels er tale om udgifter, som næsten alle husholdninger har. Disse to forhold er dem, der karakteriserer de poster i Forbrugsundersøgelsen, som er bestemt med stor sikkerhed. Det, at en interviewer har set udgiftsbilag som fx telefonregninger, eliminerer risikoen for forglemmelser, og det, at der er tale om en almindelig, tilbagevendende udgift for næsten alle husholdninger, bevirker, at stikprøveusikkerheden på de pågældende udgiftsposter bliver relativt lille. I disse tilfælde får tal fra Forbrugsundersøgelsen lov at være niveaubestemmende i nationalregnskabet.

For "detailhandelskonsum" (eng. retailable consumption), altså den del af det private konsum som passerer gennem detailhandlen, bliver Forbrugsundersøgelsens tal trumfet af tal for detailomsætningen, som må anses for en væsentligt bedre statistisk kilde til bestemmelse af niveauet for det private konsum. Denne kilde er imidlertid ikke tilstræk-

keligt detaljeret til at kunne benyttes som grundlag for udgiftsfordelingen på nationalregnskabet's konsumgrupper. Forbrugsundersøgelsens tal benyttes derfor til at fordele detailomsætningsstatistikens samlegrupper ud på de detaljerede konsumgrupper. Ved denne fordeling erstattes Forbrugsundersøgelsens tal for konsumet af alkohol og tobak mv. af tal baseret på de afgiftsberigtigede mængder. For de nævnte udgiftsposter er det velkendt, at Forbrugsundersøgelsens tal er voldsomt undervurderede. På denne måde kalibreres det samlede detailhandelskonsum til detailomsætningen.

For energivarer og bilanskaffelser foreligger særlige oplysninger baseret på fysiske data. I disse tilfælde trumfes Forbrugsundersøgelsens tal enten allerede ved opstilling af udgangsskønnet for det private konsum af de nævnte udgiftskomponenter eller senest i forbindelse med afstemningen. Det bør ligeledes nævnes, at Forbrugsundersøgelsens tal for konsumet af hotel- og restaurationsydelse notorisk er stærkt undervurderet. For disse konsumgrupper beregnes udgangsskønnet for husholdningernes konsum derfor ud fra tilgangssiden, dvs. omsætningen i hoteller og restauranter, med udgangspunkt i den andel af forsyningen, der gik til konsum i husholdningerne i det sidste endelige nationalregnskab. En detaljeret gennemgang af kilder- og metoder bag opstillingen af udgangsskøn for de enkelte konsumgrupper gives i afsnit 5.7.2 og 5.7.3.

5.2.2.2.3 Valg mellem udenrigshandelsstatistikken og Nationalbankens betalingsstatistik

Valget mellem de to kilder vedrører kun den totale eksport og import. Betalingsstatistikken indeholder ikke oplysninger om varekoder for de varer, betalingerne vedrører, og er derfor ikke en konkurrerende statistik til den detaljerede udenrigshandelsstatistik.

Varebetalingerne i en given periode kan naturligvis ikke tages som udtryk for periodens eksport og import opgjort efter reglerne om periodisering i ENS95, dvs. på transaktionsbasis efter ejerskifteprincippet. Handelskreditter spiller en stor rolle i forbindelse med udenrigshandelen, og der vil kun undtagelsesvis være sammenfald mellem transaktionstidspunkt og betalingstidspunkt. Betalingsstatistikken indeholder imidlertid oplysninger om både betalings- og transaktionstidspunkt, således at det er muligt at opgøre betalingerne vedr. eksport og import på transaktionsbasis. Indtil 1992 var der gennemgående fin overensstemmelse mellem den periodiserede betalingsstatistik og udenrigshandelsstatistikken efter korrektion af betalingsstatistikken for vareforbundne tjenester, dvs. en korrektion til c.i.f. værdi for importen og f.o.b. værdi for eksporten. Efter 1992 har denne overensstemmelse været mindre pæn, og der har i perioder været ganske store differencer. Både udenrigshandelsstatistikken og betalingsstatistikken har siden 1992 gennemgået radikale omlægninger – for udenrigshandelsstatistikken vedkommende overgangen til Intrastat fra 1/1 1993.

På baggrund af de konstaterede uoverensstemmelser mellem de to statistikker iværksatte Danmarks Statistik og Danmarks Nationalbank i fællesskab et omfattende udredningsarbejde i 1999-2000, hvis vigtigste nyskabelse bestod i en sammenligning på *enkeltrespondentniveau* af indberetningerne til Intrastat, de kvartalsvise momsindberetninger vedr. EU-handlen samt indberetningerne til Nationalbankens betalingsstatistik. Resultatet af dette omfattende undersøgelsesarbejde er offentliggjort i rapporten "Forbedring af udenrigshandels- og betalingsstatistikken. Afgivet til Økonomiministeren den 30. juni 2000". En af konklusionerne er, at der ikke er fundet grundlag for at drage nøjagtighe-

den af Danmarks Statistiks udenrigshandelsstatistik i tvivl, når der er tale om de endelige opgørelser af import og eksport, der benyttes til det endelige nationalregnskab. I konsekvens heraf har man ved opgørelsen af nationalregnskabet valgt fortsat at lægge udenrigshandelsstatistikens tal til grund for nationalregnskabets opgørelse af import og eksport af varer.

5.2.2.2.4 Opgørelser af anskaffelser minus afhændelser kontra product-flow metoden

Alle komponenter i BNP opgjort fra anvendelsessiden kan i princippet opgøres på to måder, nemlig direkte ved ud fra oplysninger på anvendelsessiden (købersiden) at beregne anskaffelser minus afhændelser, og indirekte ved at betragte forsyningen til det indenlandske marked af produkter og anvende estimerede andele af forsyningen til de enkelte endelige efterspørgselskomponenter til at beregne de endelige anvendelser fra tilgangssiden. Et af de stærkeste krydschecks i opstillingen af nationalregnskaber består i at sammenholde købernes oplysninger om deres anskaffelser minus afhændelser af de enkelte produkter eller grupper af produkter med oplysninger fra sælgersiden om forsyningen til det indenlandske marked. Sidstnævnte størrelse vil typisk være en beregnet størrelse, som er opgjort ud fra oplysninger om salget fra indenlandske produktionsenheder sammenholdt med eksport- og importoplysninger.

I og med at det danske nationalregnskab afstemmes i et detaljeret produktbalance-system, foretages denne konfrontation helt systematisk i forbindelse med afstemningen. Udgangsskønnene for de endelige efterspørgselskomponenter er i langt de fleste tilfælde opstillet som direkte opgørelser fra anvendelsessiden.

Der foreligger imidlertid p.t. ikke uafhængige opgørelser af økonomiens samlede investeringer i maskiner og inventar fra anvendelsessiden. For denne endelige efterspørgselskomponent fremkommer udgangsskønnet som en indirekte opgørelse ud fra product-flow metoden. Som konsekvens heraf sker der ingen konfrontation af tilgangs- og anvendelsessideoplysninger for maskininvesteringernes vedkommende i forbindelse med afstemningen. Argumenterne for, at den indirekte opgørelsesmetode for maskininvesteringerne formentlig er den direkte overlegen og under alle omstændigheder ville få lov at trumfe i forbindelse med afstemningen, er anført i afsnit 5.10.1.

5.2.2.2.5 Uafhængighed af de andre opgørelsesmetoder for BNP

Når bortses fra de dele af økonomien (offentlig forvaltning og service, ejerboliger mv.), hvor opgørelserne fra produktionssiden og anvendelsessiden pr. definition ikke kan være uafhængige, er de to BNP-mål før afstemning i Danmarks tilfælde stort set opgjort uafhængigt af hinanden. Den vigtigste undtagelse er opgørelsen af husholdningernes konsum af hotel- og restaurationsydelser, der som nævnt opgøres fra tilgangssiden. Det forhold, at maskininvesteringerne er beregnet ud fra product-flow metoden indebærer kun i meget begrænset omfang en afhængighed i forhold til BNP opgjort fra produktionssiden, hvilket understreges af, at ca. 40 procent af maskin- og inventarinvesteringerne udgøres af import (direkte krav). Importen tegner sig for over 50 procent af varestrømmene i basisprinsniveau.

Ses igen bort fra de dele af økonomien, hvor opgørelserne fra anvendelsessiden og fra indkomstsiden pr. definition giver samme resultat, må disse to opgørelser siges at være fuldstændig uafhængige med undtagelse af opgørelsen af bruttooverskuddet af produktion og blandet indkomst vedr. hotel og restaurationsvirksomhed.

5.3 Overgang fra virksomhedsregnskaber samt administrative begreber til ENS95 nationalregnskabsbegreber

For så vidt angår husholdningsregnskaber og virksomhedsregnskaber registreres køb af varer og tjenester i prisniveauet køberpriser inkl. ikke-refunderet moms. Refundérbar moms indgår ikke i de oplyste anskaffelsespriser. Det er således ikke nødvendigt at korrigere for en forskellig behandling af moms i forhold til nettomomssystemet i ENS95.

I virksomhedsregnskaber konteres en række anskaffelser, der i nationalregnskabet skal behandles som faste bruttoinvesteringer, i stedet som løbende driftsudgifter i form af forbrug i produktionen eller ikke-aktiverede lønudgifter. Det drejer sig blandt andet om småanskaffelser og købt samt egenudviklet software. De korrektioner, der skal til for at bringe virksomhedsregnskaber i overensstemmelse med nationalregnskabet begrebsapparat, er allerede gennemgået i afsnit 3.3 i forbindelse med beskrivelsen af opgørelsen af BNP fra produktionssiden. Korrektionerne på anvendelsessiden er spejlbilledet af korrektionerne til produktionsværdien (fx egenproduceret software) og forbruget i produktionen (fx småanskaffelser og købt software) i forbindelse med opgørelsen fra produktionssiden. Disse korrektioner til produktions-, anvendelses- og indkomstsiden foretages konsistent og simultant i forbindelse med opstillingen af Mellemsystemet som beskrevet i afsnit 3.3.

5.4 Direkte kontra indirekte opgørelsesmetoder

BNP fra anvendelsessiden er helt overvejende opgjort ved hjælp af en direkte opgørelse af køberes anskaffelser minus afhændelser. De vigtigste undtagelser fra denne hovedregel er maskininvesteringerne plus hovedreparation af bygninger, husholdningernes konsum af hotel og restaurationsydelser samt brugerbetaling til offentlige institutioner, der er opgjort indirekte ud fra forsyningen af relevante produkter.

5.5 Opgørelser direkte i niveau kontra fremskrivninger

BNP fra anvendelsessiden er helt overvejende opgjort direkte i niveau. Den vigtigste undtagelse er konsumet af boligydelse (faktisk og imputeret husleje), hvor der foretages en niveauberegning hvert fjerde år, svarende til periodiciteten i de næsten totaldækkende huslejeundersøgelser, og en fremskrivning med pris- og mængdeindikatorer i perioden mellem to benchmarks. En anden væsentlig undtagelse vedrører tillæggene for sort økonomi, der er baseret på en niveauberegning for årene 1992-1994 og siden som hovedregel fremskrevet med relevante indikatorer. De to nævnte komponenter tegner sig i 1995 for ca. 9,8 % af BNP.

5.6 Vigtigste tiltag til opnåelse af fuldstændig dækning

For så vidt angår den "hvide" økonomi ekskl. frynsegoder vedrører de vigtigste tiltag korrektioner og supplementering til kilderne bag beregningerne af det private konsum. Detailomsætningsstatistikken dækker ikke alle brancher inden for detailhandel. I nationalregnskabets beregninger suppleres detailomsætningsstatistikken derfor med momsstatistikken for at sikre dækning af hele detailhandelen. Endvidere dækker detailomsætningsstatistikken ikke omsætningen i "nye" virksomheder dvs. virksomheder etableret efter sidste fornyelse af stikprøven, som udskiftes hvert andet år. I nationalregnskabsberegningerne korrigeres der for den undervurdering af detailomsætningen, som dette giver anledning til, ved at tillægge den beregnede omsætning i nye detailhandelsvirksomheder. Udgangspunktet for denne beregning er statistikken over nye virksomheder, der bl.a. indeholder oplysninger om deres omsætning.

Tillæggene for frynsegoder og sort økonomi er omtalt i afsnit 1.7.

5.7 Konsumudgift i husholdningerne

5.7.1 Beregning af uafhængige udgangsskøn fra anvendelsessiden

Med henblik på opstillingen af et udgangsskøn for BNP fra anvendelsessiden, der er så uafhængigt som muligt af opgørelserne fra produktionssiden og indkomstsiden, er det afgørende, at husholdningernes konsumudgift beregnes direkte fra anvendelsessiden. Dette skyldes dels, at denne efterspørgselskomponent er den største endelige anvendelse, dels at product-flow metoden for det private konsums vedkommende har begrænset autonomi i forhold til opgørelsen fra produktionssiden, da hovedparten af de produkter, der anvendes til privat konsum, er indenlandsk producerede og derudover har andre anvendelser end som privat konsum.

I det danske nationalregnskab beregnes udgangsskønnene for husholdningernes konsum i et særligt beregningssystem benævnt Forbrugssystemet, som beskrives i det følgende.

5.7.2 Statistiske kilder

Forbrugssystemet udnytter en række forskellige kilder, som belyser husholdningernes konsumudgift. De to vigtigste er:

- detailomsætningsindekset (DOI), der indeholder oplysninger om salg til private i niveau
- forbrugsundersøgelserne (FU)

Det skal for det første bemærkes, at selv om den førstnævnte kilde er anført med den officielle betegnelse nemlig Detailomsætningsindekset (DOI), er der reelt tale om en månedlig opgørelse af detailomsætningens niveau. Til beregning af detailomsætningsindekset foretages først en opregning af omsætningen i stikprøven til hele populationen af detailhandelsvirksomheder.

Det bemærkes endvidere, at detailomsætningsstatistikken (DOI) indeholder en opdeling af detailhandelens salg i tre kategorier, nemlig:

- salg til private
- salg til (markedsproducerende) virksomheder
- salg til (ikke-markedsmæssige) offentlige institutioner

Denne opdeling er vigtig, idet det kun er salget til private, som er relevant i relation til opgørelsen af husholdningernes konsum. Såfremt man kun kendte den samlede omsætning i detailhandelsvirksomheder, ville der blive indført et vist slør i beregningen. Den mindre del af det registrerede salg til private, som reelt er salg til enkeltmandsejede virksomheder og som derfor ikke burde medtages, antages for praktiske formål at gå op mod det mindre salg, som industri- og engroshandelsvirksomheder har til private og som burde medtages ved opgørelsen af husholdningernes konsum.

Den overordnede idé bag beregningssystemet er en opdeling af konsumet i formåls/produktgrupper, som hver især beregnes ud fra den mest pålidelige blandt de foreliggende kilder, men på en sådan måde, at hele den tilgængelige mængde af information søges udnyttet optimalt. En meget grundlæggende opdeling af konsumet er opdelingen i detailhandelskonsum (retailable consumption) og ikke-detailhandelskonsum (non-retailable consumption). Detailhandelskonsum er den del af konsumet af varer, der passerer detailhandelen. Detailhandelen skal her forstås som detailhandel ekskl. autokomplekset samt energivarer, der ikke er dækket af detailomsætningsindekset.

Det vurderes, at salget til private ifølge detailomsætningsstatistikken normalt er den bedste kilde til belysning af husholdningernes konsumudgifter. Specielt er denne kilde ikke underlagt den samme stikprøveusikkerhed samt problemer med behandlingen af turistudgifter og andre mulige skævheder som forbrugsundersøgelserne. Det skal her specielt påpeges, at dækningsgraden for udsnittet i DOI er helt oppe på omkring 75% af basisomsætningen i populationen, således at stikprøveusikkerheden er meget ringe. Problemet er imidlertid, at vareopdelingen i detailomsætningsstatistikken indtil videre er meget summarisk. Fra januar 1995 indeholder detailomsætningsindekset en konsekvent gennemført opdeling af omsætningen på tre hovedvaregrupper:

1. fødevarer og dagligvarer (FD)
2. beklædning m.v. (B)
3. andre forbrugsvarer (A)

og ud fra basisoplysningerne til DOI kan denne opdeling føres tilbage til januar 1994. En mere detaljeret vareopdeling er ikke planlagt.

I nationalregnskabet skal der opstilles måltotaler på et langt mere detaljeret niveau. Næste trin er derfor at udnytte forbrugsundersøgelserne til at opsplitte hovedvaregrupperne i undergrupper. Der gøres dog her undtagelser de steder, hvor forbrugsundersøgelser notorisk giver et misvisende billede af konsumet. Synspunktet er her, at FU er væsentligt mere pålidelig som fordelingsnøgle end som niveauestimat.

For ikke-detailhandelskonsumet, dvs. øvrige varer og alle tjenesterne, er den foretrukne kilde som hovedregel FU med et antal korrektioner. I tilfælde, hvor FU notorisk volder problemer, benyttes forsyningsstatistik dvs. tilgangen af bestemte produktbalancer og product-flow metoden eller alternativt den afstemte konsumgruppe ifølge det foreløbige nationalregnskab, hvilket ligeledes er udtryk for anvendelse af product-flow metoden.

Tabel 109 viser kilderne til beregning af udgangsskønnene for hver af de 72 konsumgrupper i nationalregnskabets mest detaljerede konsumgruppering. DOI står for detailomsætningsstatistikken, FU for forbrugsundersøgelsen uden korrektioner, FU korr. for forbrugsundersøgelsen med visse - typisk begrebsmæssige - korrektioner, FU+produkt betegner forbrugsundersøgelsen suppleret med en produktbalance, Tilgang står for opgørelser ud fra tilgangssiden v.h.a. product-flow metoden, FNR for de afstemte værdier fra det sidste foreløbige nationalregnskab, BB for betalingsbalancestatistikken, FD for føde- og dagligvarer i detailhandelsomsætningen, B for beklædning og fodtøj i detailhandelsomsætningen og A for andre varegrupper i detailhandelsomsætningen.

Tabel 109 Statistiske kilder til nationalregnskabet's opgørelser af husholdningernes konsumudgifter

COICOP-konsumgruppe	Kilde	Detailhandelskonsum	Varegruppe i detailomsætningen	Værdi Mill. kr.
72-grupperingen		/ikke-detailkonsum		
1110 Mel, gryn, brød, kager	DOI	Detail	FD	10.040
1120 Kød	DOI	Detail	FD	16.299
1130 Fisk	DOI	Detail	FD	2.686
1141 Æg	DOI	Detail	FD	950
1142 Mælk, fløde, yoghurt	DOI	Detail	FD	4.970
1143 Ost	DOI	Detail	FD	3.250
1150 Smør, margarine, olie	DOI	Detail	FD	2.035
1160 Frugt og grøntsager	DOI	Detail	FD	8.039
1171 Kartoffler mv.	DOI	Detail	FD	1.679
1181 Sukker	DOI	Detail	FD	442
1182 Flødeis, chokolade mv.	FNR	Detail	FD	8.835
1190 Salt, krydderier mv.	DOI	Detail	FD	2.541
1210 Kaffe, the og kakao	DOI	Detail	FD	2.993
1220 Mineralvand, sodavand	FNR	Detail	FD	5.384
2110 Vin og spiritus	FNR	Detail	FD	6.278
2130 Øl	FNR	Detail	FD	6.883
2210 Tobak	FNR	Detail	FD	12.023
3110 Beklædning	DOI	Detail	B	20.983
3140 Vask, rensning	FU korr.	Ikke-detail		433
3200 Fodtøj	DOI	Detail	B	4.877
4100 Husleje	Tilgang	Ikke-detail		31.934
4200 Ber. husleje egen bolig	Tilgang	Ikke-detail		60.623
4300 Rep. og vedl. af boliger	FU	Ikke-detail		6.222
4410 Renovation mv.	FU	Ikke-detail		3.550
4430 Vand, vandaflædn.afgift	FU+produkt	Ikke-detail		5.622
4510 Elektricitet	FU	Ikke-detail		11.693
4520 Gas	FU korr.	Ikke-detail		2.751
4530 Flydende brændsel	FU korr.	Ikke-detail		5.038
4540 Fjernvarme mv.	FU korr.	Ikke-detail		10.292
5100 Møbler, gulvtæpper mv.	DOI	Detail	A	10.721
5200 Gardiner, sengelinned	DOI	Detail	A	2.979
5310 Husholdningsmaskiner	DOI	Detail	A	4.121
5330 Rep. af hush. maskiner	FU	Ikke-detail		449
5400 Service, køkkenudstyr	DOI	Detail	A	3.112
5500 Hush. og haveredskaber	DOI	Detail	A	2.144
5610 Rengøringsmidler mv.	DOI	Detail	FD	3.693
5620 Hushjælp mv.	Tilgang	Ikke-detail		2.024
6111 Medicin, vitaminer mv.	DOI	Detail	A	3.864
6112 Brillor, høreapparater mv	DOI	Detail	A	2.140

COICOP- konsumgruppe	Kilde	Detailhan- delskonsum	Varegruppe i detailom- sætningen	Værdi Mill. kr.
72-grupperingen		/ikke-detail- handels- konsum		
6200 Læge, tandlæge mv.	FU korr.	Ikke-detail		5.087
6300 Hospitaler, sanatorier	Tilgang	Ikke-detail		985
7100 Anskaffelse af køretøjer	FU	Ikke-detail		29.333
7210 Vedl. af køretøjer	FU korr.	Ikke-detail		12.715
7220 Benzin og olie til køret.	FU korr.	Ikke-detail		13.049
7240 Biludlejn., køretimer	Tilgang	Ikke-detail		4.104
7300 Køb af transportydelser	FU korr.	Ikke-detail		8.554
8100 Telefon, telefax, porto	FU korr.	Ikke-detail		8.558
9110 Radio- og tv-apparater	DOI	Detail	A	4.519
9120 Fotoudst., videokameraer	DOI	Detail	A	777
9130 Pc'ere mv.	DOI	Detail	A	4.454
9140 Cd'ere, videobånd mv.	DOI	Detail	A	2.021
9150 Rep. af radio, tv, pc mv.	FU	Ikke-detail		465
9200 Musikinstrum., både mv.	DOI	Detail	A	2.388
9300 Sportsudstyr, legetøj mv.	DOI	Detail	A	10.149
9400 Forlystelser, tv-licens mv	FU korr.	Ikke-detail		15.300
9510 Bøger, aviser og blade	DOI	Detail	A	7.604
9530 Papir, skriveudstyr mv.	DOI	Detail	A	1.164
9600 Pakkede ferierejser	FU	Ikke-detail		4.397
9700 Undervisning	Tilgang	Ikke-detail		3.656
9810 Udgifter på restaurant	Tilgang	Ikke-detail		24.247
9820 Udgifter på hoteller mv.	Tilgang	Ikke-detail		2.885
9911 Frisører mv.	FU korr.	Ikke-detail		3.976
9912 Toiletart., barbermask.	DOI	Detail	FD	7.216
9921 Smykker og ure mv.	DOI	Detail	A	1.299
9922 Kufferter, tasker mv.	DOI	Detail	A	2.017
9931 Plejehjem, dagcentre	Tilgang	Ikke-detail		1.425
9932 Daginst. for børn	Tilgang	Ikke-detail		5.504
9940 Forsikring	Tilgang	Ikke-detail		8.996
9950 Finansielle tjenester	Tilgang	Ikke-detail		7.610
9960 Advokater, andre tj.	FU+produkt	Ikke-detail		3.537
9980 Turistindtægter mv.	BB	Ikke-detail		-20.888
9990 Turistudgifter mv.	BB	Ikke-detail		19.666
Total				501.364

5.7.3 Beregningsmetoder

Det i det følgende beskrevne beregningssystem beskriver fastsættelsen af udgangsskønnene for husholdningernes konsum ekskl. frynsegoder (firmabil, kantinetilskud mv.) og ekskl. de fleste transaktioner i den sorte økonomi. De udgangsskøn for husholdninger-

nes konsum, der indgår i nationalregnskabet før afstemning, fremkommer ved til de nedenfor beskrevne udgangsskøn at lægge frynsegoder samt visse korrektioner for sort økonomi, der beregnes i særlige systemer.

Detailomsætningsindeksets værdiniveau er køberpriser inkl. moms, altså det værdiniveau der er relevant for husholdningernes konsum. Det er følgelig ikke nødvendigt at foretage nogen værdiniveauekorrektion.

Det er hensigtsmæssigt at opdele beregningsgangen i et antal steps:

Step 1: Definition af de tre hovedvaregrupper ud fra NR's konsumgrupper

Der vedtages følgende sammenhæng mellem nationalregnskabets formålsdefinerede konsumgrupper, jf. afsnit 10.2, og DOI's hovedvaregrupper:

Tabel 110 Opdeling af detailhandelskonsumet i hovedvaregrupper

DOI hovedvaregruppe	Omfattede NR konsumgrupper
Føde- og andre dagligvarer	1110-2210; 5610; 9912
Beklædning m.v.	3110; 3200
Andre forbrugsvarer	5100; 5200; 5310; 5400; 5500; 6111; 6112, 9110; 9120; 9130; 9140; 9200; 9300; 9510; 9530; 9921; 9922

Step 2: Supplering af DOI med ikke-dækkede detailhandelsbrancher uden for autokomplekset og fradrag af varer til input i bygge- og anlægsvirksomhed (B&A)

DOI dækker ikke alle detailhandelsbrancher uden for autokomplekset og energiområdet. Som første trin er de manglende DK-NACE detailhandelsbrancher identificeret og deres momsomsætning indlæst i beregningssystemets inddataark. Momsomsætningen ganget med 1 plus momssatsen antages her som hovedregel ækvivalent med DOI's salg til private. Der er imidlertid en række vigtige undtagelser. For den meget store branche 52.48.65 Detailhandel m. PC'er, kontormaskiner og programmeler antages det, at 85 % af momsomsætningen vedrører salg til private. Denne procent er fastsat i lyset af det høje husholdningskonsum af PC'er, der fremgår af Forbrugsundersøgelserne set over en år-række. Denne post i FU er i det enkelte år behæftet med stor stikprøveusikkerhed. Procenten kan eventuelt senere revideres i lyset af afstemningen af tilgang og anvendelse.

Uden for egentlig detailhandel dækker DOI den totale omsætning i bagerforretninger, altså både detailhandelsomsætningen og salg af egne produkter. Omsætningstillene kræver derfor ikke korrektion. Planteskoler er derimod ikke dækket og dækkes følgelig via momsstatistikken, idet 90% af omsætningen antages at være salg til konsum i husholdningerne. Det samme gælder elinstallatørforretninger, hvor 10 % af momsomsætningen antages at gå til konsum i husholdningerne.

Detailomsætningsindekset omfatter byggemarkeder samt farve- og tapethandel. Hovedparten af omsætningen i disse enheder er varer til input i bygge- og anlægsvirksomhed og ikke til konsum i husholdningerne. 5 % af omsætningen antages at være varer til privat konsum. 95 % af omsætningen antages at være input i bygge- og anlægsvirksomhed, og denne del inkl. moms fradrages i salget til private ifølge detailomsætningsindekset. Disse procenter skal dog ses i sammenhæng med, at alle materialer til reparation og vedligeholdelse af bygninger i det danske nationalregnskab kanaliseres gennem det særlige materialeerhverv 450004 som beskrevet i afsnit 3.12. Den del af materialeudgifterne, som vedrører rutinemæssige småreparationer og vedligeholdelsesarbejder, der i tilfælde af udlejningsboliger normalt påhviler lejer, samt den tilsvarende andel for ejerboligers vedkommende, føres samlet til konsum i husholdningerne på produktbalancen "byggningsreparationer".

Step 3: Særlig behandling af apoteker

For apoteker er det kun den del af medicinudgiften, der betales af husholdningerne, som skal med i forbrugssystemet. Den del, det offentlige betaler, er opgjort i Sygesikringsstatistikken og trækkes fra momsomsætningen, hvorved et tal svarende til DOI's "salg til private" fremkommer og indlægges i detailomsætningen af andre forbrugsvarer.

Step 4: Korrektion til detailomsætningsindeksets omsætning for omsætningen i nystartede virksomheder

Detailomsætningsindekset medtager indtil videre ikke omsætningen i virksomheder startet efter det år, hvor stikprøven er udtaget, normalt år t-2. Omvendt indgår omsætningen i nedlagte forretninger ikke ved opregningen. Detailomsætningsindekset indeholder som følge heraf en systematisk undervurdering, der vokser med afstanden fra året for stikprøveudtagningen. Der korrigeres derfor v.h.a. opregningsfaktorer beregnet ud fra den årlige statistik om nyetablerede virksomheder. Opregningen akkumulerer naturligvis for hvert år, der går fra DOI-stikprøven. Der arbejdes p.t. med at forbedre DOI, så der korrigeres for salget i nystartede virksomheder. Når denne forbedring slår igennem, skal forbrugssystemets opregning ophøre. Generelt skal der ske tilpasning hver gang, DOI bliver baseret på ny stikprøve. For 1995 er stikprøvebasis 1993.

Step 5: Korrektion for detailomsætningen i toldfrie butikker i lufthavne samt i fly

DOI dækker ikke de toldfrie butikker i lufthavne samt danske færges og fly. Den handelsvareomsætning, der hidrører fra fly og lufthavne, er beregnet i beregningssystemet for erhverv dækket af regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber og registreres i en særskilt projektmappe med den tekniske betegnelse "handelud". Hele denne handelsvareomsætning medtages i detailomsætningen. Der opregnes med faktoren 1,15 for at dække det toldfrie salg på danske færges dvs. primært de danske færges på Rødby-Puttgarden. Denne omsætning skal selvsagt ikke pålægges moms ved beregning af detailomsætningen.

Step 6: Korrektion for tankstationers salg af ikke-autovarer

DOI dækker ikke tankstationers salg af dagligvarer mv. Salget af ikke-autorelaterede varer beregnes i projektmappen for "autokomplekset", dvs. DK-NACE 50. Tallet for tankstationers salg af kioskvarer m.v. indlægges i inddataarket. Salget fordeles med 80 % på hovedgruppen fødevarer og andre dagligvarer og 20 % på andre forbrugsvarer.

Step 7: Opregning af forbrugsundersøgelsen

Forbrugsundersøgelsen for et givet år opregnes af kontoret Nationalregnskab v.h.a. den af primærstatistikkontoret anbefalede metode. Det skal i denne forbindelse nævnes, at den danske forbrugsundersøgelse indeholder en korrektion for differentieret bortfald i de enkelte strata, som efter alt at dømme er meget stærk set i en international sammenligning. Dette skyldes, at det i Danmark er muligt at hente indkomstoplysninger vedr. husholdningerne i stikprøven fra registerdata. På denne måde er det muligt at sikre, at alle indkomstgrupper bliver korrekt repræsenteret i opregningen. I en række lande er det tilsyneladende ikke muligt at korrigerer for, at højindkomsthusholdninger har et større bortfald end gennemsnittet, hvorved der kan introduceres en nedadgående bias i Forbrugsundersøgelserne. I Danmarks tilfælde må det vurderes, at en sådan bias hidrørende fra et overnormalt stort bortfald i højindkomstgrupperne ikke gør sig gældende.

Step 8: Nationalregnskabskodning af FU og ekstraopregning

Der etableres en nøgle mellem FU's produktkoder og nationalregnskabets konsumgrupper. Den opregnede FU aggregeres til konsumgrupper. Endvidere foretages korrektion for de definatoriske forskelle mellem nationalregnskabet og Forbrugsundersøgelsen f.s.v. angår forsikring samt spil m.v. Herefter foretages en ekstraopregning som korrektion for evt. skævhed i FU's gennemsnitlige husstandsstørrelse samt personer, der ikke lever i husholdninger. Korrektionsfaktoren beregnes som det gennemsnitlige antal personer i landet i referenceåret divideret med antal personer dækket af FU. Korrektionsfaktoren for 1995 bliver 1,04. Denne ekstraopregning er ikke uproblematisk, men nationalregnskabet har gode erfaringer med en sådan ekstraopregning. De ekstraopregnede tal fortolkes som værende det bedst mulige bud på husholdningernes konsum inklusive konsumet i små NPI'er uden lønnet beskæftigelse, der er slået sammen med husholdningerne.

Step 9: Indlæggelse af endeligt og foreløbigt NR-konsum

For de endelige år kopieres de relevante dele af tilgangs- og anvendelsestabellen aggregeret over produkter (den såkaldte "sumta"). For de foreløbige år indlæses tallene fra den seneste offentliggørelse.

Step 10: Dannelse af fordelingsgrundlag for DOI suppleret og korrigeret og for FU

For hver af de tre hovedvaregrupper sættes udgangsskønnet lig værdien af detailsalg til private ifølge det supplerede og korrigerede DOI. Inden for hver af hovedvaregrupperne fordeles totalerne på de enkelte konsumgrupper proportionalt med fordelingen ifølge FU, idet dog 5 konsumgrupper, hvor FU's tal er systematisk skæve, holdes uden for fordelingen. De fem konsumgrupper er 1182 Chokolade og sukkervarer, 1220 Mineralvand og sodavand, 2110 Vin og spiritus, 2130 Øl samt 2210 Tobaksvarer. Fordelingsgrundlag etableres for FU og DOI eksklusive disse fem undtagelseskonsumgrupper. FU's tal opregnes/nedregnes, således at totalerne ifølge det supplerede og korrigerede DOI rammes.

Der foretages tillæg for landmænds forbrug af egne produkter og direkte salg til private for konsumgruppe 1120 Kød, 1141 Æg og 1142 Mælk, fløde, yoghurt mv. Kilden er landbrugsstatistikken. Øvrige erhvervsdrivendes skattemæssigt ansatte forbrug af egne varer anses for dækket via DOI's momsbaseerede opregning. I et efterfølgende trin foretages tillæg for frynsegoder og sort økonomi.

Step 11: Konsumgrupperne 1182, 1220, 2110, 2130 og 2210 sættes a priori lig værdierne i det foreløbige nationalregnskab

Udgangsskønnet for de fem undtagelseskonsumgrupper sættes lig med værdierne i det seneste foreløbige nationalregnskab, der tages som udtryk for det bedst mulige estimat fra forsyningsiden ved hjælp af product-flow metoden.

Step 12: Korrektion til FU for gaver ved brug som fordelingsnøgle

Forbrugsundersøgelsen indeholder en post på omkring 3 mia. for gaver uden nærmere angivelse. Ved brug af FU som fordelingsnøgle fordeles dette beløb ud på beklædning, sports- og campingudstyr, smykker og ure, kufferter og tasker samt papir og skriveudstyr. Tilsvarende foretages en korrektion for varmeudgifter i forbindelse med fælles fyringsanlæg i etageejendomme m.v. samt for forskellen i behandling af pakketure (charterrejser).

Step 13: Indlæggelse af udvalgte værdier fra beregningerne for udvalgte erhverv

For en række konsumgrupper dannes det bedste udgangsskøn ved anvendelse af tilgangsværdier enten direkte eller som supplement til FU. De relevante data indlæses i projektmappens inddataark med betegnelsen PRIMSTAT.

Step 14: Indlæggelse af nøgle til fordeling af turistindtægter

De konsumgrupper, for hvilke måltotalen beregnes ud fra FU, skal korrigeres for, at FU ikke indeholder udenlandske turisters køb i Danmark. Der benyttes den fordelingsnøgle, som anvendes ved beregningen af input-output multiplikatorer.

Step 15: Beregning af niveauer for samtlige konsumgrupper hvert år

Niveauer for det løbende år beregnes herefter ud fra de kilder, der er angivet i regnearket. Ved anvendelse af FU for forsikringer og forlystelser m.v. (tips, lotto) foretages korrektion for at bringe tallene i overensstemmelse med nationalregnskabsdefinitioner.

Step 16: Erfaringsmæssig afstemningskorrektion

Til slut ganges de i step 15 fremkomne værdier for de enkelte konsumgrupper med et sæt faktorer, der er bestemt af erfaringerne med afstemningen af nationalregnskabet i de tidligere år, typisk fastsat ud fra erfaringerne for året $t-1$. Herved tages ved fastsættelsen af udgangsskønnene hensyn til kendt bias i opgørelsen af de enkelte konsumgrupper baseret på kilder fra anvendelsessiden. Hvis for eksempel den første af konsumgrupperne, 1110 Mel, gryn brød og kager, i det sidste endelige nationalregnskab blev afstemt til en værdi, der lå to procent over udgangsskønnet, multipliceres det i step 15 fremkomne niveau med faktoren 1,02 ved den endelige fastlæggelse af udgangsskønnet for husholdningernes konsum af konsumgruppe 1110.

5.7.4 Afstemning i nationalregnskabets produktbalancesystem

De ovenfor beskrevne udgangsskøn for husholdningernes konsum indgår sammen med alle de øvrige udgangsskøn for tilgangs- og anvendelseskomponenter i afstemningen af nationalregnskabet. I Danmarks tilfælde foretages afstemningen af tilgang og anvendelse, eller ækvivalent hermed af BNP opgjort fra produktions- og fra anvendelsessiden, i et meget detaljeret produktbalancesystem, der omfatter ca. 2750 produkter. Af disse har knap 1300 i 1995 anvendelse som konsum i husholdningerne.

I de fleste tilfælde giver afstemningsprocessen anledning til at modificere udgangsskønnene for konsumet. Samlet set førte afstemningen af nationalregnskabet for benchmarkåret 1992 til en opjustering på ca. 1,5 pct. i forhold til udgangsskønnet. For den del af konsumet, som passerer detailhandelen (retailable consumption), er der ved fastsættelsen af de endelige, afstemte værdier under ét for benchmarkåret 1992 ligeledes tale om en opjustering på 1,5 pct. i forhold til udgangsskønnet. For året 1995, der generelt anvendes som illustration i BNI-dokumentationen, fremgår udgangsskønnene og de endeligt afstemte værdier af tabel 111, som endvidere viser værdierne ifølge den opregnede forbrugsundersøgelse for 1995.

Tabel 111 Udgangsskøn og afstemte værdier for husholdningernes konsum fordelt på COICOP-konsumgrupper samt værdier ifølge Forbrugsundersøgelsen, 1995

COICOP-konsumgruppe	Udgangsskøn	Afstemt nationalregnskab (NR)	Opregnet Forbrugsundersøgelse (FU)	NR/FU
72-grupperingen	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	(2)/(3)
	(1)	(2)	(3)	(4)
1110 Mel, gryn, brød, kager	10.084	10.040	10.444	0,96
1120 Kød	16.425	16.299	15.177	1,07
1130 Fisk	2.658	2.686	2.603	1,03
1141 Æg	972	950	908	1,05
1142 Mælk, fløde, yoghurt	5.039	4.970	4.856	1,02
1143 Ost	3.302	3.250	3.444	0,94
1150 Smør, margarine, olie	2.058	2.035	1.925	1,06
1160 Frugt og grøntsager	8.095	8.039	8.118	0,99
1171 Kartoffler mv.	1.619	1.679	1.897	0,88
1181 Sukker	450	442	378	1,17
1182 Flødeis, chokolade mv.	8.895	8.835	7.112	1,24
1190 Salt, krydderier mv.	2.674	2.541	1.539	1,65
1210 Kaffe, the og kakao	3.021	2.993	2.838	1,05
1220 Mineralvand, sodavand	5.443	5.384	4.426	1,22
2110 Vin og spiritus	6.317	6.278	6.389	0,98
2130 Øl	6.857	6.883	4.051	1,70
2210 Tobak	12.103	12.023	9.437	1,27
3110 Beklædning	21.127	20.983	21.175	0,99
3140 Vask, rensning	534	433	711	0,61
3200 Fodtøj	4.817	4.877	4.834	1,01
4100 Husleje	31.911	31.934	34.165	0,93
4200 Ber. husleje egen bolig	60.623	60.623	47.940	1,26
4300 Rep. og vedl. af boliger	5.890	6.222	8.443	0,74
4410 Renovation mv.	3.622	3.550	3.022	1,17
4430 Vand, vandafledn.afgift	5.596	5.622	6.808	0,83
4510 Elektricitet	11.628	11.693	10.810	1,08
4520 Gas	2.826	2.751	3.145	0,87
4530 Flydende brændsel	5.053	5.038	3.850	1,31
4540 Fjernvarme mv.	10.151	10.292	11.324	0,91
5100 Møbler, gulvtæpper mv.	10.796	10.721	11.250	0,95
5200 Gardiner, sengelinned	3.028	2.979	2.498	1,19
5310 Husholdningsmaskiner	4.188	4.121	4.376	0,94
5330 Rep. af hush. maskiner	492	449	237	1,89
5400 Service, køkkenudstyr	3.144	3.112	2.868	1,09
5500 Hush. og haveredskaber	2.114	2.144	2.626	0,82
5610 Rengøringsmidler mv.	3.903	3.693	4.279	0,86
5620 Hushjælp mv.	2.005	2.024	1.477	1,37
6111 Medicin, vitaminer mv.	3.833	3.864	3.797	1,02

COICOP-	Udgangs-	Afstemt na-	Opregnet	NR/FU
konsumgruppe	skøn	tionalregn-	Forbrugs-	
72-grupperingen	Mill. kr.	skab (NR)	undersø-	(2)/(3)
		Mill. kr.	gelse (FU)	
			Mill. kr.	
	(1)	(2)	(3)	(4)
6112 Brillor, høreapparater mv	2.023	2.140	1.800	1,19
6200 Læge, tandlæge mv.	5.462	5.087	4.148	1,23
6300 Hospitaler, sanatorier	985	985	331	2,98
7100 Anskaffelse af køretøjer	29.810	29.333	29.810	0,98
7210 Vedl. af køretøjer	12.741	12.715	11.714	1,09
7220 Benzin og olie til køret.	12.407	13.049	14.094	0,93
7240 Biludlejn., køretimer	4.311	4.104	1.377	2,98
7300 Køb af transportydelser	8.678	8.554	9.050	0,95
8100 Telefon, telefax, porto	10.018	8.558	11.005	0,78
9110 Radio- og tv-apparater	4.552	4.519	3.816	1,18
9120 Fotoudst., videokameraer	615	777	362	2,15
9130 Pc'ere mv.	4.296	4.454	2.606	1,71
9140 Cd'ere, videobånd mv.	2.022	2.021	2.947	0,69
9150 Rep. af radio, tv, pc mv.	479	465	228	2,04
9200 Musikinstrum., både mv.	2.409	2.388	1.338	1,79
9300 Sportsudstyr, legetøj mv.	10.143	10.149	10.583	0,96
9400 Forlystelser, tv-licens mv	16.769	15.300	14.677	1,04
9510 Bøger, aviser og blade	7.592	7.604	7.808	0,97
9530 Papir, skriveudstyr mv.	1.146	1.164	1.198	0,97
9600 Pakkede ferierejser	4.397	4.397	6.008	0,73
9700 Undervisning	3.656	3.656	1.871	1,95
9810 Udgifter på restaurant	24.247	24.247	15.808	1,53
9820 Udgifter på hoteller mv.	2.927	2.885	2.357	1,22
9911 Frisører mv.	4.103	3.976	3.758	1,06
9912 Toiletart., barbermask.	7.051	7.216	6.833	1,06
9921 Smykker og ure mv.	1.069	1.299	1.451	0,90
9922 Kufferter, tasker mv.	2.031	2.017	1.103	1,83
9931 Plejehjem, dagcentre	1.425	1.425	0	
9932 Dageinst. for børn	5.504	5.504	4.718	1,17
9940 Forsikring	8.977	8.996	9.992	0,90
9950 Finansielle tjenester	7.610	7.610	2.649	2,87
9960 Advokater, andre tj.	3.612	3.537	2.746	1,29
9980 Turistindtægter mv.	-20.888	-20.888		
9990 Turistudgifter mv.	19.666	19.666		
Total	505.139	501.364		
Total ekskl. konsumgrupperne				
4200, 9931, 9980 og 9990	444.313	440.538	415.428	1,06

Tabellen viser, at der i forbindelse med afstemningen for året 1995 er sket en samlet nedjustering af husholdningernes konsum med 3.775 mill. kr. eller 0,75 procent. Denne afstemning ligger inden for det normale interval.

Hvad angår sammenligningen af husholdningernes konsum i nationalregnskabet med den opregnede forbrugsundersøgelse er helhedsindtrykket generelt set en god overensstemmelse mellem de to opgørelser for alle de konsumgrupper, hvor der a priori må forventes en høj grad af overensstemmelse, fordi forbrugsundersøgelsen har samme definitioner som nationalregnskabet samt ringe stikprøveusikkerhed for de pågældende poster. Det sidste gælder specielt udgiftsposter, som langt hovedparten af husholdningerne har i hver regnskabsperiode, og hvor der ikke gør sig særlig bias gældende. For konsumgrupperne 1182 Flødeis, chokolade og sukkervarer, 1220 Mineralvand og sodavand, 2110 Vin og spiritus, 2130 Øl, 2210 Tobak samt 9810 Udgifter på restauranter mv. er det velkendt, at forbrugsundersøgelser normalt udviser stor nedadgående skævhed.

Sammenligninger mellem nationalregnskabet og Forbrugsundersøgelsen på mere aggregeret niveau er ganske problematiske p.g.a. den nævnte bias for visse konsumgrupper samt definitoriske forskelle for andre. Ikke desto mindre ser man i nogle lande jævnligt sammenligninger på mere aggregeret niveau mellem forbrugsundersøgelser og nationalregnskabet. Af denne grund er en sådan aggregeret sammenligning også vist i tabellen. Som minimum må der korrigeres for den forskellige behandling af ejerboligposten samt udgifter på plejehjem mv. plus turistindtægter og -udgifter, der ikke er dækket af Forbrugsundersøgelsen. Den aggregerede sammenligning med disse poster holdt udenfor viser, at nationalregnskabet tal for husholdningernes konsumudgift ligger 6 procent over den ekstraopregnede forbrugsundersøgelses tal.

5.8 Konsumudgift i non-profit institutioner rettet mod husholdninger (NPISH'er)

Hele den ikke-markedsmæssige produktion i NPISH'er føres på anvendelsessiden til endelig konsumudgift i en særskilt søjle i tilgangs- og anvendelsestabellerne. Kilder og metoder til denne endelige anvendelseskomponent er derfor allerede udtømmende beskrevet i kapitlet om BNP opgjort fra produktionssiden nærmere bestemt afsnit 3.1.2.4.3.

5.9 Offentlig konsumudgift

Den offentlige konsumudgift består af tre dele:

- overførsler i naturalier af markedsmæssige varer og tjenester
- overførsler i naturalier af ikke-markedsmæssige varer og tjenester
- kollektiv konsumudgift i offentlige ikke-markedsproducerende enheder

1) er varer og tjenester købt på markedet af sektoren offentlig forvaltning og service og stillet til rådighed for husholdningerne. I henhold til ENS95 indgår sådanne køb af varer og tjenester ikke i forbrug i produktionen samt produktionsværdien i offentlig forvalt-

ning og service, men føres direkte til endelig anvendelse som offentligt betalt individuelt konsum af markeds-mæssige varer og tjenester. Dette er logisk, da der ikke sker nogen videreforarbejdning af de indkøbte produkter hos offentlige ikke-markedsproducenter, før produkterne stilles til rådighed for husholdningerne. I langt de fleste tilfælde leveres de relevante produkter direkte fra markedsproducenten, fx en praktiserende læge, til de modtagende husholdninger. I Danmarks tilfælde udgøres overførslerne i naturalier af markeds-mæssige produkter næsten udelukkende af sygesikringsydelse. Værdierne fremgår direkte af de offentlige regnskaber, som dækker området 100 %. Værdierne må anses for opgjort med fuldstændig sikkerhed.

2) udgøres af produktionen af offentlige, individuelle ikke-markeds-mæssige tjenester med fradrag af salgsindtægterne i de ikke-markedsproducerende offentlige enheder, der producerer de pågældende produkter til offentligt individuelt konsum, samt værdien af den egenproducerede software i disse enheder. Kilder og metoder til opgørelsen af produktionsværdien er allerede gennemgået i afsnit 3.1.2.2.1 i forbindelse med opgørelsen af BNP fra produktionssiden samt afsnit 4.12 for så vidt angår forbruget af fast realkapital. Der henvises følgelig til disse afsnit. Salgsindtægterne findes direkte oplyst i de offentlige regnskaber. Værdien af egenproduceret software opgøres med udgangspunkt i lønsummen for højtuddannet edb-personale, der formodes at være beskæftiget med udvikling af software og store databaser. Der anvendes en mark-up faktor på lønsummen til dækning af forbrug i produktionen og forbrug af fast realkapital.

3) udgøres af produktionen af offentlige ikke-markeds-mæssige tjenester, der anvendes til kollektivt, dvs. ikke-individualiserbart, offentligt konsum, med fradrag af salgsindtægterne i de ikke-markedsproducerende offentlige enheder, der producerer de pågældende produkter til kollektivt offentligt konsum, samt værdien af den egenproducerede software i disse enheder. Kilder og metoder til opgørelsen af produktionsværdien er allerede gennemgået i afsnit 3.1.2.2.1 i forbindelse med opgørelsen af BNP fra produktionssiden samt afsnit 4.12 for så vidt angår forbruget af fast realkapital. Der henvises følgelig til disse afsnit. Salgsindtægterne findes direkte oplyst i de offentlige regnskaber. Værdien af egenproduceret software opgøres med udgangspunkt i lønsummen for højtuddannet edb-personale, der formodes at være beskæftiget med udvikling af software og store databaser. Der anvendes en mark-up faktor på lønsummen til dækning af forbrug i produktionen og forbrug af fast realkapital.

Fordelingen af den samlede offentlige konsumudgift på de tre komponenter fremgår af tabel 112.

Tabel 112 Fordeling af offentlig konsumudgift på individuelt og kollektivt konsum

Art	Mill. kr
Overførsler i naturalier af markeds-mæssige produkter	13.131
Overførsler i naturalier af ikke-markeds-mæssige produkter	160.902
Kollektiv konsumudgift	86.265
Samlet offentlig konsumudgift	260.299

Det ses, at individuelt konsum repræsenterer 67 % af den samlede offentlige konsumudgift.

5.10 Anskaffelser minus afhændelser af materielle faste aktiver

5.10.1 Overblik

Denne endelige anvendelseskomponent er i det danske nationalregnskab opgjort på følgende underkomponenter:

Tabel 113 Faste bruttoinvesteringer i materielle aktiver fordelt på arter

Art	Mill. kr.
Maskiner og inventar	60.370
Transportmidler	22.266
Bygninger	64.807
<i>heraf</i>	
Boliger	39.664
Erhvervsbyggeri	25.143
Anlæg	23.882
Stambesætninger	91
I alt	171.416

Af disse foreligger alle med undtagelse af maskiner og inventar, enkelte typer af transportmidler samt hovedreparation af bygninger opgjort fra anvendelsessiden. For nybyggeri af bygningers vedkommende enten ud fra regnskabsstatistikker med meget stor dækningsgrad af faktiske observationer eller ud fra et totaldækkende bygningsregister (BBR). Investeringerne i maskiner og inventar opgøres fra forsyningsiden vha. product-flow metoden. Efterhånden som den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik bliver udbygget til at omfatte stort set samtlige erhverv med markedsproducerende enheder, vil det blive muligt at opgøre også maskininvesteringerne direkte fra anvendelsessiden. Der er dog belæg for, at sådanne direkte opgørelser fra anvendelsessiden baseret på regnskabsstatistik for ikke-offentlige enheder uden for landbruget er biased nedad pga. mangelfuld dækning af nye virksomheder, som måske har relativt lille omsætning og beskæftigelse, men som investerer meget i startfasen. Selv efter fremkomsten af en direkte opgørelse af maskin- og inventarinvesteringerne fra anvendelsessiden forekommer det sandsynligt, at udgangsskønnet for denne komponent vil blive opstillet fra forsyningsiden, da denne metode pga. den nævnte velkendte start-up bias formentlig må anses for statistisk overlegen. I relation til maskininvesteringerne har den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik imidlertid en vigtig rolle at spille i forhold til fordelingen på erhverv af totalen for økonomiens samlede maskininvesteringer. Endvidere arbejdes der på at korrigere regnskabsstatistikken for den nævnte start-up bias ved udnyttelse af momsoplysninger vedr. nystartede virksomheder.

5.10.2 Opgørelser fra anvendelsessiden

For økonomien som helhed opgøres anskaffelser minus afhændelser af faste materielle aktiver som nævnt direkte fra anvendelsessiden med undtagelse af maskiner og inventar, enkelte arter af transportmidler samt hovedreparation af bygninger.

Transportmidler

Udgangsskønnet før afstemning for anskaffelser minus afhændelser af motorkøretøjer opgøres ud fra Bilstatistikregistret der igen bygger på Motorkøretøjsregistret. Tilsvarende bygger opgørelsen af investeringerne i skibe og fly på registeroplysninger for hvert enkelt skib og hvert enkelt fly. Kun investeringer i rullende jernbanemateriel, containere samt øvrige arter af transportmidler, der omfatter mindre betydende arter, opgøres fra forsyningssiden vha. product-flow metoden. I 1995 vedrører transportmidelinvesteringerne 57 produkter i tilgangs- og anvendelsestabellerne.

Boliger

Nybyggeriet af boliger opgøres ud fra antallet af aktivitetskvmadratmetre i det totalt dækkende Bolig- og bygningsregister (BBR). Aktivitetskvmadratmetre er de kvadratmetre byggeri, der i gennemsnit har været bygget i kalenderåret (kvartalet). Investeringerne konteres altså i takt med at byggeriet skrider frem og ikke på færdiggørelsestidspunktet. Aktivitetskvmadratmetrene beregnes ud fra oplysningerne i BBR om igangsættelses- og færdiggørelsestidspunkter for de enkelte byggerier. I beregningen sondres mellem 4 typer af nybyggeri af boliger. Til hver type er knyttet en gennemsnitlig pris pr. kvadratmeter – en såkaldt kvadratmeternorm. Beregningen foretages stratificeret på to geografiske områder nemlig Hovedstadsregionen og det øvrige land. Kvadratmeterpriserne er markant højere i Hovedstadsregionen end i resten af landet. Kvadratmeterpriserne har benchmark i 1993, hvor et udvalg under Danmarks Statistik med deltagelse af eksperter fra såvel Boligministeriet og Statens Byggeforskningsinstitut som finansielle institutioner med speciale i finansiering af byggeri gennemgik alle foreliggende kilder til belysning af opførelsesomkostningerne for boligbyggeri. Benchmarkpriserne for 1993 fremføres til det løbende år med udviklingen i byggeomkostningsindekset for boligbyggeri reduceret med 1 procent for stedfundne produktivitetstigninger, der ifølge sagens natur ikke vil blive fanget i et inputbaseret byggeomkostningsindeks. Produktivitetsskorrektionsfaktoren er fastsat ud fra sammenligning af benchmarks for årene 1969, 1979 og 1993 med udviklingen i byggeomkostningsindekset for boligbyggeri i de mellemliggende perioder.

Hovedreparation af boliger beregnes som 55 procent af den samlede tilgang af bygge- og anlægsreparation vedrørende boliger. De resterende 45 procent vedrører løbende reparation og vedligeholdelse, der ikke skal føres til investering. Den samlede reparation og vedligeholdelse er opgjort fra forsyningssiden, hvorimod procenten for hovedreparation bygger på en opgørelse fra anvendelsessiden i form af forbrugsundersøgelserne. Værdien af hovedreparation er inkl. materialer til egen hovedreparation af boliger.

Beregningen af hovedkomponenterne i investeringerne i boligbyggeri er vist i tabel 114. Tabellen viser værdien af nybyggeri samt hovedreparation ekskl. sort byggeri opgjort i basispriser. De samlede investeringer i boligbyggeri omfatter desuden produktskat-

De samlede bygningsinvesteringer i privat erhvervsbyggeri fremkommer ved tillæg af ikke-refunderbar moms plus handelsomkostninger.

Offentligt erhvervmæssigt byggeri

Denne investeringskomponent opgøres ud fra regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Regnskabsstatistikens oplysninger om nyinvesteringer fordeles på investeringsarter ved hjælp af investeringernes fordeling på DK-NACE erhverv og delsektorer.

Offentligt ikke-erhvervmæssigt byggeri

Bygningsinvesteringerne i offentlige ikke-markedsproducerende enheder opgøres ud fra OIMA-systemet (Beregningssystemet for Offentlig Ikke-Markedsmæssig Aktivitet), der igen bygger på den nationalregnskabsmæssige opgørelse af sektoren offentlig forvaltning og service i databasen DIOR. Oplysningerne om nyinvesteringer i OIMA fordeles på investeringsarter ved hjælp af investeringernes fordeling på DK-NACE erhverv og delsektorer.

Tabel 116 viser resultatet af beregningerne af offentligt erhvervmæssigt samt ikke-erhvervmæssigt byggeri frem til opgørelsen af anvendelsen af de to produkter opgjort i basisprinsniveau.

Tabel 116 Investeringerne i offentligt erhvervmæssigt og offentligt ikke-erhvervmæssigt byggeri

Produktnummer	U454012	U454013
Tekst	Off. erhv.	Off.ikke-
1000 kr.	bygg.	erhv.bygg.
Investeringer	1.120.613	7.239.839
Heraf: Stempelafgifter	4.393	29.929
Advokater	12.685	86.420
Ejendomshandel	7.344	50.031
Handelsomkostninger i alt	24.422	166.380
Køberpris incl. moms	1.096.191	7.073.459
Heraf: Moms	61.619	1.277.042
Afgifter	-966	13.974
Basispris	1.035.538	5.782.443

Private anlæg

Investeringerne bestemmes her fra anvendelsessiden. Investeringerne fremkommer som summen af værdien af alle nyanlæg ifølge de kilder, der er til rådighed. Beregningen er identisk med den, der benyttes ved opstilling af måltotaler for erhvervsfordelte investeringer. Det antages, at der ikke skal udskilles afgifter netto eller moms fra private anlæg. Tabel 117 viser værdierne for 1995 og de benyttede kilder.

Tabel 117 Beregningen af investeringer i private anlæg

1000 kr.	Investering i private anlæg	Kilde
Landbrug (grundforbedring mv.)	103.000	Landbrugsstatistik
Udvinding af råolie og naturgas	1.969.590	Specifik erhvervsstatistik for erhverv 110000
Regnskabsstatistik	457.377	Investeringsberegning ud fra regnskabsstatik
Andre private anlæg, gartneri, skovbrug	2.445	Mål til investeringsmatricer i øvrigt.
I alt.	2.532.412	

Offentlige erhvervsmæssige anlæg samt offentlige ikke-erhvervsmæssige anlæg bortset fra militære anlæg til investering

Anlægsinvesteringerne i offentlige selskaber samt i sektoren offentlig forvaltning og service fremkommer i lighed med værdierne for nybyggeri fra regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber og OIMA-nyinvesteringerne (OIMA: nationalregnskabets beregningssystem for offentlig forvaltning og service baseret på DIOR databasen). Investeringerne fremgår af tabel 118.

Tabel 118 Offentlige anlægsinvesteringer bortset fra militære

Produktnummer	U454022	U454023
Tekst	Off. erhv. anlæg	Off. ikke-erhv. anlæg
1000 kr.		
Investeringer = Køberpris incl. moms	17.468.293	3.108.647
Heraf: Moms	1.159.750	595.407
Afgifter	0	-422.203
Basispris	16.308.543	2.935.443

Militære anlægsinvesteringer

Oplysningerne vedrørende militære bygge- og anlægsarbejder stammer fra udtræk fra de offentlige regnskaber. Af en samlet værdi i køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms i 1995 på 1.124 mill. kr. er 570 mill. ført til investering, mens de resterende 554 mill. er konteret som forbrug i produktionen i offentlig forvaltning og service i erhvervet 752002 Forsvar, politi og retsvæsen, idet der for denne dels vedkommende er tale om løbende reparation og vedligeholdelse eller våbensystemer, som ifølge ENS95 ikke skal føres til investering.

Stambesætninger

Den relativt ubetydelige post for forskydninger i landbrugets stambesætninger foreligger oplyst i landbrugsstatistikken.

5.10.3 Opgørelser vha. product-flow metoden

Udgangsskønnet for økonomiens samlede investeringer i maskiner og inventar opstilles sædvanligvis med udgangspunkt i værdien i den seneste version af det foreløbige nationalregnskab for referenceåret. I det foreløbige nationalregnskab foregår også en konfrontation af tilgang og anvendelse af produkter, om end efter langt mere summariske metoder end i de endelige nationalregnskaber. Den seneste værdi for de samlede maskin- og inventarinvesteringer i det foreløbige nationalregnskab kan derfor betragtes som et godt bud på de samlede maskininvesteringer opgjort fra forsyningsiden.

Ved større differencer mellem samlet tilgang og anvendelse af produkter under ét på makroplan ved sammenstilling af udgangsskønnene til det endelige nationalregnskab kan det dog komme på tale at modificere totalen fra det foreløbige nationalregnskab allerede på dette initiale trin.

Den initiale værdi for de samlede maskininvesteringer baseret på det foreløbige nationalregnskab fordeles dernæst på de ca. 670 produkter, der har anvendelse i denne investeringskategori, ud fra produktsammensætningen i det sidste endelige år (t-1), idet de tekniske koefficienter refererer til opgørelser i faste priser. Dernæst konfronteres tilgang og anvendelse for hvert af de ca. 670 produkter, og differencen mellem disse udgangsskøn for tilgang og anvendelse på produktniveau proportionalfordeles over de forskellige anvendelser af produkterne, idet dog enkelte anvendelser holdes uden for proportionalfordelingen. Tilgangssiden anses for meget sikkert opgjort og modificeres sædvanligvis ikke. Resultatet af denne systematiske og helt automatiserede anvendelse af product-flow metoden efter den nævnte proportionalfordeling er udgangsskønnet for de samlede maskininvesteringer, der herefter indgår i afstemningsprocessen sammen med udgangsskønnene for alle de øvrige tilgangs- og anvendelseskomponenter.

Udgangsskønnet for de samlede maskininvesteringer for 1995 fremkommer som vist i tabel 119.

Tabel 119 Beregning af udgangsskønnet for investeringer i maskiner og inventar

	Mill. kr.
Initialværdi baseret på foreløbigt NR	63.878
Resultat af automatisk product-flow metode (2-step RAS metode)	63.729
Udgangsskøn til den manuelle afstemning af tilgang og anvendelse	63.729
Afstemt værdi	60.370

Den relativt store nedadgående afstemningskorrektur i 1995 må ses i sammenhæng med, at anlægsinvesteringerne til gengæld blev opjusteret væsentligt i forhold til værdierne i det foreløbige nationalregnskab for 1995. Som allerede diskuteret i afsnit 3.12.3 er grænsedragningen mellem maskininvesteringer og anlægsinvesteringer ofte afhængig af leveringsvilkårene for store anlæg som fx kraftværker. En større anlægsinvestering vil derfor normalt som modstykke have et større input af maskiner og dele hertil i anlægsvirksomhed med en tilsvarende mindre mængde ført direkte til endelig anvendelse i investeringskategorien maskin- og inventarinvesteringer.

Hvad angår transportmiddelinvesteringerne opgøres enkelte, mindre dele ligeledes fra forsyningssiden. Det gælder fx jernbanemateriel og containere. Kilderne til opgørelsen af den indenlandske forsyning er Varestatistik for industri og Udenrigshandelsstatistikken.

Endelig opgøres som nævnt hovedreparation af bygninger fra forsyningssiden ud fra den samlede tilgang af byggereparation. Beregningen af denne tilgang er beskrevet i afsnit 3.12.3.

5.10.4 Erhvervsfordeling af økonomiens samlede investeringer fordelt på arter

5.10.4.1 Erhvervsfordelte investeringer

Da der er betydelig brugerinteresse knyttet til fordelingen af de faste bruttoinvesteringer på erhverv, gives i det følgende en beskrivelse af kilder og metoder hertil, selv om erhvervsfordelingen ikke direkte er BNI-relevant

5.10.4.2 Offentlige ikke-erhvervsmæssige investeringer

OIMA (beregningssystemet for Offentlig Ikke-Markedsmæssig Aktivitet) baseret på DIOR databasen bestemmer totalerne, opdelt på investeringer i "nyinvesteringer" og investeringer i eksisterende bygninger og anlæg. Endvidere modtages tal for erhvervsfordelte investeringer i software. OIMA-investeringerne overføres til mellemsystemet på MLS-koderne:

6100: Faste nyinvesteringer.

6321: Køb minus salg af eksisterende bygninger og anlæg.

Regneark med detaljeret fordeling af investeringer på DK-NACE erhverv og delsektor (integreret amt, primærkommune og stat, ikke-integreret amt, primærkommune og stat, fonde- og kasser) modtages årligt fra kontoret Finanser og Priser. En detaljeret (men ikke endelig) opdeling på de enkelte delsektors investeringer i hhv. bygninger, anlæg samt maskiner, inventar mv. er ikke opstillet årligt, men foreligger for året 1995. De fuldt opdelt tal er tilpasset de endelige tal iflg. OIMA-systemet på nationalregnskabs 130-erhvervsinddeling. Herunder er opstillet erhvervsfordelte tal for køb minus salg af eksisterende bygninger og anlæg.

5.10.4.3 Offentlige selskabers investeringer

Fra kontoret Finanser og Priser modtages et regneark, som indeholder resultaterne af statistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber. Det samme regneark leverer inddata til en række af nationalregnskabs erhvervs-specifikke beregninger og til de investeringstal for bygninger og anlæg, der benyttes ved opstilling af værdien af nybyggeri og nyanlæg i offentlige virksomheder i bygge- og anlægssystemet.

Regnearket indeholder erhvervsfordelte investeringer i bygninger, anlæg, maskiner, inventar og transportmidler samt software opdelt på DK-NACE erhverv. Ved hjælp af udtræk fra regnskabsstatistikken for erhverv domineret af offentlige selskaber er det

endvidere muligt at udskille et skøn for den del af investeringerne, der vedrører køb minus salg af eksisterende bygninger og anlæg. Det har været nødvendigt at indføre en række modifikationer til arkets investeringstal med udgangspunkt i andre kilder. Investeringer i Elforsyning er opdelt på bygninger, anlæg og maskiner. Endvidere er et meget stort salg af eksisterende elværker fjernet, eller rettere modregnet i nyinvesteringen, da det må antages, at der er tale om asymmetrisk registrering af beløbet i forbindelse med strukturændringer i branchen. Endvidere er investeringer i gasforsyning og jernbaner tilpasset nationalregnskabsnets egne fordelinger på arter ud fra disse virksomheders regnskabsoplysninger.

5.10.4.4 Erhverv dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik

I 1995 dækker den generelle, spørgeskemabaserede regnskabsstatistik NR-130 erhvervene fra 140009 til 370000. Statistikken er nu fuldt dækkende for området, dvs. at statistikken tildeler regnskabsstørrelser til alle enheder i de pågældende erhverv. Regnskabsstatistikken foreligger som hhv. en firmastatistik og en arbejdsstedsstatistik. Til nationalregnskabsnets brug bearbejdes de to statistikker, således at alle benyttede investeringsoplysninger er henført til arbejdssteder, og det er disse oplysninger der benyttes ved opstillingen af funktionelle investeringer. Ved bearbejdningen af regnskabsstatistikken overføres investeringsoplysningerne til Mellemsystemet opdelt på MLS-koderne:

6110: Køb af immaterielle aktiver (kun i firmastatistik)

6121: Køb af eksisterende bygninger

6123: Opførelse af nye bygninger

6124: Ombygninger og forbedringer af bygninger

6125: Nyanlæg og ombygning af veje, havne mv.

6134: Køb af driftsmidler, inventar

6210: Afhændelse af immaterielle aktiver (kun i firmastatistik)

6221: Salg af eksisterende bygninger (inkl. Grundværdi)

6223: Salg af eksisterende veje, havne mv.

6234: Salg af driftsmidler, inventar

Under posterne vedrørende virksomhedens ordinære drift findes nu en selvstændig post for anskaffelser over driften, som overflødig gør den beregnede udskillelse af posten i det tidligere industrisystem:

7025: Udgifter til anskaffelse af småinventar mv.

Endvidere findes oplysninger om køb og salg af ubebyggede grunde, der ikke medregnes i bruttoinvesteringerne på koderne:

6122: Køb af ubebyggede grunde

6222: Salg af ubebyggede grunde

Posterne for til- og afgang af immaterielle anlægsaktiver indeholder licenser, varemærker, eneforhandlingsrettigheder, software, goodwill og aktiveret udvikling, rationalisering og forskning mv., altså en blanding af størrelser, der skal, og størrelser der ikke

skal, medregnes i bruttoinvesteringerne. Det gør disse regnskabsposter mindre anvendelige ved opstilling af investeringsmålene.

For de erhverv, der er dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, dvs. i 1995 NR-130 erhvervene fra 140009 til 370000, opstilles investeringsmål opdelt på bygninger, anlæg, maskiner, inventar og transportmidler mv. og software ud fra Mellem-systemets oplysninger. Som en default-antagelse går vi her ud fra, at grundværdien udgør 20 procent af den samlede værdi for posterne for eksisterende bygninger og anlæg på koderne 6121, 6221, 6263 og 6226. Småanskaffelser korrigeres som hidtil i Mellem-systemet for den andel, der overføres til løbende forbrug i produktionen.

Der knytter sig nogle problemer til benyttelsen af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, idet tallene for afhændelser af maskiner, inventar og transportmidler inden for en række erhverv har været urimeligt store i forhold til nyanskaffelserne. En nærmere granskning har vist, at regnskabsstatistikens tal for afhændelser i mange tilfælde har været anskaffelsesværdien for det afhændede materiel. Der har i disse tilfælde ikke været korrigeret for den kumulerede afskrivning på det afhændede, en post der i mange regnskaber optræder i afsnittet med årets afskrivninger. Ideelt set burde regnskabsstatistikken vise den faktiske salgspris. Den kan imidlertid være vanskelig at se i mange regnskaber, og det må i øvrigt antages, at salgsprisen oftest - især for udtjent materiel - har ligget nærmere den bogførte værdi af det afhændede end anskaffelsesværdien. Under alle omstændigheder har differencerne mellem den faktiske salgspris og det afhændedes bogførte værdi skullet optræde under sekundære indtægter/udgifter, en post der sjældent har været i overensstemmelse med de meget høje værdier for afhændelserne. Det kontor i Danmarks Statistik, der er ansvarligt for regnskabsstatistikken, søger nu at eliminere problemet.

I det omfang afhændelserne har været sat urimeligt højt i de virksomheder, hvor man har haft indberetningsskemaer eller regnskaber, har disse høje tal påvirket normtallene, der benyttes til konstruktion af de tilsvarende regnskabsposter for virksomheder, der alene er kendt fra moms-indberetninger, hvorfor niveauet også er blevet forkert i disse enheder.

I forbindelse med nationalregnskabsberegningerne har man valgt at benytte regnskabsstatistikens værdier for anskaffelser, men at korrigere værdierne for afhændelser i en række erhverv. Korrektionerne er i investeringssystemet indført på NR-130 niveau uden sektoropdeling. Problemet er i kraft af metoderne til opstilling af udgangsskønnene for de samlede maskininvesteringer og bygge- og anlægsinvesteringer ikke relevant for disse totaler - og dermed BNI -, men alene for erhvervsfordelingen af investeringerne.

Et andet problem er, at nystartede virksomheder sjældent indgår i statistikken på grundlag af indberetningsskemaer eller regnskaber. I sådanne tilfælde er investeringsoplysningerne normalt opstillet ud fra momsoplysninger ved benyttelse af normtal baseret på virksomheder, som i hele perioden har været i normal drift. Man må som tidligere nævnt forvente, at dette medfører en undervurdering af investeringerne i nystartede virksomheder.

Der er søgt korrigeret for denne undervurdering ved hjælp af statistikken for nystartede virksomheder. I denne findes momsstatistikoplysninger for de første 4 kvartaler af hver nystartet virksomheds levetid. Materialet fra statistikken for nystartede virksomheder er

modtaget opdelt på kvartaler, hvad der har gjort det muligt på kvartalsbasis at udskille den del af momsomsætning og køb, der vedrører nystartet virksomhed, og sammenligne den med resten af virksomhederne inden for hver branche på 130-niveauet. Ved denne øvelse kan en virksomhed, der er oprettet i foregående kalenderår altså være udskilt som "nystartet" i fra 1 til 3 kvartaler af det aktuelle år, afhængigt af hvornår den er oprettet, men indgå som ikke-nystartet i resten af året. Det bør ikke medføre væsentlige problemer for beregningen. Det er nu antaget, at den del af momskøbet, som ligger over det "normale" momskøb, der kan beregnes med andelen momskøb/momsomsætning i de ikke-nystartede virksomheder, må betragtes som investering, der ikke er kommet med i regnskabsstatistikens beregninger ud fra normtal. Det er valgt at betragte hele dette tillæg til investeringerne som investering i maskiner, inventar og transportmidler. Afstemningshensyn taler for, at især maskin- og inventarinvesteringerne bør hæves for at undgå en alt for stor andel i private tjenester, og et vigtigt hensyn har været at placere tillæg til regnskabsstatistikens investeringer i erhverv, der faktisk indeholder nystartede enheder.

Det ovenfor nævnte problem vedr. undervurdering er igen ikke af direkte relevans for BNI-opgørelsen, da udgangsskønnet for økonomien som helhed opgøres ud fra bygningsregisterdata for bygningernes vedkommende og fra forsyningssiden for så vidt angår maskiner og inventar

I indberetningsskemaerne til den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik fremgår det eksplicit, at: "Hvis der i regnskabsåret er indgået nye finansielle leasingkontrakter, skal leasing-genstandens anskaffelsessum medregnes, uanset om denne anskaffelsessum er aktiveret eller ej". Der kan således argumenteres for, at den hidtidige korrektion for finansiell leasing ikke længere er nødvendig i de erhverv, der er dækket af regnskabsstatistikken.

Imidlertid indeholder indberetningsskemaet nogle supplerende spørgsmål til de virksomheder, der har ikke-udløbne finansielle leasingkontrakter. Her spørges dels om regnskabsårets samlede udgifter til finansiell leasing, dels om en opdeling af den ovenfor nævnte anskaffelsessum på fast ejendom, tekniske anlæg og maskiner og andre anlæg, driftsmateriel og inventar. Alle disse spørgsmål er besvaret af ganske få firmaer, hvad der kan efterlade tvivl med hensyn til, hvordan virksomhederne faktisk har behandlet det finansielt leasede materiel.

I forbindelse med nationalregnskabsberegningerne har man valgt at gå ud fra, at regnskabspraksis bevæger sig i retning af, at finansielt leaset udstyr aktiveres, men at det er en glidende udvikling, og at mange virksomheder faktisk har indberettet deres investeringer i overensstemmelse med deres egen regnskabspraksis. På denne baggrund har man valgt at aftrappe Mellemsystemets leasingkorrektion inden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistikens område. I 1995 er omposteringen således reduceret til 2/3 af det niveau, der ville fremkomme ved den hidtidige praksis med fuld reduktion for finansielle leasingydelse i de løbende ikke-finansielle driftsudgifter. (I de følgende to år nedsættes korrektionen til hhv. 1/2 og 1/3 af udgangsniveauet fra 1992, der bestod i fuld korrektion. Til støtte for aftrapningen kan anføres, at en sammenligning mellem de beregnede ydelser på finansielle leasingkontrakter og de beregnede *samlede* leasingydelse i regnskaberne, der under alle omstændigheder skal dække operationel leasing, tilsiger en sådan reduktion.

Det er i 1995 som udgangspunkt antaget, at tillægget til investeringerne som følge af anderledes behandling af finansielt leaset udstyr skal være af ca. samme størrelse som korrektionen af bruttoleasingafgifterne. Det forudsætter, at indgåelsen af nye leasingkontrakter vokser pænt over tiden (hvilket ikke bør forveksles med, at behovet for korrektion er aftagende).

Uden for den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik's område er den hidtidige beregning med benchmark i 1992 fortsat uden nedsættelse af leasingkorrektionens størrelse.

5.10.4.5 Andre kilder vedrørende erhverv

For enkelte andre private erhverv foreligger selvstændige kilder til investering. Dette er for tiden tilfældet for branche 110000: Olie og naturgasudvinding. Her bestemmes samtidig den samlede værdi af måltotalmodulkode 2058: Mineralefterforskning, herunder virksomhedernes egenproduktion. Landbrugets investeringer tages fra landbrugsstatistikens oplysninger. I nogle andre tilfælde er de initiale skøn overtaget fra det tidligere beregningssystem til opstilling af investeringer, f.eks. gartneri og skovbrug. Endelig er investeringerne i 651000: Pengeinstitutter, 652000: Realkreditinstitutter mv., 660102: Livs- og pensionsforsikring og 660300: Anden forsikringsvirksomhed fastlagt ved opstillingen af regnskabsstørrelser for disse erhverv. Den endelige værdi for investeringerne i 65-66-brancherne var dog ikke til rådighed ved den initiale opstilling af investeringsmåltotaler for 1995.

5.10.4.6 Bygge- og anlægsinvesteringer fordelt på erhverv

Bygningsinvesteringer inden for offentlige ikke-markedsmæssige tjenester, offentlige selskaber, landbrug og erhverv dækket af den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er bestemt i de systemer, der behandler de pågældende investeringer, jfr. ovenfor. Inden for disse områder fastholdes de beregnede investeringer normalt med den beregnede fordeling på nybyggeri og køb - salg af eksisterende bygninger.

Det totale byggeri er bestemt i bygge- og anlægssystemet, idet man her f.s.v. angår offentligt erhvervsmæssigt- og ikke-erhvervsmæssigt byggeri har taget udgangspunkt i investeringsoplysningerne, som de opstilles til beregningssystemet for erhvervsfordelte investeringer. Ved beregningen af produktionsværdien i bygge- og anlægsvirksomhed ses naturligvis bort fra den del af investeringerne, der vedrører køb og salg af eksisterende bygninger. Investeringen i erhvervet 702009 Boliger fastsættes som den værdi, der er beregnet i bygge- og anlægssystemet.

Tilbage er at fordele resten af det private erhvervsbyggeri på de erhverv, der ikke har regnskabsbaserede måltotaler for byggeinvesteringerne. Til dette formål benyttes oplysninger fra en samkørsel af bygnings- og boligregistret og erhvervsregistret. Her tilvejebringes en oversigt over årets tilgang af etagekvadratmetre for nye erhvervsbygninger fordelt på bygningskategori og NR-130-erhverv.

Værdien af disse etagekvadratmetre beregnes ved benyttelse af gennemsnitpriser for hver bygningsart iflg. bygge- og anlægssystemet, og der tillægges moms i overensstemmelse med de momsregler, der i øvrigt benyttes i nationalregnskabet. I den således

beregnete værdi indgår intet skøn for værdien af erhvervenes eventuelle hovedreparationer. Den beregnede erhvervsfordeling af bygningsværdien benyttes da også først og fremmest til en proportionalfordeling af den restværdi af nybyggeri, der ikke lod sig placere på erhverv ved hjælp af bedre kilder.

Det var ønskeligt, at der på tilsvarende måde kunne opstilles skøn for køb - salg af bygninger af tidligere årgange, men forsøg har vist, at der (i det mindste på det tidspunkt) var for mange uvedkommende årsager til forskelle mellem ultimo- og primo-registret. Især synes det at være et problem, at der stadig opdages en del fejlregistreringer vedrørende de ejendomme, der eksisterede, da registret blev oprettet, og at rettelser af sådanne fejl ikke kan udskilles fra andre årsager til ændringer i erhvervenes bestande af bygninger. Det har heller ikke endnu været muligt at udskille omklassificering af virksomheder fra egentlige anskaffelser/afhændelser af fast ejendom. Af hensyn til fremtidige kapitalapparatberegninger kan spørgsmålet overvejes igen.

Nettokøb og nettosalg af eksisterende bygninger på dansk område bør være lige store. (Alle ejerskifteomkostninger er p.t. i overensstemmelse med bygge- og anlægsberegningerne af praktiske årsager vist sammen med nybyggeriet). Indtil videre er det valgt alene at operere med køb eller salg af eksisterende bygninger i de erhverv, hvor tallene kan baseres på kilder, idet det dog er valgt at placere residualen i erhvervet 702040 Udlejning af erhvervsejendomme.

Som for bygninger er anlægsinvesteringerne i offentlige ikke-markedsmæssige tjenester, offentlige virksomheder, landbrug og regnskabsstatistikdækkede erhverv bestemt i de systemer, der behandler de pågældende investeringer. Vi antager her, at der normalt ikke optræder anlægsinvesteringer uden for erhverv, for hvilke investeringen kan opstilles ud fra en specifik kilde. En undtagelse er erhvervet branche 702040 Udlejning af erhvervsejendomme. Hertil henføres residualen af investering/disinvestering i eksisterende anlæg, da det som for bygninger er nødvendigt at overholde restriktionen, at der ikke må opstå eller forsvinde brugte anlæg ved køb og salg mellem erhvervene. Værdien af nyanlæg bestemmes således fra anvendelsessiden, og det er systemerne til opstilling af erhvervsfordelte investeringstal, der leverer de endelige størrelser for anlægsinvesteringerne til beregningen af produktionsværdien i bygge- og anlægsvirksomhed.

Erhvervsfordelte udgangsskøn for bygge- og anlægsinvesteringer fremkommer som summen af udgangsskønnene for bygninger og anlæg.

5.10.4.7 Transportmiddelinvesteringer fordelt på erhverv

Motor køretøjsfordelinger

I korte træk er metoden følgende: Fra bilstatistikken modtages oplysninger om primo- og ultimo-bestanden af registrerede motor køretøjer ifølge det centrale motor køretøjsregister. Bestandene er opdelt på type af køretøj, størrelseskategori og årgang for første registrering. Endvidere er ved samkørsel med erhvervsregistret føjet NR-130 branchekoder til erhvervenes biler, således at materialet har kunnet opdeles på NR-130 erhverv, hhv. husholdninger, om end med en ufordelt rest, som nationalregnskabskontoret selv må fordele for at få systemet til at stemme. Materialet svarer til det, der benyttes i "bilfordelingssystemet", som anvendes til erhvervsfordeling af de inputs, der er relateret til driften af biler, med den ene ændring, at bestanden opgøres ved årsskifterne, så ændrin-

gen kan opgøres på alle undergrupper. Ud fra antagelser om gns-priserne for de enkelte kategorier samt overlevelsesh- og afskrivningsprofiler beregnes initialfordelinger for ændringer på hvert bil-produktnummer på NR-130 erhverv samt privat konsum. Fra dette udskilles den del af afgang, der må antages at skyldes afgang fra den samlede bestand, og resten antages at være investering/disinvestering. Initialskønnene i basispris forsynes med avancer, afgifter og moms. De justeres, så den beregnede værdi stemmer med værdien af forsyningsoplysningerne, til de afstemte tilgangs- og anvendelsesmatricer (TA'en). Når der summeres over alle biler til investering, fremkommer bilernes bidrag til investeringsmåltotalerne for transportmiddelinvesteringer.

Transportmidler i øvrigt

Forsyning af transportmidler i øvrigt: Jernbanemateriel, containere, skibe og fly.

For øvrige typer af transportmidler, der går til investering, bestemmes forsyningen på produktnummer ud fra de kilder, der benyttes ved opstillingen af tilgangs- og anvendelsesmatricerne (TA'en). TA'ens balancer for skibe og i de seneste år også rullende materiel til jernbaner samt større fly er opstillet som forudbestemte værdier, der bliver fastholdt i forbindelse med afstemningen af TA'en. Her er benyttet oplysninger vedrørende de enkelte leverancer, og i nogle tilfælde er der indført specifikt beregnede lagerændringer (2064-lagerændringer) for at tilvejebringe overensstemmelse mellem tilgangs- og anvendelsesoplysningerne.

Ud fra nogle relativt enkle antagelser med hensyn til, hvilke erhverv der investerer i de forskellige transportmidler og dele mv., dannes disse produkters bidrag til måltotalerne for transportmiddelinvesteringer. Når disse samles med målene for investeringer i motorkøretøjer, fremkommer søjlen af udgangsskøn for måltotalkoden 2052 Investeringer i transportmidler.

5.10.4.8 Investeringer i maskiner og inventar fordelt på erhverv

Igen er investeringerne i offentlige ikke-markedsmæssige tjenester, offentlige selskaber, erhverv der indgår i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, landbrug, olie- og gasudvinding, finansielle tjenester og forsikring for maskiner, inventar og transportmidler under ét fastlagt udfra regnskabsoplysningerne jf. ovenfor. For hvert af disse erhverv kan opstilles mål for måltotalmodulkode 2050 Investering i maskiner og inventar ved at fratække de beregnede udgangsskøn for måltotalmodulkode 2052 Investering i transportmidler.

Tilbage er så en række erhverv, for hvilke der ikke findes regnskabsoplysninger vedrørende investeringer i maskiner og inventar. Her er et første skøn beregnet som et tillæg til de opstillede mål for investeringer i bygninger, anlæg og transportmidler. Disse tillæg er justeret i lyset af erhvervenes beskæftigelse, og der er set på, hvilken andel investeringerne udgør af værditilvækst og overskud af produktionen/blandet indkomst.

5.11 Anskaffelser minus afhændelser af immaterielle faste aktiver

5.11.1 Overblik

De faste bruttoinvesteringer i immaterielle aktiver omfatter de tre arter, der er vist i tabel 120. Det fremgår, at software er helt dominerende blandt de immaterielle faste aktiver.

Tabel 120 Faste bruttoinvesteringer i immaterielle aktiver fordelt på arter

Art	Mill. kr.
Efterforskningsboringer	271
Software og store databaser	14.978
<i>heraf</i>	
Købt software mv.	8.689
Egenproduceret software mv.	6.290
Originalværker inden for underholdning, kultur	1.193
I alt	16.442

5.11.2 Efterforskningsboringer

Udgifter til mineralefterforskning vedrører i Danmarks tilfælde indtil videre kun efterforskningsboringer vedrørende olie- og gasfelter i Nordsøen. Alle koncessionshavere skal aflevere regnskaber til de danske tilsynsmyndigheder indeholdende oplysninger om bl.a. efterforskningsudgifter. Nationalregnskabsopgørelsen er baseret på disse fuldstændigt dækkende regnskabsoplysninger.

5.11.3 Software og store databaser

5.11.3.1 Købt software og store databaser

I det danske nationalregnskab opgøres investeringerne i købt software fra tilgangssiden ved anvendelse af product-flow metoden. Der findes ikke for nærværende pålidelige og dækkende opgørelser fra anvendelsessiden. De få indikationer der findes fra anvendelsessiden, fx i virksomhedsregnskaber, antyder helt urealistisk lave værdier, hvilket givetvis hænger sammen med, at virksomheder af forsigtighedshensyn kun undtagelsesvis aktiverer softwareudgifter, medmindre den pågældende software allerede er præinstalleret og dermed en del af den samlede udgift til indkøbt hardware.

For året 1995 er værdien af økonomiens samlede investeringer i købt software og store databaser beregnet som 70 procent af den indenlandske momsomsætning i DK-NACE erhvervet 722000 Levering af programmel og konsulentbistand i forbindelse med software. De resterende 30 procent af den indenlandske momsomsætning i erhvervet antages at vedrøre omsætningskomponenter, der ikke skal aktiveres, primært konsulenttjenester i forbindelse med løbende drift af edb-systemer samt løbende reparation og vedligeholdelse.

I det endelige nationalregnskab for 1996 er investeringerne i købt software og store databaser opgjort fra tilgangssiden til 7.092 mill. Fra og med referenceåret 1996 foreligger en ny stærk statistisk kilde, nemlig produktstatistikken for IT-erhvervene, der giver en detaljeret produktopdeling af omsætningen i disse erhverv og muliggør en mere eksakt opgørelse fra tilgangssiden. I artiklen Esben Dalgaard: "Estimating Gross Fixed Capital Formation in Software", Proceedings from the Workshop on the Implementation of ESA95: Achieving Comparability in Practice, Copenhagen June 7-9 1999, pp. 167-183, Statistics Denmark and Eurostat 1999 (Bilag 9), er det ud fra den nye produktstatistik vist, at afhængigt af de antagelser, der gøres om arten af konsulenttjenester og software-salg gennem engroshandelen mv., er det a priori plausible interval for den værdi, der skal føres til investering, mellem 6.466 mill. og 9.974 mill.

Den øvre intervalgrænse forudsætter, at 100 procent af konsulenttjenesterne i NACE 7220 aktiveres, og at hele den indenlandske omsætning af software i engroshandel går til investering, hvilket givetvis er for meget. Den nedre grænse bygger tilsvarende på den forudsætning, at en tredjedel af konsulenttjenesterne og det indenlandske salg fra engroshandel aktiveres. I begge tilfælde indgår det indenlandske salg af produktet "software" fra de egentlige IT-erhverv, dvs. erhvervene i produktstatistikken bortset fra handelserhvervene, med hundrede procent i det beregnede beløb til investering. Dette beløb udgjorde i 1996 4.493 mill. Værdien for investering i købt software i det endelige nationalregnskab for 1996 kan fortolkes som forenelig med en antagelse om, at ca. halvdelen af konsulenttjenesterne er installationsomkostninger mv., der skal aktiveres, og den anden halvdel løbende driftsudgifter.

5.11.3.2 Egenproduceret software

Den egenproducerede software mv. udgør i 1995 42 % af de samlede software- og databaseinvesteringer.

Ligesom købt software og store databaser beregnes egenproduktionen heraf fra tilgangssiden nærmere bestemt ud fra den lønsum, der i hvert af nationalregnskabets 130 erhverv anses for at vedrøre egenproduktion af software.

Lønsummen opgøres ud fra Danmarks Statistiks lønstatistik, dvs. statistiksystemet til belysning af lønniveauer og lønudviklinger fordelt på stillingskategorier. Statistikken dækker alle arbejdssteder med 10 eller flere ansatte. Der foretages ingen opregning for lønsummen i små enheder med færre end 10 ansatte, idet det anses for usandsynligt, at egenproduktion af software skulle forekomme i nævneværdigt omfang på sådanne små arbejdssteder.

Udgangspunktet er lønsummen ifølge lønstatistikken til ansatte i DISCO-gruppe 213 Edb-planlægning, systemprogrammering. DISCO er den internationale stillingsnomenklatur. Det antages altså, at lønsummen til den højest uddannede kategori af edb-specialister er det bedst mulige estimat for lønsummen i forbindelse med egenudvikling af software og store databaser. Det er klart, at selv de højest uddannede edb-specialister i et vist omfang beskæftiger sig med andet end egenproduktion af software og store databaser. Denne aktivitet anses altså implicit at gå op mod den del af lønsummen til lave-rekvalificeret, driftsorienteret edb-personale, der vedrører egenproduktion af software og store databaser og som omvendt bør medtages.

Værdien af den egenproducerede software beregnes for alle erhverv som DISCO 213 lønsummen multipliceret med en mark-up faktor på 2,46. Lønsummen opregnes altså med 146 procent. Faktoren er fastsat ud fra regnskabsrelationerne i den skattebaserede regnskabsstatistik for den relevante erhvervsgruppe. Den dækker forbrug i produktionen (inkl. overheadomkostninger på firmaniveau), forbrug af fast realkapital, andre produktionsskatter netto samt nettooverskud af produktionen. Faktoren er indtil videre fast, men vil blive taget op til revision for referenceåret 1999, hvor den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er udvidet til at omfatte DK-NACE erhvervet 7220.

5.11.4 Originalværker inden for underholdning, kultur og kunst

Der foreligger, som man vel ville forvente, ingen statistiske kilder til belysning af værdien af de i et givet år fremstillede originalværker. Nationalregnskabets beregning er derfor baseret på økonomisk teori der tilsiger, at værdien af de nævnte originalværker er lig den tilbagediskonterede værdi af de fremtidige royaltyindtægter, originalværkerne afkaster. Denne værdiansættelse anbefales ligeledes i de internationale manualer.

Problemet er, at de fremtidige royaltyindtægter ifølge sagens natur ikke er kendte. I Danmarks tilfælde er man imidlertid i den nok i international sammenhæng heldige situation, at de løbende royaltyindtægter foreligger oplyst hvert år i kulturstatistikken. I nationalregnskabet fastsættes værdien af de i år t skabte originalværker som værdien af de af kunstnerne modtagne royalties i år t. Rationalet bag denne simple konvention er følgende: I mangel på viden om de fremtidige royaltyindtægter antages det, at royalties på langt sigt reelt vokser noget stærkere end økonomien som helhed, idet fritidsaktiviteter har en indkomstelasticitet over én. Nærmere bestemt antages den fremtidige reale vækstrate at være lig med realrenten, som ligeledes normalt overstiger økonomiens vækstrate. Under disse antagelser kan ligevægtsværdien af de i et givet år skabte originalværker opgøres som royaltyindtægterne i dette år.

Den således beregnede værdi udgør i 1995 1.193 mill. kr.

5.12 Forøgelse af værdien af ikke-producerede ikke-finansielle aktiver

Denne kategori af produkttransaktioner omfatter to grupper:

- P.5131 Væsentlige forbedringer af ikke-producerede ikke-finansielle aktiver
- P.5132 Omkostninger ved overdragelse af ejendomsretten til ikke-producerede ikke-finansielle aktiver

P.5131

Denne investeringskategori omfatter i Danmarks tilfælde kun landbrugets grundforbedringsarbejder (dræning o.l.), som foreligger oplyst i Landbrugsstatistikken. Værdien heraf udgjorde i 1995 103 mill. kr. Denne investeringskomponent beregnes sammen med anlægsinvesteringerne og er dækket af de ovenfor i tabel 117 viste private anlægsinvesteringer.

P.5132

Under denne overskrift er der tale om overdragelsesomkostninger (ejendomsmæglere, advokater, stempelafgifter, offentlige salgsindtægter vedrørende domstole) vedrørende jord og naturressourcer mv. Da overdragelsesomkostningerne ved jord sjældent kan opgøres uafhængigt af overdragelsesomkostningerne vedrørende de på jorden værende bygninger og anlæg, vises de samlede overdragelsesomkostninger vedrørende jord og fast ejendom som en del af de faste bruttoinvesteringer i bygninger og anlæg, som beskrevet i afsnit 5.10. De overdragelsesomkostninger vedrørende jord og fast ejendom, der indgår i opgørelsen af de faste bruttoinvesteringer i 1995 er vist i tabel 121.

Tabel 121 Overdragelsesomkostninger indeholdt i de faste bruttoinvesteringer

Art	Mill. kr
Domstole, offentlige salgsindtægter	98
Stempelafgifter	571
Advokater	1.824
Ejendomsmæglere	2.850
I alt	5.343

5.13 Lagerændringer**5.13.1 Nationalregnskabsprincipper kontra principperne i virksomhedsregnskaber**

Principperne i den nationalregnskabsmæssige behandling af lagerændringer i forhold til opgørelsen af lagerændringer i virksomhedsregnskaber er allerede tidligere gennemgået i denne kilde- og metodedokumentation nemlig i afsnittene 1.3.9.1.4 og 3.3.1.2. Følgende afsnit vil derfor indskrænke sig til en mere teknisk dokumentation samt et eksempel på nationalregnskabs lagerberegninger. Som tidligere nævnt er det for en korrekt opgørelse af BNP afgørende at kunne opsplitte ændringen i lagerbeholdningen (opgjort til markedspris på de respektive tidspunkter) fra primo- til ultimostatus i den del, der er nationalregnskabsmæssige produkttransaktioner, og den del der er omvurderinger (plus evt. en del vedr. andre mængdemæssige ændringer). I nationalregnskabet posteres lagerændringerne (produkttransaktionerne) på kapitalkontoen, mens omvurderingerne posteres på omvurderingskontoen. Endvidere er det vigtigt at sikre konsistensen mellem opgørelsen af lagerændringer på erhvervsniveau på den ene side og ud fra særlige oplysninger om enkeltprodukter på den anden.

Problemstillingen er helt analog til opsplittningen af ændringerne i finansielle statuskonti mellem primo perioden og ultimo perioden i finansielle transaktioner, andre mængdemæssige ændringer (fx tab på lån) og omvurderinger. I det finansielle nationalregnskab er opsplittningen essentiel for en korrekt opgørelse af finansielle transaktioner og dermed sektorernes fordringserhvervelse, netto fra den finansielle side.

5.13.2 Lagerbeholdninger primo og ultimo

Opgørelsen af lagerændringerne kan opdeles i:

- ændringer der opgøres på grundlag af årets ændring i lagerbeholdningerne iflg. regnskaber. Disse lagerændringer optræder på måltotalmodulkoderne 2060 (råvarelagre), 2061 (engroshandelslagre), 2062 (detailhandelslagre) og 2065 (lagre af færdigvarer og produkter under forarbejdning).
- ændringer der løbende beregnes på grundlag af særlige oplysninger vedrørende lagerforskydninger for enkeltvarer, principielt på måltotalmodulkode 2063.

Ændringer, der beregnes ud fra speciel information vedrørende det enkelte år, eller som indføres i forbindelse med selve afstemningen, placeres på måltotalmodulkode 2064.

5.13.3 Regnskabsmaterialet bag beregningen af erhvervsfordelte lagerbeholdninger

Den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik

For året 1995 afløses den gamle regnskabsstatistik for industri af den nye, generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik, hvis dækningsområde med tiden skal udvides til at dække stadig flere af de private byerhverv. I 1995 dækkede den nye regnskabsstatistik den tidligere industristatistik's område, dvs. DK-NACE-erhvervene i hovedgrupperne fra 14 til 36, endvidere bygge- og anlægsvirksomhed i hovedgruppe 45 samt detailhandel undtagen med biler mv. plus reparationsvirksomhed i hovedgruppe 52.

Den generelle spørgeskemabaserede regnskabsstatistik adskiller sig endvidere fra den gamle regnskabsstatistik for industrien ved at være fuldt dækkende inden for sit område, hvilket indebærer, at den inkluderer alle fremstillingsbranchernes mindre virksomheder ("håndværket" i de tidligere beregninger), herunder også de tidligere "håndværksbrancher" inden for fremstillingsvirksomhed. Allerede ved overgangen til DK-NACE-erhverv i regnskabsstatistik for industrien 1993, var dækningen udvidet til at dække forlagsvirksomhed, bortset fra udgivelse af lydoptagelser 221110-221340 samt 221500. Den generelle, spørgeskemabaserede regnskabsstatistik fra 1995 dækker herudover 158120 Bagerforretninger, 221400 Udgivelse af lydoptagelser, 285100 Overfladebehandling af metal, 285200 Maskinforarbejdning på kontraktbasis, 291120 Rep. af skibsmotorer, reparation af maskiner til land- og skovbrug, 316220 Elektromekaniske værksteder, 361120 Møbepolstrervirksomhed og 361490 Møbellakering mv. Endvidere dækkes nu genbrugsbrancherne 371000 og 372000.

I regnskabsstatistikken tildeles alle statistikkens firmaer og arbejdssteder de regnskabsstørrelser, der fremgår af indberetningsskemaerne subsidiært skatteregnskaberne for ikke-stikprøvedækkede firmaer. I de tilfælde, hvor man ikke har enten indberetningsskemaer eller skatteregnskaber, beregnes de uoplyste regnskabsstørrelser ved hjælp af "normtal", der er opstillet ud fra enheder, hvor disse oplysninger er kendt. Det gælder således et stort antal små enheder, der alene kendes fra momsstatistikken. Regnskabsstatistikens lagerbeholdninger dækker således gennem opregning alle firmaer og arbejdssteder i regnskabsstatistik-erhverv, og der bør ikke være behov for yderligere op-

regninger af tallene. Sammenhængen mellem lagerposterne i den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik og Mellemsystemets koder fremgår af tabel 122.

Tabel 122 Sammenhængen mellem spørgeskemabaseret regnskabsstatistik og Mellemsystemet

Post i RS	Tekst	MLS-kode	
		Primo	Ultimo
43.	Råvarer, hjælpematerialer, brændsel og emballage	5060	6060
44.	Varer under fremstilling	5065	6065
45.	Færdigvarer, heraf		
	87./88. Handelsvarer	5061/5062	6061/6062
	Rest: Færdigvarer	5065	6065
46	Igangværende arbejder for fremmed regning	5065	6065

Under bearbejdningen af primærstatistikken afsløres en række problemer f.eks. i form af dårlig korrespondance mellem fremstilling/handelsaktivitet og forekomsten af færdigvare- og handelsvarelagre. I forbindelse med nationalregnskabsberegningerne foretages en (automatisk) omplacering af øjensynligt forkert placerede lagre i sådanne enheder. Lagerbeholdningerne fra den således reviderede regnskabsstatistik overføres herefter til Mellemsystemet.

Skatteregnskabsstatistikken

For året 1995 er først og fremmest de vigtige engroshandelslagre statistisk dækket via denne regnskabsstatistikkilde. Da inddata til Skatteregnskabssystemet alene indeholder oplysninger om ultimo-lagrene, er det nødvendigt at basere primo-beholdningerne på ultimo-størrelserne fra det foregående år. Det kan ikke undgås, at man herved kommer her ud for utroværdige udviklinger i enkeltbranchers lagerbeholdninger, hvilket oftest kan skyldes ændret afgrænsning eller branchepacering af enheder fra det ene år til det andet. Da det ikke i Skatteregnskabssystemet er muligt at spore sådanne udviklinger tilbage til enkeltvirksomheder, er det nødvendigt at indføre en række skønmæssige rettelser i fordelingerne af primolagrene, fortrinsvis i form af omflytninger mellem erhverv eller mellem sektorer inden for det enkelte erhverv. De rettede lagerbeholdninger afleveres til Mellemsystemet på sædvanlig form.

Erhvervsspecifik regnskabsstatistik

I det omfang, der beregnes lageroplysninger i A-mapper, beregnes de nationalregnskabsmæssige lagerforskydninger fordelt på produkter uden for det centrale lagerberegningssystem. De resulterende samlede lagerforskydninger overføres alene til Mellemsystemet på koderne for lagerforskydninger, dvs. 206x. Der indlægges ikke lagerbeholdninger i systemet. I 1995 er det alene 2063-lagerforskydninger i landbruget, 011109, der overføres til mellemsystemfilen. Der ses altså bort fra eventuelle lagerændringer i andre erhverv, hvor beregningerne er baseret på erhvervsspecifik regnskabsstatistik, medmindre de indgår i 2063- eller 2064-lagre.

5.13.4 Varefordeling af Mellemsystemets lagre

Mellemsystemprogrammet samler oplysninger om erhvervenes lagerbeholdninger på DK-NACE-erhverv/sector- og Mellemsystemkoder. Beregningen af Mellemsystemets lagerforskydninger forudsætter at primo- og ultimolagrene opgøres i årets gennemsnitspriser, hvilket kræver en fuldstændig varefordeling af lagerbeholdningerne. Systemet til varefordeling indgår derfor som en del af systemet til opstilling af Mellemsystemet, ud over at være en del af systemet til fordeling af regnskabsstørrelser på produkter.

I nationalregnskabet kan der principielt optræde råvarelagre i alle erhverv og ikke blot i fremstillingsvirksomhed, og altså specielt også i handel, bygge- og anlægsvirksomhed og tjenesteerhverv. I modsætning hertil optræder færdigvarelagrene p.t. alene i fremstillingsvirksomhed, mens handelsvarelagre som følge af aktivitetsdefinitionen af handelserhvervene alene optræder i engros- og detailhandelserhvervene. Mellemsystemets lagerbeholdninger foreligger opdelt på sektorer.

Princippet for opdeling af erhvervenes lagertotaler på produkter er, at denne sker ud fra produktsammensætningen i de afstemte tilgangs- og anvendelsestabeller for det foregående år. Hovedreglen er, at der til hver af Mellemsystemets lagertotaler knyttes en søjle eller en kombination af søjler fra tilgangs- og anvendelsesmatricen (TA'en) fra det foregående år. Fra hver af disse søjler udvælges de produkter, der kan indgå i de pågældende lagre, dvs. at negative TA-værdier (skrot, disinvestering el. negativt konsum) udelades, og at f.eks. tjenester, annonceudgifter og elektrisk strøm ikke indgår i fordelingsgrundlaget. Til brug for fordelingen af engros- og detailhandelslagre udtages alene de af TA-søjlerne records, der indeholder hhv. engros- og detailavancer. Hver lagertotal på DK-NACE-erhverv/Sektor fordeles herefter på produkter proportionalt med de udvalgte værdier fra en TA- søjle eller med sammenvejede værdier fra flere TA- søjler.

Varefordelingen af Mellemsystemets lagertotaler foregår på MLSkode/DK-NACE-erhverv/Sektor- niveau, mens tilgangs- og anvendelsesmatricerne (Ta'erne) alene indeholder opdelinger på produktnummer/måltotalmodulkode/erhvervh. Ved fordelingen af råvare- og færdigvarelagre gennemføres beregningen ud fra en TA for det foregående år, som er blæst op til at indeholde fordelinger for alle DK-NACE erhverv, idet NR-erhvervs fordeling benyttes for alle delerhverv. For såvel færdigvare-, råvare- som handelsvarelagre benyttes samme varefordeling for hver sektor, der er repræsenteret i erhvervet.

Totaler for færdigvarelagre fordeles som erhvervets produktion i basispriser. Totalerne for råvarer fordeles som erhvervets input i køberpris eksklusive moms. Engroshandels-

varelagre fordeles som hovedregel ved hjælp af outputsammensætningen i basispris for erhverv, der typisk må antages at producere de pågældende handelsvarer. Der er dog en række brancher, hvis handelslagre ikke lader sig fordele på denne måde, og for de fleste af disse er der besluttet nogle faste fordelinger på varer. Detailhandelslagre fordeles tilsvarende ved hjælp af sammensætningen af basispris plus engrosavance for konsumgrupper, idet de enkelte konsumgrupper sammenvejes med en nøgle, som svarer til nøglen mellem detailhandelsbrancher og konsumgrupper, der benyttes i forbrugs- og detailavancesystemerne.

Tabel 123 Oversigt over fremgangsmåden ved varefordeling af lagre

Lagertype:	MLS-koder i NR-erhvervene Værdiniveau	Fordeles som foreg. Års	TA
Færdigvarelagre	5065 /6065 basispris	Alle	NR-erhvervets output
Råvarelagre:	5060 / 6060 køberpris	Alle	NR-erhvervets forbrug i prod. ekskl.moms
Engroshandelslagre:	5061 / 6061 basispris Integreret i fremst. basispris Integreret i B&A basispris 501010-501020, 512100-513100, 513700-513890 515100	Hovedregel	Output i NR-erhverv iflg.nøgle. Output i NR-branche Input i NR- branche/r iflg.nøgle. Faste fordelinger på produktnr. Antages dækket af energisystem
Detailhandelslagre:	5062 / 6062 basispris +	Alle undt.524890	Konsumgruppe/r ifølge nøgle engrosavance

De nøgler, der benyttes ved fordelingerne, foreligger dokumenteret internt i form af et teknisk dokumentationsnotat.

For en række erhverv benyttes ikke erhvervsmåltotaler for lagerbeholdningerne. Det gælder først og fremmest landbrug og erhverv, der udelukkende består af offentlig forvaltning og service. For landbrugets vedkommende er lagerforskydningerne dækket af den særlige beregning af landbrugslagre (2063-lagre) på vareniveau.

5.13.5 Beregning af nationalregnskabsmæssige lagerforskydninger

(Virksomheds)regnskabsmæssige lagerændringer fremkommer for hver lagertype som værdien af ultimolageret minus værdien af primolageret, opgjort efter virksomhedernes egne regnskabsprincipper, hvad der indebærer at primo- og ultimolager opgøres i forskellige prisniveauer. I nationalregnskabet bør lagerændringer opgøres i årets gennemsnitspriser. Ideelt set burde lagrenes udvikling følges gennem året, og alle ændringer burde skilles i omvurderinger (holding gains) og nationalregnskabsmæssig lagerændring. Normalt kan en rimelig approksimation til den korrekte lagerændring tilvejebringes ved at værdien af både primo- og ultimolager omregnes til årets gennemsnitspriser ved hjælp af forholdet mellem årets gennemsnitspris og prisen på tidspunktet for lageropgørelsen. Den nationalregnskabsmæssige lagerforskydning dannes som forskellen mellem ultimo- og primolager opgjort i årets gennemsnitspriser (idet der ses bort fra sporadiske op- eller nedskrivninger af lagerværdier som følge af andre forhold end prisændringer).

Den benyttede metode er uændret i forhold til benchmarkårene 1988-92. De prisindeks, der benyttes ved omregning af lagerbeholdningerne til årets gennemsnitspriser er nu overalt de såkaldte NF-indeks, der findes for alle lagerberegningernes produktnumre og overvejende er opstillet ud fra engrosprisindekset. Som årsskifteindeks benyttes $2/3 * \text{decemberindeks} + 1/3 * \text{følgende januarindeks}$. Der gøres ingen forsøg på forskellig behandling af lagre opgjort efter forskellige regnskabsprincipper.

Omregningen af primo- og ultimolagre til årets gennemsnitpriser gennemføres for alle kombinationer af produktnummer/måltotalmodulkode/DK-NACE erhverv/Sektor efter opdelingen af lagertotalerne på produkter. Den nationalregnskabsmæssige lagerændring beregnes som ultimolager - primolager for hver enkelt af disse kombinationer.

Varer, der optræder i 2063-lagre, og energivarer indgår også i produktfordelingen af råvarelagre, idet regnskabernes lagerbeholdninger omfatter disse lagre. Ved opstillingen af TA'ens lagerændringssøjler forudsættes disse varer fuldt dækkede af 2063-lagerændringen, hvorfor de udelades fra de øvrige lagerændringer. Derimod indgår de naturligvis i Mellemsystemets størrelser for nationalregnskabsmæssige lagerændringer på MLS-erhverv/Sektor.

Forskellen mellem MLS-erhvervenes (dvs. de detaljerede DK-NACE erhvervs) nationalregnskabsmæssige og regnskabsmæssige lagerændring overføres til Mellemsystemet som "priskorrektion" på MLS-koderne 2098 vedrørende råvarelagre og 2099 vedrørende handelsvarelagre. Posterne benyttes her til at danne overgangen fra regnskabsmæssigt til nationalregnskabsmæssigt forbrug i produktionen og forbrug af handelsvarer.

Tabel 124 Sammenligning af regnskabsstatistikens beholdningsændringer og de nationalregnskabsmæssige lagerændringer på DK-NACE erhverv: Eksempler

MLS-kode	DK-NACE	Sektor	Primo 1000 kr.	Ultimo 1000 kr.	Diff. 1000 kr.	Lagerforøgelse 1000 kr.	Priskorrektion 1000 kr.
2060	014110	S11	24.999	31.160	6.161	4.870	-1.291
2060	014110	S14	78.513	95.341	16.828	12.846	-3.982
2060	014120	S11	7.536	7.733	197	-144	-341
2060	014120	S14	5.062	5.580	518	278	-240
2060	014190	S11	8.281	28.421	20.140	19.241	-899
2060	014190	S14	948	1.533	585	527	-58
2060	014200	S11	29.446	26.626	-2.820	-4.066	-1.246
2060	014200	S14	8.494	11.457	2.963	2.506	-457
2060	020100	S11	12.994	28.647	15.653	15.477	-176
2060	020100	S14	68.265	62.140	-6.125	-6.870	-745
2060	020200	S11	3.382	9.667	6.285	6.235	-50
2060	020200	S14	1.648	1.787	139	121	-18
2060	050100	S11	24.792	16.468	-8.324	-9.754	-1.430
2060	050100	S14	2.514	5.450	2.936	2.705	-231
2060	050200	S11	220.974	220.227	-747	-15.246	-14.499
2060	050200	S14	65.536	68.472	2.936	-1.434	-4.370
2060	103000	S11	10.322	10.004	-318	-446	-128
2060	103000	S14	57	54	-3	-2	1
2060	120000	S11	50	46	-4	-7	-3
2060	141110	S14	170	157	-13	-10	3
2060	141120	S11	50	46	-4	-7	-3
2060	141120	S14	23	13	-10	-11	-1
2060	141200	S11	45.127	52.576	7.449	6.817	-632
2060	141200	S14	1.221	1.070	-151	-163	-12
2060	142100	S11	36.947	39.672	2.725	2.248	-477
2060	142100	S14	4.322	3.986	-336	-381	-45
2060	142200	S11	597	553	-44	-49	-5
2060	142200	S14	217	201	-16	-15	1
2060	143000	S11	11.527	10.674	-853	-978	-125
2060	144000	S11	12.583	12.891	308	154	-154
2060	145000	S11	27.469	25.435	-2.034	-2.351	-317
2060	151110	S11	623.533	420.558	-202.975	-221.594	-18.619
2060	151110	S14	221	241	20	15	-5

Table 125 Eksempel på lagerberegning. Råvarelagre i DK-NACE erhverv 050200: Dambrug og fiskeavl fordelt på sektorer (fortsættes)

PRO-DUKTNR	NR 130 ERHV	DK-NACE ERHV	SEKT	PRIMO	ULTIMO	ÅRSGNS	LAGR-PRIMO	LAGR-ULTIMO	ÆN-DRING	LAGR-PRIMO	LAGR-ULTIMO	ÆN-DRING	PRIS-KORR
030101	050000	050200	S11	92,49	89,96	89,96	7.564	7.539	-25	7.357	7.539	182	207
030103	050000	050200	S11	99,77	96,13	97,34	416	414	-2	406	419	13	15
050800	050000	050200	S11	80,76	99,43	96,29	275	274	-1	328	265	-63	-62
051103	050000	050200	S11	90,86	107,34	104,82	52.910	52.732	-178	61.039	51.493	-9.546	-9.368
051105	050000	050200	S11	93,4	90,26	90,78	12.193	12.152	-41	11.851	12.222	371	412
230903	050000	050200	S11	98,77	100,74	99,11	49.774	49.605	-169	49.945	48.802	-1.143	-974
271005	050000	050200	S11	71,89	70,4	72,27	739	736	-3	743	756	13	16
271007	050000	050200	S11	79,24	77,18	77,18	64	64	0	62	64	2	2
271011	050000	050200	S11	86,7	87,45	85,1	34	34	0	33	33	0	0
271012	050000	050200	S11	77,43	84,14	78,37	56.984	56.792	-192	57.676	52.896	-4.779	-4.587
271019	050000	050200	S11	104,2	104,11	97,35	29	29	0	27	27	0	0
271021	050000	050200	S11	107,6	110,22	109,99	10.842	10.805	-37	11.085	10.782	-302	-265
271101	050000	050200	S11	86,75	85,66	77,02	169	169	0	150	152	2	2
283905	050000	050200	S11	96	101,33	98,33	85	84	-1	87	82	-6	-5
391703	050000	050200	S11	112,2	127,34	122,39	122	122	0	133	117	-16	-16
391707	050000	050200	S11	99,31	110,94	107,14	389	387	-2	420	374	-46	-44
391711	050000	050200	S11	110,1	119,28	118,6	133	133	0	143	132	-11	-11
391713	050000	050200	S11	104,3	109,32	107,08	54	54	0	55	53	-3	-3
391900	050000	050200	S11	105,6	111,75	109,48	22	22	0	23	22	-1	-1
392301	050000	050200	S11	97,49	106,15	104,78	3.323	3.312	-11	3.571	3.269	-302	-291
392303	050000	050200	S11	109,6	104,06	116,32	25	24	-1	27	27	0	1
392313	050000	050200	S11	113,8	115,33	119,2	11.612	11.573	-39	12.160	11.961	-198	-159
560705	050000	050200	S11	132,1	121,78	130,93	4.734	4.718	-16	4.692	5.072	380	396
560801	050000	050200	S11	98,49	98,16	97,93	5.092	5.075	-17	5.063	5.063	0	17
560805	050000	050200	S11	98,45	98,14	97,91	271	270	-1	270	269	0	1
560900	050000	050200	S11	99,86	99,02	98,41	94	94	0	93	93	1	1
950700	050000	050200	S11	79,85	74,15	74,62	3.025	3.014	-11	2.827	3.033	206	217
	050000	050200	S11				220.974	220.227	-747	230.266	215.017	-15.246	-14.499

PRO-DUKTNR	NR 130 ERHV	DK-NACE ERHV	SEKT	PRIMO	ULTIMO	ÅRSGNS	LAGR-PRIMO	LAGR-ULTIMO	ÆN-DRING	LAGR-PRIMO	LAGR-ULTIMO	ÆN-DRING	PRIS-KORR
030101	050000	050200	S14	92,49	89,96	89,96	2.243	2.344	101	2.182	2.344	162	61
030103	050000	050200	S14	99,77	96,13	97,34	123	129	6	120	131	11	5
050800	050000	050200	S14	80,76	99,43	96,29	81	85	4	97	82	-14	-18
051103	050000	050200	S14	90,86	107,34	104,82	15.693	16.395	702	18.103	16.010	-2.093	-2.795
051105	050000	050200	S14	93,4	90,26	90,78	3.616	3.778	162	3.515	3.800	285	123
230903	050000	050200	S14	98,77	100,74	99,11	14.763	15.423	660	14.813	15.173	361	-299
271005	050000	050200	S14	71,89	70,4	72,27	219	229	10	220	235	15	5
271007	050000	050200	S14	79,24	77,18	77,18	19	20	1	19	20	1	0
271011	050000	050200	S14	86,7	87,45	85,1	10	11	1	10	11	1	0
271012	050000	050200	S14	77,43	84,14	78,37	16.901	17.658	757	17.104	16.446	-658	-1.415
271019	050000	050200	S14	104,2	104,11	97,35	9	9	0	8	8	0	0
271021	050000	050200	S14	107,6	110,22	109,99	3.215	3.359	144	3.287	3.352	65	-79
271101	050000	050200	S14	86,75	85,66	77,02	50	52	2	44	47	2	0
283905	050000	050200	S14	96	101,33	98,33	25	26	1	26	25	0	-1
391703	050000	050200	S14	112,2	127,34	122,39	36	38	2	39	37	-3	-5
391707	050000	050200	S14	99,31	110,94	107,14	115	120	5	124	116	-8	-13
391711	050000	050200	S14	110,1	119,28	118,6	40	41	1	43	41	-2	-3
391713	050000	050200	S14	104,3	109,32	107,08	16	17	1	16	17	0	-1
391900	050000	050200	S14	105,6	111,75	109,48	7	7	0	7	7	0	0
392301	050000	050200	S14	97,49	106,15	104,78	985	1.030	45	1.059	1.017	-42	-87

392303	050000	050200	S14	109,6	104,06	116,32	7	8	1	7	9	2	1
392313	050000	050200	S14	113,8	115,33	119,2	3.444	3.598	154	3.606	3.719	112	-42
560705	050000	050200	S14	132,1	121,78	130,93	1.404	1.467	63	1.392	1.577	186	123
560801	050000	050200	S14	98,49	98,16	97,93	1.510	1.578	68	1.501	1.574	73	5
560805	050000	050200	S14	98,45	98,14	97,91	80	84	4	80	84	4	0
560900	050000	050200	S14	99,86	99,02	98,41	28	29	1	28	29	1	0
950700	050000	050200	S14	79,85	74,15	74,62	897	937	40	838	943	105	65
	050000	050200	S14				65.536	68.472	2.936	68.288	66.854	-1.434	-4.370

5.13.6 Lagre beregnet ud fra vareoplysninger - 2063-lagre og energilagre

Særlige 2063-lagre beregnes for et lille antal af nationalregnskabet's produktnumre. Det er udelukkende lagre af landbrugets produkter samt nogle enkelte forarbejdede landbrugsprodukter, der løbende beregnes ud fra oplysninger om enkeltvarer (når bortses fra lagerforskydninger, der i overensstemmelse med traditionen placeres under måltotalmodulkode 2064).

Tabel 126 Lagerforøgelser opstillet ud fra vareoplysninger

KODE: 2063 1000 kr.	PRODUKT- NR.	KODE	Køberpris inkl. moms
Hornkvæg, levende, ej til avl	V010203	2063	-16.200
Svin, levende	V010300	2063	-51.700
Kød af hornkvæg, fersk/kølet	V020100	2063	63.878
Fjerkræ, sp. affald fersk/køl	V020701	2063	9.690
Ost	V040601	2063	40.873
Hvede, blandsæd af hvede og rug	V100100	2063	-427.173
Rug	V100200	2063	244.846
Byg	V100300	2063	701.176
Havre	V100400	2063	-6.636
Majs	V100500	2063	-3.225
Pelsskind a mink, bæver, ræv, sæl	V430101	2063	19.265
Lagerforøgelse, spec. varer	I alt	2063	574.794

Beregningen af 2063-lagerændringer baseres på oplysninger om lagerbeholdninger i *fysiske enheder* i modsætning til den generelle metode, der bygger på oplysninger om *værdien* af lagerbeholdninger på erhvervsniveau.

Lagerforskydninger for de varer, der indgår i energisystemet, beregnes i kontoret Miljø og Energi i forbindelse med opstillingen af energibalancer. Udgangspunktet er her oplysninger fra Energistyrelsen om mængder og priser for de enkelte varer. Det er lagerforskydningerne opdelt på produkter, der modtages fra kontoret Miljø og Energi, og det fremgår ikke, hvor de pågældende lagre og forskydninger befinder sig i erhvervene. Som for 2063-lagerændringernes vedkommende er 2064-lagerændringerne baseret på oplysninger om fysiske mængder.

Tabel 127 Lagerforøgelser fra energisystemet

KODE: 2064 1000 kr.	PRODUKT- NR.	KODE	Køberpris inkl. moms
Stenkul samt stenkulsbriketter	V270100	2064	459.640
Koks og halvkoks af stenkul	V270400	2064	-5.090
Jordolie og rå olier	V270900	2064	94.715
Jetpetroleum a middelsvær olie	V271001	2064	12.021
Flyvebenzin og motorbenzin	V271005	2064	105.456
Farvet benzin	V271007	2064	-171
Let olie, specialbenzin	V271009	2064	-46.440
Petroleum, middelsvære olier	V271011	2064	13.474
Gasolie, undt. t. behandling v. processer	V271012	2064	-642.269
Brændselsoilier ej til omdannelse	V271019	2064	-79.269
Brændselolie mv. til behandl.	V271023	2064	212.451
Naturgas, propan, butan mv.	V271101	2064	33942
Naturgas, højtryk, eksport (III)	V271106	2064	16.824
Jordoliekoks	V271301	2064	-10.821
Bitumen, asfalt, natur. Bituminøs	V271400	2064	-17.705
Affald og skrot af træ	V440101	2064	23.349
Forøgelse af energilagre	I alt	2064	170.107

5.13.7 Specielle lagerforskydninger - øvrige 2064-lagre.

Også de øvrige 2064-lagerforskydninger opstilles for enkeltvarer, men burde i princippet ikke fremkomme løbende som resultater fra nationalregnskabet systemer. Det kan igen diskuteres, om dette er opfyldt for alle produkter, der optræder her. Således har opstillingen af 2064-lagerændringer for skibe efterhånden fået en ganske permanent karakter. Der er dog oftest tale om lagerændringer, der enten er indført eller hvis størrelse er endeligt fastlagt under selve afstemningen, og som ikke kan opstilles ud fra regnskabskilder. Nogle af disse lagerændringer kan dog godt ligge inden for de regnskabsdækkede lagre. I 1995 er der usædvanlig få NR-produktnumre med 2064-lagre.

Tabel 128 Lagerforøgelser, øvrige specielle lagre

KODE: 2064 1000 kr.	PRODUKT- NR.	KODE	Køberpris inkl. Moms
Kaffe, rå, med koffeinindhold	V090101	2064	215.000
Tobak, rå el. ufabrikeret	V240101	2064	-150.000
Pelsskind a mink, bæver, ræv, sæl	V430101	2064	418.031
Telefonapparater	V851701	2064	-200.000
Vogne t. jernbaner mv., selvkørende	V860300	2064	-1.526.875
Personbiler nye	V870303	2064	-1.335.936
Personbiler brugte	V870305	2064	-200.000
Tankskibe	V890103	2064	-2.351
Fragtskibe mv.	V890107	2064	47.982
Krigsskibe	V890601	2064	-151.237
Forøgelse af øvrige særlige lagre	I alt	2064	-2.885.386

2064-lagerændringer opstilles i første omgang i tilknytning til tilgangs- og anvendelsesmatricen (TA'en) uden erhvervs- eller sektorfordeling. Af hensyn til de institutio-

nelle regnskaber er en fordeling på sektorer imidlertid nødvendig. Der opstilles derfor efterfølgende en (noget skønsmæssig) erhvervs- og sektorfordeling for disse lagerændringer

5.13.8 Samspillet mellem lagerforskydninger beregnet ud fra hhv. erhvervsfordelte lagertotaler og ud fra oplysninger om enkeltvarer.

Nedenstående skematiske oversigt giver et billede af, hvorledes nationalregnskabet lagerændringer fremkommer. Da formålet her er at belyse, hvor der er mulighed for overlap mellem ændringer beregnet ud fra forskellige kilder, er de samlede lagerberegninger opdelt i 2060-, 2061-, 2062- og 2065-lagre på den ene side og 2063- og 2064-lagre på den anden.

Figur 12 Samspillet mellem erhvervsfordelte lagerforskydninger og oplysninger om enkeltvarer

Erhverv Produkter	Erhverv hvis lagerændringer beregnes ud fra regnskabsmæssige lagerbeholdninger.	Erhverv hvis lagerændringer ikke kan beregnes ud fra regnskabsmæssige lagerbeholdninger.	Lagerændringer fordelt på produkter.
Produkter for hvilke lagerændringerne opstilles ved fordeling af regnskabernes lagerbeholdninger.	Disse fremkommer som forskellen mellem fordelte regnskabsmæssige lagerbeholdninger ultimo og primo opgjort i årets gennemsnitspriser. Der kan forekomme 2064-lagerændringer her. I så fald er der tale om afstemningskorrektioner til de oprindeligt beregnede lagerændringer.	Her kan alene optræde 2063- eller 2064-lagerændringer.	Her fremkommer de varefordelte lagerændringer som summen af de enkelte erhvervsfordelte lagerændringer + eventuelle 2063- og 2064-lagerændringer.
Produkter for hvilke den samlede lagerændring opstilles på varer. (2063- og 2064-lagre)	Disse beregnes ud fra de fordelte lagerbeholdninger, men indgår samtidig i de lagerændringer, der beregnes ud fra vareoplysninger. For at undgå dobbeltregning udelades de ved opstillingen af den samlede lagerændring fordelt på produkter. De indgår dog i beregning af erhvervenes nationalregnskabsmæssige lagerændringer og overgangen fra regnskabsmæssigt til nationalregnskabsmæssigt forbrug.	Dette område er helt dækket af lagerændringer, der beregnes ud fra vareoplysninger, selv om disse ikke foreligger opdelt på erhverv. Omfatter bl.a. energilagre i energiforsyning og transporterhverv, der opstilles i A-mapper.	Totale lagerændringer for varer, hvis lagerændringer opstilles helt ud fra vareoplysninger.
Lagerændringer fordelt på erhverv.	Totale lagerændringer opstillet ud fra regnskabernes lagerbeholdninger samt eventuelle tilføjelser (2064)	Disse lagerændringer indgår totalerne opstillet på vareniveau uden erhvervsfordeling.	Nationalregnskabets samlede lagerændring

Skemaets anden søjle indeholder lagerændringerne iflg. Mellemsystemet, fordelt på varer iflg. "lagerfordelingssystemet". Nationalregnskabets samlede lagerændringer fremkommer som summen af disse lagerændringer eksklusive de varer, for hvilke lagerændringerne er fuldt ud bestemt på varer som 2063- eller 2064-lagre. Implicit skønnes altså værdien af "overlappet" mellem de to beregninger i lagerfordelingssystemet.

Det er cellerne (række 4, søjle 2) og (række 3, søjle 4) i figur 12, der findes oplysninger om før afstemningens start.

Det er klart, at beregningen af "overlappet" vil være behæftet med nogen usikkerhed. Der er normalt også nogen usikkerhed m.h.t. regnskabsstatistikernes størrelser vedrørende lagerbeholdninger. Hvor de beregnede lageroplysninger kommer i modstrid med andre oplysninger under afstemningen af produktbalancer, kan det derfor i mange tilfælde være rimeligt at ændre de samlede lagerforskydninger⁸.

5.14 Værdigenstande

Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande opgøres fra forsyningsiden ved hjælp af product-flow metoden. Tabel 129 viser nettoanskaffelserne af værdigenstande fordelt på de produkter, der i 1995 indgik i denne kapitalakkumulationskategori.

Tabel 129 Anskaffelser minus afhændelser af værdigenstande

Produktnr.	Tekst	Mill. kr.
V570201	Kelim-, og lignende håndvævede tæpper	178
V711301	Juvelerarbejder af sølv	255
V711303	Juvelerarbejder af ædle metaller,	216
V711401	Sølvsmedearbejder	172
V711403	Guld/sølvsmedearb af ædelmetal	11
V711600	Varer af naturperler/kulturperle	1
V711700	Bijouterivarer, i.a.n.	93
V970101	Malerier, tegninger, pasteller	251
V970200	Originale stik, tryk, litografi	68
V970300	Originale skulpturer	331
V970601	Antikviteter, over 100 år gamle	-135
I alt		1.440

5.15 Eksport af varer

Af den samlede eksport af varer og tjenester i 1995 på 357.454 mill. udgør varerne 284.491 eller 80 %.

Vareeksporten i nationalregnskabet er direkte baseret på Danmarks Statistiks opgørelse af udenrigshandelen. Udenrigshandelsstatistikken er beskrevet nærmere i afsnit 11.3. Opgørelserne foretages efter én metode for så vidt angår EU-handel (Intrastat) og efter en anden hvad angår tredjelandshandelen (Extrastat).

⁸ Under afstemningen fastholdes imidlertid normalt princippet om modpostering af lagerrettelser i andre lagerændringer, som med rimelighed kan have fundet sted indenfor samme virksomhed. Det fraviges kun undtagelsesvis, og da oftest i form af indførelse af 2064-lagerændringer i de pågældende varer.

Statistikken har samme geografiske dækning som nationalregnskabet og er opregnet til at dække al udenrigshandel med varer uanset administrative tærskelværdier for indberetning af EU-handlen til Intrastat-systemet. Ikke-indberettet EU-handel opgøres på basis af de kvartalsvise indberetninger af al EU-handel til momssystemet. Det er derfor ikke nødvendigt at foretage en opregning af primærstatistikken ved dennes brug i nationalregnskabet. Værdiniveauerne i udenrigshandelsstatistikken er f.o.b. for eksporten og c.i.f. for importen som krævet i ENS95.

Da udenrigshandelsstatistikken i nationalregnskabet trumfer Danmarks Nationalbanks opgørelse over betalingerne vedrørende eksport og import af varer - efter at denne er henført til transaktionstidspunkt og korrigeret til det samme økonomiske område samt f.o.b. og c.i.f. værdiansættelse - uden at differencen modposteres på tjenesterne eller nogen anden af posterne på betalingsbalancens løbende poster, er det klart, at det officielle betalingsbalanceoverskud ifølge nationalregnskabet afviger fra overskuddet ifølge Nationalbankens betalingsstatistik. Den implicite antagelse er altså, at Nationalbankens betalingsstatistik for så vidt angår eksport og import af varer ikke fanger alle grænseoverskridende transaktioner, der indebærer ændringer i ejerskabet til varer, eller muligvis får medtaget noget transithandel, som ikke skal medtages i udenrigshandlen opgjort efter generalhandelsprincippet som krævet i ENS95.

5.16 Eksport af tjenester

Af den samlede eksport af varer og tjenester i 1995 på 357.454 mill. udgjorde tjenesteeksporten 72.963 eller 20 %.

Kilden til opgørelsen af den samlede tjenesteeksport er Danmarks Nationalbanks betalingsstatistik. Betalingsstatistikken er baseret på de obligatoriske betalingsanmeldelser, alle "valutaindlændinge" dvs. residenter i medfør af lov om valutaforhold er forpligtet til at afgive. Valutabestemmelserne, der udmønter denne lov, opererer med en tærskelværdi for betalinger, under hvilken der ikke skal foretages betalingsanmeldelse. Grænsen var i 1995 60.000 kr., dvs. så lav at næsten alle vare- og tjenestetransaktioner bortset fra turistindtægter og turistudgifter og lignende udløste en betalingsanmeldelse fra den residente enhed, der foretog eller modtog betalingen. Turistindtægter og turistudgifter er til gengæld dækket af de finansielle institutioners anmeldelser til Nationalbanken.

Pengeinstitutterne er af Nationalbanken pålagt at indhente og videresende oplysningerne til Nationalbanken. Oplysningerne er fortrolige og bruges alene til statistiske formål. Da pengeinstitutterne, der formidler betalingerne, sørger for at tilsende og inddrive betalingsanmeldelserne fra deres kunder, har betalingsstatistikken ingen nævneværdige problemer med bortfald af respondenter. Indberetterne til betalingsstatistikken skal til deres pengeinstitut opgive betalingsformålet, som angives ved en kode. Opdelingen på betalingsformål (firecifrede koder) er fra 1998 blevet væsentlig mere detaljeret og tilfredsstillende set ud fra et produktopdelingssynspunkt, end tilfældet var i 1995. Den nye kodeforskrift muliggør en mere detaljeret opdeling af eksporten og importen af tjenester på arter end det tidligere har været tilfældet. De i 2001 gældende regler for indberetning til Danmarks Nationalbanks betalingsstatistik er offentliggjort i publikationerne "Udlandsbetalinger - Formålskoder", Juni 1998, og "Udlandsbetalinger - Indberetningsforskrifter", Oktober 1998, fra Danmarks Nationalbank.

Residente enheder, der foretager eller modtager betalinger gennem banker i udlandet, er ligeledes forpligtet til at foretage betalingsanmeldelser. Indberetningsdisciplinen sikres ved, at valutaindlændinge efter loven er forpligtet til at afgive meddelelse herom til Nationalbanken, når de opretter konti i udenlandske pengeinstitutter mv. Det er klart, at dette krav med de tilhørende straffebestemmelser styrker Nationalbankens kontrolmuligheder.

Den statistiske udfordring i forbindelse med anvendelsen af betalingsstatistikken til opgørelse af den *samlede* eksport hhv. import af tjenester består i at sikre, at definitionen af, hvad der er eksport og import af tjenester, bliver konsistent med udenrigshandelsstatistikken og nationalregnskabs opgørelse af vareeksporten f.o.b. og vareimporten c.i.f.. Da betalingerne i betalingsstatistikken kodes som varer subsidiært tjenester afhængig af, om transport- og forsikringstjenester er særskilt faktureret eller ej, er det oplagt, at betalingsstatistikken afgrænsning af udenrigshandelen med varer henholdsvis tjenester ikke er i overensstemmelse med nationalregnskabsdefinitionerne. Ved anvendelsen af betalingsstatistikken i nationalregnskabet sker derfor en korrektion til eksport og import af tjenester som opgjort i betalingsstatistikken, der bringer sidstnævnte i overensstemmelse med opgørelsen af vareeksporten f.o.b. og vareimporten c.i.f.

Denne f.o.b. / c.i.f. korrektion til betalingsstatistikken foretages ved hjælp af den såkaldte "korrektionsprocentmetode", hvorved der benyttes en korrektionsprocent på vareeksporten til at beregne de vareforbundne tjenester på eksporten af varer, som er opgivet til betalingsstatistikken sammen med varebetalingen, fordi leveringsvilkårene kan give kunden mere transport og forsikring end hvad der svarer til f.o.b. leveringsbetingelser. Omvendt på importsiden, hvor en række transport- og forsikringstjenester i betalingsstatistikken optræder som tjenesteimport, selv om de pågældende tjenester allerede er indeholdt i vareimporten, når denne er opgjort c.i.f.

Korrektionsprocenterne for 1995 er fastsat ved at sammenholde udenrigshandelsstatistikken eksport og import med betalingsstatistikken varebetalinger henført til transaktionstidspunktet ekskl. Færøerne og Grønland over en længere periode. Korrektionsprocenterne er fastsat således, at vare- og tjenestebalancen over en lidt længere periode så vidt muligt skal være den samme ifølge de to opgørelser under den restriktion, at de beregnede procenter skal være forenelige med viden fra udenrigshandelsstatistikken om leveringsvilkårene i forbindelse med eksport og import af varer. Konkret er f.o.b.-korrektionsprocenten for eksporten for året 1995 fastsat til 3,08 og c.i.f.-korrektionsprocenten for importen fastsat til 0,39.

Eksporten af tjenester er herefter beregnet ved til betalingsstatistikken opgørelse af betalingerne vedrørende tjenester at lægge et beløb på 8.453 mill. Dette beløb er beregnet som 3,08 procent af eksporten af varer ifølge udenrigshandelsstatistikken minus eksporten til Færøerne og Grønland minus eksporten af skibe og fly. Beløbet er det beregnede beløb for transport og forsikringstjenester knyttet til Danmarks vareeksport, som ligger ud over f.o.b. leveringsvilkår og som i betalingsstatistikken er medtaget under varebetalinger. Disse tjenester skal behandles som tjenesteeksport i nationalregnskabet.

Analogt er importen af tjenester beregnet ved fra betalingsstatistikken opgørelse af betalingerne vedrørende tjenester at trække et beløb på 972 mill. Dette beløb er beregnet som 0,39 procent af importen af varer ifølge udenrigshandelsstatistikken minus impor-

ten fra Færøerne og Grønland minus importen af skibe og fly. Beløbet er det beregnede beløb for transport og forsikringstjenester knyttet til Danmarks vareimport, som betalingsstatistikken mangler i at nå op på c.i.f. leveringsvilkår for vareimporten og som i betalingsstatistikken er medtaget under tjenestebetaling. Disse tjenester skal behandles som vareimport i nationalregnskabet.

Korrektionsprocentmetoden kan fortolkes som Danmarks implementering af de f.o.b./c.i.f. korrektioner, der er beskrevet i tabellerne 3.4 og 3.5 i ENS95 ud fra de i Danmark tilgængelige statistiske kilder. For lande, hvor der ikke foreligger en betalingsstatistik, er det sandsynligt, at den anvendte metode afviger væsentligt fra Danmarks, idet der i stedet tages udgangspunkt i fx spørgeskemaundersøgelser.

Ved fordelingen af den samlede eksport og import af tjenester på nationalregnskabet's tjenesteproduktbalancer benyttes dels de artsangivelser, der findes i betalingsstatistikens formålskoder dels andre statistiske kilder som fx transportstatistikens opgørelse af danske skibes udenlandske fragttægter og udgifter i udenlandske havne samt momsstatistikken. Sidstnævnte kilde finder især anvendelse på eksportsiden, idet momsstatistikken for hver af de mest detaljerede DK-NACE erhverv indeholder oplysninger om den afgiftsfri eksportomsætning.

5.17 Import af varer

Af den samlede eksport af varer og tjenester i 1995 på 316.144 mill. udgør varerne 256.522 eller 81 %.

Der henvises til afsnit 5.15, idet kilder og metoder er de samme for vareimporten som for vareeksporten.

5.18 Import af tjenester

Af den samlede import af varer og tjenester i 1995 på 316.144 mill. udgjorde tjenesteeksporten 59.622 eller 19 %.

Der henvises til afsnit 5.16, idet kilder og metoder er de samme for tjenesteimporten som for tjenesteeksporten.

Kapitel 6 Afstemning af BNP-opgørelserne og validering af resultaterne

6.1 Tilgangs- og anvendelsestabeller som ramme for afstemningen af det funktionelle nationalregnskab

6.1.1 Definitioner

En *tilgangstabel* er en matrix, hvis rækkedimension er antallet af produkter i økonomien som beskrevet i nationalregnskabet, og hvis søjledimension er antallet af erhverv plus én, hvor den sidste søjle repræsenterer importen. Hvis n er antallet af produkter og m antallet af erhverv, er tilgangsmatricen en matrix af dimension $n \times (m+1)$. Tabellen har positive værdier for celler i en given række svarende til alle kilderne til tilgang af det pågældende produkt.

En *anvendelsestabel* er en matrix, hvis rækkedimension er antallet af produkter, der sondres imellem i nationalregnskabet, og hvis søjledimension er antallet af erhverv plus antallet af kategorier af endelig anvendelse (konsum, bruttoinvesteringer, eksport), der skelnes imellem. Hvis q er antallet af endelige anvendelseskategorier, er anvendelsestabellen en matrix af dimension $n \times (m+q)$.

Ovennævnte generelle definitioner er tilsyneladende meget ligetil. I realiteten er verden dog mere kompliceret, idet tilgange og anvendelser af produkter registreres i forskellige prisniveauer afhængigt af, hvor i produktions- og distributionskæden transaktionerne observeres og registreres. Når det drejer sig om tilgang og anvendelse af varer og tjenester, er det meget vigtigt at vide, om de anførte værdier indeholder dels handels- og transportavancer dels skatter og subsidier.

De to vigtigste prisniveaubegreber i SNA93/ENS95 er basispriser og køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms. BNP i markedspriser kan udregnes og præsenteres som de endelige anvendelser (konsum, bruttoinvesteringer og eksport) i køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms minus import. Begrebet "markedspriser" er faktisk en forkortelse for køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms. De to prisniveauer er defineret som følger:

Basispriser:

Basisprisen er den pris, producenterne kan opnå hos køberne for en vare eller tjenesteenhed, de har produceret, minus skatter på produktionen eller salget (dvs. produktskatter) heraf, plus subsidier til produktionen eller salget (dvs. produktsubsidier) heraf. Transportudgifter, som producenten fakturerer separat, er ikke inkluderet. Transportudgifter, som producenten opfører på fakturaen er inkluderet, også selv om de figurerer som en selvstændig post på fakturaen. (ENS95 3.48).

Når produktion registreres i basispriser, bliver enhver skat på produktet, som faktisk er pålignet produktionen, behandlet, som om den blev betalt direkte af køberen til offentlig forvaltning og service, i stedet for at være en del af den pris, der betales til producenten. Omvendt behandles ethvert subsidie på produktet, som om det blev modtaget direkte af køberen og ikke af producenten. Basisprisen måler det beløb, producenten beholder, og er derfor den pris, der er mest relevant for producentens beslutningstagen. Det bliver i stigende grad almindeligt i mange lande for producenter at specificere skatter på deres

fakturaer, således at købere er informeret om, hvor meget de betaler til producenten og hvor meget til regeringen. (SNA 6.206). I tilgangstabellen opgøres importen c.i.f.

Køberpriser (inkl. ikke-refunderbar moms):

Køberprisen er den pris, som køberen faktisk betaler for produkterne på købstidspunktet; inkl. alle skatter på produkterne minus subsidier (men ekskl. fradragsberettigede afgifter på produkterne som fx moms); inkl. alle transportomkostninger, der betales separat af køber for levering på ønsket tid og sted; efter fradrag af alle mængde-, sæsonrabatter osv. på standardpriser og takster; ekskl. renter og gebyrer, der betales i henhold til låne- og kreditordninger; ekskl. ekstraomkostninger som følge af manglende overholdelse af den betalingsfrist, der blev aftalt på købstidspunktet. (ENS95 3.06).

En økonom uden større kendskab til nationalregnskabsbegrebsapparat vil måske spørge, hvorfor nationalregnskabet har brug for så komplicerede regler for værdisætning af produkter. Hvorfor opgør nationalregnskabet ikke bare alle transaktioner i markedspriser forstået som køberpriser inkl. ikke-refunderbar moms? Svaret er først og fremmest, at i mange tilfælde involverer den endelige brugers køb af en vare ikke én, men adskillige transaktioner fx et salg fra producenten til en grossist, et salg fra grossisten til en detailhandler og endelig et salg fra detailhandleren til den endelige køber. For det andet, som ovenfor nævnt, at den pris, der er relevant for en producent i hans beslutningstagen, er basisprisen og ikke den pris, den endelige køber betaler.

Grundene til, at SNA93/ENS95 giver basisprisbegrebet en fremtrædende placering i beskrivelsen af produktionsprocessen, kan sammenfattes i følgende punkter:

- Det er det prisbegreb, der er relevant for producenten og følgelig for økonomiske analyser af produktion.
- Det er det prisbegreb, som sandsynligvis vil optræde i virksomhedsregnskaber, der ofte er udgangspunktet for udfyldelsen af spørgeskemaer. Det er således observerbart.
- Lineære økonomiske modeller (anvendt input-output analyse) kræver, at værdierne i monetære enheder (fx dollars eller kroner) for de forskellige anvendelser af et produkt så vidt muligt approksimerer de anvendte fysiske mængder af produktet. Denne prishomogenitet opnås bedst ved at opgøre anvendelsen af produkter i basispriser.

Et sæt tilgangs- og anvendelsestabeller indeholder derfor ikke én, men adskillige anvendelsestabeller:

S (n x (m+1)) tilgangstabel i basispriser (c.i.f. værdier for importen) *supply table*

B (n x (m+q)) anvendelsestabel i basispriser *use table at basic prices*

W (n x (m+q)) anvendelsestabel for engroshandelsavancer *wholesale trade margins*

TR (n x (m+q)) anvendelsestabel for transportavancer *transport margins*

R (n x (m+q)) anvendelsestabel for detailhandelsavancer *retail trade margins*

T (n x (m+q)) anvendelsestabel for produktskatter minus -subsidier undtagen moms

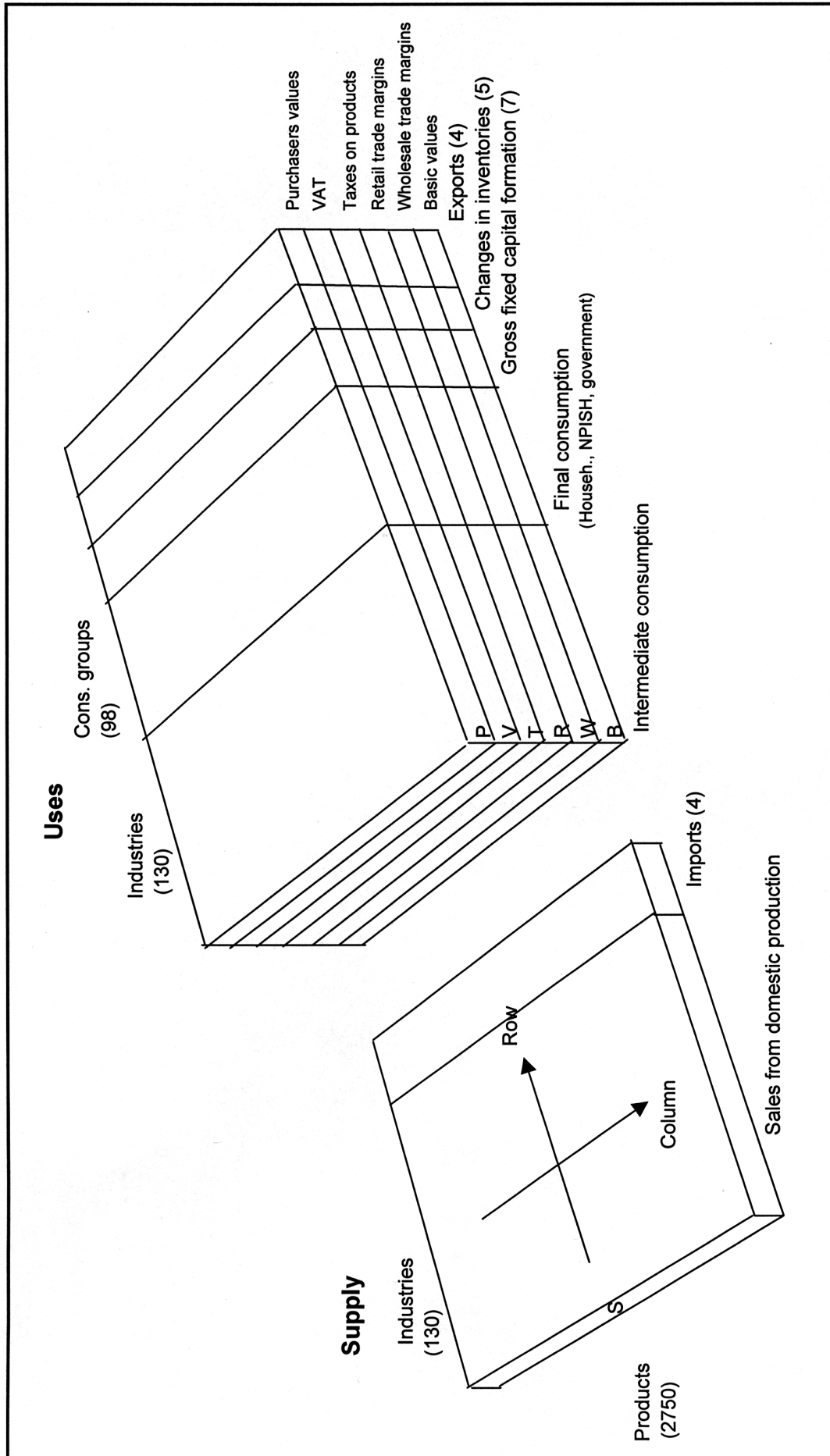
V (n x (m+q)) anvendelsestabel for ikke-fradragsberettiget moms *VAT*

P = B+W+TR+R+T+V

(n x (m+q)) anvendelsestabel i køberpriser inkl. ikke-fradragsberettiget moms (f.o.b. værdier for eksporten) *use table at purchasers' prices*

Disse tabeller er illustreret i figur 13, hvor tabellerne W og TR for enkelheds skyld er slået sammen. I det danske nationalregnskab er W og TR slået sammen som beskrevet i afsnit 3.12.5. Figur 13 illustrerer antallet af produkter, erhverv og endelige anvendelses-kategorier i de danske tilgangs- og anvendelsestabeller.

Figur 13 Tilgangs- og anvendelsestabeller i nationalregnskabet

6.1.2 Tilgangs- og anvendelsestabellernes placering i nationalregnskabssystemet

Tilgangs- og anvendelsestabeller er direkte forbundet med nationalregnskabssystemets første tre konti for den samlede økonomi nemlig kontoen for varer og tjenester, produktionskontoen og indkomstdannelseskontoen. De kan betragtes som en todimensional opdeling af disse konti, hvor den første dimension i opdelingen er produkter, og den anden er erhverv samt endelige anvendelseskomponenter.

6.1.3 Tilgangs- og anvendelsestabeller og opgørelsen af nationalregnskabet

6.1.3.1 Et stærkt redskab til afstemning af BNP(P) og BNP(A) samt i en vis udstrækning BNP(I)

BNP anses generelt for at være den vigtigste hovedstørrelse i nationalregnskabet. Opgørelsen af BNP således, at dette statistiske mål for produktionen er både udtømmende og pålideligt, er en af de mest krævende udfordringer, nationalregnskabsstatistikere står over for.

Nøglen til at nå frem til en udtømmende og pålidelig opgørelse af BNP ligger, bortset fra eksistensen af ajourførte registre og tællinger, der opregner hele populationen af produktionsenheder, i den systematiske konfrontation af de forskellige primærstatistikker, der ligger til grund for opgørelsen af de forskellige BNP-komponenter. Essensen i en sådan konfrontation af statistiske kilder er, at opgørelser beregnet ved hjælp af ét sæt kilder bliver krydschecket mod alternative beregninger af den samme variable opstillet ud fra andre kilder. Et eksempel på et sådant krydscheck kunne være en validering af opgørelsen af husholdningernes konsum af fødevarer i nationalregnskabet ved hjælp af tre alternative opgørelser:

1. baseret på forbrugsundersøgelser justeret for turistudgifter
2. baseret på detailsalget af fødevarer justeret for produktion til eget brug
3. baseret på den samlede produktion af fødevarer plus import minus beregnet forbrug i produktionen minus lagerændringer minus eksport

Den opgørelse, der til syvende og sidst bliver valgt i nationalregnskabet efter en sådan validering, vil klart være mere solidt funderet end én, der udelukkende bygger på et enkelt sæt kilder.

Det er velkendt, at BNP kan opgøres fra tre forskellige sider nemlig produktion, (endelige) anvendelser samt indkomst.

Efter produktionsmetoden kan BNP opgjort fra produktionssiden BNP(P) beregnes som:

$$\text{BNP(P)} = \text{produktion i basispriser} - \text{forbrug i produktionen i køberpriser inkl. ikke-fradragsberettiget moms} + \text{produktskatter, netto} \quad (1)$$

Produktskatter, netto betegner produktskatter minus produktsubsidier. Ikke-refunderbar moms er en del af produktskatterne.

Hvis BVT_i betegner bruttoværditilvækst i basispriser i erhverv i (dvs. produktion i basispriser minus forbrug i produktionen i køberpriser inkl. ikke-fradragsberettiget moms), kan ligning (1) omskrives til:

$$BNP(P) = \sum_i BVT_i + \text{produktskatter} - \text{produktsubsidier} \quad (2)$$

(2) siger, at BNP er lig summen af erhvervenes værditilvækst plus de samlede produktskatter minus de samlede produktsubsidier.

Efter anvendelsesmetoden kan $BNP(A)$ beregnes som:

$$BNP(A) = \text{konsum} + \text{bruttoinvesteringer} + \text{eksport} - \text{import} \quad (3)$$

(3) siger, at BNP er lig de endelige indenlandske anvendelser plus nettoeksporten

Endelig kan BNP efter indkomstmetoden beregnes som:

$$BNP(I) = \text{aflønning af ansatte} + \text{bruttooverskud af produktionen} + \text{blandet indkomst} + \text{produktions- og importskatter} - \text{subsidier} \quad (4)$$

(4) siger, at BNP er lig summen af primære indkomster i økonomien dvs. lønninger mv., virksomhedsoverskud i bred forstand plus produktions- og importskatter minus subsidier.

Bemærk, at (1) indeholder posten "produktskatter minus produktsubsidier", dvs. nettoskatter på produktion/import, der er knyttet til mængden eller værdien af produkter, mens (4) indeholder posten "produktions- og importskatter minus subsidier", der omfatter *samlige* skatter, netto, på produktion og import. Produktions- og importskatter samt subsidier består dels af produktskatter/produktsubsidier, som er dem, der er direkte knyttet til mængden eller værdien af produktion (import) og dels af "andre produktionskatter" og "andre produktionsubsidier" fx ejendomsskatter og beskæftigelsesubsidier, der ikke direkte er knyttet til volumen eller værdien af produktionen.

Som ovenfor nævnt er et vigtigt aspekt ved kvaliteten af BNP-opgørelser de muligheder for krydschecks, ligningerne (1), (3) og (4) indebærer. Alt andet lige vil en opgørelse af BNP, som er baseret på to eller tre opgørelsesmetoder være mere pålidelig end én, som grundlæggende er udledt ud fra en enkelt opgørelsesmetode. Imidlertid gælder det, at den statistiske værdi af konfrontationen af de tre opgørelsesmetoder afhænger af uafhængigheden eller autonomien af udgangsskønnene opgjort fra de tre sider. Hvis fx de indenlandske endelige anvendelser hovedsagelig er udledt som residualer for de enkelte produktgrupper ud fra ligningen: endelig indenlandsk anvendelse = produktion + import – forbrug i produktionen – eksport, kan opgørelsen efter anvendelsesmetoden ikke rigtigt siges at bekræfte eller validere opgørelsen af BNP fra produktionssiden, selv om anvendessideopgørelsen foreligger formelt set. Omvendt, hvis erhvervenes værditilvækst i vid udstrækning opgøres ud fra produktionsværdien fordelt på erhverv, og in-

putprocenterne (forbrug i produktionen som procent af produktionsværdien) for erhvervene i mangel på information fastsættes således, at værditilvæksten stemmer med de endelige anvendelser, har opgørelsen af BNP vha. produktionsmetoden næsten ingen autonomi. Opgørelsen fra produktionssiden kan i det tilfælde ikke siges at validere opgørelsen fra anvendelsessiden. Samme ræsonnement gælder mht. BNP(I).

Udnyttelse af de stærke checkmuligheder for niveauet og udviklingen i BNP, som regnskabsidentiteterne (1), (3) og (4) implicerer, forudsætter derfor en høj grad af uafhængighed mellem de statistiske kilder og metoder, der ligger til grund for beregningen af de tre udgangsskøn for BNP nemlig BNP(P), BNP(A) og BNP(I). Da nationalregnskabssystemet kræver, at der skal beregnes opgørelser for alle indkomst- og anvendelseskomponenter i BNP, vil næsten ethvert land med nationalregnskaber være i stand til at *præsentere* BNP fra de tre forskellige synsvinkler. Dette er imidlertid ikke det samme som det at *beregne* BNP fra alle tre sider. De fleste OECD-lande er for nærværende i stand til at opgøre BNP fra to sider. Nogle heriblandt Danmark er gået videre og beregner udgangsskøn fra alle tre sider, hvorefter de går videre til en afstemning af disse udgangsskøn til et enkelt officielt tal for BNP.

Givet at BNP(P), BNP(A) og BNP(I) ikke – bortset fra ved et rent tilfælde – vil være sammenfaldende, bliver spørgsmålet, hvorledes disse tre mål kan integreres eller afstemmes til en enkelt opgørelse, der kan fastlægges som det officielle tal for BNP. Ser man først på afstemningen eller integrationen af BNP(P) og BNP(A), kan det observeres, at forskellen mellem disse to størrelser er lig forskellen mellem udgangsskønnet for den totale tilgang og udgangsskønnet for den totale anvendelse af varer og tjenester i økonomien. Afstemningsproblemet i relation til BNP(P) og BNP(A) er derfor ækvivalent med at afstemme den samlede tilgang og den samlede anvendelse af produkter i økonomien.

Som det ene yderpunkt kan denne afstemning foretages på makroplan. I nogle lande, hvor i det væsentlige uafhængige udgangsskøn foretages for BNP(P) og BNP(A), bliver det officielle tal for BNP fastlagt som $\max\{\text{BNP(P)}, \text{BNP(A)}\}$ med den begrundelse, at den laveste af de to værdier sandsynligvis har udeladt noget produktion. Alternativt kunne den officielle værdi af BNP fastsættes et sted mellem de to størrelser, afhængigt af statistikernes kvalificerede skøn for de relative usikkerheder. Denne metode kan betegnes makroafstemningsmetoden. Hvis man skal undgå såkaldte statistiske afvigelser, må forskellen mellem udgangsskønnet for BNP(P) og den endeligt afstemte værdi fordeles på erhverv. Tilsvarende må forskellen mellem udgangsskønnet for BNP(A) og den officielle BNP-værdi tilknyttes bestemte anvendelseskomponenter.

En mellemstrategi er at afstemme kontiene ved at se på tilgang og anvendelse for bredt definerede produktgrupper fx opdelt efter hovedsagelig slutanvendelse. Den systematiske anvendelse af denne metode består i at anvende en opdateret input-output tabel fra det foregående år eller et benchmarkår som ramme omkring afstemningen. En sådan metode benyttes for nærværende i nogle af EU-landene. Det er igen nødvendigt at fordele de initiale differencer på specifikke værditilvækst- eller endelige anvendelseskomponenter for at undgå inkonsistente konti, der indeholder uforklarede statistiske differencer. Den beskrevne fremgangsmåde kan kaldes afstemning på mellemniveau.

Endelig består den mest systematiske måde at afstemme BNP(P) og BNP(A) på i at gå frem produkt for produkt. Når ligevægt på produktbalancerne er opnået for alle produk-

ter ved at justere udgangsskønnene for tilgang, forbrug i produktionen samt endelige anvendelser, er makrodifferencen mellem tilgang og anvendelse, og følgelig forskellen mellem BNP(P) og BNP(A), blevet afskaffet i denne proces. Resultatet er et enkelt BNP-tal uden nogen uforklarede statistiske afvigelser. Denne afstemningsmetode er tilgangs- og anvendelsestabelmetoden (undertiden benævnt commodity-flow eller product-flow metoden). Den indebærer, at tilgangs- og anvendelsestabellerne opstilles hvert år som en integreret del af produktionen af nationalregnskaber. Dette bevirker til gengæld, at symmetriske input-output tabeller foreligger for alle de løbende år og ikke kun for benchmarkår.

Inden for Europa, bliver afstemning af nationalregnskabet i form af tilgangs- og anvendelsestabeller for nærværende benyttet af nogle få lande hvoriblandt Frankrig, Holland, Danmark og Norge. Nogle øvrige lande har valgt en lignende fremgangsmåde, omend på et mere aggregeret niveau, der svarer til det aggregeringsniveau, der benyttes i input-output tabeller. Endelig er afstemning i form af tilgangs- og anvendelsestabeller i en række lande blevet anvendt til at opstille en benchmark- eller basisårsberegning for nationalregnskabet, men ikke i de løbende år, hvor der benyttes en mere aggregeret afstemning. ENS95-forordningen kræver nu, at alle EU-lande opstiller tilgangs- og anvendelsestabeller hvert år fra og med referenceåret 1995 og med datatransmission fra og med 2002. Minimumskravet til detaljeringsniveau er 60 produkter og 60 erhverv. Det forekommer sandsynligt, at ENS95 dataleveranceprogrammet vil få et stigende antal europæiske lande til at gå i retning af at anvende tilgangs- og anvendelsestabeller som ramme for afstemningen af BNP(P) og BNP(A) i det mindste for så vidt angår benchmarkår.

Tilgangs- og anvendelsestabeller som ramme for afstemningen af nationalregnskabet forstået som en afstemning produkt for produkt er den mest systematiske måde at opnå konsistens mellem udgangsskønnene for BNP(P) og BNP(A). Tilbage bliver den rolle, BNP(I) spiller i afstemningen. Da BNP(I) ikke har noget direkte modstykke i form af produkter, er dets forbindelse med tilgangs- og anvendelsestabeller meget mindre direkte, end tilfældet er med BNP(P) og BNP(A). Ikke desto mindre kan BNP(I) naturligt integreres i den samme ramme for afstemningen. For at se dette kan man tage tilfældet med komponenten i BNP(I) Aflønning af ansatte. Antag, at opgørelser af aflønning af ansatte fordelt på erhverv foreligger fra eksempelvis skattestatistik eller socialsikringsstatistik. Hvis man i afstemningen af BNP(P) og BNP(A) inden for rammerne af tilgangs- og anvendelsestabeller når frem til en værditilvækst i erhverv i, som i kombination med tal for lønninger mv. fra skattestatistik efterlader et suspekt lille (eller for den sags skyld stort) bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst, er der klart et problem i kontiene. I det tilfælde afslører information indeholdt i komponenterne i BNP(I) et behov for at genoverveje den beregning af værditilvæksten, der er resultatet af afstemningen af BNP(P) og BNP(A). Specielt vil det være nødvendigt at sammenligne aflønning af ansatte som beregnet ud fra virksomhedsregnskaber (producenternes lønudgifter) med aflønning af ansatte som registreret for lønmodtagerne i skattesystemet (lønmodtagernes indtægt). Da styrken ved tilgangs- og anvendelsestabeller som ramme om afstemningen imidlertid kommer klare til udtryk i afstemningen af BNP(P) og BNP(A), vil den rolle, som udgangsskønnet for BNP(I) spiller i afstemningen, ikke blive yderligere uddybet i denne sammenhæng.

6.1.3.2 Tilgangs- og anvendelsestabeller som ramme om afstemningen: Rationale og begrænsninger

I løbet af det sidste par årtier har der på internationalt plan dannet sig en konsensus om, at tilgangs- og anvendelsestabeller udgør den ideelle ramme omkring afstemningen af BNP-komponenter opgjort fra de forskellige sider. Rationalet bag afstemningsmetoden i form af opstilling af tilgangs- og anvendelsestabeller er grundlæggende et common sense argument: Givet at krydschecks af BNP-komponenter opgjort fra forskellige sider er værdifulde med henblik på at sikre kvaliteten af de officielle BNP-tal, er det indlysende, at jo mere detaljeret niveau, disse checks kan udføres på, des bedre.

Denne argumentation ud fra almindelig sund fornuft kan udbygges til at vise, at styrken ved at afstemme nationalregnskabet på produktniveau viser sig ikke alene i de endelige nationalregnskaber i løbende priser, men tillige i nationalregnskabet i faste priser samt i foreløbige og kvartalsvise nationalregnskaber. De vigtigste fordele ved en afstemning på detaljeret produktniveau kan sammenfattes i følgende punkter:

- (1) Udnyttelse af forbindelserne mellem forskelle mellem tilgang og anvendelse af produkter og specifikke anvendelser

Givet en initial forskel mellem BNP(P) og BNP(A) er det svært at vide, på hvilke komponenter forskellen skal fordeles og hvilke udgangsskøn, der skal modificeres. Viden om, hvilke produkter, der udgør størsteparten af makroforskellen, giver på den anden side en stærk indikation af, hvilke komponenter der skal modificeres. Eksempel: Antag, at BNP(P) er større end BNP(A), og at en væsentlig del af makroforskellen skyldes et øjensynligt overskud af varige forbrugsgoder. I det tilfælde vil det, efter verifikation af den indenlandske produktion, forbrug i produktionen, import og eksport, være oplagt at overveje at justere udgangsskønnene for husholdningernes konsum af varige forbrugsgoder og muligvis også faste bruttoinvesteringer i disse produkter. Antag omvendt, at BNP(A) er højere end BNP(P), og at der er et øjensynligt underskud af varige forbrugsgoder i økonomien. Antag videre, at udgangsskønnet for husholdningernes konsum er (delvis) baseret på en forbrugsundersøgelse af god kvalitet. I det tilfælde vil det være nødvendigt at undersøge, hvorvidt produktions- og importtallene for varige forbrugsgoder samt de involverede handelsavancer er fuldt dækkende, eller der mangler noget. I begge tilfælde er viden om, hvilke produktgrupper der ligger bag makroforskellen, til stor nytte med henblik på at opnå konsistens i nationalregnskabet.

- (2) Udnyttelse af viden om produkternes tekniske art

Mange produkter benyttes udelukkende eller overvejende til visse specifikke anvendelser i kraft af deres tekniske art. Kendskab til den indenlandske forsyning med individuelle produkter tjener derfor som et check på inputprocenter (forbrug i produktionen som procent af produktionsværdien) og omkostningsstrukturer (tekniske koefficienter) indsamlet i erhvervsstatistikken. Eksempel: Hvis den indenlandske forsyning af cement ikke stemmer med med inputtet af cement i bygge- og anlægsvirksomhed beregnet ud fra tekniske koefficienter afledt fra surveys i erhvervsstatistikken, er de statistiske kilder på tilgangs- og anvendelsessiden i strid med hinanden, og en af dem må modificeres. Det detaljerede produktkendskab retter fokus mod et statistisk problem, som ellers måske ikke var blevet opdaget.

(3) Udfyldelse af huller der skyldes manglende primærstatistik

De fleste lande har sandsynligvis huller i deres dækning i primærstatistikken af nogle komponenter i BNP. I nationalregnskabet skal der selvfølgelig foretages en opgørelse eller beregning under alle omstændigheder. Udnyttelse af bindingerne i kontosystemet, dvs. systemets regnskabsidentiteter, i forening med de produkter der er involveret, gør det ofte muligt at foretage solide beregninger i fraværet af primærstatistik. Eksempel: Antag, at den primærstatistik, der skal til for at opgøre de faste bruttoinvesteringer fra anvendessiden (del af BNP(A)) ikke er til stede. Selv lande, der ikke baserer sig på tilgangs- og anvendelsestabeller som ramme for afstemning af deres nationalregnskab, udnytter ofte commodity-flow metoden i forbindelse med opgørelsen af investeringerne i maskiner og inventar.

(4) Ideel basis for at beregne pris- og mængdeindeks

Tilgangs- og anvendelsestabellerne leverer den vægtstruktur, der skal benyttes til at opgøre nationalregnskabet i faste priser og, mere generelt, til at opstille konsistente pris- og volumenindeks for nationalregnskabets hovedstørrelser. Faktisk er det uden tilgangs- og anvendelsestabeller overordentlig svært at anvende dobbeltdeflateringsmetoden på en konsistent måde.

(5) Stærkt udgangspunkt for foreløbige årlige samt kvartalsvise nationalregnskaber

De stukturelle sammenhænge, der er inkorporeret i et sæt tilgangs- og anvendelsestabeller, er af stor værdi med henblik på at forbedre pålideligheden af foreløbige og kvartalsvise nationalregnskaber, som ofte må baseres på indikatorer i stedet for solid statistisk information i form af observationer af *niveaue*t for variablene.

Går man dernæst over til at se på begrænsningerne i tilgangs- og anvendelsestabellerne som ramme for afstemningen, må det for det første noteres, at metoden grundlæggende blot består i systematisk og intelligent udnyttelse af den forhåndenværende information. Som allerede bemærket kan tilgangs- og anvendelsestabellerne anvendes til at udfylde huller i primærstatistikken, men kun på bekostning af at svække de krydschecks, som er den største styrke ved metoden set som en ramme for afstemning af nationalregnskabet. Tilgangs- og anvendelsestabeller kan derfor ikke tjene som et reelt substitut for de primærstatistikker, der ligger til grund for uafhængige eller stort set uafhængige udgangsskøn for BNP fra produktions-, anvendelses og indkomstsiden. Tilgangs- og anvendelsestabeller må betragtes som et komplementært check til det check på BNP, som uafhængige BNP-opgørelser fra to eller tre sider implicerer, ikke som et substitut for denne grundlæggende validering.

Når det er sagt, gælder imidlertid, at udnyttelse af sammenhængen mellem produkter og potentielle anvendelser er et kraftigt redskab. Hvis produkterne kunne opdeles i to gensidigt udelukkende grupper, nemlig produkter til forbrug i produktionen og produkter til endelig anvendelse, ville BNP i princippet kunne beregnes fra tilgangssiden, givet import, eksport og ikke-markedsproducenters køb, simpelthen ved at udnytte kendskab til produkternes tekniske karakter. I virkeligheden findes en sådan stærk sammenhæng ikke. Selv hvad angår de faste bruttoinvesteringer er der ikke en én-til-én sammenhæng. Et eksempel, der kan illustrere dette, er dele til maskiner og inventar, der både finder anvendelse som forbrug i produktionen og som faste bruttoinvesteringer. Ikke desto

mindre bliver der tilbage, at de fleste produkter har dominerende anvendelser, og det er denne kendsgerning, som bidrager til at gøre tilgangs- og anvendelsestabeller til så kraftigt et statistisk værktøj.

6.1.4 Opstilling af tilgangs- og anvendelsestabeller

6.1.4.1 Grunddesign for et nationalregnskabssystem baseret på tilgangs- og anvendelsestabeller

Grundstrukturen i et statistiksystem, der er i stand til at producere tilgangs- og anvendelsestabeller, består af følgende elementer:

1. Definition af de produkter der skal sondres mellem i tilgangs- og anvendelsestabellerne i form af produktnomenklaturer
2. Vedligeholdelse af en opdateret nøgle mellem de nomenklaturer, der benyttes i den indenlandske produktionsstatistik og i udenrigshandelsstatistikken på den ene side, og produkterne (produktbalancerne) i tilgangs- og anvendelsestabellerne på den anden
3. Produktstatistik (opdeling af samlet produktion/salg på produkter) for hovedparten af de vareproducerende erhverv (landbrug, fremstillingsvirksomhed, energiforsyning, bygge- og anlægsvirksomhed) og helst også for de tjenesteydende erhverv
4. Udenrigshandelsstatistik for varer og betalingsbalancestatistik for eksport og import af tjenester
5. Nøgle mellem erhverv og nationalregnskabets produkter for erhverv, der ikke er dækket af produktstatistik
6. Regnskabsstatistik eller administrative kilder, der giver forholdet mellem forbrug i produktionen og produktionsværdien i de forskellige erhverv
7. Omkostningsstrukturundersøgelser der giver en opdeling af forbruget i produktionen på produkter
8. Kilder der giver en opdeling af husholdningernes konsum, de faste bruttoinvesteringer og lagerændringerne på produktgrupper

Med tilgangs- og anvendelsestabeller som ramme om nationalregnskabet er (1) og (2) uundværlige, da hele ideen er at kombinere den indenlandske produktionsstatistik med udenrigshandelsstatistikken for at bestemme forsyningen med hvert produkt til indenlandske anvendelser. Punkterne (3)-(8) skulle ideelt set være til rådighed med fuldstændig dækning hvert år. I praksis kan det være, at nogle af disse punkter kun er dækket partielt og med nogle års mellemrum. Et system af tilgangs- og anvendelsestabeller kan også fungere under disse omstændigheder ved at udnytte benchmarkinformation til at beregne tal for hvert år.

Ideelt set skulle hver produktionsenhed i primærstatistikken dobbeltkodes efter både sektor og erhverv for at sikre konsistens mellem erhvervstabellerne (tilgangs- og anvendelsestabellerne) og de institutionelle sektorkonti. Denne dobbeltkodning er ikke nødvendig for tilgangs- og anvendelsestabellerne som sådan, men i situationer hvor der etableres et nyt nationalregnskabssystem, må det anbefales at tage dette skridt med henblik på at forberede beregningssystemerne til den videre udbygning og afstemning af det

samlede nationalregnskabssystem. Resultatet er den sektor-erhverv tabel, der anbefales i SNA/ENS95.

6.1.4.2 Nødvendig primærstatistik

Den statistiske enhed, der benyttes i forbindelse med produktions- og indkomstdannelseskontiene i SNA/ENS, og følgelig i tilgangs- og anvendelsestabeller, er den lokale faglige enhed (establishment, local kind-of-activity unit). Ideelt set skulle produktionsstatistik og omkostningsstrukturundersøgelser foreligge for erhverv defineret som aggregeringer af lokale faglige enheder. I praksis vil den statistiske enhed i produktionsstatistikken for nogle erhverv sandsynligvis være firmaet (foretagendet), dvs. en større og mere heterogen enhed end den lokale faglige enhed. Et system af tilgangs- og anvendelsestabeller kræver ikke, at produktionsstatistik indsamlet ved hjælp af spørgeskemaer til lokale faglige enheder findes for alle erhverv. Statistik baseret på oplysninger på firmaniveau vil i de fleste tilfælde give en rimelig tilnærmelse

Ikke desto mindre gælder det, at styrken ved tilgangs- og anvendelsestabeller både som ramme om afstemningen og til input-output analyse vil være større, des mere homogene erhvervene er. Nationalregnskabsstatistikere bør derfor sørge for, alle de steder hvor det er muligt, at udskille handels- samt bygge- og anlægsaktivitet udført som sekundær aktivitet i andre erhverv og samle al handels- samt bygge- og anlægsaktivitet i "rene" funktionsdefinerede erhverv, der i princippet omfatter al handels- samt bygge og anlægsaktivitet i økonomien. Årsagen til, at det anbefales at koncentrere bestræbelserne omkring handelsaktivitet (videresalg af varer uden forarbejdning) samt bygge- og anlægsvirksomhed, er, at disse sekundære aktiviteter sandsynligvis er kvantitativt vigtige og har en inputstruktur, der afviger meget fra inputstrukturen i de primære aktiviteter, med hvilke de er kombineret. Handelsaktivitet vil forekomme som sekundær aktivitet i mange erhverv, selv når den statistiske enhed er den lokale faglige enhed.

6.1.4.3 Udfyldelse af huller når visse primærstatistikker mangler

Hvis der mangler produktionsstatistik, kan fiskale kilder ofte tjene som et fornuftigt substitut, forudsat de justeres for definitoriske forskelle samt underdeklaration. Sidstnævnte punkt skal imidlertid ikke overdrives. Hvis virksomheder fx underangiver deres omsætning på angivelserne til skattemyndighederne, taler sandsynligheden for, at de vil gøre det samme på statistiske spørgeskemaer. I begge tilfælde er det nødvendigt at korrigere for underdeklaration. Ofte vil der være fravær af omkostningsstrukturstatistik for et antal erhverv i økonomien. I det tilfælde må inputstrukturen estimeres ud fra inputstrukturen i nærtbeslægtede erhverv og/eller common sense betragtninger.

Huller på anvendelsessiden kan generelt set udfyldes ved at beregne residualen produktion + import - forbrug i produktionen - eksport. I dette tilfælde bliver autonomien i udgangsskønnene fra anvendelsessiden i forhold til produktionssiden imidlertid reduceret, og værdien af krydscheckene i systemet tilsvarende formindsket. Ikke desto mindre er en af de vigtigste styrker ved tilgangs- og anvendelsestabeller præcis det faktum, at temmelig detaljeret information kan udledes for endelige anvendelseskomponenter ved at udnytte regnskabsidentiteterne i nationalregnskabssystemet i kombination med information om produkter. Et godt eksempel er de faste bruttoinvesteringer fordelt på pro-

dukter. Hvis sammenhængen mellem produkttype og anvendelseskategori er stærk, og hvis importen udgør en stor andel af den samlede tilgang, kan estimater for de faste bruttoinvesteringer udledt vha. product-flow metoden faktisk have en rimelig grad af autonomi.

6.1.4.4 Benchmarkår kontra løbende år

Hvis man skal opbygge et system af tilgangs- og anvendelsestabeller helt fra grunden, er en af de største udfordringer fastlæggelsen af den første inputstruktur og den første struktur for handels- og transportavancer. At få fastlagt denne initiale strukturinformation kræver, at man mobiliserer alt hvad der foreligger af omkostningsstrukturundersøgelser samt forbrugs- og investeringsundersøgelser. I fuldstændigt fravær af information om visse dele af fremstillingsvirksomhed og bygge- og anlægsvirksomhed, som normalt er det område med den mest komplekse inputstruktur, kan det være nødvendigt at falde tilbage på (1) inputstrukturen i naboerhverv, (2) inputstrukturer fra andre lande med en lignende økonomisk struktur, eller (3) common sense betragtninger. For erhverv, der producerer markedsmæssige tjenester, vil inputstrukturen for så vidt angår brede produktgrupper ofte foreligge i regnskabsstatistik samt beretninger fra brancheorganisationer. Den detaljerede opsplnitning på produkter må da estimeres baseret på lignende erhverv og common sense betragtninger.

For løbende år vil det normalt være mest effektivt at tage udgangspunkt i inputstrukturene og sammensætningen af de endelige anvendelser fra det foregående år *i faste priser* (Leontief-antagelsen) og at modificere den kendte struktur fra fortiden i lyset af nye omkostningsstrukturundersøgelser og undersøgelser af endelige efterpørgselskomponenter, der er kommet til rådighed i mellemtiden. I praksis gøres dette ved at inflatere alle produktstrømmene i år $t-1$ med $t/t-1$ prisindeks og udlede tekniske koefficienter fra den inflaterede år $t-1$ anvendelsestabel i basispriser. Disse tekniske koefficienter benyttes da til at fordele totalerne for forbrug i produktionen og de endelige anvendelseskomponenter på produkter. Denne inflateringsprocedure implementerer Leontief-antagelsen ved at justere de tekniske koefficienter fra år $t-1$ for relative prisændringer mellem år $t-1$ og år t .

6.1.5 Afstemningsprocessen

6.1.5.1 Opstilling af de udgangsskøn som skal afstemmes

Beregningen af de initiale (uafstemte) udgangsskøn for tilgangs- og anvendelsestabeller, som skal afstemmes, involverer følgende 7 trin:

- Trin 1 Beregn tilgangsmatricen S ud fra den indenlandske produktions- og produktstatistik samt udenrigshandelsstatistikken
- Trin 2 Tag for alle erhverv det totale forbrug i produktionen fordelt på erhverv fra beregningen af $BNP(P)$. Tag alle de endelige anvendelseskomponenter dvs. privat konsum fordelt efter formål, offentligt konsum fordelt efter formål, faste bruttoinvesteringer fordelt efter art, lagerændringer fordelt efter art samt eks-

porten fra beregningen af BNP(A). Disse data giver sammen søjletotalerne i matricen P.

- Trin 3 Overgang fra søjletotalerne i matricen P til søjletotalerne i matricen B. Dette gøres ved at tage matricerne T og V fra år t-1 justeret for ændringer i skatte-regler og justeret således, at de stemmer med skatteprovenuene på optjenings-basis, til at beregne søjletotalerne i matricerne T og V. Søjletotalerne i matricen (P-V-T) fordeles dernæst mellem søjletotalerne i matricerne B, W, TR og R ved hjælp af forholdene mellem disse søjletotaler i år t-1, så vidt muligt justeret således at de stemmer med måltotalerne for de samlede handels- og transport-avancer i år t.
- Trin 4 Lodret fordeling i basispriser. Søjletotalerne i matricen B udledt i trin 3 forde-les på produkter (lodret) ved hjælp af de inflaterede tekniske koefficienter fra år t-1 som beskrevet i afsnit 6.1.4.4.
- Trin 5 Vandret fordeling. Forskellene mellem rækketotalerne i matricen S minus eks-port og lagerændringer og rækketotalerne i matricen B minus eksport og lager-ændringer fordeles over anvendelser (vandret) ved proportionalfordeling langs rækkerne i matricen B for alle elementer undtagen eksport og lagerændringer.
- Trin 6 Udgangsskøn for matricerne W, TR og R. Disse matricer konstrueres ved at multiplicere matricen B efter trin 5 med koefficienterne (satserne for handels-og transportavancer) impliceret af matricerne W, TR og R fra år t-1 og efterføl-gende justere de resulterende matricer proportionalt, således at de stemmer med de totale handels- og transportavancer som givet af rækketotalerne for handels-og transporterhvervene i matricen S.
- Trin 7 Udgangsskøn for matricerne T og V. Disse matricer estimeres ved at modifi-cere matricerne T og V fra trin 3 for at tage hensyn til de ændringer i produkt-strømme, der er sket i trinene 4-6. Justeringerne foretages proportionalt på en sådan måde, at det totale skatteprovenu på optjeningsbasis respekteres.

Bemærk, at tilgangstabellen ikke modificeres på dette stadie. Fremgangsmåden bygger således på en antagelse om, at hvad angår individuelle produkter er tilgangen bestemt med større sikkerhed end anvendelserne. Ovenstående beskrivelse giver et noget simpli-ficeret billede. I praksis vil dele af anvendelsestabellerne blive bestemt og afstemt i for-vejen i subsystemer (satellitregnskaber). Det er fx tilfældet for energiprodukter og for-sikring. På tilsvarende måde kan handels- og transportavancerne på visse produkter væ-ret bundet af de totale avancer for særlige delerhverv inden for handels- og transporter-hvervene. Endvidere vil trinene 3-7 i praksis blive udført flere gange i en iterativ proces, således at man starter med at fordele søjletotalerne i matricen (P-V-T) vha. forholdene mellem disse søjletotaler i år t-1 med en justering til det løbende års avancetotaler og dernæst kører trinene 4-7. Herefter kan man vende tilbage til trin 3 og beregne en for-bedret opsplætning af søjletotalerne i matricerne V, T, R, TR, W og B. Ikke desto mindre giver beskrivelsen essensen af den procedure, der skal til for at kunne håndtere et system af tilgangs- og anvendelsestabeller i praksis.

De lodrette og vandrette fordelinger beskrevet i trin 4 og 5 er essentielt de første to trin i den velkendte iterative procedure kendt som RAS, der benyttes til automatisk opdatering af symmetriske input-outputtabeller. Det skal bemærkes, at RAS-proceduren i modsætning hertil ikke kan afstemme et sæt tilgangs- og anvendelsestabeller. Årsagen er, at den nødvendige betingelse, at summen af søjletotalerne er lig summen af række-totalerne, ikke er opfyldt. At gå videre med automatisk afstemning end de første to trin i RAS kræver en algoritme, der er betydelig mere sofistikeret. Endvidere gælder, at før det kan komme på tale at eliminere mindre differencer med automatiske procedurer, vil det sædvanligvis være nødvendigt at behandle et stort antal væsentlige differencer manuelt.

Efter trin 7 stemmer alle produktbalancer. Tilgang er lig anvendelse. BNP(P) er lig BNP(A). I den forstand har den ovennævnte procedure allerede afstemt nationalregnskabet. Problemet er imidlertid, at søjletotalerne i de således fremkomne udgangsskøn for anvendelsestabellerne afviger fra de søjletotaler, der er indeholdt i udgangsskønnen for BNP(P) og BNP(A). Afstemningsprocessen (den manuelle del af afstemningen) består primært i at ændre anvendelserne af de enkelte produkter på en sådan måde, at der nås det bedst mulige kompromis mellem søjletotalerne for forbrug i produktionen fra BNP(P)-udgangsskønnet og søjletotalerne for de endelige anvendelseskategorier fra BNP(A)-udgangsskønnet. Derudover kan det komme på tale at genoverveje den oprindeligt beregnede tilgang af et givet produkt eller grupper af produkter, og dermed tilgangsmatricen, i det omfang den initialt beregnede tilgang afviger væsentligt fra anvendelsen i de tilfælde, hvor anvendelsessideinformationen er meget pålidelig. Som hovedregel modificeres tilgangsmatricen dog ikke i løbet af afstemningsprocessen.

6.1.5.2 Håndtering af anvendelser i forskellige prisniveauer

Afstemningsprocessen kræver software, der tillader adskillige nationalregnskabsfolk ("afstemmere" med den opgave at løse uoverensstemmelsen mellem udgangsskønnen for BNP(P) og BNP(A) samt deres komponenter) at arbejde på de initialt estimerede tilgangs- og anvendelsesmatricer samtidig. Hver afstemmer indfører rettelser til de initiale tabeller i et separat *rettelsesark i basispriser*, som er det prisniveau, for hvilket tilgang og anvendelse skal stemme for individuelle produkter. Givet ændringerne i basispriser, beregner computersystemet automatisk konsekvenserne for engrosavancer, transportavancer, detailavancer, produktskatter minus produktsubsidier samt moms ved at anvende de relevante procenter fra de initialt estimerede tabeller. Det er endvidere muligt at indføre rettelser til alle værdiniveauer i tilgangs- og anvendelsestabellerne herunder at rette de enkelte avance- og afgiftsceller manuelt undervejs i afstemningen. Det er yderligere muligt at indføre rettelser i køberprisniveau og lade systemet beregne baglæns herfra, men i det tilfælde må afstemmeren ved efterfølgende justeringer sikre sig, at produktbalancen fortsat stemmer i basisprisniveau.

Når alle afstemmerne har afsluttet deres arbejde på de områder af økonomien, de har ansvaret for, vil der stadig være nogle generelt set små differencer mellem den totale anvendelse af handels- og transportavancer og den tilsvarende tilgang. I en slutafstemningsrunde sikres det herefter, at handels- og transportavancer plus skatter i anvendelsestabellen summer op til deres måltotaler på tilgangssiden. Gennem hele processen har afstemmerne makrokontroltabeller til rådighed, som viser konsekvenserne af de indlagte rettelser både for nationalregnskabets hovedstørrelser og for afstanden fra de oprindelige

søjletotaler (måltotaler) for tilgangs- og anvendelsestabellerne. Afstemningen er slut, når de resultater, der fremgår af disse kontroltabeller, findes at være udtryk for det bedst mulige kompromis mellem de oprindelige (inkonsistente) udgangsskøn.

6.1.6 Fra tilgangs- og anvendelsestabeller til symmetriske input-output tabeller

6.1.6.1 Teknologiantagelser

Symmetriske input-output tabeller er analytiske tabeller, der benyttes til input-output analyser. I modsætning til tilgangs- og anvendelsestabeller, som i princippet er observerbare, er de baseret på visse antagelser. Formatet for symmetriske input-output tabeller er enten produkt \times produkt eller erhverv \times erhverv. Produkt gange produkt tabeller viser inputtet af produkter i produktionen af produkter og endelige anvendelser, mens erhverv gange erhverv tabeller viser inputtet af leverancer fra erhverv i produktionen af output fra erhverv og endelige anvendelser. I begge tilfælde kræver konverteringen fra de statistiske tilgangs- og anvendelsesmatricer til de analytiske, symmetriske input-output tabeller visse antagelser. Antagelserne nødvendiggøres af tilstedeværelsen af sekundær produktion. Hvis der var en én-til-én sammenhæng mellem erhverv og produkter, ville de symmetriske input-output tabeller kunne udledes fra tilgangs- og anvendelsestabellerne ved simpel aggregering. De to standardantagelser omkring teknologien er den såkaldte produktteknologiantagelse henholdsvis erhvervsteknologiantagelse. Ved konstruktionen af symmetriske input-output tabeller er det muligt at kombinere disse to modeller til en blandet-teknologi antagelse.

Mens litteraturen om tilgangs- og anvendelsestabeller er sparsom, er der en omfattende litteratur omkring konstruktionen af symmetriske input-output tabeller. Dette skyldes formentlig, at sidstnævnte emne er blevet betragtet som det mest interessante af teoretiske økonomer. Omfanget af litteraturen om de to emner kan ikke tages som udtryk for deres relative betydning. I praksis er det langt mere afgørende for kvaliteten af symmetriske input-output tabeller at få tilgangs- og anvendelsestabellerne korrekt opgjort og at have en rimeligt detaljeret beskrivelse af økonomien, end om det ene eller det andet sæt teknologiantagelser er blevet anvendt til konverteringen fra tilgangs- og anvendelsestabeller til symmetriske input-outputtabeller.

6.1.6.2 Behandlingen af importen

Givet at tilgangstabellen specificerer den andel af hvert produkt, som er importeret, giver anvendelsen af teknologiantagelser ved konverteringen af tilgangs- og anvendelsestabeller automatisk det totale input af import til hver søjle i de symmetriske input-output tabeller. Det er imidlertid ikke nødvendigt at aggregere importen fordelt på produkter til en enkelt række. I produkt \times produkt tabellerne kan Leontief-matricen A , som viser input af produkter i produktionen af output af produkter, opstilles for både indenlandsk produktion og import. Det samme gælder for erhverv \times erhverv tabeller. Sådan detaljeret information om importen er værdifuld til mange analytiske anvendelser af input-output tabeller. Det må følgelig anbefales ikke at komprimere den detaljerede information om importen, der findes i tilgangs- og anvendelsestabellerne, til en enkelt linie i forbindelse med opstillingen af symmetriske input-output tabeller.

6.2 Andre metoder til validering af BNP-opgørelsen

Ud over alle de krydschecks, som afstemningen af udgangsskønnene for BNP opgjort fra alle tre sider indebærer, underkastes såvel den afstemte BNP-værdi som komponenterne på produktions-, indkomst- og anvendelsessiden en række yderligere kontroller og valideringer. De vigtigste heraf er:

- 1) sandsynlighedskontroller af udviklinger i faste priser (reale vækstrater)
- 2) sammenligning af teoretisk og faktisk momsprovenu
- 3) sammenligning af sektorkonti for husholdningssektoren med skattestatistik
- 4) sammenligning af fordringserhvervelsen på de ikke-finansielle sektorkonti med fordringserhvervelsen på de finansielle sektorkonti før slutafstemning
- 5) beskæftigelsesammenligninger

1) giver i en række tilfælde anledning til yderligere afstemningsrettelser. I den afstemningsproces, der er beskrevet i afsnit 6.1, holder de involverede statistikere løbende øje med de implicerede reale vækstrater. Såfremt disse a priori forekommer usandsynlige, giver det anledning til at tage udgangsskønnene for produktion, forbrug i produktionen samt de endelige anvendelseskomponenter op til fornyet overvejelse og eventuelt til afstemningsrettelser. Som følge af dette feedback fra deflateringen til afstemningen i løbende priser er der i et vist omfang tale om en integreret afstemning af opgørelserne i løbende og i faste priser. Dog finder deflateringen af tilgangs- og anvendelsesmatricerne sted i et efterfølgende trin i forhold til afstemningen i løbende priser. I undtagelsestilfælde giver problemer på dette detailniveau, der først opdages i forbindelse med deflateringen, anledning til at genåbne afstemningen af tilgangs- og anvendelsesmatricerne i løbende priser. En af kontrollerne af fastprisudviklingerne er en sandsynlighedskontrol af produktivitetsudviklingen forstået som udviklingen i den reale værditilvækst pr. beskæftiget.

2) er allerede gennemgået i afsnit 3.25.3.

3) består i en sammenligning af bruttoindkomsten i husholdningssektoren med de personlige bruttoindkomster ifølge skattestatistikken efter korrektion for begrebsmæssige forskelle.

4) er gennemgået i afsnit 1.6.3.

5) gennemgås i afsnit 7.3

Det endelige resultat af afstemningen af BNP i 1995 fremgår af tabel 130.

Tabel 130 Udgangsskøn for BNP opgjort fra de tre sider samt afstemt værdi

	Mill. kr.	Procent af BNP
BNP opgjort fra produktionssiden – BNP(P)	1.009.179	99,9
BNP opgjort fra indkomstsiden – BNP(I)	1.009.562	100,0
BNP opgjort fra anvendelsessiden – BNP(A)	1.013.897	100,4
Afstemt BNP	1.009.756	100,0

Det ses, at for året 1995 ligger udgangsskønnene for BNP opgjort fra produktionssiden og indkomstsiden på linie, idet afvigelsen mellem dem er mindre end 0,1 procent. Udgangsskønnet fra anvendelsessiden ligger noget højere end fra de to andre sider, idet der dog stadig er tale om, at alle tre mål ligger inden for et interval på 0,5 % af BNP og således helt inden for det normale. Den endeligt afstemte værdi ligger tættest på udgangsskønnene fra produktionssiden og indkomstsiden, hvilket må siges at være rimeligt i lyset af den større statistiske vægt af to udgangsskøn i forhold til ét. Dette endeligt afstemte niveau afspejler det for året 1995 bedst mulige kompromis mellem de tre initiale udgangsskøn i lyset af den detaljerede information om de enkelte produkters art og mulige anvendelser i økonomien, der er inkorporeret i tilgangs- og anvendelsestabellerne.

Den samlede ændring af de endelige anvendelser i forhold til udgangsskønnene som følge af afstemningen udgør -4,1 mia. kr. Denne total fordeler sig på privat konsum i husholdningerne med -3,8 mia., faste bruttoinvesteringer -1,3 mia. og lagerændringer 1,0 mia. Offentlig konsumudgift, eksport og import er ikke ændret i forhold til udgangsskønnene.

Ovenstående initiale differencer mellem udgangsskønnene fra de tre sider er specifikke for året 1995 og kan ikke tages som udtryk for noget generelt mønster. For andre år kan differencerne have modsat fortegn.

Kapitel 7 Oversigt over tillæg og justeringer for at opnå fuld dækning

7.1 Eksplicite tillæg

I forhold til de oplysninger, der fremgår af regnskaberne for de institutionelle enheder, foretages følgende tillæg for ikke-registrerede produkttransaktioner i det danske nationalregnskab. Hertil kommer selvfølgelig de traditionelle imputerede størrelser i nationalregnskabet som for eksempel den ikke-markedsmæssige produktion i offentlig forvaltning og service og NPISH'er samt den imputerede lejeværdi af ejerboliger. For frynsegodernes vedkommende gælder, at de i et vist omfang, men langt fra fuldstændigt, fremgår af virksomhedsregnskaber og administrative data (oplysningssedlerne).

Tabel 131 Eksplicite tillæg i nationalregnskabet

Eksplicit tillæg	Værdi i mill. kr.	Procent af BNP
Landmænds produktion til eget konsum mv.	382	0,04
Egenproduktion af software og store databaser	6.290	0,62
Produktion af originalværker inden for underholdning mv.	1.193	0,12
Frynsegoder til lønmodtagere	6.788	0,67
Sort arbejde, underdeklaration samt tilhørende momssvindel	7.317	0,72
I alt	21.970	2,18
BNP	1.009.756	100

7.1.1 Tillæg for landmænds produktion til eget konsum mv.

Værdierne foreligger oplyst i landbrugsstatistikken. De anses for også at dække "stald-dørssalg", der må formodes overvejende at være sort omsætning. Værdierne er beregnet ud fra landbrugets salgspriser for tilsvarende produkter dvs. i basispriser som krævet i ENS95. De omhandlede produkter og disses anvendelse på konsumgrupper fremgår af tabel 132.

Tabel 132 Tillæg for landmænds konsum af egne produkter

Produkt nr.	Tekst	Anvendelse	Konsumgruppe	Værdi i mill. kr.
E020100	Kvæg til eget konsum	Hush. konsum	1120	22
E020301	Svin til eget konsum	Hush. konsum	1120	151
E040107	Råmælk til eget kons.	Hush. konsum	1142	184
E040700	Æg til eget konsum	Hush. konsum	1141	25
I alt				382

7.1.2 Egenproduktion af software og store databaser

Kilder og metoder til beregningen af egenproduceret software og store databaser er allerede gennemgået i afsnit 5.11.3.2.

7.1.3 Produktion af originalværker inden for underholdning, kultur og kunst

Kilder og metoder til opgørelsen af værdien af originalværker er allerede gennemgået i afsnit 5.11.4. Kulturstatistikken giver bl.a. oplysninger om de royalties vedr. copyrights, som visse organisationer (KODA, GRAMEX m.fl.) opkræver fra brugerne til viderefordeling blandt de kunstnere, der har ophavsrettighederne. For bogudlån på biblioteker modtager forfatterne såkaldte bibliotekspenge, der ligeledes har karakter af royalties. Produktionen af kunstneriske originalværker er fordelt på produkter som vist i tabel 133. Hele produktionen af originalværker føres til investering.

Tabel 133 Tillæg for originalværker inden for underholdning, kultur og kunst

Produkt nr.	Tekst	Anvendelse	Værdi i mill. kr.
U920011	Originalværker-bibliotekspenge	Faste bruttoinv.	135
U920012	Originalværker-forlagskontrakter	Faste bruttoinv.	241
U920013	Originalværker-KODA	Faste bruttoinv.	173
U920014	Originalværker-NCB	Faste bruttoinv.	109
U920015	Originalværker-COPY-DAN	Faste bruttoinv.	311
U920016	Originalværker-GRAMEX	Faste bruttoinv.	48
U920017	Orig.værk, licensbet. fra udlandet	Faste bruttoinv.	176
I alt			1.193

7.1.4 Frynsegoder til lønmodtagere

For året 1995 beregnes der tillæg for naturalieaf lønning til lønmodtagere (frynsegoder) for følgende seks produkter:

- 1) fri bil
- 2) fri telefon
- 3) kantinetilskud
- 4) fri bolig
- 5) fri rejse
- 6) fri avis

Det samlede beløb var 6.788 i 1995. Af de seks goder er fri bil og kantinetilskud langt de vigtigste med henholdsvis 2.769 mill. og 3.223 mill.

Værdien af *fri bil* er skattepligtig og indberettes fra og med indkomståret 1994 af arbejdsgiverne på oplysningssedlerne sammen med kontant løn. Værdien opgøres i henhold til standardsatser, som afspejler en realistisk markedspris forstået som fx leasingydelsen på en tilsvarende leaset bil med serviceaftale plus brændstofomkostninger mv.

Standardsatserne er en procent af nyvognsprisen for biler indregistreret inden for de seneste tre kalenderår. Satsen nedsættes til 75 % af nyvognssatsen for biler over den nævnte aldersgrænse. Endvidere gælder der et loft for den anskaffelsespris, der tages i betragtning. Loftet svarer nogenlunde til prisen på en BMW 5-serie model, og langt hovedparten af firmabilerne ligger under loftet. Det er oplagt at spørge, hvordan disse satser kan hævdes at være markedssatser, når det almindeligvis anses for at være en stor privatøkonomisk fordel at have firmabil i stedet for almindelig privatbil. Svaret er enkelt. Aflønning i form af frynsegoder beskattes ud fra værdien af forbruget. Kontantaf-lønning beskattes derimod af indkomsten og ikke af den forbrugsmulighed efter skat, der modsvarer indkomsten – altså et langt større beløb for samme forbrugsmulighed. Selv med en realistisk ansættelse af værdien af frynsegoder, bevirker denne asymmetri i skattesystemet, at det alt andet lige er en stor fordel at modtage aflønning i naturalier frem for kontant, hvis der er tale om goder, man under alle omstændigheder ville erhverve.

I nationalregnskabet anvendes de skattemæssige værdier for værdien af fri bil som indberettet på oplysningssedlerne.

Værdien af *fri telefon* indberettes ligeledes på oplysningssedlerne i henhold til standardsatser, som er realistiske i forhold til markedsprisen. Som for biler anvendes i nationalregnskabet de skattemæssige værdier. Den samlede værdi af fri telefon var i 1995 320 mill. kr.

Værdien af *kantinetilskud* er ikke skattepligtig indkomst, så længe lønmodtagerne betaler en minimumspris for maden, som (nogenlunde) dækker råvareomkostningerne. Værdien af arbejdsgivertilskud til kantinedrift indberettes følgelig ikke til skattemyndighederne. Kilden til nationalregnskabets opgørelse er her de - fra 1995 årlige - harmoniserede EU-arbejdsomkostningsundersøgelser. Herudfra beregnes kantinetilskuddet fordelt på nationalregnskabets 130-erhverv som en procent af den kontante aflønning af ansatte ifølge undersøgelsen. Denne procent anvendes dernæst for hvert af nationalregnskabets 130 erhverv på erhvervets kontante aflønning af ansatte.

Værdien af *fri bolig* indberettes på oplysningssedlerne i henhold til standardsatser, som er realistiske i forhold til markedsprisen. Som for biler anvendes i nationalregnskabet de skattemæssige værdier. Den samlede værdi af fri bolig var i 1995 105 mill. kr.

Værdien af *fri rejser* omfatter dels fri rejser til ansatte i transportsektoren dels de bonuspoints vedr. forretnings- og tjenesterejser, som ansatte generelt af arbejdsgiveren får lov at bruge privat. Fri rejser er i princippet skattepligtig indkomst, men kræves ikke indberettet separat på oplysningssedlerne. Det må antages, at denne naturalieindkomst i det alt væsentlige unddrages beskatning. I nationalregnskabet benyttes derfor ikke skattestatistik som kilde til opgørelsen, men en pris-x-mængde beregning. Prisen på fri rejser er fastsat ud fra prisen på en flybillet med tilsvarende restriktioner som dem, frirejserne er underlagt. Den beregnede værdi udgør i 1995 179 mill. kr.

Værdien af *fri avis* indberettes på oplysningssedlerne i henhold til standardsatser, som er realistiske i forhold til markedsprisen. Som for biler anvendes i nationalregnskabet de skattemæssige værdier. Den samlede værdi af fri avis var i 1995 192 mill. kr.

Tabel 134 viser fordelingen af naturalieafløningen (frynsegoderne) på nationalregnskabet 130 erhverv. Som man ville forvente, er frynsegodeafløkning navnlig udbredt inden for de markeds-mæssige tjenesteydende erhverv og i særdeleshed inden for engroshandel, hvor firmabiler er meget udbredte. De mange nuller i tabellen er kun i enkelte tilfælde udtryk for, at der står nul i de pågældende celler. I langt de fleste tilfælde er der tale om, at værdierne i de pågældende celler er mindre end ½ mill. kr.

Tabel 134 Naturalieafløning fordelt på nationalregnskabet 130 erhverv (fortsættes)

Erhverv	Bil	Telefon	Kantine	Bolig	Rejser	Avis	I alt
(130)	Mill. kr.						
011009	4	1	5	24	0	1	35
011209	4	0	2	1	0	0	8
014000	3	1	5	1	0	0	9
020000	1	1	1	7	0	1	10
050000	2	0	1	2	0	0	6
110000	4	1	2	2	0	0	10
140009	5	1	5	0	0	0	10
151000	16	2	46	0	0	1	66
152000	9	1	14	0	0	1	24
153000	7	1	6	0	0	0	15
154000	2	0	2	0	0	0	5
155000	3	1	19	1	0	1	24
156009	28	2	19	0	0	1	52
158109	10	1	8	0	0	1	19
158120	3	0	15	0	0	0	18
158300	3	0	3	0	0	0	7
159000	12	1	13	1	0	1	28
160000	5	0	3	0	0	0	9
170000	21	1	22	0	0	1	47
180000	13	1	17	0	0	0	31
190000	4	0	4	0	0	0	8
200000	18	2	24	0	0	1	45
210000	24	2	21	0	0	1	48
221200	16	4	19	0	0	3	43
221309	23	3	18	0	1	2	47
222009	47	3	30	0	0	2	83
230000	1	0	2	0	0	0	4
241109	2	0	1	0	0	0	4
241209	5	1	9	0	0	0	16
241500	0	0	2	0	0	0	3
241617	2	0	1	0	0	0	4
242000	0	0	2	0	0	0	2
243000	13	1	6	0	0	1	21
244000	28	3	18	1	3	2	54
245070	15	1	11	0	0	1	28
251122	21	2	22	0	0	1	46
252300	4	0	3	0	0	0	7
252400	13	1	12	0	0	1	27
261126	6	1	10	0	0	0	16
263053	3	0	4	0	0	0	7
266080	23	3	21	0	0	2	49
271000	2	0	4	0	0	0	7
272030	5	1	8	0	0	0	14

274000	3	0	6	0	0	0	10
275000	0	0	1	0	0	0	1
281009	34	3	36	0	1	2	76
286009	27	2	32	0	0	1	63
291000	15	2	36	0	1	1	55
292000	29	3	39	0	1	2	74
293000	6	1	12	0	0	0	20
294009	29	3	34	0	1	2	68
297000	7	1	14	0	0	0	22
300000	5	0	7	0	0	0	12
310000	23	2	26	0	0	1	52
320000	9	1	21	0	0	1	32
330000	26	2	29	0	0	1	58
340000	6	1	15	0	0	0	22
351000	6	1	26	0	1	0	34
352050	3	0	5	0	0	0	8
361000	31	2	43	0	1	1	79
362060	7	1	15	0	0	0	22
370000	1	0	1	0	0	0	2
401000	8	4	25	1	0	2	40
402000	3	0	4	0	0	0	8
403000	1	1	5	0	1	0	8
410000	0	1	3	0	0	1	5
450001	68	7	38	1	1	4	119
450002	85	9	52	1	1	5	153
450003	30	3	30	0	7	2	73
450004	0	0	0	0	0	0	0
501009	96	5	18	1	2	3	125
502000	17	2	28	0	0	1	48
505000	0	0	1	0	0	0	2
510000	892	67	270	7	44	40	1.320
521090	23	2	62	2	1	1	91
522990	21	1	20	0	0	1	43
523000	4	0	7	0	0	0	11
524190	24	1	16	0	0	1	43
524490	64	4	46	1	2	3	120
551009	6	1	17	1	0	0	26
553009	12	1	39	1	0	1	53
601000	0	1	39	0	0	0	40
602100	2	1	34	0	0	0	37
602223	1	0	10	0	0	0	11
602409	24	3	50	0	1	2	81
610000	17	4	28	0	9	2	60
620000	4	1	22	0	21	1	49
631130	12	2	27	0	24	1	67
634000	54	7	18	0	11	4	95
640000	15	13	77	0	7	8	119
651000	31	4	72	8	0	2	118
652000	38	3	23	2	0	2	67
660102	5	1	11	0	0	0	18
660300	35	4	23	2	0	2	67
670000	16	1	25	0	0	1	43
701109	12	2	10	1	2	1	27
702009	11	6	19	6	0	3	45
702040	9	1	13	1	0	0	24
710000	15	1	27	0	2	1	46
721009	15	2	13	0	3	1	34
722000	40	4	22	0	4	3	72

730001	2	0	4	0	0	0	6
730002	0	0	10	0	0	0	10
741100	14	2	13	0	1	1	31
741200	59	7	21	1	1	4	92
742009	62	8	49	2	6	5	132
744000	39	3	30	1	2	2	76
747000	28	1	12	0	0	1	41
748009	69	6	34	3	4	3	120
751100	0	10	69	0	0	6	85
751209	0	2	60	0	0	1	63
751300	0	1	29	0	0	0	30
752000	5	1	87	0	0	0	94
801000	0	4	110	0	0	2	117
802000	0	1	45	1	0	0	46
803000	0	0	30	0	0	0	30
804001	1	0	1	0	0	0	3
804002	0	1	16	0	0	1	17
851100	0	1	117	0	1	1	120
851209	36	5	43	1	0	3	88
853109	0	2	83	0	0	1	87
853209	1	5	139	2	1	3	150
900010	1	0	11	0	0	0	13
900020	3	4	10	0	1	2	19
900030	1	0	3	0	0	0	4
910000	18	15	44	3	1	9	89
920001	15	4	28	2	2	3	54
920002	0	0	15	0	0	0	16
930009	9	1	11	0	0	0	21
950000	0	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0	0
I alt	2.769	320	3.223	105	179	192	6.788

7.1.5 Sort arbejde, underdeklaration samt tilhørende momssvindl

I nationalregnskabet foretages to typer af tillæg for sort økonomi nemlig dels tillæg for sort arbejde dels tillæg for underdeklaration og tilhørende momssvindl. I et givet erhverv foretages - med en enkelt undtagelse - kun tillæg af den ene type. Herved undgås risikoen for dobbeltregning af sort aktivitet både hos arbejdsgiveren og hos den ansatte, som eventuelt udfører den sorte aktivitet. Undtagelsen er NR-erhvervet 524490 Detailhandel i øvrigt, reparationsvirksomhed. I dette nationalregnskabserhverv foretages dels et tillæg for underdeklaration i relation til detailhandelsaktiviteten dels et tillæg for sort arbejde knyttet til underbranchen reparationsvirksomhed. På underbrancheniveau er der altså også her tale om enten-eller, når det gælder tillæg for sort arbejde subsidiært underdeklaration. Tillæggene er tillæg til produktionsværdi og værditilvækst med samme beløb. Der foretages ikke korrektioner til det beregnede forbrug i produktionen.

I alle tilfælde, hvor der foretages tillæg for underdeklaration og tilhørende momssvindl, antages skatteunddragelsen at finde sted *uden købers viden*. Det skal forstås således, at fx den enkelte restaurationsgæst er uvidende om, hvorvidt hans måltid bliver kørt uden om kassen eller ej. Ikke at vedkommende er uvidende om, at underdeklaration forekommer i en vis udstrækning i restaurationsbranchen, og at skattegevinsten herved i nogen grad er overvæltet i forbrugerpriserne på restauranter.

Der foretages tillæg for *underdeklaration og tilhørende momssvind* i følgende erhverv:

- 524490 Detailhandel i øvrigt, reparationsvirksomhed
- 553009 Restauranter
- 930009 Frisørsaloner

Det antages, at producenterne i de pågældende erhverv har opkrævet den sædvanlige køberpris for de varer og tjenester, der køres uden om kasseapparatet. Ud over at underdeklarere deres omsætning, begår de pågældende producenter altså momssvig ved at opkræve moms af kunderne, som ikke angives og indbetales til skattemyndighederne. Der beregnes derfor et tillæg med momssatsen på 25 % ud over det tillæg, der foretages for underdeklaration af omsætningen. Dette sikrer konsistens mellem tilgang og anvendelse af de pågældende produkter og med de i produktionen heraf skabte indkomster. En særlig form for underdeklaration er drikkepenge. Også for disses vedkommende foretages en yderligere korrektion for den hermed forbundne momssvind.

En del af den værditilvækst, der er skabt ved den underdeklarerede omsætning og momssvind, udbetales som sort løn til de ikke-registrerede ansatte i de producerende virksomheder. Af en samlet værditilvækst i forbindelse med underdeklaration mv. på 3.084 mill. i 1995 tilfalder 1.660 mill. de ansatte som sort løn, jf. tabel 14. Resten er bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst i de registrerede virksomheder, der foretager underdeklarationen.

Der foretages tillæg for *sort arbejde* i følgende erhverv:

- 050000 Fiskeri
- 158120 Bagerforretninger
- 180000 Beklædningsindustri
- 222009 Trykkerier
- 281009 Fremst. af byggematerialer af metal
- 361000 Møbelindustri
- 362060 Fremst. af legetøj, guld- og sølvvarer mv.
- 450001 Nybyggeri
- 450002 Reparation og vedligeholdelse af bygninger
- 502000 Autoreparation
- 524490 Detailhandel i øvrigt, reparationsvirksomhed
- 602223 Taxi- og turistvognmænd
- 741200 Revision og bogføring
- 747000 Rengøringsvirksomhed
- 851209 Læger, tandlæger, dyrlæger mv.
- 920001 Forlystelser, kultur og sport (markedsmessig)
- 950000 Private husholdninger med ansat medhjælp

I alle disse tilfælde antages skatteunddragelsen at ske *med købers viden*. Begrundelsen herfor er i høj grad, at der her i modsætning til detailhandels-, restaurations- og frisørydelser er tale om sjældnere forekommende udgifter for køberne, der typisk kontakter producenten og indhenter en pris på et bestemt stykke arbejde. I den forbindelse aftaler producenten og køberen, at der er tale om en "pris uden regning", hvilket er synonymt

med en aftale om, at arbejdet udføres sort. Et typisk eksempel er reparation og vedligeholdelse af bygninger.

Det forekommer selvfølgelig i vid udstrækning, at ansatte i eller ejere af momsregistrerede firmaer udfører sort arbejde. I nationalregnskabet behandles denne sorte aktivitet ikke som underdeklaration i en registreret virksomhed, men som biaktivitet i en sort, ikke registreret virksomhed. Konsekvensen af denne behandling er, at alle beskæftigede ved sort arbejde anses for at være selvstændigt erhvervsdrivende, og at hele indkomsten i forbindelse med denne aktivitet er bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst. Undtagelsen er erhvervet 950000 Private husholdninger med ansat medhjælp, hvor hele værditilvæksten pr. definition er aflønning af ansatte. Værdien heraf udgør i 1995 1.235 mill. kr., jf. tabel 135.

Underdeklarationen er estimeret i niveau for årene 1992-1995 ud fra en analyse af købsprocenterne for de enkelte virksomheder i de relevante erhverv ifølge momsstatistikken plus information om omfanget af sort arbejde ifølge særlig undersøgelse, som for året 1992 blev udført i tilknytning til arbejdsstyrkeundersøgelsen (Labour Force Survey – LFS). Høje købsprocenter i andre virksomheder end nystartede med potentielt store investeringer er anset som indikation af underdeklaration. Normen for maksimal købsprocent er i denne forbindelse fastsat ud fra købsprocenterne for virksomheder, der i kraft af ejerforhold mv. anses for kun at have korrekt deklareret omsætning og køb. Endvidere er der taget hensyn til erfaringerne fra skattemyndighedernes kontrolaktioner inden for detailhandel, som tyder på, at den udeholdte omsætning er ca. to gange den ikke-opgivne lønudbetaling til "sorte" lønmodtagere. Niveauerne for 1992-1994 er som udgangspunkt fremført med udviklingen i produktionsværdien i de tilsvarende "hvide" aktiviteter. For året 1995 er foretaget en vis nedjustering i forhold til dette udgangspunkt, idet resultater fra forskningsinstitutionen Rockwool Fondens Forskningsenhed baseret på interviewundersøgelser viser et fald i antallet af sorte arbejdstimer muligvis i sammenhæng med højkonjunktoren fra 1994 og frem.

Tillæggene for sort arbejde er estimeret i niveau for året 1992 ud fra den ovenfor omtalte særlige undersøgelse i tilknytning til LFS, som blev foretaget for året 1992. En detaljeret dokumentation for denne undersøgelse, som blev udført under en EU-kontrakt, blev tilsendt Eurostat i 1993. Priserne på sort arbejde er som krævet til nationalregnskabsformål de faktiske transaktionspriser - altså "sorte" priser pr. arbejdstime - og ikke de timelønninger, som ville have været gældende, såfremt arbejdet var blevet udført hvidt. Niveauerne for 1992 er som udgangspunkt fremført med udviklingen i produktionsværdien i de tilsvarende "hvide" aktiviteter. Som tilfældet er for underdeklarationen, er der hvad angår sort arbejde for året 1995 foretaget en vis nedjustering i forhold til dette udgangspunkt baseret på resultater fra Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Tabel 135 viser samtlige eksplicite tillæg for underdeklaration, momssvindl i forbindelse med underdeklaration, drikkepenge med tilhørende momssvindl samt sort arbejde i det danske nationalregnskab fordelt på produkter. For de viste produkter er basisprisværdien lig køberprisværdien. Der betales ifølge sagens natur ikke moms og andre produktskatter. Tillæggene er tillæg til såvel produktionsværdi- som værditilvækst, idet forbruget i produktionen antages at være deklareret.

Tabel 135 Eksplicite tillæg for underdeklaration og sort arbejde

Produktnummer	Tekst	Værdi i mill. kr.
H050000	Sort produktion, fiskeri	12
H150037	Sort produktion i fremstillingsvirksomhed	286
H454001	Sort produktion, bygningsreparation	1.487
H454010	Sort boligbyggeri	67
H502000	Sort produktion, autoreparation	354
H524490	Underdeklaration i detailhandel med fødevarer	1.000
H524491	Momssvindel i.f.m. underdeklaration i detailh.	250
H527210	Sort reparation af husholdningsmaskiner	231
H553000	Underdeklaration i restauranter	1.038
H553001	Momssvindel i.f.m. underdekl. i restauranter	260
H553002	Underdeklaration i forb. med drikkepenge	216
H553003	Momssvindel i.f.m. underdekl. af drikkepenge	54
H602223	Sort produktion, taxi- og turistvognmænd	149
H741200	Sort produktion, revisions- og bogføringsvirks.	86
H747010	Sort rengøring for virksomheder	19
H851400	Sort produktion i sundhedsvæsen	34
H923110	Sort produktion i teater- og koncertvirksomhed	273
H930210	Underdeklaration i frisørsaloner	213
H930211	Momssvindel i.f.m. underdekl. i frisørsaloner	53
T950000	Private husholdninger med ansat medhjælp	1.235
Total		7.317

7.2 Implicitte tillæg

Der foretages ikke eksplicite tillæg for underdeklaration i landbrug mv., råstofudvinding, boliger, udlejning af erhvervslokaler samt i erhverv domineret af finansielle selskaber eller offentlig forvaltning og service. Hvad angår råstofudvinding, finansiell aktivitet samt offentlig forvaltning og service antages sort økonomi ikke at forekomme, da der enten er tale om offentlige myndigheder eller om meget store enheder underlagt intens kontrol af offentlige myndigheder.

For landbrug mv. samt boliger opgøres produktionsværdien som beskrevet i kapitel 3 ved hjælp af en pris-gange-mængde beregning. Herved fanges værdien af underdeklaration og sort arbejde implicit, idet metoden sikrer, at al produktion på disse områder er dækket. Det er til gengæld ikke muligt at opgøre den sorte aktivitet eksplicit. Tilsvarende gælder udlejning af erhvervslokaler, hvor produktionsværdien opgøres fra anvendelsessiden.

Som forklaret i afsnit 3.25.3 indeholder nationalregnskabet en implicit korrektion for underdeklaration af værditilvæksten i form af en overangivelse af forbruget i produktionen i meget små enkeltmandsejede enheder, som ikke er pligtige til at indsende SLS-E skemaer. Der er tale om tilfælde, hvor udgifter til privatforbrug konteres som driftsomkostninger i virksomheden.

7.3 Validering ved sammenligning med demografiske beskæftigelsesdata

Som led i Danmarks implementering af kommissionsbeslutning (94/168/EF, Euratom) af 22. februar 1994 om de foranstaltninger, der skal træffes med henblik på gennemførelse af Rådets direktiv (89/130/EØF, Euratom) om harmonisering af fastlæggelsen af bruttonationalindkomsten i markedspriser ("exhaustiveness- beslutningen") blev der for referenceåret 1991 gennemført en sammenligning af beskæftigelsen opgjort dels fra udbuds- dels fra efterspørgselssiden.

Beskæftigelsen opgjort fra efterspørgselssiden (virksomhedssiden) er den beskæftigelse, der ligger til grund for opgørelsen af BNP fra produktionssiden, altså beskæftigelsen i de produktionsenheder, der er dækket af opgørelsen af erhvervenes bruttoværditilvækst. Som beskrevet i afsnittene 3.1.1 og 4.1.16 er den beskæftigelse, der ligger bag opgørelsen af erhvervenes værditilvækst før tillæg for sort aktivitet, beskæftigelsen ifølge Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken.

Beskæftigelsen opgjort fra udbudssiden er demografiske beskæftigelsesopgørelser fra husstandssiden i form af folketællinger og arbejdsstyrkeundersøgelser. Da Danmark ikke siden 1970 har afholdt traditionelle folketællinger, men er gået over til registerbaserede opgørelser, foreligger for Danmarks vedkommende kun én demografisk kilde nemlig den EU-harmoniserede arbejdsstyrkeundersøgelse (LFS).

Valideringen af BNI-opgørelsen ved hjælp af beskæftigelsesdata er for Danmarks vedkommende gennemført som en sammenligning af Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og LFS. I rapporten "Validering af den beskæftigelse, som ligger til grund for nuværende BNI-beregninger", som Danmark tilsendte Kommissionen i 1994 i medfør af exhaustiveness-beslutningen, er redegjort for de anvendte metoder, herunder begrebsmæssige korrektioner, ved sammenligning af de nævnte statistiske kilder. Sammenligningen vedrører året 1991.

Tabel 136 viser hovedresultaterne af sammenligningen.

Tabel 136 Sammenligning af beskæftigelsesdata fra efterspørgselssiden og fra udbudssiden

	Selvstændige mv.	Lønmodtagere	I alt
<u>Erhvervsbeskæftigelsen</u>			
Beregnete årsværk	239.000	1.946.000	2.185.000
+ besk < 10 timer	0	25.000	25.000
+ visse primære selvst.	30.000	0	30.000
+ sekundære momsbetalere	30.000	0	30.000
Korrigerede årsværk	299.000	1.971.000	2.270.000
<u>LFS</u>			
Beregnete årsværk	288.000	2.038.000	2.326.000
<u>LFS – Erhvervsbeskæftigelsen</u>			
	-11.000	67.000	56.000
Pct. af LFS	-3,8	3,3	2,4

Den begrebsmæssigt korrigerede Erhvervsbeskæftigelsesstatistik viser, at arbejdsomfanget i Danmark i 1991 kan opgøres til 2.270.000 årsværk, hvoraf 299.000 blev leveret af selvstændige mv., mens 1.971.000 blev leveret af lønmodtagere. Den opgørelse, der er foretaget på grundlag af LFS, viser til gengæld, at arbejdsomfanget var 2.326.000 årsværk fordelt på 288.000 selvstændige og 2.038.000 lønmodtagere. Der er således en forskel på 56.000 årsværk på de to opgørelser, svarende til 2,4 pct. For selvstændige ligger Erhvervsbeskæftigelsen over LFS. Denne forskel anses at kunne forklares ved usikkerheden på korrektionerne til Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og stikprøveusikkerheden på LFS. Tilbage er en forskel for lønmodtagere, hvoraf kun omkring 20.000 kan forklares med den statistiske usikkerhed på LFS.

Ser man først på økonomien bortset fra offentlig forvaltning og service under ét, viser det sig, at LFS har registreret 14.000 flere årsværk end registeropgørelsen. Næsten hele denne forskel, 11.000 årsværk, kan forklares ved erhvervet Private husholdninger med ansat medhjælp. Beskæftigelsen i forbindelse med privat hushjælp udgøres helt overvejende af sort arbejde, og det vil således være en rimelig forklaring på forskellen for dette erhverv. Nationalregnskabets beskæftigelsesopgørelse for erhvervet er i fin overensstemmelse med LFS. Generelt vil sort arbejde næppe blive fanget af LFS (uden specifikke ekstraspørgsmål), idet det for en stor dels vedkommende har karakter af bierhverv for i øvrigt legalt beskæftigede lønmodtagere. Den resterende forskel på 3.000 uden for offentlig forvaltning og service anses at kunne forklares af, at LFS i et vist omfang fanger sort arbejde udført af studerende, pensionister m.fl.

Tilbage er sektoren S.13 Offentlig forvaltning og service, hvor der er opgjort en forskel på 53.000 årsværk. Da højst 10.000 kan forklares med stikprøveusikkerhed i LFS-opgørelsen, ser det ud til, at LFS viser en lidt højere beskæftigelse end registeropgørelsen.

En væsentlig del af denne forskel må tilskrives årsværksberegningen ud fra bidrag til den sociale sikringsordning Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP), der benyttes i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Da sektoren offentlig forvaltning og service er ka-

rakteriseret af en relativt stor andel af deltidsansatte, er de ATP-beregnete årsværk derfor mere usikre i netop denne sektor. Dertil kommer den generelt store usikkerhed, der er på erhvervsplaceringen. Den beregnede forskel på de to opgørelser af beskæftigelsen i offentlig forvaltning og service må derfor ikke tages som bevis på, at der mangler enheder i den registerbaserede statistik. Alle produktionsenheder tilhørende institutionelle enheder i S.13 indgår i erhvervsregistret. Det må endvidere i sagens natur anses for udelukket, at der forekommer sort arbejde i produktionsenheder ejet og kontrolleret af offentlig forvaltning og service.

Det skal endelig bemærkes, at der i de enkelte erhverv er relativt store forskelle i de to årsværksberegninger. Disse ophæver dog næsten hinanden, og må tilskrives forskellige erhvervsplaceringer i de to opgørelser.

Kommissionen godkendte i 1995 den danske beskæftigelsessammenligning som fuldt tilfredsstillende i henseende til at dokumentere BNI-opgørelsernes dækningsgrad. Da beskæftigelsessammenligningen fra 1994 ikke afslørede problemer med dækning af produktiv aktivitet i det danske nationalregnskab, er det valgt ikke at ofre ressourcer på en opdatering af denne sammenligning, men i stedet at koncentrere ressourceindsatsen på andre områder.

Kapitel 8 Overgangen fra BNP til BNI

8.0 Overblik

Tabel 137 viser overgangen fra BNP til BNI.

Tabel 137 Overgang fra BNP til BNI 1995

		Mill. kr.
	BNP	1.009.756
+	Aflønning af ansatte fra udlandet	6.847
-	Aflønning af ansatte til udlandet	1.982
+	Formueindkomst fra udlandet	108.456
-	Formueindkomst til udlandet	134.271
-	Produktions- og importskatter til udlandet	2.320
+	Subsidier fra udlandet	10.588
=	Nationalt offentliggjort BNI (ENS95)	997.074
-	EU's 3. egne indtægt (definitiv afvigelse)	5.323
=	BNI efter ENS95	991.751

8.1 Aflønning af ansatte til og fra udlandet

Kilden er Nationalbankens betalingsstatistik, som er omtalt i afsnit 5.16. Der korrigeres for løn til danske bygningsarbejdere ansat på byggepladser i udlandet. Disse byggepladser betragtes som produktionsenheder i udlandet, og lønnen til de danske bygningsarbejdere skal derfor betragtes som løn fra udlandet, selv om den er udbetalt af det danske byggefirma. Kilden til denne korrektion er momsstatistikens oplysninger om afgiftsfri eksportomsætning fra danske bygge- og anlægsvirksomheder. En andel af denne "eksportomsætning" anses at være løn fra udlandet. Det eneste statistiske problem herudover er, at ENS95 kræver, at aflønning af ansatte til og fra udlandet registreres brutto, dvs. før fradrag for indkomstskatter og sociale sikringsbidrag opkrævet som kildeskatter i udlandet, mens betalingsstatistikken registrerer de faktiske betalinger dvs. lønudbetalinger efter tilbageholdelse af skat mv. i udlandet.

Betalingsstatistikens tal for aflønning af ansatte til og fra udlandet korrigeres derfor for betalte indkomstskatter og sociale sikringsbidrag. Korrektionen sker ved at fastlægge skøn over hvilke andele, hhv. indkomstskat og sociale sikringsbidrag udgør af den samlede aflønning af ansatte. De skønnede andele fremgår af tabel 138.

Tabel 138 Indkomstskat og sociale sikringsbidrag tilbageholdt som kildeskate

Procent	Fra udlandet	Til udlandet
Indkomstskat	24,0	40,0
Socialsikringsbidrag	21,0	2,6
I alt	45,0	42,6

De 24 pct. for indkomstskat fra udlandet afspejler, at indkomstskattens andel af BNP i Sverige og Tyskland i gennemsnit ligger 40 pct. lavere end i Danmark, hvor skattesatsen er sat til 40 pct. Tilsvarende afspejler de 21 pct. i socialsikringsbidrag fra udlandet, at disse bidrags andel af BNP i Sverige og Tyskland er ca. 8 gange højere end i Danmark. Socialsikringsbidragets andel af lønnen i Danmark er skønnet ud fra forholdet mellem socialsikringsbidrag til det offentlige og de samlede lønninger ifølge nationalregnskabet.

8.2 Produktions- og importskatter

Produktions- og importskatter til EU opgøres direkte i statsregnskabet. Beløbet opgøres brutto for den betaling på 10 % af toldprovenuet, Medlemsstaterne modtager som betaling for administrationsydelse. Disse ydelser konteres som eksport af tjenester.

8.3 Subsidier

Subsidier fra EU opgøres i statsregnskabet. Opgørelsen er fuldstændig udtømmende, og subsidierne er fordelt på enkeltordninger.

8.4 Renter

Kilden er Danmarks Nationalbanks betalingsstatistik, jf. afsnit 5.16. Hvad angår renteudgifter til udlandet foretages korrektion for emissionskurstab på obligationer udstedt under pari samt indekstillæg på indeksobligationer. Udlandet ligger med store beholdninger af disse typer obligationer udstedt af danske residerter. Metoden til fordeling af emissionskurstab på obligationer udstedt under pari over obligationernes løbetid er i overensstemmelse med ENS95 den matematiske metode baseret på debitorsynsvinklen. Omvendt foretages ingen korrektion på indtægtssiden. Da de nævnte obligationstyper er meget mindre udbredte i udlandet end i Danmark, og da der ikke foreligger oplysninger om danske residenters beholdninger af udenlandske obligationer fordelt på fondskoder, er det valgt indtil videre at undlade en korrektion på indtægtssiden. Så vidt vides er danske finansielle institutioners beholdninger af udenlandske obligationer udstedt til kurser væsentligt forskellige fra pari og udenlandske indeksobligationer indtil videre ikke af nævneværdig betydning.

Der foretages indtil videre ikke nogen korrektion for kildeskat på renteindtægter til og fra udlandet. En sådan skat findes ikke i Danmark og er (af konkurrencehensyn) heller ikke almindelig i andre lande. Såfremt det i EU-regi eller andet internationalt regi besluttet at indføre kildeskat på renteindtægter, vil beregningsmetoden naturligvis blive ændret på dette punkt.

Ud over egentlige renter foretages en beregning af formueindkomst henført til forsikringstagere til og fra udlandet. For kilder og metoder til forsikringsberegningerne henvises til afsnit 3.16. Formueindkomst henført til forsikringstagere antages, hvad angår ikke-residenter, kun at forekomme for så vidt angår skadesforsikring. For året 1995 er der tale om følgende værdier:

Formueindkomst henført til forsikringstagere fra udlandet: 356 mill.

Formueindkomst henført til forsikringstagere til udlandet: 503 mill.

8.5 Udloppet selskabsudbytte

Kilden er Danmarks Nationalbanks betalingsstatistik, jf. afsnit 5.16. Der foretages ingen korrektion for kildeskat på udbytter til og fra udlandet. Det forudsættes altså implicit, at der altid sker skatterefusion til udenlandske udbyttemodtagere i de tilfælde, hvor der forekommer kildeskat på udbytter. I og med betalingsstatistikken registrerer udbytterne på udbetalingstidspunktet, er periodiseringen i overensstemmelse med reglerne i § 4.55 i ENS95.

Der foretages ingen korrektion for geninvesterede rente- og udbytteindtægter i akkumulerende investeringsforeninger. I henhold til kommissionsbeslutning (97/157/EF, Euratom) skal geninvesteret indtjening i akkumulerende investeringsforeninger betragtes som formueindkomst for ejerne af investeringsbeviser i sådanne institutioner. Der foreligger imidlertid ingen statistiske kilder, der kan belyse danske residenters beholdning af investeringsbeviser i udenlandske investeringsforeninger. Det må i givet fald være EU-kommissionens ansvar at indhente og videreformidle sådanne oplysninger til medlemsstaterne.

Da der i såvel Danmark som de fleste andre lande findes en vifte af residente investeringsforeninger, der giver investorerne mulighed for at investere i næsten alle slags indenlandske og udenlandske værdipapirer, er det ikke oplagt, at residenter i noget videre omfang har interesse i at investere i udenlandske frem for indenlandske investeringsforeninger, medmindre motivet er skatteunddragelse. Det må anses for sandsynligt, at de danskere, som måtte have sådanne investeringsbeviser i udlandet, har valgt lande med bankhemmelighed som fx Schweiz og Luxembourg. Det er i sagens natur ikke let at få oplysninger fra disse landes bankmyndigheder, der kan belyse omfanget af mulig skatteunddragelse.

Det er indtil videre opfattelsen, at der i givet fald er tale om forsvindende små beløb på såvel indtægts- som udgiftssiden. Dette skal ses i sammenhæng med Nationalbankens valutabestemmelser, som gør det umuligt at overføre større summer til udlandet gennem pengeinstitutterne uden myndighedernes viden. At transportere store summer over landegrænserne i kontanter er på den anden side både besværligt og risikofyldt. Den manglende korrektion vurderes derfor at være af forsvindende betydning.

Det er velkendt, at nogle danske statsborgere har store finansielle formuer i udlandet. Der er imidlertid i de kendte tilfælde tale om udlandsdanskere, som er residenter i et andet land. Disse personers formueindkomster fra udlandet skal ikke medtages i det danske nationalregnskab. For velhavende danskere, der ønsker fritagelse for beskatning af deres formueindkomster, er emigration en fuldt legal vej til omgåelse af de høje danske skatter på positiv formueindkomst.

Hvis Kommissionen tilvejebringer oplysninger indhentet fra de europæiske lande, der har bankhemmelighed, vil der blive indført en korrektion for reinvesteret indtjening i udenlandske akkumulerende investeringsforeninger.

8.6 Reinvesteret indtjening på udenlandske direkte investeringer

Reinvesteret indtjening opgøres til brug for betalingsbalancestatistikken af Danmarks Nationalbank ud fra spørgeskemaundersøgelser, der principielt dækker alle indgående og udgående direkte udenlandske investeringsforetagender. Populationen for spørgeskemaundersøgelserne er et register over samtlige firmaer/virksomheder i Danmark, som repræsenterer udenlandske direkte investeringer og tilsvarende danske firmaers direkte investeringer i udlandet. Kilden til ajourføring af registret er betalingsstatistikken, hvis grundmateriale indeholder oplysninger om betalinger til og fra Danmark i relation til direkte investeringer på enkeltenhedsniveau.

Betalingsstatistikken har hidtil opereret med en tærskelværdi for indberetning på 60.000 kr. Beløbsgrænsen er pr. 1. januar 2001 ændret til 100.000 kr. Disse tærskelværdier er så lave, at det må formodes, at betalingsstatistikken fanger alle transaktioner vedrørende såvel indgående som udgående udenlandske direkte investeringer.

Opgørelserne af de finansielle transaktioner (direkte investeringer) indeholder følgende oplysninger:

- 0 CVR-nr. (erhvervsregisternr.)
- 1 Branchekode
- 2 Sektorkode

- 3 Type (ind- eller udadgående)
- 4 Beløb
- 5 Valutaangivelse
- 6 Modpartsland
- 7 Bogføringstidspunkt
- 8 Formålsbetegnelse

Det er således muligt at få oplysninger om, hvilket dansk selskab de direkte investeringer vedrører. Ved eksempelvis NKT's salg af Giga til udenlandske Intel, vil Giga's CVR-nr. figurere. Det vil imidlertid ikke være muligt at se, hvem der har solgt ejerandelene. Til bestemmelse af hvem der udgør sælger, må regnskabsoplysninger om ejerstrukturen af det solgte selskab derfor anvendes.

Det vil derudover heller ikke fremgå, hvorvidt der er tale om en del-betaling (eksempelvis i forbindelse med aftale om, at en investering skal finde sted over flere perioder) eller en enkeltstående transaktion.

Formålsbetegnelserne giver mulighed for at skelne mellem, hvorvidt der er tale om en etablering/udvidelse eller afvikling af ejerandele. Udvidelse af ejerandel fra under 10% til over 10% udgør også en direkte investering, uanset om udvidelsen af ejerandelen er mindre end 10% - tilsvarende ved afvikling.

Balanceopgørelser vedr. direkte investeringer udarbejdes på grundlag af Nationalbankens årlige spørgeskemaundersøgelse (som også anvendes i forbindelse med opgørelsen af Danmarks udlandsgæld).

Spørgeskemaundersøgelserne indeholder følgende oplysninger:

- 0 CVR-nr. (fra tællingsår 2000 - tidligere registrering på journalnr.)
- 1 Modpartsland
- 2 Pct. vis andel af egenkapital
- 3 Beløb
- 4 Resultat før skat/ afsat udbytte /udbetalt udbytte /driftstilskud

Egenkapital omfatter aktiekapital og reserver, herunder ikke-udloddet del af tidligere regnskabsårs resultat. For børsnoterede selskaber indberettes tillige børskursværdien. Investeringer i selskaber, der ikke er børsnoterede, indgår udelukkende med selskabets indre værdi.

Reinvestering af indtjening på udenlandske direkte investeringer beregnes for hvert enkelt direkte investeringsforetagende som forskellen mellem årets overskud og de udbytter, der udbetales samme år. Ved opgørelsen af indtægter og udgifter for Danmark benyttes de i spørgeskemaundersøgelsen indeholdte informationer om ejerandele.

Kapitel 9 Overgang fra BNP (ENS95) til BNI (ENS79 definition)

I henhold til kommissionsbeslutning (97/178/EF, Euratom) om fastsættelse af en metodologi for overgangen mellem det europæiske national- og regionalregnskabssystem i Det Europæiske Fællesskab (ENS95) og det europæiske nationalregnskabssystem (ENS 2. udgave) samt visse beslutninger i relation til proceduren omkring uforholdsmæssigt store offentlige underskud er det vedtaget, at overgangen mellem de to nationalregnskabssystemer for så vidt angår BNI vedrører følgende 26 definatoriske forskelle:

- (1) Hjemstedskriterier
- (3) Forsikring
- (4) Overskud af direkte investeringer
- (5) Renteindtægter
- (6) Naturlig vækst af kulturplanter
- (7) Software og store databaser
- (8) Varige goder til militære formål
- (9) Produkter under fremstilling (tjenester)
- (10) Udgifter til mineralefterforskning
- (11) Forbrug af fast realkapital i f.m. veje, broer mv.
- (12) Offentlige tilladelser og gebyrer
- (13) Produktion til eget brug og prod. vedr. frivillige aktiviteter
- (14) Værditærskel for kapitalgoder
- (15) Markedsmæssige/ikke-markedsmæssige aktiviteter
- (16) Subsidier
- (17) Originalværker inden for underholdning, litteratur og kunst
- (18) Tjenester i tilknytning til anvendelse af originalværker
- (19) Garager
- (20) Registreringsafgift for biler betalt af husholdninger
- (21) Aflønning af ansatte i naturalier
- (22) Tilladelser til at anvende immaterielle ikke-prod. aktiver
Kommissionsbeslutning 98/501
(Excessive Deficit Procedure)
- (23) Stempelafgifter
- (24) Finansiell leasing
- (25) Pensionskasser
Eurostat beslutning (Excessive Deficit Procedure):
- (26) Ændringer af forfaldstidspunkter for skatter mv.
Vedtagelse i BNI-komiteen
- (27) Mindre reparationer og vedligeholdelse i ejerboliger

Den efterfølgende tabel 139 viser, hvorledes hver af de definatoriske forskelle påvirker opgørelsen af BNP og dets komponenter fra hver af de tre sider. I henhold til beslutning i BNI-komiteen skal alle lande opstille denne tabel for året 1995. Tabellen følger layout'et og analysen i kommissionsbeslutning (97/178). Først gennemgås kilder og metoder for de af ovennævnte 26 punkter, som er relevante i Danmarks tilfælde. Num-

mereringen svarer til nummereringen i kommissionsbeslutningen. Et enkelt punkt i denne beslutning nemlig FISIM har siden vist sig ikke at være relevant, da indirekte betalte finansielle formidlingstjenester foreløbig ikke fordeles på brugererhverv og brugersektorer.

(1) Hjemstedskriterier

Ingen forskel i Danmarks tilfælde. Alt byggeri på udenlandske byggepladser skal efter begge systemer konteres som aktivitet i kvasiselskaber (notional resident units) i udlandet.

(3) Forsikring

Formueindkomst henført til forsikringstagere opgøres for skadesforsikring og livsforsikring som beskrevet i afsnit 3.16. Der foretages en tilsvarende opgørelse efter ENS79 definitioner, der stort set udelukker formueindkomst henført til forsikringstagere på skadesforsikring. Dernæst beregnes differencen. For året 1992 er foretaget en fordeling på det mest detaljerede niveau for erhverv og forsikringstyper. For alle år efter 1992 fremskrives denne beregning af den definatoriske forskel på enkeltceller i tilgangs- og anvendelsesmatricerne med udviklingen i totalen for den definatoriske forskel vedrørende formueindkomst henført til forsikringstagere.

(4) Overskud af direkte investeringer

Kilder og metoder er beskrevet i afsnit 8.6.

(5) Renteindtægter

Den definatoriske forskel vedrører behandlingen af emissionskurstab på obligationer udstedt til kurser forskellig fra pari samt indekstillelæge på indeksobligationer. Kilder og metoder er beskrevet i afsnit 8.4.

(6) Naturlig vækst af kulturplanter

Indtil videre ikke relevant i det årlige nationalregnskab, da træfældningerne indtil videre anses for en nogenlunde rimelig approksimation til væksten i vedmassen i skovene. Undtagelsen er år påvirket af store stormfældninger. Orkanagtige storme forekom i 1967, 1981 og 1999. For år påvirket af virkningerne af disse storme er der indført korrektioner. Dette er ikke tilfældet for året 1995. Når resultaterne af den seneste skovtælling foreligger og kan sammenholdes med opgørelsen 10 år tidligere, vil det blive overvejet at gå over til en direkte opgørelse af væksten i vedmassen.

(7) Software og store databaser

Kilder og metoder til opgørelse af investeringerne er gennemgået i afsnit 5.11.3. Ved beregning af forbruget af fast realkapital i offentlig ikke-markedsmæssig aktivitet er der forudsat en gennemsnitlig levetid på tre år. I forbindelse med en revision af kapitalapparatopgørelserne offentliggjort i 2001 er levetiderne for software nu revideret til 4 år for købt software og 6 år for egenudviklet software. Disse levetider vil fremover også ligge til grund for opgørelserne for offentlig forvaltning og service.

(8) Varige goder til militære formål

Investeringerne opgøres ud fra oplysninger om artsfordelte anskaffelser til militæret i Statsregnskabet. Ved beregning af forbruget af fast realkapital er benyttet en levetid på 25 år.

(9) Produkter under fremstilling (tjenester)

Anses indtil videre ikke for relevant i Danmarks tilfælde. Når den spørgeskemabaserede regnskabsstatistik er udvidet til at omfatte rådgivende arkitekter og ingeniører samt konsulentfirmaer i øvrigt, vil spørgsmålet blive taget op til fornyet overvejelse.

(10) Udgifter til mineralefterforskning

Kilder og metoder er beskrevet i afsnit 5.11.2.

(11) Forbrug af fast realkapital i f.m. veje, broer mv.

Kilder og metoder er gennemgået i afsnit 4.12.

(12) Offentlige tilladelser og gebyrer

I forbindelse med overgangen fra ENS79 til ENS95 blev følgende offentlige gebyrer og kontrolafgifter, der tidligere blev betragtet som skatter eller andre ensidige overførsler, omklassificeret til salg af tjenesteydelser fra offentlig forvaltning og service.

Art	Mill. kr.
Gebyrer fra husholdninger.	
Pas, visum og kørekort	270
Jagtprøvegebyr	2
Ombytning af kørekort	2
Navneskift	2
Bøder o.l.	
Retsafgifter	348
Udpantningsgebyrer
Skilsmissebevillinger	8
Konfiskationer	
Konfiskationer	17
Andre produktionsafgifter	
Afgifter i forb. med kontrol og tilsyn	
Udførsel af kød mv.	303
Ind- og udførsel af levende husdyr	5
Statskontrollen med mejeriprodukter	8
Certifikatudvalget for korn og frø	4
Statens plantetilsyn	17
Statens foderstofkontrol	27
"En route" afgift	332
Stærkstrømsloven	31
Banker og sparekasser	47
Livs- og skadesforsikringselskaber	39
Statens kontrol med ædle metaller	
Statens skibstilsyn og mønstringsselskaber	8
Tilsyn med våben mv.	

Censurering af film	1
Typegodkendelse af motorkøretøjer	3
Afg. fra fabrikant mv. af bekæmpelsesmidler ..	31
Kød- og levnedsmiddelkontrol	49
Registrering af lægemidler og -virksomheder ...	77
Dampkedler, beholdere, elvatorer mv.	24
Kontrol med mælk	1
Andre kontrolafgifter	55
Gebyrer vedrørende fonde	
Godkendelse af TIR-motorkøretøjer	
Afgifter i forb. med bevilling, autorisation	
Fiskeriministeriets Industritilsyn	15
Sundhedspersonale	3
Ulykkesforsikringsafgift	156
Køresedler	15
Næringsbreve	2
Bevæarterbevillingsafgift mv.	84
Kgl. bevillinger, advokatbeskikkelse mv.	
Biografbevillingsafgift	
Danmarks Gasmateriel Prøvning	10
A/S De Danske Spritfabrikker	
Teknologistyrelsen	1
Vejbenyttelse	289
Andre obligatoriske afgifter og gebyrer	
Patent- og Varemærkevæsenet	124
Justervæsenet	
Statens istjeneste	19
Total for gebyrer og kontrolafgifter	2.428

Gebyrer på pas, visum, kørekort, jagtprøve, ombytning af kørekort, navneskift, skilsmissebevillinger samt konfiskationer betragtes som salg af tjenester til konsum i husholdningerne. Retsafgifterne er for året 1992 fordelt på forbrug i produktionen og endelig anvendelse proportionalt med fordelingen af advokattjenester. For efterfølgende år anvendes 1992-fordelingen ved opsplitningen på forbrug i produktionen og endelig anvendelse. Alle de såkaldte "Andre produktionsafgifter", der efter ENS95 skal betragtes som salg af offentlige tjenester, konteres som forbrug i produktionen.

(13) Produktion til eget brug og prod. vedr. frivillige aktiviteter

Efter ENS95 skal produktion af investeringsgoder til eget brug opgøres i basispris inkl. et nettooverskud af produktionen. Kun som nødløsning accepteres en opgørelse fra omkostningssiden. For året 1992 er beregnet et tillæg til summen af løn og materialer i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder for egen regning, som svarer til andelen af forbruget af fast realkapital og nettooverskud af produktionen i bygge- og anlægsvirksomheder. Den for 1992 beregnede værdi er for de følgende år fremskrevet med udviklingen i produktionsværdien i bygge- og anlægsvirksomhed.

(14) Værditærskel for kapitalgoder

Langt den største del af værdien for den definatoriske forskel kommer fra offentlig forvaltning og service. For 1992 er beregnet en værdi for forskellen mellem behandlingen af småanskaffelser efter tærskelværdierne i henholdsvis ENS79 og ENS95 for såvel markedsmæssige aktiviteter som offentlig forvaltning og service. For de efterfølgende år foretages en opgørelse i niveau for offentlig forvaltning og service. Udviklingen i den

definitoriske forskel vedr. småanskaffelser for offentlig forvaltning og service benyttes til at fremskrive den definatoriske forskel for markedsmæssige aktiviteter. Virkningen på forbrug af fast realkapital i offentlig forvaltning og service er beregnet ud fra den opstillede serie for fradrag i de offentlige investeringer. Virkningen på BNP og dets enkelte komponenter er beregnet i niveau for 1992. For efterfølgende år fremskrives 1992-værdierne med udviklingen i forskellen på forbrug af fast realkapital i offentlig forvaltning og service. Da virkningen af den definatoriske forskel vedr. småanskaffelser i Danmarks tilfælde helt overvejende stammer fra offentlig forvaltning og service, er den benyttede fremskrivning ikke meget forskellig fra en niveauopgørelse hvert år.

(15) Markedsmæssige/ikke-markedsmæssige aktiviteter

For 1995 er der ingen forskel, da de omklassificerede enheder efter 50 % kriteriet i ENS95 ikke har noget nettooverskud af produktionen.

(16) Subsidier

Ingen virkning for Danmark

(17) Originalværker inden for underholdning, litteratur og kunst

Kilder og metoder er beskrevet i afsnit 5.11.4

(18) Tjenester i tilknytning til anvendelse af originalværker

Kilderne er de samme som for (17). Hele den indenlandske produktion føres til forbrug i produktionen og giver derfor ingen BNP-virkning. Udenrigshandelen med disse tjenester er slået sammen med royalties under punkt (22) og behandles som beskrevet under dette punkt

(19) Garager

Kilder og metoder er beskrevet i afsnit 3.17.

(20) Registreringsafgift for biler betalt af husholdninger

Det samlede provenu fra registreringsafgiften på personbiler kommer fra skattestatistikken på optjeningsbasis. I tilgangs- og anvendelsestabellerne afstemmes tilgang og anvendelse af personbiler i lyset af tal fra Motorkøretøjsregistret og bilstatistikens tal for indregistreringer til private forbrugere på den ene side og til erhvervene på den anden. Den definatoriske forskel vedrører cellerne for produktskatter undtagen moms på personbiler til privat konsum i husholdningerne. Værdierne hentes fra de afstemte tilgangs- og anvendelsesmatricer.

(21) Aflønning af ansatte i naturalier

Ikke relevant for Danmark

(22) Tilladelser til at anvende immaterielle ikke-producerede aktiver
Kommissionsbeslutning 98/501 (Excessive Deficit Procedure)

Kilden er betalingsstatistikens oplysninger om royalty-betalinger til og fra Danmark og Danmarks Statistiks erhvervsregister. De danske virksomheder, som ifølge Nationalbankens betalingsstatistik har royaltybetalinger til eller fra Danmark, erhvervsgrupperes ved samkøring med erhvervsregistret. Royalties i IT-erhvervene betragtes som import og eksport af software og overføres til behandling under punkt (7). Resten betragtes som import og eksport af royalties vedr. patenter samt betaling for tjenester vedr. brugen af kunstneriske originalværker. Disse to grupper af tjenester behandles samlet under punkt (22), da det ikke er muligt entydigt at udskille betalingerne for brug af kunstneriske originalværker. De indenlandske transaktioner i de pågældende tjenester antages at foregå mellem markedsproducenter og dermed være neutrale i relation til BNP. De udenlandske transaktioners BNP-virkning neutraliseres af en modsatrettet korrektion på primær indkomst til og fra udlandet, således at definitionsændringen samlet set bliver BNI-neutral.

(23) Stempelafgifter

I henhold til beslutning i BNI-komiteen er der ingen definatorisk forskel mellem ENS79 og ENS95 i relation til stempelafgifter af den type, som forekommer i Danmark. Dette er reelt en ændring i forhold til kommissionsbeslutning (97/178), som dog ikke har ført til en opdatering af denne retsakt.

(24) Finansiell leasing

Virkningen på BNI stammer alene fra virkningen på forbruget af fast realkapital i offentlig forvaltning og service. Udgifterne til finansiell leasing er estimeret ud fra diverse specifikationer i offentlige regnskaber. Ved beregning af virkningen på forbruget af fast realkapital i offentlig forvaltning og service er forudsat en gennemsnitlig levetid for de finansielt leasede kapitalgoder på 25 år.

(25) Pensionskasser

Eurostat beslutning (Excessive Deficit Procedure)

Ikke relevant for Danmark

(26) Ændringer af forfaldstidspunkter for skatter mv.

Vedtagelse i BNI-komiteen

Ikke relevant for Danmark

(27) Mindre reparationer og vedligeholdelse i ejerboliger

I forbindelse med afstemningen af tilgang og anvendelse af reparation og vedligeholdelse af boliger føres alle mindre reparations- og vedligeholdelsesarbejder på boliger til anvendelse som konsum i husholdningerne i konsumgruppe 4300 Reparation og vedligeholdelse af boliger. Der er tale om de udgifter, der i tilfælde af lejeboliger normalt afholdes af lejeren. Disse føres til endelig anvendelse som konsum i husholdningerne. Det samme er ifølge ENS95 tilfældet for den tilsvarende type udgifter i ejerboliger, hvorimod sidstnævnte ifølge ENS79 skal konteres som forbrug i produktionen. Korrektionen for den definatoriske forskel beregnes ved at multiplicere værdien af reparation

og vedligeholdelse i konsumgruppe 4300 med den andel, som imputeret husleje i ejerboliger udgør af summen af faktisk og imputeret husleje.

Tabel 139

CONVERSION ESA 95 TO ESA 79: IMPACT ON THE MAIN COMPONENTS

DENMARK	code ESA 95	value ESA 95 (million DKR)	Changes from ESA 95 to ESA 79 affecting GDP or GNP			
			residence criteria (1)	insurance (3)	direct investment earnings (4)	interest income (5)
PRODUCTION APPROACH						
Output of goods and services	P1	1663164				
Intermediate consumption	P2	791822		-1808		
Gross value added	B1G	871342		-441		
Taxes on products	D21	157254		-1367		
Subsidies on products	D31	18840				
EXPENDITURE APPROACH						
Total final consumption expenditure	P3	769851		-1367		
Household final consumption expenditure	P3	501365		-1367		
HPISH final consumption expenditure	P3	8187				
General government final consumption expenditure	P3	260299				
Gross capital formation	P5	198596				
Gross fixed capital formation	P51	187858				
Changes in inventories	P52	9298				
Acquisitions less disposals of valuables	P53	1440				
Exports of goods and services	P6	357454				
Imports of goods and services	P7	316144				
INCOME APPROACH						
Compensation of employees	D1	534094				
Gross operating surplus and mixed income	B2G+B3	338010		-1367		
Taxes on production and imports	D2	173270				
Subsidies	D3	35617				
Gross domestic product at market prices	B1*G	1009756		-1367		
Compensation of employees received from the rest of the world						
Compensation of employees paid to the rest of the world	D1	6847				
Property income received from the rest of the world	D4	1982				
Property income paid to the rest of the world	D4	108456		-4627		
		134271		-5118		
Gross national product at market prices		988806		-1367	491	757

Tabel 139 (fortsat)

CONVERSION ESA 95 TO ESA 79: IMPACT ON THE MAIN COMPONENTS

DENMARK	code ESA 95	Changes from ESA 95 to ESA 79 affecting GDP or GNP					
		computer software + large databases (7)	military equipment + vehicles (no weapons) (8)	work in progress on services (9)	mineral exploitation expenditures (10)	consumption fixed capital on roads, bridges, etc. (11)	government licences and fees (12)
Reference year: 1995							
PRODUCTION APPROACH							
Output of goods and services	P1	-5846	-11				
Intermediate consumption	P2	8688	577		271	-7447	-1980
Gross value added	B1G	-14534	-588		-271	-7447	1980
Taxes on products	D21						
Subsidies on products	D31						
EXPENDITURE APPROACH							
Total final consumption expenditure	P3	444	-11			-7447	1980
Household final consumption expenditure	P3						-447
HPISH final consumption expenditure	P3						
General government final consumption expenditure	P3	444	-11			-7447	2427
Gross capital formation	P5	-14978	-577		-271		
Gross fixed capital formation	P51	-14978	-577		-271		
Changes in inventories	P52						
Acquisitions less disposals of valuables	P53						
Exports of goods and services	P6						
Imports of goods and services	P7						
INCOME APPROACH							
Compensation of employees	D1						
Gross operating surplus and mixed income	B2G+B3G	-14534	-588		-271	-7447	1980
Taxes on production and imports	D2						
Subsidies	D3						
Gross domestic product at market prices	B1*G	-14534	-588		-271	-7447	1980
Compensation of employees received from the rest of the world	D1						
Compensation of employees paid to the rest of the world	D1						
Property income received from the rest of the world	D4						
Property income paid to the rest of the world	D4						
Gross national product at market prices		-14534	-588		-271	-7447	1980

Tabel 139 (fortsat)

CONVERSION ESA 95 TO ESA 79: IMPACT ON THE MAIN COMPONENTS

DENMARK	Changes from ESA 95 to ESA 79 affecting GDP or GNP						
	code ESA 95	valuation output for own final use volunt. activ. (13)	value threshold for capital goods (14)	market/non market criteria (15)	subsidies (16)	entertain- ment, literary and artistic originals (17)	services associated with licence to use entert. etc. (18)
Reference year: 1995							
PRODUCTION APPROACH							
Output of goods and services	P1	-337	-1158			-1193	
Intermediate consumption	P2		-2924				
Gross value added	B1G	-337	1766			-1193	
Taxes on products	D21						
Subsidies on products	D31						
EXPENDITURE APPROACH							
Total final consumption expenditure	P3		-1158				
Household final consumption expenditure	P3						
HPISH final consumption expenditure	P3						
General government final consumption expenditure	P3		-1158			-1193	
Gross capital formation	P5	-337	2924			-1193	
Gross fixed capital formation	P51	-337	2924			-1193	
Changes in inventories	P52						
Acquisitions less disposals of valuables	P53						
Exports of goods and services	P6						
Imports of goods and services	P7						
INCOME APPROACH							
Compensation of employees	D1						
Gross operating surplus and mixed income	B2G+B3G	-337	1766			-1193	
Taxes on production and imports	D2						
Subsidies	D3						
Gross domestic product at market prices	B1*G	-337	1766			-1193	
Compensation of employees received from the rest of the world	D1						
Compensation of employees paid to the rest of the world	D1						
Property income received from the rest of the world	D4						
Property income paid to the rest of the world	D4						
Gross national product at market prices		-337	1766			-1193	

Tabel 139 (fortsat)

CONVERSION ESA 95 TO ESA 79: IMPACT ON THE MAIN COMPONENTS

DENMARK	code ESA 95	Changes from ESA 95 to ESA 79 affecting GDP or GNP					
		garages (19)	car registra- tion taxes paid by households (20)	wages and salaries in kind (21)	licences for the use of intangible non- prod. assets (22)	stamp taxes (23)	financial leasing (24)
Reference year: 1995							
PRODUCTION APPROACH							
Output of goods and services	P1	-2713					
Intermediate consumption	P2				-3721		101
Gross value added	B1G	-2713			-3553		-101
Taxes on products	D21		-10340		-168		
Subsidies on products	D31						
EXPENDITURE APPROACH							
Total final consumption expenditure	P3	-2713	-10340				0
Household final consumption expenditure	P3	-2713	-10340				
HPISH final consumption expenditure	P3						
General government final consumption expenditure	P3						
Gross capital formation	P5						0
Gross fixed capital formation	P51						-101
Changes in inventories	P52						-101
Acquisitions less disposals of valuables	P53						
Exports of goods and services	P6				-3721		
Imports of goods and services	P7				-3553		
INCOME APPROACH							
Compensation of employees	D1						
Gross operating surplus and mixed income	B2G+B3G	-2713			-168		-101
Taxes on production and imports	D2		-10340				
Subsidies	D3						
Gross domestic product at market prices	B1*G	-2713	-10340		-168		-101
Compensation of employees received from the rest of the world	D1						
Compensation of employees paid to the rest of the world	D1				3721		
Property income received from the rest of the world	D4				3553		
Property income paid to the rest of the world	D4						
Gross national product at market prices		-2713	-10340		0		-101

Tabel 139 (fortsat)

CONVERSION ESA 95 TO ESA 79: IMPACT ON THE MAIN COMPONENTS

DENMARK	code ESA 95	Changes from ESA 95 to ESA 79 affecting GDP or GNP				value ESA 79 (million DKR)
		pension funds (25)	changes in due payment dates for taxes, etc. (26)	minor repairs by owner- occupiers (27)	total	
Reference year: 1995						
PRODUCTION APPROACH						
Output of goods and services	P1				-24234	1638930
Intermediate consumption	P2			4075	4814	796636
Gross value added	B1G			-4075	-29048	842294
Taxes on products	D21				-10340	146914
Subsidies on products	D31					18840
EXPENDITURE APPROACH						
Total final consumption expenditure	P3			-4075	-24687	745164
Household final consumption expenditure	P3			-4075	-18942	482423
HPISH final consumption expenditure	P3					8187
General government final consumption expenditure	P3				-5745	254554
Gross capital formation	P5				-14533	184063
Gross fixed capital formation	P51				-14533	173325
Changes in inventories	P52					9298
Acquisitions less disposals of valuables	P53					1440
Exports of goods and services	P6				-3721	353733
Imports of goods and services	P7				-3553	312591
INCOME APPROACH						
Compensation of employees	D1					534094
Gross operating surplus and mixed income	B2G+B3			-4075	-29048	308962
Taxes on production and imports	D2				-10340	162930
Subsidies	D3					35617
Gross domestic product at market prices	B1*G			-4075	-39388	970368
Compensation of employees received from the rest of the world	D1					6847
Compensation of employees paid to the rest of the world	D1					1982
Property income received from the rest of the world	D4				-906	107550
Property income paid to the rest of the world	D4				-2322	131949
Gross national product at market prices				-4075	-37972	950834

NB: The numbers of the transition items (1) to (23) correspond to the numbers used in the Commission Decision 97/178. Number (2) relating to FISIM is dropped as long as the final decision on the allocation of FISIM is not yet taken.

Kapitel 10 Vigtigste klassifikationer

10.1 Erhvervsklassifikationer

Tabel 140 viser sammenhængen mellem nationalregnskabet's erhvervsgruppering og NACE Rev.1. I nationalregnskabet opereres med 4 offentliggørelsesniveauer for de endelige nationalregnskaber omfattende henholdsvis 130, 53, 27 og 9 erhverv.

I tabel 140 optræder referencer til Danmarks Statistiks standardgrupperinger på 111-erhvervsniveau – et aggregeringsniveau, der ikke benyttes i nationalregnskabet. Sammenhængen mellem 111-standardgrupperingen og de mest detaljerede 6-cifrede DK-NACE erhverv er dokumenteret i publikationen "Dansk Branchekode 1993, 2 udgave 1996" udgivet af Danmarks Statistik, hvor bilag 1 og bilag 2 indeholder aggregeringsnøglen.

Grunden til, at nationalregnskabet ikke kan anvende 111-standardgrupperingen som sit mest detaljerede offentliggørelsesniveau, er for det første, at 111-grupperingen ikke er i overensstemmelse med den funktionelle opdeling af bygge- og anlægsaktivitet i nationalregnskabet og for det andet, at nationalregnskabet inden for en række af 111-grupperingens erhvervsgrupper har behov for at sondre mellem markedsmæssig aktivitet og produktion til eget brug på den ene side og (anden) ikke-markedsmæssig aktivitet på den anden.

Tabel 140

Erhvervsgrupperinger

Grupperinger				Dansk branchekode 1993 (DB93)		
9	27	53	130			
1					Landbrug, fiskeri og råstofudvinding	Agriculture, fishing and quarrying
0109					Landbrug, gartneri og skovbrug	Agriculture, horticulture and forestry
	01109	011009		53-standard	Landbrug	Agriculture
	01129	011209		53-standard	Gartnerier, planteskoler og frugtplantager	Horticulture, orchards etc.
	01400	014000		53-standard	Maskinstationer, anlægsgartnere mv.	Agricultural services; landscape gardeners etc.
	02000	020000		53-standard	Skovbrug mv.	Forestry
0500	05000	050000		27-standard	Fiskeri mv.	Fishing
1009					Råstofudvinding	Mining and quarrying
	11000	110000		53-standard	Udvinding af råolier og naturgas mv.	Extr. of crude petroleum, natural gas etc.
	14009	140009		53-standard	Udvinding af grus, ler, sten, salt mv.	Extr. of gravel, clay, stone and salt etc.
2					Industri	Manufacturing
1509	15009				Nærings- og nydelsesmiddelindustri	Mfr. of food, beverages and tobacco
		151000		111-standard	Slakterier mv.	Production etc. of meat and meat products
		152000		152010-30	Forarbejdning og konservering af fisk og fiskeprodukter	Processing etc. of fish and fish products
		153000		153100-153300	Forarbejdning og konservering af frugt og grøntsager	Processing etc. of fruit and vegetables
		154000		154100-154300	Fremstilling af vegetabiliske og animalske olier samt fedtstoffer	Mfr. of vegetable and animal oils and fats
		155000		111-standard	Mejerier og isfabrikker	Mfr. of dairy products
		156009		156-157,1584-89	Fremstilling af stivelsesprodukter, chokolade- og sukkervarer mv.	Mfr. of starch, chocolate and sugar products
		158109		158110, 158200	Fremstilling af brød, kager og kiks	Mfr. of bread, cakes and biscuits
		158120		111-standard	Bagerforretninger	Bakers' shops
		158300		158300	Sukkerfabrikker og -raffinaderier	Manufacture of sugar
		159000		111-standard	Drikkevarerindustri	Mfr. of beverages
		160000		111-standard	Tobaksindustri	Manufacture of tobacco products
1709	17009				Tekstil-, beklædnings- og læderindustri	Mfr. of textiles, wearing apparel, leather
		170000		111-standard	Tekstilindustri	Mfr. of textiles and textile products
		180000		111-standard	Beklædningsindustri	Mfr. of wearing apparel; dressing etc. of fur
		190000		111-standard	Læder- og fodtøjsindustri	Mfr. of leather and leather products
2009					Træ-, papir- og grafisk industri	Mfr. of wood products, printing and publ.
	20000	200000		53-standard	Træindustri	Mfr. of wood and wood products
	21009				Papir og grafisk industri	Mfr. of paper prod.; printing and publish.
		210000		111-standard	Papirindustri	Mfr. of pulp, paper and paper products
		221200		111-standard	Udgivelse af dagblade	Publishing of newspapers
		221309		111-standard	Udgiver- og forlagsvirksomhed ekskl. dagblade	Publishing activities, excluding newspapers
		222009		111-standard	Trykkerier	Printing activities etc.
2309					Mineralolie-, kemisk- og plastindustri. mv.	Mfr. of chemicals, plastic products etc.
	23000	230000		53-standard	Mineralolieindustri mv.	Mfr. of refined petroleum products etc.
	24000				Kemisk industri	Mfr. of chemicals and man-made fibres etc.
		241109		241100, 241300	Fremstilling af industrigasser og uorganiske basiskemikalier	Mfr. of industrial gases and inorganic basic chemicals
		241209		241200, 241400	Fremstilling af farvestoffer, pigmenter samt organiske basiskemikalier	Mfr. of dyes, pigments and organic basic chemicals
		241500		241500	Fremstilling af kunstgødning	Manufacture of fertilizers etc.
		241617		241600-241700	Fremstilling af basisplast og syntetisk gummi	Mfr. of plastics and synthetic rubber
		242000		242000	Fremstilling af pesticider og andre agrokemiske produkter	Manufacture of pesticides and other agro-chemical products
		243000		243000	Fremstilling af maling, lak, trykfarver mv. samt tætningsmaterialer	Mfr. of paints, printing ink and mastics
		244000		111-standard	Medicinalindustri	Mfr. of pharmaceuticals etc.
		245070		245110-247000	Fremstilling af rengøringsmidler samt øvrige kemiske produkter	Mfr. of detergents and other chemical products

Tabel 140 (fortsat) Erhvervsgrupperinger

Grupperinger				Dansk branchekode 1993 (DB93)	
9	27	53	130		
	25000		Gummi- og plastindustri		Mfr. of rubber and plastic products
	251122		Fremstilling af gummiprodukter samt plastemballage mv.	251100-252200	Mfr. of rubber products and plastic packing goods etc.
	252300		Fremstilling af bygningsartikler af plast	252310-252390	Mfr. of builders' ware of plastic
	252400		Fremstilling af andre plastprodukter	252410-252490	Manufacture of other plastic products n.e.c.
	2600	26000	Sten-, ler- og glasindustri mv.		Mfr. of other non-metallic mineral products
	261126		Glas- og keramisk industri	261100-262600	Mfr. of glass and ceramic goods etc.
	263053		Fremstilling af cement, mursten, tagsten, fliser, kakler mv.	263000-265300	Mfr. of cement, bricks, tiles, flags etc.
	266080		Fremstilling af produkter af beton, cement, asfalt, stenuld mv.	266110-268290	Mfr. of concrete, cement, asphalt and rockwool products
	2709		Jern- og metalindustri		Mfr. of basic metals and fabr. metal prod.
	27009		Fremstilling og forarbejdning af metal		Mfr. and processing of basic metals
	271000		Jern- og stålværker	271000	Mfr. of basic ferrous metals
	272030		Forarbejdning af jern og stål	272100-273500	First processing of iron and steel
	274000		Fremstilling af ikke-jernholdige metaller	274100-274500	Mfr. of basic non-ferrous metals
	275000		Støbning af metalprodukter	275100-275400	Casting of metal products
	281009		Fremstilling af byggematerialer af metal	111-standard	Mfr. of construct. materials of metal etc.
	286009		Fremstilling af håndværktøj, metalemballage mv.	111-standard	Mfr. of hand tools, metal packaging etc.
	29000		Maskinindustri		Mfr. of machinery and equipment n.e.c.
	291000		Fremstilling af skibsmotorer, kompressorer mv.	111-standard	Mfr. of marine engines, compressors etc.
	292000		Fremstilling af maskiner til generelle formål	111-standard	Mfr. of other general purpose machinery
	293000		Fremstilling af landbrugsmaskiner	111-standard	Mfr. of agricultural and forestry machinery
	294009		Fremstilling af maskiner til industri mv.	111-standard	Mfr. of machinery for industries etc.
	297000		Fremstilling af husholdningsapparater	111-standard	Mfr. of domestic appliances n.e.c.
	30009		Elektronikindustri		Mfr. of electrical and optical equipment
	300000		Fremstilling af kontormaskiner og edb-udstyr	300100-300200	Mfr. of office machinery and computers
	310000		Fremstilling af andre elektriske maskiner og apparater	311010-316290	Mfr. of other electrical machinery and apparatus
	320000		Fremstilling af telemateriel mv.	111-standard	Mfr. of radio and communicat. equipm. etc.
	330000		Fremstilling af medicinsk udstyr, instrumenter, ure mv.	111-standard	Mfr. of medical and optical instrum. etc.
	35009		Transportmiddelindustri		Mfr. of transport equipment
	340000		Fremstilling af biler mv.	341000-343000	Manufacture of motor vehicles etc.
	351000		Skibsværfter og bådebyggerier	111-standard	Building and repairing of ships and boats
	352050		Fremstilling af transportmidler ekskl. skibe og biler mv.	352000-355000	Mfr. of transport equipment excl. ships, motor vehicles etc.
	3600	36000	Møbelindustri og anden industri		Mfr. of furniture; manufacturing n.e.c.
	361000		Møbelindustri	111-standard	Mfr. of furniture
	362060		Fremstilling af legetøj, guld- og sølvvarer mv.	362100-366390	Mfr. of toys, gold and silver articles etc.
	370000		Genbrug af affaldsprodukter	371000-372000	Recycling of waste and scrap
3	4009	40009	Energi- og vandforsyning		Electricity, gas and water supply
	401000		Elforsyning	111-standard	Production and distribution of electricity
	402000		Gasforsyning	111-standard	Manufacture and distribution of gas
	403000		Varmeforsyning	111-standard	Steam and hot water supply
	410000		Vandforsyning	111-standard	Collection and distribution of water
4	4500	45000	Bygge- og anlægsvirksomhed		Construction
	450001		Nybyggeri	NR-definition	Construction of new buildings
	450002		Reparation og vedligeholdelse af bygninger	NR-definition	Repair and maintenance of buildings
	450003		Anlægsvirksomhed	NR-definition	Civil engineering
	450004		Materialer til bygnings reparation	NR-definition	Construction materials for own-account repair

Tabel 140 (fortsat)

Erhvervsgrupperinger

Grupperinger				Dansk branchekode 1993 (DB93)		
9	27	53	130			
5					Handel, hotel- og restaurationsvirks. mv.	Wholesale and retail trade; hotels, restaurants
5000	50000				Handel m. biler, autorep., servicestationer	Sale and repair of motor vehicles etc.
		501009		111-standard	Handel med biler, motorcykler mv.	Sale of motor vehicles, motorcycles etc.
		502000		111-standard	Autoreparation	Repair and maintenance of motor vehicles
		505000		111-standard	Servicestationer	Service stations
5100	51000	510000		27-standard	Engros- og agenturhandel undt. m. biler	Ws. and commis. trade, exc. of m. vehicles
5200					Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	Re. trade and repair work exc. of m. vehicles
	52109	521090		53-standard	Detailhandel med fødevarer mv.	Retail trade of food etc.
	52299	522990		53-standard	Varehuse og stormagasiner	Department stores
	52300	523000		53-standard	Apoteker, parfumerier og materialister mv.	Re. sale of phar. goods, cosmetic art. etc.
	52419	524190		53-standard	Detailhandel m. beklædning og fodtøj	Re. sale of clothing, footwear etc.
	52449	524490		53-standard	Detailhandel i øvrigt, reparationsvirksomhed mv.	Other retail sale, repair work
5500	55000				Hotel- og restaurationsvirksomhed mv.	Hotels and restaurants
		551009		111-standard	Hoteller mv.	Hotels etc.
		553009		111-standard	Restauranter mv.	Restaurants etc.
6					Transportvirksomhed, post og telekommunikation	Transport, storage and communication
6009					Transportvirksomhed	Transport
	60000				Landtransport, rørtransport	Land transport; transport via pipelines
		601000		601000	Jernbaner	Transport via railways
		602100		602100	Bustrafik mv., rutefart	Other scheduled passenger land transport
		602223		602200-602300	Taxi- og turistvognmænd	Taxi operation and coach services
		602409		111-standard	Fragtvognmænd mv., rørtransport	Freight transport by road and via pipelines
	61000	610000		53-standard	Skibsfart	Water transport
	62000	620000		53-standard	Lufttransport	Air transport
	63000				Godsbehandling, havne mv., rejsebureauer	Support. trans. activities; travel agencies
		631130		631100-633040	Hjælpevirksomhed i forb. m. transport, rejsebureauvirksomhed	Cargo handling, harbours etc., travel agencies
		634000		634010-634090	Anden transportformidling	Activities of other transport agencies
6400	64000	640000		27-standard	Post og telekommunikation	Post and telecommunications
7					Finansieringsvirksomhed mv., forretningsservice	Financial intermediation, business activities
6509					Finansierings- og forsikringsvirksomhed	Financial intermediation and insurance etc.
	65000				Finansieringsvirksomhed	Financial intermediation
		651000		111-standard	Pengeinstitutter	Monetary intermediation
		652000		111-standard	Realkreditinstitutter mv.	Other financial intermediation
	66000				Forsikringsvirksomhed	Insurance and pension funding
		660102		660100-660290	Livs- og pensionsforsikring	Life insurance and pension funding
		660300		660310-660390	Anden forsikringsvirksomhed	Non-life insurance
	67000	670000		53-standard	Servicevirksomhed for finanssektoren mv.	Activities auxiliary to finan. intermediat.
7009					Udlejning og ejendomsformidling	Real estate and renting activities
	70000				Ejendomsudlejning og -formidling	Real estate activities
		701109		7011;7012;7031; 703210	Ejendomsrådgivningsvirksomhed mv.	Real estate agents etc.
		702009		702010-702030; 703220	Boliger	Dwellings
		702040		702040	Udlejning af erhvervsjendomme mv.	Letting of non-residential buildings
	71000	710000			Udlejning undtagen af fast ejendom	Renting of machinery and equipment etc.

Tabel 140 (fortsat) Erhvervsgrupperinger

Grupperinger				Dansk branchekode 1993 (DB93)	
9	27	53	130		
7209					Business activities etc.
	72000				Computer and related activities
		721009		721,723-726	Computer activities exc. software consultancy and supply
		722000		722000	Software consultancy and supply
	73000				Research and development
		730001		NR-definition	Research and development (market)
		730002		NR-definition	Research and development (other non-market)
	74000				Consultancy etc. and cleaning activities
		741100		111-standard	Legal activities
		741200		111-standard	Accounting, book-keeping, auditing etc.
		742009		111-standard	Consulting engineers, architects etc.
		744000		111-standard	Advertising
		747000		111-standard	Industrial cleaning
		748009		111-standard	Other business activities
8					Public and personal services
	7500	75000			Public administration etc.
			751100	111-standard	General (overall) public service activities
			751209	7512;7514;7530	Regulation of public service activities exc. for business
			751300	751300	Regulation of and contribution to more efficient operation of business
			752000	111-standard	Provision of services to the community
	8000	80000			Education
			801000	111-standard	Primary education
			802000	111-standard	Secondary education
			803000	111-standard	Higher education
			804001	NR-definition	Adult and other education (market)
			804002	NR-definition	Adult and other education (other non-market)
	8519	85109			Health care activities
			851100	111-standard	Hospital activities
			851209	111-standard	Medical, dental, veterinary activities etc.
	8539				Social work activities
		85319	853109	53-standard	Social institutions etc. for children
		85329	853209	53-standard	Social institutions etc. for adults
	9009				Other community, social and personal act.
		90000			Sewage and refuse disp. and similar act.
			900010	900010	Sewage removal and disposal
			900020	900020	Refuse collection and sanitation
			900030	900030	Refuse dumps and refuse disposal plants
		91000	910000	53-standard	Activities of membership organiza. n.e.c.
		92000			Recreational, cultural, sporting activities
			920001	NR-definition	Recreational, cultural, sporting activities (market)
			920002	NR-definition	Recreational, cultural, sporting activities (other non-market)
		93009			Other service activities
			930009	9300	Service activities n.e.c
			950000	950000	Private households with employed persons

10.2 Konsumklassifikationer

Tabel 141 viser grupperingen af husholdningernes konsum i det danske nationalregnskab, og tabel 142 angiver sammenhængen mellem konsumgrupperne på det mest detaljerede 72-niveau og COICOP på 4-cifret niveau.

Tabel 141 Konsumgrupperinger

Grupperinger				
13	41	72	Varighed	
10	110		Fødevarer	Food
		1110	IV Mel, gryn, brød og kager	Bread and cereals
		1120	IV Kød	Meat
		1130	IV Fisk	Fish
		1141	IV Æg	Eggs
		1142	IV Mælk, fløde, yoghurt mv.	Milk, cream, yoghurt etc.
		1143	IV Ost	Cheese
		1150	IV Smør, margarine og olie mv.	Butter, oils and fats
		1160	IV Frugt og grøntsager	Fruit and vegetables except potatoes
		1171	IV Kartofler mv.	Potatoes etc.
		1181	IV Sukker	Sugar
		1182	IV Flødeis, chokolade og sukkervarer	Ice cream, chocolate and confectionery
		1190	IV Salt, krydderier, supper mv.	Food products n.e.c.
20			Drikkevarer og tobak	Beverages and tobacco
	120		Ikke-alkoholiske drikkevarer	Non-alcoholic beverages
		1210	IV Kaffe, the og kakao	Coffee, tea and cocoa
		1220	IV Mineralvand og sodavand	Mineral waters, soft drinks and juices
	210		Alkoholiske drikkevarer	Alcoholic beverages
		2110	IV Vin og spiritus	Wine and spirits
		2130	IV Øl	Beer
	220	2210	IV Tobak	Tobacco
30			Beklædning og fodtøj	Clothing and footwear
	310		Beklædning	Clothing
		3110	HV Beklædning	Garments and clothing materials etc.
		3140	T Vask, rensning	Laundering, dry cleaning etc.
	320	3200	HV Fodtøj	Footwear
40			Boligbenyttelse	Housing
	410	4100	T Husleje	Actual rentals for housing
	420	4200	T Beregnet husleje af egen bolig	Imputed rentals for housing
	430	4300	T Reparation og vedligeholdelse af boliger	Regular maintenance and repair of the dwelling
	440		Tjenester i forb. med boliger	Other services relating to the dwelling
		4410	T Renovation mv.	Refuse collection, other services n.e.c.
		4430	T Vand og vandafledningsafgift	Water supply and sewerage services
45	450		Elektricitet og brændsel	Electricity, gas and other fuels
		4510	IV Elektricitet	Electricity
		4520	IV Gas	Gas
		4530	IV Flydende brændsel	Liquid fuels
		4540	IV Fjernvarme mv.	Hot water, steam etc.
50			Boligudstyr, husholdningstjenester mv.	Furnishing, household equipment etc.
	510	5100	V Møbler og gulvtæpper mv.	Furniture, furnishings, carpets etc.
	520	5200	HV Gardiner, sengelinned mv.	Household textiles
	530		Husholdningsmaskiner mv.	Major household appliances and repairs
		5310	V Husholdningsmaskiner	Major household appliances
		5330	T Reparation af husholdningsmaskiner	Repair of major household appliances
	540	5400	HV Service, køkkenudstyr	Glass, tableware and household utensils
	550	5500	HV Husholdnings- og haveredskaber	Tools and equipment for house and garden

Tabel 141 (fortsat) Konsumgrupperinger

Grupperinger			
13	41	72	Varighed
	560		Andre varer og tjenester til husholdningen
		5610 IV	Rengøringsmidler mv.
		5620 T	Hushjælp mv.
60			Medicin, lægeudgifter o.l.
	610		Medicin, vitaminer, briller mv.
		6111 IV	Medicin, vitaminer mv.
		6112 V	Briller, høreapparater mv.
	620	6200 T	Læge, tandlæge mv.
	630	6300 T	Hospitaler, sanatorier
71	710	7100 V	Anskaffelse af køretøjer
79			Anden transport og kommunikation
	720		Drift af individuelle transportmidler
		7210 T	Vedligeholdelse af køretøjer
		7220 IV	Benzin og olie til køretøjer
		7240 T	Biludlejning, køretimer mv.
	730	7300 T	Køb af transportydelser
	810	8100 T	Telefon, telefax og porto mv.
91			Fritidsudstyr, underholdning og rejser
	910		Elektronisk fritidsudstyr mv.
		9110 V	Radio- og tv-apparater mv.
		9120 V	Fotoudstyr, videokameraer mv.
		9130 V	Pc'ere mv.
		9140 HV	Cd'ere, videobånd mv.
		9150 T	Reparation af radio, tv, pc mv.
	920	9200 V	Musikinstrumenter, både mv.
	930	9300 HV	Sportsudstyr, legetøj, kæledyr mv.
	940	9400 T	Forlystelser, tv-licens mv.
	950		Bøger, blade, papir mv.
		9510 IV	Bøger, aviser og blade
		9530 HV	Papir og skriveudstyr mv.
	960	9600 T	Pakkede ferierejser
97			Andre varer og tjenester
	970	9700 T	Undervisning
	981	9810 T	Udgifter på restauranter mv.
	982	9820 T	Udgifter til hoteller mv.
	991		Personligt pleje
		9911 T	Frisører mv.
		9912 HV	Toiletartikler, barbermaskiner mv.
	992		Personlige effekter
		9921 V	Smykker og ure mv.
		9922 HV	Kufferter, tasker mv.
	993		Sociale foranstaltninger
		9931 T	Plejehjem, dagcentre mv.
		9932 T	Daginstitutioner for børn
	994	9940 T	Forsikring
	995	9950 T	Finansielle tjensteydelser
	996	9960 T	Advokater, andre tjensteydelser
99			Turistbalance
	998	9980	Turistindtægter mv.
	999	9990	Turistudgifter mv.
			Goods and services for routine household maintenance
			Non-durable household goods
			Domestic services and home care services
			Medical products, health services
			Medical products, appliances and equipment
			Medical and pharmaceutical products
			Therapeutic appliances and equipment
			Out-patient services
			Hospital services
			Purchase of vehicles
			Other transport and communication
			Operation of personal transport equipment
			Maintenance and repairs of motor vehicles
			Fuels and lubricants
			Other services in respect of personal transport equipment
			Transport services
			Communications
			Recreation and culture
			Audio-visual, photographic and data proc. equipment etc.
			Radio and television sets etc.
			Photographic equipment etc.
			Data processing equipment
			Recording media for pictures and sound
			Repair of a/v and data processing equipment
			Other major durables for recreation and culture
			Other recreational items and equipment
			Recreational and cultural services
			Newspapers, books and stationery
			Books, newspapers and periodicals
			Stationery and drawing materials etc.
			Package holidays
			Other goods and services
			Education
			Catering
			Accommodation services
			Personal care
			Hairdressing salons etc.
			Appliances, articles and products for personal care
			Personal effects n.e.c.
			Jewellery, clocks and watches
			Other personal effects
			Social protection services
			Retirement homes, day-care centres etc.
			Kindergartens, creches etc.
			Insurance
			Financial services n.e.c.
			Other services n.e.c.
			Balance of tourism, net
			Consumption of non-residents on the economic territory
			Consumption of residents in the ROW

V	Varige	Durable
HV	Halvvarige	Semi-durable
IV	Ikke varige	Non-durable
T	Tjenester	Services

Tabel 142 Sammenhængen mellem konsumgrupperingen og COICOP (fortsættes)

Hoved-gruppe	Konsum-gruppe	Varig-hed	Tekst	4-cifret COICOP
10	110		Fødevarer	
	1110	IV	Mel, gryn, brød og kager	0111
	1120	IV	Kød	0112
	1130	IV	Fisk	0113
	1141	IV	Æg	0114 (del)
	1142	IV	Mælk, fløde, yoghurt mv.	0114 (del)
	1143	IV	Ost	0114 (del)
	1150	IV	Smør, margarine og olie mv.	0115
	1160	IV	Frugt og grøntsager	0116
	1160	IV	Frugt og grøntsager	0117 (del)
	1171	IV	Kartofler mv.	0117 (del)
	1181	IV	Sukker	0118 (del)
	1182	IV	Flødeis, chokolade og sukkervarer	0118 (del)
	1190	IV	Salt, krydderier, supper mv.	0119
20	120		Ikke-alkoholiske drikkevarer	
	1210	IV	Kaffe, the og kakao	0121
	1220	IV	Mineralvand og sodavand	0122
20	210		Alkoholiske drikkevarer	
	2110	IV	Vin og spiritus	0211
	2110	IV	Vin og spiritus	0212
	2130	IV	Øl	0213
20	220		Tobak	
	2210	IV	Tobak	0220
30	310		Beklædning	
	3110	HV	Beklædning	0311
	3110	HV	Beklædning	0312
	3110	HV	Beklædning	0313
	3110	HV	Beklædning	0314 (del)
	3140	T	Vask , rensning	0314 (del)
30	320		Fodtøj	
	3200	HV	Fodtøj	0321
	3200	HV	Fodtøj	0322
40	410		Husleje	
	4100	T	Husleje	0411
	4100	T	Husleje	0412
40	420		Beregnet husleje af egen bolig	
	4200	T	Beregnet husleje af egen bolig	0421

	4200	T	Beregnet husleje af egen bolig	0422
40	430		Reparation og vedligeholdelse af boliger	
	4300	T	Reparation og vedligeholdelse af boliger	0431
	4300	T	Reparation og vedligeholdelse af boliger	0432
40	440		Tjenester i forb. med boliger	
	4410	T	Renovation mv.	0442
	4410	T	Renovation mv.	0443
	4410	T	Renovation mv.	0444
	4430	T	Vand og vandafledningsafgift	0441
45	450		Elektricitet og brændsel	
	4510	IV	Elektricitet	0451
	4520	IV	Gas	0452
	4530	IV	Flydende brændsel	0453
	4540	IV	Fjernvarme mv.	0454
	4540	IV	Fjernvarme mv.	0455
50	510		Møbler og gulvtæpper mv.	
	5100	V	Møbler og gulvtæpper mv.	0511
	5100	V	Møbler og gulvtæpper mv.	0512
	5100	V	Møbler og gulvtæpper mv.	0513
50	520		Gardiner, sengelinned mv.	
	5200	HV	Gardiner, sengelinned mv.	0520
50	530		Husholdningsmaskiner mv.	
	5310	V	Husholdningsmaskiner	0531
	5310	V	Husholdningsmaskiner	0532
	5330	T	Reparation af husholdningsmaskiner	0533
50	540		Service, køkkenudstyr	
	5400	HV	Service, køkkenudstyr	0540
50	550		Husholdnings- og haveredskaber	
	5500	HV	Husholdnings- og haveredskaber	0551
	5500	HV	Husholdnings- og haveredskaber	0552
50	560		Andre varer og tjenester til husholdningen	
	5610	IV	Rengøringsmidler mv.	0561
	5620	T	Hushjælp mv.	0562
60	610		Medicin, vitaminer, briller mv.	
	6111	IV	Medicin, vitaminer mv.	0611
	6111	IV	Medicin, vitaminer mv.	0612
	6112	V	Briller, høreapparater mv.	0613
60	620		Læge, tandlæge mv.	
	6200	T	Læge, tandlæge mv.	0621
	6200	T	Læge, tandlæge mv.	0622
	6200	T	Læge, tandlæge mv.	0623
60	630		Hospitaler, sanatorier mv	
	6300	T	Hospitaler, sanatorier mv	0630

71	710		Anskaffelse af køretøjer	
	7100	V	Anskaffelse af køretøjer	0711
	7100	V	Anskaffelse af køretøjer	0712
	7100	V	Anskaffelse af køretøjer	0713
	7100	V	Anskaffelse af køretøjer	0714
79	720		Drift af individuelle transportmidler	
	7210	T	Vedligeholdelse af køretøjer	0721
	7210	T	Vedligeholdelse af køretøjer	0723
	7220	IV	Benzin og olie til køretøjer	0722
	7240	T	Biludlejning, køretimer mv.	0724
79	730		Køb af transportydelser	
	7300	T	Køb af transportydelser	0731
	7300	T	Køb af transportydelser	0732
	7300	T	Køb af transportydelser	0733
	7300	T	Køb af transportydelser	0734
	7300	T	Køb af transportydelser	0735
	7300	T	Køb af transportydelser	0736
79	810		Kommunikation	
	8100	T	Telefon, telefax og porto mv.	0810
				0820
				0830
90	910		Elektronisk fritidsudstyr mv.	
	9110	V	Radio- og tv-apparater mv.	0911
	9120	V	Fotoudstyr, videokameraer mv.	0912
	9130	V	Pc'ere mv.	0913
	9140	HV	Cd'ere, videobånd mv.	0914
	9150	T	Reparation af radio, tv, pc mv.	0915
90	920		Musikinstrumenter, både mv.	
	9200	V	Musikinstrumenter, både mv.	0921
	9200	V	Musikinstrumenter, både mv.	0922
	9200	V	Musikinstrumenter, både mv.	0923
90	930		Sportsudstyr, legetøj, kæledyr mv.	
	9300	HV	Sportsudstyr, legetøj, kæledyr mv.	0931
	9300	HV	Sportsudstyr, legetøj, kæledyr mv.	0932
	9300	HV	Sportsudstyr, legetøj, kæledyr mv.	0933
	9300	HV	Sportsudstyr, legetøj, kæledyr mv.	0934
	9300	HV	Sportsudstyr, legetøj, kæledyr mv.	0935
90	940		Forlystelser, tv-licens mv.	
	9400	T	Forlystelser, tv-licens mv.	0941
				0942
				0943
90	950		Bøger, blade, papir mv.	
	9510	IV	Bøger, aviser og blade	0951
	9510	IV	Bøger, aviser og blade	0952
	9530	HV	Papir og skriveudstyr mv.	0953
	9530	HV	Papir og skriveudstyr mv.	0954
90	960		Pakkede ferierejser	
	9600	T	Pakkede ferierejser	0960

98	970		Undervisning	
	9700	T	Undervisning	1010
	9700	T	Undervisning	1020
	9700	T	Undervisning	1030
	9700	T	Undervisning	1040
	9700	T	Undervisning	1050
98	981		Restauranter mv.	
	9810	T	Udgifter på restauranter mv.	1111
				1112
98	982		Hoteller mv.	
	9820	T	Udgifter til hoteller mv.	1120
98	991		Personligt pleje	
	9911	T	Frisører mv.	1211
	9912	HV	Toiletartikler, barbermaskiner mv.	1212
	9912	HV	Toiletartikler, barbermaskiner mv.	1213
98	992		Personlige effekter	
	9921	V	Smykker og ure mv.	1231
	9922	HV	Kufferter, tasker mv.	1232
98	993		Sociale foranstaltninger	
	9931	T	Plejehjem, dagcentre mv.	1240 (del)
	9932	T	Daginstitutioner for børn	1240 (del)
98	994		Forsikring	
	9940	T	Forsikring	1251
	9940	T	Forsikring	1252
	9940	T	Forsikring	1253
	9940	T	Forsikring	1254
	9940	T	Forsikring	1255
98	995		Finansielle tjensteydelser	
	9950	T	Finansielle tjensteydelser	1262
				1261
98	996		Andre tjensteydelser	
	9960	T	Advokater, andre tjensteydelser	1270
99	998		Turistindtægter	
	9980		Turistindtægter	
99	999		Turistudgifter	
	9990		Turistudgifter	

Kapitel 11 Vigtigste statistiske kilder

11.1 Kilder til opgørelsen af BNP fra produktionssiden

Der henvises til produktdeklarationerne for følgende primærstatistikker på Danmarks Statistiks hjemmeside www.dst.dk/varedeklaration:

Varedeklaration for Regnskabsstatistik
Varedeklaration for SLS-E baseret regnskabsstatistik
Varedeklaration for Den offentlige sektors finanser
Varedeklaration for Den offentlige forvaltning og services finanser
Varedeklaration for Regnskabsstatistik for rederivirksomhed

11.2 Kilder til opgørelsen af BNP fra indkomstsiden

Der henvises til produktdeklarationerne for følgende primærstatistikker på Danmarks Statistiks hjemmeside www.dst.dk/varedeklaration:

Varedeklaration for Erhvervsbeskæftigelsen

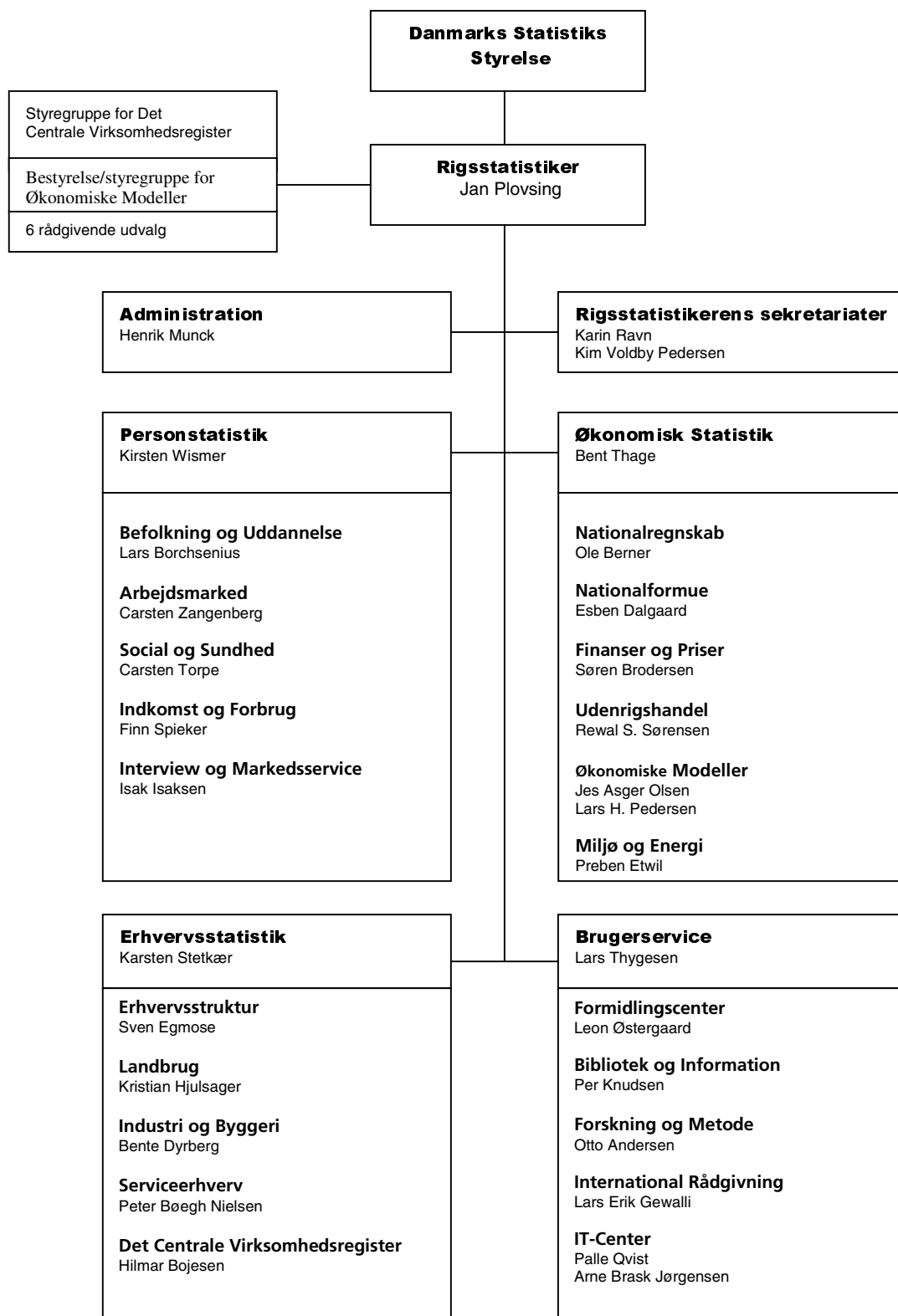
11.3 Kilder til opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden

Der henvises til produktdeklarationerne for følgende primærstatistikker på Danmarks Statistiks hjemmeside www.dst.dk/varedeklaration:

Varedeklaration for Detailomsætningen (indeks)
Varedeklaration for Forbrugsundersøgelsen
Varedeklaration for Bygningsopgørelsen pr. 1. januar
Varedeklaration for Huslejestatistik
Varedeklaration for Huslejeudviklingen
Varedeklaration for EU-handel (Intrastat)
Varedeklaration for Handel med andre lande
Varedeklaration for Betalingsbalance over for udlandet

Bilag 1

Organisationsdiagram pr. 1. november 2001

Bilag 2 Organiseringsen af nationalregnskabsarbejdet i Danmarks Statistik
Økonomisk Statistik.
Fordelingen af årsværk, EU-lovgivning og finansieringstilskud

	Årsværk 2001	Årsværk 2002	EU- lovgivning	Finansiering stilskud 2001
Økonomisk Statistik i alt	142,3	142,3		
214. Afdelingschefen	1,5	1,5		
06. Nationalregnskab	25,7	25,1		
061. Årligt nationalregnskab	11,3	11,0	Ja	Ja
062. Kvartalsvis nationalregnskab	6,1	6,0	Ja	
063. Betalingsbalancen	3,6	3,5	Ja	
064. "Grønt nationalregnskab" og input-output	4,7	4,6	Ja	Ja
23. Nationalformue	8,7	8,4		
231. EU's egne indtægter	1,2	1,0	Ja	Ja
232. Finansielle konti og FISIM	4,0	3,9	Ja	
233. Kapitalapparat og formuer	3,5	3,5	Ja	
05. Offentlige Finanser	23,8	23,1		
051. Offentlige finanser generelt	15,9	16,0	Ja	Ja
052. Kommunale regnskaber og budgetter ...	2,2	2,2	Ja	Ja
053. Regnskaber for offentlige virksomheder .	2,3	2,1	Ja	
054. Kreditmarked	3,4	2,8	Ja	
25. Priser og Forbrug	14,1	18,1		
251. Detail- og engrosprisindeks	13,3	13,6	Ja	Ja
252. Ejendomssalg og tvangsauktioner	0,8	0,8		
253. Forbrugsundersøgelsen	-	3,7		
02. Udenrigshandel	38,3	36,3		
021. EU-handel (Intrastat)	26,0	24,6	Ja	Ja
022. Handel med andre lande	5,8	5,5	Ja	Ja
023. Formidling mv.	6,5	6,2		Ja
20. Økonomisk Model ADAM	10,5	10,5		
201. ADAM-modellen	8,5	8,5		Ja
202. Miljømodeller (EMMA mv.)	2,0	2,0		Ja
24. Økonomisk Model DREAM	6,5	6,5		
241. DREAM-modellen	6,5	6,5		Ja
18. Miljø og Energi	13,2	12,8		
181. Fysisk miljøstatistik	9,1	9,1		
182. Energistatistik	2,4	2,1	Ja	
183. Miljøårbog	1,7	1,6		

Anm. Årsværkene i arbejdsplanen pr. 1. januar det pågældende år.

Bilag 3

Danmarks Statistik
Akt. nr. 5640

Regnskabsstatistik
Industri 1995

Jur. nr.

Regnskabsår

Virksomheder med forskudt regnskabsår udfylder på grundlag af det regnskab, der er afsluttet i perioden fra 1. maj 1995 til 30. april 1996. De anførte oplysninger vedrører: (Seet kryds)

Kalenderåret 1995

Anden regnskabsperiode. Angiv hvilken: Fra 199 til 199

Resultatopgørelse

	1.000 kr.
Ordinær drift før finansielle og ekstraordinære poster	
1a Omsætning. Beløbet opgøres efter fradrag af primedslag, merværdi- og punktafgifter	1a
1b Arbejde udført for egen regning og opført under aktiver*	1b
2 Andre driftsindtægter. Her anføres kun indtægter af sekundær karakter*	2
3 Forøgelse (+) / formindskelse (-) af lagre (råvarer, færdigvarer mv.)*	3
4 Køb af råvarer, hjælpematerialer, færdigvarer og emballage (ekskl. energiodgifter)*	4
5 Køb af energi (til opvarmning og produktion, undtagen brændstof til registrerede motor køretøjer)*	5
6 Køb af lønarbejde og underentrepriser (kun ikke-ansatte)*	6
7 Udgifter til husleje (ekskl. værne. Omfatter kun udgifter i lejerforhold)	7
8 Udgifter til anskaffelse af småinventar/driftsmidler med kort levetid*	8
9 Ordinære tab på debitorer. Konstaterede tab samt ændring i hensættelse til inddrivelse af tab på debitorer	9
10 Øvrige eksterne udgifter (bortset fra poster af sekundær karakter)*	10
11 Lønninger og gager (refusioner fratrækkes ikke, men anføres under punkt 2)*	11
12 Pensionsudgifter*	12
13 Andre udgifter til social sikring*	13
14 Afskrivninger og nedskrivninger af materielle og immaterielle anlægsaktiver*	14
15 Nedskrivning af omsætningsaktiver i det omfang de overstiger normale nedskrivninger*	15
16 Sekundære udgifter*	16
17 Resultat før finansielle og ekstraordinære poster	17
Finansielle poster	
18 Indtægter af kapitalinteresser. Negative beløb bedes anført under punkt 22*	18
19 Udbytte i øvrigt af finansielle anlægsaktiver	19
20 Renteindtægter o.l. af finansielle anlægsaktiver	20
21 Renteindtægter o.l. af omsætningsaktiver	21
22 Nedskrivning af finansielle anlægs- og omsætningsaktiver*	22
23 Renteudgifter o.l.	23
Ekstraordinære poster	
24 Ekstraordinære indtægter	24
25 Ekstraordinære udgifter	25
26 Årets resultat før skat	26
Skatter	
27 Selskabsskat af årets resultat (udfyldes ikke for personligt ejede virksomheder)	27
28 Andre indkomstskatter (kun hvis anført i årsregnskabet)	28
29 Årets resultat	29
Resultatanvendelse	
30 Konsolidering, dvs. overførsel til (+) eller fra (-) egenkapitalen	30
31 Udbytte (udbetalt eller deklareret), udbetaling til indehavere, efterbetaling til andelshavere og anden udlodning	31

*) Poster der er kommenteret i vejledningen.

Balance		
Aktiver		
Anlægsaktiver		1.000 kr.
32	Immaterielle anlægsaktiver i alt*).....	32
<i>Materielle anlægsaktiver</i>		
33	Grunde og bygninger*).....	33
34	Tekniske anlæg og maskiner (der fortrinsvis benyttes i produktionen).....	34
35	Andre anlæg, driftsmateriel og inventar (fx edb-udstyr, køretøjer og kontorinventar, der ikke direkte benyttes i produktionen).....	35
36	Forudbetalinger for materielle anlægsaktiver og materielle anlægsaktiver under opførelse.....	36
37	Materielle anlægsaktiver i alt.....	37
<i>Finansielle anlægsaktiver</i>		
38	Tilgodehavender.....	38
39	Beholdning af aktier og ejerandelsbeviser.....	39
40	Beholdning af obligationer og andre værdipapirer.....	40
41	Finansielle anlægsaktiver i alt.....	41
42	Anlægsaktiver i alt (32+37+41).....	42
Omsætningsaktiver		
<i>Varebeholdninger inkl. igangværende arbejder</i>		Primo 1.000 kr
43	Råvarer, hjælpematerialer, brændsel og emballage.....	43
44	Varer under fremstilling*).....	44
45	Fremstillede færdigvarer og handelsvarer*).....	45
46	Igangværende arbejder for fremmed regning*).....	46
47	Forudbetalinger på købte varer.....	47
48	I alt.....	48
		Ultimo 1.000 kr
Igangværende arbejder for fremmed regning (punkt 46) er værdisat til ☐ kostpriser (faktureringsprincippet) ☐ kostpriser inkl. avancetillæg (produktionsprincippet)		
<i>Tilgodehavender</i>		1.000 kr.
49	Tilgodehavender fra salg af varer og tjenesteydelser.....	49
50	Andre tilgodehavender (inkl. periodeafgrænsningsposter*).....	50
51	Tilgodehavender i alt.....	51
<i>Værdipapirer og kapitalandele</i>		
52	Beholdning af aktier og ejerandelsbeviser.....	52
53	Beholdning af obligationer og andre værdipapirer.....	53
54	Likvide beholdninger.....	54
55	Værdipapirer og kapitalandele i alt.....	55
56	Omsætningsaktiver i alt (48+51+55).....	56
57	Aktiver i alt (42+56).....	57
Passiver		1.000 kr.
58	Egenkapital ultimo.....	58
59	Hensættelser.....	59
60	Langfristet gæld til leverandører.....	60
61	Anden langfristet gæld*).....	61
62	Kortfristet gæld til leverandører.....	62
63	Anden kortfristet gæld*).....	63
64	Passiver i alt.....	64

*) Poster der er kommenteret i vejledningen.

INVESTERINGER

Investeringer omfatter alene aktiver, der er bestemt til firmaets vedvarende eje eller brug. Køb af byggegrunde eller opførelsesudgifter til nybygninger, der er bestemt til videresalg, skal derfor ikke medtages. Moms og forudbetalinger samt småinventar/driftsmidler, der straks udgiftsføres i resultatopgørelsen, medtages heller ikke.

Derimod medtages aktiverede udgifter til egen opførelse af fast ejendom samt til reparationsarbejder og til egen fabrikation af driftsmidler til eget brug. Hvis der i regnskabsåret er indgået nye finansielle leasing-kontrakter, skal leasing-genstandenes anskaffelsessum medtages, uanset om denne anskaffelsessum er aktiveret i regnskabet eller ej.

Ved angivelse af **tilgang** anvendes den bogførte værdi for bogføringsmæssige og finansielle reguleringer, fx forskudsafskrivninger, kurstab og offentlige tilskud.

Ved **afgang** anvendes salgsprisen/erstatningssummen for det afhændede aktiv. For afhændede bygninger og grunde er det beløbet omregnet til kontantværdi, der skal anføres.

Regnskabsårets investeringer		1.000 kr.
Tilgang		
65	Immaterielle anlægsaktiver.....	65
	<i>Fast ejendom</i>	
66	Køb af eksisterende bygninger (inkl. grundværdi).....	66
67	Opførelsesudgifter for nybygninger (ekskl. grunde).....	67
68	Køb af ubebyggede grunde.....	68
69	Ombygning og forbedring af bygninger og bygningsinstallationer, herunder opvarmnings- og ventilationsanlæg.....	69
70	Veje, havne, pladser o.l. Køb af eksisterende anlæg, nyanlæg samt ombygninger, herunder grundforbedring, byggemodning mv.....	70
71	Fast ejendom i alt.....	71
	<i>Driftsmidler</i>	
72	Tekniske anlæg og maskiner.....	72
73	Andre anlæg, driftsmateriel og inventar.....	73
74	Driftsmidler i alt.....	74
75	Tilgang i alt (65+71+74)	75
Afgang		
76	Immaterielle anlægsaktiver.....	76
	<i>Fast ejendom</i>	
77	Salg af bygninger (inkl. grundværdi).....	77
78	Salg af ubebyggede grunde.....	78
79	Salg af veje, havne, pladser o.l.....	79
80	Fast ejendom i alt.....	80
	<i>Driftsmidler</i>	
81	Salg af tekniske anlæg og maskiner.....	81
82	Salg af andre anlæg, driftsmateriel og inventar.....	82
83	Driftsmidler i alt.....	83
84	Afgang i alt (76+80+83)	84
27	Salgsresultat af årets resultat gældsbev. (for præsentering af årets resultat)	27
28	Andre udvalgte poster (for henvisning til bilag 1)	28
29	Årets resultat.....	29
	<i>Resultatopgørelse</i>	
30	Konsolidering, dvs. overførsel til (+) eller fra (-) egenkapitalen.....	30
31	Udbytte pålæst eller indbetalt, udbetaling til ledelsen, afbetaling af ledelsens og andres udlån.....	31

*) Poster der er konsolideret i vejledningen.

Supplerende spørgsmål

A. Handelsvarer

Hvis der i den angivne omsætning indgår handelsvarer, skal nedenstående spørgsmål besvares:

Som handelsvarer angives indkøbte varer, der alene udvejes, ompakkes eller opdeles i firmaet. Råvarer og mellemprodukter, der er indkøbt til brug i produktionen, men som sælges uden forarbejdning, skal medtages som handelsvarer. Indkøbte færdige dele, der samles af firmaet, betragtes som råvarer, der ikke skal medtages her.

1.000 kr.

85 Omsætning.....	85	
86 Køb.....	86	
87 Lager primo.....	87	
88 Lager ultimo.....	88	
Hvis en eller flere af ovenstående størrelser (punkt 85-88) ikke kendes, bedes De i stedet angive følgende:		
89 Anslået omsætning af handelsvarer.....	89	
		pct.
90 Anslået avance af handelsvareromsætningen.....	90	
Tilbagemelding		Sæt X
Sæt X hvis der gratis ønskes tilsendt den færdige regnskabsstatistik for den branche, som firmaet tilhører.....		

B. Finansiell leasing

Nedenstående spørgsmål besvares kun, hvis firmaet har ikke-udløbne finansielle leasing-kontrakter. Finansiell leasing er kendetegnet ved, at der foreligger en længerevarende (typisk svarende til aktivets brugstid) kontrakt, hvorefter alle væsentlige risici og fordele forbundet med den juridiske ejendomsret er overdraget til leasingtageren. Normalt vil de samlede afdrag i leasingperioden svare til anskaffelsesværdien af det leasede aktiv.

1.000 kr.

91 Regnskabsårets samlede udgifter til finansiell leasing.....	91	
Hvis der i regnskabsåret er indgået nye finansielle leasing-kontrakter, skal leasinggenstandenes anskaffelsessum angives nedenfor:		
92 Fast ejendom.....	92	
93 Tekniske anlæg og maskiner.....	93	
94 Andre anlæg, driftsmateriel og inventar.....	94	

Er udgifterne til finansiell leasing aktiveret i regnskabsbalance ?

Ja _____ Nej _____ Sæt (x)

Eventuel telefonisk henvendelse bedes rettet til: Navn	For rigtigheden af de meddelte oplysninger: Dato og underskrift samt eventuelt firmastempel
Telefonnummer Lokal nummer	

64 Passiver i alt	64
-------------------	----

*) Poster der er kommenteret i vejledningen.

Bilag 4

Bilag 4

Selskaber
Virksomhedsskema

Kommune nr. _____

Selskabs navn og adresse _____

Moderselskabets SE-nummer _____ Virksomhedens SE-nr. _____

Regnskabsperiode _____ Aktuel regnskabsperiode _____

Produktions- og salgforeninger m.v. _____ Omfatter regnskabet flere brancher _____
Sæt x Sæt x

Branche _____

Forlag til ny branche _____ 1019

Forbeholdt skatteforvaltningen _____

Resultatopgørelse			Balance		
	Felt nr.	Beløb kr.		Felt nr.	Beløb kr.
Regnskabsmæssige oplysninger	Nettoomsætning	+ 2100	Aktiver	Anlægsaktiver	+ 2520
	Vareforbrug	+ 2205		Varebeholdning	+ 2553
	Produktionsløn	+ 2210		Igangværende arbejder	+ 2554
	Andre stykkomkostninger	+ 2240		Tilgodehavender for salg og tjenesteydelser	+ 2565
	Øvrig løn, gage m.m.	+ 2300		Øvrige omsætningsaktiver	+ 2585
	Øvrige omkostninger	+ 2370	Passiver	Leverandører af varer og tjenesteydelser	+ 2600
	Driftsøkonomiske afskrivninger	+ 2380		Kortfristet gæld i øvrigt	+ 2605
	Sekundære og ekstraordinære indtægter	+ 2400		Langfristet gæld	+ 2612
	Sekundære og ekstraordinære udgifter	+ 2405		Hensættelser	+ 2625
	Finansieringsindtægter	+ 2430		Egenkapital ultimo (fortegn)	2799
	Finansieringsudgifter	+ 2435		Skattemæssige korrektioner	
	Skatter (fortegn)	2460		Anlægsaktiver tilbageført	+ fra 2520
	Driftsøkonomisk resultat (fortegn)	2499		Skattemæssige værdier af anlægsaktiver	+ 3386
	Skattemæssige korrektioner			Nedskrivning på varelager	+ 3385
Driftsøkonomiske afskrivninger og skatter tilbageført (fortegn)	+ 2390			3	
Skattemæssige afskrivninger	+ 3870		Korrektioner:		
Skattemæssigt underskud fra tidligere år	+ 3940		Skriv de 3 sidste cifre til det felt, der korrigeres, samt beløb med fortegn	3	
Ændring af varelager-nedskrivning (fortegn)	3900			3	
	3		Skattemæssig egenkapital (fortegn)	3799	
Korrektioner:			Revisors navn og adresse	_____	
Skriv de 3 sidste cifre til det felt, der korrigeres, samt beløb med fortegn	3				
	3				
	3				
Skattemæssigt resultat (fortegn)	3499				

017

Vejledning

Skemapligten

Ved bekendtgørelse nr. 971 af 18. december 1986 indførtes pligt for personlige erhvervsdrivende og selskaber m.fl. til at indgive standardiserede regnskabsoplysninger til skattemyndighederne.

Skemaplignens omfang for indkomståret, der er uændret i forhold til tidligere indkomstår, er fastlagt i Skatteministeriets bekendtgørelse nr. 141 af 26. februar 1992 om skattemæssige krav til regnskabsgrundlaget og årsregnskabet (mindstekravsbekendtgørelsen).

Hvorledes indberettes de standardiserede regnskabsoplysninger?

De oplysninger, der skal indberettes på virksomhedsskemaerne, skal indsendes efter en af følgende fremgangsmåder:

- Afgivelse af regnskabsoplysningerne kan ske ved udfyldelse og indsendelse af et virksomhedsskema sammen med selvangivelsen.
- Oplysninger kan indsendes som edb-udskrift på papir med angivelse af feltnumre og beløb.
- Oplysninger kan endvidere afgives på maskinelt læsbar medium (magnetbånd eller diskette). Der er udarbejdet en særlig vejledning for edb-indberetning, der kan rekvireres hos skattemyndighederne.
- Regnskabsoplysninger kan indberettes direkte til Told•Skats edb-systemer fra revisionsfirmaer mv., der er tilsluttet terminalsystemet Told•Skat-Tele.

Hvis virksomhedsskemaet indsendes via edb-medie, er det ikke nødvendigt at indsende de pågældende virksomhedsskemaer på papir til den kommunale skatteforvaltning.

Fristen for indsendelse af oplysningerne på virksomhedsskemaer er den samme som for selvangivelsen.

Kontrollovstillæg

I henhold til selskabsskatelovens § 28, stk. 2, kan skattemyndighederne pålægge den skemapligtige kontrollovstillæg, hvis virksomhedsskemaet ikke er modtaget inden fristens udløb, eller hvis det indsendte virksomhedsskema er væsentligt fejludfyldt.

Regnskabsaflæggelse

Skemaet er opbygget over princippet om driftsøkonomisk regnskab, der korrigeres til det skattemæssige regnskab, og udfyldes som anført nedenfor.

Udfyldelse af skemaet

Opgørelse af

- regnskabsmæssige oplysninger
 - aktiver og passiver
- udfyldes med regnskabs poster.

Felt 2499, Driftsøkonomisk resultat, og felt 2799, Egenkapital ultimo, skal stemme med regnskabets udvisende.

Under opgørelse af skattemæssige korrektioner vises korrektionerne.

Først tilbageføres de driftsøkonomiske afskrivninger og skatter samt anlægsaktiverne.

Dernæst anføres de skattemæssige afskrivninger og skattemæssige værdier af anlægsaktiver samt de øvrige skattemæssige dispositioner.

I felterne (3_ _ _) anføres de fornødne korrektioner til resultatopgørelsens og balancens øvrige poster ved anvendelse af de tre sidste cifre i de felter, der skal korrigeres.

Beløbet, der anføres som korrektion, er differencen mellem den driftsøkonomiske værdi og den skattemæssige værdi.

Der anføres fortegn i beløbsfeltet. Et - (minus) nedsætter det skattepligtige resultat/egenkapital. Et + (plus) forøger det skattemæssige resultat/egenkapital.

Hvis der korrigeres flere end fire felter, kan yderligere korrektioner skrives på et bilag, der hæftes på skemaet.

Fortegn

For at lette udfyldelsen af virksomhedsskemaet er der foran feltnummeret fortrykt fortegn, og for disse felter anføres intet fortegn i beløbsfeltet.

For beløb i felter, hvor der står "(fortegn)", anføres altid fortegn foran beløbet.

For følgende fortrykte felter benyttes altid fortegn:

- felt 2460, Skatter
- felt 2499, Driftsøkonomisk resultat
- felt 3800, Ændring varelagedskrivning
- felt 3499, Skattemæssigt resultat
- felt 2799, Egenkapital ultimo
- felt 3799, Skattemæssig egenkapital

For korrektionsfelter (3_ _ _) benyttes altid fortegn.

Hvis der i et felt med fortrykt fortegn skal anføres et beløb med modsat fortegn, anføres altid - (minus).

Bilag 5

Bilag
S 07

Virksomhedsskema

for indkomståret 1988

Selskaber

Myndighed
KMNR. 1 75836

Selskabets navn og adresse

Revisors navn og adresse

Selskabets SE-nummer

Moderselskabets SE-nummer

Selskabets VIRK-nummer

Omfatter regnskabet flere brancher, sæt X

Regnskabsperiode
(udfyldes ikke)

Aktuel
regnskabsperiode
(kg./red./år)

Afleveres oplysningerne på EDB-medium, sæt X

Ønskes serviceoplysninger, sæt X

Hvis henvendelse kan rettes direkte til revisor, sæt X

Produktions- og salgforeninger m.v. sæt X
(se vejledningen)

Branche

Driftsform

BS! Tallene skal se sådan ud

+ - 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Anlægs- aktiver	Tilgang	Afgang	Anvendte investeringsfond og forskudsafskrivninger
Immaterielle aktiver 3900		3910	
Bygninger og installationer 3901		3911	3941
Øfftsmidler 3903		3913	3943

Ærlige skattemæssige specifikationer

Rep. og vedligeholdelse af bygninger	3981		
Rep. og vedligeholdelse i øvrigt	3984		
Skattefri rejse- og beordringsgodtgørelser	3982		
Anlægsarbejder for egen regning	3985		

Forbeholdt skattemyndighederr	
1040	1041
1042	1043
1044	1045

Resultatopgørelse

Opfølgelse af driftsøkonomisk resultat			
Dækningsbidrag i	Nettoomsætning + 2100		
	Styrekostninger		
Vareforbrug	- 2205		
Produktionsløn	- 2210		
Andre styrekost.	2240		
Kapacitetsomkostninger	Administrationsløn	- 2300	
	Personaleomkostninger	- 2310	
	Reklame & marketing	- 2320	
	Tab på debitorer	- 2330	
	Sråanskaffelser	- 2335	
	Husleje og varme	- 2345	
	Kontorhold	- 2350	
	Øvrige kap.omkost.	- 2360	
	Driftsøkonomiske afskrivninger	- 2380	
	Sekundære indtægter	+ 2410	
Sekundære udgifter	- 2415		
Ekstraordinære indtægter	+ 2420		
Ekstraordinære udgifter	- 2425		
Renter	Finansieringsindtægter	+ 2430	
	Finansieringsudgifter	- 2435	
Skatter (fortegn)	2460		
Driftsøkonomisk resultat (fortegn)	2499		
Opfølgelse af skattemæssigt resultat	Driftsøkonomiske afskrivninger og skatter tilbageført (fortegn)		
	Skattemæssig afskrivning	Bygninger og installationer	- 3871
		Driftsmidler	- 3873
		Andre	- 3875
	Ændring varelager-nedskrivning (fortegn)	3800	
	Henlagt til investeringsfond	- 3805	
	Forskudsafskrivning	- 3810	
	Straksfradrag (bygninger)	- 3815	
	Skattemæssigt underskud fra tidligere år	- 3840	
	Korrektions-skriv de 3 sidste cifre til det felt der korrigeres, samt beløb med fortegn.		
Sk. mæssigt			

Balance

Opfølgelse af driftsøkonomisk egenkapital			
Anlægsaktiver	Immaterielle aktiver	+ 2500	
	Materielle	+ 2510	
	Finansielle	+ 2530	
Omsætningsaktiver	Varebeholdning	+ 2553	
	Igangværende arbejder	+ 2554	
	Trigodehavende for salg	+ 2565	
	Øvrige tilgodehavender	+ 2570	
	Værdipapirer	+ 2575	
	Likvide beholdninger	+ 2580	
	Leverandører af varer	- 2600	
Gæld	Kortfristet gæld	- 2605	
	Langfristet gæld	- 2612	
	Hensættelser	- 2625	
Egenkapital ultimo (fortegn)	2799		
Opfølgelse af skattemæssig egenkapital	Immaterielle og materielle anlægsaktiver tilbageført	-	
	Skattemæssige værdier	Ejendomme	+ 3881
		Driftsmidler	+ 3883
		Andre anlægsaktiver	+ 3885
	Nedskrivning på varelager	- 3865	
Korrektions-skriv de 3 sidste cifre til det felt der korrigeres, samt beløb med fortegn.			
Sk. mæssig egenkapital (fortegn)	3799		
Kapitalposter	Egenkapital primo (fortegn)	2700	
	Driftsøkonomisk resultat overført (fortegn)		
	Kapitaludvidelser (kontant)	+ 2711	
	Kapitalnedsættelser (kontant)	2716	
	Udbytte	- 2740	
	Andre kapitalindtægter	+ 2750	
Andre kapitaludgifter	- 2755		
Egenkapital ultimo			

2 75836

Bilag 6

**DANMARKS
STATISTIK**

Bedes indsendt til Danmarks Statistik senest 1. juli 1996

 Bilag 6
Regnskabsoplysninger

 Tællingsår Tællingsnr.
 1995 1810-01

Resultatopgørelse

		1.000 kr.
1. Nettoomsætning i alt (ekskl. moms)		
Fordelt på: a. Handelsvarer (indkøbte varer der udvejes, ompakkes eller opdeles i virksomheden)		
b. Ikke handelsvarer		
2. Nettoomsætningen i alt for havne (ekskl. moms)		
Fordelt på: a. Skibsafgifter		
b. Vareafgifter		
c. Faste pladslejer		
d. Øvrige indtægter		
3. Køb af råvarer (inkl. ikke refunderbar moms)		
Heraf: Materialer til brug for produktion af investeringsgoder til eget brug		
4. Køb af handelsvarer (varer der udvejes, ompakkes eller opdeles i virksomheden ekskl. moms)		
5. Lønninger i alt		
Fordelt på: a. Produktionsløn		
b. Produktionsløn ved produktion af investeringsgoder til eget brug		
c. Administrationsløn		
6. Bidrag til pensioner og anden social sikring ekskl. ATP		
7. ATP-bidrag (virksomhedens bidrag til ATP)		
8. Øvrige indirekte personaleomkostninger		
9. Andre produktionsomkostninger		
10. Udgifter til anskaffelse af småinventar/driftmidler med kort levetid		
11. Reparation og vedligeholdelse af bygninger		

 Danmarks Statistik
 Sejrøgade 11
 2100 København Ø

Tlf. 39 17 30 53

Fax 31 18 48 01

1

	1.000 kr.
12. Reparation og vedligeholdelse af anlæg (fx veje, ledningsnet, havne- og rør anlæg)	
13. Reparation og vedligeholdelse af maskiner, apparater og redskaber	
14. Husleje til fremmede (ekskl. varme)	
15. Udgifter til leje/leasing af driftsmidler, herunder biler	
16. Øvrige kapacitetsomkostninger/driftsmidler	
17. Tab på debitorer (konstaterede tab og hensættelser til tab)	
18. Driftsøkonomiske afskrivninger	
Sekundære poster	
19. Sekundære indtægter	
20. Sekundære udgifter	
Ekstraordinære poster	
21. Ekstraordinære indtægter	
22. Ekstraordinære udgifter	
Finansiering	
23. Tilskud fra kommuner, stat mv.	
25. Renteindtægter fra likvide aktiver, værdipapirer mv.	
26. Udbytter, indtægter af aktier og anparter mv.	
27. Øvrige kapitalindtægter, dvs. overskud/udbytte og royalty (men ikke renteindtægter) fra datter- og associerede virksomheder. Negative beløb anføres under punkt 31.	
29. Renteudgifter	
30. Udbytte, udgifter til aktieindehavere og anpartshavere mv.	
31. Øvrige kapitaludgifter	
Skatter og afgifter	
32. Selskabskat	
33. Ejendomsskat og vægtafgift samt udgifter til kloakering	
34. Andet (ekskl. moms samt vandafledningsafgift)	

Investeringer	
Tilgang	1.000 kr.
35. Udgifter til nye bygninger	
Heraf virksomhedens egenproduktion af nye bygninger	
36. Køb af eksisterende bygninger	
37. Nye anlæg samt ombygning af veje, havne, pladser mv.	
Heraf egenproduktion af anlæg	
38. Køb af eksisterende anlæg	
39. Anskaffelse af nye maskiner, apparater og redskaber	
Heraf egenproduktion af nye maskiner mv.	
40. Køb af eksisterende maskiner, apparater og redskaber	
41. Køb af jord	
42. Køb af immaterielle anlægsaktiver som fx patenter, licenser, varemærker og goodwill, men ekskl. værdipapirer	
Afgang	
43. Salg af nye bygninger	
44. Salg af eksisterende bygninger	
45. Salg af anlæg	
46. Salg af maskiner, apparater og redskaber	
47. Salg af jord	
48. Salg af immaterielle anlægsaktiver som fx patenter, licenser, varemærker og goodwill, men ekskl. værdipapirer	
Balance	
Aktiver	1.000 kr.
49. Værdien af bygninger og grunde inkl. installationer	
50. Værdien af tekniske anlæg	
51. Værdien af maskiner, apparater og redskaber	
52. Immaterielle anlægsaktiver og finansielle interesser i beslægtede firmaer bortset fra aktier	
53. Råvarelagre, ultimo regnskabsåret	
54. Lagre af handels- og færdigvarer og igangværende arbejder, ultimo regnskabsåret	
55. Kassebeholdning	
56. Indskud på anfordring (postgiro-, check- og anfordringsindskud i pengeinstitutter)	
57. Indskud på tid	
58. Beholdning af obligationer, statsgældsbeviser o.l.	

Aktiver (fortsat)	1.000 kr.
59. Beholdninger af aktier	
60. Andre tilgodehavender	
Aktiver i alt	
Passiver	
61. Obligationsgæld til fx realkreditinstitutter	
62. Anden indenlandsk langfristet gæld med løbetid over 1 år	
Heraf til stat og kommuner	
63. Udenlandsk langfristet gæld med løbetid over 1 år	
64. Kortfristet indenlandsk gæld	
Heraf til stat og kommuner	
65. Kortfristet udenlandsk gæld	
66. Hensættelser	
67. Egenkapital ultimo	
Passiver i alt	

Bemærkninger

Virksomhedens kontaktperson

Telefonnr.

Bilag 7

Bilag 7

166 - Bilag

Bilag 1.

Oplysningseddelen for 1995

Oplysningseddelen '95
løn, pension, honorarer, uddelinger fra fonde mv.

01 _____
Indkomstmottagers CPR-nr. eller SE-nr. (Skal udfyldes)

03 _____
Fulde navn

04 _____
Adresse

05 _____
Postnr. og postdistrikt

02 _____
Arbejdsstedkode (Se vejledningen)

06 _____
Den oplysningspligtiges SE-nr. (Skal udfyldes)

Den oplysningspligtiges navn, adresse og telefonnummer. Såfremt stempel benyttes, skal kopien til indkomstmottageren også stemples.

Disse indkomster kan erlægges

Inden De udfylder oplysningseddelen, bør De læse vejledningen, "Oplysningseddelen '95".

	Ansættelsesperiode <small>(kun én af rubrikkerne 7-10 udfyldes)</small>	Hele året <small>(1/1-31/12)</small>	En sammenhængende periode <small>Fra dag md. Til dag md.</small>		Flere perioder. I så fald oplyses kun, om lønmottageren var ansat pr. 30/11
4.05		07 sæt x	08 _____ / _____		09 ja sæt x 10 nej sæt x

	A-indkomst <small>A-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag. Løn, honorarer og lignende. Heri medregnes feriegodtgørelse, løn under sygdom og barsel, A-skattepligtige tilskud af enhver art, vederlag til medlemmer af bestyrelser, udvalg mv. samt personlige ydelser til tidligere ansatte. Alle de oplyste beløb i denne rubrik skal være brutobeløb, altså inklusive indeholdt arbejdsmarkedsbidrag, jubilæumsgratiale og fratrædelsesgodtgørelse (angives i rubrik 69) samt bidrag til pensionsordninger (herunder ATP), medregnes ikke.</small>				
	13 _____				_____ .00
	14 _____				_____ .00

	Indeholdte beløb <small>Indeholdt A-skat</small>				
	15 _____				_____ .00
	16 _____				_____ .00

	Personalegoder, der er A-indkomst. Beløbene skal medregnes i rubrik 13	Værdi af bil til rådighed	Værdi af fri telefon		Værdi af fri kost og logi efter Ligningsrådets sætter
	19 _____	20 _____	21 _____		_____ .00

	Andre ydelser mv., hvor der ikke er indeholdt A-skat	B-indkomst, hvoraf der skal betales arbejdsmarkedsbidrag	B-indkomst, hvoraf der ikke skal betales arbejdsmarkedsbidrag		Naturalydelse fra fonde og foreninger mv. (Anes anføres i rubrik 67)
	36 _____	38 _____	40 sæt x		_____ .00

	ATP-bidrag, Arbejdsglør- og lønmottagerbidrag under et. Evt. strøbeløb optræder til hel krone.	Skattefri rejse- og befordringsgodtgørelse			
	46 _____	48 _____			_____ .00

	Personalegoder, der ikke er A-indkomst	Værdi af fri helårsbolig	Værdi af fri sommerbolig her i landet		Værdi af fri lystbåd	Værdi af fri TV-løns
	50 _____	51 _____	52 _____		53 _____	_____ .00

	Ydet personalelån	Fri helårsbolig for direktører	Fri sommerbolig i udlandet		
	60 sæt x	61 sæt x	62 sæt x		

	Supplerende oplysninger <small>Yderligere oplysninger</small>				Kode
	67 _____				68 _____

	Engangsindkomst <small>Jubilæumsgratiale/fratrædelsesgodtgørelse, inkl. indbetalinger til pensionsordning (rubrik 70) og tingsgaver (rubrik 71) (Brutobeløb)</small>	Indbetalt til pensionsordning omfattet af Pensionsbeskatningslovens Kapitel 1			Tingsgaver (værdien angives med virksomhedens købspris, inkl. moms)
	69 _____	70 _____			71 _____

(Se vejledningen)

_____ .00

_____ .00

1005 (ef nr. 574)

Bilag 8

18 1995:1

DANMARKS
STATISTIK

Bilag 2

Bilag 8

Indsendes til Danmarks Statistik senest 17. januar 1995.

Jour.nr. 2104-
Branche

Fejl i eller ændringer til navn og adresse bedes rettet i adressefeltet.

Månedlig omsætning inden for detailhandel

Oplysningerne om den månedlige omsætning indhentes med hjemmel i § 8 i loven om Danmarks Statistik. Oplysningerne behandles som fortrolige og vil ikke i nogen form blive videregivet til andre, hverken offentlige myndigheder eller private.

Ved *månedlig omsætning* forstås virksomhedens momspligtige salg inkl. moms.

Virksomhedens samlede omsætning bedes fordelt på salg til private og salg til institutioner, virksomheder og til eksport.

Ved *salg til private* forstås det egentlige salg en detail, herunder også værdien af reparationsvirksomhed.

I gruppen *fødevarer og andre dagligvarer* medtages drikkevarer, tobaksvarer, toiletartikler, rengøringsartikler og andre varer, som indgår i de private husholdningers daglige forbrug. Blomster indgår i gruppen "andre forbrugsvarer".

I gruppen *beklædning, fodtøj, mv.* medtages lædervarer, garn og kjolestoffer, men ikke boligtekstiler, der indgår i gruppen "andre forbrugsvarer".

Ved *salg til institutioner, virksomheder og til eksport* medtages større leverancer på særlige vilkår til kaserner, hospitaler, skoler m.fl. og alle former for engrossalg. Endvidere indgår omsætningen til cafeterier.

Månedlig omsætning	November 1994	December 1994
	Hele kr. inkl. moms	Hele kr. inkl. moms
Salg til private:		
Fødevarer og andre dagligvarer		
Beklædning, fodtøj, mv.		
Andre forbrugsvarer		
Salg til institutioner, virksomheder og til eksport		
Samlet omsætning		

Sejrøgade 11
2100 København Ø

Direkte tlf. 39 17 54 76, (bedst 9-15)

Postgiro 7 11 38 11
Telefax 31 18 48 01

**WORKSHOP ON THE IMPLEMENTATION OF ESA95:
ACHIEVING COMPARABILITY IN PRACTICE**

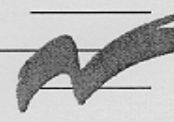
June 7th - 9th 1999

Copenhagen

MINUTES AND PAPERS

STATISTICS
DENMARK

List of papers

Theme: Comparability at current prices

Progress in implementing ESA95

Gianluigi Mazzi, Eurostat
Implementation of ESA95: First Results..... 33

Jacqueline van den Hof and Gert Buiten, Statistics Netherlands
The Implementation of ESA95 in the Netherlands (a Summary of the Results)..... 75

Non-market output

Jukka Jalava and Taru Sandström, Statistics Finland
Consumption of Fixed Capital on Roads and Public Infrastructure in the Finnish National Accounts..... 91

Accrual accounting

Raffaele Malizia and Emilia Scafuri, ISTAT, Italy
The Accrual Method of Recording Transactions in the General Government Accounts..... 99

Maryvonne Lemaire, INSEE, France
The Effect of Recording Transactions on an Accrual Basis in the French National Accounts..... 131

Software and large databases

Uzair Rizki, Office for National Statistics, UK
Investment in Computer Software and Large Databases..... 135

Norbert Rainer, Austrian Central Statistical Office
Measurement of Own-account Produced Software. Results of a Survey for Austria..... 145
Presented by Reinhold Schwarzl, Austrian Central Statistical Office

Agnès Greliche, INSEE, France
Evaluation of the GFCF in Computer Software in French National Accounts and New Perspectives in Business Statistics and Administrative Accounting Sources..... 153

Esben Dalgaard, Statistics Denmark
Estimating Gross Fixed Capital Formation in Software..... 167

Theme: Comparability at current prices

The market/non-market distinction and delimitation of the general government sector

Dick van Tongeren, Statistics Netherlands
The Delineation of the Sector General Government: The Distinction Between Market and Other Non-Market Output..... 185
Presented by Jan Eefting, Statistics Netherlands

Jacques Magniez, INSEE, France
The Market/Non-Market Distinction and the Delimitation of the General Government Sector: Some Examples in the French National Accounts..... 207

Progress in implementing the FISIM regulation

Christian Ravets, Eurostat
Implementing the FISIM Regulation..... 217

Session Number: 8
Session Title: Contributed Papers
Paper Number: 1.14
Session Organiser: Edward Wolff

Paper prepared for the 25th General Conference of
The International Association for Research in Income and Wealth
Cambridge, England 23 - 29 August 1998

**Reliability of National Accounts Aggregates -
Danish Experience of the Last Fifty Years**

BY ESBEN DALGAARD
CHRISTOFFER EFF
AND
ANNETTE THOMSEN

For additional information please contact:

Esben Dalgaard (eud@dst.dk)
Annette Thomsen (ath@dst.dk)
Statistics Denmark
Sejroegade 11
DK-2100 Copenhagen

This paper is placed on the following web sites: www.ons.gov.uk/iariw

1. Introduction

Revision analysis of the path from the first provisional estimates to the final quarterly or yearly figures is standard in national accounting. Final figures are here understood as figures which will not be changed until a general, comprehensive revision of all the sources and compilation methods underlying the accounts takes place, usually at intervals of between five and twenty years. This standard type of revision analysis is thus confined to the changes occurring in the context of a given compilation system defined in terms of statistical sources and compilation methods. It is obviously very important both in order to provide users with a realistic picture of what degree of reliability one can expect for the first estimates and in order to serve as a starting point for compilers' efforts to improve the reliability of provisional national accounts. Of particular importance in this respect is the early identification of possible sources of bias in the preliminary accounts so that these can be avoided. However, whenever there is a general revision of the national accounts, this standard type of revision analysis starts from scratch again.

This paper deals with another and equally important aspect of revision analysis, namely the revisions that occur in connection with general, comprehensive revisions of the compilation systems for the national accounts. It is clearly not very convincing to have moderate revisions to yearly or quarterly estimates if, whenever a general revision of the national accounts takes place, the picture that national accountants have been painting of the economic situation and development is radically changed. From the point of view of users of national accounts the two types of revisions must necessarily be seen together. The paper sets out the Danish experience in this field over the last fifty years.

2. Brief history of national accounts work in Denmark

Denmark was among the first countries to produce national accounts. Work on constructing a set of national accounts began in 1935 and the first results were published in 1945. Input-output tables and the commodity-flow technique were at the centre of the compilation system from the outset. A first set of input-output tables for the Danish economy was published in 1948.

In 1997 Statistics Denmark published a new system of national accounts which is fully consistent with the guidelines in the new European System of National and Regional Accounts (ESA95). ESA95 is the European version of the world-wide System of National Accounts of the United Nations (SNA 1993). As part of the changeover to ESA95/SNA93 a general revision of sources and methods involving a total overhaul of all statistical sources and compilation methods behind the national accounts was undertaken. The new compilation system that resulted from this was the fourth of its kind from the beginning of work on national accounts. Similar comprehensive revisions of the whole compilation system were published in 1962 and 1978. In addition, a general revision of data sources, but with the compilation methods essentially unchanged, was published in 1955.

All in all there have thus been four general, comprehensive revisions of the national accounts over the last fifty years. The present paper looks at the changes to the picture of the economy that occurred in connection with these four comprehensive revisions of the national accounts.

The general revisions published in 1978 and 1997 involved a changeover to a new set of international guidelines for compiling national accounts, the 1968 SNA and the 1993 SNA respectively. When analysing the effect of the transition from one system of national accounts to another, it is essential to distinguish between the effects of new statistical sources and compilation methods on the one hand, and the effect of definitional changes on the other. Only the first type of changes are 'actual', implying that they provide a different picture of the economic situation than the old figures. In launching new compilation systems for the national accounts, Statistics Denmark has focused attention on being able to distinguish actual changes from definitional changes, at least as far as the functional accounts are concerned, i.e. those parts which deal with production, generation of income and supply and use of products. This effort has been greatly appreciated by users of the data.

The analysis in this paper is limited to macroeconomic aggregates i.e. GDP and its main components on the expenditure side. These are the figures of greatest interest to policy users and where statistical offices may face credibility problems with the public whenever large revisions occur. Clearly, the revisions at a more detailed level e.g. industry tables, tables of consumption by purpose and the institutional sector accounts are much greater than is the case for the aggregates. Such revisions, however, are usually much easier to live with for both statistical offices and their users than revisions to the macroeconomic aggregates.

3. Comprehensive revisions to the main aggregates

3.1 Comparisons of levels and growth rates

The following tables show the revisions to the main aggregates that occurred in connection with the general revisions in 1997, 1978, 1962 and 1955. In all cases the comparisons of changes to the levels are carried out for the last year with final figures in the compilation system which was replaced. These are the years 1992, 1970, 1958 and 1951 respectively. The tables showing growth rates relate to the picture immediately before and immediately after the publication of the results of the general revision. An asterisk signifies that the figures for the year in question were published as provisional in the first publication of the general revision. The general revisions published in 1955 and 1962 did not involve definitional changes relating to international manuals.

3.2 The 1997 general revision

Figure 1: 1997 general revision
Changes in main aggregates of supply and demand 1992

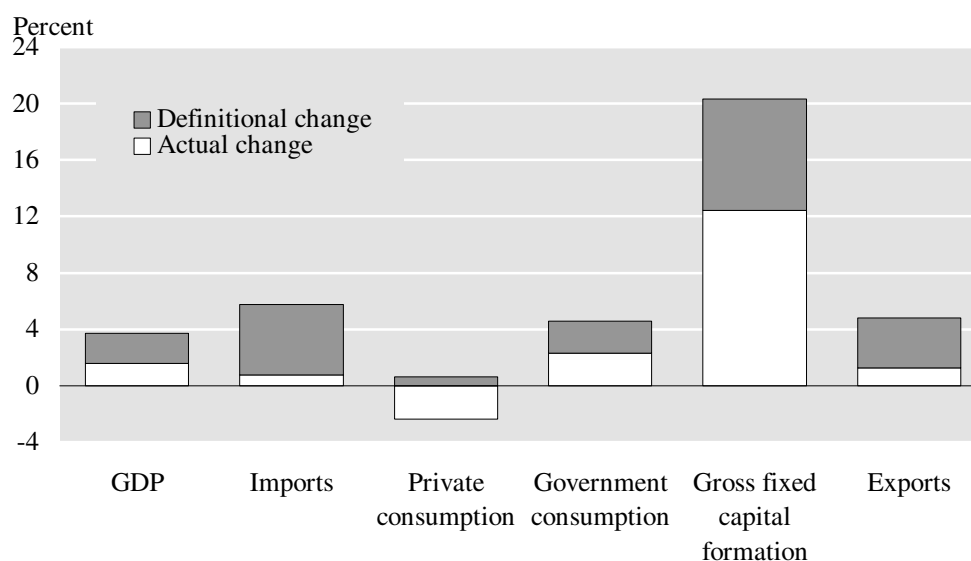

Table 1: 1997 general revision
Effect of the revision on main aggregates of supply and use 1992

	Former value	New value	Change (2-1)	Actual change	Definitional change	Percent actual change
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(4) in p.c. of (1)
-----current prices, mill. dkk-----						
GDP	856 031	887 868	31 837	13 348	18 489	1.56
Imports of goods	204 675	212 101	7 426	0	7 426	0.00
Imports services	46 467	53 471	7 004	1 940	5 064	4.18
Total supply	1 107 173	1 153 440	46 267	15 288	30 979	1.38
Private consumption	447 075	439 262	-7 813	-10 541	2 728	-2.36
Government consumption	219 099	229 156	10 057	5 090	4 967	2.32
Gross fixed capital formation	133 823	160 995	27 172	16 635	10 537	12.43
Machinery and equipment ...	46 675	67 176	20 501	10 957	9 544	23.48
Transport equipment	14 856	17 575	2 719	2 688	31	18.09
Construction	72 292	76 244	3 952	2 990	962	4.14
Changes in stocks ¹	-2 220	-220	2 000	192	1 808	0.02
Exports of goods	243 988	249 239	5 251	-1 143	6 394	-0.47
Exports of services	65 407	75 007	9 600	5 055	4 545	7.73
Total use	1 107 173	1 153 440	46 267	15 288	30 979	1.38

¹ Revision of changes in stocks in percent of GDP.

Figure 2: 1997 general revision
Changes in gross fixed capital formation 1992

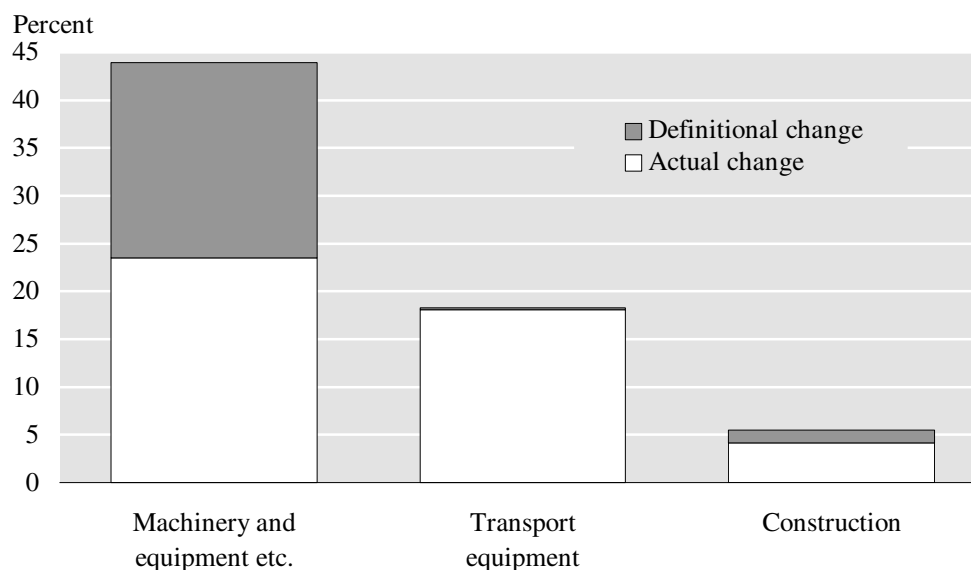

Table 2: 1997 general revision
Growth rates 1989 - 1996. Constant prices

		1989	1990	1991	1992	1993*	1994*	1995*	1996*
		percentage increase on previous year							
GDP	Former	0.56	1.43	1.34	0.23	1.54	4.25	2.62	2.66
	New	0.26	1.21	1.39	1.28	1.25	3.52	3.11	3.38
Imports	Former	4.48	1.18	4.13	0.77	-2.97	12.86	7.58	2.06
	New	4.23	1.52	3.87	0.17	-0.07	13.68	9.78	3.68
Private consumption	Former	-0.40	0.04	1.18	1.87	1.98	6.87	2.15	2.59
	New	-0.33	0.25	1.77	2.57	2.09	6.63	2.00	2.25
Government consumption	Former	-0.61	-0.43	-0.15	0.43	3.01	1.98	0.53	2.36
	New	-0.84	-0.25	0.66	0.85	1.99	3.34	0.78	3.08
Gross fixed capital formation	Former	1.00	-1.75	-5.68	-4.21	-5.05	1.88	10.76	7.48
	New	0.24	-0.87	-2.72	-0.99	-0.25	0.80	13.83	7.79
Changes in stocks ¹	Former	0.57	0.03	0.06	-0.40	-0.58	0.30	1.47	0.74
	New	0.52	0.20	-0.22	0.00	-0.32	0.16	0.81	0.41
Exports	Former	4.16	6.94	7.68	1.35	-0.77	8.16	3.32	2.28
	New	4.27	6.18	7.00	-0.48	0.15	7.95	5.26	4.12

¹ Changes in stocks in pct. of GDP in previous year
 Note: former figures at 1980 prices, new figures at 1990 prices

3.3 The 1978 general revision

Table 3: 1978 general revision
Effect of the revision on main aggregates of supply and use 1970

	Former value	New value	Change (2-1)	Actual change	Defini- tional change	Percent actual change (4) in p.c. of (1)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
-----current prices, mill. dkk-----						
GDP	127 944	119 067	-8 877	1 437	-10 314	1.12
Imports of goods and services	37 784	37 235	-549	-	-549	-
Total supply	165 728	156 302	-9 426	1 437	-10 863	0.87
Private consumption	70 756	68 325	-2 431	-1 594	-8 37	-2.25
Government consumption	23 794	23 801	7	306	-299	1.29
Gross fixed capital formation	35 436	29 376	-6 060	2 431	-8 491	6.86
Machinery, trans. equipment	17 111	9 368	-7 743			
Construction	18 325	20 011	1 686			
Changes in stocks ¹	1 142	1 242	100	199	-99	0.16
Exports of goods and services	34 600	33 558	-1 042	95	-1 137	0.27
Total use	165 728	156 302	-9 426	1 437	-10 863	0.87

¹ Revision of changes in stocks in percent of GDP.

Table 4: 1978 general revision
Growth rates 1970 - 1977. Constant prices

		1970	1971	1972	1973	1974*	1975*	1976*	1977*
-----percentage increase on previous year-----									
GDP	Former	2.75	3.62	4.37	2.57	1.23	-1.42	4.93	2.00
	New	2.56	2.40	5.47	5.19	0.62	-1.22	6.29	1.83
Imports	Former	7.91	2.52	3.50	18.00	-4.55	-4.23	16.81	-1.50
	New	7.59	-1.99	0.38	14.02	-4.23	-5.08	15.04	-2.83
Private consumption	Former	2.90	1.55	2.67	5.87	-3.30	4.87	6.47	0.00
	New	2.77	0.20	2.00	7.24	-0.64	3.67	5.49	0.92
Government consumption	Former	5.50	8.20	0.03	-1.66	2.97	5.85	6.31	2.50
	New	6.84	4.00	5.48	2.92	4.61	5.33	5.06	2.75
Gross fixed capital formation	Former	4.87	2.44	4.79	7.55	-6.38	-7.22	14.35	-1.00
	New	2.77	1.60	8.86	7.50	-10.60	-11.95	19.87	-2.50
Changes in stocks ¹	Former	1.53	0.69	0.06	1.94	1.53	-2.56	0.66	
	New	0.98	0.49	0.21	1.53	0.72	-0.59	0.95	0.77
Exports	Former	5.80	6.56	8.16	8.95	5.18	-2.37	3.36	4.00
	New	4.44	5.96	4.73	9.05	5.48	-2.22	4.02	3.43

¹ Changes in stocks in pct. of GDP in previous year. Including agricultural breeding stocks.

Notes: Former figures at 1955 prices, new figures at 1970 prices. Former growth rates 1970 for private and government consumption adjusted for changes in sectorisation.

3.4 The 1962 general revision

Table 5: 1962 general revision
Effect of the revision on main aggregates of supply and use 1958

	Former value	New value	Change (2-1)	Actual change	Defini- tional change	Percent actual change (4) in p.c. of (1)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
-----current prices, mill. dkk-----						
GDP	37 393	37 132	-261	-261	0	-0.70
Imports	11 071	10 955	-116	-116	0	-1.05
Total supply	48 464	48 087	-377	-377	0	-0.78
Private consumption	23 316	23 136	-180	-180	0	-0.77
Government consumption	4 555	4 500	-55	-55	0	-1.21
Gross fixed capital formation	8 760	8 732	-28	-28	0	-0.32
Machinery and transport eq.	4 650	4 592	-58	-58	0	-1.25
Construction	4 110	4 140	30	30	0	0.73
Changes in stocks ¹	- 136	-161	-25	-25	0	-0.07
Exports	11 969	11 880	-89	-89	0	-0.74
Total use	48 464	48 087	-377	-377	0	-0.78

¹ Revision of changes in stocks in percent of GDP. Including agricultural breeding stocks.

Table 6: 1962 general revision
Growth rates 1954 - 1961. Constant 1955 prices

		1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961*
		-----percentage increase on previous year-----							
GDP	Former	2.75	0.42	2.13	5.26	2.60	5.65	6.97	4.60
	New	2.88	0.26	1.97	5.04	2.69	6.45	7.11	4.40
Imports	Former	18.78	0.30	6.89	2.73	6.74	19.62	10.00	3.76
	New	18.78	0.30	6.89	2.73	6.19	20.24	9.86	4.61
Private consumption	Former	6.05	0.24	1.94	1.17	4.67	4.20	6.01	5.61
	New	6.35	0.00	1.95	0.51	4.93	5.58	5.75	6.39
Government consumption	Former	4.71	1.11	0.51	2.91	1.48	5.95	5.42	6.29
	New	4.71	1.11	0.19	3.13	0.65	6.54	5.97	6.21
Gross fixed capital formation	Former	6.00	-2.81	3.47	4.75	6.08	14.90	7.43	6.06
	New	6.00	-2.81	2.91	5.46	6.05	15.15	7.69	6.98
Changes in stocks ¹	Former	1.41	-0.01	1.44	2.28	-0.52	2.54	3.90	2.52
	New	1.41	-0.01	1.45	2.29	-0.62	2.39	3.82	1.69
Exports	Former	8.21	7.76	2.14	9.95	8.99	6.11	8.21	4.01
	New	8.02	7.76	2.14	9.95	8.90	6.20	8.30	4.48

¹ Changes in stocks in pct. of GDP in previous year

3.5 The 1955 general revision

Table 7: 1955 general revision
Effect of the revision on main aggregates of supply and use 1951

	Former value	New value	Change (2-1)	Actual change	Defini- tional change	Percent actual change (4) in p.c. of (1)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
-----current prices, mill. dkk-----						
GDP	25 835	25 336	-499	-499	0	-1.93
Imports	7 789	8 030	241	0	241	0
Total supply	33 624	33 366	-258	-499	241	-1.48
Private consumption	17 083	16 734	-349	-349	0	-2.04
Government consumption	2 765	2 625	-140	-140	0	-5.06
Gross fixed capital formation	5 900	6 140	240	240	0	4.07
Machinery and transport eq.	2 935	3 080	145	145	0	4.94
Construction	2 965	3 060	95	95	0	3.20
Changes in stocks ¹	290	40	-250	-250	0	-0.97
Exports	7 586	7 827	241	0	241	0
Total use	33 624	33 366	-258	-499	241	-1.48

¹ Revision of changes in stocks in percent of GDP. Including agricultural breeding stocks.

Table 8: 1955 general revision
Growth rates 1948 - 1954. Constant 1947/1949 prices

		1948	1949	1950	1951	1952	1953*	1954*
		-----percentage increase on previous year-----						
GDP at factor cost	Former	1.70	3.63	7.46	-0.05	1.29		
	New	3.39	3.67	7.83	0.84	0.65	5.40	1.88
Total consumption	Former	-0.84	3.03	2.46	-1.89	2.80		
	New	0.85	4.00	5.05	-1.11	0.36	4.66	4.39
Gross capital formation	Former	6.27	11.64	21.83	-11.30	-5.36		
	New	12.45	1.39	16.66	-15.30	2.35	11.25	4.15

4. Conclusion

The analysis of the four general comprehensive revisions of the national accounts over the last half-century shows several interesting results.

Looking first at the adjustments to the *levels* of macroeconomic aggregates, the most important aggregate at all namely GDP has exhibited a rather remarkable robustness. The adjustments to the GDP level lie within a bound of +/- 2 per cent over a fifty-year period.

If one moves one step down in aggregation, the revisions to the main expenditure components of GDP are bigger but not so large as to in any way jeopardise the credibility of national accounts in the eyes of users. It is interesting to note that private consumption expenditure was revised downwards in all four general revisions. In contrast, gross fixed capital formation was revised upwards in three out of four general revisions, most markedly so in the last two revisions. This pattern suggests that attention should be focused on being better able to capture new developments affecting the flows of capital goods in the economy.

Looking next at *growth rates*, i.e. the changes to the picture of the economic development that have occurred in connection with the general revisions, the picture drawn by national accountants has mostly been reasonably robust with the exception of the 1978 general revision which saw some unpleasantly large revisions especially for the years covered by provisional accounts in the former compilation system. Also, the first general revision in 1955 featured some sizeable changes to growth rates for consumption and investment but to a much lesser extent in GDP.

Even though, as already mentioned, revisions to the figures at a more detailed level are much larger than those to the main aggregates, the tables in this paper would seem to warrant the overall conclusion that Danish national accounts have been remarkably robust over the last half-century, the exception being the estimates of growth rates for the period from the late sixties to the mid-seventies.

Sources

- Nationalindkomsten 1930-1944. Statistiske Efterretninger, nr. 52. Det Statistiske Departement, 1945.
- Nationalproduktet og Nationalindkomsten 1930-46. Statistiske Meddelelser, 4. række, 129. bind, 5. hæfte. Det Statistiske Departement, 1948.
- Nationalproduktet og Nationalindkomsten 1946-49. Statistiske Meddelelser, 4. række, 140. bind, 2. hæfte, Det Statistiske Departement, 1951.
- Nationalindkomsten 1938 og 1947-54. Statistiske Meddelelser, 4. række, 160. bind, 2. hæfte. Det Statistiske Departement, 1955.
- Nationalproduktet 1952. Statistiske Efterretninger, nr. 48. Det Statistiske Departement, 1953.
- Statistisk Oversigt 1948-1959. Tillæg til Statistiske Efterretninger 1960. Det Statistiske Departement, 1960.
- Nationalproduktet 1961. Statistiske Efterretninger, nr. 13, 1962.
- Nationalproduktet 1961. Statistiske Efterretninger, nr. 57, 1962.
- Nationalregnskabsstatistik 1947-1960. Statistiske Undersøgelser nr. 7. Det Statistiske Departement, 1962.
- Nationalregnskabsstatistik 1970-76. Statistiske Efterretninger A 1977 nr. 37. Danmarks Statistik, 1977.
- Konjunkturoversigten 1977 4. Tillæg til Statistiske Efterretninger. Danmarks Statistik, 1977.
- Nationalregnskab 1966-73 (77). Nye beregninger. Statistiske Efterretninger, A, nr. 20. Danmarks Statistik, 1978.
- Nationalregnskab 1966-79. Statistiske Efterretninger, A 1980 nr. 31. Danmarks Statistik, 1980.
- Nationalregnskabsstatistik 1983. Danmarks Statistik, 1985.
- Nyt Nationalregnskab 1988-1996 - ENS95. Statistiske Undersøgelser nr. 46. Danmarks Statistik, 1997.
- New National Accounts 1988-1996 - ESA95. Statistiske Undersøgelser nr. 47. Danmarks Statistik, 1998.